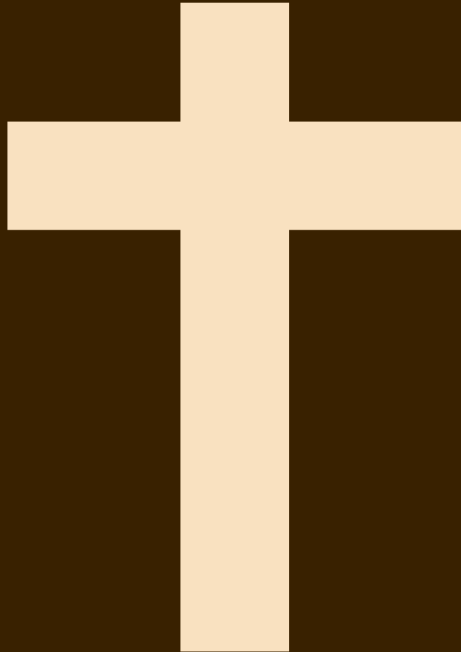

Vikerëh Vikasëk Wën
gë Wapëgwala

Wamey: Vikerëh Vikasëk Wën gë Wapëgwala (New Testament+

Vikerëh Vikasëk Wën gë Wapëgwala
Wamey: Vikerëh Vikasëk Wën gë Wapëgwala (New Testament+)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Wamey)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
f961026b-f72f-5bd7-9f75-efa7f932577e

Contents

Wapëgwala	1
Matiye	63
Marëk	108
Lik	136
San	183
Vantiyehn Vëfayik	218
Rom	262
1 Korent	281
2 Korent	299
Galasi	311
Efes	318
Filip	325
Kolos	330
1 Tesalonik	335
2 Tesalonik	339
1 Timote	342
2 Timote	348
Tit	352
Filemon	355
vë-ebëre	357
Sak	372
1 Piyer	377
2 Piyer	383
1 San	387
2 San	392
2 San	393
Yud	394
Kayëte Wapuyala ɲa	396

Wapëgwala Wade yehëhna hnë inji kayëte

Namu vële hwëtahnëka Këris va lehnëkëfu Moÿis herëk inji kayëte. Mpëd yëbëlan bëhn wuli wakeme wahnah gë wafëhw wahnah g'imbëd gë ryaŵ gë bëhn wuli gë wakeme wanah g'imbëd g'iryaŵ (1446 gë 1406) ani gë naganëhnënde Këris ÿa hnë wati bëhn wafëhw wahnah (40) hna nte nkeho wula hna gë bulunda Isërayel ÿa. Cape ndënkwëryënkw kayëte Wapëgwala ña Mesopotami hna ntiyak do cape kigëna ña Esipët hna.

Kayëte ña nësëd soñe wapëgwala fop viÿë vi: idi duniÿa ÿi, idi ahnë, do ankeya fagant ahnë gë Wën. Kayite Wapëgwala ña gaband ile nkentik uŵeh ŵa duniÿa li do tufahnëd ile ntidëhëni vahnë ÿa hnë bëmënkël ntëŵ lëŵ hni hna do gë Wënu ña.

Paß g'uwám vacërakëlo va (Adam, Nowe, Abëraham, Isak, Sakob, Yosef) do ile ntehnëk Wën ntinëhnëdëhëhni ÿa, pëhwëtaninëkëfu karanjin fop kayëte wanës Wënu ña njëtahnin gante ntidë ile ntehnëko ÿa, njonëhnihi ipeh ña fop vile ñahanëk va.

Wasapitër warar waryënkwëryënkw ŵa nësëd soñe viŵëntëlah wale ye hnë wasapitër warar Wapuyala hna. Awa, wanës Wënu ña pëgwëhnahnëd do patahnëd g'uhnës urac fo.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Wënu ña, Abëraham, Sakob, Yosef, Kanan, bulunda, wusaŵ, rëm/ajë, nkal.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wapëgwa hna 1-11

Abëraham 12-25

Sakob 25-36

Yosef 37-50

Wapëgwa hna wasapitër 1-11

Gante ntiko fop Wënu ña

¹ Ante pëgwëko Wën ntind viÿë ña, ambin ña g'inkal inja ntiko ten.

² Hara duniÿa ÿi ki fo nkeyarëko do ñoñ gelohna hnam. Hn'ile nkeho wënka watëŵah hna umëhwëry cankaŵ yeho do iyir Wënu ña, le yeho had sël, cëpëko wënka watac. ³ Awa Wënu ña më ntehnëk: «Arabi humpen ha nke!» Do humpen ha nkelehn. ⁴ Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë hutac; më pitëndëlehnëk humpen ha g'umëhwëry uña. ⁵ Wënu ña më macëk humpen ha «fac» do mëhwëry uña «umëd». Nkeho umëd, tac gë fac; fac ryënkwëryënkw ÿa yeho.

⁶ Wënu ña më mbok ntehnëk: «Arabi igwac nke fagant wënka hna, pitëlahn wënka ña.» ⁷ Do koyëna nkeho. Wënu ña koyëna ntiko igwac nte fitëndëlehnëk wënka wabë gëd ña gë wabë g'ambin ña. ⁸ Wënu ña më macëk igwac tac «ambin». Nkelehn umëd, tac gë fac; fac higëna ÿa yeho.

⁹ Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi wënka wante sëpëk ambin ñi mbarëpël sëñ ryampo fo nkehahn nkal inja!» Do koyëna nkeho. ¹⁰ Wënu ña më macëk hn'ile nkok gena wënka hna «nkal» do wënka wante varëpëlëk ña «wov». Njëkëko do nënjëkawo gë rac. ¹¹ Do Wënu ña më ntehnëk: «Arabi hnë nkal hna pëhn ile hwëhnaŵ yaryef, vile lëŵëd uhnëda lëŵu do gë vatëh vante lëŵëd wadëwel wadëŵu ña dënk!» Do koyëna nkeho. ¹² Nkal inja pëhnëndanëko fop sifa vile hwëhnaŵ yaryef va le-wo-le sifa uhnëda lëŵu ŵa ntëŵëko do gë vatëh vante lëŵëd wadëwel wadëŵu ña dënk. Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë rac. ¹³ Nkeho umëd, tac gë fac; fac rarëna ÿa yeho.

14 Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi ambin hna nke wahumpen pitëndelehnahn fac ÿa gë umëhwëry uña; do nkehahn wëdahëse vambënt va, gë wafac wã do gë wabëhn ña. 15 Arabi nke ambin hna wahumpen pëtënah nkal inja!» Do koyëna nkeho. 16 Wënu ña ntiko wahumpen wahi wasankaf: hunte ÿako naÿ ha, ulav wã yeho, soñe fac ÿa, do hunte vako ha, lepera wã yeho, soñe mëd uña. Ntiko fëna wahol wã. 17 Wënu ña g'ambin kwëtëko soñe pëtëñënd nkal inja, 18 soñe fac ÿa g'umëd uña do pitëndelehn humpen ha gë umëhwëry uña. Wënu ña njëkëko do nëñëkawo gë rac. 19 Nkeho umëd, tac gë fac; fac hnahëna ÿa yeho.

20 Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi sifa viÿë fop pëbëni wov hna, do wusëry wã nkwayëndëni g'ambin, cëpëni nkal inji!» 21 Wënu ña ntikëhniwo wulaw wësankaf wavë wov do gë fop sifa vile fëbëk do yasëlehnëd hnë wënka hna. Ntikëhniwo fëna sifa wusëry wã fop. Wënu ña njëkëko do nëñëkawo gë rac. 22 Wënu ña më ndëwakëhni ntehnëhni: «Arabi fop vile ye wënka vi nagëlëni, njabëni, pëbëni wov hna do arabi wusëry wã fëna njabëni nkal li.» 23 Nkeho umëd, tac gë fac; fac vëryëna ÿa yeho.

24 Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi nkeni nkal li wasifa wã fop: wusaÿ, gë wulaw do gë fop vihawary vile yasëd nkal li! Do koyëna nkeho.» 25 Koyëna ntikëhniwo Wënu ña wasifa wulaw gë wusaÿ, gë wulaw wuhnëmpëlah wã do gë fop vihawary vile yasëd nkal li. Wënu ña njëkëko do nëñëkawo gë rac. 26 Tac Wënu ña më mbok ntehnëk rëkwa ÿa: «Dinëfuni vahnë mëntëlin gë fuhnë, mëntëlin dūs! Kwëhnënihëhni wuwis wavë wov wï, gë wusëry wavë g'ambin wï, do gë wusaÿ gë wulaw do gë fop vihawary vile yasëd nkal li.»

27 Awa Wënu ña ntikëhni vahnë va mëntëlini g'umë dënk; ntikëhni asan g'asëval.

28 Tac më ndëwakëhni ntehnëhni: «Nagëlëryin, yaßëryin, pëßëryin nkal li, nawëryin nkal li; kwëhnëryinëhni wuwis wavë wov wï, gë wusëry wavë g'ambin wï do gë fop vile yasëd nkal vi.» 29 Ntehnëkëhniwo fëna: «Njëdämu arokëndu wanëda wante lëwëd nkal ñi fop do gë vatëh vante lëwëd vi fop. 30 Wulaw wï fop vëhni njëdäbuhëhni tokëndëni dël inji gë wusaÿ wavë nkal wï fop, gë wusëry wï fop, do gë fop vihawary vile yasëd nkal li.» Do koyëna nkeho. 31 Wënu ña njëkëko fop ile ntiko ÿa do nëñëkawo dūs gë rac. Nkeho umëd, tac gë fac; fac hwëhn mbëd gë ryaw ÿa yeho.

2

1 Koyëna puhnako Wënu ña idi ambin ña gë duniÿa ÿi do gë fop ile yehëhna hnam ÿa. 2 Ga tükëk hnë fac hwëhn mbëd gë wahi hna, kamahnëko dōku lëwu ÿa puk do tiwako. Awa hnë fac hwëhn mbëd gë wahi hna tiwako. 3 Më ntik fac hwëhn mbëd gë wahi rac fac ryëwayik, do nti fac ile riwahnëde, kabi hnë fac rac tiwako hnë wadōku wante ntidëho hna fop. 4 Koyëna ntiko Wënu ña ambin ña gë duniÿa ÿi.

Sarëdij vë Eden

Ante ntiko Ahwëhn a Wënu ña ambin ña gë duniÿa ÿi, 5 vatëh g'idël gelohna ten nkal li, do wanëda pëhnëlohna ten, kabi Ahwëhn a Wënu ña cañëtilohna ten rëv ÿa nkal li, do vahnë vëyelohna soñe njamëni nkal inji. 6 Bare le ye had fampul sahnëdëho nkal hna do turëdëho nkal inja fop.

7 Ahwëhn a Wënu ña më nufëk nkal do ñahanëka asan*. Tac më cëlëka wasëhn hna sël paryi ÿa, uwám wã, do asan arac nkelehn ale yënëd. 8 Tac, Ahwëhn a Wënu ña më pëlëk sarëdij hnë Eden hna, gë cape pëhna lav ka, do kwëta hnam asan

* 2:7 2.7 Adam fëhnëtanëk nkal do fëna asan.

ale ñahanëko ÿa. ⁹ Më pëhnëndanëk sifa vatëh vankwamah njëki va fop do vante hnënjëk toki. Më pëlëk fagant atëh nte yëdahnëd uwám ule wok pudina do g'atëh kawary nte yëtëndanëd ile yivëk g'ile wëk ÿa.

¹⁰ Sën wãtidëho hn'inkal Eden hna turënd sarëdij ÿa. Pëgw hnam, vunkaryëla vunah pitëlëko. ¹¹ Fandënkwerÿenkwa fa Pison maciko: fatac rënkëko inkal Havila hna. Hn'inkal tac nkeho sanu ÿa, ¹² do sanu rac përenako dus. Nkeho vatëh vante lidë d'atikola do fëna nkeho itaka nte yabëka nafa ÿa. ¹³ Fakigëna fa Gihon maciko: inkal Kuc† ña fop tënkëko. ¹⁴ Fatarëna fa Saw maciko: fatac yaryëdëho gë cape pëhna lav g'ankol Asur ka. Do fanahëna fa Efërat maciko.

¹⁵ Awa Ahwëhn a Wënu ña më nufëka asan a, kwëta sarëdij Eden hna soje njamënd do njëkand. ¹⁶ Më ntehnëka aki: «Kodu arok vatëh vambë sarëdij vi fop. ¹⁷ Bare antë arok atëh ante yëtahndëde ile yivëk g'ile wëk ÿa, kabi hale tokëdu, cëmëdu.»

¹⁸ Tac më ntehnëk: «Cañëna asan a nke umë fo. Ndemaçëfuha linëhnëwã ale cañëdëni.» ¹⁹ Inkal iña ñahanëko fop Ahwëhn a Wënu ña sifa wulañ wuyabãh do gë wusëry wã, tac njiryeryëhni asan hna soje njëk arac bi hak macëdëhëhni. Intawo wãc le macëdëhawo asan a yed ulëwu wã. ²⁰ Arac më macëkëhni uwac fop wusañ wã, gë wusëry wã do gë wulañ wã. Bare asan a nuñalawohna arëfëlënta ale sañdëha umë dënk. ²¹ Awa Ahwëhn a Wënu ña më ndakëndanëka asan a wakwëd watëwah. Më ntihëtëka uyiy ryampo do mbokarya ndil ña gante nkehawo ka. ²² Uyiy rac, Ahwëhn a Wënu ña ntik asëval do njinenëhna asan a. ²³ Arac ga nuka asëval a më ntehnëk:

«Aña nkañ, wëliho ale ye ÿëc waÿëc mën a,
mbahn imbahn mën a!
“Asëval” macëde,
kabi asan hna nufik.»

²⁴ Soje umë ye, asan a tavëdëhëhni vëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.

²⁵ Asan a g'asëvalu wëtata fo nkeniho vëhni vëhi tak, bare cëfëhnëlëhniwohna.

3

Ida sarëdij vë Eden hna

¹ Awa, hnë fop wulañ wule ntiko Ahwëhn a Wënu ña, lën ÿa yeho ale ÿak ritëka. Tëyëkawo asëval a: «Paryi bi ntehnëk Wënu ña: “Antë aroku vatëh vambë sarëdij vi fop!”»

² Asëval a më ntëkwaka: «Hali, kodëfun rokëfu. ³ Bare soje atëh nte ye fagant sarëdij ñi, Wënu ña më lehnëk: “Antë aroku do antë aÿaku; ge gena më cëmëdun!”»

⁴ Awa lën ÿa më ntehnëka asëval a: «Muk! Cëmëdihna! ⁵ Wënu ña nësëk umë kabi njëtëk, hale tokëdun, vinkër hun va ñesëd do nkedun had Umë dënk: njëtëdun ile yivëk g'ile wëk.»

⁶ Asëval a kamahnëko atëh ña nkwamëk njëki do tëfëka nëj toki. Ñadëho tok nuñahna uyët. Awa më kwëcëk do tok. Më njëdaka fëna asanu do umë fëna më tokëk. ⁷ Tañ pidëtalehnëhni vinkër va, do kamahnëlehnëni wëtata fo nkeni. Më mbahnëni yaryef atëh nte wacik anuÿ ña do palani.

⁸ Awa g'anëka ga, më nkwëryëniha Ahwëhn a Wënu ña, sarëdij hna njasëlehnëdëho. Asan a g'asëvalu umë coñani hnë vatëh vamb sarëdij hna soje antë nuhni Ahwëhn a Wënu ña. ⁹ Ahwëhn a Wënu ña më macëka asan a, tëya: «Ne nkeru?»

† 2:13 2.13 Kuc vankol vaki waciko koyena: ndampo ña Ecopi hna nke, kigëna ña Mesopotami (Irak) hna.

¹⁰ Më ntëkwak: «Nkwëryakëmi, më ntakëko kabi wëtata fo yefu. Awa më soŵabu.»

¹¹ Ahwëhn a Wënu ɲa më tÿëka: «Mo fÿyaki wëtata fo yeru? Tokëru bi atëh nte vañëhnëmino ɲa?»

¹² Asan a më ntëkwak: «Asëval, ale yëdaruhoŵa yefu ŷa, umë yëdako atëh tac, do tokëbu.»

¹³ Awa Ahwëhn a Wënu ɲa më ntehnëka asëval a: «Soɲe ye liru iŷin?»

Më ntëkwak: «Lën ŷa tokako, do tokëbu atëh ɲa.»

¹⁴ Awa Ahwëhn a Wënu ɲa më ntehnëka lën ŷa:

«Kabi ntiru iŷin, araɓi nkeŷi wëh.

Hnë wusaŵ gë wulawŵ wule ntik Wën hna fop,

wëjë g'idonk hu ɲi rëkëdu ayasënd

do ahohnënd ivëd

hnë wafac hu hna fop.

¹⁵ Ntidëfu takëla yëbëlan hun wëjë g'asëval a,

yëbëlan vële nagëd va do gë vële hnagëdu va.

Vële nagëd asëval a nihëdënihi nkaf ɲi,

do wëjë itak ɲi ŷarëdühëhni.»

¹⁶ Tac Ahwëhn a Wënu ɲa më ntehnëka asëval a:

«Ntidëfu horot sankaf hnë waryonk hnag hu hna,

rëkëdu ahorotënd ahnagahnëndëhni vutah hu va.

Iña hu ɲa hnë asan hu hna nkeɗ,

bare umë hwëhnëdëhi.»

¹⁷ Awa tac Ahwëhn a Wënu ɲa më ntehnëka asan a: «Maŵëru wanës asëval hu ɲa do tokëru atëh nte vañëhnëmino ɲa.

«Soɲe ile lëntëru ŷi,

araɓi nkal iɲi me.

Rëkëdu ahorotënd d'us

ahnuŷahnënd ile rokëdu ŷa

hnë wafac hu hna fop;

¹⁸ inkal iɲa pëhnëndanëd

wadëmpëhn do idël meh.

Do tÿfëka arok

ile fëhnëd wëhaŷ hna;

¹⁹ gë ɲacëɲac hu ɲa rëkëdu ahnuŷand ile rokëdu ŷa,

hafo avoka g'inkal

nte hnuŷiko aŷahani ɲa.

Kabi inkal yeru,

do g'inkal mbokafu.»

²⁰ Asan a Adam maciko do umë Ey macëkawo asëvalu. Umë fëhnëtanëd «Uwám» kabi umë ye hnëm vahnë ŷa fop. ²¹ Ahwëhn a Wënu ɲa më ntinëhnëkëhni asan a g'asëvalu viŷi wayand do cudahni.

²² Tac më ntehnëk: «Awa ahn'a had Fuhnë nke: njëtëk ile yivëk g'ile wëk. Tame, tÿfëka memaŷehni antë tÿkën atëh ante yëdahnëd uwám usër wã; age tokëk, cëmëdina muk.»

²³ Awa Ahwëhn a Wënu ɲa më ntakëhni sarëdiɲ vë Eden hna, soɲe njini njamëndëni nkal nte nufiniho do ntiyini ɲa. ²⁴ Ga ntaka ahn'a sarëdiɲ vë Eden hna, Ahwëhn a Wënu ɲa më kwëtëkëhni gë pëhna lav haryënk

warëdiɲ hna wamëleka wade ye vëyëka, (waseruben maciniho). Gë sëlame hwëdëh ile wërënadëho vacape va fop, wamëleka ɲa ankawŵ ante yihahnëde g'atëh ante yëdahnëd uwám usër wã njëkadëniho.

4

Kaÿe gë Abel

¹ Adam ndakëniho gë Ev, asëvalu; ndonkëko do naga facan fante wăciko Kaÿe*. Awa Ev më ntehnëk: «G'idema Ahwëhn a Wënu ña nagëbuha facan.» ² Mboko naga fëna Abel, aheryu Kaÿe. Abel ahery wusaŵ yeho; Kaÿe, umë, ayam yeho. ³ Awa, Kaÿe ga mbarëpëk roka le njamëko ÿa, njoko viryampo hnë virac, cënahna Ahwëhn a Wënu ña sadëha. ⁴ Abel, fëna, njonëhnëkawo vupe vunte ryënkawo nagini hnë ntega ntëwu hna, vunte ÿak hniryëk va, cënahnekawo Ahwëhn a Wënu ña. Ahwëhn a Wënu ña kacakawo g'uhnatah Abel gë sadëha lëwu ÿa, ⁵ bare ñwëÿëkawo Kaÿe gë sadëha lëwu per. Soŋe rac Kaÿe ntavëkawo dus; ñañënëko yëka ÿa. ⁶ Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka: «Soŋe ye ntavëki aki, do ÿañënëru yëka ÿi aki? ⁷ Ge ntiru gante tëfëka ka, ñwëÿëdëlihna; ge gena umë, wameh ña nke had intaw ñañah vofëhnëki rënka hu hna. Ñad mëki, bare yaŵëry alëba umë.» ⁸ Bare Kaÿe më ntehnëka aheryu: «Cahnëfu.» Ga tükëni kaÿ hna më ntoŋanëka aheryu do ndaŵa.

⁹ Awa Ahwëhn a Wënu ña më tëyëka Kaÿe: «Ne nkeha ahery hu Abel?»

Më ntëkwak: «Yëtëla. Ami bi yëkadëha ahery mën a?»

¹⁰ Ahwëhn a Wënu ña më mbok ntehnëka: «Soŋe ye liru iÿin? Nkwëryëdëfu wasat ahery hu ŵa nkal hna had ahnë ryekad; igwëcag tëyëd. ¹¹ Tame arabi nkeÿi wëh, ntayiru hn'inkal nte sek wasat ahery hu ale ryawëru ÿa. ¹² Soŋe umë ye, rëkëdu ayamënd dus, bare inkal ña bokëdina njëdäy vetak lëwu ŵa. Awëretalehn fo yëdu nkal li had ale layik.»

¹³ Kaÿe më ntehnëka Ahwëhn a Wënu ña: «Piniñ mën ña ntënëk dëcët. ¹⁴ Ntađuho dol hn'inkal përen hna, coŵantadëfu ñawët hu; Awëretalehn fo yëdëfu nkal li had ale layik. Ale-wo-le hnuďëho ÿa kod ndaŵo.»

¹⁵ Bare Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Hali, kabi ge ahnë ndaŵëki, nkwëcanëhnëderu wahwënta mbëd gë wahi (7).» Awa Ahwëhn a Wënu ña më ntika Kaÿe dahëse soŋe antë ndaŵëniha vële hnuďëha va.

¹⁶ Awa koyëna ñawëtakawo Kaÿe Ahwëhn a Wënu ña nji ntëd hn'inkal Nod hna, gë cape pëhna lav Eden ka.

Tere Kaÿe

¹⁷ Ga ñëlëk, Kaÿe nagënihawo g'asëvalu facan fante wăciko Enok. Kaÿe pëgwëko mbëryënd inaw do më macëk naw tac uŵac aju ŵa, Enok. ¹⁸ Enok yeho rëm Irad ÿa, Irad yeho rëm Mehuyayel ÿa, Mehuyayel yeho rëm Metusayel ÿa, Metusayel yeho rëm Lemëk ÿa. ¹⁹ Lemëk vësëval vëhi ñëlëko: aryënkawëryënkaw a Ada maciko do ahigëna ÿa Sila. ²⁰ Ada Yabal nagëko, rëm vële lëďëko hnë wasank do hwëďëdëhëniwo wusaŵ ŵa. ²¹ Yabal kwëhnakawo fakery, Yubal maciko, umë yeho rëm fop vërëmp va do gë vësël vëtakëralu va. ²² Sila, umë fëna, nagëkawo facan fante wăciko Tubal-Kaÿe. Umë ryëhwarëdëho sifa viÿë viryokuña va fop, waryëhwëra wavëntah gë wëyah ŵa. Tac, Sila mboko naga facëval, ahery Tubal-Kaÿe. Nama maciko.

²³ Lemëk më lehnëkëhniwo vësëvalu:

«Ada gë Sila, nëparyino,
vësëval mën, nëparyino dus:
ndaŵëdëfuha asan ge ndafëko,
ndaŵëdëfuha fatah ge cërehnëko.

²⁴ Age wahwënta mbëd gë wahi
nkwëcanëhnik Kaÿe,
wafëhw mbëd gë wahi g'imbed gë vëhi (77)
wëcanëhnëdëbu ami.»

* 4:1 4.1 Kaÿe fëhnëtanëk «Inuÿa» gë Wa-ebëre ña.

Set hafo Enos

²⁵ Adam ndakëniho g'asëvalu do mboko nagëniha facan. Ev, Set† macëkawo, kabi ntehnëdëho: «Wënu ña mbok njëdofwa facan fakaŵary nëmpëtëhnaŵa Abel, nte ndaŵëk Kaÿe ñi.»

²⁶ Set umë fëna nagëhnikawo facan; Enos‡ macëkawo. Hnë yamani rac pëgwëniho vahnë va cëmbëndëniha Ahwëhn a Wënu ña macatëndëniha Ahwëhn.

5

Pëgw Adam hafo Nowe

¹ Wëlin itëfëta soje vutah Adam. Hnë fac le ntikëhniwo Wën vahnë hna, ntikëhniwo mëntëlëni g'umë. ² Ntikëhniwo asan g'asëval, ndëwakëhniwo do macëhni uŵac «vahnë». ³ Ante nuÿako Adam wabëhn keme gë wafëhw warar (130) ña, mboko naga facan fante mëntëlëniho ðus. Set macëkawo. ⁴ Tac Adam mboko nuÿa kat wabëhn wakeme mbëd gë watar (800). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ⁵ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah gë wafëhw warar (930), cëmëko.

⁶ Ante nuÿako Set wabëhn keme g'imbëd (105) ña, nagëhnikawo facan fante ŵaciko Enos. ⁷ Tac Set mboko nuÿa wabëhn wakeme mbëd gë watar g'imbëd gë waki (807). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ⁸ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah g'ipëhw gë waki (912), cëmëko.

⁹ Ante nuÿako Enos wabëhn wafëhw mbëd gë wahnah ña (90), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Kenan. ¹⁰ Tac Enos mboko nuÿa wabëhn wakeme mbëd gë watar g'ipëhw g'imbëd (815). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ¹¹ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah g'imbëd (905), cëmëko.

¹² Ante nuÿako Kenan wabëhn wafëhw mbëd gë wahi ña (70), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Malalel. ¹³ Tac Kenan mboko nuÿa wabëhn wakeme mbëd gë watar gë wafëhw wahnah (840). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ¹⁴ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah g'ipëhw (910), cëmëko.

¹⁵ Ante nuÿako Malalel wabëhn wafëhw mbëd gë ryaŵ g'imbëd ña (65), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Yerëd. ¹⁶ Tac Malalel mboko nuÿa wabëhn wakeme mbëd gë watar gë wafëhw warar (830). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ¹⁷ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëd gë watar gë wafëhw mbëd gë wahnah g'imbëd (895), cëmëko.

¹⁸ Ante nuÿako Yerëd wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë ryaŵ gë waki ña (162), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Enok. ¹⁹ Tac Yerëd mboko nuÿa wabëhn wakeme mbëd gë watar (800). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ²⁰ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah gë wafëhw mbëd gë ryaŵ gë waki (962), cëmëko.

²¹ Ante nuÿako Enok wabëhn wafëhw mbëd gë ryaŵ g'imbëd ña (65), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Matusalem. ²² Tac Enok mboko nuÿa wabëhn wakeme watar (300) do gë Wënu ña nkeniho. Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ²³ Wabëhn wakeme watar gë wafëhw mbëd gë ryaŵ g'imbëd (365) nuÿako fop ka ÿa cëmat. ²⁴ Enok gë Wënu ña nkeniho, tac nambiko, kabi Wënu ña nufëkawo njohna ðarël lëŵu.

²⁵ Ante nuÿako Matusalem wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë warar g'imbëd gë waki ña (187), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Lemëk. ²⁶ Tac Matusalem mboko nuÿa wabëhn wakeme mbëd gë waki gë wafëhw mbëd gë warar gë waki (782).

† 4:25 4.25 Set mëntëlëk g'uhnës ile fëhnëtanëk «iyëdahn» gë Wa-ebëre ña. ‡ 4:26 4.26 Enos fëhnëtanëk asan ma vahnë.

Nagëhnikëhniwo vucan vukařary gë vucëval. ²⁷ Ga nuřak fop ka řa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah gë wafëhw mbëd gë ryawř g'imbëd gë wahnah (969), cëmëko.

²⁸ Ante nuřako Lemëk wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë warar gë waki řa (182), nagëhnikawo facan. ²⁹ Nowe* macëkawo kabi ntehnadëho: «Aři kamënařehnëdëhëfu hnë wafoku fu hna, gë horot ule řaden korotënden řa kabi Ahwëhn a Wënu řa menëk nkal iņa.» ³⁰ Ga ndëcëk watac, Lemëk mboko nuřa wabëhn wakeme mbëd gë wafëhw mbëd gë wahnah g'imbëd (595). Nagëhnikëhniwo vucan vukařary gë vucëval. ³¹ Ga nuřak fop ka řa wabëhn wakeme mbëd gë waki gë wafëhw mbëd gë wahi g'imbëd gë waki (777), cëmëko.

³² Ante nuřako Nowe wabëhn wakeme mbëd řa (500) tac nagëhnikëhniwo vucan vutar: Sem gë Sam do gë Yafet.

6

Vijë Wën gë vëryag vahnë

¹ Awa vahnë va pëgwëniho njabëndëni nkal li do kwëhnanihëhniwo vëryag. ² Vijë Wën* va nuniho vëryag vahnë va nkamëni, më tëhnanihëhni ñlënihëhni. ³ Awa Ahwëhn a Wënu řa më ntehnak: «Sël ntařary le yëdabuhëhni vahnë řa godřina kwëlëkwël hnë vëhni; nkeď fac le cëmanhnëdëni. Tëk pëgw iři wati, vëwodřina đuniřa li ile lëbik wabëhn keme gë wafëhw wahi (120).» ⁴ Hnë wati rac, nkeniho vahnë vëyihnah, vëyařah do hnënk rac nkoço nkal li hafo mbiři. Vëyihnah vërac yeho vutah viju Wën va gë vëryag vahnë va; vësan paryi yeho, vësan vëyëtik.

⁵ Ahwëhn a Wënu řa kamahnëko wameh vahnë řa g'ahařary njabëdëho nkal li. Do hnë fac hna fop, nahan dëw hni řa, idi wameh fo yeho. ⁶ Ahwëhn a Wënu řa më curak soņe ile ntikëhni vahnë hn'inkal ři, do ntařary dëwu řa pëbëkawo yiwëhnah wã. ⁷ Më ntehnëk: «Ntihëtëdëfuhëhni nkal li vahnë vële řahanëbu vi, vahnë vi, gë wulař wi, gë wusař wi, do gë wusëry ři per. Curadëfu đus soņe ile libuhëhni ři.»

⁸ Bare Ahwëhn a Wënu řa nëņëkawo gë Nowe.

Itëfëta soņe Nowe

⁹⁻¹⁰ Wëli itëfëta soņe Nowe řa: Nowe vucan vutar kwëhnako: Sem, gë Sam do gë Yafet. Asan asatah yeho gë vëyëntař va. Mařëhnëdëhawo kwëlëkwël Wënu řa do gë Wënu řa nkeniho.

Wënu řa ñad pehëta Nowe

¹¹ Awa Wënu řa nuko vahnë va pëřekaniho do wameh fo fëbëkëhniwo. ¹² Ante njëkëdëho Wënu řa ile ryëcëtaď đuniřa li řa, do nuko pëřekako đëcët kabi vahnë va fop ankař wameh řa tëfëdëniho, ¹³ më ntehnëka Nowe: «Pëhnađu vëvehnëwëhni vahnë vi fop. Kabi soņe lëw hni řa pëbahnek wameh řa đuniřa li. Ha, ntihtëdëfuhëhni. ¹⁴ Diyary wëjë sisikulu gë wadëhwa wapëren. Bambery ntëpëtëlendü vacery vajařah do wakoyel hnëvëđu pëř iņa gë bambery per antë tënkënd wënka řa. ¹⁵ Wëli gante ntidü ka: tëfëka nuřa wametër keme gë wafëhw imbëd (150) yary iņa, wametër wafëhw wahi g'imbëd (25) yank iņa, do wametër pëhw g'imbëd (15) iyihñ řa. ¹⁶ Cankëđu yaņ, do tavëđu igwac yëbëlan ile sankantu řa gë wabëv sisikulu řa yëbëlan metër ryampo. Hn'ibëv đampo ntidü rënka řa. Bambery sisikulu hna wa-etas watar lidü. ¹⁷ Do ami, cañëtëryidëfu uřac sankaf, soņe mbëvehnëhni fop vile yënëd va. Fop vile ye nkal va mbëvëdëni. ¹⁸ Bare ntibu kwëtëla gë wëjë. Tënkëđun sisikulu hna, wëjë gë vijë hu, g'asëval hu do gë vësëval vijë hu va. ¹⁹ Ndënëđuhëhni fëna san g'isëval sifa-wo-sifa hnë vile yënëd va, soņe

* **5:29** 5.29 Nowe mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre řa ile fëhnëtanëk «bosëvosehn». * **6:2** 6.2 Vijë Wën: Yëtina ile pëhnëtanëk řa. Vahnë vëyařah nahadëni vahnë vëvë ambin va ye.

pehëntini gë wëjë. ²⁰ San g'isëval hnë sifa wulaŵ hna fop, gë wusëry ŵa do gë wusaŵ ŵa, do gë fop vihawary vile yasëd njijëdëni ŷal hu hna soje pehëntini. ²¹ Do wëjë, nufëry sifa ile rokëde ŷa fop, afehn a. Umë rëkëdun arokëndu wëjë gë vëhni.»

²² Nowe, gante ntehnëkawo Wëni ka, fop ntiko.

7

Itënk sisikulu ŋa

¹ Awa Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka Nowe: «Tënkëryin sisikulu hna, wëjë gë vëvë tere hu va, kabi wëjë fo hnuŋu ye ale satëk hnë vahnë vëvë gaki vi. ² Nufëryihni wusaŵ gë wulaŵ wufacah ŵa, sifa-wo-sifa wusan mbëd gë wuhi (7) gë wësëval mbëd gë wuhi (7), do g'ican dampo g'icëval dampo hnë wule wok wafacëna hna. ³ Nufëryihni fëna wasifa wusëry mbëd gë wuhi, soje afehëtahn hnënk lëw hni ŷa nkal li. ⁴ Ani gë wafac mbëd gë wahi, cañëtëryidëfu rëv ŷa hnë wafac wafëhw wahnah (40) gë vumëd wafëhw wahnah (40); koyëna ntihëtëdëfu fop vile libuhu va.» ⁵ Nowe ntiko fop ile ntehnëkawo Ahwëhn a Wënu ŋa.

Uŵac sankaf ŵa

⁶ Nowe wabëhn wakeme mbëd gë ryaw (600) kwëhnako ante tükiko uŵac sankaf hn'inkal ŋa. ⁷ Tënkëniho sisikulu hna gë vijü gë vësëval hni soje pehëni ŵac ŵa. ⁸ Fop njiniho sisikulu Nowe hna: wule ye wufacah ŵa, gë wule wok wafacëna ŵa, gë wusëry ŵa do gë fop vihawary vile yasëd nkal li, ⁹ wuhi wuhi, ican g'icëval; gante ntehnëkawo Wëni Nowe nti ka. ¹⁰ Ga padëk wafac mbëd gë wahi ŵa, uŵac sankaf ŵa kohnëko nkal iŋi.

¹¹ Bëhn le nuŷahnëko Nowe wabëhn wakeme mbëd gë ryaw ŋa (600), hnë lepera higëna hna, hnë fac pëhw g'imbed gë wahi hna (17), wahayalin wale ntonahnidëho wënkä ŋa fop pidëtako do wahatëh wale kovahnidëho wënkä rëv ŋa pidëtako dūs. ¹² Rëv ŷa kovadëho hnë wafac wafëhw wahnah (40) gë vumëd wafëhw wahnah (40).

¹³ Hnë fac rac dënk, Nowe tënkëniho sisikulu hna gë vijü, Sem gë Sam gë Yafet, do gë vësëval hni per. ¹⁴ Tënkëntiniho fëna sifa wulaŵ gë wusaŵ ŵa fop, gë fop vihawary vile yasëd nkal li, do gë sifa wusëry ŵa fop. ¹⁵ Njijëniho san g'isëval, hnë vile yënëd ntiko Wëni va fop, tënkëntini gë Nowe sisikulu hna. ¹⁶ San g'isëval hnë sifa-wo tënkëntiniho, gante ntehnëkawo Wëni Nowe ka. Tac Ahwëhn a Wënu ŋa më pidëk rënkä ŷa hamëhni Nowe.

¹⁷ Uŵac sankaf ŵa, hnë wafac wafëhw wahnah (40) nkwënadëho nkal hna. Hnë wati rac kayëndako ŵac ŵa, do matënd sisikulu ŷa kumb. ¹⁸ Wënkä ŋa nkwënadëho g'ahawary, do sisikulu ŷa yan wënkä hna njidëho. ¹⁹ Wënkä ŋa nkoço nkwënan d g'ahawary, hafo kohn dënk fop wahuŋ wale ŷako njihn ŵa. ²⁰ Wënkä ŋa kohnëko wacëmët wahuŋ ŵa ntëbi wametër mbëd gë waki (7). ²¹ Fop vile yënëdëho va cëmëniho: wusëry ŵa gë wulaŵ ŵa gë wusaŵ ŵa do gë fop vihawary vile yasëd nkal li, do gë vahnë va fëna. ²² Fop vile yënëd nkal va cëmëniho. ²³ Ahwëhn a Wënu ŋa koyëna ntihëtëkëhniwo nkal li, fop vile yënëdëho va, pëgw vahnë va hafo wulaŵ wusankaf ŵa, hafo fop vihawary vile yasëd nkal va, hafo wusëry ŵa. Ntihëtëkëhniwo nkal li. Nowe fo woko do gë vële nkeniho sisikulu hna.

²⁴ Uŵac rac, wafac keme gë wafëhw imbëd (150) ntiko nkal hna ani gë pëgwahnënd guh iŋa.

8

¹ Mama mbiŷahnëko wac rac nkal li Wënu ŋa dënkwëlawohna Nowe gë fop wusaŵ gë wulaŵ wule nkeniho hnë sisikulu ŵa. Më cañëtik sël nkal li, do wënkä ŋa pëgwëlehn nkuhënd. ² Wahayalin wënkä ŋa gë wahatëh wale cahnahnidëho wënkä

rëv ña ndëpalehn. Rëv ÿa ndëmëlehn. ³ Toyë toyë nkuhëdëho wënka ña hnë wafac keme gë wafëhw imbëd (150) hafo ⁴ hnë fac hwëhn pëhw g'imbëd gë wahi (17), hnë lepera hwëhn imbëd gë waki hna (7), tac tëryako sisikulu ÿa wahun wawë resiyo Ararat hna. ⁵ Wënka ña nkoko nkuhënd hafo lepera hwëhn pëhw hna (10). Hnë fac ryënkwëryënk w lepera rac hna, nuyiko ga cahnëk wacëmët wahun wã.

⁶ Ga ndëcëk wafac wafëhw wahnah (40), Nowe umë pidëtëk fenetër le ntiko sisikulu hna, ⁷ do cana hëwar g'ipër; rac më njid mbokajënd: wënka ña napëdëho nkuh nkal hna nkolehnëh hnam. ⁸ Tac Nowe më canëka fah, soje njëkahn bi nkuhëk wënka ña nkal hna. ⁹ Bare fah ÿa nuyalohna hn'ile ñëwëd, kabi uŵac wã guhëlohna ten; awa më mbokak gë sisikulu. Nowe më njelëk wák ÿa, pëlahna do mbokarya ndëna. ¹⁰ Më napëk wafac mbëd gë wahi (7) tac mbok cana kat fah ÿa. ¹¹ Fah ÿa më mbokajëk g'anëka ga; faryef oliviye fasëkah nkaŵajëko. Awa Nowe njëtëko wënka ña ñaÿëtak nkal hna. ¹² Më mbok napëk kat wafac mbëd gë wahi (7) do mbok cana fah ÿa, bare bokëlohna mbokaj.

¹³ Nowe nuÿako tac wabëhn wakeme mbëd gë ryaŵ gë ryampo (601). Hnë fac ryënkwëryënk w lepera ryënkwëryënk w bëhn rac hna, wënka ña nkuhëko. Nowe ntihëtëko ile cankahnëko sisikulu ÿa, njëkëko g'ipër do nuko nkal ña cëtëko. ¹⁴ Hnë fac hwëhn wafëhw wahi g'imbëd gë wahi (27) lepera higëna hna, nkal ña fop kankëko.

¹⁵ Awa Wënu ña më ntehnëka Nowe: ¹⁶ «Cahnëryin sisikulu hna gë vijë hu gë vësëval hun vi. ¹⁷ Canëryihni fëna wulaŵ gë wusaŵ wule yerun wï fop: wusëry wï fop, gë wulaŵ do gë wusaŵ wusankaf wï do gë vutoy vi, do gë fop vile yasëd nkal vi, soje nagëlëni, njabëni, do pëbëni nkal li.» ¹⁸ Awa Nowe më cahnëni gë vijü, do gë vësëval hni. ¹⁹ Tac cahnëni fëna sifa-wo-sifa, wulaŵ gë wusaŵ wã fop, gë wusëry wã fop do gë fop vihawary vile yasëd nkal va.

²⁰ Tac Nowe më ntik hn'ile cënade sadëha soje Ahwëhn a Wënu ña, më nufëkëhni ryampo hnë sifa wulaŵ gë wusaŵ wufacah hna fop gë wusëry wufacah wã fop, do pëdëhni hnë hwëdëh ntinëhna Ahwëhn a Wënu ña sadëha gë wulaŵ wurac. ²¹ Ahwëhn a Wënu ña tehëkawo rehërya hnëjah sadëha rac do më ntehnak: «Tame bokëda fërëkanu nkal ñi soje vahnë va, mama nahadëni wameh fo kobëri hn'utah ntëw hni hna; bokëda ryaŵëwëhni muk fop vile yënëd va, gante ntibu takan ki.

²² «Gante-wo mbiÿëk nkal ñi,
tëkëde nadënde, do mbarëpënde,
tëkëd njond huji ha, do njakënd,
nked sama do aÿank,
nked fac, do nked umëd.
Koyëna nked kwëlëkwël.»

9

Akwëtëla gë Nowe

¹ Wënu ña ndëwanëkawo Nowe gë vijü ntehnëhni: «Arabi ahnagëlu, ayabu, afëbu nkal li. ² Tëk pëgw gaki, wulaŵ gë wusaŵ wawë nkal wï fop, gë wusëry wï, gë fop vihawary vile yasëd nkal vi, do gë wuwis wï fop rëkëd ntakëndëhni dus gë wühnë; njëdamuni ahwëhnuni. ³ Fop vile yënëd va kodun arokuni; gante njëdamuno wanëda gë vatëh ki, njëdamuni tame vëÿin fop. ⁴ Bare antë aroku faÿar fale worryaryëk wasat kabi uwám wã wasat hna nke. ⁵ Awa tëyëdëfu uwám soje sat ÿa: age ahnë ndawëka ahaŵary pinijëdëfuha; age intaw ndawëka ahnë pinijëdëfuha fëna.

⁶ «Wënu ña gante nke umë dënk ka ntika ahn'a.
Soje umë ye age ahnë ryehëtëk sat aÿëntaŵu,

ahnë ryehëtëd sat lëwu ŷa fëna.

⁷ Wuhnë, nagëlëryin, yabëryin do pëbëryin nkal li.»

⁸ Wënu ŋa më mbok ntehnëkëhni vëhni Nowe gë viju: ⁹ «Tame ntidëfu kwëtëla gë wuhnë, gë vutah hun va do gë vërah hni va, ¹⁰ do gë fop vile yënëd yerun gë wuhnë va: wusëry, gë wusaw, gë wulaw, fop vile sahnëntik hnë sisikulu gë wuhnë va. ¹¹ Wëlin ile fëhnaŋu kwëtëlin ŷa: muk uŋac sankaf ŵa ñoñ bokëdina ndaw nkal li; bokëdina nke uŋac sankaf soŋe mbëvehn fop le ye nkal li.» ¹² Do Wënu ŋa më nkwënëk: «Wëlin dahëse kwëtëla nte wok puđina; libu soŋe hun gë fop vile yënëd va: ¹³ car ulaŵ mën ŋa vëŋar hna kwëtëbu; umë yed dahëse le ryënkwëtehnëd akwëtëla mën nte libu soŋe đuniŷa ŷi. ¹⁴ Nte-wo-nte mbarëpëdëfu vëŋar g'ambin do cahn car-ulaŵ ŋa, ¹⁵ awa ndënkwëtađëfu kwëtëla nte libu soŋe hun do gë fop vile yënëd nkal vi: bokëdina nke muk uŋac sankaf soŋe mbëvehn fop vile yënëd. ¹⁶ Ge car-law ŋa ambin hna nke, nudëfu do ndënkwëtehnëdëho akwëtëla nte libu wok puđina soŋe ami gë fop vile yënëd nkal vi.» ¹⁷ Wënu ŋa më mbok ntehnëka Nowe: «Car-ulaŵ ŋa yed dahëse akwëtëla nte libu soŋe ami gë fop vile yënëd nkal vi.»

Viju Nowe

¹⁸ Viju Nowe vële sahnëko sisikulu va vëhni Sem gë Yafet do gë Sam yeho; Sam yeho rëm Kanan ŷa. ¹⁹ Hnë viju Nowe vërar vërac matini vahnë vële yabëk nkal vi fop.

²⁰ Nowe yeho ayam aryënkwëryënkwa ale fëlëko ikaŷ waresen ŋa. ²¹ Fac ryampo uñen resen ceko do ndëwëko, më cudëtak viŷi va fop usank hna. ²² Sam, rëm Kanan ŷa, më nuka rëmu wëtata fo do më cahnëk pëyahni vicëru. ²³ Awa Sem gë Yafet më nufëni cud cankaŋ, ndëcani vankus hna, tac karëcandëni tënkätëndëni usank hna do cankëniha rëm hni. Namaniho antë nuniha rëm hni wëtata fo. ²⁴ Ante ndëwëtako Nowe ŋa, njëtako ile ntik Sam arëkwa alëwu ŷa. ²⁵ Awa më ntehnëk:

«Arabi Kanan ndëwani wëh!

Araŋi nke aramp

vicëru va!»

²⁶ Tac më nkwënëk:

«Cëmbik Ahwëhn a, Wën Sem ŋa!

Araŋi Kanan nke aramp Sem!

²⁷ Araŋi Wënu ŋa njankën inkal Yafet ŋa,

do kacande g'untënah vëhni Sem hna,

do Kanan nke aramp alëwu!»

²⁸ Ga ndëcëk uŋac ŵa, Nowe wabëhn wakeme watar gë wafëhw imbëd (350) mboko nuŷa kat. ²⁹ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme imbëd gë wahnah gë wafëhw imbëd (950) cëmëko.

10

Wabulunda wab nkal

¹ Wëlin itëfëta soŋe vutah Nowe. Ga ndëcëk uŋac sankaf ŵa, viju Nowe, Sem gë Sam do gë Yafet, nagëhninihëhniwo vucan. Wëlin wamac wadëw hni ŋa:

² Wamac bulunda le hnagik hnë Yafet va: Gomer gë Magog gë Madayi gë Yavan gë Tubal gë Mesek do gë Tiras. ³ Wamac bulunda le hnagik hnë Gomer va: Asëkenas gë Rifat do gë Togarëma. ⁴ Wamac bulunda le hnagik hnë Yavan va: Elisa gë Tarësis gë vëvë Kit do gë vëvë Rodan. ⁵ Hnë vëhni matëniho vële sampëko ntëdëni hnë tëfary wov sankaf vë nkal dëw hni ŋa, gante nke vanësa ale-wo-le ka, gante nkeni hnënk hnë nkal dëw hni ka, vankol vantëw hni hna. Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Yafet va.

⁶ Wamac bulunda le hnagik hnë Sam va: Kuc gë Misërayim gë Put do gë Kanan.

⁷ Wamac bulunda le hnagik hnë Kuc va: Seba gë Havila gë Sabëta gë Ragëma do gë Sabëtëka. Wamac bulunda le hnagik hnë Ragëma va: Saba gë Dedan.

⁸ Kuc yeho fëna rëm Nëmërod nte yeho aryënkwëryënkw hnë vële hwëhnako fanka nkal va. ⁹ Ahwëhn a Wënu ña njëdëkawo Nëmërod nke asary asankaf; soje më lehnande: «Ayi, Ahwëhn a Wënu ña njëdëkawo nke asary asankaf had Nëmërod.»

¹⁰ Wahnaŵ waryënkwëryënkw wavë nkal dëwü wã, Babel yeho gë Erëk gë Akad do gë Kalëne hnë nkal Sineyar. ¹¹ Nëmërod matëko hnë nkal tac nji Asiri hna, do mbëry Niniv gë Rehobot-Ir gë Kela ¹² do gë Resen yëbëlan Niniv gë naŵ cankaf Kela ña.

¹³ Misërayim yeho rëm sankaf vëvë Lud va gë vëvë Anem gë vëvë Lehab gë vëvë Nafëtu ¹⁴ gë vëvë Patëros gë vëvë Kasëlu gë hn'ile matini Wafilisëte wã gë vëvë Kafëtor* va.

¹⁵ Kanan yeho rëm Sidon fandënkwëryënkw fantëwü fa gë Het ¹⁶ gë Wayebus wã gë Wa-amor wã gë Wagirëgas wã ¹⁷ gë Wahiv wã gë Wa-arëk wã gë Wasin wã ¹⁸ gë Wa-arëvad wã gë Wasëmar wã do gë Wahamat wã. Tac hnënk vëvë Kanan va campëniho, ¹⁹ do nkal dëw hni ña Sidon pëgwëko paß Gerar hafo Gasa do gë cape Sodom gë Gomor gë Adëma do gë cape Seboyim hafo Lesa. ²⁰ Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Sam va, fitëlëko gante nkeni hnënk do gë vanësa wadëw hni ka, hn'inkal dëw hni hna, vankol vantëw hni ña.

²¹ Sem fëna, acëru aryënkwëryënkw Yafet ya, nagëhnikëhniwo vucan. Umë yeho rëm sankaf Eber ya do gë fop vutah vërah vëlëwü va. ²² Wamac bulunda le hnagik hnë Sem va: Elam gë Asur gë Arëpakësad gë Lud do gë Aram. ²³ Wamac bulunda le hnagik hnë Aram va: Us gë Hul gë Getër do gë Mas. ²⁴ Arëpakësad yeho rëm Sela ya; Sela yeho rëm Eber ya. ²⁵ Eber vucan vuki nuÿako: fandënkwëryënkw fa Peleg maciko, «Pitël» pëhnëtanëd, kabi wati nte nkeho ña, bulunda vë nkal yi pitëlëko; aheryu Yokëtan maciko. ²⁶ Yokëtan yeho rëm Alëmodad ya gë Selef gë Hasarëmavet gë Yera gë ²⁷ Hadoram gë Usal gë Dikëla gë ²⁸ Obal gë Abimayel gë Saba ²⁹ gë Ofir gë Havila do gë Yobab; vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Yokëtan hna. ³⁰ Yëbëlan Mesa gë Sëfar resiyo hwëhn wahuñ hna ntëdëniho gë cape pëhna lav ka. ³¹ Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Sem hna vunte fitëlëko gante nkeni hnënk gë vanësa wadëw hni ka, hn'inkal dëw hni hna, vankol vantëw hni hna.

³² Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Nowe hna gante tëfëlëni hnagi ka inkal g'inkal. Hnë vëhni nagini fop wahnënk wale sampëk nkal wï ante ndëcëko uŵac sankaf ña.

11

Acery yihnah Babel

¹ Hnë yamani rac, vahnë vëvë duniya vi fop uhnës uryampo fo nësëdëniho. ² Vahnë va njasëlendëniho gë cape pëhna lav, umë nuni lañ hn'inkal Sineyar hna do ntëdëlehnëni hnam.

³ Më ntehnëläni: «Dinëfu wasinkiri do nkulin!» Wasinkiri ña yeho wëraka wã do ile ye had gudëro yeho sima lëw hni ya. ⁴ Tac më mbok ntehnëläni: «Bëryanëfu inaŵ do gë cery yihnah nte yakëd ambin ñi! Koyëna nkedën vële yëtik d'us do ahnë kodina campehnëfu nkal li fop.»

⁵ Ahwëhn a Wënu ña më cëlik g'ambin soje njëk inaŵ nte mbëryëdëni vahnë ña g'acery ña ⁶ do më ntehnëk: «Yëkëryin! Bulunda ryampo fo nkeni do uhnës uryampo fo nësëdëni! Ge aki pëgwëni ntindëni, tame ñoñ memaÿehnedëfilëhniha ntini ile ñadëni ya. ⁷ Awa, mpaÿëmpaÿehnedëfun uhnës lëw hni wã soje antë mbok nkweyëläni!»

* **10:14** 10.14 Kafëtor: wac sër Tinti mbë wov Këret ya ye.

⁸ Koyëna, Ahwëhn a Wënu ña më campehnëkëhni cañëtëhni ðuniÿa hna fop, do tavëniho ibëry naŵ ña. ⁹ Soñe rac macahnik inawñ tac Babel*, kabi hnam mpaÿëmpaÿehneko Ahwëhn a Wënu ña nësa vahnë vëvë ðuniÿa va fop, do hnam campehnëkëhniwo njini ðuniÿa hna fop.

Wamac vutah Sem

¹⁰ Wëlin gante naginiho vutah Sem va. Ante nuÿako wabëhn waki ga ndëcëko uŵac sankaf ŵa, hara Sem wabëhn keme (100) nuÿako, nagëhnikawo facan; Arëpakësad maciko. ¹¹ Tac, Sem mboko nuÿahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme mbëd ña (500), cëmëko.

¹² Arëpakësad, ante nuÿako wabëhn wafëhw warar g'imbëd ña (35), nagëhnikawo facan; Sela maciko. ¹³ Tac, Arëpakësad mboko nuÿahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme wanah gë watar ña (403), cëmëko.

¹⁴ Sela, ante nuÿako wabëhn wafëhw warar ña (30), nagëhnikawo facan; Eber maciko. ¹⁵ Tac, Sela mboko nuÿahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme wanah gë watar ña (403), cëmëko.

¹⁶ Ante nuÿako Eber wabëhn wafëhw warar gë wahnah ña (34), nagëhnikawo facan; Peleg maciko. ¹⁷ Tac, Eber mboko nuÿahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme wanah gë wafëhw warar ña (430), cëmëko.

¹⁸ Ante nuÿako Peleg wabëhn wafëhw warar ña (30), nagëhnikawo facan; Rewu maciko. ¹⁹ Tac, Peleg mboko nuÿahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme waki g'imbëd gë wahnah ña (209), cëmëko.

²⁰ Rewu, ante nuÿako wabëhn wafëhw warar gë waki ña (32), nagëhnikawo facan; Serug maciko. ²¹ Tac, Rewu mboko nuÿahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme waki g'imbëd gë waki ña (207), cëmëko.

²² Serug, ante nuÿako wabëhn wafëhw warar ña (30), nagëhnikawo facan; Nahor maciko. ²³ Tac, Serug mboko nuÿahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme waki ña (200), cëmëko.

²⁴ Nahor, ante nuÿako wabëhn wafëhw wahi g'imbëd gë wahnah ña (29), nagëhnikawo facan; Tera maciko. ²⁵ Tac, Nahor mboko nuÿahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn keme g'ipëhw g'imbëd gë wahnah ña (119) cëmëko.

²⁶ Tera, ante nuÿako wabëhn wafëhw imbëd gë wahi ña (70), nagëhnikëhniwo vucan vutar: Abëram gë Nahor do gë Aran.

Wamac vutah Tera

²⁷ Wëlin wamac vutah Tera va. Tera yeho rëm Abëram ÿa gë Nahor do gë Aran. Aran yeho rëm Lot ÿa. ²⁸ Hn'inkol nte ŵacik Ur hna, Aran umë ryënkweko cëm gë rëmu hn'inkal Salëde hna, le nagiko hna. ²⁹ Abëram Sarayi ñëlëko, do Nahor, Milëka aryagu Aran. Yisëka fëna Aran yeho rëmu ÿa. ³⁰ Hara, Sarayi kwëhnalohna fatah, kabi nagëdlohna.

³¹ Tera matëko Ur vë Salëde hna, njohna aju Abëram, gë Lot, fatah ajë Aran fa, do gë Sarayi asëvalu Abëram, soñe njini hn'inkal Kanan hna, bare ga tükëni Aran hna, më ntëdëni hnam.

³² Tera wabëhn wakeme waki gë wabëhn imbëd (205) nuÿako, tac cëmëko Aran hna.

Abëraham wasapitër 12-25

12

Imac Abëram ña

* **11:9** 11.9 Babel mëntëlëk g'uahnës Wa-ebëre ña ile fëhnëtanëk «igwëjëb».

¹ Awa, fac ryampo Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka Abëram: «Tavëry nkal hu ñi, gë hnënk hu ñi do gë tere rëmuh ñi soñe ayi hn'inkal nte rufëdëmi hna. ² Ntidëfu nagi yamani sankaf hwëhn nafa hnë wëjë; ndëwadëmi, ntidëmi ahnë ale hwëhnak nafa do soñe hu ña njëdëdëfuhëhni yam vëÿëntaŵ va. ³ Njëdëdëfuhëhni yam vële ryëwanëdëhi yam va, bare vële ryëwanëdëhi wëh va wëh yëdëdëfuhëhni. Soñe hu ña ndëwadëfuhëhni wabulunda ña fop.»

⁴⁻⁵ Awa, Abëram njiko gante ntehnëkawo Ahwëhn a Wën ka. Wabëhn wafëhw mbëd gë wahi g'imbëd (75) kwëhnako ante matëko cahn Aran ña. Më njoka asëvalu Sarayi, gë Lot, fatah aheryu fa, do gë hnapul ña gë vëramp vële kwëhnako hnë resiyo Aran hna, do kahnëtalehnëni njindëni g'inkal Kanan.

Abëram hn'inkal Kanan hna, tac Esipët hna

⁶ Ga tëkëni hn'inkal Kanan hna, Abëram më ndëcëk nkal ña hafo hnë atëh cëvah mbë More, nte ye Sisem ña. Hnë yamani rac, vëvë Kanan va hnam ntëdëniho. ⁷ Ahwëhn a Wënu ña më tufëhnaka Abëram do ntehna: «Inji nkal ale hnagëde hnë wëjë yëdëdëfu.» Awa Abëram më ntinëhnëka Ahwëhn a Wënu ña hnam hn'ile cënade sadëha hnë hn'ile tufëhnakawo hna. ⁸ Tac, më ndëcalëk soñe ñi resiyo hwëhn wahuñ hna gë cape pëhna lav Betel ka; më ntik usank lëwu ŵa yëbëlan Betel gë Ayi; gë cape joya lav nkeho do Ayi, gë cape pëhna lav. Më mbok ntinëhnëka hnam Ahwëhn a Wënu ña hn'ile cënade sadëha haŵary do njëfadëhawo Wënu ña macatënda «Ahwëhn Wënu ña». ⁹ Tac, Abëram toyë toyë njidëho gë resiyo Negev ka.

¹⁰ Hnë wati rac inte nkelehn nkal hna. Kabi inte cankaf yeho Abëram më njik Esipët soñe ntëdënti hnam. ¹¹ Ante nkëhnëko tënk Esipët ña, më ntehnëka asëvalu Sarayi: «Nëpary, njëtëbu ñus asëval awamah yeru. ¹² Ge vëvë Esipët va nunihi, ntehnëldëni: “Asëvalu ña ye”, awa ndaŵëdëniho do wëjë tavëdënihi. ¹³ Awa dehnëryihni ahery mën yeru, ntënënahnnëniho soñe lëw hu ña. Koyëna pëhëdëfu.»

¹⁴ Koyëna nkeho. Ante tëkëko Abëram Esipët ña, vëvë Esipët va nunihawo asëvalu nkwamëko ñus. ¹⁵ Vësankaf wasodëde Faraŵo va hnukawo më njini pëyaniha ahnaŵ a cëkwatëndëniha. Më njoyik asëval a cery Faraŵo hna. ¹⁶ Faraŵo ña g'untënah cankaf kacakawo Abëram, soñe asëval a. Më njëdaka wape, g'uhnankal, do gë wuhni, vëramp vësëval gë vësan, wafali do gë wayonkomb.

¹⁷ Bare Ahwëhn a Wënu ña njëdëkawo ures sankaf Faraŵo ña gë vëvë tere lëwu va per soñe Sarayi ña, asëvalu Abëram. ¹⁸ Faraŵo ña më macehnëka Abëram do tëya: «Soñe ye liruho aki? Soñe ye woru pëyalihohna asëval hu ye? ¹⁹ Soñe ye lehnëru ahery hu ye, do aravo hafo ñandu yëlëŵa? Tame, wëliho asëval hu; nufëryehna do ayi!»

²⁰ Faraŵo ña më ntehnëkëhni vëryokuñ vëlëwu va ntapëhnaniha Abëram cahn Esipët hna g'asëvalu, gë Lot, do gë vëvë tere lëwu va g'ile kwëhnak ña fop.

13

¹ Awa Abëram më matëni Esipët hna g'asëvalu, gë Lot, do gë vëvë tere lëwu va g'ile kwëhnako ña fop, mbokani gë cape rëhw gë pëhna lav Kanan hnë Negev hna.

Abëram gë Lot Pitëldëni

² Abëram mbetako ñus. Kwëhnakëhniwo wakore wacankaf wusaŵ gë koryi le ryëhwarëde yabah do gë sanu. ³ Matëko Negev hna mbokand toyë toyë gë Betel le ndënkwëko ntëd yëbëlan Betel gë Ayi hna, ⁴ do hnam ntiko hn'ile cënade sadëha ña. Abëram njëfadëhawo Ahwëhn a Wënu ña gë kobëri ka.

⁵ Lot, nte nkeniho ña, umë fëna kwëhnakëhniwo wakore wape, g'uhnankal, gë wuhni do gë tere yabah. ⁶ Nkal ña yankëlohna soñe ntëdëhnnëni ndampo fo, kabi

wakore wusaŵ wulëŵ hni ŵa njaḅëniho ḁus, ⁷ do kat, vëvë Kanan va do gë vëvë Perisi va hnë nkal tac ntëḁëniho. Soŵe umë vëhery wusaŵ Abëram va conkëḁëniho gë vëva Lot va.

⁸ Awa Abëram më ntehnëka Lot: «Këlami, tere ryampo fo yeyinëk. Tëfëlahna nke sonko yëbëlan fu, ma yëbëlan vëheryëherya wusaŵ fu va. ⁹ Yëkëry! Nkal iŵa fop haryënkŵ hu nke. Pitëlënefu. Ge g'irahahn njiru, ami g'irëhw njidëfu, do ge g'irëhw njiru, ami g'irahahn njidëfu.»

¹⁰ Awa Lot njëkalehnëko do nuko lañ Yurëdan ŷa hafo resiŷo Sowar hna fop cëkëko ḁus. Nkeho had sarëḁiŵ Ahwëhn a Wënu ŵa le yeho Eden hna ma had inkal Esipët ŵa. (Koyëna nkeho ani gë Ahwëhn a Wënu ŵa nihahnënd inaw Sodom gë inaw Gomor.) ¹¹ Lot më tëhnak lañ Yurëdan rac fop do pakëta gë cape pëhna lav; koyëna pitëlëniho vëhni vëhi. ¹² Abëram nkal Kanan hna nko. Lot ḁarël wahnaŵ Yurëdan hna njiko ntëḁ do nti wasank wadëŵu ŵa gë cape Sodom hna. ¹³ Hara vële lëḁëko Sodom va nkeya meh ḁus kwëhnaniho, wameh wante ñak ŵwëŷëḁ Ahwëhn a Wënu ŵa ntidëniho.

¹⁴ Ante pitëlëniho ŵa, Ahwëhn a Wënu ŵa më ntehnëka Abëram: «Yëkëry vacape vanah tak: haryënkŵ gë hamëhni do gë farëhw gë farahahn. ¹⁵ Nkal nte hnuḁu ŵi fop njëḁadëmi, wëjë gë vutah hu va ahwëhnu kwëlëkwël. ¹⁶ Njaḅëneḁëfuhëhni fëna vutah hu va gante njaḅëk nkërëyal ki. Kodena ndëkwini, gante nkok kodena ndëkwi nkërëyal ki. ¹⁷ Matëry, ayasëlehn nkal li caharaḅ; wëjë yëḁadëfu.»

¹⁸ Abëram më pakëtëk idëḁ ḁëŵu ŵa nji ntëḁ hnë vatëh vacëvah vambë Mamëre, ḁarël Ebëron hna, do ntinëhna hnam Ahwëhn a Wënu ŵa hn'ile cënade wasaḁëha.

14

Ipehët Lot g'ipankël gë Melëkisedek

¹⁻⁶ Wëlin itëfëta uŵët sankaf vëhnaŵ ŵa. Hnë wabëhn pëhw gë waki hna (12), ahnaŵ ale ŵaciko Kedor-Lawomër avë Elam ŷa wëkëkëhniwo vëhnaŵ vëŷëntaŵ va, vëhni ye: Bera avë Sodom ŷa, gë Birësa avë Gomor ŷa, gë Sineyab avë Adëma ŷa, gë Semeber avë Seboyim ŷa do gë avë Bela ŷa, umë ŵacëḁe fëna Sowar. Bare hnë hwëhn pëhw gë watar hna (13), vërac ŵaŵënananiho. Hnë bëhn hwëhn pëhw gë wahnah hna (14), Kedor-Lawomer gë vëhnaŵ vërar vële nkeniho va, (ahnaŵ Amërafel avë Mesopotami ŷa, gë Ariyok avë Elasar ŷa, do gë Tidal avë Goyim ŷa) mëkënihëhniwo Warefayi ŵa hnë Asëtarot-Karënayim hna, Wasus ŵa hnë Ham hna, do gë Wa-emi ŵa hnë Save-Kiriyatayim hna. Mëkënihëhniwo Wahori ŵa ŷal hni hna wahuŵ walëŵ hni Seyir hna, do tëfëlehnënihëhniwo hafo atëh El-Paran hna, ḁarël wula hna. ⁷ Tac më mbokani gë cape En-Misëpat, umë lehnëḁe Kades. Më nihëni nkal Wamalesi ŵa fop do mëkënihëhni fëna Wa-amor wale lëḁëko Hasason-Tamar va.

⁸ Awa ahnaŵ avë Sodom ŷa, gë avë Gomor ŷa, gë avë Adëma ŷa, gë avë Seboyim ŷa do gë avë Bela ŷa, (umë ye Sowar), më canënihëhni wasoḁaḁe walëŵ hni ŵa soŵe pëhwëtani wët sankaf ŵa hnë lañ Sidim hna, umë ye tame Wov Waŵiry ŵa, ⁹ gë vëhnaŵ vëŷëntaŵ vële nkeniho gë Kedor-Lawomer va. Vëhnaŵ imbëḁ wëtëḁëho gë vëhna. ¹⁰ Nkeho hnam vankëḁ vajaḅah gudëro. Ahnaŵ avë Sodom ŷa g'avë Gomor ŷa hn'igary ḁëŵ hni hna, më njoni hnam; vële fehëko va gë wahuŵ coŵaniho. ¹¹ Vële wëkëkëhniwo va më nufëni fop hnapul vëvë Sodom gë Gomor va, do gë fop rokëtök le pehnaniho ŷa, njilehnëni. ¹² Kabi Lot, fatah aheryu Abëram fa, Sodom hna ntëḁëntiko, njoryaryënihawo fëna, gë hnapul lëŵu ŷa fop.

¹³ Ale yaryëko më njik pëyahna Abëram Ebëre le lëḁëko ḁarël vatëh vacëvah Mamëre Hamor ŷa, umë yeho acëru Esëkol gë Aner; vëhni vërar tak nkwëryëlëniho gë Abëram. ¹⁴ Ga njëtak Abëram fatah aheryu fa aramp ntiyik, më mbarëpëkëhni

vësan wakeme watar g'ipëhw g'imbëd gë vërar (318) vële hnagiko tere lëwu va, do tëfëlehnënihëhni hafo Dan hna. ¹⁵ Abëram më pitëndëlehnëkëhniwo vësan vërac wakore wayabah do pëgwëhni vëyëw va g'umëd. Ndawëdëhëhniwo do tëfëlehnëdëhëhniwo hafo Oba, gë cape rahahn gë pëhna lav Damas ka. ¹⁶ Më mbijëk hnapul lëwu ya fop, do mbijëkawo fëna Lot gë hnapul lëwu ya, gë vësëval va do gë vëramp vëyënta w va.

Abëram gë Melëkisedek

¹⁷ Ga mbokajëk Abëram ante mëkinihëhniwo vëhni Kedor-Lawomer do gë vëhna w vërar vële nkeniho va, ahna w avë Sodom ya kacakawo hnë lañ Save hna, (umë ye: Lañ Ahna w). ¹⁸ Melëkisedek*, ahna w Salem† do yeho asëna wasadëha Wën Hunte Sëpëk Fop na, më njojëk mburu do g'uñen. ¹⁹ Më ndëwanëka Abëram aki: «Arabi Wën Hunte Sëpëk Fop na do lik ambin inji g'inkal inji ndëwana Abëram.

²⁰ Arabi Wën Hunte Sëpëk Fop na cëmbi kabi njëdëki imëk vëyëw hu va!» Awa Abëram më njëdaka ihwëhn pëhw-wo hnë vile nu yajëko hn'u wët va.

²¹ Ahna w avë Sodom ya më ntehnëka Abëram: «Bësaryëwëhni vahnë vi do aworyary hnapul yi.»

²² Abëram më ntëkwaka: «Tufabuha Ahwëhn a, Wën Hunte Sëpëk Fop na do lik ambin inji g'inkal inji: ²³ lëk, ñoñ nufëda viyë vile hwëhnëru vi, wëla fa yawar ma yëba wapary. Koyëna kodila ahnës: “Mbetandanëbuha Abëram.” ²⁴ Ñoñ ñada sojë lëmën ge gena ile tokëni vahnë mën yi do gë sah vële lapëhnajëko vi: Aner, gë Esëkol, do gë Mamëre, vëhni tebadëni.»

15

Akwëtëla Wën gë Abëram

¹ Ga ndëcëk watac, Ahwëhn a Wënu na më tufëhnaka Abëram do ntehna: «Antë ntaki, Abëram! Keryëdëmi do njëdëdëmi d us.»

² Bare Abëram më ntëkwak: «Ahwëhn Wën mën, sojë ye yëdëduho? Kwëhnala fatah fante lëwëd. Eliyëser mbë Damas, aramp tere mën ye ale lëwëd hnapul mën ya fop. ³ Ha, kabi yëdaliho wëhni hna vutah, ale lid doku mën a lëwëd fop le hwëhna bu ya.»

⁴ Ahwëhn a Wënu na më ntëkwaka: «Hali, gena umë lëwëd ile hwëhnaru ya: ale hnagëru wëjë dënk lëwëd.» ⁵ Tac Ahwëhn a Wënu na më canëka Abëram hn'usank lëwu hna do ntehna: «Yëkëry ambin ni do dëkwëry wahol wi ge kodu.» Tac më nkwënk: «Koyëna njabëdëni vutah hu va.»

⁶ Abëram më kwëtahnëka Ahwëhn a Wënu na do Ahwëhn a Wënu na sojë rac catahnëka gë Abëram.

⁷ Më ntehnëka: «Ahwëhn a Wënu na ye bu, ale saniki hn'inaw Ur vë nkal Salëde ya sojë yëdäyi ahwëhn nkal nte yehahnëru ni.»

⁸ Abëram më tëyëka: «Ahwëhn Wën mën, hak njëtëdëfu paryi ami hwëhnëd?»

⁹ Ahwëhn a Wënu na më ntëkwaka: «Yonëhne wëhni wusa w wule hwëhnak wabëhn watar: yihni le wok nagëna, g'inankal cëval, gë yënki, tac ikuh ndampo gë fëpah fëndampo.» ¹⁰ Abëram më njojëkëhni wusa w wurac. Nda wëhni do ntëpëtëlehnëhni fagant fo do kakëndëlehn ntëpëtë-wo g'antëpëtë ñënta w na; wusëry wa fo nkoko dëpëtëlehnëna. ¹¹ Wahuy më njijëni wusa w hna, bare Abëram ntakëhniwo.

¹² Wati nte njodëho lav na, Abëram wakwëd ñëhnëko d us. Awa umëhwëry mbahnah ntakah tükëhnëlehnëhna. ¹³ Ahwëhn a Wënu na më ntehnëka hnë

* **14:18** 14.18 Melëkisedek fëhnëtanëk ahna w usatah. † **14:18** 14.18 Salem fëhnëtanëk yam. Nkol tac wacëde gaki Yerusalem.

wakwëd wadëwu watac: «Yëtëry dus vële hnagëde hnë hnënk hu va ntëdëdëni hn'inkal nte nkoni vëhwëhnëna; vëramp yed, do mbërehnëdëni hnë wabëhn wakeme wanah (400). ¹⁴ Bare pinijëdëfuhëhni vële lidëhëhni vëramp va, do cahnedëni hnam gë hnapul yabah. ¹⁵ Bare wëjë, ntidu untaf nëḡah, yam cëmëdu do mbañëderu. ¹⁶ Mbokajëd wati nte nkedëni vutah vërah hu va warëm sankaf kabi dadëwëhnhna Wa-amor ḡa ge waryëcëtëna wameh ḡa nkal li.» Koyëna ndakeryëko Abëram.

¹⁷ Ante njok lav do mëhwëryëk dus ḡa, awa wura hwëdëh le sëhnëd gë ryoko hwëdëh ndëcëtahehn taḡ yëbëlan wusaḡ wule lëpëtik hna. ¹⁸ Awa koyëna kahnëndëko Ahwëhn a Wënu ḡa kwëtëla ḡa gë Abëram do ntehna: «Njëdadëfuhëhni vële hnagëde hnënk hu va inḡi nkal, yëbëlan le tëkwëk nkal Esipët hna hafo sën Efërat hna, sën sankaf ḡa. ¹⁹ Umë ye inkal Waken ḡa, gë Wakenis ḡa, gë Wakadëmon ḡa, ²⁰ gë Wahit ḡa, gë Waperis ḡa, gë Warefayi wã, ²¹ gë Wa-amor ḡa, gë Wakanan ḡa, gë Wagirëgas ḡa, do gë Wayëbus wã.»

16

Hnagi Isëmayel

¹ Awa Sarayi, asëvalu Abëram, nagëdfilohna. Bare kabi kwëhnaakawo aramp avë Esipët, ale waciko Agar, ² më ntehnëka Abëram: «Nuru, Ahwëhn a Wënu ḡa maḡëna hnagu. Awa dakëryin g'aramp mën aḡi. Kod mpëd nagëhnoḡëhni vutah.»

Abëram më maḡëk wanës asëvalu ḡa. ³ Awa Sarayi, më nufëka aramp alëwu ḡa Agar, njëdahnna asanu Abëram ñëla. Watac ante ndëcëko wabëhn pëhw (10) wante ntëdahnëko Abëram hn'inkal Kanan hna ntiyako. ⁴ Abëram më ndakëni gë Agar do ndonkëlehn.

Ga njëtëk ndonkëk, pëgwëlehn njafaḡënda Sarayi ale hwëhnëka ḡa. ⁵ Awa Sarayi më ntehnëka Abëram: «Wëjë ye ankaf wayëw wante yewëdebu ḡi! Ami yëdäkina aramp mën a, bare kobëri ga njëtëk ndonkëk, njafaḡëdëho. Arabi Ahwëhn a Wënu ḡa kitinḡ yëbëlan wëjë g'ami!»

⁶ Abëram më ntëkwaka: «Aramp hu ḡa wëjë hwëhnëka! Diryehna gante ñadu ka.»

Awa Sarayi pëgwëlehn ntinda këm fo Agar afo nkary gë wula. ⁷ Mëleka Ahwëhn a Wënu ḡa më tëkatëka darël hnë hacëm hante ye hn'ankaw nte yid Sur. ⁸ Më tëyëka: «Agar, aramp Sarayi, ne matiru do ne njiḡu?»

Më ntëkwaka: «Sarayi ale hwëhnëko ḡa yaryëdëfu.»

⁹ Mëleka Ahwëhn a Wënu ḡa më ntehnëka: «Bokary g'ale hwëhnëki, do dënënyehna.» ¹⁰ Do më nkwënëk: «Ahwëhn a Wënu ḡa njëdadëhni vutah vujabah dus. Ahnë kodina ndëkwëhni. ¹¹ Ndonkëru do facan hnagëdu. Isëmayel wacëduha (umë fëhnëtanëd Wënu ḡa nkwëryëd), kabi Ahwëhn a Wënu ḡa nud haḡëhna hu wã. ¹² Ajë hu had fali fav fëk nked. Mëtaryëdëhëhni vahnë va fop, do vahnë va fop mëtaryëdëniha. Minu fo ntëdëd; vësaḡëdina gë hnënk lëwu ḡa fop.»

¹³ Agar më tëyak: «Paryi bi nubuha ale hnuḡëho ḡi?» Do më macëka Ahwëhn a Wënu ḡa, ale hnësëhnëkawo ḡa «El-Royi», (umë fëhnëtanëk Wën hunte hnuḡëho). ¹⁴ Soḡe rac wacande hacëm hante ye yëbëlan Kades gë Bered ḡa: kolomba Ber-Lahayi-Royi (umë fëhnëtanëd kolomba ale wok cëmëdina hnuḡëho).

¹⁵ Agar facan nagëko, do Abëram më macëka fatah fa Isëmayel. ¹⁶ Hnë wati rac Abëram wabëhn wafëhw mbëd gë warar g'imbeḡ gë ryaḡ (86) kwëhnako.

17

Uḡac Abëram wã nëmpëtaḡ Abëraham

¹ Awa ante nuŷako Abëram wabëhn wafëhw imbëd gë wahnah g'imbëd gë wanah ŋa (99), Ahwëhn a Wënu ŋa tufëhnakawo do ntehna: «Ami ye Wën Hwëhn Fanka Fop ŷa. Gefu kwëlëkwël g'ami do alind ile sanjek! ² Ntidëfu kwëtëla yëbëlan wëjë g'ami do yëdaŷini vutah vujabah dus.»

³ Abëram më ndëkwëhnëk yëka ŷi nkal hna, do Wënu ŋa më nkok nësëhnëdëha ntehnënda: ⁴ «Cape mën ŋa, wëli kwëtëla nte libu gë wëjë ŋa: acër bulunda yabah yedfu. ⁵ Godila aŷaci Abëram*, bare Abëraham macëderu, kabi ntidëmi Rëm wabulunda wayabah dus. ⁶ Vële hnagëde hnë wëjë va njabëdëni dus hafo ntini wayal; do vëhnaŷ nagëdëni fëna hnë wëjë. ⁷ Njawënedëfu kwëtëla fu ŋa kwëlëkwël, tac vutah hu hna fëna gë vërah hni hna ge golihna: koyëna nkedëfu Wën hu do gë Wën vutah vunte hnagëde hnë hnënk hu va. ⁸ Ha, wëjë gë vutah hu vumbë acahn va njëdadëmu nkal nte yehantu gaki uhneh ŋi, nkal Kanan ŋi fop. Vëhni hwëhnëd kwëlëkwël do Wën hudëŷ hni ha yedëfu.»

⁹ Wënu ŋa më mbok ntehnëka Abëraham: «Cape hu ŋa, wëjë gë vutah hu va do gë vutah vuntëŷ hni va ntënënedun akwëtëla mën ŋa. ¹⁰ Wëlin akwëtëla mën nte yed yëbëlan ami gë ŷuhnë ŋa: fop vësan va tëfëka kácini. ¹¹ Háci ŷa yed dahëse kwëtëla nte ye yëbëlan ami gë ŷuhnë ŋa. ¹² Ge nuŷani wafac mbëd gë warar, fop vucan va kácëndeni kwëlëkwël. Kácehnëdühëhni fëna fop vëramp vële hnagik ŷal hu va do gë vëramp vële laŷik hnë vëhneh wok vëyentina vëvë tere hu va. ¹³ Vëhni fop tëfëka kácëndeni. Umë yed dahëse vimbahn hun hna ile rufahnëd kwëtëla mën ŋa mbiyëd kwëlëkwël. ¹⁴ Ale wodë kácina ŷa, pitëde bulunda lëŷu hna, kabi dënënenëna kwëtëla mën ŋa.»

¹⁵ Tac Wënu ŋa më mbok ntehnëka Abëraham: «Asëval hu Sarayi, bokëdila aŷaca Sarayi, tame ŷac lëŷu ŷa Sara† yed. ¹⁶ Njëdëdëfuha do g'umë njëdadëmina fatah facan; njëdëdëfuha dus, nked hnëm wabulunda wayabah, do nagëdëni hnë umë vëhnaŷ wabulunda.»

¹⁷ Abëraham më mbok ndëkwëhnëk kat yëka ŷa nkal hna, do pëgwëlehn ndasënd kabi ntehnadëho: «Hak kodëfu hnuŷaŷa fatah, ami ale hwëhnak wabëhn keme (100), do Sara wabëhn wafëhw mbëd gë wahnah (90) kwëhnak: hak kod nag?» ¹⁸ Abëraham më ntehnëka Wënu ŋa: «Iñë ryampo fo ŷuntađëmi: ahnaŷëna Isëmayel do afaŷa.»

¹⁹ Bare Wënu ŋa më ntëkwaka: «Hali, kwëtëla mën ŋa dida g'Isëmayel! Asëval hu, Sara, nagëhnëdëhina facan, Isak‡ macëduha do ntidëfu kwëtëla mën ŋa gë umë do gë vutah vuntëŷu va ge umë gona. Kwëtëla nte wok pudina yed. ²⁰ Soje Isëmayel ŷa fëna, nkwëryëbu ile rëyëruho ŷa: ndëwanëdëfuha, ntidëfuha nagëhni vutah vujabah dus. Nked acër vësankaf vankol pëhw gë vaki (12) do nked acër asankaf bulunda yabah. ²¹ Bare kwëtëla mën ŋa gë Isak fo kahnëndëdëfu, facan fante nagëhnëdëhina Sara, bëhn hnë iŷi wati fa.» ²² Ga puhnak Wënu ŋa nësël gë Abëraham ŋa, tavëlehna ŋi.

²³ Hnë fac rac dënk, Abëraham kácehnëkawo aju Isëmayel gë fop vële hnagiko tere lëŷu va do gë fop vëramp vële ntaŷëko va. Fop vësan vële hwëhniko tere lëŷu va káciniho gante ntehnëkawo Wën ka. ²⁴⁻²⁵ Ante káciniho Abëraham g'Isëmayel, aju ŋa, wabëhn wafëhw mbëd gë wahnah g'imbëd gë wanah (99) kwëhnako do aju wabëhn ipëhw gë watar (13). ²⁶ Hnë fac rac fo káciniho Abëraham g'aju Isëmayel ²⁷ do gë fop vësan vëvë tere lëŷu va, gë vëramp vële hnagiko ŷalu ma laŷiko hnë vëhneh hna.

* **17:5** 17.5 Abëram fëhnëtanëk rëm le lënënik. † **17:15** 17.15 Sara fëhnëtanëk aryag ahnaŷ. ‡ **17:19** 17.19 Isak fëhnëtanëk «ndasëk».

18

Sara pëyayik nuşadëha fatah

¹ Fac ryampo, Ahwëhn a Wënu a tufëhnakawo Abëraham arël watëh vacankaf Mamëre* hna. Hnë rënka usank lëwu hna ntaako g'anent ga hnë wati le ak njakëd ulav hna. ² Ta nulehnëhni vësan vërar ga kahnëni awët lëwu toye. Abëraham matëlehn rënka usank hna nkary kacahni do ndëkwëhn yëka a nkal hna ³ do ntehn: «Demaryino asabu al mën hna. ⁴ Njonëhni dëmu wënka toye awuyëtahnu wapary i do ayinëgawu hnë anj tëh. ⁵ Njëdadëmu le rokëdun toye soe avokahnu ayawu, tac ndëcalëdun nkaw hun a. Koyëna cabidiluhna aki fo al mën hna.»

Vësan va më ntëkwani: «Caëk! Diry wante hnësëru i.»

⁶ Awa Abëraham më ntëfëk mboka gë usank i tëkata Sara asëvalu do ntehna: «Nufëry ap ile rëfëka a ali vamburu vapërën vajabah.»

⁷ Tac më nkaryëk gë antega wusaw, më tahnika faihni fakonah do faniryah njëdahna aryoku alëwu. Arac më ntëfëk soe nëga. ⁸ Ga ëhnëk faar fa, Abëraham më ntëdëhnëkëhni vëhneh va gë wambël waëhnah. Hnë wati nte tokëdëniho a, Abëraham arël lëw hni kahnëko kuyët tëh hna.

⁹ Tac më tëyëniha: «Ne nkeha asëval hu Sara?»

Më ntëkwakëhni: «Usank hna nke.»

¹⁰ Aryampo hnë vësan vërac më ntehnëka: «Mbokajëdëfu bëhn hnë ii wati dënk do tëkatëdëfuha asëval hu Sara nuaka facan.»

Sara rënka usank hna nkeho, hamëhni Abëraham do nkwëryëko. ¹¹ Hara, Abëraham gë Sara asëvalu ntafëniho dÿs, do Sara ndëcëkawo hnag a. ¹² Awa, më pëgwëk ndasënd ntawary dëwu hna fo ntehnand: «Tame ntafëbu dÿs do asan mën ai fëna ntafëk. Kod bi mbok përo gë asan?»

¹³ Awa Ahwëhn a Wënu a më tëyëka Abëraham: «Soe ye ndasëk Sara? Soe ye ntehnad: “Kodina nke koyëna, ntafëbu dÿs soe hnagëwa fatah?” ¹⁴ Nkehëhna bi ile nkok kodina nti Ahwëhn a Wënu a? Ge mbokajëbu bëhn hnë ii wati dënk tëkatëdëfu Sara nuaka facan.»

¹⁵ Ga ntakah a, Sara më njahëtak ntehn: «Dasëla.»

Ahwëhn a Wënu a më ntëkwaka: «Ha, ndasëru!»

Nkwajëla soe Sodom

¹⁶ Tac vësan va matëlehnëni pabëni Sodom. Abëraham më ntapëhnakëhni soe koyalëni. ¹⁷ Ahwëhn a Wënu a më ntehnak: «ada sowëwa Abëraham ile adëfu liwu a ¹⁸ kabi tëfëka nke rëm bulunda sankaf hwëhn fanka. Soe hu a ndëwadëfuhëhni wabulunda a fop. ¹⁹ Tëhnabuha soe ntehnëhni viju gë fop vële hnagëde hnënk lëwu va tëfëka mawëhnëni vakwëda mën va, ntindëni ile saëk do satëk; koyëna ntinëhnëdëfuha ile lehnëbuha a.»

²⁰ Awa Ahwëhn a Wënu a më ntehnëka Abëraham: «Wante ntehnëdëni ntini vëvë Sodom gë vëvë Gomor va ayëk, wameh wadëw hni a njabëk dÿs. ²¹ Cëlëndadëfu soe fëcëtajü wante wëryëdëfu ntehnëdëni ntini i. Ge umë fop ntidëni, njëtëdëfu.»

²² Tac vësan vëhi hnë vërar hna kahnëtalehnëni njindëni gë cape Sodom, hara Ahwëhn a Wënu a gë Abëraham nkonihö. ²³ Abëraham më tëhaka do tëya: «Ahwëhn Wën, paryi bi mbëvehnëdëfuhëhni ndampo fo ale wënëk gë ale wok menëna a? ²⁴ Mpëd tëkëni vësatah wafëhw imbëd (50) Sodom hna. Tavëndilihëhniha bi vëvë ini naw vi soe vësatah wafëhw imbëd (50) vële lëdëntik hnam vi? ²⁵ Hali, kodila ali koyëna! Kodila avëvehnëhni ndampo fo ale wënëk gë ale wok menëna, alihni ndampo fo awën a gë asatah a. Wëjë ale hitiëd dÿnia fop a kodila ali le wok catëna.»

* **18:1** 18.1 Mamëre fëhnëtanëk atëh nte sëvak.

²⁶ Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Ge tëkatëbuhëhni vësatah wafëhw imbëf (50) Sodom hna, soñe lëw hni ÿa tavëhnëdëfuhëhni vëvë hnam va fop.»

²⁷ Abëraham më mbok ntehnëk: «Tavëhnërye ryëku hnësëhni, Ahwëhn Wën, ami ale ye ivëf gë ibëhn aÿi fo. ²⁸ Mpëd warëkëna wafëhw imbëf (50) nkojëni vahnë imbëf (5). Soñe vahnë imbëf (5) vële wojëk vi mbëvehnëdu bi nawñ ñi?»

Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëk: «Bëvehnëda ge tëkatëbuhëhni vahnë wafëhw wahnah gë imbëf (45).»

²⁹ Abëraham më mbok ntehnëk kat: «Mpëd wafëhw wahnah (40) fo nkeni.»

Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëk: «Soñe vahnë wafëhw wahnah (40) vërac bëvehnëda nawñ ñi.»

³⁰ Awa Abëraham më ntehnëk: «Këlami, Ahwëhn, antë ntavi ge mbokëbu hnësu kat. Mpëd wafëhw warar (30) fo rëkatëde.»

Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwak: «Bëvehnëda nawñ ñi la vahnë wafëhw warar (30) fo rëkatëbu.»

³¹ Abëraham më mbok ntehnëk: «Ahwëhn, tavëhnërye ryëku vok hnësu. Mpëd wafëhw wahi (20) fo rëkatëde.»

Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Soñe vahnë wafëhw wahi (20) vërac bëvehnëda nawñ ñi.»

³² Awa Abëraham më ntehnëka: «Këlami, Ahwëhn, antë ntavi ge mbokëbu hnësu rëkwa ÿa. Mpëd ipëhw (10) fo rëkatëde.»

Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Soñe vahnë ipëhw (10) vërac bëvehnëda nawñ ñi.»

³³ Ga puhnak Ahwëhn a Wënu ña nësël gë Abëraham ña njilehn do Abëraham mbokalehn gë ÿalu.

19

Inih nawñ Sodom

¹ Ante tëkëniho wamëleka waki ña, g'anëka ga, Sodom hna, Lot rënka nawñ hna ntañako. Nundëhni tuñ, matëlehn ñi pankëlëni do ndëkwëhn yëka ÿa nkal hna haryënkw lëw hni. ² Më ntehnëkëhni: «Këlamu, wëlawo mën, mawëryin asëlu ÿal mën hna, ntinëhnëdëmu ile valëdëhu ÿa. Kodun awuyëtawu wapary ña do aryaku hnam. Acahn g'acahnëfëd ga ndëcalëdun.»

Wamëleka ña më ntëkwaniha Lot: «Hali, pëh hna ndakëdëfun, ÿëwã bulunda hna.» ³ Bare Lot ndëñanëkëhniwo dus hafo njini gë ÿalu. Umë ntëvakëhni roka fëren do nkulëhnëhni vamburu tokëni.

⁴ Vëryakëlohna ten, ante kwërëniho tere ÿa vësan vëvë Sodom va; vëjar gë vicër, fop hnam nkeniho, ahnë gojëlohna.

⁵ Më macëniha Lot do tëyëniha: «Ne nkehëhni vësan vële yijëk ÿal hu va añi nëka? Canihni, ñadëfun ryakëlahnëfu gë vëhni.»

⁶ Lot më cahnëk do pid rënka ÿa kamëhni lëwu. ⁷ Më ntehnëkëhni: «Këlamu, vëyënta mën, antë aliwu uwi wëh! ⁸ Nëparyin: kwëhnabuhëhni vëryag vëhi vëyëtëlëhniha vësan ten. Njonëhni dëmun, aliwuni gante ñadun ka. Bare antë aliwuni inë vëyi vësan; kabi njijëni kuyëtani hn'icën tere mën hna.»

⁹ Bare më ntëkwaniha: «Kërënyari hn'ani! Ahneh fo yeru do aÿand aye ahitiñ ÿal fu li! Awa, ntideru wëh ntëbini vëhni!» Më cañëtëniha Lot gë fanka do tëhalehni rënka ÿa soñe tënkëni.

¹⁰ Bare wamëleka waki ña më pidëtëni rënka ÿa pëlanaha Lot, ndohëniha bambery do pidëni. ¹¹ Tac umë mëpënënihëhni vële hwërako rënka tere va, vëjar va gë vicër va per, do vëhnu dilo hna hn'ile nke rënka tere ÿa.

¹²⁻¹³ Wamëleka waki ña më ntehnëniha Lot: «Nihëdëfun inji naŵ, kabi Ahwëhn a Wënu ña nkwëryëk fop wameh wayabah wante ntini vëvë inji naŵ vi, do payikëfu hnihëfu. Ge nkeni hn'ani vahnë vëhaŵary vële yerun hnënk, vutah hu ma vëyëla hu, canëryihni aŷaŵëtëhni ani.»

¹⁴ Lot më njik pëyahni vëyëlawu, vële hwëhnëkëhniwo vëragu va. Më lehnëkëhniwo: «Matëryin ñap asahnu hn'inji naŵ, kabi Ahwëhn a Wënu ña nihëd!» Bare vëhni ntiyahnëkëhniwo nëh nëhahnëdëhëhniwo.

¹⁵ Wakëwak ŷa, wamëleka ña ñankëdënihawo Lot, ntehnëndëniha: «Matëry! Nufëryehna asëval hu gë vëryag hu vëhi vi, ge ñadiluhna asëmëntiwu gë vëvë inji naŵ vi ge kitinjëdëni soñe wameh wante ntini ña.»

¹⁶ Kabi nkoko kwajëlehndand, wamëleka waki ña më pëlanihëhni wëbák ña, umë g'asëvalu do gë vëryagu, canënihëhni naŵ hna, kabi Ahwëhn a Wënu ña ñadëho pëhëtëhni.

¹⁷ Ante canënihëhni ña, mëleka ryampo më ntehnëka Lot: «Garyëry afëhët ntaŵary hu ña! Antë ayëka hamëhni do antë ahahn wëla sëñ! Garyëry asoŵa kuñ hna soñe antë asëm!»

¹⁸ Lot më ntëkwak: «Hali, Ahwëhn, ¹⁹ paryi nke, ami, aryokuñ hu ŷa, təkëbu hnuŷaŵu ipaß hu ña do ndemaruho ðus g'ipehët ntaŵary mën ñi; koda yaryu hafo rëku kuñ hn'ani, hara ŵeh ŵa təkəlohna, do sëmu. ²⁰ Nuru fañi fankol hn'ani? Ñaŵëna, kodëfun yaryëfu hafo hnam soŵafu. Maŵëryanëryifu yifu soŵafu hnam-kabi fatoy fo ye-soñe feharyahnëfu walawary fu ŵa.»

²¹ Mëleka ŷa më ntehnëka Lot: «Awa! Mbokëdëmi ŵawëryani kat inji ðema do nihëda fankol fante lehnëru fi. ²² Garyëryin ñap ayiwu asoŵawu hnam, kabi ñoñ koda liwu ge təkəluhna hnam!» Soñe rac ankol tac Sowar maciko (umë fëhnëtanëd «naŷëna»).

²³ Wati nte pëhniðëho lav ña, təkëdëniho Sowar hna. ²⁴ Awa Ahwëhn a Wënu ña më këfik g'ambin hn'inkal Sodom hna gë Gomor hna rëv hwëdëh do gë wëraka wale fëdëd. ²⁵ Umë nihëk gë uŵeh sankaf waŷi wahnaŵ do gë resiŷo hna fop. Fop vahnë vëvë waŷi wahnaŵ va cëmëniho do gë vile fëhnëko nkal va per. ²⁶ Asëvalu Lot më njëkak hamëhni, më mbacik nke had apahn wanjiry.

²⁷ Ga pacëk kobëri fo g'acahnëfëd ga, Abëraham më njik le kahnëko haryënkwa Ahwëhn a Wënu ña. ²⁸ Më njëkëk gë cape Sodom gë Gomor do gë resiŷo ŷa fop do më nuk ga cëhnëd hwëcic. Gë aŷan cankaf mëntëlëniho.

²⁹ Koyëna, ante mbëvehnëko Wën wahnaŵ wavë iŷi resiŷo ña, kabi dënkŵëlawohna Abëraham, do pëhëtëkawo Lot hn'uŵeh le mbëvehnahnëko wahnaŵ wale ntëdahnëko ŵa.

Lot gë vëryagu

³⁰ Tac, Lot më matëk Sowar hna kabi ntakëkawo nko ntëd hnam, do nji ntëdëni gë vëryagu hn'ikuñ. Hn'uhary nëŵëniho gë vëhni. ³¹ Fac ryampo, fandënkŵëryënkwa fa më ntehnëka aheryu: «Nëpary, rëm fu ŷi biŷëdina cërëd do vësan vëhaŵary vëyëna resiŷo li soñe ndakin nuŷahnihni vutah, gante ntidëni vahnë fop ka. ³² Pëdëfuhna uñen hafo ndëŵ tac ndakin nagëhnahnihna vutah nkohahn hnënk lëŵu ŷa.»

³³ Hn'umëd tac, më ndëŵënihi rëm hni do fandënkŵëryënkwa fa më njik ndakëni gë rëmu. Lot ndëŵëko ðus, yëtalohna ile ntiko aryagu ŷa.

³⁴ Ga pacëk fandënkŵëryënkwa fa më ntehnëka aheryu: «Wëli umëd nte ryëcëk ñi ndakëbun gë rëm mën ŷa; bokëfu ndëŵënihna dol tac g'ayi aryakëgu. Kabi koyëna fo nagëhnëdëha vutah.» ³⁵ Hnë anëka tac mboko ndëŵënihi rëm hni do maherya njigëlehn ndakëgëni gë rëmu. Lot mboko ndëŵ ðus, yëtalohna ile ntiko aryagu ŷa.

³⁶ Awa, koyëna ndonkëndëkëhniwo Lot vëryag vëhi vëlëwu va. ³⁷ Fandënkwëryënkwa fa facan nagëko do maca Mowab (umë fëhnëtanëd «ale watik hnë rëm»); rëm hnënk Mowab vële wok hafo dol* va ye. ³⁸ Maherya fëna më nagëka facan, do maca Ben-Ami (umë fëhnëtanëd «fatah hnënk mën»); rëm hnënk Amon vële wok hafo dol va ye.

20

¹ Abëraham matëko hnam njind gë cape resiyo Negev; yëbëlan Kades gë Sur ndahëko, tac nji neh Gerar hna ² do hnam ntehnëdëho soje asëvalu Sara ya: «Ahery mën ye.»^{*} Soje rac Abimelek, ahnaw avë Gerar ya nufahnëkawo Sara.

³ Bare g'umëd ga, Wënu na më tufëhnaka Abimelek hnë hufakery do nteha: «Soje asëval ale hnuferu yi cëmëdu, kabi nëlëk.»

⁴ Hara Abimelek nte woko vëvankëna ten ryëka gë Sara na më ntëkwak: «Ahwëhn ami gë bulunda mën yi ñoñ dilëfuhna! Ndawëdëduha bi ale wok menëna? ⁵ Abëraham umë dënk lehnëko aheryu ye do Sara fëna njawënk acëru ye. Ahwëhn, toña ye do ñoñ dila wëh.»

⁶ Wënu na më ntëkwaka hnë hufakery hutac dënk: «Toña ye ñoñ dilihna wëh, njëtëbu ami fëna. Ami wok tavëlihna aya do koyëna memaÿehnémi ali wëh haryënkwa mën. ⁷ Tame bësaryehna asanu aya asëval. Kila ye; njëfanëdëhi soje afëhary ntaÿary hu na. Bare ge bësalihahna, yëtëry wapacëk cëmëdun fop gë vëlëw hu per.»

⁸ Abimelek më matëk kobëri fo do macëhni vële rëhaka va pëyahni wante ndakeryëk na. Vërac më ntakëkëhni dus. ⁹ Abimelek më macehnëka Abëraham do tëya: «Soje ye liruhëfu aki? Ntiyëhneruhëfu ami gë bulunda mën ya uwëh ÿayah. Ntiruho ile nkok ahnë didilohna muk. ¹⁰ Ye fëlaki soje alihahn iÿin?»

¹¹ Abëraham më ntëkwak: «Ntehnabuho vahnë vëvë hnani vi vëlënëdëlahna Wënu na do ndawëdëniho soje asëval mën aya. ¹² Do dënk toña ye ahery mën ye: rëm ryampo fo yëbun, bare bankëlëfunahna hnëm. Soje rac kolahnëk nke asëval mën. ¹³ Ante canëkoÿo Wën hnë tere rëm mën hna, ntehnëbuhawo asëval mën aya: “Hn'ile-wo-le njide hna, demarye alehn acër hu yëbu.”»

¹⁴ Ante puhnak Abëraham wanës na, Abimelek më nufëkëhni wape gë wuhnankal gë wuhni gë vëramp vësëval do gë vësan, njëdëfahna Abëraham mbësalehna asëvalu Sara. ¹⁵ Abimelek më mbok ntehnëka Abëraham: «Nkal mën ni wëjë hwëhnëk. Dëdëry hn'ile-wo-le cañahnëki hna.» ¹⁶ Tac nteha Sara: «Nuru, njëdëfahuha wajëc wëli koryi acër hu: umë ye dahëse le yëtëndanëdëhëhni fop vële yerun va menëlihna iñë.»

¹⁷ Abëraham njëfakawo Wënu na. Wënu na njërënkawo Abimelek gë asëvalu do gë vëryokun vësëval vëlëwu va, do kodëniho mbok nagëni. ¹⁸ Kabi Ahwëhn a Wënu na ures le nkok kodëna ndonk asëval ntihahnëkëhniwo fop tere Abimelek ya, soje inuf asëval Abëraham ale waciko Sara ya.

21

Hnagi Isak

¹ Ahwëhn a Wënu na ndemakawo Sara gante ntehnëkawo ka. ² Ndonkëko do nagëhna Abëraham, nte rëko ntaf na, facan gante ntehnëkawo Wënu ka do ³ Abëraham më macëka Isak. ⁴ Kacehnëkawo ante nuÿako wafac imbëd gë warar na (8), gante ntehnëkawo Wënu ka. ⁵ Abëraham wabëhn keme (100) nuÿako ante nagiko Isak na.

* **19:37** 19.37 Hafo dol fëhnëtanëk wati ale herëk a; ndampo fo nke gë 19.38. ✧ **20:2** 20.2: Wapëgwala 12.13; 26.7

⁶ Awa Sara më ntehnëk: «Wënu ña njëdako uhnatah le ryaşëndanëdëho^{*}, do fop vële yëtađ hnagi Isak va ndasëntëdeni.» ⁷ Më mbok ntehnëk kat: «Mo hodëho ntehna Abëraham hnë fac ryaŵ Sara njëwëndëdëha fatah? Bare mama cërahnëk nagëhnëbuha facan.»

Abëraham ntađëha Agar g'aju Isëmayel

⁸ Fatah fa naŷëko do Sara tavëtehnëkawo ßël iña. Hnë fac le tavëtendëho ŷa, Abëraham ambënt cankađ ntiko.

⁹ Fac ryampo, Sara nukawo aju Agar mbë Esipët, ale nagëniho gë Abëraham, ga nëhahnëdëha[†] Isak fatah fantëwu fa. ¹⁰ Më ntehnëka Abëraham: «Daryehna asëval aramp aŷi g'aju, kabi aju asëval aramp aŷi tëfëlahna nuŷanti ntëw iña gë Isak ajë mën aŷi.»

¹¹ Wanës watac pëmpëhnahnëkawo đus Abëraham, kabi Isëmayel fëna aju yeho. ¹² Bare Wënu ña më ntehnëka: «Antë pëmpëhnahni soņe ajë hu gë hnëmu. Maŵëry ali fop le ntehnëdëhi Sara ŷa. Kabi gë Isak nuŷađuhëhni vutah vunte lehnëmi yëđađëmini va. ¹³ Bare soņe ajë aramp hu ŷi, ntidëfuha umë fëna rëm ßulunda, kabi umë fëna ajë hu ye.»

¹⁴ Ga pacëk, Abëraham më matëk kobëri fo g'acahnëfëđ ga, nuf vamburu gë ryëpët wënka njëđahna Agar do koyahni umë g'aju. Njilehn nkwërëtantđ hnë wula vë Berëseba hna.

¹⁵ Ante puk wënka ña ryëpët hna, më tavëka fatah fa kuyët hnë fatëh ¹⁶ do nji ntaña cahët, hnë vëntacel keme (100) ntëbi, kabi ntehnadëho: «Ñađa hnuwüwa ga cëmëđ fatah mën fi.» Awa më ntañak cahët do pëgw kond.

¹⁷ Wënu ña nkwëryëko kopa fatah fa do mëleka Wënu ña më macika Agar g'ambin do ntehna: «Ye ga ye, Agar? Antë ntaki, kabi Wënu ña nkwëryëk wako fatah fa hn'ile tavëruha hna. ¹⁸ Matëry! Nufëryehna ajë hu do yaŵënëryehna đus, kabi gë umë ntidëfu ßulunda sankaf.»

¹⁹ Wënu ña më tufëka Agar kolomba. Më njik tëmpënëk ryëpët hna wënka do njëđahna aju ciya.

²⁰ Wënu ña pabëkawo fatah fa. Naŷëko do wula Paran hna ntëđëko. Hnam asary g'unŷwary yeho do ²¹ hnëmu asëval avë Esipët njëkëlehnëhnëkawo.

Abëraham kwëtëledëni gë Abimelek

²² Hnë yamani rac, Abimelek gë Pikol asankaf wasođađe walëwu ŵa, njiniho vëhni Abëraham hna do ntehna: «Njëtëßun Wënu ña gë wëjë nkerun hn'ile-wo-le liđu hna. ²³ Awa tame, dëkënde g'uŵac Wënu ña tokađilihohna ami, vutah mën va fëna do gë vërah vutah hni va. Kwëhnabuho nëf soņe lëw hu ŷa. Wëjë fëna, kwëhnary nëf soņe lëmën ŷa do g'inkal nte lëđahnëru ñi.»

²⁴ Abëraham më ntëkwak: «Ha, ntëkëbu.»

²⁵ Tac Abëraham nuŷako fere pëyahna soņe kolomba le nufëniho gë fanka vahnë Abimelek va. ²⁶ Abimelek më ntëkwaka: «Yëtëla bi mo lik rac. Wëjë dënk, pëyalihoŵohna. Dol fo njëtađëfu.»

²⁷ Abëraham më nufëkëhni wape gë wuhnankal do gë wuhni njëđahna Abimelek do vëhni vëhi ntiniho kwëtëla. ²⁸ Abëraham më pitëkëhni vupe vucëval mbëđ gë vuki. ²⁹ Abimelek më tëyëka: «Soņe ye fitëruhëhni vuji vupe mbëđ gë vuki?»

³⁰ Abëraham më ntëkwaka: «Maŵëry arebahni soņe aryënkwëtahnënd paryi ami yabëk iŷi kolomba.» ³¹ Soņe rac macahnëde hnam Berëseba (umë fëhnëtanëđ «kolomba idëk», ma «mbëđ gë vuki»), kabi hnam ntëkëniho vëhni vëhi tak.

* **21:6** 21.6Isak fëhnëtanëđ «ndasëk». † **21:9** 21.9 Nëhahnëdëha kođ pëhnëtan nëhëdëniho ma njafañëdëha.

³² Awa koyëna kwëtëlëniho Berëseba hna. Tac, Abimelek mbokalehnëni gë Pikol asankaf wasodafe ÿa g'inkal Filisët. ³³ Abëraham pëlëko atëh Tamaris Berëseba hna, do cëmbëdëhawo Wën hunte ye kwëlëkwël ha macatënda Ahwëhn a Wënu ña. ³⁴ Abëraham wabëhn wayabah ntiko hn'inkal Filisët hna.

22

Abëraham pëhwëtak cënahna Isak sadëha

¹ Ga ndëcëk watac, Wënu ña njëkëhnahnëkawo Abëraham. Macëkawo: «Abëraham!» do Abëraham më mëtaka: «Nëpami!»

² Wënu ña më ntehnëka: «Nufëryehna ajë hu Isak, ryamboli asëval hu ale ÿadu dus ÿi, ayi hn'inkal Moriya hna. Do hnam, ndawëhnëdühowa do afëda had sadëha hn'ikuñ nte yabëdëmi hna.»

³ Ga pacëk, Abëraham më matëk kobëri fo g'acahnëfëd ga. Më calëk wadëhwa ña soñe sadëha ÿa, ndibënda fali falëwu fa do njohna aju Isak gë vëryokuñ vëhi vëlëwu kahnëtalehn gante nkabëkawo Wën.

⁴ Hnë fac rarëna hna, Abëraham nuko ñawët kuñ nte njihahnëdëho ña.

⁵ Abëraham më ntehnëkëhni vëryokuñ vëlëwu va: «Nëwëryin ani gë fali fi; ami g'ajë mën aÿi kayëdëfun yañ sëmbifuna Wënu ña, tac mbokajëdëfun.»

⁶ Abëraham më ndibëndëka aju Isak wadëhwa sadëha ña; umë hwëdëh ha g'icar ña njoko. Njilehnëni vëhni vëhi tak ndampo fo. ⁷ Isak më tëyëka rëmu Abëraham: «Apa?»

Abëraham më ntëkwaka: «Ye ye ajë mën? Nëpami.»

Isak më ntehnëka: «Kwëhnayinëk hwëdëh ha gë wadëhwa ña, bare ne nkeha fape soñe sadëha ÿa?»

⁸ Abëraham më ntëkwaka: «Ajë mën, Wënu ña njëdahnëdëha umë dënk fape sadëha fa.» Vëhni vëhi tak nkonihho njindëni ndampo fo.

⁹ Ga tëkëni hn'ile nkabëkawo Wën hna, Abëraham më ntik hn'ile cënade sadëha hna do kwët yañ wadëhwa ña. Tac ñaba aju Isak, do tinda hnë wadëhwa wante kwëtëko hn'ile cënade sadëha hna. ¹⁰ Tac nuf cary iña soñe káca aju. ¹¹ Bare tañ mëleka Ahwëhn a Wënu ña më macika g'ambin: «Abëraham! Abëraham!»

Abëraham më mëtaka do ntehna: «Ha, nëpami!» ¹² Mëleka ÿa më mbok ntehnëka: «Antë aÿaka fatah fi! Antë alihna wëh! Njëtëbu tame ntënenëduha Wënu ña, kabi ñwëÿëryanëlihahna ajë hu, ryamboli asëval hu ÿi.»

¹³ Awa Abëraham më nuka yënki ga pëlayik wamiry ña hnë fasëc. Më njinëhnëka gwëcëta Isak gë yënki ÿa soñe sadëha ÿa. ¹⁴ Abëraham më macëk ÿëwa rac: «Ahwëhn a Wënu ña njëdahnëd.» Soñe rac wok wacahnënde ha gaki: «Hn'ikuñ hna, Ahwëhn a Wënu ña njëdahnëd ile rëfëka ÿa.»

¹⁵ Tac mëleka Ahwëhn a Wënu ña më mbok macika Abëraham g'ambin higëna ÿa ¹⁶ do ntehna: «Wëli ile ntehnëk Ahwëhn a Wënu ña: ntëkëhnëmi g'uŵac mën wã dënk, kabi aki ntiru, ñwëÿëryanëlihoŵahna ajë hu, ryamboli hu ÿa, ¹⁷ ndëwanëdëmi do njabënedëfuhëhni vutah hu va had wahol wavë g'ambin wï ma nkërëyal nte ye tëfary wov ñi. Nufëdëni wahnawë vële ÿëwëkëhni va. ¹⁸ Wabulunda wabë nkal ñi fop gë vëhni ndëwanëdëni kabi mawëhnëruho.»

¹⁹ Tac Abëraham g'aju mbokalehnëni gante nkeni vëryokuñ vëlëwu do kahnëtalehnëni mëncëndëni gë Berëseba. Hnam nkoko ntëd Abëraham.

Viju Nahor

²⁰ Ga ndëcëk watac, Abëraham pëyayiko Milëka fëna nagëhnëkawo aheryu Nahor vutah vucan: ²¹ Us yeho fandënkwerëyënkwa fa, gë aheryu ÿa Bus, gë Kemuwel rëmu Aram, ²² gë Kesed, gë Aso, gë Pilëdas, gë Yidëlaf do gë Betuwel. ²³ Betuwel yeho rëmu

Rebeka ŷa. Vëyi ye vutah mbëd gë vutar vunte nagëhnëkawo Milëka Nahor aheryu Abëraham va. ²⁴ Nahor kwëhnakawo asëval ahigëna. Rewuma maciko. Umë fëna nagëkëhniwo vutah: Teba, gë Gaham, gë Tahas do gë Maka.

23

Icëm Sara ŷa

¹ Sara, asëvalu Abëraham, wabëhn keme gë wafëhw wahi g'imbëd gë waki (127) nuŷako cëmat. ² Kiriya-Arëba hna cëmëko, dol Ebëron macëde, hnë nkal Kanan hna. Abëraham ntiko wakwëy asëvalu ŷa do kodëho soŷe icëm dëwu ŷa.

³ Tac Abëraham më matëk haryënkwa asëm alëwu hna do nji ntehnëhni Wahit wã aki: ⁴ «Ahneh fo yebu ŷal hun li, ale sëlëndik hnë wuhnë do ryëcëlehnëd. Bare asëval mën a cëmëk. Awa gwafëryino iyag ŷal hun li vañahnëwã*.»

⁵ Wahit wã më ntëkwaniha: ⁶ «Muntayiru aŷawñ ahnëpafu! Wënu ŷa ntiki asan ahwëhn nafa fagant lëw fu. Bañeryehna asëval hu hn'iyag nte ŷak fërënak walëw fu li. Wëla aryampo ŷwëŷeryanëdilihna iyag dëwu ŷa soŷe awañahna.»

⁷ Awa Abëraham më tëhakëhni ndëkwëhn haryënkwa lëw hni, ⁸ do ntehnëhni: «Ge paryi maŷërun vañëwã asëval mën aŷi ani, tëyëndinoŷa Efëron, aju Sohar, ⁹ nkwafo iyag ibë resiŷo Makëpela nte ye hnë ikëd kaŷ dëwu ŷi. Dehnëryina nkwafo gante ñad ka, tase hun. Nkehahn dëmën.» ¹⁰ Efëron hnam dënk nkentiko. Më ndekak soŷe ntëkwahna Abëraham nkweyahnëni wahit wã fop ŷëwã bulunda† hna ntehn: ¹¹ «Demarye, aŷawñ ahnëpaŷo, gwafëdila muk kaŷ inji gë yag inji. Tase vëvë ŷalënta mën vi, njëdëmi, kodu awañahna hnam asëval hu.»

¹² Kat Abëraham më mbok ndëkwëhnëk haryënkwa Wahit hna, ¹³ tac ntehna Efëron hafo fop nkweyëni, më lehnëko: «Këlami, nëparye! Njëdadëmi koryi soŷe kaŷ inji. Maŷëry iŷi koryi soŷe holahnu vañëwã asëval mën aŷi.»

¹⁴ Efëron më ntëkwaka Abëraham: ¹⁵ «Nëparye, këlami! Ikaŷ nte hode nkwaŷi waŷëc koryi wakeme wahnah fo (400), kwëhnana nafa yëbëlan lëw fu! Awa bañeryehna asëval hu!»

¹⁶ Abëraham maŷëko do njëdahnëko ile nësëko Efëron ŷa tase vëvë ŷalëntaŷu va, waŷëc wakeme wanah (400) koryi vë wati rac.

¹⁷ Kobëri tac, ikaŷ Efëron nte yeho hnë resiŷo Makëpela favalëko gë Mamëre ŷa, gë iyag nte yeho hnam ŷa do gë fop vatëh vante yeho bambery kaŷ va ¹⁸ Abëraham hwëhnëko. Fop Wahit wale yeho hnam va wasede yeho.

¹⁹ Tac Abëraham më mbañëka asëvalu Sara hnam, ðarël Mamëre hna, më wãcëde tame Ebëron, nkal Kanan hna. ²⁰ Ikaŷ inja gë yag nte yeho hnam ŷa golohna kwëhnëni Wahit. Abëraham hwëhnëko gë maŷal dëw hni ŷa, soŷe mbañahnëndëhni vësëm vëlëwu va.

24

Isak gë Rebeka

¹ Abëraham cërëko ðus. Ahwëhn a Wënu ŷa ndëwakawo hnë fop. ² Hnë fac ryampo, Abëraham më ntehnëka aryokuŷ alëwu ale ŷak lafëk tere ŷa. Umë yeho ankaf fop hnapul Abëraham ŷa. Umë lehnëkawo: «Kuyëtëry wák hu ŷi mbuf mën li* ³ do dëkënde gë Ahwëhn a Wën le hwëhnëk ambin ŷi gë nkal ŷi, yëkëlehnëndilihahna aŷë mën aŷi asëval avë hnë inji nkal Kanan nte lëdahnëbu ŷi.

* **23:4** 23.4 Wati rac, vësëm va hnë wakary mbañëdëniho, vambamb fakuy hna. † **23:10** 23.10 ŷëwã bulunda ŷa renka kece nkol hna nkeho. * **24:2** 24.2 Kuyëtëry wák hu ŷi mbuf mën li fëhnëtanëk ikwëry namu wasëwif hna do rac rufahnëd ntid ile ntehnëk ŷa; do ge cëmëk ani gë rac vutah vuntëwu va ntidëni g'uŷac lëwu.

⁴ Bare dëkënde alehno njidfu hnë nkal nte watahniibu hna ayëkëlehnëhnehna ajë mën a Isak asëval hnënk mën hna.»

⁵ Aryokuṅ a më ntëkwaka: «Ye lidëfu ge asëval a ṅwëyëk soṅe tëfe ani? Awa, tëfëka bi wënceryëwa ajë hu hn'inkal nte watahniru hna?»

⁶ Abëraham më ntehnëka: «Hali, ṅwëyëry ḡus soṅe awëncerya ajë mën ayi hatac. ⁷ Ahwëhn a, Wëñ le hwëhnëk ambin ṅa, caniko tere rëm mën hna g'inkal hnënk mën ya. Nësëhnëko do ntëkëhnëko njëdadhëhëni vutah mën va kwëhnëni inṅi nkal ani. Cañëtidëha mëleka lëwu ya haryënkwa hu soṅe aholahn ayonëhnehna asëval ajë mën ayi. ⁸ Ge asëval a maṅëna tëfi, awa ntiḡetaḡ idëk nte lëkënduho ṅa; bare antë awëncerya muk ajë mën ayi hatac.» ⁹ Awa aryokuṅ a më kuyëtëk wák lëwu ya hn'imbuf Abëraham hna do ntëkëhna ntehnëka ntiḡ fop ile ntehnëka nti ya.

¹⁰ Tac, aryokuṅ a më nufëkëhni wayonkomb ipëhw (10) wuva Abëraham wä do njoryary fop ile fërenak hnë hnapul le kwëhnako Abëraham ya. Kahnëtalehn paḡ gë inaw nte ntëdahnëko Nahor ṅa, gë cape tahahn pëhna lav Mesopotami ka.

¹¹ Aryokuṅëhn Abëraham ya tëkëko ḡarël hnë kolomba le woko gena naw hna, më njinëgehnikëhni wayonkomb wä. G'anëka nkeho, hnë wati le njijëḡëniho wësëval yëry wënka ṅa.

¹² Më njëfak aki: «Ahwëhn, Wëñu Abëraham nte ryokuṅëhnëḡëfu ṅi, maṅëryanëhnërye fankëlëfu gë ale valëkoṅa ya. Tufahnëry koyëna ipërëna nte hwëhnaru soṅe Abëraham ale ryokuṅëhnëḡëfu yi. ¹³ Wëli ḡarël kolomba hna nkeḡu do vëryag vëvë inṅi naw vi njijëḡëni yëry wënka ṅa. ¹⁴ Dol tëyëḡëfuhä aryampo hnë vëhni nkury unkwahn ntëwu ṅa soṅe siyawu. Ge ntehnëko “Ciyary, njëḡëḡëfuhëhni fëna wayonkomb hu wi ciyantini”, awa, njëtëḡëfu umë yaryaryëḡuḡu aryokuṅ hu yi Isak. Koyëna njëtëḡëfu ntiru gë uhwëhna nëf soṅe ale ryokuṅëhnëḡëfu ya Abëraham.»

¹⁵ Ani gë puhahnëñd iyëfa ṅa tëkëlehnë Rebeka, aryagu Betuwel, unkwahn ntëwu ṅa nkus hna. Betuwel ajë Milëka gë Nahor yeho, aheryu Abëraham. ¹⁶ Fandag fankwamah ḡus yeho; yëtëlëhniwohna wësan. Cëlëndako kolomba hna, tëmpeñ unkwahn ntëwu ṅa do kayënda.

¹⁷ Aryokuṅ Abëraham ya më nkaryëk pankëlëni do ntehnëka: «Këlamë, yëḡërye siyawu toyë wënkahu ṅi.»

¹⁸ Më ntëkwaka: «Këlamë, Apa, ciyary.»

Më nkwëtëndak ñap nkwahn uṅa do njëḡahna ciya. ¹⁹ Ga njëḡäka ciya, më ntehnëka: «Ñëryëhnëḡëfuhëhni fëna wayonkomb hu wi ciyantini afo mërëni.» ²⁰ Më kotak ñap wënka waḡë nkwahn dëwu ṅa kosa hna, tac nkary mbok ñëryi kat. Pëḡëkëhniwo wayonkomb wä fop. ²¹ Asan a njëkëḡëhawo aryag a hara ñoñ nësëna, do tëyadhëho bi Ahwëhn a Wëñu ṅa cañëndanëk uyas lëwu wä.

²² Ante puhnani wayonkomb ciya ṅa, asan a më canik waryiḡ walëwu hna njëḡahna aryag a anënk sanu le hwëhñak nafa yabah do gë wame sanu waki wante hwëhñak ule-wo-le nafa yabah fëna. ²³ Tac më tëyëka: «Aryag mo yeru? Pëyarye këlamë bi nkehëhna igwac tere rëmuḡ hna soṅe asëlëndahnëfu ryakëfu dol hnam gë vële lapëhñadhëho vi?»

²⁴ Aryag a më ntëkwaka: «Betuwel ye rëm mën ya, aju Milëka gë Nahor.» ²⁵ Më nkwëñëk: «Lury ya gë idël inṅa njaḡëk yal fu hna, do gë hn'ile koḡun aryaku fëna.»

²⁶ Asan a më ndëkwëhnëk yëka ya nkal hna do camehna Ahwëhn a Wëñu ṅa ²⁷ ntehnëka: «Camehnëmi Ahwëhn, Wëñ ale ryokuṅëhnëḡëfu Abëraham! Tufahnëḡu kwëlëkwël ipërëna hu ṅa do g'ikahnënda hu ṅa gë cape ale ryokuṅëhnëḡëfu ka: hnë uwi yas Ahwëhn a Wëñu ṅa njiryeryëko satën fo gë hnënk ale ryokuṅëhnëḡëfu ka.»

²⁸ Aryag a më nkaryëk pëyahn tere hnëmu hna le ryëcëtak ya. ²⁹⁻³⁰ Hara Rebeka kwëhñakawo acër ale waciko Laban. Nuko anënk ṅa gë wame ṅa hnë wák aheryu

hna do nkwëryëko ga tëfëtafe ile ntehnëkawo asan a. Awa më nkaryëk nji tøkata asan a gë wayonkomb walëwu wã ðarël kolomba hna ³¹ do ntehna: «Yij ýal fu hna, wëjë ale ndëwak Ahwëhn a Wënu ña. Soje ye ýëwëru hnë gwac li? Pëhwëtëbu cery ña do ntinëhnëbuhëhni wayonkomb hu wí hn'ile ñëwëdëni.»

³² Awa aryokuñ Abëraham ýa më njik vëhni Laban hna. Më nkwëtëndini wayonkomb wã ile ndibëniho ýa do njëðayini ile tokëdëni. Do njonëhniijini fëna aryokuñ Abëraham ýa gë vële lapëhnaakawo va wënka nkuyëtahnëni wapary ña. ³³ Më njëðayik roka, bare më ntehnëk: «Tokëða ge gena nësëbu le ýaðëfu hnësu ýa.»

Laban më ntehnëka: «Awa nësëry!»

³⁴ Asan a më ntehnëk: «Aryokuñ Abëraham yebu. ³⁵ Ahwëhn a Wënu ña mbetandanëka ðus ale ryokuñëhnëdëfu ýa; njëðaka wape gë wuhnankal do gë wuhni, gë koryi do gë sanu gë vëryokuñ vësan gë vësëval, wayonkomb gë wafali. ³⁶ Asëvalu Sara, mama ntafahnëk, nagëhnëka facan fante njëðak fop ile kwëhnaak ýa. ³⁷ Ale ryokuñëhnëdëfu ýa ntehnëko lëku: “Yëkëlehnëndilihahna ajë mën aýi asëval avë hnë nkal Kanan nte lëðahnëbu ñi.” ³⁸ Më lehnëkowo: “Dëkënde alehn njidü tere rëm mën hna, hnënk mën hna, soje ayëkëlehnëhnehnëna ajë mën aýi asëval.” ³⁹ Awa më rëyëbuha: “Ye lidëfu ge njwëyëk asëval a tëfidilohna?” ⁴⁰ Më ntëkwako: “Ahwëhn a Wënu ña ale rëfëdëfu kwëlëkwël ýa, umë fayëdëha mëleka lëwu ýa haryënkwa hu, ntid cañ uyas hu wã do njonëhniðuha asëval avë hnënk mën ajë mën aýi, avë tere rëm mën hna. ⁴¹ Ge njiru vëvë tere mën hna, ntihëtaðëhi idëk nte lëkëhneruho ña. Wëla ñoñ nuýajëlihna, ðëwanëdila wëh.” ⁴² Ante tëkekëbu dol ðarël kolomba ñi, aki njëfakëbu: “Ahwëhn, Wën ale ryokuñëhnëdëfu Abëraham, ðemarye cañaryo uyas le yidëfu wí. ⁴³ Tame kabi ðarël kolomba li nkebu, tëyëdëfuha aryag ale yijëd ýëry wënka ña njëðo siyawu toye wënka wante ñëryëd nkwahn ntëwu hna. ⁴⁴ Ge ntëkwako: ‘Këlamu ciyary, do ñëryëhnëdëfuhëhni fëna wayonkomb hu wí’, awa, njëtëdëfu umë ye asëval ale ýaryaryëdëfu ajë ale ryokuñëhnëdëfu ýa.” ⁴⁵ Ani gë fuhnahnëndu nësëlehna ña, tøkiko Rebeka, unkwahn ña nkus hna; më cëlëndak kolomba hna do ñëryi wënka ña. Më rëyëbuha: “Këlamu, yëdërye siyawu.” ⁴⁶ Më nkwëtëndak ñap nkwahn uña do ntehno: “Ciyary, tac pëdëdëfuhëhni wayonkomb hu wí fëna.” Më siyabu do më pëdëkëhni wayonkomb wã fëna. ⁴⁷ Ga tëyëbuha bi mo hnagëka, më ntëkwako: “Betuwel ye rëm mën ýa do Milëka gë Nahor hnagëka.” Awa më libuha nënk ña icëhn hna do wame ña vák hna. ⁴⁸ Më ryëkwëhnëbu yëka ýa nkal hna soje sëmbëwã Ahwëhn a, Wën ale ryokuñëhnëdëfu ýa, Abëraham; camehnëbuha soje ile njoko yam fo hnë aryag mbaý ale ryokuñëhnëdëfu ýa. Koyëna kodëfu yonëhnëwã ajë ale ryokuñëhnëdëfu ýa. ⁴⁹ Tame, pëyaryino ge kahnëndarun alinëhnuna ifërën ale ryokuñëhnëdëfu ýa. Ge kodiluhna, njidëfu sëñ haýary.»

⁵⁰ Laban gë Betuwel më ntëkwaniha: «Ahwëhn a Wënu ña fëhnaak koyëna. Ñoñ kodilëfuhna hnësëfu. ⁵¹ Rebeka ani nke, haryënkwa hu. Yoryehna nke asëval ajë ale ryokuñëhnëdëfu ýa, gante ntehnëk Ahwëhn a Wën ka.»

⁵² Aryokuñëhn Abëraham ýa ga nkwëryëk wañi wanës, më ndëkwëhnëk yëka ýa nkal hna do camehna Ahwëhn a Wënu ña. ⁵³ Tac më canik waryið walëwu hna vile ryëhwarik koryi gë sanu do gë wafand njëðahna Rebeka; më njëðakëhni fëna wabuña wakwëhn nafa sankaf vëhni acëru gë hnëmu fandag fa. ⁵⁴ Aryokuñëhn Abëraham ýa gë vële lapëhnaakawo va tokëniho do ceni, tac njilehnëni ndakëni.

Ga pacëk g'acahnëfëd ga, nte matëni ña, aryokuñëhn Abëraham ýa më ntehnëkëhni acëru gë hnëmu Rebeka: «Napëryino vokawu gë ale ryokuñëhnëdëfu.»

⁵⁵ Më ntëkwaniha: «Rebeka ani nkod ten toye, soje wafac ipëhw, tac kod njinti.»

⁵⁶ Aryokuñëhn Abëraham ýa më mbok ntehnëk: «antë avëyëhnuno, kabi Ahwëhn a Wënu ña cañëndanëk nkaw mën ña. Tavëryino vokawu gë ale ryokuñëhnëdëfu.»

⁵⁷ Më ntehnëniha: «Macëñfuna aryag aÿi do tëyina ile nahak ÿa.»

⁵⁸ Awa më macëniha Rebeka do tëyëniha: «Ñadu bi arëfëlu aÿi asan?»

Më ntëkwakëhni: «Ha, ñadëfu.»

⁵⁹ Awa më tavëniha Rebeka gë asëval ale hnihnëdëhawo ÿa† tëfëlëni gë aryokuñëhn Abëraham ÿa do gë vële lapëhnajëkawo va.

⁶⁰ Më ndëwanëniha Rebeka aki: «Arabi aye, wëjë ahery fu ÿi, hnëm wabulunda wayabah. Arabi vutah hu va nufëni wahnaŵ vële ÿewëki va!»

⁶¹ Rebeka gë vësëval vële ryokuñëhnëdëhawo va më kayëni wayonkomb hna soñe tëfëlëni gë aryokuñëhn Abëraham ÿa do njini ndampo fo.

⁶² Awa hnë wati rac, Isak, aju Abëraham, matëko kolomba le wãciko Lahayi-Royi hna pakëta hnë resiÿo Negev hna fo. ⁶³ Hnë anëka ndampo cahñëko nji nkwërëtalehnënd gë igwac, më nukëhni tañ wayonkomb ga tëkidëni. ⁶⁴ Rebeka ga nuka Isak, më ntëdëk yonkomb hna ⁶⁵ do tëya aryokuñëhn Abëraham ÿa: «Mo ye asan ale yijëd pankëlin igwac li?»

Aryokuñëhn Abëraham ÿa më ntëkwak: «Ale ryokuñëhnëdëfu ÿa ye.» Awa Rebeka cënkalehn tañ yëka ÿa tufahnahn ntënah ntëwu ña.

⁶⁶ Aryokuñëhn Abëraham ÿa më tëfëtanëka Isak fop ile ntijëk ÿa. ⁶⁷ Tac Isak më njoka Rebeka hnë usank le yeho va Sara hnëmu ÿa. Isak nufëkawo ñëla do ñahnëkawo. Koyëna nduñënako Isak aju Abëraham icëm hnëmu Sara ña.

25

Vutah Abëraham vunte nagëk Ketura

¹ Abëraham ñëlëkawo asëval ahaŵary. Ketura maciko. ² Nagëhnëkawo: Simëra gë Yokësan gë Medan gë Madiyan gë Isebak do gë Suwa. ³ Yokësan yeho rëmu Saba gë Dedan ÿa. Hnë viju Dedan hna naginiho wabulunda Wa-asur ŵa, gë Waletus ŵa, do gë Walewum ŵa. ⁴ Madiyan yeho rëm Efa ÿa, gë Efer, gë Hanok, gë Abida, do gë Elëda. Vëÿi fop vërah vutah Ketura yeho.

⁵⁻⁶ Abëraham njëdëkëhniwo buña viju vësëvalu vëÿëntaŵ va wati nte nkoko cëmëna ña. Tac cañëtëkëhniwo ñawëtaniha Isak, gë cape pëhna lav ka, bare Isak umë lëwëko hnapul rëmu ÿa fop.

Icëm Abëraham

⁷ Abëraham nuÿako wabëhn keme gë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd (175) cëmat. ⁸ Hn'untaf yaryah nëñah cëmëko nji tëkëhëhni vacërakëlo vantëwu va. ⁹ Isak gë Isëmayel viju, më mbañëniha hn'uhary Makëpela hna, ule yeho hn'ikaÿ Efëron aju Sohar, avë bulunda Het, ñarël Mamëre hna. ¹⁰ Abëraham hnë bulunda Het hna ntaŵëko kaÿ tac. Hnam mbañiko Abëraham ñarël asëvalu Sara. ¹¹ Ante cëmëko Abëraham ña, Wënu ña ndëwanëkawo aju Isak. Isak ñarël kolomba Lahayi-Royi hna ntëdëko.

Tere Isëmayel aju Abëraham

¹² Wëli itëfëta soñe tere Isëmayel, aju Abëraham, ale nagënihawo gë Agar, aramp Sara avë Esipët ÿa. ¹³ Aki nke wamac vutah Isëmayel va gante tëfëlëni hnagi ka: fandëkwëryënkwa fa Nëbayot maciko, tac fakigëna fa Kedar, gë Adëbel, gë Mibësam, ¹⁴ gë Misëma, gë Duma, gë Masa, ¹⁵ gë Hadad, gë Tema, gë Yetur, gë Nafis, do gë Kedëma. ¹⁶ Wañi ye wamac vutah pëhw gë vuki (12) vumba Isëmayel va. Ale-wo-le asankaf bulunda yeho; wamac wadëw hni ña macahnëniho vankol vantëw hni va gë wëryaha walëw hni ŵa. ¹⁷ Isëmayel wabëhn keme gë wafëhw warar g'imbëd gë waki (137) nuÿako ante cëmëko nji tëkëhëhni vacërakëlo vantëwu ña. ¹⁸ Vëva Isëmayel

† 24:59 24.59 Asëval ale hnihnëdëhawo ÿa fëhnëtanëk ale yentiko gë Rebeka kobëri tah hna do wod g'umë hafo cëm.

va hnë resiyo le yeho yëbëlan Havila gë Sur hna ntëdëniho. Sur ðarël Esipët hna nkeho, gë cape Asur. Naŵëtanihëhniwo vutah Abëraham vuñentaŵ va.

Sakob wasapitër 25-36

Esawu gë Sakob

¹⁹ Wëli itëfëta soje tere Isak, aju Abëraham ya. ²⁰ Ante nuŷako Isak wabëhn wafëhw wahnah na (40), ñëlëkawo Rebeka. Rëmu ya Betuwel yeho, avë bulunda Aram mbë Padan-Aram ya, do acëru ya Laban yeho. ²¹ Bare Rebeka nagëdïlohna; awa Isak më këlaka Ahwëhn a Wënu na soje asëvalu ya. Ahwëhn a Wënu na maŵëhnëkawo këla dëwu na do Rebeka ndonkëko.

²² Vucëp ndonkëko, do vutah vutac peñëlëdëniho ðonk dëwu hna. Awa Rebeka më ntehnak: «Ye ga fëlako ami?» Më njik tëya Ahwëhn a Wënu na. ²³ Ahwëhn a Wënu na më ntehnëka:

«Wayal wahi yehëhna ðonk hu hna,
wabulunda waki waŷëwëlah hnagëdu.

Ryampo yaŵëd ntëba yëntaŵ ya,
do fandënkwëryënkwa fa rëkëd ndokuñëhnënda aheryu.»

²⁴ Ante tëkëkëko wati hnag na, pacëkëhniwo vucëp ndonkëko. ²⁵ Avëntah had kombo ryënkwiwo nagi. Wëñahn fo nkehawo mbahn inja had acud cudak. Soje rac macahniko Esawu*. ²⁶ Tac nagëgik aheryu. Itak Esawu na pëlako do Sakob† maciko. Isak wabëhn wafëhw imbëd gë ryaw (60) kwëhnako nte naginiho na.

Igwëcëtël Esawu g'aheryu Sakob

²⁷ Vutah va naŷëniho. Esawu asary asankaf yeho, gë fëk nkedëho kwëlëkwël; bare Sakob, asan ayamah yeho, naŵëdïlohna tere ya. ²⁸ Isak Esawu ñako ñand, kabi faŷar fa ñadëho ðus, bare Rebeka asëvalu umë, Sakob ñako ñand.

²⁹ Fac ryampo Sakob hnëg nëgëdëho ante mënciko Esawu g'icary ka. Mbërako do inte yokawo ðus. ³⁰ Esawu më ntehnëka Sakob: «Mbërabu ðus. Këلامي, tavërye roku ile hnëgëru yi, ñadëfu roku iŷi roka vëntah.» (Soje rac macahnik Esawu «Edom», kabi umë fëhnëtanëk vëntah.)

³¹ Sakob më ntëkwaka: «Maŵëryanërye ten intëw nte rëfëka fandënkwëryënkwa fa.»

³² Esawu më ntehnëka: «Inte na ðaw inja nkeho. Ye ga nëfadëho intëw nte rëfëka fandënkwëryënkwa fa?»

³³ Sakob më mbok ntehnëka: «Dëkënde ten.» Awa Esawu më ntëkëk do nkwëcët koyëna intëw nte rëfëka fandënkwëryënkwa fa. ³⁴ Awa Sakob më nëhëtëhnëka roka ya. Esawu më tokëk do ciya, tac njilehn. Koyëna njafañëko Esawu intëw nte rëfëka fandënkwëryënkwa fa.

26

Isak gë Ambimelek

¹ Mboko nke inte nkal hna had nte yeho hnë yamani Abëraham na. Soje rac Isak njiko Gerar hn'ile nkeho Abimelek ahnaŵ Wafilisëte wa. ² Ahwëhn a Wënu na më karyëtahnëka Isak do ntehna: «Antë ayi gë Esipët, dëdënti hnë nkal nte rufëdëmi hna. ³ Nëwëry hnë itac. G'ami nkede do ndëwanëdëmi, kabi wëjë gë fop vutah hu va gë vutah hni va yëdädëfu waŷi wayal. Koyëna ntidëfu ile lehnëbuhawo rëmuh Abëraham ntinëhnëdëfuhä ya. ⁴ Ntidëfu njabëni vutah hu va had gë wahol wavë g'ambin ki, do njëdädëfuhëhni inŷi nkal fop. Wabulunda wabë nkal nŷi fop gë vëhni

* **25:25** 25.25 Esawu mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ile fëhnëtanëk «wëñahn fo nke». † **25:26** 25.26 Sakob mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ile fëhnëtanëk «ale fëlad itak» ma «ale rokad».

ndëwanëdeni, ⁵ kabi Abëraham maŵëhnëko wanës mën ña, gë vakwëda mën va, do gë sariya mën ña.» ⁶ Awa Isak ntiko ile ntehnëkawo Wënu ña, ntëdëko Gerar hna.

⁷ Vahnë vëvë hnam va tëyënihawo soñe asëvalu ña. Më ntëkwakëhni ntehn aheryu ye: dëkëdïlohna ntehn Rebeka asëvalu ye, kabi ntakëkawo antë ndawï soñe lëwü ña, kabi nkwanëko dëcët.

⁸ Isak mbiyëko hnam. Hnë fac ryampo Abimelek, ahnaŵ Wafilisëte ña, fenetër hna njëkëdëho. Më nuka Isak ga nëhandëha nëh nte rufahnëd Rebeka asëvalu ye. ⁹ Më macehnëka do ntehn: «Pacëk asëval hu ye! Awa soñe ye lehnëru ahery hu ye?»

Isak më ntëkwak: «Nësëbu koyëna kabi ntakëko antë ryaŵiwu soñe lëwü.»

¹⁰ Abimelek më mbok ntehnëk: «Ye liruhëfu koyëna? Ge mbiyäkënd toyë aryampo avë bulunda mën nufakëndëha asëval hu, do koyëna menëhnakënduhëfu.»

¹¹ Tac Abimelek më mbañëhnëkëhni bulunda ña fop ntehnëhni: «Ge ahnë ñakëka ayi asan ma asëvalu ndawëde.»

¹² Hnë bëhn rac, Isak njamëko hnë nkal tac do mbarëpëko roka yabah kabi Ahwëhn a Wënu ña ndëwakawo. ¹³ Uhwëhna lëwü ŵa nkwenadëho kwëlëkwël, do nkwenadëho beta ña. ¹⁴ Kwëhnako vantega wape gë wuhnankal do gë wuhni, gë vëryokuñ vëyabah.

Ikwëtël Isak gë Abimelek

Awa, Wafilisëte ŵa më ñeŵaryëniha Isak. ¹⁵ Më mbëŵëni fop wakolomba wante nkabëniho vëryokuñ rëmu Abëraham ante nkoko cëmëna ten ña. ¹⁶ Tac Abimelek më ntehnëka Isak: «Njabëki dëcët fanka fa alëbëfu fuhnë; kërënyari ani.»

¹⁷ Awa Isak më kërënak hnam; nji ndah hnë garyëla Gerar hna do ntëd hnam. ¹⁸ Më nkëyëtehnëk wakolomba wante yabiko nte nkoko cëmëna ten rëmu Abëraham do mbëŵëniho Wafilisëte nte cëmëko Abëraham ña. Më mbokaryëk mac wakolomba ña wamac wante macëko rëmu ña dënk.

¹⁹ Fac ryampo, vëryokuñ Isak va nkabëniho kolomba do pëhnëniho wënka wante yalëdëho gë fanka. ²⁰ Vëhery wusaŵ Gerar va gë vëva Isak va conkëniho. Vëhni lehnëdëho: «Fuhnë hwëhnëk wënka ñi.» Isak më macëk hacëm hatac Esek, umë fëhnëtanëd «Sonko», kabi vëhery wusaŵ va conkëniho g'umë. ²¹ Awa vëryokuñ Isak va nkabëniho kolomba haŵary, do mboko nke kat sonko soñe hatac fëna. Isak më macëk kolomba rac Sitëna, umë fëhnëtanëd «Gwajëtël». ²² Më matëk hnam do mbok nkabëhn kolomba rarëna; rac yojëlohna sonko. Më macëk Rehobot, umë fëhnëtanëd «Igwac Yankah». Ntehnadëho: «Tame, Ahwëhn a Wënu ña njankënhënkëfu, soñe mbetahnin hnë inji nkal.»

²³ Më matëk hnam nji Berëseba. ²⁴ Ahwëhn a Wënu ña më karyëtanëka hn'umëd nte ryaviko hna do ntehn: «Wën rëmu Abëraham ña yebu. Antë ntaki iñë kabi gë wëjë nkeyik do ndëwadëmi njabënedëfuhëhni vutah hu va gë vutah vuntëw hni va soñe aryokuñëhn mën a Abëraham.» ²⁵ Isak ntiko hnam hn'ile cënadë sadëha njëfadëhawo Wënu ña do Ahwëhn a Wënu ña macëdëhawo. Ntiko usank lëwü ŵa do vëryokuñ vëlëwü va nkabëniho kolomba haŵary.

²⁶ Awa ahnaŵ a, Abimelek, matëko Gerar hna nji njëkehna. Gë Ahusat, lawo lëwü ña, nkeniho do gë Pikol, asankaf wasodäde walëwü ŵa. ²⁷ Isak më tëyëkëhni: «Soñe ye yijërun ayëkuno, ŵuhnë vële yëwëko do lajëko ñal hun hna?»

²⁸ Më ntëkwaniha: «Kamahnëbun Ahwëhn a Wënu ña gë wëjë nkerun, do nahabun tëtëka kwëtëlin wëjë gë fuhnë, akwëtëla nte lëkik. ²⁹ Awa dëkëndifu alehn didilihëfuhna uŵeh, kabi diyilihna këm fo; ifërën fo linëhniru, do taviru ayi yam. Do tame, asan ale njëdëk Ahwëhn a Wënu ña yeru.»

³⁰ Isak më ntëvakëhni. Tokëni do ceni. ³¹ Ga pacëk nëganiho do ntëkëni vëhni fop soñe nkweyëla ntëw hni ña. Më koyalëni gë Isak njilehnëni yam.

³² Hnë fac rac dënk, vëryokuŋ Isak va njijëniho pëyaniha Isak ntehnëni pëhnëni wënkä hnë kolomba haŵary le nkabëni ŷa. ³³ Isak më macëk kolomba rac «Kolomba Idëk». Soŋe rac hafo dol inaŵ inä Berëseba nkok macëde —umë fëhnëtanëd «Kolomba Idëk».

Iñël Esawu

³⁴ Esawu wabëhn wafëhw wahnah (40) kwëhnako ante ñëlëkëhniwo vësëval Wahit wahi va, Yehudit, aryag Beri ŷa, do gë Basëmat, aryag Elon ŷa. ³⁵ Vësëval vërac ndëñehniwëhniwo vëhni Isak g'asëvalu Rebeka.

27

Isak ndëwanëdëha Sakob

¹ Awa, Isak, ante cërëko ŋa, golohna nund. Fac ryampo më macëka Esawu, aju aryënkwëryënkwa alëwu ŷa, do ntehna: «Ajë mën!»

Më mëtaka: «Nëpami.»

² Isak më ntehnëka: «Nuru, ntafëbu do yëtëla bi guve cëmëdëfu. ³ Awa tame, nufëry unŵary hu ŋa gë wëca hu ŋa ayi g'icary. Yonëhne faŷar, ⁴ do ahnëgëhno, gante ñadëfu ka, ahnëhëtëhno roku, tac ndëwanëdëmi ani gë sëmahnëndu.»

⁵ Hara Rebeka nëpadëho ile nësëhnëdëhawo Isak aju Esawu ŷa. Njind tun umë g'icary soŋe njoj faŷar fa, ⁶ Rebeka më ntehnëka Sakob aju: «Nkwëryëbuha rëmuha ga ntehnëdëha acër hu Esawu: ⁷ “Yonëhne faŷar tac ahnëgëhno gante ñadëfu ka. Ge tokëbu, ndëwanëdëmi haryënkwa Ahwëhn a Wënu ŋa ani gë sëmahnëndu.” ⁸ Awa tame, ajë mën, nëparye d'us do diry ile rëyëdëmi ŷa. ⁹ Yiry cery wahnankal hna do yonëhneŵëhni vunankal vuki vupërën. Nëgëhnëdëfuhä rëmuha gante ñad ka. ¹⁰ Njinenëhnëdëfuhä tok, tac ndëwanëdëhi ani gë cëmahnënd.»

¹¹ Sakob më ntëkwaka: «Esawu wëñahn fo nkeha mbahni ŋa, bare ami gelohna.

¹² Ge ñakëko apa, njëtëd ñadëfu rokawä, do uŵeh ndëwanëdëho; gedina fërën.»

¹³ Hnëmu më ntëkwaka: «Ge koyëna nke, arabi wameh watac nkewo ami, ajë mën! Nëparye tun do yinëndëŵëhni vunankal va.»

¹⁴ Awa Sakob njinëhnëlehnëhni njojëhni do njëdähna hnëmu. Rebeka më nëgëhnëka Isak roka hnëŋah gante ñad ka. ¹⁵ Tac më nufëk viŷi Esawu aju aryënkwëryënkwa a vile ŷak wamëk, yeho tere va, do cudä Sakob, aju ahigëna ŷa. ¹⁶ Më përyëka gë wayand wuhnankal wä wëbäk ŋa g'igëb inä ¹⁷ do njëdähna hnëhët hnëŋah gë mburu le nëgëko ŷa.

¹⁸ Më njiryeryëk vëhni rëmu hna do ntehna: «Apa!»

Isak më ntëkwaka: «Nëpami, ajë mën; bare pëyarye bi mo yeru.»

¹⁹ Sakob më ntëkwaka rëmu: «Ami Esawu ye, ajë hu aryënkwëryënkwa a. Ntibu ile rëyëruho ŷa. Awa yij alaña arok faŷar mën fa; tac njëdäduho dëwara hu ŷa.»

²⁰ Isak më tëyëka: «Hak ntiru ahnuŷahni faŷar ñap aki, ajë mën?»

Sakob më ntëkwaka: «Ahwëhn a Wënu ŋa, Wën hu ŋa, yojëka nkaw mën hna.»

²¹ Isak më ntehnëka: «Tëhaj, ajë mën, ŷaki yëtahnu bi paryi ajë mën a Esawu yeru.»

²² Sakob më tëhaka rëmu; Isak më ñakëka do ntehn: «Hohna ha, va Sakob ŷa ye, bare wëbäk ŋa wëba Esawu ŋa ye.» ²³ Yavëtëlawohna kabi wëbäk wadëwu ŋa wëñahn fo nkeho had wëba Esawu ŋa. Bare njëdahnënda dëwara lëwu ŷa, ²⁴ mboko tëya kat: «Paryi bi ajë mën a Esawu yeru?»

Sakob më ntëkwaka: «Ha.»

²⁵ Isak më mbok ntehnëk: «Nëhëtënde, ajë mën, roku faŷar hu fi do yëdäŷi dëwara mën ŷa.» Sakob më nëhëtëhnëka rëmu Isak tok, më njonëhnika uñen do ce. ²⁶ Tac Isak më ntehnëka Sakob: «Tëhaj do aŵuryawo, ajë mën!»

²⁷ Sakob më tëhak do muryahna. Isak tehëkawo viyi vile yeho viva Esawu va, tac më ndëwanëka aju Sakob aki: «Paryi nke rehëry a ajë mën a ye! Had ikaÿ nte ndëwak Ahwëhn a Wënu ña nke.

²⁸ «Arabi Wënu ña njëdi wawënk wale yojëd g'ambin wã, inkal nte wufak, roka g'uñen yabah.

²⁹ Arabi wayalu ndokuñëhnëndënihi, arabi wabulunda ndëkwëhnëhnëndënihi.

Gery asankaf vëhery hu,

Arabi ndëkwëhnëhnëndënihi!

Ale ryëwanëki uñeh a, arabi umë fëna nuÿa rac!

Ale ryëwanëki ufërën a, arabi umë fëna nuÿa rac!»

³⁰ Ante puhnak Isak dëwan Sakob ña, Sakob më cahnëk do hnë wati rac dënk tëkidëho Esawu g'icary. ³¹ Më nëgëk, umë fëna, roka hnëñah, njinenëhna rëmu do ntehna: «Matëry, Apa, arok faÿar fale yonëhnimi fa; tac njëdabuho dëwara hu ÿa.»

³² Isak më tëyëka: «Mo yeru?»

Më ntëkwak: «Ami, Esawu ye, ajë hu aryënkwëryënk a.»

³³ Awa Isak pëmpëhnahnëkawo d'us hafo mbalënda mbahn ña fop do ntehn: «Mo ga ye, awa, ale saryëk do yonëhnekëho faÿar aÿi? Fop tokëbu arëkahnind ÿa do njëdabuha dëwara mën ña; do nkoryaryëd dëwara rac!»

³⁴ Esawu ga nkwëryëk wanës rëmu ña, ntavëkawo d'us, pëgwëlehn ndekand d'us do këlahna rëmu: «Apa, dëwanërye, ami fëna!»

³⁵ Bare Isak më ntëkwaka: «Ahery hu njjakëh do tokako. Nufëk dëwara le rëfëkawo ahnuÿa ña.»

³⁶ Esawu më ntëkwaka: «Sakob! Paryi nke uñac ule rëfëka wã kwëhnak —Aroka Vahnë— kabi tokako wahwënta wahi! Uçer uña ntenëhnëko ten do tame wëli nufëk dëwara mën ña!» Esawu më nkwënk: «Goryaryëlihna bi dëwara soje lëmën?»

³⁷ Isak më ntëkwaka: «Sakob libu asankaf hu ÿa, do njëdabuha vëlëwu va fop nkeni vëryokuñ vëlëwu. Mawëryanëbuha roka ÿa do g'uñen yabah. Ye wok soje wëjë, ajë mën?»

³⁸ Esawu më mbok tëyëka rëmu: «Idëwara d'ampo tac fo bi hwëhnaruho? Apa, dëwanërye ami fëna!» Do pëgwëlehn kond d'us.

³⁹ Tac rëmu më ntëkwaka aki: «Idëd hu ña ñawëtaç nkal gufak ña, ñawëtaç wawënk wale yojëd g'ambin wã.

⁴⁰ Duniÿa hu ÿa fop uñet g'ule fo yed, do rëkëdu aryokuñëhnënda ahery hu. Bare afaya fo rëkëdu awëretalehnënd, nkubëdu sug le ryibëndëderu ÿa do ntoñëdu.»

Igary Sakob

⁴¹ Esawu më ñëwëka Sakob soje idëwara le ndëwanëkawo rëm hni ña. Më ntehnak: «Apa biÿëdina cëmëd. Awa tac ndawëdëfuhu ahery mën aÿi, Sakob.»

⁴² Ga njëtak Rebeka ile pëhnak Esawu ÿa, më macehnëka Sakob do ntehna: «Acër hu, Esawu, ñad nkwëcagi ndawë. ⁴³ Tame, ajë mën, nëparye d'us do diry ile lehnëdëmi ÿa: matëry ayary vëhni acër mën hna Laban, Aran hna. ⁴⁴ Nëwëry hnam, hafo acër hu njama sakahn ha. ⁴⁵ Ge njamëka do ndënkw ile liruha ÿa, awa payehneriyidëfu ayinëhneriyi. Nãda raku wuhnë vëhi tak hnë fac ryampo.»

⁴⁶ Rebeka më ntehnëka Isak: «Gona nënjahno duniya yi soje vësëval Wahit ajë mën Esawu vi. Ge Sakob, umë fëna, ñëlëka aryampo hnë vësëval vëvë hn'ini nkal vi, godina tëfo wow duniya li!»

28

¹ Awa Isak më macëka Sakob, koyalëni do tac ndëwana tac ntehna aki: «Ñëlëdilihahna asëval avë nkal Kanan. ² Yiry Mesopotami, vëhni Betuwel rëmu hnëmuh hna. Yëkëlehnaryehna hnam asëval, aryag Laban, acëru hnëmuh. ³ Arabi Wën Hwëhn Fanka Fop na njëdi vutah vunjabah, ayehahn rëm wabulunda wayabah. ⁴ Arabi njëdu wëjë gë vutah hu va gante njëdëkawo Abëraham ka, soje arebahnëhni inkal nte lëdfantu ni vële hwëhnëk va, inkal nte njëdfakawo Wën Abëraham ni.» ⁵ Awa Isak më cañëtëka Sakob ni Mesopotami, vëhni Laban hna, nte yeho aju Betuwel Aram ya do yeho fëna acëru Rebeka ya, hnëmu Sakob gë Esawu.

⁶ Esawu njëtako Isak ndëwanëka Sakob do cañëtëkawo ni njëkëlehnaja asëval Mesopotami hna. Njëtako fëna ante ndëwanëdfëhawo Isak Sakob na mbañëhnëkawo antë ñëla asëval avë inkal Kanan, ⁷ do Sakob ntënënekëhniwo vëhni rëmu gë hnëmu do njiko gë Mesopotami. ⁸ Koyëna Esawu njëtako rëmu Isak nënjëlawohna gë vësëval vëvë Kanan va. ⁹ Awa Esawu më pëhna njëkëlehnahna asëvëval ahawary. Më njik vëhni Isëmayel hna, aju Abëraham, do njëkëlehnahna ñëla aryagu, ale waciko Mahalat, aheryu Nëbayot.

Hudakery Sakob

¹⁰ Hnë wati rac matëko Sakob Berëseba hna soje ni Aran. ¹¹ Kabi njoko lav wã, më ndakëk hn'ile təkëko hna. Do itaka nufëko nkagëtah hnam. ¹² Umë ndakeryëk: më nuk ihëya sëbiko nkal li hafo tək ambin hnani. Wamëleka Wënu na kayëdëhniho cëlinde. ¹³ Ahwëhn a Wënu na umë dënk kahnëko haryënk wëwu do ntehna: «Ahwëhn a Wënu na yebu, Wën rëmuh sankaf Abëraham na do gë Wën Isak. Inkal Kanan nte ryakantu ni njëdfadëmi wëjë gë vutah hu va. ¹⁴ Vutah hu va njabëdëni had ivëd nkal ni; duniya li fop ntëdfëdëni: gë cape pëhna lav, g'ajoya lav, gë cape rëhw do g'irahahn. Soje lëw hu ya ndëwanëdfëfuhëhni yam vahnë vëvë duniya vi fop. ¹⁵ Antë aryënk! Gë wëjë nkeyik, keryëdëmi hn'ile-wo-le njidu hna do mbokaryidëmi hn'ini nkal. Tavëdila, ntidëfu fop ile hnësëhnëmi yi.»

¹⁶ Sakob më nëgak do ntehn: «Paryi nke, Ahwëhn a Wënu na ani nke, do ami yëtëlewohna!» ¹⁷ Më ntakëka do ntehn: «Hn'ani, yëwã Wën ye! Paryi nke cery Wënu na ye do gë rënka ambin na!»

¹⁸ Sakob më nëgak kobëri fo g'acahnëfëd ga, do nuf taka nte nkagëtahneko na, cëb tac tur wagu soje nti taka na nke taka Wën. ¹⁹ Më macëk yëwã rac Betel, umë fëhnëtanëk «Cery Wën». Bare kobëri na Lus macëdëho hnam.

²⁰ Tac Sakob më ntëkëk aki: «Ge Wënu na g'ami nke, ge keryëko hn'uyas mën hna, ge njëdako ile rokëdëfu do ile liyadëfu, ²¹ do ge mbokajëbu yam fo vëhni rëm mën hna, awa Ahwëhn a Wënu na Wën mën yed. ²² Inji taka nte sëbëbu do rurëbu wagu ni yed yëwã le sëmbande Wënu na; do umë rëkëdëfu yëdandu ihwëhn pëhw-wo hn'ile mawëryanëdëho Wën hna fop.»

29

¹ Sakob kahnëtako paß gë cape pëhna lav ka. ² Fac ryampo, më nukëhni wakore watar wape gë wuhnankal yinëgadëho hnë kolomba fëk hna, kabi hnam cedëniho wënka na. Itaka canka fidahnëdëho kolomba rac. ³ Ge fop mbarëpëläniho wusaw wã, vëhery wusaw va ntihëdëfëniho taka na do nëryëhnihëhni wusaw wã ciyani, tac mbokaryëni pidëni kolomba ya g'itaka na.

⁴ Sakob më tëyëkëhni vëhery wusaŵ va: «Wëlawo mën, ne nkejërun?»

Më ntëkwaniha: «Aran.»

⁵ Sakob më mbok tëyëkëhni: «Njëterunëha bi Laban, aju Nahor?»

Më ntëkwaniha: «Ha njëtëbunëha.»

⁶ Sakob mbok tëyëkëhni: «Hak nkok?»

Më ntëkwaniha: «Aki fo nkok. Wëliha aryagu Rasel ga tëkid gë wusaŵ wulëŵu ŵa.»

⁷ Sakob më ntehnëk: «Lav a nkok, wati gwak wusaŵ ña tëkëna ten. Pëdfëryinëhni do avokaryuni nkwënanani ryav ŵa.»

⁸ Vëheryëherya va më ntëkwani: «Kodilëfuhna fëdfëfuni tameki ge wavarëpëlina fop. Ge padini, tac walihëtëfu taka nte fidahnik ñi do yëdafuni ciyani.»

⁹ Sakob nkoko nësëlëndëni gë vëhni tëket Rasel gë wusaŵ rëmu ŵa, kabi ahery wusaŵ yeho. ¹⁰ Sakob ga nuka Rasel do gë wusaŵ acëru Laban ŵa, më tëhak kolomba ÿa, ntihtëk taka ña do njëdahni wusaŵ acëru Laban ŵa wënka ña ciyani. ¹¹ Tac Sakob më muryaka Rasel kotënd uhnatah ŵa. ¹² Më ntehnëka: «Rëmuh mbaŵ mën ye, Rebeka ye hnëm mën ÿa.» Awa Rasel nkaryëlehn pëyahna rëmu watac.

¹³ Laban, ga njëtak ajë acëru ÿa hnam nke, më nkaryëk kacahna, muryaka do njohna gë tere lëŵu. Sakob më tëfëtanëka fop Laban ile yeha ÿa. ¹⁴ Laban më ntehnëka: «Paryi nke mbaŵ mën yeru, sat rac fo hwëhnyayik.»

Iñël Sakob gë vëryag Laban

Ante ñëŵëko Sakob lepera ŵa fop vëhni Laban hna do ndokujëhnëndëhawo, ¹⁵ awa Laban më ntehnëka: «Mbaŵ mën inja yeru. Bare gena soñe rac rëkëdfu aryokujëhnahnëndo aki fo. Pëyarye bi wayëhw rëkëdfëmi sosëndi.»

¹⁶ Hara Laban vëryag vëhi kwëhnako. Aryënkwëryënkwa a Leya maciko, aheryu ÿa Rasel. ¹⁷ Leya mëhwëryëkawo yëka ÿa, bare Rasel umë nkwamëko ðus. ¹⁸ Sakob ñadëhawo Rasel, më ntehnëka Laban: «Ndokujëhnëdfëmi wabëhn mbëdf gë waki (7) soñe ÿëlahnëŵa Rasel, aryag hu ahigëna ÿi.»

¹⁹ Laban më ntehnëka: «Yëdfayina wëjë fecehnëko gë le yëdfabuha asan ahaŵary. Gory ÿal mën li.» ²⁰ Awa, soñe nuŵahna Rasel ÿa, Sakob ndokujëhnëkawo Laban wabëhn mbëdf gë waki (7). Bare wañi wabëhn ntiyahnekawo had wafac fo ryëcëk, kabi ñadëhawo ðus Rasel.

²¹ Tac Sakob më ntehnëka Laban: «Wabëhn wante hnësëliko ña padëk. Yëdfaryeŵa asëval mën a. Ñadëfu ÿëlëŵa.»

²² Laban më macehnëkëhni fop vële ntëdfëlahnëniho va do nëgehn roka sankaf soñe ñël inja. ²³ Bare g'umëdf ga më nufëka aryagu Leya do njinehna Sakob, ndakëlahnëni g'umë. ²⁴ Laban aryokuñ alëŵu ale ŵaciko Silëpa nufëko njëdahna aryagu nke aryokuñ alëŵu.

²⁵ Ga pacëk Sakob kamahnëko Leya ye! Më ntehnëka Laban: «Soñe ye liruho aki? Gena bi ÿëlahnëŵa Rasel ryokujëhnëmi wabëhn mbëdf gë waki (7)? Soñe ye rokaruho?»

²⁶ Laban më ntëkwaka: «Gena namu ÿal fu li ñëli aryag hara acëru ÿa ñëlina ten. ²⁷ Puhnaryin ambënt ñël ña gë acëru tac njëdäferuha aheryu fëna ge mbokëru aryokujëhno wabëhn mbëdf gë waki (7).»

²⁸ Sakob më mawëk: puhnani gë Leya wafac imbëdf gë wahi ambënt ñël ña, tac Laban më njëdfaka Rasel. ²⁹ Rasel, umë, Laban aryokuñ ale ŵaciko Bila njëdfakawo nke aryokuñ alëŵu. ³⁰ Sakob ndakëlahnëniho gë Rasel do ñadëhawo ntëbi Leya; do tac mbok ndokujëhna Laban wabëhn mbëdf gë waki kat.

Vutah Sakob

³¹ Ahwëhn a Wënu ña ga nuk Rasel ÿahniko ntëbi Leya, më ntika Leya nagënk, hara Rasel kodilohna nag. ³² Leya ndonkëko, do naga facan fante macëko Riben*. Më lehnëko: «Ahwëhn a Wënu ña nuk sëfëhnah mën wã; tame asan mën a rëkëd ñando.»

³³ Leya më mbok ndonkëk do mbok naga facan. Më mbok ntehnëk: «Ahwëhn a Wënu ña njëdakoŵa facan fakawary kabi njëtak ñadefëwohna.» Umë, Simeÿo† macik.

³⁴ Leya më mbok ndonkëk kat do mbok naga facan fatarëna. Më mbok ntehnëk: «An'ankaŵ asan mën aÿi pabëdëho, kabi nagëhnëbuha vucan vutar.» Soje rac macahnëkawo Sakob facan fatac Levi‡.

³⁵ Leya më mbok ndonkëk. Tac mbok naga facan do ntehn: «An'ankaŵ, njëwëdëfu icëmb Ahwëhn a Wënu ña.» Soje rac macahnëk aju Yudaf. Tac tëryalehn hnag ÿa.

30

¹ Rasel ga njëtëk kodina nag, më ñewaryëka acëru vutah va. Më ntehnëka Sakob: «Diry hnagu, ge gena umë cëmëdëfu.»

² Sakob më ntavëka g'umë do ntehn: «Wënu ña bi yebu, ami? Umë wëÿëk antë ahnag.»

³ Rasel më ntëkwaka: «Nufëryehna Bila, ale ryokuñëndëho ÿi, aryaku soje nagëhni vutah; nufëdëfuhëhni. Koyëna soje lëwu ÿa, nuÿadëfuhëhni, ami fëna, vutah.»

⁴ Awa më njëdaka aryokuñ alëwu ÿa Sakob ndakëni. ⁵ Bila ndonkëko do nagëhna Sakob facan. ⁶ Rasel më ntehnëk: «Wënu ña kitiñëk soje lëmën ÿa. Nkwëryëk imunta mën ña do mawëk njëdawoŵa ami fëna facan.» Soje umë macahnëkawo Dan*.

⁷ Bila, aryokuñëhn Rasel ÿa, mboko ndonk do mbok nagëhna facan fakigëna Sakob. ⁸ Rasel më ntehnëk: «Mëtaryëbuha d'us acër mën a do mëkëbuha.» Më macëka fatah fa Nefëtali†.

⁹ Leya, ga nuk gona nagënd, më nufëka aryokuñëhn alëwu ÿa, Silëpa, njëdahna Sakob ndakëni. ¹⁰ Silëpa nagëhnëkawo Sakob facan, ¹¹ do Leya më ntehnëk: «Nkoc ña tëkik!» Do më macëka Gad‡.

¹² Silëpa mboko nagëhn facan fakigëna Sakob. ¹³ Leya mboko ntehn: «Nafa ÿa tëkik, tame vësëval va kodëni ntehnëni nëfako.» Do më macëka fatah fa Aser§.

¹⁴ Fac ryampo, hnë wati ñarëp roka hna, Riben njiko kaÿ hna do tëkat vutah atëh nte lidëha ahnë përana ndakëntal do ndonk. Më njok njëdahna hnëmu, Leya. Awa Rasel më ntehnëka Leya: «Këlami, yëdërye vutah atëh ajë hu vi wëdampo.»

¹⁵ Leya më ntëkwak: «Asan ale rebëruhoŵa ÿi gedfilihna bi gwër? Mbokëru aÿand areboŵa wadëwel atëh ajë mën ñi!»

Rasel më mbok ntehnëk: «Awa, umëd nte yejëk ñi gë wëjë ndakëfun Sakob nkwëcëtëli gë wadëwel atëh ajë hu ñi!»

¹⁶ G'anëka ga ante mëncik Sakob kaÿ ña, Leya më kacaka do ntehna: «G'ami ndakëlahnëde dol: wadëwel atëh ajë mën va sosahnëbu hnuÿahni.» Awa Sakob më ndakëlahnëni g'umë mëd tac.

* **29:32** 29.32 Riben fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «nuk uhorot mën a». † **29:33** 29.33 Simeÿo fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «Igwëry». ‡ **29:34** 29.34 Levi mëntëlëk gë Wa-ebëre ña ile fëhnëtanëk «ñabi». § **29:35** 29.35 Yudaf mëntëlëk gë Wa-ebëre ña ile fëhnëtanëk «cëmbi». * **30:6** 30.6 Dan fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «Wënu ña kitiñëk do nuk catëbu». † **30:8** 30.8 Nefëtali fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «wëtëk». ‡ **30:11** 30.11 Gad fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «nkoc». § **30:13** 30.13 Aser fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «nëjëko».

¹⁷ Wënu ña mawëko imunta Leya ña. Ndonkëko do nagëhna Sakob facan fambëryëna (5). ¹⁸ Më ntehnëk: «Wënu ña cosëko kabi njëdfabuha aryokuñëhn mën a asan mën a.» Do më macëka fatah fa Isakar*.

¹⁹ Leya mboko ndonk do mbok nagëhna Sakob facan fakwëhn mbëdf gë fandaŵ (6). ²⁰ Më ntehnëk: «Wënu ña njëdfako buña wamah! Añ'ankaŵ asan mën ayi ntënëndëho, kabi nagëhnëbuha vucan mbëdf gë fandaŵ (6).» Do më macëka fatah fa Sabilon†.

²¹ Tac më nagëka facëval do maca Dina.

²² Awa Wënu ña më nahaka Rasel, më mawëk imunta dëwu ña do ntihna kol nagënd. ²³ Më ndonkëk do naga facan. Më ntehnëk: «Wënu ña ntihëtëko sëfëhnah mën ŵa!» ²⁴ Më macëka aju Yosef‡, ntehn: «Arabi Ahwëhn a Wënu ña nkwënëhnoŵa facan fakawary!»

Ibeta Sakob

²⁵ Ante nagiko Yosef ña, Sakob më ntehnëka Laban: «Tavërye vokawu g'inkal mën. ²⁶ Ndokuñëhnëmi dus hnuÿahnëwëhni vëryag hu vi. Awa, yëdaryëwëhni do gë vutah mën vi yifu.»

²⁷ Laban më ntëkwaka: «Këلامي, nëparye. Ge mawëru demarye, gory ani. Wamën mën ña njëtëndanëniho Ahwëhn a Wën hu ŵa ryëwako ile hwëhnaŵu yi. ²⁸ Pëyarye ile ŷadfu sosi ŷa, do cosëdëmi.»

²⁹ Sakob më ntehnëka: «Njëtëru gante ndokuñëhnëmi ka do gante nke ntega hu wusaŵ soje lëmën ka. ³⁰ Hnapul toyë le hwëhnaruhu rëkahnuhu ŷa tame nkwënak dus. Ahwëhn a Wënu ña ndëwaki kobëri ga tëkahnuhu tere hu li. Tëkëna bi wati ŷa ryokuñahnu soje tere lëmën ŷa dënk?»

³¹ Laban më mbok tëyëka: «Ye rëfëka sosi?»

Sakob më ntëkwak: «Ñoñ cosëdëfilihna. Ge mawëru ile ŷadëmi rëyi ŷa, ani nkoëfu ryokuñëhnëndi. ³² Dol pëcëtaëfufuhëhni dus wusaŵ ŵi do pitëndëlendëbuhëhni fop wape wante hwëhnaŵ wañiñir, vutoy ma wahnaŷah, ma wabahnah do fop wuhnankal wule hwëhnaŵ wañiñir, vutoy ma wahnaŷah: cos mën iña yed. ³³ Ge mbiÿëk toyë, kodu ayët icat dëmën ña ge njëkëru cos mën ña. Fop wuhnankal wule wod wahwëhnana wëñahn wanëmpëlah ña, do fop wape wante wod bahnëna ña, wule leyik ye.»

³⁴ Laban më ntehnëk: «Awa, mawëbu wanës hu ñi.» ³⁵ Hnë fac rac dënk, Laban më pitëkëhni wuhnankal wule hwëhnaŵ wañiñir wayaryah ña, ma wañiñir tëb tëb ña, vutoy ma wahnaŷah, do wape wante vahnëk do hwëhnaŵ wëñahn wayaryah ña do kwëtehnañëhni wurac viju. ³⁶ Tac cañëtëhni ñawët le njasëdëni wafac warar tëkahndëni, soje ñawëlëni gë Sakob nte heryëdëhëhniwo wusaŵ wuÿentaŵ Laban ŵa.

³⁷ Awa, Sakob më nufëk vundoko vatëh vatar vanëmpëlah do këcëk vakuŵ va. ³⁸ Më kwëtëk vundoko va le kosëndëni wënka wusaŵ hna. Kabi wusaŵ ŵa njëŵalëdëniho ge njijëni siya wënka ña. ³⁹ Wusaŵ ŵa njëŵalëdëniho haryënk wundoko hna do nagëdënihëhniwo vucaŵ vunkwamah vunte hwëhnaŵ wañiñir wayaryah ma wañiñir tëb tëb ña, vutoy gë wahnaŷah.

⁴⁰ Sakob pitëkëhniwo wusaŵ wulëwu ŵa do kwëtëni njëkëndënihëhni wusaŵ Laban wule hwëhnaŵ wañiñir wayaryah do wabahnah ña. Koyëna ntiko ntega ntëwu ña do tavëdëlëhniwohna mbarëpëlëni gë ntega wusaŵ Laban ña. ⁴¹ Nte-wo-nte njëŵalëdëniho ña Sakob kwëtëdëho vundoko va le kosëndëni wënka hna, soje njëŵalëni haryënk wundoko vutac. ⁴² Bare ge camëni wusaŵ ŵa, kwëtëdëfilihna

* **30:18** 30.18 Isakar mëntëlëk gë Wa-ebëre ña g'ile fëhnëtanëk «icos». † **30:20** 30.20 Sabilon mëntëlëk gë Wa-ebëre ña g'ile fëhnëtanëk «dënënerye». ‡ **30:24** 30.24 Yosef fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «arabi nkwën».

vundoko va: koyëna wusaŵ wusamah ŵa Laban hwëhnëkëhniwo do wuhonah ŵa Sakob hwëhnëkëhniwo. ⁴³ Sakob nkwënadëhawo hnapul ŷa do nke ahwëhn wusaŵ wuyabah ðus. Kwëhnakëhniwo vëryokuŋ vësëval gë vësan gë wayonkomb do gë wafali.

31

Sakob matëd vëhni Laban hna nkary

¹ Sakob njëtako viju Laban va ntehnëdëniho: «Sakob nufëk fop le kwëhnëk rëm fu ŷa do umë vetandanëka.» ² Sakob kamahnëko Laban gona njëkënda gë kobëri ka.

³ Awa Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka Sakob: «Bokary hn'inkal vële hnagëki hna, darël vëvë tere hu hna, do g'ami nkeðe.»

⁴ Sakob më macehnëkëhni vësëvalu Rasel gë Leya, hnë wëhaŷ hna, le nkeho ntega wusaŵ wulëwu hna. ⁵ Më ntehnëkëhni: «Kamahnëbu rëmun gona njëkëndo gë kobëri ka; bare Wën rëm mën ŋa gë ami nkebuŋ kwëlëkwël. ⁶ Nurun, ŵuhnë dënk, ndokuŋëhnëbuha rëmun gë fanka mën fa fop. ⁷ Bare, tokako nkwëcëtëdëho cos mën inja. Bare Wënu ŋa tavëlahna ntiwo wëh. ⁸ Ge ntehnakëndëho: “Wusaŵ wule hwëhnak waŋiŋir tëb tëb ŵa ye cos hu ŋa”, wusaŵ ŵa fop wuhwëhn tëb tëb fo nagakëndëni, do ge ntehnakëndëho: “Wusaŵ wule hwëhnak waŋiŋir wayaryah ŋa ye cos hu ŋa”, fop wusaŵ ŵa wule hwëhnak waŋiŋir wayaryah fo nagakëndëni. ⁹ Wënu ŋa nufëkëhni wusaŵ wulëwu ŵa do njëdäwöwëhni.

¹⁰ «Hnë wati nte njëwäldëdëniho wusaŵ ŋa, nubu ŷinë hnë hudakery: wusan wule yëwädëhëhniwo wësëval ŵa waŋiŋir wayaryah kwëhnaniho gë tëb tëb do gë wacankaf. ¹¹ Tac, mëleka Wënu ŋa më macëko hnë hudakery: “Sakob!” Më wëtabu. ¹² Më ntehnëko: “Yëkëryihni: fop wusan wule yëwädëhëhni wësëval ŵa waŋiŋir wayaryah kwëhnaniho gë tëb tëb do gë wacankaf; ami lik kabi nubu fop ile ntiki Laban ŷa. ¹³ Wën Betel ŋa yëbu, hn'ile cëbëruho do rurëru wagu itaka hna, hnam ntëkëntuhoŵo. Tame, matëry, kërënyari inji nkal do avoka hnë nkal nte hnagahniru hna.”»

¹⁴ Rasel gë Leya më ntëkwaniha: «Goryaryëlëfuhna ile lëwëdëfun tere rëm fu hna. ¹⁵ Had vëhneh pëlakëfu, kabi nkwaŷëkëfu do tokëk koryi lëw fu ŷa. ¹⁶ Awa, fop hnapul le nufëhnëka Wënu rëm fu ŷi fuhnë hwëhnëk gë vutah vudëw fu vi. Tame diry fop le ntehnëki Wënu ŋa.»

¹⁷ Awa, Sakob më pëhwëtak do kayëndëhni vërahu gë vësëvalu hnë wayonkomb. ¹⁸ Më njokëhni fop wusaŵ wulëwu ŵa gë hnapul le nuŷako hnë Padan-Aram ŷa. Mënc gë vëhni rëmu Isak, hn'inkal Kanan hna.

¹⁹ Hnë wati rac, Laban imëc wëñahn wusaŵ wulëwu njiko. Kabi rëmu Rasel golohna hnam, Rasel më nuŷak fere soŋe ntehnahn vundëhwa vunte cëmbëdëho rëmu had wamën ŋa. ²⁰ Sakob tokakawo Laban avë Aram ŷa, g'unji dëwu hara koyalahna ŋa. ²¹ Nkaryëko, gë fop le kwëhnako ŷa. Ntëmpëtako sën sankaf ŷa, Yufërat, do nji gë cape inkal nte hwëhnak wahuŋ, do wäcëde Galad.

Laban tëkadëha Sakob

²² Hnë fac rarëna hna, më pëyayik Laban Sakob nkaryëk. ²³ Më nufëkëhni vëheryu, tëfëlehna hnë uyas wafac mbëd gë wahi (7) do tëkahna hnë wahuŋ Galad hna. ²⁴ Bare g'umëd ga Wënu ŋa më tufëhnaka Laban, avë Aram ŷa, hnë hudakery do ntehnä: «Antë alehna wameh Sakob.»

²⁵ Awa Laban tëkakawo Sakob. Sakob hn'ikuŋ ndampo ntiko hnam usank lëwu ŵa; Laban fëna ntintëlehni hnam ulëwu ŵa hn'ikuŋ tac. ²⁶ Laban më ntehnëka Sakob: «Ye fëlaki? Soŋe ye rokaruho ayojëhni vëryag mën vi had vëramp uwët? ²⁷ Soŋe ye sowäru ayaryi, tokaruho do pëyalihohna? Ntinëhnakëndëmi ambënt cankaŷ koyalahni. ²⁸ Maŵëlihna hoyalëfu vëryag mën vi gë vutah vuntëw hni vi!

Paryi nke had intëhn ntiru an'ankaŵ. ²⁹ Kodëfu liwu wëh ge ñadëfu; bare Wën rëmuh ña më lehnëko umëd nte ryëcëk ñi: “Antë alehna wameh Sakob!” ³⁰ Awa, nkwëryëbu njiru kabi ñankahnëkino aŵënc gë vëhni rëmuh, bare soje ye lë lëru vundëhwa vunte sëmbëdëfu had wamën ña?»

³¹ Sakob më ntëkwaka Laban: «Njibu koyëna kabi ntakëkoŵo do nahadëfuho tebëduhowëhni vëryag hu vi. ³² Tame ge nuru vundëhwa vutac hnë aryampo vëlëmën li, ahnë arac cëmëd. Tase vëlëw fu vi yëkëry fop ile ye hnë ýal mën ýi do nufëry ile hwëhnëru ýa.» Hara Sakob yëtëlohna Rasel leko vundëhwa va.

³³ Awa, Laban më njëkëlehnëk hn'usank Sakob hna gë va Leya hna do gë vëryokuñ vëhi va, bare nulohna. Ga cahnik hn'usank Leya hna, më tënkëk hn'uva Rasel hna.

³⁴ Hara, Rasel leko vundëhwa va; hnë le tindëfëni wayonkomb ntañahni kwëtëko do ntañahn. Laban njëkëlehnëko hn'usank hna fop hara ñoñ nuna.

³⁵ Rasel më ntehnëka rëmu: «Apa, antë ntavi ge kolëla wätu haryënkwa hu; ures lepera fëgwëko.» Laban njëkëlehnëko bare nulohna vundëhwa va.

³⁶ Sakob më ntavëka do nirahna Laban ntehnëka: «Ye libu wëh? Mo ryawëbu soje aholahn arëfëlehnëndo aki? ³⁷ Njëkëlehnëru hnë viyë mën hna fop. Tëkatëru bi iñë ryampo ile hwëhnëru? Tufëryihni vëlëmën vi do gë vëlëw hu vi, do tëfëka kitijënihëfu.

³⁸ «Ntibu wabëhn wafëhw wahi (20) ýal hu hna; nulihahna muk icaŵ hu nte hnacëk, do cemëlewahna muk icaŵ hu. ³⁹ Mëncënanilinahna muk icaŵ nte ndawëk intaw, mbokënanëdëminawo nte-wo-nte cëmëko icaŵ ña. Tëyëduhowëhniwo vësayini wule ledeho wã, g'umëd ma g'anent ña. ⁴⁰ G'anent ga korotëdëfuho gulav wã do g'umëd ga gë huji ha, do kodëwöhna ryaku wakwëd. ⁴¹ Mawëbuho liwu wabëhn wafëhw wahi (20) ýal hu hna: ndokuñëhnëmi wabëhn pëhw gë wahnah (14) ýëlahnëwëhni vëryag hu vëhi vi, do wabëhn mbëd gë ryaw (6) soje hnuñahnëwëhni wusaŵ, bare wëjë, nkwëcëtëduho cos mën inja. Koyëna nkeho! ⁴² Ge Wën rëm sankaf mën Abëraham, Wën hunte valendëhawo rëm mën Isak ña, demakëndilohna, tavakënduho wëncu wëbák fo. Bare Wënu ña nuk horot mën wã gë doku lakah le libu ýa do umëd nte ryëcëk ñi niraki.»

⁴³ Laban më ntëkwaka Sakob: «Vëyi vësëval ami hwëhnëkëhni, vutah vuntëw hni vi ami hwëhnëkëhni, wuýi wusaŵ ami hwëhnëkëhni do fop le hnuđu ýi ami hwëhnëk. Bare, njavëtëbu tək pëgw dol, ñoñ koda voku liwu soje vëryag mën vi ma soje vutah vunte nagëni vi. ⁴⁴ Tame yij nkwëryëli fuhnë vëhi, do tëfëka ntiyi iñë nke sedë yëbëlan fu.»

⁴⁵ Awa Sakob më nufëk itaka do cëb. ⁴⁶ Tac ntehnëhni vëlëwu va mbarëpini wëraka. Më mbarëpini do ntini akova. Tac vëhni fop hnë kova tac tokëniho. ⁴⁷ Laban Yëgar Sahaduta* macëko ýëwã rac, do Sakob umë Galed† macëko.

⁴⁸ Laban më ntehnëk: «Ani kova ye dol sedë lëw fu ýa wëjë g'ami.» Soje rac wãacande ýëwã ýa Galed, umë fëhnëtanëk «kova nte ye sedë». ⁴⁹ Misëpa maciko fëna, umë fëhnëtanëk «ýëwã soje iyëka», kabi Laban mboko ntehn kat: «Arabi Ahwëhn a Wënu ña njëkandëfu antë tavi ile hwëtëlik ani ýi ge gona nulënde. ⁵⁰ Ge koroteyehneruhëhni vëryag mën vi, ge ñëlëruhëhni vësëval vëhawary, diry wajira, gena ahnë ye sedë ýa yëbëlan fu, bare Wënu ña dënk ye.»

⁵¹ Tac Laban më mbok ntehnëka Sakob: «Yëkëry anji kova wëraka nte hovëbu yëbëlan fu ñi, yëkëry inji taka nte sëbik ñi. ⁵² Anja kova gë inji taka ye wasede walëw fu wã: tëfëlohna ryëcu anja kova yiryindu ýal hu soje liyi wëh, wëjë fëna tëfëlihna aryëci anja kova ayijënd ýal mën soje aliwo wëh. ⁵³ Arabi Wën Abëraham ña gë Wën Nahor ña, asankaf rëm mën, nke ahitiñ yëbëlan fu.»

* **31:47** 31.47 Yëgar Sahaduta fëhnëtanëk gë Wa-aramë ña «kova nte ye sedë». † **31:47** 31.47 Galed fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «kova nte ye sedë».

Awa Sakob më ntëkëk gë Wën hunte valehnëdëhawo rëmu Isak ɲa. ⁵⁴ Tac Sakob më cënak sadëha kuɲ hna, do macehnëhni vahnë va fop roka ɲa. Tokëniho do ndakëniho kuɲ hna.

32

¹ Ga pacëk Laban matëko koβëri fo, muryahni vëryagu gë vërah hni do ndëwanëhni. Tac mëncëlehn gë ɲalu.

Ipankël Sakob gë Esawu

² Sakob ndëcalëko njind nkaŵ ntëwu ɲa, hnë wati rac wamëleka Wën më pankëlëni. ³ Ga nukëhni, Sakob më ndekak: «Kaɲ Wën ye!» Do hnam Mahanayim* maciko.

⁴ Sakob më payëkëhni vahnë ndënkawahëni vëhni acëru Esawu hna, nkal Seyir hna hnë resiyo Edom hna. ⁵ Ntehnëhni aki: «Wëlin le fëyaɗunëha Ahwëhn mën a Esawu: “Aryokuɲ hu ɲa Sakob më lehnëk: Vëhni Laban hna nkebuho hafo gaki. ⁶ Kwëhnaɓuhëhni wuhni gë wafali gë wape gë wuhnankal do gë vëryokuɲ vësan gë vësëval. Payëryiɓuhëhni vahnë pëyanihi, soɲe gante koɗu ahacawo g'untënah.”»

⁷ Vële fayiko va më mbokajëni pëyaniha Sakob: «Pëyajëbunëha Esawu do nkejëk afankëlu, gë vësan wakeme wahnah (400) nkejëni.» ⁸ Sakob më ntakëka ɗus. Më pitëndëlehnëkëhni vahnë vële nkeniho va wakore waki, do gë wape ɲa gë wuhnankal ɯa gë wuhni ɯa do gë wayonkomb ɯa fëna. ⁹ Ntehnadëho: «Ge Esawu njijëk ndawëhni kore ryampo, kore ɲëntaŵ ɲa pehdëni.»

¹⁰ Tac Sakob pëgwëlehn njëfand: «Wën rëm sankaf mën Abëraham, gë rëm mën Isak, Ahwëhn a Wënu ɲa ntehnëruho: “Bokary g'inkal hu, ɗarël vëvë tere hu hna. Ntinëhnëdëmi ifërën.” ¹¹ Ahwëhn, mbabu ɗus soɲe hnuɲaŵ fop uryema ule ɯawëryanëruho g'ikahnënda yabahëhu ɲi, ami aryokuɲëhn hu ɲi. Ryoko mën ɲi fo hwëhnaɓuho ante ndëcëdëɗufuho sën Yurëdan ɲi, do tame mbokajëdëɗu gë waɲi wakore waki. ¹² Këlami, pehdëtyeɯa Esawu, kabï ntakëko g'umë, ntakëko antë njij ndawëɗu gë vësëval vi do gë vutah vi. ¹³ Dënkwëtary ntehnëruho: “Ntinëhnëdëmi ifërën. Vutah hu va njabëdëni had nkërëyal nte wok kodena ndëkwï.”»

¹⁴ Herac, Sakob hnam ndakëniho gë vëlëwu va. Më nufëk hnë hnapul le nuɲajëko hna soɲe mbuñahna Esawu: ¹⁵ wuhnankal wësëval wakeme waki (200) gë wusan wafëhw wahi (20), wape wacëval wakeme waki (200) gë wacan wafëhw wahi (20), ¹⁶ wayonkomb wafëhw warar (30) wale yiwëndëɗ gë vutah hni per, wuhni wësëval wafëhw wahnah (40) gë wusan ipëhw (10), wafali wasëval wafëhw wahi (20) gë wasan ipëhw (10).

¹⁷ Më njëɗakëhni vëryokuɲ vëlëwu va, wuhnankal ɯa aryampo, wape ɲa aryampo, wayonkomb ɯa aryampo, wuhni ɯa aryampo, wafali ɯa aryampo do ntehnëhni: «Dënkwëhën, do ɲaŵëtëlehnëryinëhni wakore wusaŵ ɲi.» ¹⁸ Tac ntehna aryënkwëryënk w a: «Ge pankëlërun acër mën Esawu tëyati: “Mo hwëhnëki? Ne njidu? Mo hwëhnëkëhni wusaŵ wule hëryëɗu ɯi?” ¹⁹ ntëkwadëɗu: “Sakob aryokuɲëhn hu ɲa hwëhnëkëhni. Buña njëɗanahniki, wëjë, ahwëhn mën Esawu, do umë dënk nkejëk hamëhnifu.”» ²⁰ Më ntehnëka koyëna ahigëna ɲa fëna gë ararëna ɲa do gë fop vële hëryëdëhëhniwo wusaŵ va: «Koyëna ntehnëɗunëha Esawu ge pankëlërun, ²¹ do nkwëndëɗun: “Sakob aryokuɲëhn hu ɲa nkejëk kamëhni fu.”» Kabï Sakob ntehnadëho: «Njamëhnëdëɗufuha gë wabuña wante ryënkwëhnëdëɗu ɲi, do tac təkëdëɗu haryënk w lëwu. Ntiyahnëko kacadëho g'untënah.»

²² Awa wusaŵ ɯa ndënkwareyëhiniho, hara Sakob, umë dënk, hnam mboko ndak umëɗ nte rëkiko ɲa.

* **32:3** 32.3 Mahanayim fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ɲa «wakan wasodafë waki».

Iyol Sakob gë Wën

²³ Awa hnë umëd tac dënk, Sakob matëndëkëhniwo hnam vësëvalu gë Bila gë Silëpa do gë vutah pëhw gë fandaw (11) vuntëwu va kegëtani garyëla Yabok ya, cañëtëhni. ²⁴ Ga kegëtani, cañëtëkëhniwo vëryokuŋ va gë fop le kwëhnako ya. ²⁵ Sakob nkolehn umë fo.

Awa tac asan më njijëk hn'umëd tac njolëni g'umë hafo wakëwak ya. ²⁶ Asan arac, ga kamahnëk, mëkëdilahna Sakob hn'iyol tac, më ndafëka cokot hna, do cokëtakawo njolatëndëni. ²⁷ Tac asan a më ntehnëka Sakob: «Tavërye yiwu, kabi pacëk.»

Sakob më ntëkwaka: «Tavëdila ayi ge gena ndëwanëruho.»

²⁸ Asan a më tÿyëka: «Hak maciru?»

Më ntëkwaka: «Sakob wacibu.»

²⁹ Asan a më ntehnëka: «Godelihna a wacënde Sakob. Wac hu wã Isërayel† yed, kabi gë Wënu ŋa njolërun do gë vahnë va, do wëjë lëbëkëhni ya wã inã.»

³⁰ Sakob më tÿyëka: «Këlami, pëyarye bi hak maciru.»

Asan a më ntëkwaka: «Soŋe ye rëyëdhuo wac?» Awa tac asan a më ndëwanëka Sakob.

³¹ Sakob më macëk yëwã rac Penuwel, umë fëhnëtanëk «yëka Wën»; kabi më lehnadëho: «Nulëbun gë Wënu ŋa vinkër vinah, do cëmëla.» ³² Ante pëhnik lav ŋa, Sakob ndëcëtako Penuwel ya. Tadëdëhawo kabi mbuf ŋa ntavëdëhawo. ³³ Soŋe umë ye, hafo dol, vëvë Isërayel va vërokëdina fa yar favë pombor fa, kabi bay hnam cërehniko Sakob.

33*Igwëryël Sakob gë Esawu*

¹ Awa, Sakob njëkako do nulehna taŋ Esawu tëkid gë vësan wakeme wanah va (400). Më pitëndëlehnëkëhni vutah va, ale-wo-le gë hnëmu: Leya gë Rasel do gë Bila gë Silëpa fëna. ² Më ndënkwendëkëhni Bila gë Silëpa gë vutah vuntëw hni va, tac hamëhni lëw hni Leya gë vërahu, do Rasel gë Yosef tëkwahnini hamëhni. ³ Tac Sakob umë dënk më ndënkwareyëkëhni. Ndëkwëhnëko yëka ya nkal hna wahwënta mbëd gë wahi (7) tëkahnënd darël hn'ile nke Esawu hna.

⁴ Awa Esawu më nkaryëk kacaka, nji muryahna do mbuca. Pëgwëlehnëni kondëni vëhni vëhi tak. ⁵ Ga nukëhni Esawu vësëval va gë vutah va, më tÿyëka: «Vëhni mo ye vële lapëhnajëdëhi vi?»

Sakob më ntëkwak: «Vutah vunte njëdëko wëhni Wën, ami aryokuŋëhn hu ya ye.»

⁶ Vëryokuŋ vësëval va gë vutah vuntëw hni va më tēhani do ndëkwëhnëni haryënkwa Esawu. ⁷ Tac Leya gë vërahu njigëlehnëni ndëkwëhnëgëni, do Yosef gë Rasel.

⁸ Esawu më tÿyëk: «Ye ya du ali gë fop wusa wule fankëlibun wi?»

Sakob më ntëkwak: «Ahwëhn, ñakëndëbu ahacawo g'untënah.»

⁹ Esawu më ntehnëk: «Ahery mën, kwëhna bu hnapul yabah, kwëtary ile hwëhnaru ya.»

¹⁰ Sakob më ntehnëk: «Hali, këlami ge gona ntavi g'ami, ma wërye i yi buña. Ipankël gë wëjë ŋa nke soŋe lëmën had gë Wënu ŋa nulëbun vinkër vinah, kabi kacaruho g'untënah. ¹¹ Awa ma wërye buña ile yëdanahnimi yi, Wënu ŋa yëdako do kwëhna bu fop le rëfëko ya.»

Sakob njawëhëko do Esawu më ma wëntak. ¹² Tac, më ntehnëka: «Matëry! Njiyi lapëhna yi.»

¹³ Bare Sakob më ntëkwaka: «Njëtëru vutah va vëya wëna, do tēfëka ntiyini wajira vucaw vunte wok yëwëd bël va. Ge porosinjini njasëni ñap wëla fac ryampo fo, fop

† 32:29 32.29 Isërayel mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ŋa ile fëhnëtanëk «amëtarëdëha Wënu ŋa».

cëmëdëni. ¹⁴ Dënkwahëndëno; ami, njasaryëryidëfuhëhni wajira fo wusaŵ mën wî gë vutah vi, hafo rëkëryiŵu ŷal hu hna, hn'inkal Seyir* hna.»

¹⁵ Esawu më ntehnëk: «Awa tavëhnëdëmini vahnë vëryampo vële rëfëlibun vi.»

Sakob më ntëkwak: «Wëla tavëlihëhnhna, ahacawo g'untënah fo ŷadëfu.» ¹⁶ Hnë fac rac, kahnëtake Esawu mëncënd gë Seyir.

¹⁷ Sakob umë, Sukot njiko. Hnam më mbëryehnek tere, do wakece, soŷe wusaŵ wulëŵu ŵa. Soŷe rac ŵacande ŷëŵa rac Sukot, umë fëhnëtanëk «wasank».

Itëk Sisem

¹⁸ Koyëna Sakob matëko Mesopotami do yam fo tëkëko hn'inawŵ Sisem vë Kanan hna. Darël naŵ hna ndahëko. ¹⁹ Më ntaŵëk hnë vutah Hamor, ale hahnëndëko Sisem hna, inkal nte ntihahnëko usank lëŵu ŵa. Waŷec keme koryi ntaŵahnëko.

²⁰ Hnam ntiko hn'ile cënade sadëha do mac El Elohe Isërayel, umë fëhnëtanëk «Ŵën Isërayel».

34

Igwëcanëhn Dina

¹ Hnë fac ryampo Dina, aryag hni vëhni Sakob gë Leya, nehahnëkëhniwo vësëval vëvë nkal va. ² Sisem aju Hamor, asankaf Wahiv wavë resiŷo ŵa, nukawo. Më nufëka do ntihna ndakëni forosima. ³ Bare ñadëhawo ðus do pëlakawo, njëkëlehnëdëho fëna nuŷa ikwëtahn Dina ŷa. ⁴ Awa Sisem më ntehnëka rëmu Hamor: «Yëkëlehnëndeŵa aŷi aryag, ñadëfu ŷëlëŵa.»

⁵ Ga njëtak Sakob Sisem cëfëhnanëka aryagu Dina, viju gë wëhaŷ nkeniho gë wusaŵ ŵa; ñoñ nësëlohna hafo nte mëncini ŷa.

⁶ Awa Hamor më njini g'aju vëhni Sakob hna soŷe nësëhna. ⁷ Hara tëko mëncini viju Sakob, do njëtaniho ile ryëcëtak ŷa. Vësan vërac pëbëkëhniwo yiwëhnah sankaf do ntavëkëhniwo ðus, kabi Sisem ntiko iñë le wok didëna muk Isërayel hna idak forosima g'aryag Sakob ŷa.

⁸ Bare Hamor më ntehnëkëhni: «Ajë mën a Sisem ñadëha ðus aŷi aryag. Këlami, yëdëryina ñëla. ⁹ Gwëryëlënëfu: yëdaryinëfuni vëryag hun vi ŷëlëfuni do aŷëluni vëryag fu vi.» ¹⁰ Gë fuhnë ntëdëntëderun. Pidëtënderun resiŷo ŷi. Kodun alëdëntiwu ani alindu le valëdëhu ŷa, ahwëhnu nkal inji.

¹¹ Sisem umë dënk fëyakëhniwo vëhni rëmu gë vicëru aryag fa: «Demaryino, pëhwëtabu yëdawu ile rëyëdunëho ŷa. ¹² Kodun arëyuno hupay hucankaf do gë wabuŷa wayabah. Njëdadëmu fop le rëyëdunëho ŷa, ðanko ŷëlëŵa aryag aŷi tuŷ.»

¹³ Viju Sakob më ntëkwaniha Sisem gë rëmu Hamor, bare cowëniho ile nahani ŷa kabi Sisem cëfëhnanëkawo ahery hni ŷa Dina. ¹⁴ Më ntehnënihëhni aki: «Kodilëfuhna yëdafuna ahery fu ŷa asan ale wok kácina; usëfëhnah lëŵ fu yed. ¹⁵ Soŷe iñë ryampo fo ŵawëhnanderun: fop vësan vëvë ŷal hun va kácini gë fuhnë ki. ¹⁶ Awa, tac njëdaderunëhëhni vëryag fu va aŷëluni, do ŷëlëfuni vëryag hun va. Ntëdëntëdëbun gë ŵuhnë do koyëna bulunda ryampo fo yedën. ¹⁷ Bare ge maŵëluhna aháciwu, mbidëfunëha ahery fu ŷi do njidëfun.»

¹⁸ Hamor g'aju më maŵëni watac. ¹⁹ Jar ŷa pëhwëtalehn taŷ soŷe nti ile tëyiniho ŷa, kabi ñadëhawo ðus aryag Sakob ŷa. Hara umë yeho ale ŷako ntënëni tere ŷa.

²⁰ Hamor gë Sisem më njini ŷëŵa bulunda hna, do ntehnënihëhni aki vëvë hnam va: ²¹ «Vëyi vësan vëhwëhn yam yëbëlan fu ye. Arabi ntëdëntini resiŷo fu li do ntindëni ile ñadëni ŷa, kabi nkal inji njankëk haryënkŵ lëŵ hni! Kodën ñëlinëhni vëryag vëlëŵ hni va do kodën njëdayinëhni vëlëŵ fu va ñëlënihëhni. ²² Maŵëdëni ntëdëntini gë fuhnë do ntiyin bulunda ryampo fo ge ntiyinëk ile ñadëni ŷa, umë

* 33:14 33.14 Seyir ŵacik fëna «Edom».

ye: fop vësan vëvë ŷal fu va kácini gë vëhni ka. ²³ Ge maŷayinëkëhni, njijëdëni ntëdëntini gë fuhnë; awa fop wusaŷ wulëŷ hni ŷa gë hnapul lëŷ hni ŷa fuhnë hwëhnëdën.»

²⁴ Fop vële yeho hnam va maŷëlehnëni wanës Hamor g'aju Sisem ŷa, do fop vësan vëvë naŷ va káciniho.

²⁵ Hnë fac rarëna hna, hara vësan va ntavëdëhëhniwo wahajëhn ŷa, viju Sakob vëhi, Simeŷo gë Levi, vicëru Dina va, më nufëni wasërame walëŷ hni ŷa, tënkëni naŷ hna hara ahnë yëtëna do ndaŷënihëhni vësan va fop, ²⁶ ndaŷaryënihëhniwo fëna vëhni Hamor g'aju Sisem. Ga cahnëdëni tere Sisem ŷa më njonihä Dina. ²⁷ Viju Sakob vëŷëntaŷ va më njijëni nteni ile kwëhnani vësëm va do nufëni fop le yeho naŷ ŷa kabi ahery hni sëfëhnanik. ²⁸ Nufënihëhniwo wusaŷ wavë naŷ ŷa fop gë wule yeho wëhaŷ ŷa. ²⁹ Njonihö fop hnapul lëŷ hni ŷa, gë vësëval va fop gë vutah va fop do gë fop ile yeho watere hna.

³⁰ Awa Sakob më ntehnëkëhni vëhni Simeŷo gë Levi: «Njonëhnirunëho kata. Soŷe lëŷ hun ŷa, vëvë Kanan vi gë vëvë Perisi vi ñëŷëdëniho. Nkwëryëlëdëni do mëkëdëniho gë tere mën ŷi, kabi vësan toyë fo hwëhnaŷu.»

³¹ Bare vëjar vaki va më ntëkwaniha rëm hni: «Aŷi asan tëfëlawohna ntihna ahery fu ŷi had asëval ale wafëd nkaf ntëŷu.»

35

Iboka Sakob gë Betel

¹ Fac ryampo Wënu ŷa më lehnëkawo Sakob: «Matëry ayi alëd Betel, hn'ile ntinëhnëdëhuo sëna sadëha hna. Hnam tufëhnamino ante nkaryëdëhawo acër hu Esawu ŷa.»

² Sakob më ntehnëkëhni vëvë tere lëŷu va gë vële nkenihö va fop: «Dihëtëryin wamën wahneh wale ye ŷalun ŷi. Pacënyayin do gwëcëtaryin viŷi va. ³ Pëhwëtaryin, Betel yiden. Hn'ile cënade sadëha ŷadëfu linëhnëŷa Wën hunte ryemakowo hale ndëñëbuho do ryemadëhowo hn'ile-wo-le hna.» ⁴ Awa më njëdëniha Sakob fop wamën wahneh wale kwëhnaniho ŷa, do gë vampebel vante mpebelaniho va. Sakob më mbañëk kuyët tëh cankaf nte ye ðarël Sisem ŷa. ⁵ Ante kahnëtaniho Sakob gë vëlëŷu va, Wënu ŷa cëlëndëhnikëhniwo ntakah cankaf vëvë vankol vante kakëniho va, hafo ahnë ðëkëlohna tëfëlehnëhni.

⁶ Sakob gë fop vële tëfëläniho va tëkëlehnëni Lus, umë ŷacëde Betel, hn'inkal Kanan hna fo. ⁷ Më njik ntik hn'ile cënade sadëha hna do mac ŷëŷa rac «Ël-Betel*», kabi hnam tufëhnaŷu Wënu ŷa ante nkaryëdëhawo Esawu ŷa.

⁸ Debora, asëval ale hnihnëdëhawo Rebeka hnëm Sakob ŷa, cëmëko do mbañi ðarël Betel hna, kuyët hn'atëh cankaf hna; kobëri fac rac, «Atëh Wako» macëde tëh tac.

⁹ Wënu ŷa mboko tufëhnaŷu kat Sakob ante matiko Mesopotami mbokand Betel ŷa do ntinëhna fërën. ¹⁰ Më ntehnëka: «ŷac hu ŷa Sakob yeho, bare bokëdëlihna aŷaci koyëna. Tame ŷac hu ŷa Isërayel yed.» Awa Wënu ŷa Isërayel macëkawo.

¹¹ Më mbok ntehnëka kat: «ŷën Hwëhn Fanka Fop ŷa yëbu. Njëdadëmini vutah vunjabah, soŷe aye rëm sankaf nkal do gë kore wabulunda. Nkëdëni vëhnaŷ hnë vutah hu hna. ¹² Inkal nte lehnëbuho yëdadëfuhëhni Abëraham gë Isak ŷa, njëdëni, do ge mbiŷëk vutah hu va yëdadëfu.» ¹³ Tac Wënu ŷa më ŷaŷëtak ŷëŷa le nësëhnahnëkawo Sakob ŷa.

¹⁴ Sakob më kahnëndëk hnam itaka, do tur wagu gë uñen toyë, soŷe nkehahn taka Wën. ¹⁵ Kabi Wënu ŷa nësëhnëkawo hnam më macëk ŷëŷa rac Betel, umë fëhnëtanëk «Cery Wën».

* 35:7 35.7 Ël-Betel fëhnëtanëk «ŷën vë Betel».

Hnagi Besame gë icëm Rasel

¹⁶ Sakob gë tere lëwu ŷa matëniho Betel hna. Nkojëkëhniwo tëkahnëni Efërata ante nagëko Rasel ŷa. Korotëko hnagi ŷa. ¹⁷ Ante korotëdëho Rasel hnagi ŷa, asëval ahnagënd a më ntehnëka: «Antë ntaki, facan vok ye.» ¹⁸ Rasel cëm inä nkeho. Ante mbëvëdëho ŷa, më macëka fatah fa Ben-Oni, umë fëhnëtanëk «Fatah horot mën», bare Sakob Besame macëkawo, umë fëhnëtanëk «Fatah vák rëhw».

¹⁹ Rasel cëmëko do mbañi tëfary ankaŵ Efërata hna, umë wacëde tame Betëlem.

²⁰ Sakob më cëbëk itaka yag hna: hafo dol nkok macënde «Itaka bë yag Rasel».

²¹ Sakob më njik kahnënd wasank wadëwu ŷa hnë resiyo Migëdal-Eder† hna.

²² Hnë wati nte ntëdëko Sakob hnam ŷa, Riben fandënkwerënkwerë fantëwu fa njiko ndakëni gë Bila, asëval ale nkeniho gë rëmu ŷa. Sakob njëtako do ntavëkawo dus. Hara Sakob vutah vucan pëhw gë vuki (12) nuŷako:

²³ Leya nagëhnëkawo Riben fandënkwerënkwerë fa
tac Simeyo gë Levi gë Yuda gë Isakar do gë Sabilon.

²⁴ Rasel umë Yosef nagëhnëkawo gë Besame.

²⁵ Bila, ale ryokuñëhnëdëhawo Rasel ŷa,
Dan gë Nefëtali nagëhnëkawo.

²⁶ Silëpa ale ryokuñëhnëdëhawo Leya ŷa
Gad gë Aser nagëhnëkawo.

Vëyi ye viju Sakob va; Mesopotami hna naginiho.

Icëm Isak

²⁷ Sakob më njik Mamëre vëhni rëmu hna, ðarël Kiriya-Arëba, umë wacëde tame Ebëron. Hnam ntëdëniho Abëraham gë Isak. ²⁸ Isak wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë warar nuŷako (180) ²⁹ cëmat. Awa g'untaf yaryah tëfëlehnëkëhniwo vacërakëlowu va hn'icëm hna do viju, Esawu gë Sakob, më mbañëniha.

36*Esawu gë tere lëwu*

¹ Wëli itëfëta soje vutah Esawu nte wacëde Edom. ² Esawu vësëval vëvë Kanan ñëlëko: Ada, aryagu Elon avë bulunda Wahit ŷa gë Oholibama aryagu Ana nte nagëko Sibëyo avë bulunda Wahiv ŷa. ³ Basëmat ñëlaryëko fëna, aryagu Isëmayel do ye aheryu, Nëbayot. ⁴ Ada yeho hnëm Elifas ŷa, Basëmat yeho hnëm Rewuyel ŷa, ⁵ do Oholibama yeho hnëm Yewus gë Yalam do gë Kora ŷa. Vëyi ye vijë Esawu vële hnagiko Kanan va. ⁶ Esawu më njokëhni vësëvalu gë vërahu do gë fop vëryokuñ vëlëwu va gë wusaŵ wulëwu wä. Njoryaryëko fëna fop hnapul le nuŷako hn'inkal Kanan ŷa. Njini hnë resiyo haŵary, ñaŵët aheryu Sakob. ⁷ Vëhodilohna nko ntëdëlahnëni ndampo kabi hnapul lëw hni ŷa njabëko dus. Resiyo le nkehahnëniho ŷa gedilohna gwër soje ndavahnëndënihëhni wusaŵ wä. ⁸ Soje umë, Esawu, (nte wacëdeho Edom), njiko ntëdë hnë resiyo Seyir hwëhn wakun hna.

Bulunda Esawu

⁹ Wëli itëfëta soje vërah Esawu va, rëm sankaf bulunda Wa-edom, vële lëdëko hnë resiyo Seyir hwëhn wahun. ¹⁰ Wëlin wamac viju Esawu va: Elifas, ale nagëko asëvalu Ada; Rewuyel ale nagëko asëvalu Basëmat. ¹¹ Viju Elifas va Teman yeho gë Omar gë Sëfo gë Gatam do gë Kënas. ¹² Elifas fëna nkeniho g'asëval a ahaŵary. Timëna maciko. Umë hnagëhnëkawo facan fakaŵary: Amalek maciko. Vëyi ye vële nagëni vutah Esawu va do gë viju asëvalu, Ada va. ¹³ Wëli itëfëta soje viju Rewuyel va: Nahat gë Sera gë Sama do gë Misa. Vëyi nagëk ajë hni vëhni Esawu g'asëvalu

† 35:21 35.21 Migëdal-Eder fëhnëtanëk ide nte fëlik njëkahnëndeni wusaŵ.

Basëmat ÿa. ¹⁴ Do fëna, Oholibama, Ana yeho rëmu ÿa do Ana tac, Sibeÿo yeho rëmu ÿa, umë hnagëhnëkawo Esawu: Yewus gë Yalam do gë Kora.

Vësankaf Edom

¹⁵⁻¹⁶ Wëlin wamac vësankaf vële nagëko Esawu va: wamac vësankaf Elifas ajë aryënkwëryënkw Esawu gë Ada ÿa, Teman ye gë Omar gë Sëfo gë Kënas gë Gatam do gë Amalek. Edom hna ntëdëniho. ¹⁷ Wëlin wamac vësankaf Rewuyel, aju Esawu ÿa, Nahat ye gë Sera gë Sama do gë Misa. Edom hna ntëdëniho. Vërah aju Basëmat asëvalu Esawu yeho. ¹⁸ Wëlin wamac vësankaf vële nagëko Oholibama, asëvalu Esawu ÿa: Yewus yeho gë Yalam gë Kora. Vëÿi ye vësankaf vële nagëko Oholibama, aryagu Ana, asëvalu Esawu ÿa. ¹⁹ Vëÿi yeho vësankaf Wa-edom, vële nagëko Esawu va.

²⁰ Wëlin wamac viju gë vijë hni Seyir, avë bulunda Wahori ÿa, vële ryënkwëko ntëdëni nkal tac va: Lotan yeho gë Sobal gë Sibeÿo gë Ana, ²¹ gë Dison gë Esër do gë Disan. Vëÿi yeho vësankaf Wahori wã, viju Seyir, hn'inkal Edom hna. ²² Viju Lotan va, Hori gë Hemam yeho. Lotan aheryu asëval a, Timëna maciko. ²³ Viju Sobal va, Alëvan yeho gë Manahat gë Ebal gë Sëfo do gë Onam. ²⁴ Viju Sibeÿo va, Aya gë Ana yeho. Ana hnuko wënka ña wula hna, ante keryëdëhëhniwo wafali rëmu, Sibeÿo ña. ²⁵ Vutah Ana va: Dison maciko facan fa, facëval fa Oholibama. ²⁶ Viju Dison va, Hemëdan yeho gë Ecëban gë Itëran do gë Këran. ²⁷ Viju Esër va, Bilëhan gë Savan gë Akan yeho. ²⁸ Viju Disan va Us gë Aran yeho. ²⁹ Awa, wëli wamac vësankaf Wahori wã: Lotan yeho gë Sobal gë Sibeÿo gë Ana ³⁰ gë Dison gë Esër do gë Disan. Vëÿi yeho vësankaf Wahori wã, gante nkeni hnënk ka hn'inkal Seyir hna.

Vëhnaÿ Edom

³¹ Wëlin wamac vëhnaÿ vële hnaÿëko Edom ani gë naÿahnënd ahnaÿ Isërayel hna: ³² Bela aju Bewor, avë naÿ Dinaba ÿa, ryënkwëko naÿ. ³³ Bela ga cëmëk, Yobab aju Sera avë naÿ Bosëra ÿa hnaÿëgëko. ³⁴ Yobab ga cëmëk, Husam avë resiÿo Wateman ÿa hnaÿëgëko. ³⁵ Husam ga cëmëk, Hadad aju Bëdad nte wëkëkëhniwo bulunda Madiyan hn'inkal Mowab hna do nkol dëÿu ña Avit maciko, umë hnaÿëgëko. ³⁶ Hadad ga cëmëk, Samëla mbë Masëreka hnaÿëgëko. ³⁷ Samëla ga cëmëk, Sawul mbë Rehobot nte ye tëfary sën ña hnaÿëgëko. ³⁸ Sawul ga cëmëk, Bal-Hanan, aju Akëbor hnaÿëgëko. ³⁹ Bal-Hanan, aju Akëbor, ga cëmëk, Hadar hnaÿëgëko; naÿ dëÿu ña, Pawu maciko; asëvalu Mehetabel maciko do aryagu Matëred yeho do Matëred aryagu Me-Sahab yeho.

Kat vësankaf vëvë tere Esawu

⁴⁰ Wëlin wamac vësankaf vëvë tere Esawu va, gante nkeho wahnënk walëÿ hni do gë walëd walëÿ hni ka: Timëna yeho gë Alëva gë Yetët ⁴¹ gë Oholibama gë Ela gë Pinon ⁴² gë Kënas gë Teman gë Mibësar ⁴³ gë Magëdiyel do gë Iram. Vëÿi yeho vësankaf Wa-edom vële hnaÿëndiko ale-wo-le hnë resiÿo ryampo hnë nkal dëÿ hni hna. Esawu yeho rëm sankaf Wa-edom wã.

Yosef wasapitër 37-50

37

Hufakery Yosef

¹ Ga cëmëk Isak, awa Sakob më ñëwëk hn'inkal Kanan hna, le ntëdëko rëmu hna.

² Wëlin itëfëta soÿe tere Sakob ÿa. Yosef wabëhn pëhw mbëd gë waki (17) kwëhnako. Wape gë wuhnankal keryëdëniho gë vicëru, viju Bila, gë Silëpa, vësëvalu rëmu va. Yosef pëÿadëhawo rëmu wameh wante ntidëniho vicëru ña.

³ Sakob ñadëhawo Yosef ntëbini viju vëyëntaŵ va, kabi hn'ucër ntëŵu hna nuŷakawo. Më tēfēhnēhnēka acud gwamah dūs. ⁴ Vicëru Sakob va nuniho rēm hni umē ñadëho ntëbini vëhni fop. Awa ñewëlehnēniha do vëhodilohna mbok nēsēhnēniha wajira.

⁵ Tac, hwënta ryampo, Yosef ndakeryëko. Më pëyakēhni vicëru, do vicëru më ñewëniha g'ahawary. ⁶ Umē lehnēkēhniwo: «Nëparyin hudakery mën ha. ⁷ Fuhnë fop kaŷ hna nkeyinëko waŷabëh ŷabēdenëho. Taŷ ñabëh mën iŷa matëndalehn kahn; awa waŷabëh hun ŵa njilehni kwëra do ndëkwëhn haryënkŵ lëŵu.»

⁸ Vicëru më tēyëniha: «Paryi bi ñadu aye ahnaŵ alëŵ fu do aryokunëhnēnde?» Më ñewëniha g'ahawary soŷe hudakery hutac do gë soŷe ile tēfëtaðëho ŷa.

⁹ Yosef mboko ndakery kat më mbok tēfëtanëhnēkēhni vicëru: «Mbokëbu ryakeryu. Ulav ŵa gë ulepera ŵa do gë wahol pëhw gë ryaŵ (11) ryëkwëhnakëh haryënkŵ mën.»

¹⁰ Tēfëtanëkawo fëna huŷi hudakery rëmu tase vicëru. Umē më ñañënahñëka do ntehna: «Ye pëhnëtanëd hudakery hu hi? Tēfëkëfu bi ami gë hnëmuh do gë vicër hu ryëkwëhnëfu haryënkŵ hu?» ¹¹ Vicëru ñewaryënihawo watac, bare rëmu hakili hna kwëtako huŷi hudakery.

Igwaf Yosef

¹² Fac ryampo vicëru Yosef njiniho hnë resiŷo Sisem hna hery wusaŵ rēm hni ŵa ¹³ do Sakob, ale ŵaciko Isërayel fëna, më ntehnëka Yosef: «Payëdëmi ayi arëkatëhni vicër hu, wusaŵ ŵa keryëdëni hnë resiŷo Sisem hna.»

Yosef më ntëkwaka: «Awa, apa.»

¹⁴ Rëmu më ntehnëka: «Yiry ayëkihni bi yam nkeni vicër hu gë wusaŵ ŵa. Tac g'ayij afëyawo.» Sakob hnë Ebëron* hna payëkawo Yosef nji.

Ga tēkëk Sisem hna, ¹⁵ më pankëlëni g'asan hara wëwac hna nkwërëtalehnëdëho Yosef. Asan arac më tēyëka: «Ye yëkëlehnëdu?»

¹⁶ Yosef më ntëkwaka: «Vicër mën va yëkëlehnëdëfu, pëyarye bi ne nkeni g'usaŵ ŵa?»

¹⁷ Asan a më ntëkwaka: «Pakëtani ani, do nkwëryëbuhëhni ga nësëdëni: “Yinëfu gë cape Dotan hadi.”»

Awa Yosef njilehn njëkëlehnëhni vicëru do nuhni Dotan hna.

¹⁸ Vicëru më nujëniha ñaŵët. Ani gë tēhahnëndëhni ŷa, më nkwëryëlëni ndaŵëniha. ¹⁹ Ntehnëlëdëniho: «Wëliho ahwëhn hudakery a nkejëk! ²⁰ Tame ðaŵëñëfuna, do ntabina hnë hatëh hatëŵah†! Do ntehnëdën intaw ñañah rokëka. Awa tac nudën bi ntiyað hudakery hudëŵu hi.»

²¹ Riben nkwëryëkëhniwo, më pëhñak pëhëta Yosef. Më lehnëkëhniwo: «Antë aryawuna!» ²² Tac më nkwënëk: «Antë arëkwehnu wafac walëŵu ŵa; dabëryina ki fo hnë hatëh hatëŵah le ye wula ŷi.» Nēsëhnëdëhëhniwo koyëna soŷe pëhëtahna do mëncerya gë vëhni rëmu.

²³ Tëkënd tuŷ Yosef le nkeniho vicëru hna, pëlalehnëniha, cudëtëniha cud gwamah nte cudako ña ²⁴ do ntabëniha hnë hatëh hatëŵah. Hatëh hatac nkuhëko.

²⁵ Tac ntañalehnëni soŷe tokëni. Awa më nujënihëhni kore bulunda Wa-isëmayel hn'inikal Galad hna matiniho. Wayonkomb walëŵ hni ŵa wakoyel vatëh ndibëniho, njiryeryëndëni nkwafini Esipët hna.

²⁶ Awa Yuða më ntehnëkëhni vicëru gë vëheryu: «Ye nëfaðëhëfu ge ndaŵinëka ahery fu ŷi do coŵin ñas dëŵu ña? ²⁷ Nkwafinëhna Wa-isëmayel ñi fecek, antë ndaŵina: ahery fu ye, sat ryampo fo hwëhnayinëk.» Maŵëhnëlehnëniha.

* **37:14** 37.14 Ebëron nkol nte ye yëbëlan wahuŷ. † **37:20** 37.20 Hatëh hatëŵah fëhnëtanëk hatëh hante ranahnëde rëv ŷa.

²⁸ Hara vëwaf vërac Madiyan matëniho. Awa, vicëru më ndanëtinia hatëh hna. Nkwafëniha gë wanjéc wafëhw wahi (20) koryi. Vëhni më njonihä Esipët.

²⁹ Ante mbokako Riben hatëh ña, tëkatëlawohna Yosef. Pëbëkawo yiwëhnañ wã, awa më citëk viyi vilëwu va, ³⁰ do mboka gante nkeni vëheryu ntehnëhni: «Yosef gona hatëh hna! Ye lidëfu tame?»

³¹ Awa më ndawëniha hotohn do nufëni acud Yosef ña, nëvëni wasat wã. ³² Tac njëdanahnëniha rëm hni cud gwamah ña gë wanji wanës: «Iyin hnuhun. Yëkëry d'us bi acud ajë hu ña ye.»

³³ Sakob njavëtëko cud ña do ntehn: «Acud ajë mën ña ye! Intaw ñañah lëpëtëlehnëka Yosef do rokëka!» ³⁴ Awa më citëk viyi vilëwu va, do ntiya viyi wakwëy do koko wafac wayabäh soñe icëm aju ña. ³⁵ Vutah vuntëwu va fop mborëdënihawo bare ñwëyëdëho bor ña fop; ntehnëdëho: «Gë wakwëy ña cëlëdëfu rëkëhëwa ajë mën a d'uniya vësëm hna.» Do nko kond.

³⁶ Vëvë Madiyan va asan ale waciko Potifar nkwafëtënihawo Yosef Esipët hna. Potifar asankaf wasodafe Farawo yeho, umë yeho ankaf vëyëka Farawo va.

38

Yudä gë Tamar

¹ Hnë yamani rac, Yudä tavëkëhniwo vicëru gë vëheryu do nji Adulam, hnë ale waciko Hira. ² Hnam më nuka aryag Suwa, avë Kanan. Më ñëlëka. Ga mbankëni ryëka ya, ³ më ndonkëk do naga facan. Awa Yudä më macëka Er. ⁴ Asëval arac mboko naga facan fakawary; më macëka Onan; ⁵ tac fakawary kat fante macëko Sela. Yudä Kësih nkeho hnë wati nte nagiko Sela ña.

⁶ Ga nayëk Yudä më njëkëhnëka Er aju aryënkwerëyënkwa a asëval. Asëval arac Tamar maciko. ⁷ Bare ile lavëdëha Ahwëhn a Wënu ña fo ntidëho, awa Ahwëhn a Wënu ña më ndawëka.

⁸ Awa Yudä më ntehnëka Onan: «Dëwëryehna asëval acër hu yi, soñe ah-nagëhnañ vutah.» ⁹ Bare Onan njëtëko fatah fa pëladëna had fantëwu. Soñe umë ye, ante-wo-nte ndakëdëniho g'asëval acëru ña, bac fo ndehëtëd sat lëwu ya, soñe antë nagëhna acëru fatah. ¹⁰ Watac ntavëkawo Ahwëhn a Wënu ña; më ndawëka umë fëna.

¹¹ Awa Yudä më ntehnëka asëval aju ya: «Kabi cëmaryëkini vësan va, mëncëry gë vëhni rëmuh ayi ahnap hnam hafo ajë mën ayi Sela nañ.» Kabi ntehnadëho: «Tëfëlahna Sela fëna cëm had vicëru vi.» Awa Tamar më mëncëk gë vëhni rëmu.

¹² Ga mbiyëk, aryagu Suwa, asëvalu Yudä cëmëko. Ante puk wakwëy ña, Yudä më nduñënak tac njini Timëna gë lawo lëwu ya, Hira avë Adulam ya, soñe njëkinihëhni vële wëcëdëhëhni wape ña.

¹³⁻¹⁴ Tamar njëtako Sela nañëk, bare yëd'ayilawohna ñëlëlëni. Awa kabi ayëlawu Timëna njidëho soñe mëcehniñ wape ña, më cudëtak viyi itiw va, cënka yëka ya antë njavëti do nji ntaña rënka Enayim le ye hn'ankaw Timëna hna.

¹⁵ Yudä më nuka bare yavëtëlawohna kabi cënkako yëka ya. Awa më ntiyahnëka ale wafëd nkaf ntëwu ye. ¹⁶ Yëtëlohna asëval viju ya ye. Awa më tëhaka do tëya: «Mañëry tëfëli!»

Tamar më ntëkwaka: «Ye yëd'aduho soñe rac?»

¹⁷ Yudä më ntehnëka: «Njëdanahnidëmina fanankal famb ntega mën.»

Tamar më ntëkwak: «Mañëbu, bare yëd'arye inë hnapahnëhëdëwa.»

¹⁸ Yudä më tëyëka: «Ye yañu yëd'ayi?»

Tamar më ntëkwaka: «Ile lihahnëdu viyavëta yi gë ryeyët lëwu yi, do gë ryoko le wënkëru yi.» Yudä më njëdaka tëfëlehnëni. Ga mbankëni ryëkwa ya, Tamar

nufëko ðonk. ¹⁹ Më mëncëk gë ŷalu, nji ntihet le cënkako ŷa do mbokërya viŷi itiŷ va.

²⁰ Yuda më payëka lawo lëŷu Adulam njiryerya fanankal fa do mbij viŷë vile njëdahëkawo Tamar va. Bare nulawohna; ²¹ më tëyëkëhni vahnë vëvë Enayim va: «Ne nkeha asëval ale wafëd nkaf ntëŷu lañakëh tëfary nkaŷ ðarël ani ŷa?»

Më ntëkwaniha: «Asëval ale wafëd nkaf ntëŷu kobëri gena ani!» ²² Asan a më mbokak pëyahna Yuda: «Nujëlëŷahna, do vahnë vëvë hnam va vëhni lehnëko: Asëval ale wafëd nkaf ntëŷu kobëri gena ani.»

²³ Yuda më ntëkwaka: «Arabi nkoryaryëh vile yëðabuhawo vi soŷe antë njafënihëfu vahnë va. Gante-wo nke ka, ami njëðanahnëbuha fanankal fa, do wëjë, nujëlihahna.» ²⁴ Ga ndëcëk wadepera watar, ahnë më njijëk ntehna Yuda: «Tamar, asëval vijë hu va, nkwaŷëk nkaf ntëŷu ŷa; wëliho ndonkëk tame.»

Awa Yuda më ntehnëk: «Arabi cani do pëdi hafo cëm!»

²⁵ Hnë wati nte njiryeryëðeho ŷa, Tamar më payëka ahnë pëyahna ayëlaŷu: «Yëkëry iŷin. Ile lihahnëðe viyavëta ŷi gë ryeyët lëŷu ŷi, do gë iŷi ryoko, asan ale ryonkëndëko ŷa hwëhnëk. Awa yavëtëry do afëyawo bi mo hwëhnëk.»

²⁶ Yuda njavëtëko do ntehn: «Ntënënëk sariya ŷa ntëbo ami; ntik iŷin kabi yëðalëŷahna ajë mën a Sela ñëlëläni.» Ga ndëcëk watac, Yuda bokëlohna ndakëni muk gë Tamar.

²⁷ Ante tëkëko wati hnag ŷa më hamahnik vucëp ndonkëko. ²⁸ Fëndampo hnë vutac më canik vák ryampo. Ahnagënd a më pëlaka do ñaba faŷaŷar favëntah tac ntehn: «Faŷi ryënkwiik hnagik.» ²⁹ Bare fatah fa më mbokaryëhëk vák ŷa do aheryu ndënkwi nagi. Ahnagënd a më ntehnëk: «Ne pidëtëru hafo asahni!» Yuda më macëka fatah fa Peres, umë fëhnëtanëk «Pidët». ³⁰ Tac cahnëgik fatah fañëntaŷ fa gë ŷaŷar yavëntah ŷa vák hna, do Yuda më macëka Sera.

39

Yosef Esipët hna

¹ Awa Yosef tëkaryiko Esipët hna. Vëva Isëmayel va nkwaŷëtënihawo avë Esipët ale ŷaciko Potifar. Potifar tac asankaf wasoðade Farawo ŷa yeho, ankaf vëyëka vëlëŷu va.

² Ahwëhn a Wënu ŷa gë Yosef nkeniho, fop caŷaryëðëhawo. Tere avë Esipët ale hwëhnëka hna ntëðëko. ³ Potifar kamahnëko Ahwëhn a Wënu ŷa gë Yosef nkeniho do caŷaryëðëhawo fop ile ntidëho ŷa. ⁴ Awa Potifar nëŷëkawo gë Yosef, më kwëtehnhänëka ðoku vë tere lëŷu ŷa: ankaf tere lëŷu gë hnapul ŷa fop ntikawo.

⁵ Do tëk pëgw hnë wati rac, soŷe Yosef ŷa, Ahwëhn a Wënu ŷa ndëwakëhniwo tere avë Esipët ŷa. Dëwara rac campëko hnë viŷë vile kwëhnako hna fop, tere hna do gë wëhaŷ per. ⁶ Awa Potifar taveryëkawo Yosef fop ile kwëhnako ŷa do ñoñ golohna pað, ge gena ile tokëd ŷa fo.

Yosef g'asëvalu Potifar

Awa Yosef asan awamah yeho, ⁷ do, ga mbiŷëk toye, asëval Potifar a ŷahnëkawo më ntehnëka: «Dakëfu!»

⁸ Bare Yosef ŷwëyëko do ntehna asëval a: «Ale ryokuŷëhnëðëfu ŷa ñoñ tëyëðilohna tere li, fop kwëtehnhänëko ile kwëhnak ŷa. ⁹ Umë ðenk, kwëhnana ucankaf ntëbo ami hnë iŷi tere: ñoñ bañëhnëlohna ge gena wëjë, kabi asëvalu ŷa yeru. Awa hak kodëfu liwu iñë ŷayah gë iŷi ki do liwu ile mbañëk Wënu ŷa?»

¹⁰ Asëval a ndëñanëðëhawo fac-wo-fac nji ndakëni, bare Yosef maŷëlohna muk do kehadëhawo.

¹¹ Hnë fac ryampo, Yosef tënkëko cery cankaf vëhwëhn tere hna soŷe nti ðoku lëŷu ŷa do vëryokuŷ ntaŷu va vëwolohna hnam. ¹² Asëval Potifar a më pëlanëka

Yosef cud cankaf ɲa nteha: «Yij ndaki!» Bare Yosef më taveryëka cud ɲa do nkary cahn cery hna.

¹³ Asëval a, ga nuk taveryëka cud ɲa do nkary cahn cery hna, ¹⁴ pëgwëlehn ndekand mëcandëhni vëryokuɲ va ntehnëhni: «Yëkëryin: asan mën a njonëhnikëfuna iyi Ebëre njafanëndëfu! Njijakëh soɲe ryakëfu g'ami, bare ndekakëbu dus. ¹⁵ Nkwëryëndo tuɲ ga mëcadëfu, më tavëk cud ntëwu ɲa, nkary do cahn cery li.»

¹⁶ Tac më kwëtëk cud Yosef ɲa d'arël lëwu hafo asanu mënci. ¹⁷ Ga mëncik asanu më tëtëtanëka watac fo: «Aramp Ebëre ale yonëhniruhëfuna ya njijakëh ryakëfu. ¹⁸ Bare ga pëgwëbu ryekandu wëcandu, tavëlehn cud ntëwu ɲa nkary do cahn cery li.» ¹⁹ Ante nkwëryëko asan a wante pëyadëhawo asëvalu ɲa, ntavëkawo dus. ²⁰ Më pëlayëhneka Yosef do cëd'i hnë kaso hn'ile cëd'ahniniho vëramp ahnaŵ hna.

Yosef kaso hna

²¹ Bare Ahwëhn a Wënu ɲa g'umë nkeniho do ndemaďëhawo. Ntiko hafo asankaf vëyëka kaso ya kwëtaha. ²² Arac më kwëtehnahnëka Yosef nke ankaf vëramp vëyëntaŵ va fop; umë yeho ankaf d'oku vëramp ya fop. ²³ Asankaf vëyëka kaso ya golohna paɓ ile kwëtehnahnëkawo Yosef ya, kabi Ahwëhn a Wënu ɲa gë Yosef nkeniho do ntidëho caɲarya fop ile pëhnaďëho ya.

40

Hudakery vësan vëlënah vëhi va

¹ Ga mbiyëk, hnë fac ryampo vësan vëlënah vëhi vëva Faraŵo va iñë ntëntëniho. Asankaf vële yëďadëhawo Faraŵo ya ile ced' ya yeho gë asankaf vëwul vamburu va. ² Faraŵo ya ntavëkawo gë vëhni ³ do cëdehnëhni hnë kaso va vëyëka vëlëwu hna, hn'ile cëd'iko Yosef hna dënk. ⁴ Asankaf vëyëka va më kwëtehnahnëka Yosef paɓëhni, do kaso hna taviniho hafo mbiyë.

Yosef nkabahnëď hudakery vësan vëlënah va

⁵ Hn'umëď ndampo, vësan vëlënah vëhi vëva ahnaŵ avë Esipët va ndakeryëniho vëhni vëhi tak kaso hna. Hudakery-wo nëmpëlëko gë yëntaŵ ya. ⁶ Ga pacëk, ante njiko Yosef njëkëhni ɲa, më tëkatëkëhni ga njamëni. ⁷ Më tëyëkëhni: «Soɲe ye yamërun aki dol?»

⁸ Më ntëkwaniha: «Fuhnë vëhi tak ndakeryëɓun, do ale hoď pëyafu ile pëhnëtanëk ya gena ani.»

Awa Yosef më ntehnëkëhni: «Wënu ɲa kod' pëyawu ile pëhnëtanëk ya. Tëtëtanëryino ile ryakeryërun ya.»

⁹ Asankaf vële yëďadëhawo ahnaŵ ale ced' ya më tëtëtak hudakery hudëwu ha ntehn: «Hudakery mën hna, atëh resen yekëh haryënk wën. ¹⁰ Atëh tac wahni warar kwëhnačkëh. Nëpënd tuɲ, pëtëlehn, tac ntëw waresen wavëntah. ¹¹ Ankëlëwa Faraŵo ya wënkakëbu. Më hwëcëbu waresen wã, háwu nkëlëwa hna, do yelëhnëwa Faraŵo ya.»

¹² Yosef më ntehnëka: «Wëli ile pëhnëtanëk hudakery hu ha: wahni warar wã wafac warar pëhnëtanëk. ¹³ Hnë wafac warar, Faraŵo ya matëndëďëhi. Mbësadëhi d'oku hu ya. Tac kod' avoka yëďanda këlëwa ɲa gë kobëri ka. ¹⁴ Bare ge fop mbokak caɲaryi, këlami antë aryënkwo; demarye ahnësëhna Faraŵo ya soɲe lëmën ya do cano hnë iyi kaso. ¹⁵ Kabi paryi pëyadëmu gë fanka nufijibu hn'inkal Wa-ebëre hna, do hnani ñoñ dila le rëfëka sëďahniwu.»

¹⁶ Asankaf vëwul vamburu va, ga nuk ipëhnëtan nte nësëk Yosef ɲi tëtëlëk gë hudakery ha, më ntehnëka: «Ami fëna ndakeryëbu. Hnë hudakery hutac, vëkankel

vatar mburu ryibakëbu nkaf li. ¹⁷ Hnë ambë yaŋ hna, sifa vamburu ŷa fop yekëh hnam, vante tokëd Farawo va. Do wusëry yijakëh tokëndëni kankel hna yaŋ nkaf mën hna.»

¹⁸ Yosef më ntehnëka: «Wëli ile pëhnëtanëk hudakery hu ha: vëkankel vatar va wafac warar pëhnëtanëk. ¹⁹ Hnë wafac warar Farawo ŷa matëndëdëhi: ntëpëtëdëru nkaf ŋi, kaŋëdëru hn'atëh do wusëry wã njijëdëni cëhëndënihi.»

²⁰ Ga ndëcëk wafac warar, Farawo ŷa, ambënt fac le nagahniko ŷa ntidëho; më nëgehnëhnëkëhni roka sankaf fop vële nawëndëko va. Më cëdëtehnëkëhni vësankaf vëhi va do njoyini haryënkw lëwu. ²¹ Tac më mbësaka aryënkwëryënkwa a doku lëwu ŷa. Do arac kol mbok njelëhnënda këlëwa ŋa gë kobëri ka, ²² bare ahigëna ŷa, kaŋehna hn'atëh. Koyëna ntiyako wante pëyahniko Yosef ŋa. ²³ Bare asankaf vële yëdadëha Farawo ŷa ile ced ŷa ndënkwëkawo Yosef.

41

Hudakery Farawo ŷa, Ahnaŵ Esipët

¹ Ga ndëcëk wabëhn waki, Farawo ŷa ndakeryëko: tëfary sën Nil hna kahnëko. ² Awa më nukëhni wuhni mbëd gë wuhi (7) wuhonah wuwamah ga ndanëtajëdëni sën hna, pëgwëlehnëni ndavëndëni dël bë tëfary sën ŋa. ³ Tac wuhni wuwëh do wusamah mbëd gë wuhi (7) wuhaŵary ndanëtagëlehnini sën hna, njini hn'ile nkeni wuhonah wuwamah hna. ⁴ Wuhni wuwëh do wusamah wã më tokënihëhni wuhonah wuwamah wã. Hnë wati rac, Farawo ŷa nëgalehn taŋ.

⁵ Më mbokak ndak do mbok ndakery higëna: nuko wayënt vantimp mbëd gë waki (7) hnë uriry ryampo fo cantëko, ntëwëko d'us do nkwanëko. ⁶ Tac, wayënt mbëd gë waki (7) wakaŵary santëgëko, wante kankëniko sël vë wula ŋa. ⁷ Awa wayënt wakankah ŋa më kohnëk wadëwah wagwamah ŋa. Hnë wati rac, Farawo ŷa mbok nëgalehn do kamahnëko ndakeryëk.

⁸ Pacënd tuŋ, Farawo ŷa payehnelehnëhni vambilayo va fop do gë vicër vëvë Esipët va. Ga tükini më tëfëtanëkëhni hudakery hudëwu ha, bare ahnë yëtëlohna ile pëhnëtanëk ŷa. ⁹ Awa asankaf vële yëdadëhawo Farawo ŷa ile ced ŷa më tefak wanës ŋa ntehn: «Ahnaŵ, ñadëfu hnësu dol ile ryënkwëbuho ŷa. ¹⁰ Ante ntavëkino g'asankaf vëwul mburu va do g'ami, cëdentuhëfuno hnë kaso asankaf vëyëka vëlëw hu hna. ¹¹ Fuhnë vëhi tak ndakeryëbunëho hn'umëd tac fo, hudakery fu ha nëmpëlëko. ¹² Ajar aramp Ebëre yentiko gë fuhnë kaso hna, umë ryokuŋëhnëdëhawo asankaf vëyëka kaso ŷa. Tëfëtanëhnëbunëhawo hudakery fu ha do pëyakëfuno alewo-le ile pëhnëtanëk hudëwu ha. ¹³ Awa, fop gante pëyakëfuno ka ntiyako: ami, mbokaryibu d'oku mën hna, do aÿëntaŵ a kaŋik.»

Gabahn ile pëhnëtanëk hudakery

¹⁴ Awa Farawo ŷa më ntehnëk njinëhni Yosef kaso hna. Njinëhnëlehnini ñap caniji kaso hna; më karëtik, tac nkweçëti viÿi va do njoyi vëhni Farawo hna. ¹⁵ Arac më ntehnëka: «Hudakery ryakeryëbu, do ahnë kolëna nësëhno ile pëhnëtanëk ŷa. Bare nkweçëbu ga nësëde wëjë hudakery hunte fëyayiru ha, njëtëru ile pëhnëtanëk ŷa.»

¹⁶ Yosef më ntëkwaka Farawo ŷa: «Gena ami, Wënu ŋa hod nësëhni ile pëhnëtanëk ŷa.»

¹⁷ Awa Farawo ŷa më ntehnëka aki Yosef: «Hudakery mën hna, tëfary sën Nil hna kahnëbuho. ¹⁸ Umë hnuhëhni wuhni mbëd gë wuhi wuhonah wuwamah ga ndanëtajëdëni sën hna, pëgwëlehnëni ndavëndëni dël bë tëfary sën ŋa. ¹⁹ Tac wuhni wuwëh do wusamah mbëd gë wuhi (7) wuhaŵary ndanëtagëlehnini sën hna, njini hn'ile nkeni wuhonah wuwamah; camëniho d'us, kobëri nulëwëhni hna Esipët hna fop gë wurac ki. ²⁰ Awa më kohnënihëhni wuhonah wuwamah wã. ²¹ Do ante

kohnënihëhniwo ña, yëtëdelohna iñë kohnëni, wëla tac nkonihò camëni gë kobëri ka. Hnë wati rac nëgabuhò.

²² «Tac më vokëbu ryakeryu: nudëfuho wayënt vantimp mbëd gë waki (7) hnë uriry ryampo fo cantëko, ntëwëko ðus do nkwamëko. ²³ Tac, wayënt mbëd gë waki (7) wakaŵary, wante kankënëk sël vë wula ña, më cantëgëk. ²⁴ Awa wayënt wakankah ña më kohnëk wadëŵah wagwamah ña. Pëyabuhëhni wañi fop vambilayo vi, bare wëla aryampo hnë vëhni kolëna nësëhno ile pehnëtanëd ÿa.»

²⁵ Yosef më ntëkwaka Farawò ÿa: «Hudakery wuhi hu wï iñë ryampo fo pehnëtanëk. Wënu ña fëyaki koyëna ile ñad nti ÿa. ²⁶ Wuhni wuhonah mbëd gë wuhi wã (7) gë wayënt wagwamah vantimp mbëd gë waki ña (7), wabëhn mbëd gë waki (7) pehnëtanëk. Awa hudakery hudampo fo ye. ²⁷ Wuhni wusamah mbëd gë wuhi (7) wuÿentaŵ wã gë wayënt mbëd gë waki (7) wante kankënëk sël vë wula ña fëna, wabëhn mbëd gë waki (7) pehnëtanëk, bare wabëhn wakwëhn inte yed. ²⁸ Awa Farawò, gante ntehnakëmi ki: Wënu ña fëyaki koyëna ile ñad nti ÿa. ²⁹ Wabëhn mbëd gë waki (7) wante yejëk ñi roka ÿa njivëd ðus Esipët li fop. ³⁰ Tac, nkef wabëhn mbëd gë waki (7) inte, do godëna ndënkwëtande wabëhn mbëd gë waki (7) wante njivahnëko roka ña; inte ña ñoñ tavëdina nkal li. ³¹ Soñe inte ñayah tac, godëna ndënkwëtande roka le yivëko hn'inkal hna. ³² Do ge nuru ga ndakeryëru iÿi sifa hudakery hutac fo wahwënta wahi, Wënu ña fëhnak do biÿëdina ntid.

³³ «Awa tame, tëhnaryehna ale hwëhnak hakili, satëk do ahwëtehna hna nkal inji. ³⁴ Nawëndëryihni fëna vahnë. Vahnë vërac rëkëd mbarëpëndëni ivëryëna hn'ile-wole varëpik hnë wabëhn mbëd gë waki wante njivahnëd roka ñi fop. ³⁵ Mbarëpëdëni roka yabah hnë wabëhn mbëd gë waki (7) wante yejëk ñi. Pehnëdëni g'uŵac hu hnë vandank, wahnaw hna fop. ³⁶ Koyëna vahnë va fop kwëhnadëni ile tokëdëni hnë wabëhn mbëd gë waki (7) inte hna fop. Antë inte ña përekan nkal inja.»

Yosef nkaf nkal Esipët

³⁷ Iÿi siyab Yosef, Farawò ÿa canahnëkawo gë vësankaf vëlëwu per. ³⁸ Awa Farawò ÿa më ntehnëkëhni: «Aÿi asan pëbëka Iyir Wënu ña. Kodën bi nuÿayina ale lëbëka?»

³⁹ Awa më ntehnëka Yosef: «Wënu ña njëtëndanëki iÿin fop, awa ahnë kodina kwëhna hakili do cat ntëbi wëjë. ⁴⁰ Wëjë yed nkaf nkal mën inji, do bulunda mën ÿi fop maŵëndënihi. Wëla ami dënk, uŵac Farawò ÿa fo lëbahnëdëmi.» ⁴¹ Farawò ÿa më mbok ntehnëka Yosef: «Awa, tame njëdami aye nkaf nkal mën inji fop.» ⁴² Do Farawò ÿa më ndënëtak anënk ucankaf ntëwu ña ndënëka Yosef; më cudëka viÿi vësankaf do ñaba gëb hna wanjere sanu. ⁴³ Tac, më kayëndëka saret higëna lëwu hna ile pehnëhniko ale ÿak rëhaka ÿa, do vële ryënkwareyëkëhniwo va ndëkadëniho: «Kërënyin nkaŵ hna!» Koyëna njëdakawo Farawò ÿa Yosef ucankaf uña Esipët hna fop.

⁴⁴ Farawò ÿa më mbok ntehnëka kat Yosef: «Farawò ÿa yebu. Bare ge gena wëjë ŵawëk, ahnë yelëdina rufa ÿa ma kërëcët fary ÿa nkal li fop.» ⁴⁵ Farawò ÿa më njëdaka Yosef uŵac haŵary, Tësafënat-Paneya, do njëdahna ñëla Asënat, aryagu Potifera, asëna wasadëha avë inaw nte ŵacik On ña. Kobëri tac Yosef nkwayëtako nkal Esipët ña fop. ⁴⁶ Yosef wabëhn wafëhw warar (30) kwëhnako ante pëgwëko ndokunëhnda Farawò ÿa. Më kërëna Farawò ÿa do nkwayëta nkal inja fop.

⁴⁷ Hnë wabëhn mbëd gë waki (7) uvetak hna, roka ÿa njivëdëho dus. ⁴⁸ Yosef mbarëpëko roka yabah Esipët hna, hnë wabëhn watac. Ndanëko vankol vacankaf hna roka le varëpiko wahaÿ hna. ⁴⁹ Mbarëpëko roka yabah ðus; njabëko ntëbi nkërëyal nte ye itëfary wov, kodëlohna mboki ndëkwi, kabi njabëko dëcët.

⁵⁰ Ani gë tëkahnindo inte ña, Asënat, asëvalu Yosef, vucan vuki nagëko. ⁵¹ Yosef Manase macëkawo fandënkwareyënkwa fa, kabi umë lehnëko: «Wënu ña

ndënkwehnëko ambër mën ña fop do gë fop tere rëm mën ÿa.» ⁵² Efërayim macëkawo fakigëna fa, kabi umë lehnëko: «Wënu ña njëdfakowëhni vutah hn'inkal nte haÿëhnahnëbuho hna.»

⁵³ Wabëhn wante njivahnëko roka Esipët ña puko. ⁵⁴ Awa pëgwëlehn wabëhn mbëd gë waki (7) inte ña, gante pëyahnéko Yosef ka. Inte ña campëko wayal hna fop, bare Esipët hna nkeho roka. ⁵⁵ Ante pëgwëniho vëvë Esipët korotëndëni inte ña, ndekandënihawo Faraŵo ÿa njëdfahni ile tokëdëni. Arac më ntëkwakëhni bulunda ÿa fop: «Tëyëryina Yosef do diryin ile ntehnëdëhu ÿa.» ⁵⁶ Ante tënkëko inte ña nkal hna fop Yosef më pidëtehnëk fop vandank va do nkwaftëndëhni roka ÿa vëvë Esipët va. Inte ña nkoko nkwenand kat Esipët hna. ⁵⁷ Wayal hna fop, vahnë va njijëdëniho soñe daw roka vëhni Yosef hna, kabi inte ña mbërendëhëhniwo vahnë va gante-wo-gante.

42

Viju Sakob Esipët hna

¹ Ga njëtak Sakob roka wafëde Esipët hna, më ntehnëkëhni viju: «Soñe ye ÿëwërun ani ayëkëlëndu? ² Njëtabu nkehëhna roka Esipët hna. Yiryin alëwaju, soñe antë cëmin inte.» ³ Awa vicëru pëhw Yosef va njilehnëni gë Esipët ntëwajëni roka ÿa. ⁴ Sakob tavëlawohna aheryu Yosef, Besame njinti, kabi nahadëho: «Antë nkeja iñë wëh.»

⁵ Viju Sakob va tëkëlehnëni Esipët hna gë vahnë vëhaŵary vële yintiko lëwa roka, kabi inte ña nkeho gante-wo-gante Kanan hna fëna. ⁶ Yosef yeho asankaf avë nkal ña fop. Umë wafëdëhëhniwo roka ÿa vahnë va fop. Vicëru tëkëlehnini ndëkwëhnëni haryënk w lëwu wayëka wã nkal hna. ⁷ Yosef nundëhni tunj vicëru, njavëtëlehnëhni, bare ndënkwehnakëhniwo do ñañëhnëhni tëyëhni: «Ne nkejërun?»

Më ntëkwaniha: «Kanan yejëbun, lëwa roka yijëbun.»

⁸ Koyëna njavëtëkëhniwo Yosef vicëru, bare vëhni vëyavëtëlawohna. ⁹ Awa Yosef më ndëkwëtak hudakery hunte ndakeryëko ha soñe lëw hni ha më ntehnëkëhni: «Vëyëkëtehna yerun! Njijërun soñe ayëtu ile nkok kwëhnana fanka nkal inji.»

¹⁰ Më ntëkwaniha: «Hali, Ahwëhn fu, ndëwa roka fo yijëbun. ¹¹ Fuhnë fop vutah asan aryampo fo yebun. Vahnë vësatah yebun, gelëfuhna vëyëkëtehna.»

¹² Yosef më ntëkwakëhni: «Gena toña! Njijërun soñe ayëtu hnë cape nte nkok kwëhnana fanka nkal inji.»

¹³ Më ntëkwani: «Vucan pëhw gë vuki (12) yebunëho, vutah asan aryampo fo yebun, hn'inkal Kanan hna matifun: fatëkwa fa gë rëm fu ÿa nkohëni do aryampo gona.»

¹⁴ Bare më ntehnëkëhni: «Ile hnësëbu ÿa dihëtëda: vëyëkëtehna yerun. ¹⁵ Njëtedëfu ge toña hnësëdun: ntëkëbu g'intawary Faraŵo ña, cahnëdiluhna nkal li ge gena arëkwa hun a rëkik ani. ¹⁶ Payëryina aryampo hnë wuhnë njinëhna arëkwa hun a, hara vëyëntaŵ va kaso hna nkodëni. Koyëna njëkëde wanës hun ña ge toña hnësëdun. Ge gena toña, g'intawary Faraŵo ña, vëyëkëtehna yerun.»

¹⁷ Yosef më cëdehnëkëhni vicëru wafac warar. ¹⁸ Hnë fac rarëna hna, më ntehnëkëhni: «Ami ntakëdëho gë Wënu ña. Awa, ge ñadiluhna asëmu, wëli ile lehnëdëmu aliwu ÿa. ¹⁹ Ge vahnë vële hnësëd toña yerun, maŵëryin aryampo hnë wuhnë nko kaso li; vëyëntaŵ va njonëhnënihëhni roka ÿa vëvë watere hun vële njok inte va. ²⁰ Tac, yonëhniowa arëkwa hun a. Koyëna njëtedëfu toña hnësëdun do cëmediluhna.»

Vicëru Yosef maŵëlehnëni ntini koyëna. ²¹ Tac ntehnëledëniho: «Soñe ile liyinëka ahery fu ÿa finiñahninëkëfu: nuyinëko yiŵëhnah lëwu wã, ante këladëhëfuno ña, do nëpayilëlawohna. Soñe rac yehahninëk fuhnë dënk tame hnë iÿi yiŵëhnah.»

²² Riben më ntëkwakëhni: «Pëyalunohna bi: antë aliwuna iÿi sifa wëh fanj fatah! Bare nëpalunoŵohna. Tame cosanden soŋe cëm dëwŵu ŋa.» ²³ Vëyëtëlohnä Yosef nkwëryëdëho wante nësëdëniho ŋa kabi ahnë rëkëtëlehnëdëhëhniwo. ²⁴ Awa Yosef më ŋawëtakëhni do kond. Tac mboka darël lëw hni hna pëyahni Simeÿo tavëd kaso hna do ñabehna tase lëw hni.

Imënc viju Sakob Kanan

²⁵ Yosef më ntehnëkëhni vëryokuŋ vëlëwŵu va pëbënhënhënihëhni roka ÿa wësaku walëw hni hna, do mbokaryi koryi lëw hni ÿa ale-wo-le saku lëwŵu hna do fëna njëdayini ile valëhëdëhëhni soŋe uyas wä. Do koyëna ntinëhniho. ²⁶ Më ndibëndënihëhni roka ÿa wafali walëw hni wä njilehni.

²⁷ Ante tëryaniho hn'ile ndakëdëni hna, aryampo hnë vëhni më pëtëk saku lëwŵu ÿa soŋe njëdahna ile tokëd fali falëwŵu fa, do nuko koryi lëwŵu ÿa saku hna. ²⁸ Më ndekak ntehnëhni vëÿëntaŵ va: «Nurun! Mbësaiÿu koryi mën ÿa! Ani nke, saku mën li!» Pëmpëhnahnëkëhniwo dŵus do ntakëhni. Më tëyëlëdëni: «Ye la ntikëfu aki Wënu ŋi?»

²⁹ Ante tëkëniho Kanan vëhni rëm hni, Sakob, më pëyaniha fop ile yejëkëhni ÿa. ³⁰ Vëhni lehnëko: «Asan ale ye asankaf avë Esipët ÿa njapënanëkëfuno. Vëyëkëtehna yebun ntehnëkëfuno. ³¹ Awa, më lëkwabunëha: “Gelëfuhna vëyëkëtehna, bare vësatah yebun. ³² Pëhw gë vëhi yebunëho, vucan rëm ryampo fo; aryampo gona do fatëkwa fa gë rëm fu ÿa nkohëni hn'inkal Kanan hna.”

³³ «Asan arac më ntehnëkëfu: “Ge vahnë vële hnësëd toña yerun, mawëryin aryampo hnë wühnë nko hnani. Vëÿëntaŵ va njonënhënhëhni roka ÿa vëvë watere hun vële njok inte va. ³⁴ Tac yonëhninowa arëkwa hun a. Njëtedëfu koyëna toña hnësëdun, do geluhna vëyëkëtehna. Awa tac mbësadëmuna aÿënta hun aÿi do tavëdëmu ayasëlehnëndu nkal li gante ñadun ka.”»

³⁵ Ante njëpëtëniho roka ÿa hnë wësaku walëw hni hna, ale-wo-le hnë vëhni tëkatëko fakufa koryi lëwŵu fa gë koryi per, do ga nuni koryi lëw hni rac, ntakëkëhniwo gë rëm hni Sakob per. ³⁶ Awa rëm hni Sakob më ntehnëkëhni: «Ñadun antë worryaryëwëhni vutah mën va: Yosef gona; Simeÿo nulëwahna, do ñadun ahnufëhnunonwa Besame! Ami nked iÿin fop!»

³⁷ Riben më ntehnëka: «Kwëtehnandëwä ami, mëncënanidëmina. Ge mëncënanilinahna, ndawëdëhëhni vijë mën vëhi vi!»

³⁸ Bare Sakob më ntëkwak: «Hali, ajë mën aÿi yidina gë wühnë. Acëru cëmëk, umë fo worryaryëbu fëmba hnëmu fa. Ge uŵeh yehëka nkaŵ hna, cëmëdëfu ntavah soŋe hun ÿa gante cërëbu ki.»

43

Besame njodëniha vicëru Esipët

¹ Inte ŋa g'ahawary mbërehnëdëhëhniwo vahnë va hn'inkal Kanan hna. ² Awa tere Sakob ÿa, ga puhnëni roka ile ntëwajëniho viju Esipët hna, Sakob më ntehnëkëhni: «Bokëryin ayiwu alëwaju roka toye.»

³ Yuða më ntëkwaka: «Asankaf Esipët ÿa nësëhnëkëfuno wapacëk, bokëdilëfuhna hahnëfu haryënkŵ lëwŵu ge arëkwa fu ÿa yintina. ⁴ Ge mawëru arava Besame yofuna, njidëfun lëwajëfu roka ÿa. ⁵ Bare ge njwëÿëryaruha, yidilëfuhna, kabi asan a më lehnëkëfuno, bokëdilëfuhna hahnëfu haryënkŵ lëwŵu ge arëkwafu ÿa yintina.»

⁶ Sakob më ntehnëkëhni: «Soŋe ye lëntahnërunëho aki afëyawuna aÿi asan kwëhnarunëha ahery ale wok hnani?»

⁷ Më ntëkwaniha: «Umë rëyëkëfuno wayabah, soŋe lëw̃ fu do gë soŋe tere fu. “Rëmun ŷa, nkok bi? Kwëhnarunëha bi fakery fakaw̃ary?” Ile tëyëkëfuno ŷa fo lëkwabunëho. Yëtëlëfunohna ntehnëdëhëfu: “Yojëna arëkwahuna.”»

⁸ Yudfa më ntehnëk: «Apa, maw̃ëry arava Besame yoŵa. Tëfëka yifu, ge ñadëlënëhna cëmin, wëjë, gë fuhnë do gë vutah fu va. ⁹ Kahnëndabu yewu ankaf soŋe lëw̃u ŷa. Ami yed ale wënëka haryënkwa hu duniŷa mën hna fop ge mëncënanilinahna. ¹⁰ Do ge biŷakëndilëfuhna ani, njikëndëbun vokajëfu wahwënta wahi.»

¹¹ Awa rëm hni më ntehnëkëhni: «Kabi koyëna nke, diryin aki: taw̃ëryin wësaku hun hna wifërën vivë nkal dëw̃ fu va* ayonëhnuna asan arac. ¹² Bokaryëryin koryi le rëkatërun wësaku hun hna. Mpëd ale raw̃ëk aŷi dina mpër. Yoryin fëna koryi haŵary. ¹³ Tame, yoryina ahery hun aŷi avokawu g'asankaf avë Esipët. ¹⁴ Arabi Wën Hwëhn Fanka Fop ŋa ntihna kaŷëhnahna gë w̃uhnë do tavihni Simeŷo gë Besame aw̃ënceryiwuni. Ge ami ye, arabi woŵ fatah këm, ge koyëna tëfëko!»

Yosef gë vicëru

¹⁵ Awa viju Sakob va më nufëni wabuŋa ŋa gë koryi haŵary ŷa. Njilehnëni gë Besame Esipët hna do njini tufëhnani vëhni Yosef hna. ¹⁶ Yosef, ga nuka Besame gë vëhni, më ntehnëka ale yeho asankaf vëryokuŋ vëvë tere lëw̃u va: «Yiryeryëryihni vëŷi ŷal mën hna, d'aw̃ëhnëryehna icaŵ do ahnëgehna, kabi vëŷi g'ami tokëdëfun g'anent ga.» ¹⁷ Asan a më ntik ile ntehnëkawo Yosef ŷa, njiryeryëkëhniwo viju Sakob va tere Yosef hna.

¹⁸ Ante ntehniniho tënkëni tere ŋa, ntakëkëhniwo. Ntehnëlëdëniho: «Soŋe koryi ile vokaryiko hnë wasaku fu ŷa ye ante njijinëko ryënkwaŷyënkwa ŋa. Njodënihëfu soŋe njohahnënihëfu ntinihëfu vëramp do nufënihëhni wafali fu w̃i.» ¹⁹ Më tëhaniha ankaf vëryokuŋ vëvë tere Yosef va rënka tere hna, ²⁰ ntehnëniha: «Këlayiru tavëndifu, asankaf: ndënkwebunëho yijëfu hwënta ryampo lëw̃a roka ani. ²¹ Awa wamëncä ŋa, ga təkëbun hn'ile ndakëdëfunëho hna pidëtëbunëho wësaku fu w̃a, do ale-wo-le tëkatëko koryi ŷa saku lëw̃u hna, gante nkeho koryi le laŵahnëbunëho roka ka dënk. Awa mbokaryibun tame, ²² do njojëbun koryi haŵary laŵahnëfu roka ŷa. Yëtëlëfuhna bi mo raw̃ëko koryi ŷa wësaku fu hna!»

²³ Bare ankaf vëryokuŋ vëvë tere Yosef va më ntëkwak: «Ñëw̃ëryin yam, antë ntaku. Wënu hun ŋa ye, Wën rëmun ŋa, kwëtëhnëku koryi ŷi wësaku hun hna; koryi hun ŷa tebabuho.» Tac, tavëlehna Simeŷo.

²⁴ Asan a ndënëlehnëhni tere Yosef hna. Më njonëhnikëhni wënka nkuyëtahnëni wapary ŋa do njëdäyini wafali w̃a ile tokëdëni. ²⁵ Më pëhwëtëni wabuŋa ŋa napatëndëniha Yosef tëki g'anent ga. ²⁶ Tëkind tuŋ Yosef tere hna, më njëdaniha wabuŋa wadëw̃ hni ŋa, tac ndëkwëhnëni haryënkwa lëw̃u. ²⁷ Yosef më tëyëkëhni bi hak nkoni, tac më nkwënëk: «Hak nkok rëmun lafah ale hnësëhnerunëhoŵa ŷa? Nkontik bi?»

²⁸ Më ntëkwaniha nkotëni ndëkwëhnëni haryënkwa lëw̃u: «Aryokuŋëhn hu ŷa, rëm fu ŷa, nkontik do ki fo nkok.»

²⁹ Tac Yosef më nuka Besame, aheryu ŷa, aju hnëmu. Më tëyëk: «Nësëhnerunëhoŵo soŋe arëkwa hun a. Umë bi ye aŷi?» Më nkwënëk: «Arabi Wënu ŋa ndëwani, fatah mën!»

³⁰ Yosef njiwëhnahnëkawo d'us ante nukawo aheryu Besame ŋa, do wankwën ŋa tëmpëkawo vinkër hna. Cahnëlehn ñap do nji cery ntëw̃u hna soŋe ko. ³¹ Tac më nkwëñajëk do cahnëlehni. Nduñënako do ntehn nëhëti roka ŷa. ³² Yosef hnë tabali

* **43:11** 43.11 Vifërën vivë nkal dëw̃ fu va ye wakoyel gë wadëj gë vile hnëŋëhëd iroka gë datikola ile w̃acik mir, do g'ile wëntëlëk gë wanëc wayimp.

minu nëhëtëhniko, hara vicëru g'aheryu hnë tabali hawary nkeniho. Vëvë Esipët vële wacehnaryiko ýalu va fëna minëhni tokëdëniho, kafi vëhodilohna tokëlahnëni gë Wa-ebëre: namu ikwëtahn dëw hni ña mbañëko. ³³ Yosef gë vicëru g'aheryu paßëlëniho. Gante mbaýëlëni ka cariniho, aryënkwëryënkwa a hafo arëkwa hna. Njëkëlëdëniho g'ufëmpëhnahnah. ³⁴ Yosef më nëhëtehnëhnikëhni hnë vanëhëta vante yeho tabali lëwu va. Më nëhëtehnëhnikëka Besame uhnëhët ule fëbëk ntëbi wahwënta imbëd wëba vicëru ña. Do cenihö uñen yabah gë Yosef.

44

Yosef njëkëhnahnëdëhëhni vicëru

¹ Ga mbiýëk, Yosef më ntehnëka ankaf vëryokuñ vëvë tere lëwu va: «Pëbënëry wësaku viyë vahnë, yëdaryihni roka yabah ile kodëni njoni. Tawanyiry fëna koryi ýa wësaku hni hna. ² Hnë saku ale ýak vak hna tawëdu koryi ýa do ñërya mën nte ryëhwarik koryi ña fëna.» Asan a më ntik ile ntehnëkawo Yosef ýa.

³ Ga tæk pac, tavëlehnini njini vijü Sakob gë wafali walëw hni wã. ⁴ Cahnëlehnëni nañ hna, bare vëyañwënëlohna ten dus ante ntehnëkawo Yosef ankaf vëryokuñ vëvë tere lëwu va: «Tëfëlehnëryihni vëyi vahnë arëkahni. Tëyëryihni: “Ntinëhnirun ufërën awa soñe ye sosahnërun uwëh? ⁵ Soñe ye lerun ñërya koryi nte cehand do cihnand ale ryokuñëhnëdëfu ýa? Uwëh sankaf ye ile lirun ýi!”»

⁶ Asan a më tækakëhni do ntehnëhni watac. ⁷ Më ntëkwani: «Asankaf, hak kodu alehnëfu aki? Muk kodilëfuhna lifu iñë gë iyi ki! ⁸ Mbokaryibun koryi le rëkatëbunëho hnë wësaku fu Kanan hna. Awa soñe ye ledëfun koryi ma sanu tere ale ryokuñëhnëdu ýa? ⁹ Ge tëkatik anj ñërya hnë saku aryampo hnë fuhnë, ndawi! Do fuhnë dënk nkedëfun vëramp hu.»

¹⁰ Asan a më ntëkwak: «Awa, dinëfu gante nësërun ki. Bare hnë ale tëkatëde ýa, umë fo yed aramp mën a; vëyëntañ va afaya nkedëni.» ¹¹ Më cëlëndëni ale-wo-le ñap saku lëwu ýa do pidëtëni. ¹² Asan a më njëkëk fop wësaku wã pëgw hnë va ale sërëhnëkëhni hna do tëkwahn fatoy fa. Më tëkatëk ñërya ña hnë saku Besame hna. ¹³ Awa vicëru më cëfëhnëkëhni hafo citëni viyi vilëw hni va do mbokaryëni ndibëndënihëhni wafali wã wësaku wã tac mbokani g'inaw.

Yudá ntëwëhnëdëha Besame

¹⁴ Awa ga tækëni Yudá gë vicëru do gë vëheryu vëhni Yosef hna, Yosef hnam fo nkoko. Më ndëkwëhnëni wayëka wã nkal hna haryënkwa lëwu. ¹⁵ Yosef më ntehnëkëhni: «Soñe ye lirun iyin? Yëtëluhna bi asan g'ami ki kwëhnaßu fanka soñe yëtu fop?»

¹⁶ Yudá më tebak wanës ña ntehn: «Asankaf, ñoñ kodilëfuhna alëkwayi. Ñoñ gena ile hoc tufahn nufëlëfuhna. Bare Wënu ña rufahnëk ile wënëbun ýa, awa vëramp hu yedëfun g'ale yokëh ñërya ñi per.»

¹⁷ Yosef më ntehnëkëhni: «Hali, kodá liwu koyëna. Ale yokëh ayi fo yed aramp mën. Bare wuhnë mëncëryin yam gë vëhni rëmun.»

¹⁸ Yudá më tëhaka Yosef do ntehn: «Këlamí asankaf, njëtëbu këñëlantun gë Farawo ýa, bare mañwëryanërye vok hnësu kat, hara davëlihna g'ami. ¹⁹ Ante ndënkwëbunëho yijëfu ña, tëyëruhëfuno bi nkoryaryëbunëha rëm gë ahery ahawary. ²⁰ Më lëkwayiru: “Nkoryaryëbunëha rëm lafah lëw fu ýa, gë ahery aryampo, ale nagëhniká hn'untaf ntëwu hna. Rëm fu ýa umë ñak ñad dus, kafi fatah fatac fo wok fëmba hnëmu fa; aju aýëntañ a cëmëk.” ²¹ Më lehnëruhëfu: “Yonëhninowa hnuwã.” ²² Më fëyayiru: “Fatah fa kodina ñawëtahna rëmu; ge ñawëtaka, cëmëd.” ²³ Bare më lehnëruhëfu: “Ge ahery hun a tëfëlëntijina gë fuhnë bokëdilëfuhna hahnëfu haryënkwa hu.”

²⁴ «Awa ga mbokabun vëhni rëm fu hna, aryokunëhn hu ÿa, më fëyabunëha wante lehnëruhëfu ña. ²⁵ Ga mbiÿëk më ntehnëkëfu vok yijëfu lawëfu le rokëde. ²⁶ Më lehnëbunëha: “Kodilëfuhna yifu, ge gena ahery fu ÿa rëfëlëntik. Ge tëfëlëntina, asankaf avë nkal ÿa dëkwajëdilëfu hna.”

²⁷ «Rëm fu ÿa më ntëkwakëfu: “Njëterun ðus, asëval mën a Rasel vucan vuki fo nagëhnëkoÿëhni. ²⁸ Aryampo hnë vutac njik; ntiyahnëko intaw ñañah rokëka, kabi bokëla hnuÿa, ²⁹ do aÿandu ahnufëhnunoÿa fañi fëna! Gante cërëbu ki ge ÿeh wejëk a, ntidunëho ntavah nte ryawëdëho.”

³⁰ «Awa tame, asankaf, koda wëncu vëhni rëm mën hna hara yolëwahnatah fi. Ntaÿary rëm mën ña fatah li nke. ³¹ Cëmëd ge mëncëntina. Awa fuhnë yed vële ryawëka g'antavah va hn'untaf ntëwu hna. ³² Do kat, pëyahnebu ami ye ankaf fatah fi haryënk w rëm mën hna; ntehnëbuha: “Ge mënceryilëwa hna, ami yed ale lëntahnëki ÿa kwëlëkwël.”

³³ «Këلامي, mawëryanërye wow ÿami ryokunëhnëndi had aramp, hnëmpëtëwa fatah fi, soñe mëncëntahni gë vicëru vëÿëntaw vi. ³⁴ Koda muk vokawu gë vëhni rëm mën hara tëfëlëfuhna gë fatah fi. Koda ryuñënaÿ hnuÿa rëm mën ÿa hnë horot le ÿad nkehna ÿa.»

45

Itufëhna Yosef

¹ Awa Yosef kodilohna nko nduñëna haryënk w vële hwëhnëkawo va; më ntehnëkëhni cahnëni. Koyëna umë fo woko gë vicëru g'aheryu ante tufëhnakëhniwo bi mo nke ña. ² Bare kodëho ðus hafo vële canëko va nkwëryëdënihawo, do wakasëk watac tëkëko hafo cery inaw Farawo hna. ³ Yosef më ntehnëkëhni vicëru g'aheryu: «Ami ye, Yosef! Rëm fu ÿa nkok bi?» Bare vëhni vëhodilohna ntëkwaniha, ntakëkëhniwo ðus g'umë.

⁴ Awa Yosef më ntehnëkëhni: «Tëhajëno.» Më tëhaniha. Yosef më mbok ntehnëkëhni: «Ami ye, Yosef, ahery hun ale wafërunëho soñe yoyiwu Esipët hna. ⁵ Tame, antë pëbu yiÿëhnah do antë ahniralu kabi aki nkwaferunëho. Wënu ña ryënkwehniko ani, soñe holahnu fehëtu. ⁶ Wëli, inte ña nuÿak wabëhn waki (2) nkal li do nkojëk wabëhn mbëd (5) uyam g'ibarëp gedina. ⁷ Wënu ña ryënkwehniko hn'ini nkal, ahwëhnahnuni hnënk do awontiwu; pëhët cankaf ye.

⁸ «Awa gena wuhnë sañëtiko ani, Wënu ña ye. Do umë fëna liko yewu asankaf aryënk wëryënk w ale ÿak hwëhnak nafa awa Farawo ÿa avë Esipët aÿi: ami ye nkaf acery inaw Farawo ña do ye fëna asankaf inkal Esipët ña fop.

⁹ «Tame, yiryin ñap alehnuna apa: “Ajë hu Yosef më lehnëk: Wënu ña nawëndëko hn'inkal Esipët hna fop. Yij ÿal mën hna hara biÿëlihna. ¹⁰ Hnë resiÿo Gosen hna ntëdëfun gë vutah hu va, gë vërah hni, wape hu ña, wuhnankal hu ÿa, wuhnani hu ÿa do fop ile hwëhnëru ÿa. Koyëna ðarël mën nkefu. ¹¹ Ami njëdadëmi ile valëdëhi ÿa fop, wëjë, tere hu ÿa, do gë wusaw hu ÿa, soñe antë nkoji iñë, kabi ani gë wabëhn mbëd (5) inte ña nkod.”»

¹² Yosef më nkwenëk: «Do wëli: nudun wuhnë dënk, do ahery mën aÿi Besame fëna nuf, paryi nke ami Yosef hnësëhnëdëhu. ¹³ Awa yiryin afëyawuna apa fop nafa le hwëhnabu hnë Esipët ÿa, do pëyaryina fop le hnurun ÿa. Tac yojëna ñap ani.»

¹⁴ Yosef më muryaka Besame, aheryu, pëgwëlehn kond; Besame fëna kodëho. ¹⁵ Yosef muryakëhniwo fëna vicëru kotënd ðus. Ga ndëcëk umë, vëhni fop nësëlëdëniho g'umë.

Sakob macik nji Esipët

¹⁶ Ga njëtayik cery inaw̃ Faraŵo hna vicëru g'aheryu Yosef va təkëni Esipët hna, Faraŵo ŷa gë vësankaf vële rëhakawo va natëkëhniwo. ¹⁷ Faraŵo ŷa më ntehnëka Yosef: «Dehnëryihni vicër hu g'ahery hu ndifëndënihëhni wafali walëw̃ hni ŷa do mëncëni gë Kanan, ¹⁸ soje njinëhniha rëm hni gë watere wadëw̃ hni ŷa njojënihëhni ani. Hnë resiŷo le ŷak vetak hnë Esipët hna njëdadëfuhëhni ntëdëni, do ile ŷak fërënak hnë Esipët ŷa rëkëd tokëndëni. ¹⁹ Ntehnëdühëhni fëna nufëni wasaret Esipët li njohahninihëhni vësëval hni, vutah hni do gë rëm hni. ²⁰ Tëfëlahna njahnani soje viŷë vile tavëhëdëni hnam va. Kabi, hnë resiŷo le ŷak vetak hnë Esipët hna njëdëni ntëdëni.»

²¹ Viju Sakob va më ntini ile ntehniniho ŷa. Yosef më njëdakëhni wasaret ŷa gante ntehnëkawo Faraŵo ka, tac gë vile valëhëdëhëhni hn'ankaw̃ hna. ²² Më mbuñakëhni vëhni fop ale-wo-le viŷi viwamah. Bare Besame, viŷi imbëd (5) mbuñakawo gë wanëc koryi wakeme watar (300). ²³ Më njëdanahnëka rëmu wafali pëhw (10) wale ryibëndik viŷë vifërën vivë Esipët, gë wafali ipëhw (10) wale ryibëndik roka, vamburu do gë vile rokëde soje uyas lëw̃u ŷa. ²⁴ Yosef më ntehnëkëhni antë nkwajëlëhëndëni nkaŷ hna. Tac koyalëni.

²⁵ Matëlehnëni Esipët hna mëncëni gë Kanan do təkëni vëhni rëm hni Sakob hna. ²⁶ Më pëyaniha: «Yosef cëmëna! Do umë ye asankaf Esipët ŷa fop.» Cëmëkawo mbahn iŷa, bare kodilohna kwëtahnëhni.

²⁷ Më tëfëtanëniha fop ile nësëko Yosef ŷa. Tac Sakob më nuk wasaret wale njëdanahnëko Yosef njohahni ŷa. Awa nkelehn had ale sëmëko njënat. ²⁸ Do më ntehnëk: «Ha, pacëko: ajë mën a Yosef cëmëna ten. Afo yiwu hnuŷa ani gë sëmahnëndu ŷa.»

46

Sakob njëd Esipët

¹ Sakob kahnëtalehn gë fop ile kwëhnëko ŷa. Ga təkëk Berëseba, më ntinëhëka sadëha Wën rëmu Isak ŷa. ² Hn'umëd tac, Wënu ŷa nësëhnëkawo wati nte ndakëko wakwëd ŷa. Macëkawo: «Sakob! Sakob!»

Më ntëkwaka: «Mëtabu, nëpadëmi.»

³ Wënu ŷa më ntehnëka: «Wën rëmuh ŷa yebu. Antë ntaki ayi gë Esipët, kabi hnam, vutah vërah hu va njabëdëni hafo nkeni bulunda sankaf. ⁴ Ami dënk lapëhnađëhi, do mbokaryidëmi fëna. Ge cëmëru, Yosef pabëd iŷas hu ŷa.»

⁵ Awa Sakob matëlehn Berëseba hna. Viju njonihawo gë vutah hni do gë vësëval hni hnë wasaret wale njëdanahnëko Faraŵo ŷa soje uyas ŷa. ⁶ Njonihëhniwo fëna wusaŷ wulëw̃ hni ŷa do gë fop ile kwëhnaniho hn'inkal Kanan ŷa do njini gë Esipët, Sakob gë tere lëw̃u ŷa fop. ⁷ Koyëna njiko Sakob gë Esipët gë vëlëw̃u va fop: vutahu gë vërah hni.

Tere Sakob

⁸ Wëlin wamac vutah Sakob, nte ŷaciko Isërayel, vële yiko Esipët va: fandënkwëryënkwa fa Riben yeho, ⁹ do vutah Riben va, vëhni ye: Enok gë Palu gë Hesëron do gë Karëmi.

¹⁰ Vutah Simeŷo va, vëhni ye: Yemuwel gë Yamin gë Ohad gë Yakin gë Sohar do gë Sawul, aju asëval avë Kanan ŷa.

¹¹ Vutah Levi va, vëhni ye: Gerëson gë Kehat do gë Merari.

¹² Vutah Yuđa va, vëhni ye: Er gë Onan gë Sela gë Peres do gë Sera. Er gë Onan hn'inkal Kanan hna cëmëniho. Peres vutah vuki kwëhnako: Hesëron gë Hamul.

¹³ Vutah Isakar va, vëhni ye: Tola gë Puva gë Yasub do gë Simëron.

¹⁴ Vutah Sabilon va, vëhni ye: Sered gë Elon do gë Yahëlel.

¹⁵ Vëhni yeho vutah Leya gë Sakob vunte hnagiko Mesopotami gë vërah hni. Nagënihawo fëna facëval: Dina maciko. Viju gë vëryagu wafëhw warar gë vërar (33) nkeniho fop.

¹⁶ Vutah Gad va, vëhni ye: Sëfon gë Hagi gë Suni gë Esëbon gë Eri gë Arodi do gë Areli.

¹⁷ Vutah Aser va, vëhni ye: Yimëna gë Yisëva gë Yisevi gë Beriya do g'ahery hni facëval fa Sera. Beriya vucan vuki nagëko: Heber gë Malëkiyel.

¹⁸ Vuñi vutah yeho vunte nagëhnëkawo Silëpa Sakob va, aryokuñ asëval ale njëdakawo Laban aryagu ÿa Leya. Ipëhw g'imbëd gë fandaw (16) nkeniho.

¹⁹ Viju Rasel, asëvalu Sakob va, vëhni ye: Yosef gë Besame. ²⁰ Esipët hna Yosef vutah vuki nuñanihëhniwo g'asëvalu Asënat, aryagu Potifera, asëna wasadëha avë inaw On ÿa: Manase gë Efërayim yeho.

²¹ Vutah Besame va, vëhni ye: Bela gë Beker gë Asëbel gë Gera gë Naman gë Ehi gë Ros gë Mupim gë Hupim do gë Arëd.

²² Vëyi yeho vutah vunte nagëhnëka Rasel Sakob gë vërah hni va; vutah pëhw gë vunah (14) nkeniho.

²³ Aju Dan ÿa: Husim yeho.

²⁴ Viju Nefëtali va, vëhni ye: Yasiyel gë Guni gë Yeser do gë Silem.

²⁵ Vëyi yeho vutah gë vërah hni mbëd gë vuki (7) vumba Bila gë Sakob va, aryokuñ asëval ale njëdakawo Laban aryagu ÿa Rasel.

²⁶ Vëvë tere Sakob, vële yiko Esipët do nagëko umë dënk va, nkeniho vahnë wafëhw mbëd gë ryaw g'imbëd g'aryaw (66) fop ka ÿa. Nkentinio fëna vësëval viju va. ²⁷ Gë vutah vuki vumba Yosef vunte hnagiko Esipët va. Fop vëvë tere Sakob vële lëdëko hnë Esipët va nkeniho vahnë wafëhw imbëd gë wahi (70).

Sakob Esipët hna

²⁸ Sakob, nte wacëdëho fëna Isërayel, më payëka Yuda ndënkawah vëhni Yosef hna soñe pëhwëtanëhnëhëndëhni itëk inja hnë resiyo Gosen hna. Ga tëkëni, Sakob gë tere lëwu ÿa, Gosen hna, ²⁹ Yosef më kayëk saret lëwu ÿa do kacahna rëmu. Nunda tuñ rëmu, muryalehna do kodëho hafo mbiy nkot muryahna. ³⁰ Awa Sakob më ntehnëka: «Wëla sëmu tame mena, kabi mbokëmi hnuyi do cëmëlihna!»

³¹ Yosef më ntehnëkëhni vicëru, g'aheryu, do gë vëyëntaw vëvë tere rëmu va: «Njidëfu fëyaawa Farawo ÿa, vicër mën va, g'ahery mën do gë fop tere rëm mën le yeho Kanan ÿa tëkini. ³² Pëyadëfuha vëhwëd wusañ yerun, do njojërunëhëhni wape gë wuhnankal, gë wuhni hun wa do gë fop ile hwëhnarun ÿa. ³³ Ge Farawo ÿa macehnëku do tëyu bi ye ye doku hun ÿa, ³⁴ dëkwaryina vëhwëd wusañ yerun kobëri ante nkorunëho vutah na hafo gaki, gante ntidëniho vacërakëlo hun ka. Koyëna mawëryanëderun alëdu hnë resiyo Gosen hna, kabi vëvë Esipët va nëwënihëhni vëhwëd wusañ va fop.»

47

¹ Awa Yosef më njik pëyahna Farawo ÿa ntehna: «Rëm mën ÿa gë vicër mën va do g'ahery mën a tëkini. Kanan matini gë wape wadëw hni na gë wuhnankal wa gë wuhni wa do gë fop ile kwëhnani ÿa. Tame hnë resiyo Gosen hna nkeni.»

² Tac Yosef më nufëkëhni vicëru imbëd (5) va tufa Farawo ÿa. ³ Arac më tëyëkëhni: «Ye ye doku hun ÿa?»

Më ntëkwaniha: «Farawo ÿa, vëhwëd wusañ yebun gë vacërakëlo fu ka. ⁴ Hn'inkal Kanan hna, inte na njabëk dus hafo gona ile tokëdëni wusañ fu wa. Soñe umë yijëbun lëdëntifu ani. Mawëryanëryifu lëdëntifu hnë resiyo Gosen hna.»

⁵ Farawo ÿa më ntehnëka Yosef: «Kabi tame rëmu gë vicër hu do g'ahery hu njijëni darël hu, ⁶ inkal Esipët ni fop hnë vak hu nke. Yëdaryihni ntëdëni hn'ile yak përenak

nkal Esipët hna. Kodëni ntëdëni hnë resiyo Gosen hna. Do ge kamahnëruhëhni hnë vëhni vële ÿak holëk ikwëd, kwëtehnañhëryihni wusaŵ mën ŵa dënk.»

⁷ Yosef njokawo fëna rëmu vëhni Farawo hna tufëndëlehñehni. Sakob nkaÿëkawo Farawo ÿa g'untënah, ⁸ do Farawo ÿa më tëyëka: «Wabëhn wayëhw hwëhñaru?»

⁹ Sakob më ntëkwaka: «Wabëhn keme gë wafëhw warar ye (130) ga nkwëretalehnañhëdëfu hn'inkal gë inkal. Wabëhn mën ña ndëcëk ñap, do korotëbu. Nuÿala ten wabëhn wante nuÿaniho vacërakëlo mën vële wëretalehñëdëho gë ami ki va.» ¹⁰ Sakob më mbok nkaÿëka kat Farawo ÿa do cahn cery inaw hna.

¹¹ Awa Yosef më njëdaka rëmu gë vicëru do g'aheryu ntëdëni hnë nkal nte ÿak fërenak Esipët ña, hnë resiyo Ramëses hna, gante ntehnëkawo Farawo ka. Më njëdakëhni inkal nte kwëhñëdëni vëhni. ¹² Më njëdakëhni ile rëkëd tokëndëni vëhni rëmu gë vicëru g'aheryu, ale-wo-le gante tëkwëk tere lëwu ka.

Yosef hnë wati inte hna

¹³ Inte ña njañëko hafo ile rokëde golohna inkal hna fop. Esipët hna gë Kanan hna, vahnë va camëniho d'us soñe inte ña. ¹⁴ Yosef mbarëpëko fop koryi vëvë Esipët va do gë vëvë Kanan va ile ntaŵandëniho roka ÿa do maruñehn hnë cery inaw Farawo hna. ¹⁵ Ante nkok gona koryi Esipët hna gë Kanan hna per, vëvë Esipët va më njini ntehnëniha Yosef: «Yëdaryifu ile rokëdëfun. Ñađu bi sëmëfu ayëkatëndëfu, kabi goryaryëlëfuhna koryi?»

¹⁶ Yosef më ntëkwak: «Ge goryeryëluhna koryi, yëdaryinowëhni wusaŵ hun ŵi, do ami, njëdadëmu ile rokëde.» ¹⁷ Awa më njojënihëhni wusaŵ wulëw hni ŵa njëdaniha Yosef: wafahnac ŵa gë wape ña gë wuhnankal ŵa gë wuhni ŵa do gë wafali ŵa. Yosef më njëdakëhni roka ÿa. Bëhn rac njëdakëhniwo ile tokëdëni, nkwëcëtëlëni gë wusaŵ wulëw hni ŵa fop.

¹⁸ Bëhn le ryaviko hna, më mbokajëni ntehnëniha Yosef: «Asankaf, kodelihna asoŵi soñe afëyayi goryaryëlëfuhna koryi do wëjë hwëhñëkëhni tame wusaŵ fu ŵi. Ñoñ goryaryëlëfuhna le hođeru alehni njëdaderu. Vimbahn fu vi fo worryaryëbun gë wayal fu ŵi. ¹⁹ Ñađu bi sëmëfu ayëkatëndëfu do ravëfu wayal fu ŵi? Dawëryifu gë wayal walawëfu ŵi do ayëdafu ile rokëdëfun. Nkëdëfun vëramp Farawo ÿa do umë hwëhñëd wayal fu ŵi. Ñadilëfuhna sëmëfu. Yëdaryifu wanëda holahnëfu worryaryëfu walawary fu ŵa do hara wayal fu ŵi gena fëk.»

²⁰ Yosef më ntaŵëhñëka Farawo ÿa fop wayal wavë Esipët ŵa, kabi inte ña nkwënako do avë Esipët-wo nkwañëdëho kaÿ dëwu ña. Koyëna, nkal Esipët ña fop Farawo ÿa hwëhñëko ²¹ do Yosef vëramp ntikëhniwo fop vëvë Esipët va. ²² Wayal vësëna wasadëha va fo nkoko dawëna Yosef, kabi nkeho sariya le kahnëndëko Farawo ÿa soñe lëw hni ÿa. Ile ndemañëhëhniwo Farawo ÿa tokëdëniho, umë nkonihho vëwafahnëna wayal walëw hni ŵa.

²³ Yosef më ntehnëkëhni bulunda ÿa: «Awa, ntaŵëhñëbuha Farawo ÿa wayal hun ŵa gë ŵuhnë per. Tame njëdadëmu uhnëda ule hnañëdun wëhaÿ hna. ²⁴ Bare njëdadunëha Farawo ÿa ivëryëna-wo hnë ile varëpërun hna. Ile wok ÿa ŵuhnë hwëhñëd. Rac rëkëdun ahnañëdu do arokëndu, ŵuhnë gë vutah hun va do gë vële lëdëlantun va.»

²⁵ Më ntëkwaniha: «Pehëtëdëhëfu cëm inja. Kabi kwëhñaru nëf ña gë fuhnë, mañëbun yefu vëramp Farawo ÿa.» ²⁶ Awa Yosef më kahnëndëk sariya le wok hafo dol: Esipët hna, ivëryëna-wo hnë ile varëpik hna Farawo ÿa hwëhñëk. Wayal vësëna wasadëha va fo nkoko kwëhñëna Farawo ÿa.

Iña tëkwa Sakob

²⁷ Bulunda Isërayel ÿa Esipët hna ntëdëniho, resiyo Gosen hna. Nuÿaniho hnapul, nagëlëniho do njañëni d'us. ²⁸ Sakob ntiko wabëhn pëhw g'imbed gë waki (17) Esipët

hna. Wabëhn keme gë wafëhw wahnah g'imbëd gë waki (147) nuŷako fop ka ŷa cëmat. ²⁹ Ante nkëhnëko cëm ŋa, më macëka aju Yosef do ntehnä: «Ge ñađuho, tufërye iña hu ŋa do gë kahnënda hu ŋa: kuyëtëry wák hu ŷi mbuf mën li, alëkëhno alehn ßañëdilihohna Esipët li. ³⁰ Ge cëmëbu, njođu iñas mën ŋa ayi ahwët yag vacërakëlo mën hna.»

Yosef më ntëkwak: «Ntidëfu ile rëyëruho ŷi.»

³¹ Sakob më mbok ntehnëka: «Dëkëhnërye.» Yosef më ntëkëhnëka. Awa Sakob më tënkwek do camehn.

48

Sakob ndëwadëhëhni viju Yosef

¹ Ga ndëcëk watac, më pëyayik Yosef ntehni rëmu tesëk. Më njini gë viju vëhi va, Manase gë Efërayim. ² Ante pëyayiko Sakob ntehni aju ŷa, Yosef, njijëk njëka, më njawënak mat ntaña pad dëwu hna ³ tac ntehnä Yosef: «Wën Hwëhn Fanka Fop ŋa karyëtahnëkowo Lus hna, hn'inkal Kanan hna do ndëwakowo. ⁴ Umë lehnëkowo: “Njëdađëmini vutah vujabäh soje lihahni rëm kore wabulunda. Njëdađëfuhëhni inji nkal vutah hu va kwëhnëni kwëlëkwël.”»

⁵ Sakob më nkwënek: «Vutah vuki vuntëw hu vunte hnagik Esipët yihahnëryindu ŷa, had vutah mën nkeni. Efërayim gë Manase ami hwëhnëkëhni had gante kwëhnëbuhëhni vëhni Riben gë Simeŷo ki. ⁶ Bare vële vokëderu ahnagëhnihi va, wëjë wod ahwëhnëhni. Hn'inkal vicër hni hna nuŷađëni sah intëw dëw hni ŋa. ⁷ Ante matibuho Mesopotami ŋa, hara tək iña yebuho Efërata hn'inkal Kanan hna, cëmëko hnëmuh Rasel nkaŷ hna. Më vañëbuha hnam, tëfary nkaŷ hna.» Efërata wac lëwu ŷa tame Betëlem ye.

⁸ Hnë wati rac nukëhniwo Sakob viju Yosef va do tëy: «Vëhni mo ye vëŷi?»

⁹ Yosef më ntëkwak: «Vijë mën vële njëdađëhëhni Wën ani Esipët va ye.»

Rëmu më mbok ntehnëk: «Tahëndihni darël mën ryëwanëwëhni.»

¹⁰ Sakob cërëko đus do golohna nund đus. Awa Yosef më tahëndëkëhni viju. Sakob më muryakëhni do mbucëhni. ¹¹ Tac më ntehnëka Yosef: «Diyantowohna mbokëđëmi hnuŷi, bare wëli Wënu ŋa maŷëryanëko hnuwëhni wëla vutah hu va.»

¹² Awa Yosef më nufëkëhni vërahu va, wavuf rëmu hna, do ndëkwëhn yëka ŷa nkal hna.

¹³ Tac pëlahni viju wëbák ŋa: Efërayim, nte yeho g'irëhw lëwu ŋa, g'irahahn Sakob nkeho do Manase nte yeho g'irahahn lëwu ŋa, g'irëhw Sakob nkeho. Më mbok tahëndëkëhni kat rëm sankaf lëw hni hna. ¹⁴ Bare Sakob më nëmpëndëlehnëk wëbák ŋa: më tindëk wák rëhw lëwu ŷa hn'ankaf Efërayim hna mama nkehahnëko umë fante ŷak vak fa, do wák rahahn lëwu ŷa hn'ankaf Manase nte yeho fandënkweyënkwa fa. ¹⁵ Do wëli gante ndëwanëkawo Sakob Yosef ka:

«O Wën, wëjë ye Wën hunte cëmbëdëniho vëhni rëm mën sankaf Abëraham gë rëm mën Isak ŷa,

Wën hunte heryëđëho kobëri ga nagahniđu,

¹⁶ mëleka le fehëtëko hnë fop wameh hna yeru fëna: tëyëđëmi aryëwanëhni vuñi vutah.

Arafi soje lëw hni ŷa ryënkweđandëfu ami gë rëm sankaf mën ŷa Abëraham do gë rëm mën Isak fëna!

Arafi nuŷanihëhni vutah vujabäh đus gante-wo-gante nkal li!»

¹⁷ Ga nuk Yosef rëmu hn'ankaf Efërayim hna tindëk wák rëhw lëwu ŷa, më pëmpëhnahnëka; më pëlak wák rëmu ŷa soje tindët hn'ankaf Efërayim hna do tind hnë mba Manase hna, ntehn: ¹⁸ «Hali, apa, mpaŷëmpaŷaki. Aŷi ye fandënkweyënkwa fa. Tindëryehna umë wák rëhw hu ŷi.»

¹⁹ Bare rëmu njwëyëko do ntehna: «Njëtëbu, ajë mën, njëtëbu. Vutah Manase va fëna bulunda yabah yed. Bare aheryu lëbëdëha umë do vutah vunte hnagëde hnë umë va ntidëni bulunda yabah.»

²⁰ Hnë fac rac, aki njëdakëhniwo dëwara lëwu ÿa: «Bulunda Isërayel ÿa, gë wamac hun ña rëkëdëni ndëwahnëndëni. Rëkëd ntehnëndëni: “Arabi Wënu ña kwëhna nëf soje hun ÿa gante kwëhnako soje Efërayim gë Manase ka!”» Sakob koyëna ndënkwendëkawo Efërayim ten tac acëru Manase.

²¹ Tac më ntehnëka Yosef: «Biÿëdina cëmëdëfu, bare Wënu ña gë wuhnë nkedun do mbokaryëdëhu g'inkal vacërakëlo hun hna. ²² Wëjë yëdadëfu sah le lëbëk va vicër hu g'ahery hu ÿa, njëdadëmi resiÿo Sisem le rebëbuhëhni Wa-amor gë sëlame mën ÿi do gë uñwary mën ñi.»

49

Wanës watëkwa Sakob

¹ Sakob macëkëhniwo viju do ntehnëhni: «Barëpëlin ñadëfu fëyawu ile yedëhu haryënkwa ÿa.

² «“Barëpëlin do ahnëpawu, vutah mën, nëparyino ami, rëmun, Isërayel.

³ Wëjë, Riben, wëjë ye ajë mën aryënkweyënkwa a, ale ryënkwebuho hnagu ante nkoko njafo fanka ña. Wëjë lëbëkëhni vëhery hu vi untënah ña gë fanka fa;

⁴ had sën le wacëk yeru.

Bare godila ale ÿak njabëk nafa ÿa, kabi cëfëhnanëruho aryaku pad mën hna g'asëval mën aryampo.

⁵ Simeÿo gë Levi ndanko fo nkeni: nkwëryëlëni soje ntini uweh.

⁶ Bare gentandela ile pëhnani ÿi, yantëdëla pankël dëw hni ña.

Kabi hnë ntavah ntëw hni hna ndawënihëhni vahnë do hnë nëh ntëw hni hna ntëpëtënihëhni wuhni wã vënkahn wapary ña.

⁷ Arabi ntavah ntëw hni ña ndëwani weh, ntavah yapah dëcët ña.

Campehnëdëfuhëhni vële hnagëde hnë vëhni va Isërayel hna, campehnëdëfuhëhni nkal hna fop.

⁸ Yuða, vicër hu gë vëhery hu njëwëdëni icëmb hu ña. Cikëduhëhni vëyew hu va arënkwendëhni forosima, do vicër hu gë vëhery hu va dënk ndëkwëhnëdëni haryënkwa hu.

⁹ Ha, ajë mën, Yuða, had fambësëhn fante rokëka intaw do vokað gë ryëka lëwu nkeru.

Paryi had vësëhn ile lañað do ryakëd nkeru.

Mo hod matëndi forosima?

¹⁰ Fanka ucankaf fa hnë tere Yuða hna nkoð. Ryoko vësankaf ÿa hnë vák vële hnagëde hnë umë hna nkoð, hafo tèki ale hwëhnëk paryi ÿa, ale ma wëhnëdëni bulunda ÿa.

¹¹ Hn'ikaÿ waresen hna pokëdëha fali falëwu fa, fapali fa hnë fasëc resen le ÿak yivëk hna;

uñen hna ndagëd viÿi vilëwu va, cud cankaf ntëwu ña wënka waresen wavëntah hna.

¹² Uñen yabah ña ntancënëdëha vinkër va

- do wambël wayabah ña njerëndëha wabeñ ña.
- 13 Sabilon tefary wov hna ntëdëd,
le nke hahna wasisikulu hna.
Inkal dëwu ña njid hafo Sidon.
- 14 Isakar fali fayawah ye,
yëbëlan wakece le liyik wamir waki ndakëd.*
- 15 Kamahnëko yëwã fërën ye,
do nkal nëñah ye.
Awa më mawëk ndibëndënde waryib wã,
doku vëramp mawako.
- 16 Dan nawëndëhëhni bulunda lëwu ña
gë wahnënk wavë Isërayel wi fop.
- 17 Dan had lën vankaw nke,
had lën ñañah hnë tefary nkaw:
lën ña ñarëdëha pahnac ña hwër hna
do ale hayëka ña njod.
- 18 Ahwëhn Wën, kwëtahnëbu pehetëdëho!
- 19 Gad, ge pëgwëniha wabandi ña,
mëtaryëdëhëhni do tefëlehnëdëhëhni.
- 20 Hn'inkal Aser hna nkwamëd d'us roka ña,
nkal dëwu hna ntëwëd roka le ñadëni vëhnañ ña.
- 21 Nefëtali had incañ nte yaryëlend afaya nke
do hñagëdëhëhni vutah vunkwamah.
- 22 Yosef had atëh nte lëwëd
fëhnëk hnë tefary garyëla nke.
Wahni walëwu wã cëpëk kece kañ ña.
- 23 Vësan fëgwëka,
do lahëka gë wëca.
- 24 Bare njawënek d'us unwary ntëwu ña,
wahnil walëwu wã gë wëbák ña ñënkalahna.
Gë fanka Wën yawah Sakob fa,
ahery vahnë, itaka Isërayel.
- 25 Arabi Wën rëmuh hunte ryemadëhi ha,
Hwëhn Fanka le ryëwanëdëhi ña,
njëdayi rëv fërën, gë wënka wante yalëd nkal li,
gë vutah vuyabah do gë wusañ wuyabah.
- 26 Wadëwara rëmuh ña ntëbëk d'us
wëla wadëwara wahuj wale yeho kobëri wi.
Ntëbëk hnapul vukuj vumb kobëri vi.
Arabi dëwara dëwu ña pëlahna Yosef, ale ye asankaf vicëru g'aheryu ña!
- 27 Besame had ñin ñañah nke.
G'acahnëfëd ga, intaw tokëd,
do g'anëka ga cahëlehnëd ile wok ña.»
- 28 Vëyi fop liko wahnënk pëhw gë wahi (12) Isërayel wã. Wanji ntehnëkëhniwo rëm
hni, ante nësëhnëdëhëhniwo rëkwa ña. Ale-wo-le ndëwara minu ndëwanëkawo.

Icëm Sakob

29 Tac Sakob më ntehnëkëhni aki: «Ge cëmëbu, kwëtëryino hn'iyag vacërakëlo
mën hna, iyag nte ye hn'ikañ Efëron avë bulunda Het ña, 30 Makëpela hna, darël

* 49:14 49.14 Yëbëlan wakece le liyik wamir waki ndakëk ma ndakëk fagant warib wahi wabëv wadëwu hna.

Mamëre hna hn'inkal Kanan hna. Abëraham ntaŵëko inji kaŷ vëhni Efëron hna soŋe yag inji kwëhn umë. ³¹ Hnam mbañiniho g'asëvalu Sara, tac Isak fëna g'asëvalu Rebeka. Do ami dënk hnam mbañëbuha Leya. ³² Kaŷ inja gë yag nte yeho hnam ŋa bulunda Het hna ntaŵëko.»

³³ Ga puhnak Sakob nësëhn tëkwa vërahu ŋa, më mbokak ndak, tac njilehn tëkëhëhni vacërakëloŵu va cëm hna.

50

Wakwëy Sakob, nte ŵaciko fëna Isërayel

¹ Awa, Yosef më nëñëlëk vëhni rëmu hna gë wankwën wadëŵu ŋa do muryahna.

² Tac ntehnëhni vëryokuŋ pëhwëtëniha rëmu. Awa vërac më pëhwëtëniha Isërayel

³ wafac wafëhw wahnah (40) kabi koyëna tëfëka cuci ñas inja gë wagu wanëŋah soŋe antë përeka. Vëvë Esipët va, wafac wafëhw mbëd gë wahi (70) kwëyënihawo Sakob.

⁴ Ga ndëcëk wakwëy ŋa, Yosef më ntehnëkëhni vële rëhakawo Farawo va: «Ge ñadunëho, demaryino afëyanëhnunoŵa waŋi wanës Farawo ŷa: ⁵ “Rëm mën ŷa ntëkehnekoŵo cëmahnënd ŷa soŋe yiwu vañëŵa hn'inkal Kanan hna, hn'iyag nte ntiyako hna. Awa maŵëryanërye tame yiwu vañëŵa, tac mbokajëdëfu.”»

⁶ Farawo ŷa maŵëryanëhneka Yosef nji mbañehna rëmu gante ntehnëko ka.

⁷ Yosef kahnëtalehn g'ibañ rëmu; fop vësankaf va lapëhna kawo, vële ryokuŋëdëho hnë cery inaw Farawo hna gë vële rëhakawo Farawo va do gë vicër vëvë Esipët va fop, ⁸ gë tere lëŵu ŷa fop gë fop vicëru g'aheryu do gë vëvë tere rëmu vëŷëntaŵ va. Vutah vutoy va fo raviko hnë resiŷo Gosen hna. ⁹ Vëhwëhn wasaret gë vëyaryary wafahnac lapëhna kawo; kore sankaf d'us yeho.

¹⁰ Tëkëlehneni hn'idap nte ŵacëde Atad hna gë cape pëhna lav sën Yurëdan ka. Hnam më ntinëhneniha wakwëy wacankaf Sakob do njahnadëniho d'us. Yosef koko soŋe icëm rëmu ŋa wafac mbëd gë wahi (7). ¹¹ Vëvë Kanan vële lëdëko hnë resiŷo rac va ga nuni wakwëy watac më ntehnëni: «Wakwëy wacankaf Esipët ye!» Soŋe rac macahnëde cape pëhna lav sën Yurëdan rac Abel-Misërayim, umë fëhnëtanëk «Wakwëy Esipët».

¹² Koyëna viju Sakob ntiniho ile ntehnëkëhniwo rëm hni ntini ŷa: ¹³ njoniho iñas dëŵu ŋa hn'inkal Kanan hna do kwëtëni hn'iyag bë kaŷ Makëpela ŋa, darël Mamëre hna. Abëraham ntaŵëko inji kaŷ vëhni Efëron avë bulunda Het ŷa soŋe yag inji kwëhn umë. ¹⁴ Yosef ga kwëtëk iñas rëmu ŋa yag hna, më mbokani gë vële lapëhnajëkëhniwo soŋe ibañ rëmu va fop gë Esipët.

Yosef gë vicëru

¹⁵ Ga ndëcëk wakwëy Sakob ŋa, vicëru Yosef më ntehnëleni: «Tame kabi rëm fu ŷa cëmëk, Yosef kod nkwëcagëfu fop wameh wante liyinëka ŋa.» ¹⁶ Awa më payehneni pëyayi Yosef aki: «Ani gë cëmahnënd rëm fu ŷa, aki ntehnëkëfuno:

¹⁷ “Pëyanëndinoŵa Yosef: ‘Kaŷëhnandiŷi gë vicër hu, aravëhnehni idënt ŋayah nte ntini ŋa, wameh wante ntinihi ŋa fop.’” Awa, maŵëry aravëhnefu ile lëntahniru ŷa, fuhnë vële sëmbëdëha Wën ryampo fo gë rëm fu ŷi.» Yosef pëgwëlehn kond ga pëyayik waŋi.

¹⁸ Tac vicëru njilehnini vëhni dënk tëkatëniha, njoni haryënk w lëŵu do ntehnëniha: «Vëramp hu yebun.»

¹⁹ Bare Yosef më ntëkwakëhni: «Antë ntaku. Gela Wën. ²⁰ Ñadunëho aliwuno wëh, bare Wënu ŋa nkwëcëtëk wëh ŵa g'ifërën, maŵëk pëhët walawary vahnë vëyabah, gante nudun dol ki. ²¹ Tame antë nkehahnahnu iñë: paßëdëmu ŵuhnë gë watere hun ŋi.» Gë waŋi wanës wanëŋah njamëneko wasakahn walëŵ hni ŵa.

Icëm Yosef

²² Koyëna Yosef gë tere rëmu ÿa Esipët hna nkonihö. Yosef wabëhn keme g'ipëhw (110) nuÿako. ²³ Nudëhëhniwo ga nagëlëdëni vutah aju Efërayim va gë vutah vërah vuntëw hni va. Do nufëkëhniwo kwëdëhni vutah vunte nagëko Makir aju Manase va.

²⁴ Fac ryampo Yosef më ntehnëkëhni vicëru g'aheryu: «Biÿëdina cëmëdëfu, bare pacëko Wënu ña ndemaðëhu. Matëndëdëhu Esipët li soje njowu hn'inkal nte ntehnëkëhniwo vëhni Abëraham gë Isak do gë Sakob njëdäðëhëhni hna. ²⁵ Awa ge Wënu ña ntinëhneku rac, dëkëndino alehnuno njoryaryëdun iñas mën ña.»

²⁶ Yosef wabëhn keme g'ipëhw (110) nuÿako cëmat Esipët hna. Më sucik iñas dëwu ña gë wagu wanëñah soje antë përeka, do kwëti hnë kesu itaka.

Itëfëta nte kerëk Matiye paṅare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ṅa tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Matiye herëk. Matiye arëfal aryampo yeho hnë pëhw gë vëhi hna. Sëwif yeho do ndokuṅëdëho had arëf ṽatëtanke wati nte macëkawo Yesu tëfa ṅa. Levi macëdeho fëna, aju alfe (Marëk 2.14, Lik 5.27). Ante nkeho arëf ṽatëtanke vahnë vëvë Rom ṅa, bulunda wasëwif wã aṽeṽ ntinihaṽo. Ante macëkawo Yesu arëf alëwu apëmpëhnahnëkëhniwo vahnë vëyabah.

Anji kayëte kerik yëbëlan wabëhn wafëhw mbëd gë wahi (70) gë wabëhn keme g'ipëhw (110) ga ndëcëk hnagi Yesu ṽa. Inji kayëte kwëhnaṽ wëntëlah yabah gë mba Marëk ṅa. Hnagi Yesu ṽa nësëd, yaryi lëwu ṽa, vantiyehn vantëwu va do vakarëṅa vantëwu va, ipëla ntëwu ṅa, icëm ntëwu yaṅ kërëwa hna, ibëhn dëwu ṅa do vakarëṅa vatëkwa vante njëdäkëhni vëréfal vëlëwu va. Bare nësëd d'us soṅe Inaṽ ambin do soṅe ile nke Yesu ahnaṽ.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'iji kayëte: Yesu, Wën, arëfal, Ahwëhn, ajë ahnë, wanës, fac, ambin/nkal, Inaṽ/ahnaṽ, sariya, toña, wafarise, wahnës waḍindaryindan.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Vacërakëlo Yesu gë hnagi lëwu (1-2)

Yesu gë San Ayary a, tac Yesu gë Sintani (3.1-4.11)

Ipëgw d'oku Yesu (4.12-12.50)

Wahnës waḍindaryindan (13.1-58)

Yesu nkok karaṅëndëhni do njërëndëhni vëres va (14.1-20.34)

Yesu tënkëd Yerusalem hna (21.1-25.46)

Ipëhwëta soṅe idāṽ Yesu (26.75-27.66)

Ibëhn Yesu (28.1-20)

Vacërakëlo Yesu

¹ Wëlin wamac vacërakëlo Yesu Këris ale hnagiko hnënk ahnaṽ ale waciko David, do David, umë dënk, hnë hnënk acërakëlo fu Abëraham hna nagiko.

² Abëraham yeho rëm Isak ṽa. Isak yeho rëm Sakob ṽa. Sakob yeho rëm Yuḍa gë vëheryu*. ³ Yuḍa yeho rëm vëhni Peres gë Sera, hnëm hni ṽa Tamar yeho.* Peres yeho rëm Hesëron ṽa. Hesëron yeho rëm Ram ṽa. ⁴ Ram yeho rëm Aminadab ṽa. Aminadab yeho rëm Nason. Nason yeho rëm Salëma. ⁵ Salëma yeho rëm Bos, hnëmu ṽa Rahab yeho.* Bos yeho rëm Obed, hnëmu ṽa Rit yeho.* Obed yeho rëm Yese ⁶ ale yeho rëm ahnaṽ ale waciko David ṽa.*

David yeho rëm Salomo ṽa, hnëmu ṽa Uri ryënkwekawo ñëla. ⁷ Salomo yeho rëm Robowam ṽa. Robowam yeho rëm Abiya ṽa. Abiya yeho rëm Asa. ⁸ Asa yeho rëm Yosafat ṽa. Yosafat yeho rëm Yoram ṽa. Yoram yeho rëm Osiyas ṽa. ⁹ Osiyas yeho rëm Yotam ṽa. Yotam yeho rëm Akas ṽa. Akas yeho rëm Esekiyas ṽa. ¹⁰ Esekiyas yeho rëm Manase ṽa. Manase yeho rëm Amon ṽa. Amon yeho rëm Yosiyas ṽa. ¹¹ Yosiyas yeho rëm Yekoniya gë vëheryu va wati nte pëlayiniho njoyini vëvë Isërayel Babilon hna.

¹² Ante ndëcëk watac ṅa, Yekoniya yeho rëm Salatiyel. Salatiyel yeho rëm Sorobabel ṽa. ¹³ Sorobabel yeho rëm Abihud ṽa. Abihud yeho rëm Eliyakim.

* **1:2** 1.2 Yuḍa gë vëheryu: vëhni yeho vankaf hnënk pëhw gë wahi Isërayel ṽa. * **1:3** 1.3: Wapëgwala 38.27-30 * **1:5** 1.5: Yosuwe 2.1-24 * **1:5** 1.5: Rit 1.1-4.22 * **1:6** 1.6: 2 Samiyel 12

Eliyakim yeho rëm Asor. ¹⁴ Asor yeho rëm Sadok. Sadok yeho rëm Akim. Akim yeho rëm Eliwud. ¹⁵ Eliwud yeho rëm Eliyasar. Eliyasar yeho rëm Matan. Matan yeho rëm Sakob. ¹⁶ Sakob yeho rëm Yosef, asanu Mari, hnëm Yesu ale wăcêde Këris, Arëhnayik a.

¹⁷ Umë fop kore vacërakëlo pëhw gë wahnah yeho pëgw hnë mba Abëraham hna hafo David, pëhw gë wahnah mba David hna hafo nte njoyiniho vëvë Isërayel Babilon hna, do pëhw gë wahnah hnë iyo tac hafo mba Arëhnayik hna.

Hnagi Yesu Këris Arëhnayik a

¹⁸ Wëlin itëfëta soje hnagi Yesu Këris. Hnëmu ŷa, Mari, Yosef hwëhnëkawo; bare ñëlahnënda ŷa, gë fanka Iyir Ipacah ŷa ndonkëko. ¹⁹ Yosef ale hwëhnëkawo ŷa, asan asatah yeho bare ñadilohna cëfëhnaŷehna bulunda hna; awa më pëhna tava hara yëtayina. ²⁰ Wati nte nahadëho watac ŷa, mëleka Ahwëhn a më karyëtahneka hnë hudakery do ntehna: «Yosef, fatah fante hnagik hnë hnënk David, ntë ntaki aŷëla Mari, yëtëry gë fanka Iyir Ipacah fa ndonkëk. ²¹ Facan nagëd. Yesu† wăcëduha, kabi umë fehëtëdëhëhni bulunda lëwu ŷa hnë wameh wadëw hni hna.»

²² ŷinë fop nkef ntiyahn wanës Ahwëhn wante nësehnëkawo kila Esayi ŷa:

²³ «Fandag fante wok yëtëna vësan va ndonkëd do facan nagëd. Emaniyel macëde, umë fëhnëtanëd: Wënu ŷa gë fuhnë nkentik.»[☆]

²⁴ Yosef, ga nëgak, më ntik ile ntehnëkawo mëleka Ahwëhn ŷa: ñëlëka asëvalu Mari. ²⁵ Bare vëvankëlohnä ipad g'umë afo naga aju do Yosef, Yesu macëkawo.

2

Vëyët wahal

¹ Yesu nkol Betëlem nagiko hnë nkal Yude hna, wati nte nkeho Erof ahnaŷ ŷa. Ga nagik, vëyët wahal matëniho cape pëhna lav, njini hafo Yerusalem. ² Ga tükëni hnam më tëyëni: «Ne nkeha ahnaŷ wasëwif, ale hnagik takahn ŷa? Nubun kol nte rufahnëd nagik ŷa ga matik gë cape pëhna lav, do njijëbun sëmbëfuna.»

³ Erof ahnaŷ a ga njëtak, umë pëmpëhnahnëkawo dus do gë vëvë Yerusalem va fop. ⁴ Më macehnëkëhni fop vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharaj sariya va do tëyëhni: «Ne ntehnëk Vikerëh va nagëde Arëhnayik a?»

⁵ Më ntëkwaniha: «Betëlem, hnë nkal Yude hna nagëde. Wëlin ile kerëk kila ŷa:

⁶ «“Do wëjë Betëlem, antë ntiyahn gelihna nkol nte ñak mbak nafa bë Yude.”[☆] Kwëhnaru nafa kabi hnë wëjë cahnid asankaf ale yed had ahery bulunda mën ŷa, Isërayel.»

⁷ Awa Erof më macehnëkëhni yëmëyëm fo vëyët wahal va tëyëhni pëyaniha bi iŷëhne wati cahnik ikol iŷa. ⁸ Tac payëhni gë Betëlem, ntehnëhni: «ŷiryin arëyalu wapacëk soje fatah fa; do ge nurunëha, yijën ayëtëndanuno soje ami fëna yiwu sëmbëntijiŷa.»

⁹ Vëyët va nëpaniho fop wanës ahnaŷ ŷa, tac njilehnëni. Awa mbok nulehnëni kol nte sahniko gë cape pëhna lav ŷa. Ndënkwehnëkëhniwo do ga tükëk le nke fatah hna, tëryalehn. ¹⁰ Vëyët va, ga nuni kol iŷa tëryak, pëbëlehnëhni uhnatah sankaf. ¹¹ Më tükëni tere hna do tëkatëniha fatah fa gë hnëmu, Mari. Awa më ndëkwëhnëni soje cëmbëniha fatah fa; tac më pidëtëni wakufa wadëw hni ŷa do njëdëniha sanu, idud*, do gë datikola hambah le wăcik mir.

¹² Tac, Wënu ŷa më pëyakëhni hnë hudakery antë mbokani gë vëhni Erof; awa më tëfëni nkaw kaŷary soje mëncëni gë ŷal hni.

† 1:21 1.21 Yesu fëhnëtanëk ale fehëtëd. ☆ 1:23 1.23: Esayi 7.14 ☆ 2:6 2.6: Mise 5.1; 2 Samiyel * 2:11 2.11 idud: ile pëdëdëni vësëna wasadëha va ŷëŷa sëvah hna ye.

Igary gë Esipët

¹³ Ga mëncëni vëyët va, mëleka Ahwëhn a më tufëhnaka Yosef hnë hudakery do ntehnä: «Matëry, nufëryehna fatah fi gë hnëmu do garyëryin hnë nkal Esipët hna. Njëwëryin hnam hafo ge ntehnëmi avokaju kabi Erođ njijëđ njëkëlehna fatah fi soje ndawëhna.»

¹⁴ Awa Yosef më matëk hnë umëđ tac dënk, nufa fatah fa gë hnëmu, do nkaryëni Esipët. ¹⁵ Hnam njëwëniho hafo cëm Erođ. Umë ntiyako nkehahn wante nësehnëkawo Ahwëhn Wënu ña hnë wës kila hna: «Macëbuha fatah mën fa soje cahn Esipët hna.»✠

Idaw vutah vumb Betëlem

¹⁶ Ante njëtëko Erođ vëyët va tokaniha, ntavëkawo đus, më ntehnëk ndawëni fop vutah vucan va, Betëlem hna do gë vankol vante hwërëkawo va fop, fop vucan vunte hwëhnak wabëhn waki va hafo gëđ; wabëhn vutah ña, gë wati le pacënhënihawo Erođ vëyët wahol va soje icahn ikol ña cañëniho.

¹⁷ Awa ntiyako wante nësëko kila le waciko Seremi ña:

¹⁸ «Kopa wëryëđe hn'ankol Rama hna, wako do gë iyahna cankaŕ: Rasel† hwëyëđëhëni vutah vuntëwu va; ñwëyëđ mbosëvosehni, kabi cëmëni.»✠

¹⁹ Ga cëmëk Erođ, mëleka Ahwëhn a më tufëhnaka Yosef hnë hudakery, Esipët hna. ²⁰ Do ntehnä: «Matëry nufëryehna fatah fa gë hnëmu do avokawu g'inkal Isërayel, kabi vële yëkëlehnëđëho ndawëhneniha fatah fa cëmëni.»

²¹ Awa Yosef më matëk, nufa fatah fa gë hnëmu do mbokani g'inkal Isërayel. ²² Bare Yosef njëtako ale wacik Arëselawos hnufëko ucankaf rëmu Erođ ña Yuđe hna, awa më ntakëka soje mboka hnam. Ahwëhn a më mbok nësëhnëka hnë hudakery, do njilehn hnë resiyo vë Galile hna. ²³ Ntëđ hn'ankol nte wacik Nasaret. Koyëna nkeho ntiyahn wanës kila ña: «Avë Nasaret macëđe.»

3

Ikaraj vahnë iba San Ayary a

¹ Hnë yamani rac, cahnëko San Ayary a hnë wula Yuđe hna do karanëđëhëniwo vahnë va. ² Ntehnëđëhëniwo: «Gwëcëtarin vankeya va: Inaw Wënu ña tëhajëk!»

³ Soje San ña nësëđëho kila le waciko Esayi ña ante ntehnëko:

«Ahnë ryekad wula hna: “Pëhwëtëryin nkaŕ Ahwëhn a, dinëndina vankaŕ vacatah đus!”»✠

⁴ San viyi vile liyik gë wëñahn yonkomb ntiyadëho do ryil uyand nëbadëho; vampil gë wadëj tokëđëho. ⁵ Vahnë vëvë Yerusalem va gë vëvë Yuđe va fop do gë vëvë resiyo le kakëni vë tëfary sën Yurëdan hna fop, njidëniho ñalu hna. ⁶ Putadëniho wameh wante ntini ña tase vahnë fop do San njaryëđëhëniwo sën hna.

⁷ San nuko wafarise gë wasaduse wayabah njijëđëniho ñalu hna soje njaryëhni; awa më ntehnëkëhni: «Wuhnë, merun had walën wayapah! Mo lehnëku yarya yi fo kod pehëtu ntavah cankaŕ Wën nte yejëk ñi? ⁸ Diryindën viyë vifërën. Koyëna tufahnëđun paryi nkwëcëtarun vankeya va! ⁹ Ant'ahnahandu: “Rëm sankaf fu ña, Abëraham ye”, had watac gwërënkeđ afehëtahniwo. Pëyadëmu: Wënu ña kod dënk nti waŕi wëraka vutah Abëraham! ¹⁰ Rasëhn ña pëhwëtak ños vatëh va vënkahn hna: Atëh nte-wo-nte wok dëwëđina wadëwel wapërën ña ñosëđe do ntabi gë hwëđëh.

¹¹ «Ami, gë wënka njaryëđëmu soje tufahnahni nkwëcëtarun vankeya hun va. Ale rëfidëho ña, umë lëbëko: catëla dënk faryëtahnëwa wapary ña. Umë, g'Iyir Ipacah

✠ 2:15 2.15: Ose 11.11 † 2:18 2.18 Rasel yeho asëval ayahnik ava Sakob ña awa hnë umë cahnëk Isërayel.

✠ 2:18 2.18: Seremi 31.15 ✠ 3:3 3.3: Esayi 40.3

do gë hwëdëh njaryëdëhu. ¹² Ibëryeŵ inja mënkwëk paryahn soŋe pitëndëlehnaŋh wanjêc ŋa gë vaparyel va. Ndanëd wanjêc ŋa ndank ntëŵu hna, bare vaparyel va pëdëd hnë hwëdëh hunte wok dipëdina muk.»

Yary Yesu ŷa

¹³ Awa Yesu matiko Galile hna nji Yurëdan vëhni San hna, soŋe njaryi. ¹⁴ Bare San ŋwëŷëdëho, ntehn: «ami rëfëka ayaryo, bare wëjê yijêk hnë ŷal mën soŋe yaryi!»

¹⁵ Yesu më ntëkwaka: «Maŵëry nke koyëna ŷi wati, kabi koyëna ntiyaď fop ile tëyëk Wënu ŋa.» Awa San më maŵëk.

¹⁶ Yesu njaryënde tuŋ, mëyëtak wënka hna. Hnë wati rac dënk, ambin ŋa pidëtalehn do nulehn Iyir Wënu ŋa ga cëlëndajëd hnë umë; gë fah mëntëlëniho.

¹⁷ Tac kopa vë g'ambin nkwëryëlehni ga ntehnëd: «Aŷi Ajê mën ale ŷahnëbu đus a ye; g'umë nëŋëko đus.»

4

Sintani njëkëhnahnëdëha Yesu

¹ Ga ndëcëk watac Iyir Ipacah inja më njoka Yesu gë wula soŋe Sintani nji njëkëhnahna menehna. ² Hnam, Yesu cuŋëko g'anent gë g'umëd hafo wafac wafëhw wahnah (40). Awa tac më njoka inte đus. ³ Wati rac Sintani, aŵenehn a, më tēhaka do ntehn: «Ge Aju Wën ŷa yeru dehnëryehna waŷi wëraka mbaca mburu.»

⁴ Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh Wën va pëyahnek: “Ahnë gena roka fo valëdëha, bare mbalëdëha fëna gë fop wanës wante pëyahned Wënu ŋa.”»*

⁵ Awa Sintani më njoka Yerusalem, naŵ cëvah hna, tindëka cëmët Cery Wën Cankaf hna ⁶ do ntehn: «Ge Aju Wën ŷa yeru, dëdary gëd; gena bi Vikerëh va pëyahnek: «“Wënu ŋa ntehnëdëhëhni wamëleka wadëŵu ŋa njakënihi kehahnënihi ant'aŵëŵ itaka”?»*

⁷ Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh va pëyahnek fëna: “Nt'ayëkëhnahna Ahwëhn a Wën hu ŋa.”»*

⁸ Sintani më mbok njoka kat Yesu hn'ikuŋ yihnah đus, tufëka fop wahnawë wavë đuniŷa wï gë hnapul lëŵu per, ⁹ do ntehn: «Njëdadëmi ŷinë fop ge ndëkwëhnëru haryëŋwk mën soŋe asëmbo.»

¹⁰ Awa Yesu më ntehnëka: «Ŋaŵëtarye Sintani! Vikerëh va më lehnëk kat: “Dëkwëhnëhëryehna Ahwëhn a Wënu ŋa; umë fo rëfëka aryokuŋëhna.”»*

¹¹ Awa Sintani tavëlehna taŋ Yesu do nji. Awa wamëleka njilehnini vëhni Yesu hna do pabënihawo.

Ipëgw đoku Yesu

¹² Ga mbiŷëk toye Yesu njëtako San Ayary a cëdik, awa më njik hnë Galile hna.

¹³ Nasaret hna ndëcëtako, nji ntëd Kaperënaŷum, nkol nte yeho đarël lant vë Galile hna, hn'inkal Sabilon do gë Nefëtali hna. ¹⁴ Koyëna ntiyako wanës kila Esayi ŋa ante ntehnëko:

¹⁵ «Wuhnë vëvë inkal Sabilon gë Nefëtali, tëfary lant Galile ŋa gë cape ñëntaŵ sën Yurëdan ka, wuhnë vëvë Galile, inkal nte njaŋahnëni vële wok vëyena wasëwif!

¹⁶ Wuhnë vële ye hn'umëhwëry hna nuđun humpen cankaŋ! Wuhnë vële lëdëk hnë mëhwëry icëm hna, humpen ha penëdëhu!»*

¹⁷ Kobëri tac, Yesu pëgwëko karaŋëndëhni vahnë va ntehnëndëhni: «Gwëcëtaryin vankeya va: Naŵ Wënu ŋa tēhajëk.»

* 4:4 4.4: Divëta Sariya 8.3 * 4:6 4.6: Wahnëŵ 91.11-12 * 4:7 4.7: Divëta Sariya 6.16 * 4:10 4.10: Divëta Sariya 6.13 * 4:16 4.16: Esayi 9.1-2

Imac vërfal vëryënkwëryënk

¹⁸ Yesu lant sankaf le wacik Galile ya tëfaryëdëho, ante nukëhniwo vësan vëhi vële yeho vëfëla wuwis: Simo, nte wacëdëho Piyer, do gë aheryu Andëre. Waryey ntonjëdëniho lant hna pëlahnënihëhni wuwis. ¹⁹ Yesu më ntehnëkëhni: «Tëfino do ntidëmu vëfëla vahnë.» ²⁰ Tavëlehnëni tañ waryey wã tëfëlehnëndëniha.

²¹ Ante mbok njik naŵët toye na më mbok nukëhni kat vahnë vëhi, Sak g'aheryu San; viju Sebede yeho. Kulu lëw hni hna nkeniho gë rëm hni, waryey wale pëlandeni wuwis wã pëhwëtëdëniho. Yesu më macëkëhni tëfëlehnëniha. ²² Tavëlehnëni tañ kulu ya do gë rëm hni tëfëlehnëndëniha.

²³ Yesu njasëlendëho Galile hna fop, karanjëdëhëhniwo vahnë va vacery vacaliya wasëwif, Wanës Wakasëk wabë Naŵ ambin na pëyahnedëho do njërënedëhëhniwo vahnë va fop wates wadëw hni na gë warey walëw hni wã. ²⁴ Itëfëta soje lëwu ya nkwëryëdëho hn'inkal Siri* hna fop do njinenëhni dëhëhniwo fop vële resëko wates wanëmpëlah ma hwëhnako wadëñah wanëmpëlah: vële pëlaniho wayine, vële ntidëho hayo do gë vële reyëko, do njërënedëhëhniwo. ²⁵ Kore sankaf rëfëlendëhawo; Galile matidëniho gë resiyo Wahnaŵ Pëhw gë Yerusalem gë Yude do gë resiyo le ye gë cape ñëntaŵ sën Yurëdan.

5

Uhnëfak paryi wã

¹ Ga nukëhni Yesu kore ya, më kayëk hn'ikuñ ntaña do vahnë va më njijëni darël lëwu. ² Awa pëgwëlehn karanjëndëhni aki:

³ «Mbetani, vële yavëtëk mbalëkëhni uryema Wën kabi Inaŵ ambin na vëhni hwëhnëk!

⁴ Mbetani vële yahnaŵ va, kabi Wënu na mbosëvosehnedëhëhni

⁵ Mbetani vële vanad va, kabi Wën njëdadëhëhni nkal iña fop!

⁶ Mbetani vële njok inte gë wënka soje usatah wã, kabi Wënu na pi-hnëndanëdëhëhni!

⁷ Mbetani vële kayëhnahnëd gë vëyënta hni va, kabi Wënu na kayëhnahnëdëha gë vëhni!

⁸ Mbetani vële pacëk vintaŵary va, kabi nudëniha Wënu na!

⁹ Mbetani vële ryemaŵdëhëhni vahnë va nuŵani yam ya, kabi Wënu na vërahu rëkëd macëndëhni!

¹⁰ Mbetani vële lidë këm fo va kabi ile satëk ntidëni; Inaŵ ambin na vëhni hwëhnëk!

¹¹ Mbetarun wuhne nte njewëderun, mbërehnedëderun, ntehnëderun sifa wanës wameh-wo va kabi ami hwëtahnërun. ¹² Tisëryiŵu, natëryiŵu, kabi icos cankaŵ hnapëdëhu ambin hna. Dënkwëtaryin, koyëna mbërehniniho wakila wab kobëri na fëna.»

Wañiry gë humpen

¹³ Yesu më mbok ntehnëk: «Wuhne ye wañiry duniya na. Bare ge wañiry na gona nañ, hak kofe mbokaryi nañëni? Gona kwëhna nafa; ntonjëde g'ipër, do vahnë va njasahnëdëni.

¹⁴ «Wuhne ye humpen duniya ha. Inaŵ nte vëryik yañ hn'ikuñ na kodena cowi.

¹⁵ Pëdëdena lampu do cowi sëñ, bare kanjëde yañ pëtënhahnëhni vële ye cery va.

¹⁶ Koyëna tëfëka pëtënd humpen hun ha hnë vahnë hna, nuhahnëni ifërën le lidun ya do cëmbahnëniha Rëm hun le ye g'ambin ya.»

Nafa sariya

* **4:24** 4.24 Siri: Wati rac, Siri gë Galile gë Yude Rom hwëhnëkëhniwo had nkal ndampo fo.

¹⁷ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Antë ntiyahnu itëkwehn sariya Moyis do g'ile kerëni wakila ña yijëbu. Yijëla soje rëkwehnu, bare soje fadënu yijëbu. ¹⁸ Toña ÿa fëyadëmu: gante-wo mbiyëk ambin ñi g'inkal inji, ñoñ ñaÿëtëdëna sariya hna, la fakerëh fante ÿak vak. Nkod hafo hale padëd fop. ¹⁹ Soje umë ye, ale ÿaÿëtëk facariya fante ÿak vak hnë wañi do karañëhni vëÿëntaŵ va ntintini koyëna ÿa, ahnë arac yedf ale ÿak vak ÿa hnë Nawŵ ambin hna. Bare ale wawëhnëk do karañëhni vëÿëntaŵ va, naÿëd Nawŵ ambin hna. ²⁰ Toña ÿa fëyadëmu: ge icat dëw hun inja dëbëna mba vëharañ sariya vi do gë wafarise wï, kodiluhna arëнку Nawŵ ambin hna.»

Karañ soje ntavah

²¹ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Njëtarun ntehniniho vacërakëlo fu va: “Nt'aryawŵa ahnë wakwëhn ampër; ahnë ale-wo-le ryawëka aÿëntaŵ a, tëfëka njoyi karyënk w ahitiñ hna.”* ²² Bare ami ntehnëdëmu: ge ahnë ntavëka g'aÿëntaŵu ÿa, tëfëka njoyi haryënk w ahitiñ hna; ale lehnëka aÿëntaŵu ÿa: “Fufafu yeru!” tëfëka kitinji Mbara Vëhitiñ hna; ale lehnëka: “Ahnënk wah yeru!” ahnë arac tëfëka ntabi hnë hwëdëh janáma hna.

²³ «Ge awa ñadu ayëdahna Wënu ña hn'ile cënadë sadëha hna, do hnam aryënk wëtat aÿënta hu ÿa kwëhnak ile lavëka gë wëjë, ²⁴ tavëry ile ÿakëndu ayëdah ÿa hn'ile cënadë sadëha hna, ayi ten asañëndaniŵu g'aÿënta hu arac; tac g'avokaj asëna sadëha hu ÿa. ²⁵ Ge hn'ile akitiñëdferun hna nkorun ayindu g'ale rakëlëku ÿa, diry fere ñap asañëndanu g'umë hnë wati le worun hn'ankawŵ ÿa. Ge gena umë, kod pëlayehnéhi hnë ahitiñ hna, do ahitiñ a njëdahnëdëhi gë vësankaf do vëhni cëdëdënihi gë kaso. ²⁶ Toña ÿa fëyadëmi: cahnëdila hnam muk, hara cosahnëlihna dalasi le wonanëruha ÿa!

Karañ soje vësëval vësan vëhawary

²⁷ «Njëtarun fëna ntehniko: “Nt'ayëkëlehna asëval ahawary.”* ²⁸ Bare ami ntehnëdëmu: asan ale-wo-le yëkëka asëval ale nkok ñëlëna ÿa hafo naha soje ndakëni, arac ndakëni g'asëval arac ntaŵary dëwü hna. ²⁹ Awa age nkër hu ña ÿad ntiyehni uŵeh, dokëтары aloñ ñaŵët: ntihtëtäÿi inë ryampo fecek mbahn hu hna g'ile ntabik mbahn hu ña fop hnë hwëdëh janáma. ³⁰ Do ge soje vák hu rëhw ÿa ñad ntiyehni uŵeh, dëpëтары aloñ ñaŵët: ntihtëtäÿi inë ryampo fecek mbahn hu hna g'ile ntabik mbahn hu ña fop hnë hwëdëh janáma.

³¹ «Njëtarun ntehniko fëna: “Ale vambëka asëvalu ÿa tëfëka njëdahna kayëte nte rufahnëd mbambik.”* ³² Bare ami ntehnëdëmu: asan ale-wo-le vambëka asëvalu ÿa, hara pëlahëhnhna g'asan ahawary, arac liyendëha ile mbañëk Wënu ña ge mbok ñëli; do ale ÿëlëka asëval ale mbambëk asan ahawary ntik ndakëntal nte ye had asëval ale nkok ñëlëna ndakëdëni.

Karañ soje idëk

³³ «Njëtarun fëna ntehniniho vacërakëlo fu va: “Nt'arav ile lëkëru haryënk w Ahwëhn hna, bare diry le lëkëru ali ÿa.”* ³⁴ Bare ami, ntehnëdëmu: nt'alëku muk! Nt'alëkahnu ambin ña, kabi hnam nke laña Wënu ña. ³⁵ Nt'alëkahnu nkal inji, kabi umë ye sëba wapary Wënu ña. Nt'alëkahnu Yerusalem, kabi inawŵ ahnawŵ asankaf a ye. ³⁶ Nt'alëkahn dënk vankaf hu vi, kabi kodila ayerëna ma avahnëna wëla imul dampo dëw hu ña. ³⁷ Ge ha ye, dehnëryin, “Ha” ge hali ye, dehnëryin “Hali”. Dëk nte-wo-nte wënërun ña gë Sintani matid.

Karañ soje igwëcag

* 5:21 5.21: Icahn 20.13 * 5:27 5.27: Icahn 20.14 * 5:31 5.31: Divëta Sariya 24.1 * 5:33 5.33: Soje Walevi 19.12; Vaker 30.3; Divëta Sariya 23.22-24

³⁸ «Njëtarun ntehniko: “Ge inkër lokëtëruha ahnë, inkër lokëtëgëderu do ge beñ wubëruha ahnë beñ wubëgëderu.”[✧] ³⁹ Bare ami ntehnëdëmu nt'awëcaguna ale liku uñeh a. Ge ahnë foryëki uham rëhw ða, yëdaryehna poryëgi rahahn ða fëna. ⁴⁰ Ge ahnë ñad njoyi hnë kitija tebahni facud fatoy fa, taveryeryehna njoryary cankaf ña fëna. ⁴¹ Ge ahnë forosiñëdëhi ayas kilometër ryampo, yasëryin g'umë soñe wakilometër waki. ⁴² Yëdaryehna ale wuntaki inë ða, do ant'awanja ale rëyëki inav.

Karaj soñe injahn vëyew fu

⁴³ «Njëtarun ntehniko: “Ñahnëryehna aýenta hu ða, do ñewëryehna ale wok ñahnëlihna ða.”[✧] ⁴⁴ Bare ami, ntehnëdëmu: ñahnëryinëhni vële ýewëku va do muntanëryinëhni vële lidëhu këm fo va. ⁴⁵ Ge koyëna ntidun, tufahnëdun vutah Rëm hun le ye g'ambin va yerun. Umë canëhniðëhëhni ulav lëwu ða, vahnë vëwen va do gë vëfëren va do tëvëhnëndëhni vahnë vësatah va gë vële wok vësätëna per. ⁴⁶ Ge vële ýahnëku fo ýahnërun, soñe ye hnapëdun icos Wën, ide-wo-de? Wëla vëyewik va ntidëni koyëna! ⁴⁷ Ge vëyënta hun fo yaýëdun, ifëren dëcët bi lirun koyëna? Wëla vële wok vëyëtëlahna Wën va ntidëni koyëna. ⁴⁸ Awa kwëhnaryin injahn padah gante kwëhnak Rëmun le ye g'ambin ki!»

6

Karaj soñe iyëd vëhaýëhnah

¹ «Ant'alindu tase vahnë ile tëyëk sariya Wënu ña, soñe ahamahnaniwu; ge koyëna ntidun, nuýadiluhna icos Rëmun le ye g'ambin ða. ² Awa ge njëdëdunëhëhni vëhaýëhnah va inë, nt'aliwu ahamahnaniwu, gante nkeni vële rufëhnað le-wo-le: ntidëni koyëna soñe cëmbahnëndeni. Toña ða fëyadëmu: vëhni atëk nuýani icos dëw hni ña. ³ Bare ge vák rëhw hu ða njëdadëhëhni vëhaýëhnah va inë, vák rahahn hu ða tëfëlahna njët, ⁴ nkohahn soñik ile lidu ða. Ge koyëna ntidu, Wënu ña, Rëmu ða, hnuð ile lidu wandëm ña do cosëdëhi.»

Karaj soñe sifa iyëfa Wën

⁵ «Ge njëfadunëha Wënu ña, ant'arëfëtalahnënduni vahnë vële ýahnëk tufëhna vi: vëhni, nëñahnëkëhni iyëfa wënkahn vacaliña hna do hnë le-wo-le rëkëde nundeni. Toña ða fëyadëmu: vëhni tæk nuýani icos dëw hni ña. ⁶ Bare wëjë, ge ñadu ayëfahna Wënu ña, tënkëry cery hu hna, afid rënka ða do ayëfahna Rëmu le ye ýëwa soñak dënk hna; do Rëmu le hnuð le lidu le cowaru ða, cosëdëhi.

⁷ «Ge njëfadun nt'arëfëtalahnënduni vële wok vëyëtëlahna Wën vi, vëyañënkah vi vële njehëk kwëlëkwël wanës wante wok kwëhnahna nafa: ntiyahnëkëhni Wënu ña mawëndëhëhni ge njabënëni wanës ña. ⁸ Nt'arëfëtalahnënduni. Wënu ña, Rëm hun ða tæk njët le valëku ða, ani g'arëyahnënduna ða. ⁹ Wëlin gante tëfëka ayëfandu ka:

«“Rëm fu le ye g'ambin,
Arabi vahnë va fop njavëtëni Wën Hupacah yeru.

¹⁰ Arabi nañ hu ña njij.

Arabi ale-wo-le ða nti nkal li ile ýadu ða gante ntide hn'ambin ki.

¹¹ Yëdëryifu fac-wo-fac le rokëdëfun.

¹² Tavëndifu ile lëntëbun ða gante tavëhnëbunëhëhni, fuhnë fëna, vële lëntahnëkëfu ki.

¹³ Do nt'aravëfu yëkëhnahnifu, bare ñañëtëndifuna Añenehna. [Wëjë hwëhnëk ucankaf uña gë fanka fa do gë icëmb inja kwëlëkwël. Amina.]”

¹⁴ «Ha, toña ye, ge tavëntunëhëhni vëÿënta hun va wameh wante ntinihu ña, Rëmun le ye g'ambin ÿa fëna tavëndëhu. ¹⁵ Bare ge tavëndilunihna vëÿënta hun va, Rëmun fëna tavëndiluhna wameh wante lirun ña.»

Karaj soje suj

¹⁶ «Ge cuñëdun, ant'aÿaňënu wayëka ÿa had gante ntidëni vële hnaÿënad ki: mbacëdëni wayëka ÿa soje vahnë va fop njëtahnëni cuñëni. Toña ÿa fëyadëmu: vëhni tëk nuÿani icos dëw hni ña. ¹⁷ Bare wëjë, ge cuñëru, gwëňary do asirëta nkaf ña, ¹⁸ soje ntë njëtëni vahnë va cuñëru. Rëmuh le wok nudëna ÿi umë nud le lidu wandëm ñi do cosëdëhi.»

Hnapul ambin hna

¹⁹ «Nt'avarëpu hnapul hnë iÿi duniÿa, le përekanëdëni vamaÿ gë le rokëd waryëhwëra, ma le kodëni nteni vële va. ²⁰ Bare barëparyin hnapul ambin hna, le nkoni wayena vamaÿ ma le rokëd waryëhwëra soje përekanahnëni, do hn'ile nkoni wayena vële ntehnëni. ²¹ Yëtëryin le nke hnapul hun hna, nked iña hun iña kwëlëkwël.»

Humpen imbahn

²² «Vinkër va ye lampu mbahn ña. Ge nudu wapacëk mbahn hu ña fop kwëhnađ humpen. ²³ Bare ge vinkër va përenalihna, mbahn hu ña fop hn'umëhwëry nked. Awa ge humpen nte rëfakëha nke hnë wëjë ña mëhwëry mbacak, mëhwëry tac mbahnëd dus!

Wën ma koryi

²⁴ «Ahnë kodina njohalëhni vahnë vëhi gë ntawary dëwu ña fop: canëdëni g'aryampo do ñahnëdëha; ñëwëdëha aÿëntaÿ a do njafa. Kodiluhna ayohaluna Wënu ña do ayohalu fëna koryi ndampo fo.»

Ikwëtahn Wën

²⁵ «Pañare umë lehnandëmu: nt'ahnahandu ile rokëdun ma vile liyadun. Gena bi uwám yabëk gë roka do mbahn iñi yabëk fëna gë viÿi vi? ²⁶ Yëkëryinëhni wusëry wï: wahnadëdina, wavarëpëdina fëna, waryanëdina iroka hnë vandank, bare Rëmun le ye g'ambin ÿi ndavëdëhëhni. Kas wuhnë vële lëbëkëhni nafa wusëry wï dinëhnëdiluhna bi ntëbini vëhni dus? ²⁷ Ge ahnë hnë wuhnë nahad uryënah lëwu ÿa kod bi koyëna nkwën iyary wafac walëwu ÿa?

²⁸ «Do ye hnahadun fëna soje viÿi vile liyadun? Yëkëryin gante pëhnëd wapëtél wabë fëk ki: dokuñëdina, bahnëdina wafand. ²⁹ Bare la ahnaÿ a Salomo, g'uvetak lëwu ÿa fop, nuÿalohna viÿi viwamah had ufëtél ryampo gë watac ki. ³⁰ Wënu ña koyëna cudëdëha idël nte ye dol ani do acahn ntonji gë hwëdëh. Ge umë toña ye, kas wuhnë cudëdëhu ntëbi dël iñi! Kwëtahn hun iña yabëna! ³¹ Awa ntë nkehahnahnu alehnëndu: “Ye rokëden, ye seden, ye liyaden?” ³² Vële wok vëyëtëlahna Wën va vërad kwëlëkwël soje virac fop. Bare wuhnë, Rëm hun le ye g'ambin ÿa njëtëk mbalëku virac fop. ³³ Awa, bëraryin iyëkëlehn Naÿ Wënu ña ten do gë ile satahnëka ÿa, tac njëdadëhu fëna le valëku ÿa fop. ³⁴ Antë nkehahnahnu soje acahn: acahn ÿa nkehahnahnedëha g'umë dënk. Ambër nte yijëd fac-wo-fac ña gwër nke soje fac ÿa.»

7

Nt'ahitiñehni vëÿënta hu va

¹ Yesu më ntehnëk kat: «Nt'ahitiñu nkeya vëÿënta hu va soje Wënu ña antë kitiñu wuhnë fëna. ² Yëtëryin dus, Wënu ña kitiñëdëhu gante kitiñëdunëhëhni vëÿënta hun ka, g'aňëña nte ÿañëhnahnedunëhëhni vahnë ña ñañëhnahnedëdëhu Wënu ña.

³ «Soŋe ye yëkëdu ivëd le ye hnë inkër aÿënta hu hna, do hara kamahnëlihna bërëh bële yehi hnë inkër hu hna? ⁴ Hak kodu alehna aÿënta hu ÿa: “Napërye lihëti ivëd le yehi nkër hu ÿi” hara bërëh yehi inkër hu hna? ⁵ Wëjë, ale ntiyahnek catëru alëbëhni vëÿëntaw, dihëтары ten bërëh bële yehi inkër hu ÿi tac nuđu ðus alihëtahna aÿënta hu ÿi ivëd le yeha nkër dëwu ÿi.

⁶ «Nt'ayëdawuni ile sëvak ÿa wabe, kabi ge njëðarunëhëhni cahëtanëhnëdënihu ñarënihu; nt'aloŋu wanjere hun wakwëhn nafa had sanikona ña haryënkwa vampëhëmpëh hna, kabi ge ntojëntunëhëhni nkëñëdëni do nihëd.»

Siyab soŋe wayëfa

⁷ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Tëyëryindën njëðaderun, yëkëlehnëryindën nuðun, bankëryindën rënka ÿa piðëtënderun. ⁸ Paryi pëyaðëmu, ale-wo-le rëyëka njëðade, ale yëkëlehnëka nuð do piðëtëhnëde rënka ÿa ale vankëd a. ⁹ Nke bi hnë wuhne ahnë ale yëdaðëha fatahu itaka ge mburu tëyëka, ¹⁰ ma lën ge igis tëyëka? ¹¹ Mama mehantun, bare viÿë vëfëren yëdaðunëhëhni vutah hun va. Do kas Rëmun le ye g'ambin ÿi njëðadëhëhni viÿë vëfëren vële rëyëdëha va!

¹² «Fop ile ÿaðun ntinëhnënihu vahnë ÿa, dinëhnëryinëhni wuhne fëna: irac ye ile karanëd sariya Moyis ÿa gë vëkayëte wakila ña.»

Vankaw vaki va

¹³ «Tënkëryin rënka suyah hna. Vëyabah rënka yankah hna tënkëdëni do nkañ nkwankah ña tëfëdëni bare g'ibëv njiryeryëd. ¹⁴ Rënka suyah ÿa g'ankañ ntakah tëfi ña g'uwañ usër njiryeryëd; vële hnuð va vëyabëna.»

Wakila vëwër

¹⁵ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Keharyinëhni vële wok wayena wakila paryi. Njijëdëni hnë wuhne ntiyajëdëni had wape, bare ðambery lëw hni waÿin wayapah ye. ¹⁶ Njavëtëdunëhëhni ge nurun ile ntidëni ÿa. Gena bi waresen wã kwëcëdëna hnë wadëmpëhn do wanuÿ ña fëna kwëcëdëna hnë dël imeh. ¹⁷ Atëh përen wadëwel wapëren ntëwëd do atëh meh wadëwel wameh ntëwëd. ¹⁸ Atëh përen kodina ntëw wadëwel wameh, atëh meh fëna kodina ntëw wadëwel wapëren. ¹⁹ Atëh nte-wo-nte wod dëwëna wadëwel wapëren ña, ñosëde ntabi gë hwëdëh. ²⁰ Ha, koyëna dënk njavëtëdunëhëhni wakila vëwër ña ge nurun ile ntidëni ÿa.»

Vërefal paryi va

²¹ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Lakënde vahnë va macëndëniho: “Ahwëhn, Ahwëhn” gena soŋe umë rënkëndahnëdëhëhni Nañ ambin hna; vële lid le ñað Rëm mën le ye g'ambin va fo rënkëd. ²² Hnë fac le kitijëdëha Wën ðuniÿa hna vëyabah ntehnëdëniho: “Ahwëhn, Ahwëhn, gena bi toña, g'uwañ hu wã pëyahneðëfunëho wanës Wënu ña; g'uwañ hu wã ntaðëfunëhëhniwo wayine ña; g'uwañ hu wã ntidëfunëho vifëmpëhnahnah viyabah?” ²³ Awa ntehnëdëfuhëhni: “Kobëri yëtëluhna! Ñaÿëtaryino, wuhne vële wok ðidiluhna le ñað Rëm mën a!”»

Vacery vaki

²⁴ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Ale-wo-le wëryëk wanës wante hnësëdëfu takahn ñi do nti watac arac aritah ye: nke had ale vëryëk cery ntëwu gë sima. ²⁵ Rëv ÿa tëvëk, wasën wã macëk, sël sankaf ÿa cëlëk, bare këfëna cery tac, kabi gë sima mbëryik. ²⁶ Bare ale wëryëk wanës wante hnësëdëfu takan ñi do dil watac, arac ahnënkwañ ye: nke had ale vëryëk cery ntëwu g'inkal fo. ²⁷ Rëv ÿa tëvëk, wasën wã macëk, sël sankaf ÿa cëlëk këfëlehn cery tac do nih fop.»

Ucankaf Yesu

²⁸ Ga puhnak Yesu wante nësödëho ña, vahnë va fop pëmpëhnahnëkëhniwo gante karanjëdëhëhniwo ka. ²⁹ Gelohna gë vëharaj sariya vëlëw hni ka, bare g'ucankaf karanjëdëhëhniwo.

8

Yesu ahwëhn ambiy njërënëd

¹ Ante cëlëdëho Yesu kuñ hna kore sankaf rëfëlehnëdëhawo. ² Awa asan ahwëhn ambiy tëhalehn a, ndëkwëhn karyënkwa lëwu do nteha: «Ahwëhn, ge ñadu, kodu ayërëno, afacënëlehno.»

³ Yesu më njelëk vák ÿa ñaka do nteha: «Ñadëfu: Pacëry!» Tañ njërëlehn. ⁴ Tac Yesu më ntehnëka: «Nëpary ðus: nt'afëyahna ÿin la aryampo, bare yiry njëki asëna wasadëha ÿa, do canëry sadëha le kerëko Moyis canënde ÿa. Koyëna vahnë va fop njëtëdëni pacëru.»

Yesu aryokujëhn kapiten njërënëd

⁵ Wati nte tënkëdëho Yesu Kaperënaÿum ña, Kapiten vë Rom rëhakawo soñe muntahna ndemahna. ⁶ Më lehnëkawo: «Ahwëhn, aryokuj mën a ndakëk tere hna, kodina mat, mbërak ðus.»

⁷ Yesu më ntëkwaka: «Njidëfu yërënëwa.»

⁸ Kapiten ÿa më ntehnëk: «Ahwëhn, catëla soñe arënkahn tere mën hna. La ki fo nësëru njërëd. ⁹ Ami dënk, vële lëbëko ucankaf a wawëndëbu do kwëhnabuhëhni wasodadë wale wawëndëho fëna. Ge ntehnëbuha aryampo nji, njid. Ge ntehnëbuha aÿëntaw njij, njijëd. Do ge ntehnëbuha aramp mën a fëna nti iñë, ntid.»

¹⁰ Yesu ga nkwëryëk wanës watac, pëmpëhnahnëkawo më ntehnëkëhni vële rëfëlehnëdëhawo va: «Toña ÿa fëyadëmu: nulëwahna hnë bulunda vëvë Isërayel hna ale njabëk ikwëtahn g'aÿi ki. ¹¹ Paryi pëyadëmu: vahnë vëyabah matidëni vacape hna fop, ntañalandëni gë Abëraham gë Isak do gë Sakob Nawë ambin hna soñe ambënt ña. ¹² Bare vële rëfëkawo nkentini Nawë va canëdëni g'ipër le mbahnëk hna, hnam rëkëd kondëni do cemëlehnandëni wabeñ ña.»

¹³ Tac Yesu më ntehnëka kapiten ÿa: «Bokary gë ÿal hu! Arabi Wënu ña ntinëhni ile hwëtahnëru ÿi!» Do aryokujëhn kapiten ÿa njërëko hnë wati rac dënk.

Yesu vëres vëyabah njërënëd

¹⁴ Tac Yesu njiko tere Piyer hna më tëkatëka hnëmu asëvalu Piyer ga ndakëk; mbahn iña njakëkawo. ¹⁵ Umë ñakëka vák ÿa do yak mbahn wä tavëlehna tañ. Asëval a matëlehn njohala.

¹⁶ Ante nëkak ña, njonëhnijikëhniwo Yesu kore sankaf vahnë vële pëlani wayine. Gë wanës wadëwu ña fo ntadëhëhniwo wayine ña do njërënëdëhëhniwo fëna vëres va fop. ¹⁷ Koyëna ntiyako wanës kila le waciko Esayi ÿa:

«Nufëk ile horotehnëdëhëfu ÿa;
ndibëk wates wadëw fu ña.»*

Vële ÿad tëfëlehnëdëniha Yesu

¹⁸ Ante nukëhniwo Yesu fop kore le hwërëka ÿa më ntehnëkëhni vërëfal vëlëwu va ntëmpëtani gë cape ñëntaw lant ka. ¹⁹ Hnë wati rac Aharaj sariya aryampo më tëhaka do nteha: «Aharaj, tëfëlehnëdëmi hn'ile-wo-le njidu hna.»

²⁰ Yesu më ntëkwaka: «Vuntadaw va kwëhnani wahatëh wale njinëgandëni do wusëry wä wahof; bare Ajë Ahn'a kwëhnana ÿëwä le njinëgad.»

²¹ Ahawary kat arac arëfal Yesu yeho, më ntehnëgëka: «Ahwëhn, yëdërye yiwu ten hnapu hafo Apa cëm tac do gë yiju rëfëlehnëndi.»

* 8:17 8:17: Esayi 53.4; 1 Piyer 2.21-24

²² Yesu më ntëkwaka: «Tëfe do tavëryihni vësëm va mbañënihëhni vësëm vëlëw hni va.»

Yesu sël tëryëd

²³ Tac Yesu më kayëk kulu sankaf hna do vërefal vëlëwu va më kayëntini. ²⁴ Tañ sël sankaf matëlehn lant hna, cëlënd hafo wavonkëlo wënka ña ñand tēmp kulu ña. Wati rac Yesu wakwëd ndakëko. ²⁵ Awa vërefal va më tēhaniha nēgētēniha ndekatëndēni: «Ahwēhn, pehētēryifu! Cēm inja yeyinëk!»

²⁶ Më ntëkwakëhni: «Soñe ye ntakëku? Gante mbak kwëtahn hun ka!» Matëlehn, ñañēna sël ña gē wavonkëlo wënka ña, tēryalehn fop nkelehn yamah sankaf.

²⁷ Vëhni fop pēmpēhnahnëkëhniwo më ntehnëdēni: «Mo ga ye awa ayi asan? La sël ña gē wënka ña mawëhnëdēniha!»

Yesu njërënëdëhëhni vësan vëhwëhn wayine

²⁸ Ante tēkëko Yesu hnë nkal vëvë Gadara hna, gē cape ñëntaŵ lant ña, vësan vëhi vële pëlaniho wayine më cahnini wayag hna njijëndēni pankëlēni. Ñayēniho dūs, soñe rac ahnë dëkëdïlohna mbok tēf nkaw tac. ²⁹ Pëgwëlehnēni ndekandēni: «Ajë Wën, ye ye yëbëlan fu? Ahorotehnëfu bi yijëru ani gē tēkahnënd wati kitiñ ña?»

³⁰ Hara kore vampëhëmpëh ryavëdëho ñawët toye. ³¹ Awa wayine ña më muntaniha Yesu aki: «Ge ñadu alafu, cañëtēryifu hnë wañi vampëhëmpëh!»

³² Më ntehnëkëhni: «Yiryin!» Më cahnënihëhni vësan vëhi va njini tēnkënihëhni vampëhëmpëh va. Tañ kore vampëhëmpëh na fop pëtalehnëhni vambëñ kuñ hna njini ntëbani lant hna do cēmëlehnēni fop. ³³ Vëhery vampëhëmpëh va njilehnēni g'igary fo g'ankol do gē le kwëtëdēni vampëhëmpëh hna pëyahni fop le nuni ña do g'ile yehëhni vësan vële pëlaniho wayine va. ³⁴ Vahnë vëvë nkol va fop cahnëniho njini pankëlēni gē Yesu. Kōbëri ga nuniha këlaniha cahn resiyo lëw hni hna.

9

Yesu ale ye vorovoro njërënëd

¹ Ga matëk hnam Yesu më kayëk kulu sankaf hna do ntëmpëta nji g'inkol ntëwu.

² Ga tēkëk hnam vahnë më njinenëhniniha asan ale ye vorovoro hnë yala ndakëko. Yesu ga nuk ikwëtahn nte kwëhnani soñe lëwu vële yojëkawo va, më ntehnëka aresa: «Duñërary, fatah mën! Tavëhnëmi wameh hu ña!»

³ Awa vëharan sariya vëryampo më nahadëni: «Ayi asan Wënu ña njewëd!»

⁴ Yesu njëtëko le nahadëni ña, më ntehnëkëhni: «Soñe ye hwëhnarun viñi vïnanan vimeh? ⁵ Lehnuŵa ayi asan: “Wameh hu ña tavëhnëmi”, ma: “Matëry do yasëry” ryampo bi ñak hnëñëk nësi hnë wañi? ⁶ Awa ñadëfu ayëtu: Ajë Ahn'a kwëhna fanka nkal li tavëhna ahnë wameh.» Tac më ntehnëka asan ale yeho vorovoro ña: «Matëry, nufëry yala hu ña aŵënc gē ñal hu!» ⁷ Asan a matëlehn nuf yala lëwu ña do mënc gē ñalu. ⁸ Kore ña ga nuni watac, pēmpēhnahnëkëhniwo do cëmbëdënihaŵo Wënu ña soñe le njëdakëhni vahnë va iyi sifa wëka.

Matiye nkef arëfal Yesu

⁹ Yesu matëko hnam njind do nuhna asan ale wacik Matiye hnë biro le cosahnëde ñatëtanke hna ntañako. Më ntehnëka: «Tëfe!» Matiye matëlehn do tēfëlehnënda.

¹⁰ Tac, Yesu gē vërefal vëlëwu va roka tokëlandëniho tere Matiye hna gē vëref ñatëtanke vëyaŵah do gē vëwëh vëhaŵary. ¹¹ Wafarise ŵa ga nuni watac më ntehnënihëhni vërefal Yesu va: «Soñe ye tokëntëde aharañ hun ayi gē vëref ñatëtanke vi do gē vëwëh vi?»

¹² Yesu nkwëryëkëhniwo më ntehnëk: «Vëres va valëkëhni g'ayërën, gena vële wok vëresëna. ¹³ Yiryin aÿëñawu ile pëhnëtanëd wañi wanës Wën: “Ipërëna ña fecehnëko, gena sadëha wusaŵ.”* Yëtëryin vëwën yijëbu wacu, gena vësatah.»

Yesu gë sunj ÿa

¹⁴ Awa vëréfalSan Ayary a më tëhaniha Yesu do tëyëniha: «Fuhnë gë wafarise wï njehëkëfu cuñ inja, awa soñe ye vëréfal hu vi vësunëdina?»

¹⁵ Më ntëkwakëhni: «Naharun bi vële fayehnik ambënt va kodëni kwëhnani uyiwëhnah wati le nkelahnëni g'ale ÿëlëd a? Kodina nke watac! Bare wati yejëk ntihtëtëndëniha ale ÿëlëd a; awa wati rac vëréfal mën va rëkëd cuñëntëndëni.

¹⁶ «Ahnë kadëdina ankwëÿ pand kasëk, nte wok kwëÿana ten, hn'ipand cër; ge gena umë, ankwëÿ pand kasëk inja, ge ndagik, kwëÿad do citëd pand cër inja do hatëh ha njankëd d'us. ¹⁷ Tawëdëna fëna uñen kasëk hnë waryëpët wasër*»; ge gena umë waryëpët wã tënkëd, përekad do uñen uña ndehëtaf. Bare uñen kasëk ña hnë waryëpët wëhasëk tawëde do koyëna ñoñ përekadina.»

Iyërën ares do g'ibëhnëndan aryag asankaf

¹⁸ Wati nte nësëndëhëniwo Yesu wañi ña, asankaf wasëwif rëkiko, ndëkwëhn haryënk w lëwu do ntehnë: «Aryag mën a cëmëk tamëki; bare yij aÿaka do matëd.»

¹⁹ Yesu më matëni gë vëréfal vëlëwu va do tëfëlehnëniha asankaf arac.

²⁰ Awa ga njidëni, asëval ale resëko njidëho sat kobëri hnë wabëhn pëhw gë waki, rëhakawo Yesu kamëhni do ñak wacëmët cuñ ntëwu ña ²¹ kabi ntehnadëho: «Lakënde viÿi vilëwu vi fo ÿakakëndëbu, njërakëndëbu.»

²² Ante ñakëk ña Yesu më cahëtak do ntehnë: «Yaŵënyary, aryag mën! Ikwëtahn hu ña njërënëki.» Do hnë wati rac dënk asëval a njërëko.

²³ Tac Yesu tükëko hnë tere asankaf wasëwif hna. Ga nukëhni vële yëwëd ge ahnë cëmëk va do gë vële yahnadëho va, ²⁴ më ntehnëk: «Cahnëryin hnani, fandag fi cëmëna, wakwëd fo ndakëk.» Bare njafanëdënihawo. ²⁵ Ga canënihëhni kore ÿa g'ipër, Yesu tükëko cery hna, pëlahna fandag fa vák ÿa do matëlehn. ²⁶ Wëkasëk watac campëko resiÿo hna fop.

Yesu vumëp vuki njërënëd

²⁷ Hnë wati nte matëko Yesu hnam njind ña, vumëp vuki rëfëlendëhawo ndekatëndëni: «Hey! Ajë David, kaÿëhnahnëryiÿi gë fuhnë!»

²⁸ Ga tükëk tere hna, vumëp va më tëhaniha do më tëyëkëhni: «Ntiyahnëku bi kodëfu liwu ile rëyëdun ÿa?»

Më ntëkwaniha: «Ha, Aharañ.»

²⁹ Awa më ñakëkëhni vinkër va do ntehnë: «Arafi Wënu ña maŵëryahnu ile ÿadun ÿa kabi kwëtahnërunëho!» ³⁰ Do vinkër vidëw hni va kolëko nund. Tac më ñañëhnëkëhni ntehnëhni: «Nëparyin d'us, la aryampo tëfëlahna njëta wañi.»

³¹ Bare njiniho nësëndëni soñe Yesu ÿa hnë resiÿo rac hna fop.

Yesu njërënëdëha kumim

³² Wati le cahnëdëniho vumëp ña, Yesu njonëhnijikawo kumim kabi yine fëlakawo.

³³ Yesu canënda tuñ yine ÿa, kumim rac pëgwëlehn nësënd. Kore ÿa fop pëmpëhnëkëhniwo d'us do nësëndëni: «Kobëri nulëfuhna ÿi sifa iñë Isërayel li!»

³⁴ Bare wafarise wã ntehnëdëniho: «Asankaf wayine ña yëdadëha aÿi asan fanka canahnëndëhni wañi wayine!»

Yesu kaÿëhnahnëka gë kore ÿa

* 9:13 9.13: Ose 6.6 * 9:17 9.17 Waryëpët wasër: namu lëw hni hna umë taŵahnëdëniho uñen ña.

³⁵ Hnë wati rac Yesu njidëho wahnaŵ gë vankol hna fop; karanjêdëhëhniwo vahnë va vacery vacaliŋa vantëŵ hni hna, pëyahnedëho Wanës Wakasëk Naŵ ŋa do njërënedëhëhniwo fop vëres gë vëreyah va. ³⁶ Kaŷëhnahnëkawo dŋus gë wakore wade nudëho ŋa: mbëraniho do cilëtaniho; nkeniho had wape wante wok wahwëhnana ale heryëdëhëhni. ³⁷ Awa më ntëhnëkëhni vërefal vëlëŵu va: «Barëp roka yabah yehëhna, bare vëryokuŋ va vëyabëna. ³⁸ Awa muntaryina ahwëhn kaŷ a nkwënihni vëhaŵary.»

10

Doku pëhw gë vëhi ŷa

¹ Ga puk watac Yesu macëkëhniwo vërefal pëhw gë vëhi vëlëŵu va do njëdfahni imëk ntandënihëhni wayine do njërënenëdënihëhni fop vëres va gë vëreyah va.

² Wëlin wamac wadëŵ hni ŋa:

aryënkwëryënkwa a umë ye Simo, nte ŵacëde Piyer g'aheryu Andëre
gë viju Sebede, Sak gë San

³ gë Filip

gë Barëtelemi

gë Toma

gë Matiye arëf ŷatëtanke ŷa

gë Sak ajë Alëfe

gë Tade;

⁴ gë Simo Ahahnëndak a

gë Yuda Isëkariyot ale yed' aroka Yesu ŷa.

Ipay pëhw gë vëhi ŋa

⁵ Tac, Yesu payëkëhni doku vësan pëhw gë vëhi va, gë ŷi siyab: «Keharyin waresiŷo wale ntëdfahnëni vële wok vëyena wasëwif va do nt'arënkula inawŵ d'ampo Samari hna, ⁶ bare yiryin gë cape bulunda Isërayel vëhni vële ye had vupe vunte sëvëk.

⁷ Nkawŵ hna, pëyahënëhni vahnë va Naŵ ambin ŋa tëhajëk, ⁸ yërëneriyinëhni vëres va gë vëhwëhn ambiŷ per, matëndëryinëhni vësëm va, daryinëhni wayine ŋa. Kifo nuŷarun dawëluhna, ŵuhnë fëna yëdfahnëryin ki fo. ⁹ Nt'ayoyawu la uŷëc koryi ryampo; ¹⁰ nt'ayowu kufa soŋe uyas ŵa; la acud' akaŵary ma wapary wakawary, la ryoko, kabi aryokuŋ a njëdafë le valëdëha ŷa.

¹¹ «Ge tëkërun hn'inawŵ ma hn'ankol, yëkëlehnëryin bi mo fëhwëtak soŋe kacaŵu do ñëwëryin ŷalu hna fo hafo aŵatu hnam. ¹² Ge tënkërun hnë tere dehnëryin: «Arabi yam ŷa nke gë ŵuhnë.» ¹³ Ge vële lëdëk hnë tere rac va kacanihu, arabi dëwara hun ŋa cël ŷal hni hna, ge gwër nuŷani nke. Ge gena umë, arabi idëwara hun ŋa mboka gë ŷalun. ¹⁴ Ge, hnë tere ma nkol hna fop, ŋwëŷik kacadeluhna ma nëpayiluhna, kërënarinyin hnam do bankaryin ivëd' wapary hun ŋa. ¹⁵ Toña ŷa fëyadëmu: hnë fac kiti hna, vële lëdëk Sodom gë Gomor[☆] va vëyapënanëdëna dŋus gë vëvë inji nkol ki.

¹⁶ «Nëparyin! Payëdëmu had wape wante wok wayëtëna ŷayah fagant waŷin. Awa titënarinyin do ahnëŋu. ¹⁷ Keharyinëhni vahnë va kabi kitiŋëdënihu do ntampëdënihu vacaliŋa vantëŵ hni hna. ¹⁸ Njiryeryëderun haryënkwa hnë waguverëner hna gë vëhnaŵ hna soŋe lëmën, wasedë mën yedun haryënkwa lëŵ hni, vëhni gë wabulunda wadëŵ hni ŋa. ¹⁹ Ge njiryeryirun vakitiŋa hna antë nkehahnahnu soŋe le hnësëdun ma gante tëfëka ahnësu: wanës wante rëfëka ahnësu ŋa njëdafëhu Wënu ŋa wati rac. ²⁰ Ha, gena ŵuhnë rëkëd' ahnësëndu, bare Iyir Rëmun ŋa rëkëd' nësënd hnë ŵuhnë.

☆ 10:15 10.15: Wapëgwala 18.1-19.38

²¹ «Hně wati rac, vēle vankĕk rĕm gĕ hnĕm njĕdfahnĕlĕdfĕni soņe ndaŵini; warĕm ŵa koyĕna ntidĕnihĕhni vutah vuntĕŵ hni va do vutah va űĕŵĕdfĕnihĕhni vēle hnagĕkĕhni va do ndaŵĕhnĕdfĕnihĕhni. ²² Vahnĕ va fop űĕŵĕdfĕnihu soņe lĕmĕn. Bare ale yaŵĕnad hafo pu ŷa, Wĕnu űa pehĕtdĕha. ²³ Ge kĕm fo ntiderun hn'inaŵ, garyĕryin hn'ikaŵary. Toņa ŷa fĕyadĕmu: nkođun afĕyahnĕndu wanĕs Wĕnu űa hnĕ wahnaŵ wavĕ Isĕrayel hna fop hafo Ajĕ Ahn'a bokaj.

²⁴ «Fakaraņ fante lĕbĕka aharaņ alĕŵu gena do aryokuņ ale lĕbĕka ale ndokuņĕhnĕdf gena. ²⁵ Caņĕk ge fakaraņ fa nke had aharaņ alĕŵu ŷa do aryokuņ a nke had ale ndokuņĕnd a. Ge asankaf tere ŷa Belĕsebul macĕde, awa vēvĕ tere lĕŵu va fĕna koyĕna macĕdfeni!»

Ale rĕfĕka ntakĕlĕntĕndehna

²⁶ «Gante-wo nke ka, ntĕ ntaku gĕ vahnĕ va. Fop le soŵik ŷa cowĕtdĕde, do fop le ye sĕvah ŷa njĕtdĕde. ²⁷ Ile hnĕsĕhnĕdfĕmu g'umĕdf ŷa, tĕfĕtaryin ge pacĕk; ile ŷakĕnakĕnderun ŷa, dekaryin yaņ. ²⁸ Antĕ ntakuni vēle ryawĕdf imbahn bare hara wahodĭna ndaŵĕni ntaŵary űa; dakĕryiŵuna Wĕnu űa umĕ ale hod ntab mbahn iņa g'intawary iņa per janama hna. ²⁹ Gena bi nkwaĕdfĕni vuņer vuki gĕ uŷĕc koryi ryampo? Bare la fĕndampo hnĕ vutac yojĕdfĭna nkal li hara Wĕnu űa Rĕm hun ŷa yĕtĕna. ³⁰ Ge ŵuhnĕ ye, la mul bĕ vankaf hun űi ndĕkwĕk. ³¹ Awa ntĕ ntaku: ŵuhnĕ lĕbĕkĕhni nafa ŷa kore vuņer vuyabah!

³² «Ale-wo-le hnĕsĕk bulunda hna ami hwĕhnĕka, nĕsĕdfĕfu ami fĕna haryĕnkW Rĕm mĕn le ye g'ambin ŷa ami hwĕhnĕka aŷi; ³³ bare ale-wo-le hnĕsĕk bulunda hna kwĕhnĕlĕŵahna, nĕsĕdfĕfu ami fĕna haryĕnkW Rĕm mĕn le ye g'ambin ŷa kwĕhnĕlĕŵahna.»

Gena yam bare uwĕt

³⁴ «Ant'ahnahawu yam yiryeryibu đuniŷa li: gena rac, uwĕt ye. ³⁵ Wasaņĕdfĭna ajĕ gĕ rĕmu, aryag gĕ hnĕmu, asĕval gĕ hnĕm asanu; ³⁶ do vēŷeŵ ahnĕ va, vēvĕ tere lĕŵu va dĕnk yed.

³⁷ «Awa ale ŷahnĕka rĕmu ma hnĕmu hafo lĕbiwu ami, ahnĕ arac gena gwĕr nke arĕfal mĕn; ale ŷahnĕka aju ma aryagu hafo lĕbiwu, ahnĕ arac gena gwĕr soņe lĕmĕn ŷa. ³⁸ Ale wok maŵana tĕfĕndo hafo paki cĕm hna kĕrĕwa gena gwĕr nke arĕfal mĕn. ³⁹ Ale ŷad ŷi đuniŷa ŷi cĕmĕdf, bare ale wok kwĕtahnĕna nĕf ŷi đuniŷa, soņe lĕmĕn ŷa, nkoryaryĕdf ntaŵary dĕŵu űa hafo arayen hna.»

Icos

⁴⁰ «Ale-wo-le hacaku ŷa kacako; ale-wo-le hacako ŷa kacaka ale fayiko ŷa. ⁴¹ Ale-wo-le hacaka kila Wĕn kabi kila ye, nuŷad icos nte kwĕtĕhnik kila ŷa; do ale hacaka asatah a kabi asatah ye, nuŷad icos nte kwĕtĕhnik asatah űa. ⁴² Toņa ŷa fĕyadĕmu: ale yĕdfaka la ŵĕnka wayamah fo ale ŷak vak hnĕ vĕrĕfal mĕn hna kabi arĕfal mĕn ye nuŷad icos dĕŵu űa.»

11

Vĕfayik San Ayary a

¹ Ante puhnako Yesu siyab vĕrĕfal pĕhw gĕ vĕhi vĕlĕŵu űa, njiko soņe karaņĕhni vahnĕ va do nĕsĕhnĕhni wanĕs Wĕnu űa vankol vambĕ hnam hna. ² San Ayary a, nte woko le cĕdfiko hna, nkwĕryĕko le ntidĕho Kĕris ŷa. Awa mĕ payĕkĕhni vĕryampo hnĕ vĕrĕfal vĕlĕŵu hna ³ tĕyĕryina Yesu: «Arĕhnayik ale ŷad njija bi yeru ma ahawary rĕfĕkĕfu hnapĕfu?»

⁴ Yesu mĕ ntĕkwakĕhni: «Yiryin afĕyawuna San ile wĕryĕdfun do g'ile hnuđun ŷa: ⁵ vumĕp va nudĕni, vēle radĕdf va gona tadĕndĕni, vĕhwĕhn ambiŷ va yĕr űa

njërënëdeni, vëryënjënkah va nkwëryëdëni, vësëm va bëhn ña mbëhnëndanëdeni do Wanës Wakasëk ña pëyadëni vëhaÿëhnah va. ⁶ Mbetak ale wod tavëna ikwëtahn dëmën ña!»

⁷ Ante njini vërefal San ña, Yesu më nësëndëhëhni kore ÿa soje San ntehnënd: «Ye yirunëho ayëkiwu wula hna? Ale wok kwëhnana nafa had idël bë tëfary sën nte ñënkëlend sël bi? ⁸ Awa ye yirunëho ayëkiwu? Ale sudak viÿi viwamah bi? Vële sudad viÿi viwamah va vacery vëhnaŵ hna nkeni. ⁹ Awa, ye lë yirunëho ayëkiwu? Kila bi? Ha, ntehnëdëmu ntëbik dënk kila. ¹⁰ Soje San nësëd Vikerëh va ante ntehnëko Wënu ña: “Cañëtëryidëfuha afay mën a haryënkwa hu pëhwëtëhni nkaŵ ña.”^{*} ¹¹ Toña ÿa fëyadëmu: kobëri nagina ale lëbëka San Ayary a; bare ale ÿak mbak nafa Naŵ ambin hna umë lëbëka San. ¹² Kobëri wati nte pëyahnëdëho San wanës Wënu ña hafo gaki, ale-wo-le ntid fere fop tënkahn Inaŵ Ambin hna; vële varikañëk va fo hamënad soje tënkëni. ¹³ Wakila ña fop pëyahnëni Naŵ Wënu ña. Sariya Moyis ÿa fëna pëyahnëk. Tac San fëna pëyahnëko. ¹⁴ Do ge ñadun aŵaŵu, San ye Eli, asan ale ntehnëniho wakila mbokajëd ña. ¹⁵ Nëparyin ðus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

¹⁶ Yesu më mbok ntehnëk: «Mo hodëfu wëntëndëlehnëwëhni vëÿi vahnë? Vutah vunte lañak le nëhëdëni mëntëlëni, vundampo ndekahnatëndënihëhni vuñëntaŵ va: ¹⁷ “Njëwëhnirun hnëŵ sampace, gaŵëluhna sampace! Njëwëhnirun hnëŵ wakwëy, gaŵëluhna wakwëy!” ¹⁸ San njijëko, tokëdlohna roka fërën, cedilohna uñen do vahnë va cañahnëlëliwohna, ntehnëdëniho soje umë: “Yine fëlaka!” ¹⁹ Tac Ajë Ahn'a njijëk, tokëd, ced do ntehnëdëniho soje umë: “Yëkëryina aÿi asan, roka gë use ñen fo nahad, do lawo vëref ÿatëtanke ye do gë vëwen!” Bare vële rëfëk uyët va njavëtëdëni Wënu ña catëk.»

Vankol vante wëÿëk vëhwëtahnëdina

²⁰ Awa Yesu pëgwëlehn ñañëhahnëndëhni vahnë vëvë vankol vante ñako ntihañ vifëmpëhnahna viyabah vilëŵu va, kabi hnam vëwëcëtëlohna vankeya vantëŵ hni va. Më ntehnëk: ²¹ «Meku ŵuhnë vëvë nkol mbë Korasin gë mbë Betësayida vi! ÿal hun hna ntik Wënu ña viÿë vifëmpëhnahna va gena Tir gë Sidon.^{*} Ge hnam ntikënd viÿë virac, vëvë hnam vi mbiÿëk ga nkwëcëtakëndëni vankeya vantëŵ hni va. Cudakëndëni viÿi icëm do nëvakëndëni ibëhn vimbahn hna tufëhnahnëni gante njiwëhnëni ka soje ile ntidëniho kobëri ña. ²² Soje umë fëyadëmu, fac kiti hna vëvë Tir gë Sidon vëyapënanëhnëdëna ðus gë ŵuhnë ki. ²³ Wuhnë vëvë Kaperënaÿum ntiyahnëku bi njihnedërun hafo ambin hn'ani? Gedina koyëna. Noyëderun hafo janama hna. Ge vifëmpëhnahna vile liyik ÿal hun va Sodom^{*} ntikënde, naŵ tac nkokënd hafo dol. ²⁴ Soje umë fëyadëmu, fac kiti hna vahnë vëvë Sodom va vëyapënanëhnëdëna gë ŵuhnë ki.»

Iyinëga paryi ña

²⁵ Wati rac, Yesu ntehnëko: «Apa, Ahwëhn ambin g'inkal, camehnëmi gante njëtëndanëruhëhni vële ye had vutah ile sowëntuhëhni vëhwëhn hakili g'uyët. ²⁶ Ha, Apa, ntiru koyëna kabi irac ÿadu.»

²⁷ Yesu më mbok ntehnëk: «Rëm mën ÿa njëdako fop. Ahnë yëtëlohna ami, Aj'a, ge gena Rëm mën ÿa. Ahnë yëtëlahna Rëm mën ÿa ge gena ami, Aju ÿa do vahnë vële rëhnaŵu rufëwëhni Rëm mën va.»

²⁸ «ÿijën ÿal mën hna ŵuhnë fop vële ntënk idib vi do njëfadëmu ntaŵëla ña. ²⁹ Nufëryin sug lëmën ÿa yanjendu, koyëna nuÿadun yam ÿa soje walaŵary hun hna

^{*} **11:10** 11.10: Malasi 3.1 ^{*} **11:21** 11.21: Esayi 23.1-18 ^{*} **11:23** 11.23: Wapëgwala 19.24-27

dënk. Dakëla yentiwu do ntaŵary iŋa pacëko. ³⁰ Sug le lehnëmu ahnufu ŷi dakëna ndibi do idifib nte yëdaŵëmu ŋa dënëna.»

12

Yesu gë fac ntaŵëla

¹ Ga mbiŷëk toye, Yesu gë vërefal vëlëwu va hnë wëhaŷ vantimp ndëcëtaŵëniho fac ntaŵëla. Vërefal va inte yokëhniwo; pëgwëlehnëni nkubëndëni vantimp va do cemëndëni. ² Wafarise wëryampo, ga nuni watac, më ntehnëniha Yesu: «Ÿëkëry, vërefal hu va ile nkok maŵëryana sariya fu hnë fac ntaŵëla hna ntidëni!»

³ Yesu më ntëkwakëhni: «Karaŋëluhna bi ile ntiko David umë dënk gë vërefëlëntaŵu va hnë fac ryampo nte njokëhniwo inte ŋa? ⁴ Tënkëko cery Wën hna, nuf mburu nte kwëtëhniko Wënu ŋa, do tokëni umë gë vërefëlëntaŵu; hara, sariya fu ŷa maŵëryanëlëhniwohna tokëni: vësëna wasadëha fo maŵëryanëko. ⁵ Ma karaŋëluhna bi ile kerëko Moyis ŷa: la hnë fac ntaŵëla hna, vësëna wasadëha ndokuŋëdëniho Cery Wën Cankaf hna? Koyëna vëlënëndilohna sariya ntaŵëla ŋa, bare ahnë dehnëlëhniwohna menëni? ⁶ Awa, paryi pëyadëmu: nkehëhna hnani ile lëbëk Cery Wën Cankaf ŋi! ⁷ Gena bi Wënu ŋa lehnëk Vikerëh hna: “Ipërëna ŋa fecehnëko, gena sadëha wusaw?”* Ge paryi njëtakëndun ile pëhnëtanëd ŷa, kitiŋakëndilunihna vële wok vëwënenëna. ⁸ Yëtëryin, Ajë Ahn'a umë ye Ahwëhn fac ntaŵëla ŋa.»

Iyërën ale cëmëk vák

⁹ Yesu matëko hnam nji hnë calija ntëw hni hna. ¹⁰ Nkeho hnam asan ale cëmëko vák. Wafarise wëa ñadëniho nuŷani ile pëyahnedëni menëk Yesu pëlahni; soŋe rac më tëyëniha: «Sariya fu ŷa maŵëryak bi njërëni ahnë hnë fac ntaŵëla?»

¹¹ Yesu më ntëkwakëhni: «Ge aryampo hnë wuhne, kwëhnaka ife ryampo fo do ife rac ntëba hnë hatëh hatëwah hnë fac ntaŵëla hna, yidina bi ntabëtehn? ¹² Do, ahnë yabëlahna bi dus nafa ntëbi ife? Awa, sariya fu ŷa maŵëryak ntinëhni ahnë ifërën hnë fac ntaŵëla hna.» ¹³ Awa Yesu më ntehnëka asan a: «Yeli vák hu ŷi.» Umë njelëk do mbokalehna fërën fo gë ŷëntaŵ ka. ¹⁴ Tac, wafarise wëa cahnëlehnëni nësëlini bi hak ntidëni ndawëhnahnëniha Yesu.

Aryokuŋ ale tëhnaŋ Wën

¹⁵ Awa, Yesu, ga njëtak ile ñadëniho ntini wafarise wëa, më kërënak hnam do kore sankaf rëfëlehnëkaŵo. Njërënekëhniwo vëres va fop, ¹⁶ bare ŋañënahnekëhniwo ntehnëhni antë pëyahneni bi mo ye. ¹⁷ Koyëna nkeho ntiyahn wanës wante nësëko Wënu ŋa hnë wës kila le waciko Esayi ŷa:

¹⁸ «Wëliho aryokuŋëhn mën ale rëhnabu ŷa, ale ŷadëfu dus.

Umë fëbënëdëfu iyir mën ŋa do pëyadëhëhni wayamani ŋa gante ntidëfu ka catahnëni.

¹⁹ Conkëntëdëna g'ahnë, dëkadina, nësëdina soŋe tufëhnahn.

²⁰ Pakacëdina hn'ile fëgwëk wubëd; dipehnëdina lampu le wok pëtëdina dus.

Koyëna rëkëd ntind hafo urumpak wë pu;

²¹ do wabulunda ŋi fop umë tamahnëdëni.»

Yesu gë Belësebul

²² Fac ryampo, Yesu njonëhnikawo asan ale wëpëko do wok kodina nës kabi yine fëlakawo. Yesu njërënekawo asan arac, hafo nund do nësënd. ²³ Kore ŷa pëmpëhnahnëkëhniwo do fop ntehnëdëniho: «Aŷi gena bi Ajë David ale hnapëdeho ŷa?»

* 12:7 12.7: Ose 6.6

²⁴ Wafarise w̃a ga nkweryeni, mē ntehnēni: «Ayi asan ntađēhēhni wayine ŋa, kabi Belēsebul asankaf wayine ya yēdađēha fanka ntađēndahnēhni!»

²⁵ Bare Yesu njētēko nahan dēw̃ hni ŋa, awa mē ntehnēkēhni: «Ge vēle vankēk inaw̃ mētēdēni vēhni fo, naw̃ tac campēd, do ge vēle vankēk ankol ma tere fēna mētēdēni, ankol tac ma tere rac campēd. ²⁶ Do ge Sintani ntađ le kwēhnēk umē ya dēnk, umē fo wētēryad; awa ucankaf ntēwu ŋa hak kod nko kahn? ²⁷ Ntehnērun ntađēfuhēhni wayine ŋa kabi Belēsebul yēdađo imēk iŋa; vērefal hun vi lē, mo yēdađēhni imēk ntahahnēndēnihēhni? Tufahnēdēni vēhni dēnk kwēhnaluhna toña! ²⁸ Bare ge g'Iyir Wēnu ŋa ntađēfuhēhni wayine ŋi, umē tufahnēd Inaw̃ Wēnu ŋa tēkik ŋal hun hna.

²⁹ «Ahnē kodina tēnk hnē tere asan ahwēhn fanka do nuf hnapul lēwu ya, ge ñabēlahna ten asan arac; bare ge ñabēka kod nuf le-wo-le tere lēwu hna.

³⁰ «Ale wok gentina gē ami ya ayew̃ mēn ye; do ale wok demađilohna varēpēwēhni vahnē va campehnēdēhēhni. ³¹ Soŋe umē ye pēyađēmu: vahnē va kode tavēhnini soŋe wameh-wo do soŋe wayew̃ wante njewēniha Wēnu ŋa; bare ale yewēk Iyir Ipacah iŋa tavēhnēdena. ³² Do fēna, ale-wo-le hnēsēd wanēs wameh soŋe mēn, Ajē Ahn'a, kode tavēhni; bare ge ahnē nēsēk wanēs wameh soŋe Iyir Ipacah iŋa tavēhnēdena hnē đuniya vē gaki yi gē vē le yejēk per.»

Atēh g'ile ntēwēd

³³ «Atēh pērēn wadēwel wapērēn ntēwēd do atēh meh wadēwel wameh ntēwēd. Atēh ŋa wadēwel wante ntēwēk ŋa njavētahnēde. ³⁴ Wuhnē wafarise w̃i, njapērun had walēn! Hak kodun ahnēsēndu viyē viferēn do hara merun? Wēs ya ile fēbēk ntaŋary ya nēsēd. ³⁵ Ahnē afērēn a viyē viferēn vile fēbēka ntaŋary dēwu va canēd; ahnē aŋeh a viyē viwēh vile fēbēka ntaŋary dēwu va canēd. ³⁶ Pēyađēmu: fac kiti hna, vahnē va njavētēdēni tase Wēnu ŋa fop wanēs wakwēhn nafa kēm wante nēsēdēniho ŋa. ³⁷ Yētēry, gē wanēs wante hnēsēru ŋa kitijēdēhi Wēnu ŋa do pēyahnēd ge menēru ma menēlihna.»

Itēy dahēse

³⁸ Awa vēharan sariya vēryampo do gē wafarise wēryampo mē ntehnēniha Yesu: «Aharan, ñađēfun alinēhnēfu hnufu dahēse fēmpēhnahnah.»

³⁹ Yesu mē ntēkwakēhni gē aŋi nēsa: «Vahnē vēle ye vēwēh do wok vēhahnēndana soŋe Wēn vi, dahēse tēyēdēni, bare sifa dahēse le yehawo kila le w̃aciko Yonas* yi fo nuŋadēni. ⁴⁰ Ndampo fo nke gante ndakēko Yonas wafac warar hn'idonk igis cankaf ki, koyēna ndakēd Ajē Ahn'a fēna wafac warar bambery nkal hna tac mbēhnēd. ⁴¹ Fac kitij hna vēvē Niniv va nkentēdēni gē vēvē gaki vi, do tufahnēdēni vahnē vēvē gaki vi ntētēni. Vēvē Niniv va vēhni nkwēcētani vankeya va ante nkwēryēniho wanēs Yonas ŋa do nkehēhna hnani ale lēbēka Yonas bare w̃uhnē gwēcētaluhna vankeya va. ⁴² Do fēna, fac le kitijēdēhēhni Wēnu ŋa vahnē va, asēval ale hnaŋēko hn'inkal Saba nkentēde gē vahnē vēvē gaki vi, do tufahnēd vahnē vēvē gaki vi ntētēni. Umē le tēkwik nkal hna matik njij nēpa usery Salomo* w̃a do nkehēhna hnani ale lēbēka Salomo bare nēpađilunahna!

Iboka yine

⁴³ «Ge yine ntayik hnē ahnē, le nkeho cery ntēwu hna, njid njasēlehnēnd wēwac wahankah hna njēkēlehnēnd hn'ile ñēwēd. Ge nuŋana, ntehnad: ⁴⁴ “Mbokađēfu cery mēn hn'ile matibu hna.” Awa njid tēkata asan a had cery nte facik, fēhwētik hafo njiv. ⁴⁵ Taŋ njid njojēhni wayine ntaŋu mbēd gē waki wante lēbēka wayap,

☆ **12:39** 12.39: Yonas 2.1 * **12:42** 12.42 Salomo aju David yeho, ahnaŋ Isērayel had rēmu. Umē vēryehnkēko Cery Wēn Cankaf ŋa do njētiko soŋe yasery ŋalēwu ya (1 Vēhnaŋ 6; 1 Vēhnaŋ 5.9-14).

njiĵeni ñěwěni hnam. Tac horot ahnë arac ŷa ntëbëde gë kobëri ka. Do koyëna fëna nkeď soĵe vahnë vëweh vëvë dol vi.»

Hnëmu gë vëheryu Yesu

⁴⁶ Nkoko nësëhnëndëhni kore ŷa, ante tëkiniho hnëmu gë vëheryu ŷa. G'ipër ñěwëniho do ñadëniho nësëhnëniha. ⁴⁷ Ahnë më ntehnëka Yesu: «Nëpary, hnëmu gë vëhery hu pë hna ñěwëni do ñadëni nësëhnënihi.»

⁴⁸ Yesu më ntëkwaka ahnë arac: «Mo ye hnëm më ŷa do gë vëhery më va?» ⁴⁹ Tac më tufakëhni kore le yeho hnam ŷa do ntehn: «Yëkëryin, hnëm më ŷa gë vëhery më va ani nkeni. ⁵⁰ Vële lid le ñad Wën le ye g'ambin ŷa vëhni ye vëhery më va gë hnëm më ŷa.»

13

Uhnës uryindaryindan soĵe ahnad uhnëda

¹ Fac rac, Yesu cahnëko tere hna nji ntaña tëfary lant hna soĵe karan vahnë. ² Kore sankaf varëpëlëko caharaß lëwü, hafo kay hnë kulu do ntaña. Kore ŷa tëfary lant hna kahnëniho. ³ Viyë viyabah nësëndëhëniwo gë wahnës wadindaryindan ntehnëndëhni: «Fac ryampo asan yiko hnë kaŷ dëwü hna ipahn uhnëda. ⁴ Ga pahnëd, wanjéc wëdampo nkaŷ hna njoko: wusëry më njini kohnëni fop. ⁵ Wëdampo nkal kwëhn wëraka njoko le nkok yabëna inkal. Wanjéc ŷa pëhnëlehn taŷ kabi nkal iŷa tëwëlohna. ⁶ Ulav wë ga njakëk pëdëlehn wayor ŷa: kankëlehn kabi kwëhnalohna vënkahn. ⁷ Wanjéc wëdampo wadëmpëhn njoko. Wadëmpëhn ŷa naŷëko ndawëlehn hnëda wë. ⁸ Bare wanjéc wëdampo nkal përen hna njoko do nkeho hnë watac wadë lëwëko: wëdampo wanjéc keme (100) ntëwëko, wañëntaŷ ŷa wafëhw mbëd gë ryaw (60) do wakaŷary kat wafëhw warar (30).» ⁹ Yesu më nkwenëk: «Nëparyin dūs, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Soĵe ye nësëd Yesu gë wahnës wadindaryindan

¹⁰ Awa vërefal va tēhalehnëniha Yesu do tēyëniha: «Soĵe ye hnësënduhëhni gë wahnës wadindaryindan?»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Wëhnë njëdayirun ayëtu viyë vivë Naw ambin hna le soŷak, bare vëhni vëyëdayina. ¹² Ale wëryëk wapacëk a nkwënëhnëde uyët wë, do kobëdëha; bare ale wok gwëryëna ŷa tēbëde la ile njëtëk ŷa.* ¹³ Wëlin soĵe ile hnësëhnandebuhëhni gë wahnës wadindaryindan: Njëkëdëni hara vëhnudina do nkwëryëdëni hara vëyëtëdina. ¹⁴ Koyëna ile nësëko Wënu ŷa hnë wës kila Esayi ŷa ntiyad hnë vëhni:

«“Nkwëryëdun dūs, bare yëtëdiluhna; njëkëdun dūs, bare nudiluhna.

¹⁵ Iyi bulunda kambënëni vankaf va soĵe antë nkwëryëdëni;

ciŷani vanëf va do ndëmëni,
soĵe vanëf vantëŷ hni va antë nkwëryënd
do antë vinkër vidëŷ hni va nund,
wahakili walëŷ hni wë antë njëtënd;

më nkoni vëwëcëtađina vankeya vantëŷ hni va
soĵe yërenahnëwëhni.”

¹⁶ Mbetarun wëhnë kabi vinkër hun va nuď do vanëf hun va nkwëryëd! ¹⁷ Paryi pëyadëmu: wakila wayabah gë vësatah vëhaŷary vëyabah va ñadëniho nuni do nkwëryëni ile hnudun do wëryëdun yi, bare vëhnulohna do vëwëryëlohna fëna.»

* **13:12** 13.12 Ale wëryëk wapacëk a nkwënëhnëde uyët wë, do kobëdëha; bare ale wok gwëryëna ŷa tēbëde la ile njëtëk ŷa. Kode nkwëryi fëna: Ale hwëhnak iñë ŷa nkwënëhnëde, do kobëdëha; bare ale wok kwëhnana iñë ŷa tēbëde la le liyahnëka tēk nuŷa ŷa.

Gabahn uhnës uryindaryindan ahnad uhnëda

¹⁸ Yesu më mbok ntehn: «Awa w̃uhnë, nëparyin ile pëhnëtanëk uwi hnës uryindaryindan ahnad uhnëda w̃a. ¹⁹ Vële wëryëd̃ ga nësëde soje naŵ do vëyëtëna bi ye nësëd̃, had tēfary nkaŵ nkeni le njod̃ uhnëda hna: Sintani njijëd̃ teba fop ile fahnik walaŵary walëw̃ hni ŷa. ²⁰ Vëryampo had nkal kwëhn wëraka nkeni le njod̃ uhnëda hna: nkwëryëndëni wanës ŷa tuŷ maŵëd̃ëni taŷ g'uhnatah. ²¹ Bare vëravëd̃ina kwëhna vënkahn hnë vëhni, ikwëtahn dëw̃ hni ŷa bëyëd̃ina. Awa ge ryëñah w̃a tēkëhnikëhni ma ge mbërehnini soje wanës Wënu ŷa, tavëd̃ëni taŷ kwëtahn dëw̃ hni ŷa. ²² Vëhaŵary kat had hn'ile nke wadëmpëhn nkeni: nkwëryëd̃ëni wanës ŷa, bare nahan iŷi d̃uniŷa ŷa do gë wëbal soje hnapul ŷa ndaŵëd̃ wanës ŷa, do ñoñ yojëd̃ina ifërën hnë vëhni. ²³ Bare vëryampo had inkal përën nkeni: nkwëryëd̃ëni wanës ŷa do njëtëd̃ëni ile pëhnëtanëd̃ ŷa; watac yojëk ifërën hnë vëhni had vatëh vante lëw̃ëko vëndampo keme (100), vañëntaŵ wafëhw mbëd̃ gë ryaw̃ (60) do vakaw̃ary kat wafëhw warar (30).»

Uhnës uryindaryindan soje idël meh

²⁴ Yesu nësëhnëkëhniwo uhnës uryindaryindan haŵary: «Naŵ ambin ŷa gë ŷin mëntëlëni: ahnë hnadëko uhnëda fërën kaŷ dëw̃u hna. ²⁵ Umëd̃ ndampo, wati nte ndakëniho vahnë fop ŷa, ale ŷew̃ëka ahwëhn kaŷ tac a më njijëk nad̃ idël meh hn'ikaŷ tac, njilehn. ²⁶ Ga pëhnëk uhnëda w̃a do ntëw̃, dël meh iŷa fëna cahnëntiko.

²⁷ «Vëryokuŷ ahwëhn kaŷ va njilehnëni ntehnëniha: “Ahwëhn, gena bi uhnëda fërën hnadëruho kaŷ hu hna? Awa ne matik idël meh inji?”

²⁸ «Më ntëkwakëhni: “Aŷew̃ mën lik rac.”

«Vëryokuŷ va më tēyëniha: “Awa, ñadu bi yifu lihëtëfu dël meh inji?”

²⁹ «Më ntëkwakëhni: “Hali, ge ntihëtëd̃un dakëna ayëcaryu uhnëda w̃a. ³⁰ Tavëryin, naŷëlahnëni hafo uhác hna. Hnë wati rac, ntehnëd̃ëfuhëhni vëhác va ntihëtëni ten dël meh ŷi do ñabëni wavap wavap soje pëd̃i, tac ndanëni roka ŷa ndank mën hna.”»

Uhnës uryindaryindan uŷëc mutarëd

³¹ Yesu nësëhnëkëhniwo uhnës uryindaryindan haŵary kat: «Naŵ ambin ŷa g'uŷëc atëh mutarëd mëntëlëni, ule nufëk ahnë pahnëk hnë sarëd̃iŷ lëw̃u hna. ³² Uŷëc rac ŷak vak waŷëc hna fop; bare ge pëhnëk, urac ŷak hnaŷëk vatëh vamb sarëd̃iŷ hna fop: naŷëd̃ hafo gwër kofahnëni wusëry w̃a hnë wahñi walëw̃u hna.»

Uhnës uryindaryindan levir

³³ Yesu nësëhnëkëhniwo uhnës uryindaryindan haŵary: «Naŵ ambin ŷa mëntëlëni gë levir le nufëk asëval nëgw gë upih yabah, tac cis fop.»

Soje ye nësëd̃ Yesu gë wahnës wad̃indaryindan

³⁴ Yesu gë wahnës wad̃indaryindan nësëndëhëhniwo kore ŷa watac fop; nësëndilëhniwohna hara wahnës wad̃indaryindan gentina. ³⁵ Koyëna ntiyako wanës wante nësëko kila ŷa:

«Gë wahnës wad̃indaryindan rëkëd̃ëfu hnësëndu, do pëyahned̃ëfu viŷë vile soŷik kobëri ante ntiyiko d̃uniŷa ŷa.»

Gabahn uhnës uryindaryindan dël meh

³⁶ Awa Yesu tavëkëhniwo kore ŷa ŷi gë tere. Vërëfal vëlëw̃u va më tēhaniha do tēyëniha: «Gabëryifu uhnës uryindaryindan idël meh mbë kaŷ ŷi.»

³⁷ Yesu më ntëkwakëhni aki: «Ale hnadëd̃ uhnëda fërën w̃a, Ajë Ahn'a yeho; ³⁸ kaŷ iŷa d̃uniŷa ŷi ye; uhnëda fërën w̃a vële ye Naŵ Wënu va ye; dël meh iŷa vëhni ye vële kwëhnëk Sintani va; ³⁹ aŷew̃ ale hnadëd̃ dël meh iŷa Sintani ye; uhác w̃a, wapuya d̃uniŷa ŷa ye; do vëhác va wamëleka ŷa ye.

⁴⁰ «Gante ntihetēde idel meh do ntabi hnē hwēdēh ki, koyēna ntideni vēwen va wapuya duniya hna. ⁴¹ Ajē Ahn'a payidēhēhni wamēleka wadēwu ŋa, ntihetēdēnihēhni Naŵ dēwu hna fop vēle sanēkēhni vēyēnta hni hn'ikwētahn va do gē fop vēle wok vēwawēhnēdilahna Wēnu ŋa, ⁴² do ntabēdēnihēhni hnē hwēdēh hucankaf janāma hna; hnam rēkēd kondēni do cemēlehnandēni wabeñ ŋa. ⁴³ Bare, vēsatah va rēkēdēni pētēndēni had lepera hnē Naŵ Rēm lēw hni hna. Nēparyin dūs, ge kwēhnarun vanēf awēryahnu!»

Uhnēs uryindaryindan soŵik

⁴⁴ Yesu mē mbok ntehn: «Naŵ ambin ŋa gē hnapul le soŵik hn'ikaŷ mēntēlēni. Ge ahnē nuk hnapul rac coŵēd g'ahawāry. Natēdēha hafo nji nkwaŷ fop ile kwēhnak ya do mbokaj ntaŵ kaŷ tac.

⁴⁵ «Do fēna Naŵ ambin ŋa gē sanikona wamah le yēkēlehnēd awaf mēntēlēni.

⁴⁶ Ge nuk uryampo ule hwēhnak nafa ntēbi sanu, njid nkwaŷ fop le kwēhnak ya do mbokaj ntaŵ sanikona rac.»

Uhnēs uryindaryindan waryey wale pēlahnēdēni wuwis

⁴⁷ Yesu mē mbok ntehn: «Naŵ ambin ŋa gē yin mēntēlēni fēna: waryeyēt lojēde hnē lant do fēladēhēhni sifa wuwis-wo. ⁴⁸ Ge pēbēni wuwis ŵa vēfēla va ndodēni gē vambēŋ lant, tac ntañani tahnēnihēhni: wufērēn ŵa hnē kankel kwētēdēnihēhni do ntojēnihēhni wule wok wahwēhnana nafa ŵa. ⁴⁹ Koyēna nkeŷ wapuya duniya ŋa: wamēleka ŋa njijēdēni pitēndēlehnēnihēhni vēwen va gē vēsatah va. ⁵⁰ Vēwen va hnē hwēdēh hucankaf janāma hna ntojēdēnihēhni; hnam rēkēd kondēni do cemēlehnandēni wabeñ ŋa.»

Uhnēs uryindaryindan hasēk gē sēr

⁵¹ Yesu tēyēkēhniwo: «Nkwēryērūn bi wañi fop?»

Mē ntēkwaniha: «Ha».

⁵² Awa mē ntehnēkēhni: «Koyēna nkeŷ ge aharaŋ sariya nke fēna arēfal Naŵ ambin ŋa. Ahnē arac mēntēlēni g'ahwēhn hnapul ale hnufid hnē hnapul lēwu hna vihasēk gē visēr.»

Vēvē Nasaret va vēhwētahnēlahna Yesu

⁵³ Ga puhnak Yesu nanta waŷi wahnēs waŷindaryindan ŵa, mē njik ⁵⁴ hnē naŵ nte naŷahnēko hna. Pēgwēlehn karaŋēndēhni caliŋa mbē hnam hna do fop vēle yeho hnam va pēmpēhnahnēkēhniwo dūs. Ntehnēdēniho: «Ne nufik uŵi uyēt? Hak kolahnēk ntind viyē vifēmpēhnahnah? ⁵⁵ Gena bi umē ye fatah afak vacery ya? Gena bi Mari ye hnēmu ya? Sak gē Yosef gē Simo do gē Yud' gena bi vēhni ye vēheryu va? ⁵⁶ Do vēheryu vēsēval va gena bi fop yaŷal fu li nkeni? Ne nufik awa yin fop?» ⁵⁷ Do rac ŵemaŷehnkēhniwo soŋe kwētahnēniha.

Awa Yesu mē ntehnēkēhni: «Kila ntēnēnik gante-wo-gante bare gena hn'ile nagik hna do kas tere lēwu hna.»

⁵⁸ Awa Yesu toye fo ntiko hnam vifēmpēhnahnah va kabi vēhwētahnēlawohna.

14

Icēm San Ayary a

¹ Hnē yamani rac, Eroŷ, nte hnaŵēko Galile ŋa, nkwyēko ga nēsēde soŋe Yesu ya. ² Mē ntehnēkēhni vēryokuŋ vēlēwu va: «San Ayary a ye: mbēhnik! Soŋe umē kwēhnahnēk fanka ntihañēnd viyē vifēmpēhnahnah.»

³ Eroŷ nēsēko koyēna kabi umē lehnēko pēlayi San, ñabi, cēdī do ndawēhna. Wēlin itēfēta icēm San Ayary a: Eroŷ cēdēhnahnēkawo soŋe Erodiyad' asēvalu Filip, aheryu ya. ⁴ Ntiko koyēna kabi ñēlēkawo gē Erodiyad' do San ntehnēdēhawo: «Sariya

ÿa mawëryana aÿëla asëval ahery hu ÿa!» ⁵ Erođ ñadëho ndawëhna San, bare nkehahnëkawo gë bulunda ÿa, kabi vëhni fop kila ntinihawo San. ⁶ Koyëna nkeho hafo fac le nagahniko Erođ ÿa mbok tëkik, aryagu Erodiyad nkaÿëdëho haryënkwa vële fayehniko hna. Erođ nëjëkawo đus ⁷ hafo ntëkëhna ntehn njëđadëha fop le tëyëdëha ÿa. ⁸ Gë siyab hnëmu ha më ntehnëka: «Yëđarye ankaf San Ayary a hnë fëđa mpan!» ⁹ Ahnaÿ a Erođ njamëlehn; bare soje idëk dëwu tase vëfay vëlëwu ña, më ntehnëk njëđayi le tëyëk ÿa. ¹⁰ Payehnělehn ntëpëtiji nkaf San ña kaso hna. ¹¹ Më yojik ifëđa hna njëđayi fandag fa, do umë njëđahna hnëmu. ¹² Tac, vëřëfal San va më njini nufëni ñas iña mbañëni; tac njilehnëni pëyaniha Yesu ile liyak ÿa.

Yesu vësan wawuli mbëđ ndavëđ

¹³ Yesu ga nkwëryëk wañi wakasëk, më matëni hnam gë vëřëfal vëlëwu va, kayëni kulu hna, njini minëhni fo le njirëk. Bare vahnë va njëtaniho, awa më cahñëni vankol vantëw hni hna tëfëlehnëniha gë wapary ña fo. ¹⁴ Ga cëlëk Yesu kulu hna, nutëhni kore sankaf rac, kaÿëhnahnëkawo đus gë vahnë vërac do pëgwëlehn njërëñdëhni vële resëko va.

¹⁵ G'anëka ga vëřëfal vëlëwu va më tëhaniha ntehnëniha: «Mëđëk do hnani fëk fo ye. Koyaryihni vëyi vahnë njini vankol hna ntëwani ile tokëđëni!»

¹⁶ Më ntëkwakëhni: «Lakënde vëyina: yëđaryinëhni wuhnë dënk ile tokëđëni ÿa!»

¹⁷ Më ntehnëniha: «Bare vamburu mbëđ g'uwis wuhi fo hwëhnañun.»

¹⁸ Më ntehnëkëhni: «Yinenëhnino». ¹⁹ Tac, ntehnëhni kore ÿa ntañani dël hna do nuf vamburu mbëđ va gë wuwis wuhi ÿa, kañëk g'ambin do camehna Wënu ña soje ÿi rokëtok. Nkubëlehnëk vamburu va njëđahni vëřëfal vëlëwu va, do vëhni cahëlehnënihehni kore ÿa. ²⁰ Ale-wo-le tokëko hafo pihn. Vëřëfal va vëkankel pëhw gë vaki vapëbah mbarëpëniho vankubel vante tesëniho va. ²¹ Vële rokëko va tëkëniho vësan wawuli mbëđ (5,000), hara vësëval va gë vutah va vëryëkwaryina.

Yesu lant hna njasëđ

²² Paco, Yesu kayëndëlehnëhni vëřëfal va kulu hna ndënkwehñëhëniha gë cape ñëntaÿ lant ka, wati nte koyadëhëhniwo umë dënk kore ña. ²³ Ga koyakëhni, më kayëk hn'ikuñ soje yëfa. Ga nëkak, minu fo nkeho hnam. ²⁴ Hnë mpëđ atac, kulu ÿa tëko ñaÿëta vambëñ va do wavonkëlo wëñka ña pankëlëđëniho kabi, gante matid, sël pabëniho.

²⁵ Ga nkëhnëk pac, Yesu gë vëřëfal vëlëwu njidëho njasëhatënd wëñka hna. ²⁶ Ante nuniha ga njasid wëñka hna, ntakëkëhniwo đus do ndekadëniho: «Ahnënkweł ye!»

²⁷ Yesu më nësëhnëkëhni tañ: «Yaÿwëñaryin! Ami Yesu ye! Antë ntaku!»

²⁸ Awa, Piyer më tebak wanës ña do ntehnë: «Ahwëhn, ge paryi wëjë ye, dehnërye yiryiwu wëñka li.»

²⁹ Yesu më ntehnëka: «Yij!» Piyer cëlëlehn kulu hna pëgw njasënd yañ wëñka hna njind gë vëhni Yesu. ³⁰ Bare ga kamahnëk sël ÿa njaÿëk, më ntakëka, pëgwëlehn nkëyand wëñka hna do ndekak: «Ahwëhn, pëhëtërye!»

³¹ Tañ, Yesu njelëlehn vák ÿa, pëlahna do ntehnë: «Wëjë, mbaki ikwëtahn! Soje ye wajëlehnaru?» ³² Tac, kayëlehnëni vëhni vëhi tak kulu hna do sël ÿa tëryalehn.

³³ Awa vëřëfal va fop ndëkwëhñëlehnëni haryënkwa Yesu do ntehnëniha: «Paryi nke Ajë Wënu ña yeru!»

Yesu njërëñdëhëhni vëres Senesaret hna

³⁴ Tëkëlehnëni hnë vambëñ lant vamb nkal Senesaret hna. Ga ntëmpëtani lant ÿa Yesu gë vëřëfal vëlëwu va, tënkëlehnëni hn'inkal bë resiyo Senesaret hna. ³⁵ Vahnë vëvë hnam va njavëtënihawo Yesu do pëyahñëniho gante-wo-gante tëkik ÿal hni hna,

do njonehnijikëhniwo vëres va fop. ³⁶ Këladënihawo tavëhni ñakëhni wëla wacëmët cud cankafo ntëwu ña fo do fop vële ñakëko va njërëniho.

15

Yesu gë wënamu wasëwif wã

¹ Fac ryanko, wafarise gë vëharan sariya wãtiko Yerusalem njini tÿëniha Yesu: ² «Soje ye vërefal hu vi nkoni vëlënëndëfina wënamu wante taveryënihëfu vacërakëlo fu ñi? Vëhni vëyuhnadëna wëbák ña tokahnëndëni gante nke namu fu ka.»

³ Yesu më ntëkwakëhni: «Wuhnë lë, soje ye worun dënënëluhna vakwëda Wënu va, bare wënamu hun dënk lidun? ⁴ Wënu ña dehnëna bi: “Dënënëryihni vëhni rëmu gë hnëmu”, do fëna “Ale lehnëka rëmu ma hnëmu wameh a tëfëka ndawë”[✧]? ⁵ Bare wuhnë, ntehnëdunëhëhni vahnë va ahnë kod ntehnëhni vële hnagëka va: “Ile rëfëkawo yëdawu ryemahnu ña sadëha le pehnëhnik Wënu wãrujëbu.” ⁶ Awa ge aki nke vahnë va gona mbalëhni ntënënihëhni vële hnagëkëhni va. Koyëna ntihëtëdun wanës Wënu ña soje namu lëw hun ñi! ⁷ Wuhnë vëwër! Kila Esayi toña kwëhnako ante nësehnëkawo Wënu ña soje lëw hun ña aki:

⁸ «“Iyi bulunda gë wanës ñi fo ntënëndëniho, bare wasakahn walëw hni hna ñawëtaniho.

⁹ Icëmb dëw hni ña, kwëhnana nafa kabi gena wanës mën ña karajëdënihëhni vahnë va bare wënamu wadëw hni fo ye.”»

Ile ronkënëdëha ahnë

¹⁰ Tac Yesu më ntehnëkëhni kore ña fop: «Nëparyin do gwëryëryin ñin: ¹¹ Gena ile rënkëd hnë wës ahnë ña ronkënëdëha, bare ile sahnid wës lëwu ña, umë ye ile ronkënëdëha ahn'a.»

¹² Awa vërefal va më tëhaniha Yesu tÿëniha: «Njëteru bi wafarise wã ntavëkëhni gë wëjë soje wanës wante hnësëru ñi?»

¹³ Umë ntëkwakëhni: «Atëh nte-wo-nte nkok pëlëna Rëm mën le ye g'ambin ñi nkëcëde. ¹⁴ Taveryinëhni: vumëp vunte hahëd vumëpëntahni ye! Do ge mëp kahëdëha mëp ñëntaw, njodëni vëhni vëhi tak hnë hatëh.»

¹⁵ Awa Piyer më ntehnëka Yesu: «Gabëryifu bi ye pehnëtanëk wañi wanës soje ronk.»

¹⁶ Yesu më ntëkwak: «Wuhnë fëna, gwëryëdiluhna bi ha gaki? ¹⁷ Yëtëluhna bi le-wo-le rënkëk wës ahnë ña ndëcëd idonk dëwu hna tac cahnëd mbahn dëwu hna? ¹⁸ Bare ile sahnik wës ña ntawary hna matik, do rac ronkënëdëha ahn'a. ¹⁹ Bambery ntawary ahnë hna matid vinahan vimeh vinte liyehnëdëhëhni ndawëndënihëhni vahnë, njëkëhnëndënihëhni vësëval vëhawary, do ntindëni ndakëntal nte mbañëk Wën, ntehnëndëni, mërëndëni, do nësëndëni wameh vëyënta hni. ²⁰ Wëlin ile ronkënëdëha ahnë ña! Bare itok hara ñuhnalihna wëbák gante nke namu ka, umë tonkënëdëlahna ahnë.»

Asëval ale wok gena sëwif hwëtahneka Yesu

²¹ Tac, Yesu më matëk hnam ñi hnë vankol vante ye caharaß Tir gë Sidon hna. ²² Hnë wati rac, asëval ale lëdëko hnë resiyo rac më njijëk ñarël lëwu. Arac bulunda vële wacëde Kanan hna kwëhnaryiko. Pëgwëlehn ndekand: «Ahwëhn Aju David, kañëhnahneriyi g'ami! Aryag mën a yine fëlaka do mbërak ñus!»

²³ Bare Yesu la ñoñ dëkwawohna. Awa vërefal vëlëwu va më tëhaniha ntehnëniha: «Daryehna ayi asëval! Njankëdëhëfu tëfëlehnatëndëfu.»

✧ 15:4 15.4: Icahn 21.27; 20.12

²⁴ Yesu më ntëkwaka asëval a: «Wënu ɲa soɲe vëvë Isërayel fo payiko, vële ye had wape wante sëvëk.»

²⁵ Bare asëval a tëhakawo ndëkwëhn haryënk w lëwu do ntehn: «Ahwëhn, demarye!»

²⁶ Yesu më ntëkwaka: «Yivëna nufi roka vutah va këfëhnini vumbe vi.»

²⁷ Asëval a më ntëkwaka: «Ahwëhn, toña hwëhnaru. Bare vumbe va ile yod toka roka vële hwëhnëkëhni hna tokëdëni.»

²⁸ Awa Yesu më ntëkwaka: «Kwëtahnëhu ɲa njabëk! Wënu ɲa ntid' ile yadu ya.» Do aryagu njërëlehn wati rac dënk.

Yesu njërëndëfëhëhni vëres vëyabah

²⁹ Tac, Yesu matëko hnam nji tëfary lant Galile hna. Umë kayëk hn'ikuɲ do ntaña. ³⁰ Wakore wayabah më njijëni yalu hna. Më njojënihëhni vële radëf, vumëp, vëreyah, wakumim, gë vëres vëhaɯary vëyabah. Haryënk w Yesu kwëtëdënihëhniwo, do njërëndëfëhëhniwo. ³¹ Vahnë va pëmpëhnahnëkëhniwo ante nunihëhniwo wakumim ɲa ga nësëdëni, vëreyah va njërëniho, vële radëf va njasëdëniho g'afërën do vumëp va nudëniho g'afërën. Do pëgwëlehnëni cëmbëndëniha Wën Isërayel ya.

Yesu ndavëdëhëhni vahnë vëyabah vële wok vëyena wasëwif

³² Tac Yesu macëkëhniwo vërëfal vëlëwu va ntehnëhni: «Kayëhnahnëkoɯëhni vëyi vahnë. Wëlin wafac warar yelahnëbun do ñoñ vëhwëhnana ile tokëdëni. Nãda hoyawëhni g'inte fo soɲe antë njohëni g'ankaɯ.»

³³ Vërëfal va më tëyëniha: «Hnë iyi fëk, ne kodëfun hnuɯafu ile ryavahnëfuni hafo pihñëni kore gë iyi ki?»

³⁴ Yesu më tëyëkëhni: «Vamburu vajëhw hwëhnarun?»

Umë ntëkwani: «Mbëd' gë vaki, do gë vunkis.»

³⁵ Awa, më ntehnëkëhni vahnë va ntañani nkal hna. ³⁶ Tac më nufëk vamburu mbëd' gë vaki va, camehnëka Wënu ɲa, nkubëlehnëk do njëdahni vërëfal vëlëwu va, cahëlehnënihëhni vahnë va fop. ³⁷ Ale-wo-le tokëko hafo pihn. Vërëfal va mbarëpëniho vëkankel vapëbah mbëd' gë vaki vankubel vante woko va. ³⁸ Vële rokëko va vësan wawuli wahnah yeho, hara vëryëkwaryina vësëval va gë vutah va. ³⁹ Ga koyakëhni kore ya, Yesu kayëko kulu hna njind gë resiyo Magadan.

16

Itëy dahëse

¹ Ga mbiyëk toye, wafarise gë wasaduse tëhanihaɯo Yesu soɲe tëndëhnëniha urënd. Tëyënihawo ntinëhnëhni dahëse le rufahnëd' paryi nke Wënu ɲa fayika.

² Bare Yesu më ntëkwakëhni aki: [«Ge ambin ɲa mbëntëk g'anëka ga, ntehnëdun: "Acahn tëvëdina." ³ Do ge ambin ɲa mbëntëk kobëri fo g'acahnëfëd' ga, ntehnëdun: "Tëvëd' dol." Kodun ayëtu ile liyad' ya ge njëkërun ambin ɲa, bare kodiluhna ayëtu vile liyad' hnë iyi wati yi, bi ye pëhnëtanëd'!] ⁴ ✧ Vahnë vëvë gaki vi, vële ye vëwëh do wok vëhahnëndana soɲe Wën vi, dahëse tëyëdëni, bare sifa dahëse ile yehawo kila le waciko Yonas fo nuɯadëni.» Tac Yesu më tavëkëhni nji.

Levir wafarise gë wasaduse

⁵ Awa Yesu kayëniho gë vërëfal vëlëwu va kulu hna, soɲe ndanëni gë cape ñëntaɯ lant ka. Ante njidëniho ɲa vërëfal va më kamahnëni wayoyana ile tokëdëni.

⁶ Wati rac, Yesu më ntehnëkëhni: «Diryin wajira! Keharyin levirwafarise wã do gë wasaduse wã.»

⁷ Vêrêfal va pêgwêlehnêni nêsêlêndêni: «Kabi yojilênêhna vamburu mê nêsêd aki.»

⁸ Yesu njêtêko wante nêsêlêdêni ña, awa mê ntehnêkêhni: «Wûhnê, mbaku kwêtahn iña! Soñe ye liyahnêku pañare vamburu vante ryênkwirun nêsêndêmu!

⁹ Gwêryêluhna ha gaki? Dênkwêtadiluhna bi vamburu mbêd vante cehêlehniniho vêsan wawuli mbêd va do gê fop vêkankel vankubel vante varêpêrunêho va?

¹⁰ Do dênkwêtadiluhna bi vamburu mbêd gê vaki vante cehêlehniniho vêsan wawuli wahnah va do fop vêkankel vankubel vante varêpêrunêho va? ¹¹ Hak nkorun gwêryantuhna nêsêndiluhna soñe vamburu ante ntehnakêndêmu ahehawu levir wafarise wâ do gê wasaduse wâ?» ¹² Awa vêrêfal va nkwêryêlehnêni nêsêndilêhniwohna soñe levir le lihande mburu, bare ile karañêdêni wafarise do gê wasaduse ntehnêdêhêniwo kehani.

Piyer pêyahned Yesu ye Arêhnayik a

¹³ Tac Yesu njiko hnê resiyo Sesare Filip hna. Mê têtêkêhni vêrêfal vêtêwu va: «Vahnê va, mo ntehnêni yebu, ami Ajê Ahn'a?»

¹⁴ Mê ntêkwani: «Vêryampo, vêhni lehnêd San Ayary a yeru, vêhañary Eli yeru, do vêhañary kat, Seremi yeru ma kila hañary*.»

¹⁵ Yesu mê mbok têtêkêhni: «Wûhnê lê, mo lehnêrun yebu?»

¹⁶ Simo Piyer mê ntêkwaka: «Arêhnayik a yeru, Ajê Wên paryi ña.»

¹⁷ Awa Yesu mê ntehnêka: «Nêfaki, Simo aju San†; gena ahnê yêtêndanêki iyi toña, bare Rêm mên ile ye g'ambin ña ye. ¹⁸ Awa, ami, ntehnêdêmi, Piyer (ile fêhnêtanêk "taka") yeru, do hn'itaka tac mbêryêdêfu cery sali mên ña. La icêm iña kodina njawêna haryênkw hu. ¹⁹ Njêdafêmi visêdêta Inaw ambîn ña: le-wo-le vañêdu nkal li mbañêde ambîn hna; le-wo-le wawêryadu nkal li mawêryade ambîn hna.» ²⁰ Tac Yesu mê ñañêhahnêkêhni vêrêfal vêtêwu va antê pêyaniha ahnê umê ye Arêhnayik a.

Yesu soñe icêm dêwu ña nêsêd

²¹ Têk pêgw wati rac, Yesu pêgwêlehn nêsêhnêndêhni wapacêk vêrêfal vêtêwu va ntehnênd: «Afo yiwu gê Yerusalem. Hnam, vicêr va gê vêsankaf vêsêna wasadêha va do gê vêharañ sariya va korotehnêdêniho dîus hafo ndawêhnêniho do, fac rarêna hna, mbêhnêdêfu.»

²² Awa Piyer mê canaryêka do pêgwêlehna niranda: «Hali, Ahwêhn, Wênu ña keryêdêhi! Watac gedilihna muk!»

²³ Bare Yesu mê cahêtak do ntehna Piyer: «Ñawêtarye, Sintani! Memañenduho! Nahadîla had Wênu ña bare had vahnê.»

²⁴ Tac Yesu mê ntehnêkêhni vêrêfal vêtêwu va: «Ge ahnê ñad têtêlehnêndo, ntê nko nahand soñe lêwu dênk, afo ndiñ kërêwa lêwu ña têtêfêndo. ²⁵ Ale ñad yi duniya yi cêmêd, bare ale wok kwêtahnêna nêf yi duniya, soñe lêmên ña, nkoryaryêd ntañary dêwu ña hafo arayen hna. ²⁶ Ye hnêfadêha ahnê ge nuñak duniya yi fop tac cêvehn ntañary dêwu ña? Ye kod njêdahn mbêsahni ntañary dêwu ña? ²⁷ Ha ntehnêdêmu, Ajê Ahn'a njijêd gê wamêleka wadêwu ña hnê icêmb Rêmu hna. Awa ale-wo-le ile ntîdêho ña mbêsade. ²⁸ Toña ña fêyadêmu: Vêryampo hnê vêle ye hnani vi vêsêmêdîna hara vêhnulahna Ajê Ahn'a ga njijêd had ahnañ.»

17

Ibaca Yesu ña

* **16:14** 16.14 Kila hañary: kila ryampo fagant wakila wasêr. † **16:17** 16.17 San: Vikerêh vindampo ntehnêk «Yonas».

¹ Ga ndëcëk wafac mbëd' gë ryaŵ, Yesu më njokëhni vëhni Piyer gë Sak gë San, aheryu Sak, do njiryeryëhni hn'ikuŋ yihnah le nkeniho vëhni fo. ² Hnam Yesu më mbacik tase lëŵ hni; yëka lëŵu ŷa pëtëdëho had ulav do viŷi vilëŵu va njerëko had humpen. ³ Taŋ vërëfal vërar va nulehnënihëhni vëhni Moyis gë Eli ga nësëlëdëni gë Yesu. ⁴ Awa Piyer më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, njivëk nkeyin hnani. Ge ñadu, ntidëfu wasank watar: ryampo wëjë, Moyis ryampo, Eli ryampo.»

⁵ Nkoko nësënd tëket anar ntancah cankëhni, do kopa wëryiko ŋar hna: «Aŷi Ajë mën ye ale ŷahnëbu d'us; g'umë natëdëho. Umë rëfëka ahnëpawu!»

⁶ Vërëfal va ga nkwëryëni kopa rac, ntakëkëhniwo d'us ndëkwëhnëlehnëni wayëka ŵa nkal li. ⁷ Awa Yesu më tëhakëhni, ñakëhni do ntehnëhni: «Matëryin! Antë ntaku.» ⁸ Awa më matëndani bare vëhnulawohna ahnë ge gena Yesu fo.

⁹ Ante cëlidëniho kuŋ ŋa Yesu më ntehnëkëhni: «Nt'afëyawuna ahnë ile hnurun ŷi hafo Ajë Ahn'a mbëhni vësëm hna.»

¹⁰ Tac vërëfal va më tëyëniha Yesu: «Soŋe ye ntehnëdëni vëharan sariya vi, afo Eli njij ten?»

¹¹ Umë ntëkwakëhni: «Afo Eli njij ten soŋe mbokary caŋ fop. ¹² Bare ami pëyadëmu: Eli tëko njij, bare vahnë va vëyavëtëlawohna. Awa umë ntiniha gante ñadëni ka. Koyëna korotëhnëdëniha vahnë vërac Ajë Ahn'a fëna.» ¹³ Awa vërëfal va njëtëlehnëni soŋe San Ayary a nësëndëhëhniwo.

Yesu njërëndëfëha fatah

¹⁴ Ante tëkëniho hn'ile nkeni kore hna, asan rëhakawo Yesu ndëkwëhn haryënkwlëŵu ¹⁵ do ntehna: «Aharan, kaŷëhnanëryiŷi g'ajë mën aŷi. Hayo fëlaka do njoð kwëlëkwël hnë hwëdëh ma hnë wënka. ¹⁶ Njiryeryëbuha vërëfal hu hna bare vëwëkëna njërëniha.»

¹⁷ Yesu më ntëkwak: «Ŵuhnë, vahnë vëhwëhn kwëtahn këm do vërumpak yerun! Hafo guve tëfëko nko ñëwëlahnin gë ŵuhnë? Afo guve tëfëko voku ryuñënanëhnu? Yinenëhnihoŵa fatah fi ani.» ¹⁸ Më njojëniha. Awa Yesu më ñañëhnanëka yine ŷa do yine rac cahnëlehna fatah fa, do fatah fa njërëlehn taŋ. ¹⁹ Tac vërëfal va, më cahëtaryëniha Yesu do tëyëniha: «Soŋe ye wobun mëkëlëfunahna lafuna iŷi yine?»

²⁰ Yesu më ntëkwakëhni: «Kabi ikwëtahn hun iŋa mbak d'us. Toña ŷa fëyadëmu: ge lakënde ikwëtahn inte vak had uŷëc mutarëd fo hwëhna këndun, ntehnakëndun iŋi kuŋ: “Pakëtary aŷi hnani”, do pakëtakënd. Ñoñ tesakëndiluhna. [²¹ Bare g'imunta do g'icuŋ fo kodë ntayi ŷi sifa yine.]»

Yesu mbok pëyahnënd icëm do g'ibëhn dëŵu ŋa

²² Fac ryampo, ante nkeniho vërëfal va fop Galile hna gë Yesu, më ntehnëkëhni: «Ajë Ahn'a njëdahnëdëniha vahnë va. ²³ Vërac ndawëhnëdëniha; bare, fac rarëna hna, mbëhnëd.» Vërëfal va, ga nkwëryëni watac, pëbëlehnëni yiwëhna sankaf.

Cosahn ŷatëtanke Cery Wën Cankaf

²⁴ Ante tëkëniho Yesu gë vërëfal vëlëŵu Kaperënaŷum ŋa, vële rebadëho ŷatëtanke Cery Wën Cankaf va tëhanihawo Piyer do ntehnëniha: «Aharan hun aŷi cosahnëdina bi ŷatëtanke Cery Wën Cankaf hna?»

²⁵ Piyer më ntëkwak: «Cosahnëd'».

Watí nte tënkëdëho Piyer tere ŋa, Yesu ryënkwëko teba wanës ŋa ntehn: «Ye hnaharu, Simo? Mo rëfëka cosëhni vëhnaŵ vëvë d'uniŷa vi ŷatëtanke ŷa? Vëvë watere wadëŵ hni va bi ma vëŷëntaŵ va ye?»

²⁶ Piyer më ntëkwak: «Vëŷëntaŵ va ye.»

Yesu më ntehnëka: «Awa vëvë watere vëhnaŵ va vësosahnëdina. ²⁷ Bare, ñadilëfuhna lavëndanëfuni vahnë va. Awa, yiryeyi lant hna, aloŋ doli ŷa, igis

dënkwëryënkw nte fëladu ña yavëndëryehna wës ÿa: tëkatëdfu uÿëc koryi le yed gwër cosahnahni ÿatëtanke mën ÿa gë lëw hu per; yoj asosahn.»

18

Mo lëbëkëhni vëÿëntaŵ va

¹ Wati rac, vëréfal va tëhanihawo Yesu tëÿëniha: «Mo lëbëkëhni nafa vëÿëntaŵ va Naŵ ambin hna?»

² Yesu më macëka fatah fatoy, kwëta fagant lëw hni ³ do ntehn: «Toña ÿa fëÿadëmu: ge gwëcëtaluhna ayewu had vutah, tënkëdiluhna muk Naŵ ambin hna.

⁴ Ale ÿak njabëk nafa Naŵ ambin hna umë ye ale vanad soñe nke had fañi fatah.

⁵ Ale hacaka la fatah fëndampo gë fañi ki soñe lëmën ÿa, kacako ami dënk.»

Vile liyendëhëhni vahnë wameh

⁶ Yesu më mbok ntehnëk: «Age ahnë ravëtehnëka ikwëtahn iña wëla fatoy fëndampo hnë vunte hwëtahnëko vi, pecek soñe lëwu ÿa ñabi bëraka do ntonji hnë igu lant. ⁷ Meka ÿi duniÿa le ravëtehnëdëhëhni vahnë ikwëtahn iña! Nked kwëlëkwël vile rëkëd tavëtehnëndëhni ikwëtahn iña, bare ale lik watac ÿa wëh sankaf hnapëdëha! ⁸ Awa ge vák hu ma fary hu ravëtendëhi ikwëtahn iña, dëpëтары; pecek arënk duniÿa le wok pudina hna gë vák ryampo ma gë fary ryampo g'ile worryaryëru waki tak do alabi gë janáma, hnë hwëdëh hunte wok dïpëdina muk. ⁹ Do ge inkër hu ña ravëtendëhi ikwëtahn iña, dokëтары; pecek arënk duniÿa le wok pudina hna g'inkër dampo g'ile worryaryëru viki tak do alabi gë janáma.»

Uhnës uryindaryindan soñe fape fante sëvëko nute

¹⁰ Yesu më mbok ntehn: «Keharyin ayafañuna la fëndampo hnë vuñi vutoy; ha, paryi pëÿadëmu, wamëleka wadëw hni ña haryënkw Rëm mën le ye g'ambin hna nkeni kwëlëkwël. [¹¹ Yëtëryin, Ajë Ahn'a njiëk pehëtëhni vële sëvëko va.]

¹² «Ye hnahadun hnë wañi: ahnë kwëhnakëhni wape keme do ryampo hnë watac cëvat. Tavëdilëhniha bi wañëntaŵ wã fop le keryëdëhëhni hna njihahn njëkëlehna ile sëvëk ÿa? ¹³ Ge nujëka, paryi pëÿadëmu natëdëha g'ife rac ntëbini wafëhw imbëd gë wahnah g'imbëd gë wahnah (99) wañëntaŵ wante woko wasëvëna wã. ¹⁴ Ndampo fo nke, Rëmun le ye g'ambin ÿi ñadina la fëndampo hnë vuñi cëv.»

Ge aÿënta hu ntëntahnëki

¹⁵ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge aÿënta hu ntëntahnëki, macëryehna ayewu wuhnë vëhi fo afëyahna ile ntiki ÿa. Ge nëpaki, pehëtëruha aÿënta hu. ¹⁶ Bare, ge ñwëÿëk nëpadilihna, yoryehna ahnë aryampo ma vëhi alihahn gante nësëk Vikerëh ka: “Gë vahnë vëhi ma vërar kitijëde le yelëku ÿa.”[☆] ¹⁷ Ge ñwëÿëk nëpadilëhniha vëhni fëna, pëÿahnëry mbara vële hwëtahnëka va; do ge ñwëÿëk nëpadina mbara tac, pëларыina had arëf ÿatëtanke do gë vahnë vëhaŵary vële wok vëhwëtahnëna.

Ibañëhn g'imawëryan

¹⁸ «Toña ÿa fëÿadëmu: le-wo-le vañëdun nkal li mbañëde ambin hna; le-wo-le wawëryadun nkal li mawëryade ambin hna.

¹⁹ «Pëÿadëmu fëna, ge vëhi hnë wuhnë nkal li mawälëni tëÿëni le-wo-le ÿa hn'imunta, Rëm mën le ye g'ambin ÿi ntinëhnedëhëhni. ²⁰ Paryi nke, hn'ile mbarëni vahnë vëhi ma vërar soñe wãc mën, fagant lëw hni nkedëfu.»

Uhnës uryindaryindan soñe aryokuj ale wok tavëndina

☆ 18:16 18:16: Divëta Sariya 19.15

²¹ Awa Piyer më tëhaka Yesu do tëya: «Ahwëhn, wahwënta wayëhw rëfëka ravëhnëwa aÿënta mën a ge tavëdfina dëntahn mën ija? Hafo wahwënta mbëdf gë wahi bi?»

²² Yesu ntëkwakawo: «Hali, dehnëdila hafo wahwënta mbëdf gë wahi, bare hafo ntëbi dënk wahwënta wafëhw mbëdf gë wahi wahwënta mbëdf gë wahi (70×7) ²³ Awa, wëli uhnës uryindaryindan soje Inawñ ambini ja: Fac ryampo ahnañ fëhnako tëyëhni vëryokuñ vëlëwu va koryi le navehnëkëhniwo. ²⁴ Umë ndënkwëk tëyëka asan ale wonanëkawo koryi yabah d'us. ²⁵ Asan arac kwëhnalohna ile mbësahnand koryi rac; awa ahnañ a më ntehnëk nkwañini g'asëvalu gë vutahu do g'ile kwëhnañ ÿa fop, cosahnahn koyëna nav ija.

²⁶ «Awa asan a më ndëkwëhnik haryënkwa ahnañ a, këlahna do ntehnë: “Duñënanëhnerye, cosëdëmi fop!” ²⁷ Ahnañ a më kaÿëhnañëka: më tavëhnikëka nav ija do tava nji.

²⁸ «Bare ga cahnëk asan arac, pankëlëlehnëni ale ndokuñëlahnëdëniho do wonanëkawo koryi toye. Paco pëlaka nahëka do ntehnë: “Cosërye le wonanëruho ÿa!”

²⁹ «Ale ndokuñëlandëni ÿa më njok haryënkwa lëwu do këlahna aki: “Duñënanëhnerye, cosëdëmi!”

³⁰ «Bare aÿëntañ a më ñwëyëk; më cëdehnëka hafo mbësahna nav ija. ³¹ Vëryokuñ vëyëntañ va, ga nuni ile ryëcëtak ÿa, njiwëhnañëkëhniwo d'us më njini pëyaniha ahnañ a fop.

³² «Awa arac më macehnëka asan a do ntehnë: “Wëjë! Aryokuñ ayapah yeru! Tavëhnikëmi nav ija fop kabi këlaruho ravëhni. ³³ Tëfakilahna bi, wëjë fëna, kaÿëhnañina aryokuñëta hu ÿi, gante kaÿëhnañëko gë wëjë ki?” ³⁴ Ahnañ a ntavëkawo d'us awa më njëdahnëka aryokuñ a ntind d'oku forosima hafo cosa nav ija fop.»

³⁵ Do Yesu më nkwënk: «Koyëna ntidëha Rëm mën le ye g'ambini ÿi ale-wo-le wok tavëndilahna aÿëntañu ÿa g'intawary fop.»

19

Ikaraj soje pitël g'asëval

¹ Ga puhnak Yesu wante nësëdëho ja, më matëk Galile hna nji cape ndampo mbë Yude nte yeho gë cape ñëntañ sën Yurëdan ja. ² Kore sankaf rëfëlendëhawo do njërëndëfëhëniwo vëres vëlëw hni va.

³ Awa wafarise wëryampo më tëhaniha, më tëyëniha soje tëndëhnikëniha urënd: «Sariya fu ÿa mañëryanëka bi asan mbamba asëvalu soje toña le-wo-le ÿa?»

⁴ Më ntëkwak: «Yëtëluhna bi ile nësëk Vikerëh ÿa? “Wapëgwa hna, ale lik fop ÿa ntikëhni asan g'asëval”,[☆] ⁵ tac më ntehnëk: “Soje umë ye asan a tavëdëhnikëni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.”[☆]

⁶ Koyëna, vëwona vëhi bare ahnë aryampo fo ye. Awa ahnë antë pitëndëlehn ile mbarëpëlehnëk Wën.»

⁷ Wafarise wã më tëyëniha: «Awa soje ye ntehnëk Moyis sariya hna, ge asan a mbambëka asëvalu ÿa, kerëhna kayëte nte rufahnëd mbambëka?»

⁸ Yesu më ntëkwak: «Moyis mañëryanëku avambënduni vësëval hun kabi vankaf va kambëku. Bare wapëgwa hna gelohna koyëna. ⁹ Pëyadëmu: ge asan mbambëka hara pëlalëntëhnikëniha g'asan ahañary, do ñëla asëval ahañary, asan arac ntik le mbañëk Wënu ja.»

☆ 19:4 19.4: Wapëgwala 1.27 ☆ 19:5 19.5: Wapëgwala 2.24

¹⁰ Vëréfal vëlëwu va më ntehnëniha: «Ge aki nke yëbëlan asan g'asëval, ant'avëra aÿël fecek.»

¹¹ Yesu më ntëkwakëhni: «Vësan va fop vëwëkëdina maŵëni waŋi wanës, vële njëdad Wën fere va fo wëkëd. ¹² Vëyi viyabah wëmaÿendëhëhni vësan va ñëlëni: soŋe vëryampo, kobëri nte nagini ŋa nke; vëhaŵary, vëhni vahnë va likëhni; do vëryampo ŋwëÿëdëni soŋe ntihahnëdëni doku Inaw ambini ŋa ye. Arabi ale hođ maŵ inŋi karan maŵ!»

Yesu ndëwadëhëhni vutah va

¹³ Fac ryampo vahnë yinenëhnikawo Yesu vutah soŋe tindëhni wëbák ŋa do ndëwahni, bare vëréfal va niranihëhniwo. ¹⁴ Awa Yesu më ntehnëk: «Tavëryinëhni vutah va njijëni ŷal mën hna, nt'aŵëmaÿehnu! Vële ye had vëhni va hwëhnëk Naw ambini ŋa.» ¹⁵ Awa më tindëkëhni wëbák ŋa tac njilehn.

Ajar mbetak

¹⁶ Awa jar rëhakawo Yesu do tëya: «Aharan, ye rëfëko liwu fërën rënkahnu uwám usër hna?»

¹⁷ Yesu më ntëkwaka: «Ye rëyëduho soŋe ile fërënak? Ahnë aryampo fo ye afërën a. Ge ñadu arënk uwám usër hna maŵëhnëry vakwëda Wënu ŋa.»

¹⁸ Jar ŋa më tëyëk: «Vanjehne?»

Yesu më ntëkwaka: «Nt'aryaŵa ahnë; nt'ayëkëlehna asëval ahaŵary; nt'ale; nt'aye sede wamër; ¹⁹ dënëneriyihni vëhni rëmuh gë hnëmuh; ŋahnëryehna aÿënta hu ŷa had wëjë dënk.»

²⁰ Jar ŋa më ntehnëka: «Maŵëhnëbu waŋi vakwëda fop. Ye rëfëko voku liwu kat?»

²¹ Yesu më ntehnëka: «Ge ñadu aye afadah haryënk Wën hna, yiry awaf ile hwëhnaru ŷa do ayëdahni koryi ŷa vëhaÿëhnah va; koyëna nuÿadu hnapul yabah ambini hna. Tac yij arëfëlehnëndo.»

²² Bare jar ŋa, ga nkwëryëk watac, njiko ayamah fo kabi hnapul yabah kwëhnako.

²³ Awa Yesu më ntehnëkëhni vëréfal vëlëwu va: «Toña ŷa fëyadëmu: ntakëk avetak tënk Naw Ambini hna. ²⁴ Ha, paryi pëyadëmu: itënk yonkomb hnë hatëh sirehn ŷak hnëjëk g'itënk avetak Inaw Wën hna.»

²⁵ Vëréfal va, ga nkwëryëni waŋi wanës, pëmpëhnahnëkëhniwo dus më ntehnëdëni: «Mo ye awa ale hode pehëti ŷa?»

²⁶ Yesu më njëkëkëhni do ntehnëhni: «Vahnë va vëhodina pehëtahni, bare Wënu ŋa kođ nti fop.»

²⁷ Awa Piyer më ntehnëka: «Nëpary, fuhnë tavëbun fop soŋe arëfëlehnahnënde. Awa ye hnuÿadëfun, fuhnë?»

²⁸ Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ŷa fëyadëmu: ge Ajë Ahn'a ntañak hnë tinki sëmbik lëwu hna duniŷa hasëk hna, wuhnë pëhw gë vëhi vële rëfëlehnikoŵo vi fëna, ntañadun hnë watinki vësankaf soŋe ahitiŋuni wahnënk pëhw gë wahi wavë Isërayel wi. ²⁹ Do fop vële ravëd soŋe mën watere wadëw hni ma vicër hni, vëhery hni, warëm hni, wahnëm hni, vërah hni, wëhaÿ walëw hni, nuÿadëni ntëbi wahwënta keme do nuÿadëni sah duniŷa le wok pudina ŷa. ³⁰ Bare vëyabah hnë vële ye gaki vëryënk wëryënk wë vi, vërekwa yed do vëyabah hnë vële ye gaki vërekwa vi vëryënk wëryënk wë yed.»

20

Uhnës uryindaryindan soŋe vëryokun hn'ikaÿ

¹ Yesu më mbok ntehnëk: «Awa, wëli ile mëntëndëlendëni Naw ambini ŋa: Fac ryampo, ahwëhn kaÿ a sahnëko kobëri fo g'acahnëfëd ga soŋe njëkëlehnahni

vëryokuṅ kaṅ waresen lëwu. ² Umë maṅalëni gë vëryokuṅ va cosëhni soṅe doku fac ryampo, tac cañëtëlehnëhni njini ndokuṅini kaṅ a.

³ «Hnë wëwati mbëd gë wahnah hna, më mbok cahnëk do mbok nuhni vëhaṅary ÿëwa hna hara ñoñ vëlidilohna. ⁴ Më ntehnëkëhni: “Yiryin wühne fëna aryokuṅëntiwu kaṅ mën hna do cosëdëmu icos caṅah.” ⁵ Njilehnëni.

«Më mbok cahnëk kat lav a nkaf hna, tac hnë wëwati warar g'anent hna, do mbok nti koyëna fo. ⁶ Hnë wëwati mbëd g'anëka hna kat më mbok cahnëk do mbok tëkatëhni vahnë vëhaṅary kat ga ñëṅewëni ÿëwa hna. Më tëyëkëhni: “Soṅe ye ÿëwëdun hnani fac ÿa fop ñoñ dokuṅëdiluhna?”

⁷ «Më ntëkwaniha: “Kabi ahnë nufëlëfuhna ryokuṅëhnëfuna.”

«Më ntehnëkëhni: “Awa yiryin wühne fëna aryokuṅëntiwu kaṅ mën hna.”

⁸ «G'anëka ga, ahwëhn kaṅ iṅa më ntehnëka asankaf vëryokuṅ vëlëwu va: “Macëryihni vële ryokuṅëhnëko vi asosëhni. Vële rëkwahnik vi ryënkwehnhahnëdu do tëkwahnëni vëryënkweyënkwe vi.”

⁹ «Vële fëgwëko doku hnë wëwati mbëd g'anëka ga më njijëni cosini ale-wo-le soṅe doku fac ÿa. ¹⁰ Ga tëkëk icos vële ryënkweko nufini doku va, ntiyahnëkëhniwo cosëdeni ntëbini vërëkwa vi; bare vëhni fëna ale-wo-le soṅe doku fac ÿa fo cosiko. ¹¹ Ga tebani, mëhnađëniho ¹² ntehnëndëni: “Vëyi vëryokuṅ rëkwahnik. Soṅe wati ryampo fo ndokuṅëni; asosaryëlehnëhni gante cosëruhëfu, fuhnë vële ryuñënak ambër hn'ulav fac ÿa fop ka!”

¹³ «Bare ahwëhn kaṅ iṅa më ntëkwaka aryampo hnë vëhni: “Lawo, ñoñ dëntantihna. Maṅalakena bi sosi soṅe doku fac ÿa? ¹⁴ Nufëry cos hu ṅa do ayi. Ami nëṅëk sosëwëhni vële rëkwahnik vi gante cosëmi ki. ¹⁵ Kodä bi liwu gante ñađëfu ka hnapul mën ÿa? Ma kabi kwëhnabu anëf soṅe rac bi ÿëwaryëruho?”»

¹⁶ Do Yesu më nkwënek: «Koyëna vërëkwa vi yed vëryënkweyënkwe, do vëryënkweyënkwe vi yed vërëkwa va.»

Yesu, rarëna ÿa pëyahneđ icëm dëwu ṅa g'ibëhn iṅa

¹⁷ Yesu Yerusalem njidëho. Më canaryëkëhniwo vërëfal pëhw gë vëhi va do ntehnëhni njasatëndëni: ¹⁸ «Nëparyin, gë Yerusalem njiden, Ajë Ahn'a njëdadeniha vësankaf vësëna wasađëha va do gë vëharan sariya va do vëhni nkwëryëlëdëni soṅe ndaṅhëniha ¹⁹ do njëdadeniha vële wok vëyena wasëwif. Vërac njafañëdëniha, ntampëdëniha tac pakëdëniha hnë kërëwa. Do hnë fac rarëna hna, mbëhnëd vësëm hna.»

Itëy hnëm hni vëhni Sak gë San

²⁰ Awa asëvalu Sebede gë viju vëhi va tëhanihawo Yesu; asëval a më ndëkwëhnëk soṅe tëya Yesu ndemahna.

²¹ Yesu më tëyëka: «Ye ÿađu?»

Më ntëkwaka: «Maṅwëryanëryihni vijë mën vëhi vi ntañani naṅ ucankaf hu hna aryampo g'irëhw hu, aṅëntaṅ a g'irahahn hu.»

²² Yesu më ntehnëkëhni: «Yëtëluhna ile rëyëdun ÿa. Kodun bi asewu ankëlëwa tëmpah horot nte ÿađëfu sewu ṅa?»

Më ntëkwaniha: «Kodëfun.»

²³ Yesu më ntehnëkëhni: «Ha, cedun nkëlëwa mën ṅa. Bare gena ami fëhnađ soṅe ale lañađ g'irëhw mën ma g'irahahn mën, Rëm mën ÿa fëhnađ. Vële pëhwëtëhnëk va njëdad.»

²⁴ Vërëfal pëhw vëyëntaṅ va, ga nkwëryëni watac, ntavëkëhniwo gë viju Sebede vëhi vërac. ²⁵ Awa Yesu më macëkëhni vëhni fop do ntehnëhni: «Njëtërun vële ye vësankaf duniṅa vi ndëcëtëni ucankaf ntëw hni ṅa, do vëryëndah va tufahnëdëni fanka falëw hni fa. ²⁶ Bare tëfëlahna nke koyëna yëbëlan hun. Ale-wo-le ÿađ naṅ

hnë wuhnë ÿa, tēfēka nke aryokuñēhn hun, ²⁷ do ale-wo-le ÿad nke aryēnkwēryēnkw a, tēfēka nke aramp hun. ²⁸ Ndampo fo nke soñe Ajē Ahn'a: yijēna soñe ndokuñēhni, bare had aryokuñēhn vahnë njijēk do njēdahn ntaŵary dēwu ña pehētahnēhni vahnë vēyabah.»

Yesu njērēnēdēhēhni vumēp vuki

²⁹ Yesu, ante cahnēdēniho gē vērēfal vėlēwu Seriko ña, kore sankaf rēfēlehnēdēhawo. ³⁰ Vumēp vuki lañako tēfary nkaŵ hna, mē nkwēryēni Yesu ryēcēd. Awa pēgwēlehnēni ndekandēni: «Aharan, Aju David, kaŷēhnahnēryiŷi gē fuhnē!»

³¹ Kore ÿa nirađēnihēhniwo ndemēhnani, bare tac nkwēnēniho wadeka ña: «Aharan, Aju David, kaŷēhnahnēryiŷi gē fuhnē!»

³² Yesu mē kahnēk, macēkēhni do tēyēhni: «Ye ÿadun linēhnu?»

³³ Mē ntēkwaniha: «Aharan, hnundēfu ÿadēfun.»

³⁴ Mē kaŷēhnahnēka gē vēhni do mē ñakēkēhni vinkēr va; tañ mbokalehn nundēni, do tēfēlehnēndēniha.

21

Yesu tēnkēd Yerusalem hna

¹ Ante tēhaniho Yesu gē vērēfal vėlēwu Yerusalem ña, tēkēniho ankol Betēfase hna, hn'ikuñ nte ŵacik Oliviyē. Awa mē payēkēhni vērēfal vēhi haryēnkw ntehnēhni:

² «Yiryin hn'ankol nte ye haryēnkw hun ñi. Tēkatēlehnēdunēha fali fasēval ga pokik, do fatah fantēwu fa g'umē nkeđēni. Pētinhēni ayonēhniwunoŵēhni. ³ Ge ahnē ntehnēku iñē dēkwaryina: “Ahwēhn a valēka.” Tavēderun ayojuni.»

⁴ Umē nkeđ padahn wanēs wante nēsēko kila ña:

⁵ «Dehnēryinhēni naŵ Siŷo* ña: Yēkēryina ahnaŵ hun a gē ŷal hun njijēd hara naŷēnajēdina, hnē fali fasēval kayik, hnē fapali.»*

⁶ Awa vērēfal va njiniho do ntini fop ile ntehnēkēhniwo Yesu ÿa. ⁷ Umē njojēniha fali fa gē fapali fa, tindēnihēhni vacuđ vantēw hni va, tac Yesu kaya. ⁸ Vahnë vēyabah ntanēdēniho vacuđ vantēw hni va nkaŵ hna njitēnd; vēryampo warund ntanēdēni nkaŵ hna. ⁹ Vēle ryēnkwaryēkawo do vēle rēfēdēhawo va ndekadēniho:

«Osana! Aju David, dēmaryifu! Arabi Ahwēhn a Wēnu ña njēda ale yijēd g'uŵac lēwu ŵa! Cēmbēderu Wēn hunte sēpēk fop!»*

¹⁰ Yesu ga tēnkēk Yerusalem hna, bulunda ÿa fop ñēnkaniho. Tēyēdēniho: «Mo ga ye aŷi asan?»

¹¹ Vēle rēfēdēhawo Yesu va mē ntēkwani: «Kila le ŵacik Yesu ÿa ye vē nkol mbē Nasaret, mbē resiŷo Galile hna.»

Ida Vēwaf Cery Wēn Cankaf

¹² Yesu tēnkēko selele Cery Wēn Cankaf hna do ntahni fop vēle wafēdēho do laŵēdēho hnam va; kēfēko watabali vēwēcēt koryi do gē watinki vēwaf wēfah va.

¹³ Tac mē ntehnēkēhni: «Vikerēh Wēn va mē lehnēk: “Acery mēn ña, Cery iyēfa macēde”,* bare wuhnë soŵa vēle lirun!»*

¹⁴ Wati rac, vumēp gē vēle radēd rēhakawo Yesu Cery hna do njērēnēkēhniwo.

¹⁵ Vēsankaf vēsēna wasadēha va do gē vēharan sariya va, ga nuni viŷē vifēmpēhnahnah vile ntiko Yesu va, do ga nunihēhniwo fēna vutah va ndekadēniho Cery Wēn hna: «Osana, cēmbiru Aju David!» mē ntavēkēhni dūs. ¹⁶ Awa mē ntehnēniha Yesu: «Nkwēryēdū bi ile nēsēdēni ÿa?»

Mē ntēkwakēhni: «Ha. Kobēri karanjeluhna bi wañi wanēs Vikerēh hna:

* **21:5** 21.5 Bulunda Siŷo: bulunda vē Yerusalem ÿa ye. ✧ **21:5** 21.5: Sakari 9.9 ✧ **21:9** 21.9: Wahnēw 118.26

✧ **21:13** 21.13: Esayi 56.7 ✧ **21:13** 21.13: Seremi 7.11

«“Nturu hafo la vutah vutoy va gë vumbava va cëmbëndënihi.”»[☆]

¹⁷ Tac Yesu tavëlehnëhni cahn nkol hna nji Betani le ndakëko hna.

Atëh nte wok dëwëna

¹⁸ Awa, ga pacëk g'acahnëfëd ga, hara Yesu gë Inaw mbokajëdëho, më njoka inte.
¹⁹ Më nuk atëh nte wacik nuÿ tëfary nkaŵ hna; më tēhak bare yaryef fo tēkatëko. Awa më ntehnëka tēh ŋa: «Bokëdila alëw muk!» Taŋ tēh ŋa kankëlehn fop.

²⁰ Vërefal Yesu va, ga nuni watac, pëmpëhnahnëkëhniwo. Më tēyëniha: «Hak kankahnëk aŋ'atëh taŋ aki?»

²¹ Më ntëkwakëhni: «Toña ŷa fëyadëmu: ge kwëhnarun kwëtahn do ge gwajëlehnadiluhna, kodun aliwu ile libuha atëh ŋi. Kodun dënk alehnuna iŋi kuŋ: “Matëry ani, ayi alëba wov hna”, do rac ntiyađ. ²² Ge kwëhnarun kwëtahn iŋa nuÿadun le-wo-le rëyërun hn'iyëfa hna.»

Itëy soŋe fanka Yesu

²³ Tac Yesu tēnkëko selele Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehn karanëndëhni vahnë va; vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër bulunda wasëwif va më tēhaniha tēyëniha: «Gë iŋëhne fanka ntidfu vëÿin? Mo lehnëki alind?»

²⁴ Më ntëkwakëhni: «Ami fëna tēyëdëmu inë ryampo. Dëkwaryino, tac, pëyadëmu fanka fale lihahnëdëfu vëÿin va. ²⁵ Mo fayikawo San njaryënd? Wënu ŋa bi ma vahnë va yeho?»

Pëgwëniho nkwajëlëdëni vëhni fo ntehnëndëni: «Ge ntëkwayinëk: “Wënu ŋa fayikawo”, tēyëdëhëfu bi soŋe ye woyinëk kwëtahnilënahna? ²⁶ Bare ge ntehninëk: “Vahnë va fayikawo”, tēfëka ntakëfu gë kore ŷi, kabi vëhni fop kwëtahnëniho San kila yeho.»

²⁷ Awa më ntëkwaniha Yesu: «Yëtëlëfuhna.»

Awa, më ntehnëkëhni: «Pëyadiluhna, ami fëna, gë fanka fale lihahnëdëfu vëÿin va.»

Uhnës uryindaryindan soŋe rëm hwëhn vutah vucan vuki

²⁸ Yesu më mbok ntehnëk: «Ye hnaharun gë waŋi? Nkeho asan ale hwëhnakëhniwo vutah vucan vuki. Më tēyëka fandënkwerÿenkwa fa ntehna: “Ajë mën, yirye dol aryokuŋi kaÿ hna.”

²⁹ «Më ntëkwaka: “Hali, ñadfa yiwu.” Bare, ga mbiÿëk toye, nkwëcëtëko nahan dëwü ŋa do nji g'ikaÿ.

³⁰ «Rëm ŷa më mbok tēyëka koyëna fo aju aÿëntaŵ a. Arac më ntëkwak: “Awa, apa, njidëfu”, bare yilohna.

³¹ «Awa tēyëdëmu: Mo lik hnë vëÿi ile ñad rëm hni ŷa?»

Më ntëkwaniha: «Aryënkwerÿenkwa aÿi ye.»

Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ŷa fëyadëmu: vëref ŷatëtanke va gë vësëval vële wafëd vankaf vantëw hni va vëhni ryënkwendëhu hnë Inaw Wën hna. ³² Ntehnëdëmu waŋi kabi San Ayary a njijëko tufu nkaŵ catah ŋa do kwëtahnëlunahna; bare vëref ŷatëtanke va gë vësëval vële wafëd vankaf vantëw hni va kwëtahnënihawo. Do la gante nurun watac ka gwëcëtëluhna vankeya hun va ahwëtahnahna.»

Uhnës uryindaryindan soŋe vëyam vëyapah

³³ Yesu më mbok ntehnëk: «Nëparyin uhnës uryindaryindan haŵary: Nkeho asan ale fëlëko kaÿ waresen. Më keceyëk do nkab hatëh ŋwëÿehnahndë waresen wã do pël ide nte rëkëde njaŵahnënde kaÿ iŋa. Tac, më kwëtëhnahnëkëhni kaÿ iŋa vëyam njilehn uyas. ³⁴ Wati nte mbarëpëde uhnëdfa ŋa, më payëkëhni vëryokuŋ vëlëwü va vëyam hna soŋe njëdaniha sah lëwü ŷa.

☆ **21:16** 21.16: Wahnëw 8.2

³⁵ «Awa vëyam va më pëlanihëhni vëryokuŋ ahwëhn kaŷ va, ndafëniha aryampo, aŷëntaŵ a ndaŵëniha, ararëna ŷa ntutëniha gë wëraka. ³⁶ Ahwëhn kaŷ iŋa më mbok payëkëhni vëhaŵary ntëbini vële ryënkwëko njini va, bare vëyam va koyëna fo mboko ntinihëhni. ³⁷ Awa më payëka aju ŷa dënk nteha: “Kwëhnađëni untënah g'ajë mën aŷi!”

³⁸ «Bare vëyam va, ga nuniha ajë ahwëhn kaŷ iŋa, më ntehnëläni: “Wëliho ale lëwëđ a! Yinëfu, ndaŵina, tac kaŷ iŋi fuhnë hwëhnedfen!” ³⁹ Awa umë pëlanihä, canëniha kaŷ hna ndaŵëlehnëniha.»

⁴⁰ Tac Yesu më tëyëkëhni: «Ge ahwëhn kaŷ iŋa mbokajëk, hak ntidëhëhni vëŷi vëyam?»

⁴¹ Më ntëkwaniha: «Ndaŵëhnedëhëhni idaŵ meh vëŷi vëyam vëyapah do njëdahni kaŷ iŋa vëhaŵary vële rëkëđ njëđandëniha sah lëwu ŷa hnë wati le-wo-le mbarëpëđëni hna.»

⁴² Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Kobëri karanëluhna bi ile nësëk Vikerëh vi? «“Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery va vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ŋa cery ntëwu ŋa fop. Ahwëhn a lik umë do nkwamëk đus njëki!”»[☆]

⁴³ Tac më nkwënëk: «Soŋe rac pëyadëmu: Naŵ Wënu ŋa tebëđerun, njëđayini bulunda le linëndëha đoku fërën. [⁴⁴ Ale-wo-le yod hn'iŋi taka ŷa nihëđ taŋ; bare ge taka ŋi ahnë njohahnëk, ŋwëŷehnedëha nke ivëđ fo.]»

⁴⁵ Vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise ŵa nkwëryëniho wahnës wađindaryindan Yesu ŵa do njëtëniho vëhni ntehnëđ. ⁴⁶ Awa më njëkëlehnadëni fere pëlahnëniha, bare ntakëkëhniwo gë kore ŷa kabi kila ntinihawo.

22

Uhnës uryindaryindan soŋe roka iñël

¹ Yesu gë wahnës wađindaryindan mboko nësëhnëndëhni vële hnëpadëhawo va ntehnatënd: ² «Wëlin ile mëntëlëni Inaŵ ambin ŋa: Ahnaŵ Asankaf nëgehnëko roka iñël aju. ³ Më ntehnëkëhni vëryokuŋ vëlëwu va njini macinihëhni vële fayehnik roka va, bare vëŷadilohna njijëni.

⁴ «Më mbok payëkëhni kat vëryokuŋ vëhaŵary njini ntehnënihëhni vële fayehnik va: “Wëli ile ntehnëk Ahnaŵ a: ‘Tame roka ŷa puhnayik, vacët mën wuhniryah ŵa ryawik. Yijën roka iñël ŷa. Fop puhnayik!’ ”

⁵ «Bare vële fayehniko va vëhnëpalëhniwohna vëfayik va; njilehnëni wëbal wadëw hni, vëryampo kaŷ dëw hni, vëhaŵary igwaf dëw hni. ⁶ Vëŷëntaŵ va më pëlanihëhni vëryokuŋ Ahnaŵ a ntinihëhni këm fo do ndaŵënihëhni. ⁷ Awa Ahnaŵ a më ntavëka đus; më payëkëhni wasodađe walëwu ŵa njini ndaŵënihëhni vëŷi vëryaŵ vahnë do pëđëni nkol dëw hni ŋa. ⁸ Tac më ntehnëkëhni vëryokuŋ vëlëwu va: “Roka iñël ŋa puhnayik, bare vële fayehnik va tëfëlëhniha tokëni. ⁹ Awa yiryin gë vankaŵ awaciwuni vële fankëlëđun va fop njijëni roka ŷa.” ¹⁰ Vëryokuŋ va më njini gë vankaŵ macinihëhni fop vële pankëlëđëniho va, vëli wëh gë vëli fërën per; koyëna acery nte rokande roka iñël ŋa pëbëlehnëni vahnë va.

¹¹ «Ahnaŵ a, ga tënkëk njëkëhni vële yijëk roka va, nuka asan ale wok diyana viŷi ambënt. ¹² Më tëyëka: “Lawo, soŋe ye rënkiru ani viŷi ambënt këm?” Bare asan a ñoñ kodilohna ntëkwa.

¹³ «Awa Ahnaŵ a më ntehnëkëhni vëryokuŋ vëlëwu va: “Ñabëryina wëbák ŋi gë wapary ŋi do aloŋuna g'ipër, gë umëhwëry. Hnam rëkëđ kond do cemëlehnand wabeñ ŋi.”»

¹⁴ Yesu më nkwënëk: «Vëyabah macini, bare vëyabëna vële rëhnayik va.»

[☆] 21:42 21.42: Wahnëw 118.22-23

Soŋe icosahn ŷatëtanke

¹⁵ Ga mbiŷëk toye wafarise wëryampo njilehnëni mbarëläni nësëläni gante ntifëni pëlahnëniha Yesu gë wanës wadëwu ŋa dënk. ¹⁶ Më payënihëhni vëréfal vëlëw hni vëryampo do gë vëryaŵ vële nkeniho gë Erođ va njini ntehnëniha Yesu: «Aharan, njëtëbun catëru. Toña ye karanëđuhëhni vahnë va nkaŵ Wënu ŋa; dakëlihna gë le nahadëni vëŷëntaŵ do dëbëndëlehnëdilihëhniha vahnë va. ¹⁷ Awa pëyaryifu ile hnaharu: sariya fu ŷa maŵëryak bi ma maŵëryana cosi ŷatëtanke ŷa asankaf a, Sesar?»

¹⁸ Bare Yesu njëtëko nahan meh dëw hni ŋa, më ntehnëkëhni: «Wuhnë, vëroka vahnë, soŋe ye rëndëndunëho urënd? ¹⁹ Tufëryino koryi le sosande ŷatëtanke ŷa.» Më tufëniha uŷëc koryi. ²⁰ Më tëyëkëhni: «Yëka mo g'uŵac mo liyik koryi li?»

²¹ Më ntëkwani: «Cesar ye.»

Më ntehnëkëhni: «Awa cosëryina Sesar ile kwëhnëk ŷa, do Wënu ŋa fëna ile kwëhnëk ŷa.» ²² Ga nkwëryëni inji dëkwa, pëmpëhnahnëkëhniwo. Tac tavëlehnëniha Yesu njilehnëni.

Soŋe ibëhn vësëm

²³ Hnë fac rac fo, wasaduse wëryampo rëhakawo Yesu. (Vëhni hnësëdëho vësëm va vëvëhnëdëfina.) Më ntehnëniha: ²⁴ «Aharan, gena bi Moyis nësëko: “Ge asan ŷëlëk, do cëm hara tavëna vutah, aheryu ntëwëdëha asëval a soŋe nagëhnahna acëru vutah.” ²⁵ Awa ŷal fu hna nkeniho vësan mbëd gë vëhi vële vankëk rëm gë hnëm. Aryënkwëryënkwa a ñëlëko do cëm hara tavëna vutah do tavarya koyëna asëvalu ŷa aheryu. ²⁶ Ahigëna ŷa fëna koyëna nkehawo, tac ararëna ŷa do gë fop mbëd gë vëhi va. ²⁷ Ga puni vëhni fop, asëval a fëna cëmëgëlehn. ²⁸ Awa, ge vësëm va mbëhnëni, mo yed asan aŷi asëval hnë vëŷi vësan mbëd gë vëhi vi, kabi vëhni fop ñëlënihawo?»

²⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Wuhnë mpaŷëmpaŷadëhu kabi yëtëluhna Vikerëh va gë fanka Wënu ŋa. ³⁰ Ge vësëm va mbëhnëni, vësan va gë vësëval va vëvokëdëfina ñëlëläni, bare had wamëleka nkedëni ambin hna. ³¹ Kobëri karanëluhna bi, ile ntehnëku Wën soŋe ibëhn vësëm ŋa? Umë lehnëk: ³² “Wën Abëraham ŋa yëbu gë Wën Isak do gë Wën Sakob.”» Yesu më nkwënkëk: «Wënu ŋa, gena Wën vësëm, Wën vële wok vësëmëna ye.»*

³³ Vële hnëpadëhawo va fop pëmpëhnahnëkëhniwo gë sifa karëŋa nte karanëdëhëhniwo ŋa.

Akwëda ante ŷak yabëka nafa

³⁴ Ante kamahnëniho wafarise ŵa Yesu ndënëkëhni wasaduse ŵa, mbarëniho. ³⁵ Aharan sariya aryampo hnë vëhni ñadëho tëndëhna urënd; awa më tëhaka do tëya: ³⁶ «Aharan, aŋëhne kwëda ŷak hnëfak sariya hna fop?»

³⁷ Yesu më ntëkwaka: «“Ñahnëryehna Ahwëhn a Wën hu ŋa gë sakahn hu fop, g'intawary hu ŋa fop, gë hakili hu ŷa fop.”* ³⁸ Aŋi ye ante hnaŷëk do ŷak yabëka nafa ŋa. ³⁹ Do wëli kigëna ŋa, ante këñëlahnëni gë ndënkwëryënkwa ŋa: “Ñahnëryehna aŷënta hu ŷa had wëjë dënk.” ⁴⁰ Sariya Moyis ŷa fop gë wade karanëdëhëhniwo vahnë wakila ŋa fop hnë vaŋi vakwëda vaki nke.»

Arëhnayik a gë David

⁴¹ Wafarise ŵa ga mbarëni, Yesu më tëyëkëhni: ⁴² «Ye hnaharun soŋe Arëhnayik a? Aju mo ye?»

Më ntëkwaniha: «Aju David ye.»

⁴³ Më tëyëkëhni: «Awa soŋe ye David, ante nësehnëkawo Iyir Ipacah inja, macëkawo “Ahwëhn” ntehn:

* 22:32 22.32: Icahn 3.6 * 22:37 22.37: Divëta Sariya 6.4-5

44 «“Ahwëhn a Wënu ɲa umë lehnëkawo Ahwëhn mën a: yij alaña g'irëhw mën, hafo hale këfëdëfuhëhni vële ýewëki va haryënkwa hu.”*

45 «Ge David “Ahwëhn” macëka, awa hak kof Arëhnayik nke aju David?» 46 Awa wafarise warac, wëla aryampo hnë vëhni kolëlohna ntëkwahna iñë do, tøk pëgw hnë fac rac, ahnë bokëlohna ndëk tëya iñë.

23

Soɲe vëharaj sariya va gë wafarise wã

1 Awa Yesu më ntehnëkëhni kore ýa fop gë vëréfal vëlëwu va: 2 «Vëharaj sariya Moyis va gë wafarise wã ye vëyabahn sariya va. 3 Awa tëfëka awwëhnuni do aliwu ile ntehnëdënihu ýa fop; bare ant'alindu ile ntidëni ýa, kabi vëlidina ile nësëhnëdënihu ýa. 4 Waryib walënah, walakah ndibi mbarëpëdëni, do ndibëndëdënihëhni vahnë va; bare vëhni dënk ñoñ vëlidina ndemahnënihëhni.

5 «Ile ntidëni ýa fop, nuhahnënihëhni vahnë va ntidëni. Yëkëryin gante naýëk ka Wanës Wën wante ñëbadëni wayëka hna gë wahnil hna! Yëkëryin fëna gante njaryëk ka ýawar yale rëfëde wacëmët viyi vilëw hni soɲe tufëhnahnëndëni kahnëndani soɲe Wënu ɲa! 6 Ñadëni daña hnë wëlaña walënah hna hn'ile tokëde roka sankaf hna do ñadëni fëna wëlaña wale rëkëde nuhahnëndëni vacaliɲa hna; 7 ñadëni nkaýëndëni g'untënah wayëwã bulunda hna do macëndëni “Aharaj Asankaf”.

8 «Bare wühnë, ant'aliwu awacëndewu “Aharaj Asankaf”, kabi hnënk yerun wühnë fop do Aharaj Asankaf aryampo fo hwëhnarun. 9 Ant'awacuna ahnë hnë wühnë “Apa”, kabi aryampo fo ye Rëmun ýa, umë ye g'ambin. 10 Ant'aliwu fëna awacëndewu “Aharaj”, kabi Aharaj aryampo fo hwëhnarun, umë ye Arëhnayik a. 11 Ale ýak hnaýëk hnë wühnë ýa rëfëka nke aryokunëhn hun a. 12 Ale hnaýënaka mbanëde, bare ale vanaka naýënëde.»

13 Tac Yesu më ntehnëkëhni vëharaj sariya va gë wafarise wã: «Meku wühnë, vëroka vahnë! Pidëntunëhëhni rënka Nañ ambini ɲa vahnë va; tënkëdiluhna wühnë do tavëd'ilunëhniha tënkëni vële ýad va. 14 [Meku wühnë, vëharaj sariya vi gë wafarise wi, vëroka vahnë! Nufëndunëhëhni vësëval vële cëmaryëk vësan va, vësay, ile kwëhnani ýa fop do fëna njëfadun iyëfa yaryah ntehnani catërun. Soɲe umë ye wühnë hitijënde kiti le ýak yapëk ýa!]

15 «Meku wühnë, vëharaj sariya vi gë wafarise wi, vëroka vahnë! Njasëlehnëdun gante-wo-gante nkal li gë walant li ahnuýahnënduna aryampo ale hwëtahnëku, do ge nuýarunëha ntidunëha tëfa tënk gë janama hafo ntëbu wühnë wahwënta wahi.

16 «Meku wühnë, vumëp vunte hahëd vahnë! Ntehnëdun: “Ge ahnë ntëkahnëk Cery Wën Cankaf ɲa, umë gena ñoñ; bare ge sanu vë Cery Wën Cankaf yi ntëkahnëk, tëfëka nti ile ntehnëk ýa.” 17 Nënkwërun do mëpërun! Sanu yi gë Cery Wën Cankaf nte sëvëndanëk sanu ɲi, ye ýak yabëka nafa ýa? 18 Ntehnëdun fëna: “Ge ntëkahnëk mahëhnu hn'ile cënade sadëha hna, umë gena tana; bare ge ile sënahnik ýa ntëkahnëk, tëfëka nti ile ntëkëk ýa.” 19 Vumëp yerun! Ye ýak nëfak: sadëha ýa ma hn'ile cënayik sadëha hna ile sëvëndanëdëha ýa? 20 Yëtëryin iýin: ale lëkahnëk hn'ile cënade sadëha hna, ntëkahnëk fop vile ye hnam va. 21 Ale lëkahnëk Cery Wën Cankaf ɲa, ntëkahnëk Cery Wën Cankaf ɲa gë Wënu ɲa per. 22 Ale lëkahnëk ambini ɲa, ntëkahnëk tinki Wënu ɲa gë Wënu ɲa per.

23 «Meku wühnë, vëharaj sariya vi gë wafarise wi, vëroka vahnë! Njëdadunëha Wënu ɲa ýëɲa hwëhn pëhw-wo ile varëpërun ýa, hafo gë sifa yaryef yale-wo-yale rokëde ýa fop, bare mawëndiluhna ile ýak hnëfak sariya hna, gante nke usatah gë

* 22:44 22.44: Wahnëw 110.1

kaŷëhnahn do g'ikwëtahn ña. Umë ye ile rëfakëha aliwu ÿa, hara dënkwëluhna fëna yëdahn ÿëña hwëhn pëhw-wo ile varëpëdun ÿa. ²⁴ Vumëp vunte hahëd vahnë! Tarëdun ile sedun ÿa alihëtahnuna fanku, bare kohnëdunëha yonkomb!

²⁵ «Meku wühnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Për hna vahnë vëfëren yerun bare bambery, ule fëbëku g'iña idëb vahnë. Ile lidun ÿa nke had ahnë ale facënëd hamëhni fo nkëlëwä ña gë humpan uña do nko tonk bambery ÿa.

²⁶ Farise wëpah! Pacënëryin bambery ankëlëwä ña tac për inja fëna pacëd.

²⁷ «Meku wühnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Gë wayag wale yerënik liyak had nkwamëk për inja mëntëlërun, bare bambery ÿa wayëc vësëm fëbëk do gë sifa viyëlah-wo. ²⁸ Koyëna nkehu wühnë fëna për inja, tufëhnadun catërun, bare bambery ÿa vëroka vahnë yerun do dënënëluhna sariya ÿa.

²⁹ «Meku wühnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Mbëryëndunëhëhni wakila ña wayag walëwëri wä, gwamënëndunëhëhni vële satëk va wayag walëw hni wä, ³⁰ do ntehnëdun: “Ge wati vacërakëlo hu ÿa yentahnëkëndëbunëho demakëndilëfunihna ndawënihëhni wakila ña.” ³¹ Koyëna, njavëtërun wühnë dënk vutah vële ryawëkëhni wakila ña yerun. ³² Awa tëfëryin soñe afuhnawu ile pëgwëniho warëmun ÿa!

³³ «Walën yerun, pëbëku wanto ña, hak ñadun ahehawu hara dabiluhna gë janáma fac kiti hna? ³⁴ Soñe umë pëyadëmu, cañëtëhniëmuni wakila do vëyët do gë vëharan paryi. Ndawëdunëhëhni vëryampo, vëyëntaw va afakuni hnë wakërëwa, do ntampëdunëhëhni vëhawary kat vacaliña hun hna do rëkëdun arëfëlehnënduni hnë wahnaw hna fop. ³⁵ Koyëna wühnë cosëd Wënu ña soñe ile ndawini vahnë vële wok vëlina wëh va tæk pëgw idaw Abel hna hafo vëhni Sakari hna, aju Barasi, ale ryawërun yëbëlan ÿëwä sëvah hna g'ile cënade sadëha ÿa. ³⁶ Toña ÿa fëyadëmu: Wënu ña piniñëdëhëhni vahnë vëvë dol va soñe wanj fop!»

Yesu gë Yerusalem

³⁷ Yesu më mbok ntehnëhni: «Wühnë vëvë Yerusalem vi, wühnë vële ryawëdëhëhni wakila, ndawëdunëhëhni gë wëraka vële payëhnikuni Wënu va! Gante ñadëfuho ðus varëpu ðarël mën had cale nte varëpëkëhni vutahu hnë vampaw vantëwu, bare mawëluhna! ³⁸ Awa wëli, Wënu ña tavëd cery hun ña. ³⁹ Ha, pëyadëmu bokëdiluhna ahnuwuno hafo wati nte ntehnëdun: “Arabi Ahwëhn a Wënu ña njëda ale yijëd g'uwac lëwu wä!”»

24

Yesu inih Cery Wën Cankaf ña pëyahnëd

¹ Yesu cahnëko Cery Wën Cankaf hna do, ante njidëho ña, vëréfal vëlëwu va më tëhaniha soñe tufahnëniha vacery vante yeho caharab selele Cery Wën Cankaf hna. ² Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Nurun iñin fop? Toña ÿa fëyadëmu: la itaka ðampo godina tinda hnani hn'iñëntaw; fop nihëde.»

Ile yed tëkahnind wapuya ðuniña

³ Ga ndëcëk watac, Yesu hn'ikuñ Oliviye hna njiko ntañako. Vëréfal vëlëwu va më tëhaniha do tëyëniha: «Guve ntiyad wanj, do ile yed dahëse iboka hu ña do gë wapuya ðuniña ña?»

⁴ Më ntëkwakëhni: «Kwëtëryin hakili, ant'aravu arokayiwu! ⁵ Vahnë vëyabab njijëdëni mëcani uñac mën wä do ntehnëndëni: “Arëhnayik a yëbu!” do tokadënihëhni vahnë vëyabab. ⁶ Nkwëryëdun ga mëtëde ðarël hun do gë wakasëk soñe wamët wabë ñawët ña. Antë ntaku: watac afo ntiya, bare gedina ten wapuya iñi ðuniña. ⁷ Bulunda rëkëd mëtëndëni gë bulunda yëntaw, do ahnaw pëgwëdëha

ahnaŵ aŷentaŵ; nkeď ñënka nkal hnë waresiŷo wayabah, do g'inte ŋa. ⁸ Nkeď had lav donk hnag ryënkweyënkwe.

⁹ «Hnë wati rac, vahnë va mbërehnëďënihu do ndawëďënihu. Wabulunda ŋa fop ñewëďënihu soŋe lëmën. ¹⁰ Vëyabah tavëďëni kwëtahn iŋa; rëkëď tokalëndëni do ñewëledëni. ¹¹ Wakila vëwër vëyabah sahnëď do tokaďënihehni vahnë vëyabah. ¹² Wameh ŋa campëď hafo iña vahnë vëyabah godina. ¹³ Bare ale yawënaď hafo pu ŷa, Wënu ŋa pehëtëďëha. ¹⁴ Wanës Wakasëk Naŵ iŋi pëyahnëde duniŷa li fop, wabulunda ŋa fop nkwëryëďëni. Tac tëkid wapuya duniŷa ŋa.»

Ambër cankaf

¹⁵ Yesu më mbok ntehnëk: «Fac ŷa tëkid hn'ile nuďun ŷëŵa sëvah hna le wacëde «Iñë hayah dëcët ŷa» le nësëďëho kila le waciko Daniyel ŷa. Arabi ale haraŋëďa nkwëry d'us waŋi! ¹⁶ Awa vële yed Yude va tëfëďëha nkaryëni gë wahuŋ: ¹⁷ ale yed yaŋ cery ntëwu ŋa, tëfëlahna cëli nji nuf viŷë vilëwu va bambery ani gë nkaryahnëď; ¹⁸ do ale ye hn'ikaŷ ŋa tëfëlahna mënc gë ŷalu soŋe njoj cuď cankaf ntëwu ŋa. ¹⁹ Mekëhni vësëval vëryonkah va gë vële yëwëndëďëhëhni vutah vuntëw hni va hnë wafac warac! ²⁰ Yëfaryina Wënu ŋa soŋe ant'ayaryu hnë wafac wale tëvëď gë fanka ma hnë fac ntaŵëla hna! ²¹ Hnë wati rac njaďëď d'us ambër ŋa, ntëbi vante yeho kobëri nte pëgwëko duniŷa hafo gaki ŋi, do bokëďina nke muk sifa mbër tac. ²² Ge Wënu ŋa pëhnakëndilohna ŋaŷët waŷi wafac, ahnë gokëndina. Bare ŋaŷëtëď soŋe vahnë vële tëhna va. ²³ Awa ge ahnë ntehnëku: «Yëkëryina, Arëhnyayik a ani nke!» ma: «Hnani nke!» nt'aŵaŵu, ²⁴ kabi vële wok vëyena vërehnyayik paryi gë wakila paryi sahnëď. Tëkëď ntindëni vifëmpëhna hna visankaf gë wëdahëse wacankaf tokahnënihehni vahnë va, hafo tokaryënihehni la vële tëhna Wën va, ge kokënd nke. ²⁵ Nëparyin! Pëyamu kobëri fo.

²⁶ «Awa ge ntehnirun: «Yëkëryin, Arëhnyayik a wula hna nke!» nt'ayiwu. Ma ge ntehnirun: «Yëkëryin, hnani coŵak!» nt'aŵaŵu. ²⁷ Itëk Ajë Ahn'a nkeď had mbilëbilëk ambin hn'ani penëlehn duniŷa ŷi fop. ²⁸ Hnë le nke ibël hna, hnam mbarëpëlëďëni wahuy ŵa.»

İboka Ajë Ahn'a

²⁹ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge ndëcëk wafac ambër atac, ulav ŵa kuyëď taŋ, tac lepera ŵa bokëďina ntanc, wadol ŵa njojëď do fanka favë g'ambin fa ñënkaf.*

³⁰ «Awa, dahëse Ajë Ahn'a cahnëď ambin hna; bulunda vahnë vëvë nkal vi fop njahnaďëni, nuďëniha Ajë Ahn'a ga tëkid vëŋar hna mati g'ambin gë fanka do gë icëmb cankaf. ³¹ Lënkwe sankaf ŷa ntënkweďe do payëďëhëhni wamëleka wadëwu ŋa hnë vacape vanah vambë nkal vi, mbarëpidënihehni vële tëhna va.»

Mëntëndëlehn g'atëh anuŷ

³² «Gwëryëryin ile karaŋëď anuŷ ŋi: ge tëk nöp tuŋ njëtëďun wati hasëk ŷa tëhajëk. ³³ Ndampo fo nke, ge nurun vëŷin fop, yëtëryin wati İboka Ajë Ahn'a tëhajëk, bëŷëďina ntiyaď. ³⁴ Toña ŷa fëyaďëmu: ŷi yamani dëcëďina hara diyana vëŷin fop. ³⁵ Ambin ŋi g'inkal iŋi ndëcëď, bare wanës mën ŋi dëcëďina muk.»

Ahnë yëtëna wati wapuya duniŷa ŷa

³⁶ «Ahnë yëtëna bi guve tëkid fac ma wati le ntiyaď vëŷin ŷa, la wamëleka wab g'ambin ŋi gë Aj'a dënk vëyëtëna; Rëm ŷa fo yëtëk. ³⁷ Fac ile njihahniď Ajë Ahn'a nkeď had gë yamani rëm fu sankaf, Nowe, ka. ³⁸ Wati rac, tëkahniwo uŵac sankaf ŵa, vahnë va tokëďëniho do cëďëniho, ñëlëledëniho do njëďahnëďënihehniwo vëryag hni va ñëlini, hafo fac le tënkahnëko Nowe hnë sisikulu hna; ³⁹ ñoñ vëyëtalohna hafo uŵac sankaf ŵa tëki do njokëhniwo vëhni fop. Vahnë va koyëna mbokëď ntindëni

* 24:29 24.29: Esayi 13.10; 34.4

ante njijëd Ajë Ahn'a. ⁴⁰ Wati rac, vësan vëhi yedf kaÿ hna: njodëha aryampo do tava aÿëntaÿ a. ⁴¹ Vësëval vëhi rëkëd ndawëndëni ryëÿa: njodëha aryampo do tava aÿëntaÿ a.

⁴² «Awa nt'ahnamawu, kabi yëtëluhna bi iÿëhne fac njijëd Ahwëhn hun a. ⁴³ Yëtëryin d'us wani: ge ahwëhn tere ÿa njëtakënd wati le njijëd g'umëd ga ale ÿa, d'akakëndina wakwëd do tavakëndilahna tënk tere lëÿu hna. ⁴⁴ Soÿe umë ye, pëhwëtaryin w'uhnë fëna, kabi Ajë Ahn'a tëkid hnë wati le worun nahaluhna.»

Aryokuÿ ale hahnëndak g'ale wok kahnëndana

⁴⁵ Yesu më mbok ntehnëk: «Mo ga ye aryokuÿ ale hahnëndak do ritëk a? Umë ye ale hwëtëhnahnëhni vëryokuÿëntaÿu va fop ntehnë: “Yëdaryindëhni vëryokuÿënta hu vi roka ÿa hnë wati le rëfëka hna.” ⁴⁶ Nëfaka aÿi aryokuÿ ge ahwëhn tere ÿa mëncik do tëkata ga ntid' d'oku lëÿu ÿa! ⁴⁷ Toña ÿa fëyadëmu: ahwëhn tere ÿa kwëtëhnahnëdëha hnapul lëÿu ÿa fop. ⁴⁸ Bare ge aryokuÿ aÿeh ye, ntehnad' ahwëhn tere ÿa mëncënkajëdina, ⁴⁹ do pëgwëlehn ndafëndëhni vëryokuÿëntaÿu va do tokëlahnëndëni, celahnëndëni gë vëryëÿ! ⁵⁰ Awa ahwëhn tere ÿa mëncid' hnë fac le nkok yëkadilahna aryokuÿ arac, hnë wati le nkok yëtëna; ⁵¹ ndafëdëha daf ntavah gante ntidëni vële hnësëd' ile nkoni walidina ÿa, hn'ile kodë do cemëlehnade wabeñ hna.»

25

Uhnës uryindaryindan soÿe vëryag pëhw

¹ Yesu më mbok ntehnë: «Awa Inaÿ ambin ña g'iÿi uhnës uryindaryindan mëntëlëdëni: vëryag pëhw nufëni walampu walëÿ hni cahnëni kacahnëniha ale ÿëlëd. ² Hnë vërac, imbëd' nënkwëniho do imbëd' titëni. ³ Vëhnënkwah va njoniho walampu walëÿ hni ÿa, bare vëfehnalohna wagu* ña. ⁴ Bare vëritah va njoyaniho walampu gë wasëleku wagu ña pehnani. ⁵ Awa ale ÿëlëd' a ndëcäjëdëhawo; vëryag va më njokëhni wakwëd' ndakëlehnëni.

⁶ «Ante ndëcak ña, më wëryik wadëka: “He w'uhnë! Ale ÿëlëd' a nkejëk! Cahnëryin ahacawuna!”

⁷ «Awa vëryag pëhw va nëgalehnëni pëgwëni pëhwëtëndëni walampu walëÿ hni ÿa. ⁸ Vëhnënkwah va më tëyënihëhni vëritah va: “Yëdëryinëfu wagu hun ÿi, kabi walampu walëÿ fu ÿi d'ipiña nke!”

⁹ «Vëritah va më ntëkwanihëhni: “Hali, kabi gefilëfuhna gwër fuhnë fop. Yiryin alëÿajaju gë wëwaf.”

¹⁰ «Awa, vëhnënkwah va njilehnëni ntëÿajëni wagu ña. Hnë wati rac tëkiko ale ÿëlëd' a. Imbëd' vële fëhwëtako va tënkëntëlehnëni g'umë cery nte ñëland hna cëdëlehnë rënka ÿa.

¹¹ «Ga mbiÿëk, vëryag vëÿëntaÿ va tëkiniho do ndekandëni: “Ahwëhn, Ahwëhn, pidëtëndifu!”

¹² «Bare ahwëhn a më ntëkwakëhni: “Toña ÿa fëyadëmu, yëtëluhna.”»

¹³ Yesu, më nkwënëk: «Awa kwëtëryin hakili, kabi yëtëluhna fac ÿa gë wati le mbokahnid' Ajë Ahn'a.»

Uhnës uryindaryindan soÿe vëryokuÿ vërar

¹⁴ Yesu më mbok ntehnëk: «Inaÿ Wënu ña g'iÿi uhnës uryindaryindan mëntëlëni kat: asan ñad' nji uyas do macëdëhëhni vëryokuÿ vëlëÿu va, kwëtëhnahnëhni hnapul lëÿu ÿa. ¹⁵ Aryampo wanëc sanu wakeme mbëd' njëd'akawo, aÿëntaÿ a wakeme waki, ararëna ÿa keme, ale-wo-le ile mëkëd' ndokuÿahn ÿa. Tac

* 25:3 25.3 Wagu: Kobëri ña wagu atëh oliv ña raÿëdëfo walampu hna.

njilehn g'uyas. ¹⁶ Aryokuŋ ale yēdayiko waŋəc sanu wakeme mbēd ŷa njilehn taŋ nkwaŋahnēnd igwaŋ koryi rac do nuŷa waŋəc sanu wakeme mbēd wakaŋary. ¹⁷ Ale yēdayiko waŋəc wakeme waki ŷa fēna koyēna ntiko do nuŷa waŋəc wakeme waki wakaŋary. ¹⁸ Bare ale yēdayiko waŋəc keme ŷa, njiko nkab mbañ hnam koryi rac.

¹⁹ «Ga mbiŷək, ale ndokuŋēhnēdēniho vēŷi vēryokuŋ a mēnciko, mē tēyēkēhni pēyaniha soŋe koryi le kwētehnañkēhniwo ŷa. ²⁰ Ale yēdayiko waŋəc sanu wakeme mbēd ŷa, mē tēhajək do tufaŋ waŋəc wakeme mbēd wañēntaŋ ŋa ntehn: “Ahwēhn tere waŋəc wakeme mbēd yēdaruhoŋo. Nuŷabu waŋəc wakeme mbēd wakaŋary: wēli.”

²¹ «Arac mē ntehnēka: “Njivək, aryokuŋ afērēn do ale facēnak yeru. Pacēnaru hnē viŷē viroy hna, soŋe umē kwētehnañdēmi viyabah va. Yij cehēli hnatah mēn ŵa!”

²² «Tac aryokuŋ ale yēdayiko waŋəc wakeme waki ŷa tēhagiko do ntehn: “Ahwēhn tere, waŋəc wakeme waki yēdaruhoŋo. Nuŷabu wakeme waki wañēntaŋ: wēli.”

²³ «Arac mē ntehnēka: “Aryokuŋ afērēn do ale facēnak yeru. Pacēnaru hnē viŷē viroy hna, soŋe umē kwētehnañdēmi viyabah va. Yij cehēli hnatah mēn ŵa!”

²⁴ «Rēkwa ŷa, aryokuŋ ale yēdayiko waŋəc keme ŷa mē tēhagik do ntehn: “Ahwēhn tere, njētēbuho asan ayapah yeru: kácēdu hn'ile nkoru nađēlihna, mbarēpēdu hn'ile nkoru pahnēlihna ñoñ. ²⁵ Ntakēkoŋo gē wējē, mē yiŋu vañu koryi hu ŷa. Wēli ile hwēhnēru ŷa.”

²⁶ «Arac mē ntēkwaka: “Aryokuŋ aŵeh yeru do kēmaru! Njētēruho kacēdēfu hn'ile nkobu nađēla, mbarēpēdēfu hn'ile nkobu pahnēla ñoñ? ²⁷ Awa tēfēkawo ahwēt koryi mēn ŷa hnē bank. Ge mēnciŋu kokēndēbu wēnēhniŵ ge mbiđēfu.” Tac mē ntehnēkēhni vēle nkeniho va: ²⁸ “Tebēryina waŋəc sanu keme ŋi do ayēdawuna ale hwēhnak waŋəc wēli ŷi. ²⁹ Koyēna nke, ale wēryək wapacək a nkwēnēhnēde uyēt ŵa, do kobēdēha; bare ale wok gwēryēna ŷa, tebēde la ile njētək ŷa.† ³⁰ Ge aŷi fufafu ye, doŋēryina g'ipēr hn'umēhwēry hna, hn'ile kođe do cemēlehnađe wabeñ hna.”»

Ikitiŋ tēkwa

³¹ Yesu mē mbok ntehnək: «Ge Ajē Ahn'a njijək had ahnaŋ hnē icēmb dēŵu hna gē wamēleka ŋa fop, ntañad hnē tinki Naŋ dēŵu hna. ³² Fop wabulunda wabē nkal ŋi mbarēpēlēdēni haryēnkwa lēŵu do pitēndēlendēhēhni vahnē va gante pitēndēlendēhēhni ahery wape g'uhnankal ki; ³³ G'irēhw lēŵu kwētēdēhēhni vēsatah va, vēŵen va g'irahahn.

³⁴ «Awa ahnaŋ a ntehnēdēhēhni vēle yed g'irēhw lēŵu va: “Yijēn, ŵuhnē vēle ndēwanək Rēm mēn vi! Kwēhnēryin Naŋ nte pēhwētēhnēkuno kobēri ante ntidēho duniŷa ŋa! ³⁵ Ndēwanirun kabi njokowo inte ŋa do njēdarunēhoŋo roku; njokowo wēnka ŋa do njēdarunēhoŋo siyaŋ; ahneh yebuho do kacarunēhowo ŷal hun hna; ³⁶ ŋas fo yebuho do cudērunēhoŋo; tesēbuho do paβērunēhoŋo; cēdiŋbuho do njijēdunēho ayēkiŵuno.”

³⁷ «Awa vēsatah va tēyēdēniha: “Ahwēhn, guve nuyiruhō ga njoki inte do ayēdayi arok, ma ga njoki wēnka do ayēdayi asiya? ³⁸ Guve nuyiruhō ga nkeru ahneh do ahacayi watere fu hna, ma ga nkeru ŋas fo do asudī? ³⁹ Guve nuyiruhō ga tesēru, ma ga cēdiru, do yiryiŋun ayēkiji?”

⁴⁰ «Ahnaŋ a ntēkwadēhēhni: “Toña ŷa fēyađēmu: ante-wo-nte ntinēhnērunēha aŷēnta mēn wēla ale ŷak vak ŷa, ami linēhnērun.”

† 25:29 25.29 Ale wēryək wapacək a nkwēnēhnēde uyēt ŵa, do kobēdēha; bare ale wok gwēryēna ŷa tebēde la ile njētək ŷa. Kođe nkwēryi fēna: Ale hwēhnak iñē ŷa nkwēnēhnēde, do kobēdēha; bare ale wok kwēhnana iñē ŷa tebēde la ile liyahñēka tēk nuŷa ŷa.

⁴¹ «Tac ahnaŵ a ntehnëdëhëhni vële yedëha g'irahahn va: “Ŋaŵëtaryino, ŵuhnë vële ndëwanëk Wën wëh vi! Yiryin gë hwëdëh hunte wok dipëdina muk, hunte pëdëhnik Sintani gë wamëleka wadëwu ŋa! ⁴² Njokowo inte ŋa do yëdälunohna roku; njokowo wënka ŋa do yëdälunohna siyaw; ⁴³ ahneh yebuho do kacalunoŵohna; ŋas fo yebuho do cudëlunoŵohna; tesëbuho do cëdibuho do pabëlunoŵohna.”

⁴⁴ «Awa vëhni fëna tëyëdëniha ahnaŵ a: “Ahwëhn, guve nuyiruhö ga njoki inte, njoki wënka, nkeruhö ahneh, nkeruhö ŋas fo, tesëruhö, ma cëdïruhö do nkoyiruhö demayilihna?”

⁴⁵ «Ahnaŵ a ntëkwadëhëhni: “Toña ŷa fëyadëmu: ante-wo-nte nkorunëho dinëhnëlunahna aŷënta mën wëla ale ŷak vak a, dinëhnëlunohna ami fëna.”

⁴⁶ «Koyëna njidfun gë horot le wok pudina hara vësatah va gë duniŷa le wok pudina njidëni.»

26

Ipëhwëta soŋe idawë Yesu

¹ Ante puhnako Yesu karanj vëréfal vëlëwu va wanj fop ŋa, më ntehnëkëhni: ² «Njëtërun wafac wahi wojëk nkehahn ambënt Pak ŋa. Wati rac, Ajë Ahn'a njëdahnëde soŋe paki hnë kërëwa.»

³ Awa vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër bulunda wasëwif va, tere Kayif asankaf vësëna wasadëha hna mbarëniho; ⁴ më maŵalëni pëlaniha Yesu yëm-yëm fo do ndawëhneniha. ⁵ Më ntehnëni: «Kodëlënëhna ntiyin watac hnë wati ambënt hna, ge gena umë bulunda ŷa dakëna ŋañënani.»

Asëval rurëdëha Yesu datikola

⁶ Yesu Betani nkeho, tere Simo* ale hwëhnako mbiŷ ŋa. ⁷ Asëval më tëhaka gë sëleku datikola hambah ntaŵi: umë turëka datikola rac Yesu nkaf li wati nte ntañaniho hn'ile tokëde roka hna.

⁸ Vëréfal va ga nuni watac, ntavëkëhniwo më ntehnëni: «Soŋe ye përekanëk iŷi datikola? ⁹ Kokënde nkwaŷi gë koryi yabah njëdayini koryi ŷa vëhaŷëhnaŷ va!»

¹⁰ Yesu njëtëko koyëna nësëdëni më ntehnëkëhni: «Soŋe ye ryëñanërunëha aŷi asëval? Ile ntinëhnëko iŷi njivëk. ¹¹ Nkelandun kwëlëkwël vëhaŷëhnaŷ va; bare ami, gelandelënëhna kwëlëkwël. ¹² Turëk iŷi datikola mbahn mën li pëhwëtanëhnaŷo ibaŷ ŋa. ¹³ Toña ŷa fëyadëmu: hn'ile-wo-le pëyahnedë Wanës Wakasëk ŋa duniŷa li fop, tëfëtaŷe ile ntik asëval aŷi fëna do ndënkwëtaŷe.»

Yudfa njëdahnëdëha Yesu

¹⁴ Awa aryampo vëréfal Pëhw gë Vëhi, ale ŵaciko Yudfa Isëkariyot, njiko vësankaf vësëna wasadëha hna ¹⁵ do ntehnëhni: «Ye sosëdunëho ge njëdamuna Yesu?» Awa vërac më ndëkwëni wanëc wafëhw warar koryi. ¹⁶ Tëk pëgw wati rac Yudfa pëgwëlehn njëkëlehnand fere fale rëfëka njëdahnëhni Yesu fa.

Yesu nëgëhnëd roka Pak ŷa

¹⁷ Hnë fac ryënkwerëyënkwe ambënt mburu kwëhn levir këm hna, vëréfal va tëyënihawo Yesu: «Ne ñadu yifu afëhwëtanëhni roka Pak ŷa?»

¹⁸ Awa Yesu më ntëkwakëhni: «Yiryin naŵ hna hnë vëhni ahod alehnuna: “Ahwëhn a më lehnëk: Wati mën ŷa tëkëk; ŷal hu hna ntidëfun Pak ŷa gë vëréfal mën va.”» ¹⁹ Vëréfal va më ntini ile ntehnëkëhniwo Yesu ŷa do pëhwëtani soŋe roka ŷa.

Yesu pëyahned tokadë

* **26:6** 26.6 Simo kwëhnako mbiŷ bare njërëniko.

²⁰ Ga nëkak, Yesu gë vërefal Pëhw gë Vëhi va ntañaniho. ²¹ Wati nte tokëdëniho ña, Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ãa fëyadëmu: aryampo hnë wuhnë tokadëho.»

²² Vërefal va njamëlehnëni pëgwëlehnëni ntehnëndëniha aryampo aryampo: «Ahwëhn, ami bi ye?»

²³ Yesu më ntëkwakëhni: «Ale labëlandëbun mburu nëhëta ãa, umë rokadëho.

²⁴ Ajë Ahn'a cëmëd, gante nësëk Vikerëh soñe lëwü ka; bare horot sankaf nuñad ale rokadëha Ajë Ahn'a! Antë mbërayi nagi fecekëndëho asan arac!»

²⁵ Yuda, ale rokadëha ãa, më tebak wanës ña do tëya Yesu: «Aharan Asankaf, ami bi ye?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

Roka Ahwëhn a

²⁶ Wati roka hna, Yesu nufëko mburu ña do, ga camehnëka Wënu ña, më nkubëlehnëk njëdahnì vërefal vëlëwu va, ntehnëhni: «Nufëryin aroku iñin, mbahn mën inja ye.»

²⁷ Tac mbok nuf nkëlëwã uñen waresen ña do, ga mbok camehna Wënu ña, më mbok njëdakëhni ntehnëhni: «Ceryin, wuhnë fop, ²⁸ kabì uñi ñen sat mën ye, sat mën ile ãabahnik kwëtëla gë Wënu ña do ryehëtik soñe vahnë vëyabah tavëhnahnini wameh ña. ²⁹ Pëyadëmu: tëk pëgw gaki, bokëda sewu uñen waresen hafo hale cedën uñen kaşëk mbë Naw Rëm mën hna.»

³⁰ Njëwëlehnëni wahnëw ambënt ña. Tac njilehnëni hn'ikuñ nte wacik Oliviye hna.

Yesu pëyahnëd Piyer njahëtafëha

³¹ Awa Yesu më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Hnë uñi mëd dënk tavëdunëho wuhnë fop, had gante kerik ka:

«“Ndañëdëfuha aheryëherya ãa, do wape ña campëdëni.”✠»

³² Yesu më nkwënëk: «Bare ge mbëhnëbu, njidëfu hnapëhëndu Galile hna.» ³³ Piyer më tebak wanës ña ntehna: «Lakënde ntehni vëyëntaw vi fop tavënihi, ami tavëdila muk.»

³⁴ Yesu më ntëkwaka: «Toña ãa fëyadëmi: hnë uñi mëd dënk, ani gë tarahnënd cale ña, ntehnëdu wahwënta warar yëtëlihohna.»

³⁵ Piyer më ntehnëka: «Dehnëda muk yëtëlihna, wëla ntehni tëfëka cëmëlahni gë wëjë.» Do vërefal vëyëntaw va fop koyëna nësëniho.

Yesu Setësemane† hna njëfad

³⁶ Awa Yesu gë vërefal vëlëwu va më tëkëni ile macik Setësemane hna do më ntehnëkëhni: «Dañaryin ani yiwu yëfaju hnani.» ³⁷ Tac më njokëhni vëhni Piyer gë viju vëhi Sebede. Pëgwëlehn njëtand ikañëhnahn g'ufëmpëhnahnah wã. ³⁸ Awa më ntehnëkëhni: «Ntañary mën inja pëbëka yiñëhnahn sankaf dus hafo yewu had ale sëmëk. Njëwëryin ani do dññënyin ant'aryaku wakwëd.»

³⁹ Tac më njik ñawët toye, njok nkal li kobalehn do njëfa aki: «Apa, ge kod nke ñawëtënde antë tëkëhne iñi horot. Bare ant'ali ile ãadëfu ami, diry ile ãadu wëjë ãa.»

⁴⁰ Më mbokajëk ile nkeni vërefal vërar hna do tëkatëhni ga ndakëni wakwëd. Më ntehnëka Piyer: «Mëkëlihna aryuñëna wëla wati ryampo fo hara dakëlihna? ⁴¹ Nt'aryaku wakwëd, njëfaryin soñe gante kodun ayawënahnu ge njëkëhnahnëderun. Paryi nke, ahnë ñad ntind yivah yabah, bare mbahn inja kwëhnana fanka.»

⁴² Më mbok ñawëtak higëna ãa do mbok njëfa aki: «Apa, ge iñi horot kodena ntiñëti hara gelohna, arabì inã hu ña ntiya!» ⁴³ Më mbok mbokajëk kat gë vërefal vëlëwu

✠ 26:31 26.31: Sakari 13.7 † 26:35 26.36 Setësemane: sarëdñ le ye hnë kuñ nte wacik Oliviye ña ye; umë fëhnëtanëk njwëyehna wadëwël atëh oliv.

mbok tēkatēlehnēhni ga ndakēni wakwēd. Vēhodilohna mbok njesēni. ⁴⁴ Yesu mē tavēkēhni, njaŵetak do mbok njefa rarēna ŷa tēfētātēnd wanēs watac fo.

⁴⁵ Tac mē mbok mbokajēk darēl vēlēŵu hna ntehnēhni: «Nkorun aryaku do ayinēgandu? Yēkeryin, wati ŷa tēkēk do Ajē Ahn'a njēdaŋeniha vēŵen va.

⁴⁶ Materyin, njiyin! Yēkeryina, ale yēdañdēdēho ŷa tēhajēdēho.»

Ipēla Yesu ŋa

⁴⁷ Yesu nkoko nēsēnd ante tēkiko Yuda ŋa, aryampo yeho hnē vērēfal Pēhw gē Vēhi vēlēŵu hna. Kore vahnē vēle wēnkēko wasēlame do gē waryoko nkejēniho. Vēsankaf vēsēna wasadēha gē vicēr ūlunda wasēwif ŵa fayikēhniwo. ⁴⁸ Yuda, ale yēdañdēhēhni Yesu ŷa, nkabēkēhniwo kore rac ile ntid ŷa ntehn: «Asan ale vucēdēfu ŷa, umē ye Yesu ŋa. Pēlaryina.» ⁴⁹ Yuda tēhalehna taŋ Yesu ntehna: «Aharan, nkaŷēmi!» Tac mbucēlehna.

⁵⁰ Yesu mē ntēkwaka: «Lawo, ile yijēru ali ŷa diry ñap.» Awa vēŷēntaŵ va nēñlēhnēlehnēniha Yesu pēlaniha. ⁵¹ Aryampo hnē vēle nkelahnēniho Yesu va, mē ndorik sēlame lēŵu ŷa, taŵēka aryokun asēna wasadēha asankaf a ntēpētēlehna nēf ŋa.

⁵² Awa Yesu mē ntehnēka: «Bokaryēry afēhw sēlame hu ŷi uval lēŵu hna, kabi vēle hnufad sēlame va fop, gē sēlame ndaŵēdēni. ⁵³ Yētēlihna bi kokēndēbu ŵac ŵa Apa njij ndemaŵo do taŋ njēdañahnekēndēhoŵēhni wakore pēhw gē waki wamēleka‡ ŋa? ⁵⁴ Bare ge koyēna nkekēnd, hak nkehahnakēnd le nēsēk vikerēh ŷa? Mē lehnēk iŷin koyēna tēfēka nke.»

⁵⁵ Tac Yesu mē ntehnēkēhni kore ŷa: «Gē wasēlame do gē waryoko bi tēfakēha ayinēhniwuno, afēlawuno had bandi yebu? Fac-wo-fac ntañadēfuhō Cery Wēn Cankaf hna soŋe haraŋēndēwēhni vahnē va, bare pēlalunoŵohna. ⁵⁶ Bare waŋi fop tēkik soŋe ntiyahn wanēs Vikerēh wakila ŋa.» Awa vērēfal va tavēlehnēniha nkaryēni.

Yesu haryēnkŵ kitin a cankaf hna

⁵⁷ Vēle fēlakawo Yesu va njolehnēniha vēhni Kayif, asēna wasadēha asankaf hna, hn'ile mbarēniho vēharaŋ sariya do gē vicēr hna. ⁵⁸ Piyer tēfēlendēhawo Yesu njaŵēt, hafo selele tere asēna wasadēha hna. Tēnkēko selele tere hna do ntañanti gē vēyēka va njēkahn bi hak puđ.

⁵⁹ Vēsankaf vēsēna wasadēha va gē Mbara Vēhitin va fop njēkēlehnēdēniho fere, wēla nke wamēr, soŋe ndaŵēhnahnēniha Yesu. ⁶⁰ Bare vēhnuŷalohna, mama mērahnēnihawo vahnē vēyabāh.

Bare vahnē vēhi yijēko ⁶¹ do ntehnēni: «Aŷi asan mē lehnēk: “Kodēfu hnihu Cery Wēn Cankaf ŋi do vokaryu vēryu hnē wafac warar.”»

⁶² Asēna wasadēha asankaf a mē matēk do tēya Yesu: «Dēkwadila bi ile ntehnēdēnihi vēŷi vahnē ŷi?» ⁶³ Bare Yesu ndemēhnako.

Awa asēna wasadēha asankaf a mē ntehnēka: «Tēyēdēmi alēkēhnēfu g'uŵac Wēn paryi ŷa, bi Arēhnayik a yeru, Aju Wēnu ŋa?»

⁶⁴ Yesu mē ntēkwaka: «Wējē hnēsēk. Bare pēyađēmu ŵuhnē fop tēk pēgw do nuđunēha Ajē Ahn'a ntañad g'irēhw Wēn Hwēhn Fanka Fop; do nuđunēha fēna ga njijēd vēŋar vamb g'ambin hna.»

⁶⁵ Awa asēna wasadēha asankaf a mē citēk viŷi vilēŵu va do ntehn: «Njēŵēka Wēnu ŋa! Gona mbalēfu wasede! Nkwēryērun gante njēŵēka Wēn ka. ⁶⁶ Ye hnaharun?»

‡ 26:53 26.53 Wakore wapēhw gē waki wamēleka: kore-wo-kore wamēleka wawuli mbēd gē ryaw yeho.

Umë ntëkwaniha: «Menëk, tēfēka ndawī.» ⁶⁷ Awa mē tēpahnēniha yēka li do nkwēyēniha. Vēryampo poryēdēnihawo ⁶⁸ ntehnatēndēniha: «Yētēry, wējē Arēhnayik a, pēyaryifu bi mo ryafēki!»

Piyer ntehnēd yētēlahna Yesu

⁶⁹ Hnē wati rac Piyer pēr hna ntañako selele hna. Asēval aryokuṅ mē tēhaka ntehma: «Wējē fēna, gē Yesu nkentiruhō, asan avē Galile ŷa.»

⁷⁰ Bare njahētako tase vahnē fop ntehn: «Yētēla bi ye ŷadu ahnēs.»

⁷¹ Tac njilehn gē cape rēnka selele. Aryokuṅ aŷēntaŷ asēval mē mbok nuka do ntehnēhni vēle yeho hnam va: «Aŷi gē Yesu mbē Nasaret nkentiko.»

⁷² Piyer mē mbok njahētak ntehn: «Lēk, yētēlēŷahna aŷi asan.»

⁷³ Ga mbiŷēk toye, vēle yeho hnam va mē tēhaniha Piyer ntehnēniha: «Paryi nke, wējē fēna gē vēŷi nkentiruhō: nēsa hu ṅi rufarēd le nkejēru hna.»

⁷⁴ Awa Piyer pēgwēlehn ntēkēnd: «Araŷi Wēnu ṅa kwēdo age mērēdēfu! Lēk yētēlēŷahna aŷi asan!»

Wati rac dēnk, tarēlehn cale ṅa, ⁷⁵ Piyer ndēnkwētalehn ile ntehnēkawo Yesu ŷa: «Tarahnēnd cale ṅa, ntehnēdu wahwēnta warar yētēlihohna.» Awa cahnēlehn kond dūs.

27

Yesu njode vēhni Pilat

¹ Kobēri fo g'acahnēfēd ga, fop vēsankaf vēsēna wasadēha va gē vicēr bulunda wasēwif va pēhnaniho ndampo fo ndawēhnēniha Yesu. ² Mē ṅabehnēniha, njonihā, njēdaniha Pilat, guverēner ŷa.

Icēm Yuḍa

³ Yuḍa, ale rokakawo Yesu ŷa, nuko nkwēryēlēni soṅe ndawēhnēniha Yesu. Awa curako dūs ile ntik ŷa, tac mēncēnanēlehnēhni vēsankaf vēsēna wasadēha va gē vicēr va waṅēc wafēhw warar koryi ŷa. ⁴ Mē ntehnēkēhni: «Ntibu iwēh soṅe ile yēdahnēbuha ndawī ale wok dina ṅoñ!»

Bare mē ntëkwaniha: «Gena wadēŷ fu, wadēŷ hu fo ye!»

⁵ Yuḍa mē ntonjēk koryi ŷa Cery Wēn Cankaf hna canēlehn; tac mē njik kēṅak soṅe ndēwa.

⁶ Vēsankaf vēsēna va mē mbarēpēni koryi ŷa do ntehnēni: «Sariya fu ŷa maŷēryana kwētēlehnini iŷi koryi gē hnapul Cery Wēnu ṅa, kabi sat laŷahnik.»

⁷ Ga maŷalēni, mē ntaŷahnēni koryi rac kaŷ aŷahan ṅa soṅe ntini wayag vēhneh.

⁸ Soṅe rac macahnēde kaŷ tac «Kaŷ wasat» hafo iŷi wati. ⁹ Koyēna ntiyako wanēs kila ile ŷaciko Seremi ŷa: «Mē nufēni waṅēc wafēhw warar koryi ŷa —koryi ile maŷalēniho vēvē Isērayel cosahnēni soṅe lēŷu— ¹⁰ canēni ntaŷahnēni kaŷ aŷahan ṅa, gante ntehnēkawo Ahwēhn ka.»[☆]

Pilat tēyēdēha Yesu

¹¹ Yesu haryēnkw guverēner hna kahnēk. Arac tēyēdēha: «Ahnaw ŷa bi yeru?»

Yesu mē ntëkwaka: «Wējē hnēsēk.»

¹² Tac vēsankaf vēsēna wasadēha va gē vicēr va, ante nēsēdēniho ile ntik ŷa, Yesu ṅoñ dēkwalohna. ¹³ Awa Pilat mē ntehnēka: «Gwēryēdila bi wante ntehnēdēnihi ṅi fop?» ¹⁴ Bare Yesu la ṅoñ dēkwawalohna, afo guverēner ŷa pēmpēhnahna dūs.

Pilat njēdahnēdēha Yesu soṅe paki hnē kērēwa

[☆] 27:10 27:10: Sakari 11.12-13; Seremi 32.6-9

¹⁵ Hn'ambënt Pak-wo, guverëner ÿa njehëkawo tava aramp aryampo, ale ñadëni bulunda ÿa. ¹⁶ Hara wati rac, ale waciko [Yesu] Barabas sëdiko hnam. ¹⁷ Awa Pilat më tëyëkëhni bulunda le varëlëko hnam ÿa: «Mo ÿadun ravëhnuna: Yesu Barabas bi ma Yesu nte wacëde Arëhnayik a?» ¹⁸ Pilat njëtëko dus g'iñewary njëdayikawo Yesu.

¹⁹ Wati nte nkeho Pilat kitiña hna, asëvalu më payehnik aki: «Nt'ayentahni wëba aÿi asan ale wok ñoñ dina ÿi, kabi hnë uñi mëd korotakëfu hnë hudakery soje lëwu ÿa.»

²⁰ Bare vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër va më cënkwenihëhni kore ÿa tëyëni tavi Barabas do Yesu ndawï.

²¹ Guverëner ÿa më mbok tebak wanës ña soje tëyëhni: «Mo ÿadun hnë vëÿi vëhi ravëhnuna?»

Më ntëkwani: «Barabas ÿadëfun.»

²² Pilat më tëyëkëhni: «Awa hak ntidëfuha Yesu nte wacëde Arëhnayik a?»

Më ntëkwani vëhni fop: «Pakehnëryena hnë kërëwa!»

²³ Pilat më mbok tëyëkëhni: «Iÿëhne wëh ntik?»

Bare pëgwëlehnëni mbok ndekandëni gë fanka: «Pakehnëryena hnë kërëwa!»

²⁴ Pilat ga nuk ñoñ mëkëdina, bare ñañëna ña nkwënadëho, më nufëk wënka, ñuhna tase vahnë fop do ntehn: «Gena ami yed ankaf icëm aÿi asan! Wadëw hun ye!»

²⁵ Kore ÿa fop më ntëkwani: «Arabi wameh soje cëm dëwu ña nkefu fuhnë gë vutah vuntëw fu va!»

²⁶ Awa Pilat më tavëka Barabas do ntampehna Yesu tac njëdahnëlehna paki hnë kërëwa.

Wasodade wã njafanëdëniha Yesu

²⁷ Wasodade Pilat wã më njoniha Yesu vëhni guverëner hna do wasodade wã fop kwërënihawo. ²⁸ Më cudëtëniha viÿi vilëwu va do cudëniha acud canka mbëntah. ²⁹ Tac më mbahnëhniha apënk kwëhn wadëmpëhn, pënkwelehnëniha do mënkwendëniha fandoko vák rëhw hna. Tac ndëkwëhnëndëni haryënk lëwu njafanëdëniha ntehnëndëniha: «Nkaÿiru, Ahnaw Wasëwif!» ³⁰ Do tëpahndëniha do nufëni fandoko fa ntankahnëndëniha. ³¹ Ante puhnani yafan dëwu ña, më cudëtëniha cud mbëntah ña, mbokaryëniha viÿi vilëwu va do njoniha soje pakëniha hnë kërëwa.

Yesu, pakëde hnë kërëwa

³² Ante cahnëdëniho naw hna, më pankëlëni g'asan avë Siren ale waciko Simo; wasodade wã më porosinjëniha ndif kërëwa Yesu ÿa. ³³ Më tëkëni hn'ile macik Golëgota hna, umë fëhnëtanëd «Hëloyoy». ³⁴ Hnam, më njëdaniha Yesu uñen ñañah; ga njëkëk mawëlohna ce. ³⁵ Pakëlehnëniha kërëwa do njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd viÿi vilëwu va. ³⁶ Tac ntañalehnëni hnam njëkandëniha. ³⁷ Më pakëni yan nkaf ntëwu hna vikerëh vinte fëyahnëd soje ile pakahnik ÿa: «Aÿi Yesu ye, ahnaw wasëwif wã.» ³⁸ Awa wabandi waki pakëlehniniho gë Yesu, aryampo g'irëhw do aÿëntaw a g'irahahn. ³⁹ Vële ryëcëdëho cape tac va nkëlënkëladëniho do njëwëndëniha Yesu. ⁴⁰ Ntehnëdënihawo: «Wëjë ale lehnëko kodu ahnih Cery Wën Cankaf ña do avokary avëry hnë wafac warar, pehëтары wëjë dënk, ge Ajë Wënu ña yeru, cëlëry kërëwa hna!»

⁴¹ Vësankaf vësëna wasadëha va fëna gë vëharan sariya va do gë vicër va njafanëdënihawo ntehnëndëniha: ⁴² «Pehëtëkëhni vahnë vëhawary, bare kodina pehëta umë dënk! Ge paryi ahnaw Isërayel ÿa ye arabi cëli tame kërëwa hna tac kwëtahnëdëfunëha. ⁴³ Wënu ña kwëtahnëk do pëyahnëk: “Ami ye Ajë Wënu ña.”

Awa yëkënëfu, ge Wënu ña ñadëha, pehëta tame!» ⁴⁴ Wabandi wante pakëlehniniho ña, vëhni fëna koyëna njewëdënihawo.

Icëm Yesu

⁴⁵ Lav a nkaf hna nkeho, mëhwëryëlehn fop nkal ña hafo hnë wëwati warar g'anent ga. ⁴⁶ Darël hnë wëwati warar hna, Yesu ndekako gë fanka: «Eli, Eli, lëma sabakëtani?» Umë fëhnëtanëd: «Wën mën, Wën mën, soñe ye ravëruho?»

⁴⁷ Vëryampo hnë vële yeho hnam va nkwëryënihawo më ndekani ntehnëni: «Eli macëd!»

⁴⁸ Aryampo hnë vëhni nkaryëlehn nuf ankwëy koy hn'uñen ñañah. Tac, cob hn'usëmët ryoko do njelëhna Yesu soñe ce. ⁴⁹ Bare vëyëntañ va më ntehnëni: «Napëryin, nuđen ge Eli njijëd pehëta!»

⁵⁰ Yesu më mbok ndekak gë fanka cëmëlehn.

⁵¹ Wati rac, ipand dëndah* nte fokiko bambery Cery Wën Cankaf ña citako fagant pëgw yañ afo gëd. Nkal ña ñënkalehn, wëraka wã nihëko fagant, ⁵² wayag wã pidëtalehn do vële hwëtahnëk vëyabah njënëniho. ⁵³ Ga mbëhnëk Yesu cahnëlehnëni wayag hna do tënkëni Yerusalem hna, hn'inaw cëvah hna; hnam vahnë vëyabah nunihëniwo.

⁵⁴ Asankaf wasodafe wavë Rom wã gë wasodafe wale yëkadëhawo Yesu ña per, nuniho gante ñënkak nkal ka do g'ile liyako ña fop; awa ntakëlehnëhni dūs, ntehnëlehnëni: «Paryi nke, ayi Ajë Wën ña yeho!»

⁵⁵ Vësëval vëyabah yentiko hnam do yëkëdëhawo ñawët: kobëri Galile tefëlehninihawo Yesu ndokunëhnëndëniha. ⁵⁶ Hnë vëhni, nkentiniho hnam: Mari mbë Magëdala gë Mari hnëmu Sak gë Yosef, do gë hnëm hni vijū Sebede.

Ikwët Yesu hn'iyag

⁵⁷ Ante nëkako ña, asan avetak avë inaw Arimasi tëkiko. Yosef maciko do arëfal Yesu yeho, umë fëna. ⁵⁸ Njiko tëya Pilat iñas Yesu ña. Awa Pilat më ntehnëkëhni vahnë va njëdaniha. ⁵⁹ Arac më nufëk përyëka g'iyarëh kasëk ⁶⁰ do nji ndëna hn'iyag dëwu nte nkabehnëko hn'itaka. Tac më këryinëtëk taka konah pidahn rënka ña njilehn. ⁶¹ Mari mbë Magëdala gë Mari ñëntañ ña hnam nkentiniho; haryënkwa yag hna ntañaniho.

Vëyëka yag

⁶² Ga pacëk, hnë fac le rëfëka ile fëhwëtahnëde ntawëla ña, vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise wã njiniho ndampo fo vëhni Pilat hna ⁶³ do ntehnëniha: «Ahwëhn nkal, ndënkwëtabun, ale rokadëhëhniwo vahn'aïi më lehnëko, ante nkoko cëmëna ña: “Hnë wafac warar mbëhnëdëfu.” ⁶⁴ Awa, mawëryin ahwëtehnahnu iyag ñi hafo hnë wafac warar hna. Ge gena umë, vërefal vëlëwu va njijëdëni nteni ñas ña tac pëyahnëni bulunda hna: “Mbëhnëk vësëm hna.” Wati rac, wamër watëkwa ñi lëbëdëha wadënkwerëyënkwa ña.»

⁶⁵ Pilat më ntehnëkëhni: «Wëlihëhni wasodafe wã soñe njëkandëhni. Yiryin do diryin njëkande yag ña gante cañahnëku ka.» ⁶⁶ Njilehnëni njëkandëni yag ña: më mbëryëni taka nte fidahniko rënka ña kahnëndëlehnënihëhni vëyëka va.

28

Ibëhn Yesu

¹ Ante ndëcëk fac ntawëla ña, gë dimasi ña wakëwak fo, Mari mbë Magëdala gë Mari ñëntañ ña njiniho njëkini yag ña.

* **27:51** 27.51 Ipand dëndah: Pand fokiko fagant Cery Wën Cankaf hna pitëndëlehnahni Cery Wënu ña vacape vaki, hn'ile cëvak hna gë hn'ile ñak cëvak dūs hna. Icahn 26.31-35; 40.21.

² Nkal iña ñënkalehn tañ gë fanka: mëleka Ahwëhn a cëlëlehni g'ambin, njij këryinët taka cankaf iña cape ndampo ntañalehn yañ. ³ Had ambin wilëbilëk nkeho do cud' cankaf jah d'us cud'fako. ⁴ Vëyëka va ntakëkëhniwo mbalëndëni ki fo; had vësëm nkeniho.

⁵ Mëleka ÿa më ntehnëkëhni vësëval va: «Antë ntaku, njëtëbu Yesu yëkëlendun, ale fakiko kërëwa hna. ⁶ Gena hnani, Wënu ña mbëhnëndanëka gante nësëko ka. Yijën ayëku hn'ile kwëtiko hna. ⁷ Yiryin ñap afëyawuni vërëfal vëlëwu va: “Mbëhnëndanik, tame njid' napëhëndu Galile hna; hnam nudunëha.” Umë ÿakëndëbu fëyawu.»

⁸ Matëlehnëni ñap yag hna ga ntakah do g'uhnatah sankaf, nkaryëni pëyanihëhni vërëfal Yesu va wakasëk watac. ⁹ Yesu njilehn pankëlëni do ntehnëhni: «Nkaÿëmu!» Tëhalehnëniha, pëlanaha wapary ñi cëmbatëndëniha. ¹⁰ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Antë ntaku. Yiryin afëyawuni vëÿënta mën va njini Galile hna: hnam nudëniho.»

Itëfëta vëyëka iyag va

¹¹ Wati nte njidëniho ña, wasodafë wëryampo wale yëkadëho yag ña mbokajëniho naw' hna pëyanihëhni vësankaf vësëna wasadëha va fop ile liyak ÿa. ¹² Vësankaf vësëna wasadëha va më mbarëni gë vicër va: ga nkwëryëlëni më njëdanihëhni wasodafë w'a koryi yabah ¹³ do ntehnënihëhni: «Pëyahnëdun, vërëfal vëlëwu va yijëk g'umëd' ga, hnë wati nte ndakërunëho wakwëd' ña, nteni iñas iña. ¹⁴ Do ge guverëner ÿa njëtak njëtëbun gante nësëndëbunëha ka do ntidëfun fere hara ñoñ diluhna.» ¹⁵ Wasodafë w'a më tebani koryi ÿa do ntini gante nkabini ka. Koyëna, campëko wañi wanës wasëwif hna, hafo hnë fac vë dol ÿi.

Yesu tufëhnadëhëhni vërëfal vëlëwu va

¹⁶ Vërëfal pëhw g'aryaw' va njilehnëni gë Galile, hn'ikuñ nte nkabëkëhniwo Yesu hna. ¹⁷ Ante nunihawo ña, cëmbënihawo; bare vëryampo hnë vëhni nkwajëlehnadëniho. ¹⁸ Yesu tëhakëhniwo do ntehnëhni: «Ucankaf ña fop njëd'ayibu ambin hna do gë nkal li. ¹⁹ Awa yiryin hnë vahnë vëvë nkal vi fop do aliwuni vërëfal mën; yaryëryinëhni g'uŵac Rëm, g'Ajë do g'Iyir Ipacah iña, ²⁰ do karañëryinëhni maŵëhnëni fop ile lehnëmu ÿa. Do yëtëryin: gë w'uhnë nkentëdëbu fac-wo-fac hafo wapuya d'uniÿa hna.»

Itëfëta nte kerëk Marëk pañare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Marëk herëk. Marëk (wacëde fëna San Marëk, Vantiyehn 12.12, 25), alintërawu Barë nabas yeho, umë lapëhna dëhëhniwo afayik Pol gë Piyer wadoku wadëw hni hna. (Njëki Vëvë Kolos 4.1; 1 Piyer 5, 13; Vantiyehn 13.5; 13; 15.36-41; Filemon 24). Mpëd ndampo Pol ñwëyëko nufa Marëk wati ryampo nte njidëho doku bare ikonjëlën ña ntiyako do Marëk anjiko njëka Pol ante cëdiko ña hnë nkal Rom hna (1 Piyer 5.13).

Kayëte Itëfëta nte kerëk Marëk pañare Yesu ña ye inte ñak lëkwëk ña hnë vëkayëte vahnah hna vante hnësëd pañare uwám Yesu. Anji kayëte kerik mpëdara yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd (55 gë 75) ga ndëcëk hnagi Yesu ña, Rom hna. Vële wok wäyena wasëwif herëhnik. Soje umë Marëk gabahnëk wënamu waryaw wasëwif wä. Nësëd vantiyehn Yesu va. Tëfëta d mpëdara pëhw g'imbëd gë warar (18) ma ntëbi hnë vifëmpëhnahnah Yesu hna wale rufahnëd Aju Wënu ña ye.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'ïni kayëte: vëréfal, wanës, Ahwëhn, Piyer, yine, fanka, sadëha, wasariya.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Pëhwëta doku Yesu (1.1-13)

Yesu njërënëdëhëhni vëres do nësëd gë wahnës wadindaryindan (1.14-8.30)

Yesu icëm g'ibëhn dëwu ña pëgwëk pëyahnënd (8.31-10.52)

Yesu tënkëd Yerusalem hna (11.1-13.37)

icëm do g'ibëhn Yesu ña (14.1-16.20)

Ikarañ San Ayary

¹ Ani pëgwëk Wanës Wakasëk wante hnësëd soje Yesu Këris, Ajë Wënu ña. ² Aki pëgwëk gante nësëd hnë kayëte kila Esayi hna:

«Wënu ña më lehnëk soje Arëhnayik a: “Cañëtëryidëfuha afay mën a haryënk w hu pëhwëtëhni nkañ ña.”*»

³ Nëparyin! Asan ryekad wula hna, më lehnëd:

pëhwëtëryin nkañ Ahwëhn a,
dinëndina vankaw vacatah dus!»*

⁴ Awa, koyëna San Ayary a njiko wula hna darël sën Yurëdan hna; njaryëdëhëhniwo vahnë va ntehnatëndëhni: «Gwëcëtaryin vankeya va do ayaryiwu; Wënu ña tavëhnahnu wameh hun ña.» ⁵ Vële lëdëk resiyo vë Yude va do gë vëvë inaw Yerusalem va fop njidëniho vëhni San hna; putadëniho tase bulunda hna wameh wante ntini ña do San njaryëdëhëhniwo hnë sën Yurëdan hna. ⁶ Umë viyi vile liyik gë wëñahn yonkomb ntiyadëho do ryl uyand ñëbadëho sah hna; vampul tokëdëho do gë wadëj. ⁷ Pëyadëhëhniwo kore ña: «Ale rëfidëho ña umë lëbëko; catëla dënk fëtahnu viyëba wapary wadëwu ña. ⁸ Ami, hnë wënka njaryëdëmu, bare umë, g'Iyir Ipacah Wënu ña njaryëdëhu.»

Yary ña g'iyëkëhnahn menëhn Yesu ña

⁹ Hara, hnë wati rac, Yesu Nasaret matiko, ankol ambë resiyo Galile hna do San njaryëkawo sën hna. ¹⁰ Ante mëyëta dëho Yesu wënka ña, nuko tarj ambin ña ga pidëta d do Iyir Ipacah ña cëlëlehni hnë umë; gë fah mëntëlëniho. ¹¹ Tac kopa vë

* 1:2 1.2: Malasi 3.1 * 1:3 1.3: Esayi 40.3

g'ambin nkwëryëlehni ga ntehnëd: «Ajë mën ale ÿadëfu d'us a yeru; gë wëjë nënjëko d'us.»

¹² Ga ndëcëk watac, Iyir iña më cañëtëka tañ Yesu wula hna. ¹³ Wafac wafëhw wahnah ñëwëko wula hna, do njëkëhnahnëkawo Sintani menehna hnam. Gë wulañ wã nkelahnëniho do wamëleka ña paβënihawo.

Vërefal vëryënkwëryënkwa Yesu va

¹⁴ Ante pëlayiko San ña, Yesu njiko Galile. Karañëdëhëhniwo vahnë va Wanës Wakasëk Wënu ña. ¹⁵ Ntehnëdëho: «Wati ÿa tëkëk, Nañ Wënu ña tëhajëk; gwëcëтарыin vankeya hun va do kwëtahnëryin Wanës Wakasëk ña!»

¹⁶ Fac ryampo, Yesu tëfary lant sankaf Galile hna njasëdëho ante nukëhniwo vëfëla wuwis vëhi ña, Simo g'aheryu Andëre. Waryeyët ntonjëdëniho lant hna pëlahnënihëhni wuwis. ¹⁷ Yesu më ntehnëkëhni: «Tëfino do ntidëmu vëfëla vahnë.»

¹⁸ Tavëlehnëni tañ waryey waheheya uwis wã tëfëlehnëndëniha.

¹⁹ Yesu më mbok njik ñaŵët toye do më mbok nukëhni kat vëhni Sak g'aheryu San, viju Sebede vële yeho kulu lëw hni hna. Waryey walëw hni wã pëhwëtëdëniho.

²⁰ Nundëhni tañ macëlehnëhni; tavëlehnëniha rëm hni, Sebede, kulu hna gë vëryokun va, do tëfëlehnëniha Yesu.

Asan ale nkeni gë yine

²¹ Yesu gë vërefal vëlëwu va njiniho nañ Kaperënaŷum hna. Fac ntaŵëla wasëwif hna, Yesu tënkëko caliña hna do pëgw karañëndëhni vahnë va. ²² Vële hnëpadëhawo va pëmpëhnahnëkëhniwo gante karañëdëhëhniwo ka, kabi gelohna gante karañëdënihëhni vëharan sariya ka; umë, g'ucankaf karañëdëhëhniwo. ²³ Hnë wati rac dënk asan ale pëlako yine tënkëko caliña ntëw hni hna do ndekako: ²⁴ «Ye ye yëbëlan fu, Yesu mbë Nasaret? Afërëkanëfu bi yijëru? Njëtëbu d'us ale yeru ÿa: Afacah ale payik Wën ÿa yeru!»

²⁵ Yesu më ñañëhnahnëka yine ÿa ntehna: «Demëhnary do cahnëryehna aŷi asan!»

²⁶ Yine ÿa më ñënkëka asan a gë fanka do më cahnëka ndekatënd d'us.

²⁷ Vahnë va fop pëmpëhnahnëkëhniwo d'us do tëyëlëndëniho: «Ye ga ye iñi karañ kasëk nte yëdahnik g'ucankaf ñi? Aŷi asan wëla wayine ña ntehnëdëhëhni ntini iñë do maŵëndëniha!» ²⁸ Awa, pëgwiko tañ nësënde soñe Yesu ÿa resiŷo Galile hna fop.

Yesu njërëndëfëhëhni vëres vëyabah

²⁹ Ante cahnëniho caliña hna Yesu njiniho gë Simo gë Andëre tere lëw hni hna do Sak gë San fëna njintiniho. ³⁰ Hara, hnëmu asëvalu Simo ndakëko, kabi mbahn iñi njakëkawo; ga tëkëk Yesu, më pëyaniha soñe lëwu ÿa. ³¹ Yesu më tëhaka, pëlaka vák ŷi, matëndëlehna. Yak mbahn wã tavëlehna do pëgwëlehn nëhëtëhnëndëhni.

³² G'anëka ga, ga njok lav a, vahnë va njinenëhni d'ënihawo Yesu vële resëko va fop do gë vële pëlanio wayine. ³³ Vahnë vëvë nañ va fop haryënkwa rënka tere hna mbarëpëlëniho. ³⁴ Yesu njërënekëhniwo vëyabah vële resëko sifa wates wanëmpëlah do ntakëhniwo fëna wayine wayabah. Tavëlëhniwohna wayine ña nësëni, kabi vëhni njëtëniho bi mo nke.

Yesu nkwayëtafëho Galile hna

³⁵ Wakëwak fo, Yesu matëko cahn nañ hna, nji ñëw hn'ile njirëk, do hnam njëfadëho. ³⁶ Simo gë vërefëlëntaŵu njilehnëni njëkëlehnëniha; ³⁷ ga nuniha, më ntehnëniha: «Vahnë va fop njëkëlehnëdëniho.»

³⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Yinëfu sëñ haŵary, hnë vankol vamb d'arël vi. Tëfëko fëyahnu hnam fëna Wanës Wakasëk ña, kabi soñe umë yijëbu.» ³⁹ Do njilehnëni hnë Galile hna fop; pëyadëhëhniwo Wanës Wakasëk ña vacaliña vamb resiŷo va do ntafëhëhniwo wayine ña.

Yesu njërëndëha ahwëhn mbiÿ

⁴⁰ Ahwëhn mbiÿ ña më njijëk haryënkw Yesu ndëkwëhnëk do muntahna nteha: «Ge ñadu, kodu ayërëno, afacënëlehno.»

⁴¹ Yesu më kayëhnahnëka g'umë; më njelëk vák ÿa, ñaka do nteha: «Ñadëfu: Pacëry!» ⁴² Tañ, ambiÿ ña tavëlehna do pacënëlehni.

⁴³ Awa, Yesu më ñañëhnahnëka, cañëta, nteha: ⁴⁴ «Nëpary ðus, ant'afëyahna ahnë wañi; yiry njëki asëna wasadëha ÿa, do canëry sadëha le kerëk Moyis ntinde ÿa. Koyëna vahnë va fop njëtëdëni pacëru.» ⁴⁵ Asan a njiko, bare pëgwëko pëyahnénd ile-wo-le hna ile yeha ÿa. Soñe rac Yesu kodilohna mbok tënk wahnaÿ hna gante ñad ka; hnë wëwac wayirah hna ñëwëdëho. Do vahnë va njijëdëniho ÿalu hna matindëni gante-wo-gante.

2

Yesu asan ale ye vorovoro njërëndë

¹ Ga ndëcëk wafac, Yesu më mbok njik Kaperënaÿum, do njëtayiko tere hna nke. ² Kore vahnë varëpëlëko hnam, hafo golohna igwac wëla pëh hna rënka tere hna. Yesu Wanës Wakasëk ña pëyaðëhëhniwo. ³ Vësan təkëlehnini, njonëhnihi Yesu ale ye vorovoro ndibini vësan vëhna. ⁴ Bare wahodilohna tufëniha Yesu, vahnë va pëbëniho. Awa më kayëni tējëtëni ile rējahnik cery ña ðay hn'ile nkeho Yesu hna; më cëlëndëniha ale yeho vorovoro ryakëko uway hna hatëh hante ntiniho hna. ⁵ Ga nuk Yesu kwëtahn vëÿi vësan ña, më ntehnëka ale ye vorovoro ÿa: «Ajë mën, wameh hu ña tavëhniru.»

⁶ Awa vëharan sariya vëryampo, vële lañako hnam va, nahadëniho: ⁷ «Soñe ye nësëd aÿi asan aki? Wënu ña njewëd! Mo hod tavëhn wameh? Wënu ña fo hod!»

⁸ Yesu njëtëko tañ itoñan dëw hni ña, më ntehnëkëhni: «Soñe ye hnahaðun aki? ⁹ Ge ntehnëbu: “Wameh hu ña tavëhniru”, ma ge ntehnëbu, “Matëry, ahnuf uway hu wã, ayas?” ryampo bi ÿak hnëñëk nësi hnë wañi? ¹⁰ Bare ñadëfu ayëtu: Ajë Ahn'a kwëhna fanka tavëhna ahnë wameh ðuniÿa li.» Awa Yesu më ntehnëka ale ye vorovoro ÿa: ¹¹ «Ami ntehnëdëmi, matëry, nufëry uway hu wã awënc!» ¹² Matëlehn tañ, nuf uway lëwü wã, cahnëlehn tase vahnë va fop. Soñe umë, pëmpëhnahnëkëhniwo ðus; umë cëmbëdëniha Wënu ña ntehnëdëni: «Kobëri nulëfuhna g'iÿin ki!»

Yesu macëdëha Levi

¹³ Yesu gë tëfary lant sankaf Galile ka mboko nji. Vahnë vëyabah yihahnidëhawo do karanëdëhëhniwo. ¹⁴ Ga ndëcëd, më nuka Levi, aju Alëfe, ga ntañak biro hn'ile cosahnëde ÿatëtanke hna. Yesu më ntehnëka: «Tëfe!» Levi matëlehn, tëfa.

¹⁵ Tac Yesu tokëko roka tere Levi hna. Vëréf ÿatëtanke vëyabah gë vëwen tokëlandëniho do gë vëréfal vëlëwü va, kabi njabëniho sifa vahnë vërac hnë vële rëfalëdëhawo hna. ¹⁶ Vëharan sariya vële yentiko gë wafarise va nunihawo Yesu ga tokëlandëni gë vëÿi vahnë fop, më tëyënihëhni vëréfal vëlëwü va: «Soñe ye tokëlahnédëni gë vëréf ÿatëtanke do gë vëwen vi?»

¹⁷ Yesu nkwëryëkëhniwo, më ntehnëkëhni: «Vële wok vëresëna va ðalëlehnihna g'ayërën, vëres va valëkëhni. Yijëla wacëwëhni vële satëk, bare vëwen yijëbu wacu.»

Yesu nësëd soñe suñ ÿa

¹⁸ Fac ryampo, vëréfalSan Ayary va gë wafarise wã cuñëniho. Awa vahnë më njijëni tëyëniha Yesu: «Soñe ye cuñëdëni vëréfal San Ayary vi gë wafarise wï, do vëréfal hu vi vësuñëdina?»

¹⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Ntiyahnëku bi vëfay iñël va kodëni cujëni wati nte nkelahnëni g'ale yëlëd a? Kodina nke koyëna! Wahodina cujëni ge g'ale yëlëd a nkolahnëni. ²⁰ Bare wati jejëk ile nufëhnandeniha ale yëlëd a; fac rac cujëdëni.

²¹ «Ahnë kadëdina ankwëy pand kasëk, nte wok kwëyana ten, hn'ipand cër; ge gena më, ankwëy pand kasëk iña, ge ndagik, kwëyad do citëd pand cër iña do hatëh ha njankëd dus. ²² Ahnë tawëdina fëna uñen kasëk hnë waryëpët wasër; ge gena umë, uñen uña tënkenëd waryëpët wã: uñen uña ndehëtað, waryëpët wã fëna përekad. Uñen kasëk uña hnë waryëpët wëhasëk tawëde!»

Yesu ye Ahwëhn fac ntawëla ña

²³ Hnë fac ntawëla ndampo, Yesu wëhañ ndëcëtaðëniho gë vëréfal vëlëwu va. Ga njasëdëni, vëréfal vëlëwu va pëgwëlehnëni nkubëndëni vantimp va do cemëndëni.

²⁴ Wafarise wale yeho hnam wã, më tëyëniha Yesu: «Yëkëry, soje ye ntidëni vëréfal hu vi ile nkok mawëryana sariya fu ÿa ntiyi hnë fac ntawëla hna?»

²⁵ Yesu më ntëkwakëhni: «Kobëri karanjëluhna bi ile ntiko David hnë fac ryampo ante mbalëkëhniwo do inte yokëhniwo, umë dënk gë vëréfëlëntawu va? ²⁶ Tënkëko cery Wënu hna do tok mburu nte kwëtëhniko Wënu ña. Abiyatar yeho asëna wasadëha asankaf a wati rac. Sariya fu ÿa vësëna wasadëha va fo mawëryanëko tokëni vamburu vatac, bare David nufëko do njëdahni fëna vëréfëlëntawu va.»

²⁷ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Ntawëla ña soje ahn'a liyik; ahn'a diyina soje ntawëla. ²⁸ Soje umë, Ajë Ahn'a dënk ye Ahwëhn wëla fac ntawëla ña.»

3

Yesu ahnë njërënëd hnë fac ntawëla

¹ Fac ryampo, Yesu mboko tënk calija hna. Asan ale cëmëko vák yeho hnam.

² Wafarise wã njëkëdënihañwo dus Yesu bi njërënëdëha hnë fac ntawëla hna, kabi ñadëniho nuñani ile pëyahnëdëni menëk pëlahni. ³ Yesu më ntehnëka asan ale cëmëko vák ÿa: «Matëry, ahahn fagant.»

⁴ Tac më tëyëkëhni: «Ye ntehnëk sariya fu ÿa? Ntiyi ufërën hnë fac ntawëla hna ma uweh? Afehëta ahnë icëm ma aryawã?» Wañadilohna ntëkwani.

⁵ Yesu njëkëkëhniwo vëhni fop ga ntavah do njiwëhnahnëkawo fëna kabi ñwëyëni vëhwëtahnedina. Awa më ntehnëka asan a: «Yeli vák hu ÿi.» Njelëlehn do vák ÿa mbokalehna fërën fo. ⁶ Wafarise wã cahnëlehnëni calija hna njini mbarëni gë wëlawo ahnañ wã Erod soje nësëlëni bi hak kodëni ndawëhnahnëniha Yesu.

Kore yabah yihahnidëha Yesu

⁷ Yesu gë vëréfal vëlëwu va njiniho gë cape lant Galile ka do kore sankaf rëfëlehnëkañwo. Vahnë vërac Galile gë Yude matiniho, ⁸ do gë Yerusalem, gë resiyo Idumeya, gë resiyo ile ye gë cape ñëntaw Yurëdan ka do gë caharað Tir gë Sidon. Wakore watac vëhni Yesu njijëniho, kabi njëtaniho ile ntid ÿa. ⁹ Awa Yesu më tëyëkëhni vëréfal vëlëwu va njonëhniniha kulu kay hnam kabi kore ÿa peñëlëdëniho caharað lëwu: ¹⁰ njërënëkëhniwo vahnë vëyabah, awa vëres va fop cëñëlëdëniho soje ñakëniha vëhni fëna. ¹¹ Do ge vële pëlani wayine va nunihawo, ndëkwëhnëdëni haryënk wëwu do ndekandëni: «Ajë Wënu ña yeru!» ¹² Bare Yesu nañëhnëdëhëhniwo ntehnëdëhni ntë pëyahnëni bi mo nke.

Yesu tëhnadëhëhni Pëhw gë Vëhi va

¹³ Yesu kayëko hn'ikuñ, macëkëhni vële tëhnako njijëni le nkeho hna do njiniho. ¹⁴ Koyëna tahnëkëhniwo Pëhw gë Vëhi va [do macëhni vëfayik] soje tëfëlëndëni g'umë do payëndëhni pëyahnëdëni Wanës Wakasëk ña, ¹⁵ do g'imëk ntandënihëhni wayine ña. ¹⁶ Wëlihëhni Pëhw gë Vëhi va: Simo nte macëko Yesu Piyer; ¹⁷ gë Sak,

g'aheryu San, vëhni vëhi tak viju Sebede yeho. Yesu Bowanerëges macëkëhniwo. Umë fëhnëtanëd «vësan vële mëntëlëni g'ufarat»; ¹⁸ Andëre, gë Filip, gë Barëtelemi, gë Matiye, gë Toma, gë Sakaju Alëfe, gë Tade, gë Simo ale hahnëndak soñe nkal dëw hni ña Kanan, ¹⁹ do gë Yuda Isëkariyot, ale yed aroka Yesu ÿa.

Yesu, vëvë tere lëwü va ÿad nufëniha

²⁰ Tac Yesu më mbokak gë tere. Umë gë vërefal vëlëwü va wahodilohna tokëni roka ÿa kabi hnam fëna vahnë vëyabah varëlëko. ²¹ Vëvë tere lëwü va, ga njëtani watac, kahnëtalehnëni soñe nji nufëniha, kabi ntehnëdëniho: «Cenaka!»

Yesu gë Belësebul

²² Vëharan sariya vële wätiko Yerusalem va ntehnëdëniho: «Asankaf yine le wacik Belësebul ÿa fëlaka!» do kat: «Iÿi yine yëdädëha fanka canahnëndëhni wanji wayine!»

²³ Awa Yesu më macëkëhni nësëhnëkëhni g'ini mëntëndëlehn: «Sintani hak kod cëna umë dënk? ²⁴ Ge vële vankëk inaw mëtëdëni vëhni fo, naw tac godina kahn; ²⁵ do ge vële vankëk tere mëtëdëni vëhni fo tere rac godina kahn. ²⁶ Awa ge Sintani mëtëryad umë fo, ge ucankaf ntëwü ña gona mbank, godina nko kahn, tëkwëd. ²⁷ Ahnë kodina tënk hnë tere asan ahwëhn fanka do nuf hnapul lëwü ÿa, ge ñabëlahna ten asan ahwëhn fanka arac; ge ñabëka, kod nuf le-wo-le ÿa tere lëwü hna. ²⁸ Toña ÿa fëyadëmu: vahnë va, kode tavëhnini wameh wadëw hni ña fop gë wayëw wante njewëdëniha Wënu ña fop. ²⁹ Bare ale yewëdëha Iyir Ipacah inja tavëhnëdëna muk, uwi wëh dihëtëdëna.»

³⁰ Yesu nësëhnëkëhniwo koyëna kabi vëhni lehnëdëho: «Gë yine nkeni.»

Hnëmu Yesu gë vëheryu

³¹ Hnëmu Yesu gë vëheryu tëkëlehnini; ñëwëni përhna do payëniha ahnë macehna. ³² Vahnë vëyabah lañako caharab Yesu, më ntehnik: «Nëpary, hnëmuh gë vëhery hu përhna nkeni, macëdënihi.»

³³ Yesu më ntëkwakëhni: «Mo ye hnëm mën ÿa do gë vëhery mën va?»

³⁴ Tac më njëkëkëhni vële lañako caharab lëwü va do ntehn: «Yëkëryin, hnëm mën ÿa gë vëhery mën va ani nkeni. ³⁵ Vële lif ile ñad Wënu ña vëhni ye hnëm mën ÿa gë vëhery mën va.»

4

Uhnës uryindaryindan soñe ahnad uhnëda wä

¹ Yesu mboko pëgw karanëndëhni tëfary lant Galile hna. Kayëko hnë kulu ile yeho lant hna, ntaña kabi kore sankaf varëpëlëko caharab lëwü. Darël wënka hna ñëwëniho ² do Yesu gë wahnës wadindaryindan karanëndëhëniwo viÿë viyabah; hn'ikaran dëwü hna ntehnëdëhëniwo: ³ «Nëparyin! Fac ryampo asan yiko ipahn uhnëda kaÿ dëwü hna. ⁴ Wati nte pahnëdëho wanëc ña, wëdampo nkaÿ hna njoko: wusëry wä më njijëni kohnëni. ⁵ Wëdampo wëraka njoko ile nkok yabëna nkal. Wanëc ña pëhnëlehn tan kabi nkal inja tëwëlohna. ⁶ Ulav wä, ga njakëk, më kankënek wayor ña, kabi vënkahn va yabëlawohna. ⁷ Wanëc wëdampo hnë wadëmpëhn njoko. Wadëmpëhn ña më naÿëk do ndaw uhnëda wä, ñoñ dëwëlohna. ⁸ Bare wanëc wëdampo nkal përhën hna njoko; pëhnëko, naÿ do ntëw: wëdampo wanëc wafëhw warar (30), wakaÿary wafëhw imbëd g'iryaw (60), do wakaÿary kat keme (100).»

⁹ Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Nëparyin d'us, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Soñe ye nësëd Yesu gë wahnës wadindaryindan

¹⁰ Vële rëfëlehnëdëhawo kwëlëkwël va do gë vëfayik pëhw gë vëhi va, ga nkeni vëhni fo gë Yesu, më tëyëniha sojê wahnës wadindaryindan wã. ¹¹ Më ntëkwakëhni: «Nuřarun wuhnë uyët ile sořiko, hnësëd sojê Naw Wënu řa, bare vëyëntaw vi had uhnës uryindaryindan fo nkwëryëdëni, ¹² do koyëna: «“Kod njëkëni dŕus, bare hara wahnudina paryi, kod nkwëryëni dŕus bare hara ñoñ wayëtëna paryi, ge gena umë mbokajakëndëni gë Wën do Wënu řa tavëhna këndëhëhni wameh wadëw hni řa!”»

Yesu uhnës uryindaryindan ahnad uhnëda wã nkabahnëd

¹³ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Yëtëluhna ile ye uwi uhnës uryindaryindan? Awa hak kodun ayëtu wahnës wadindaryindan wařëntaw wã fop? ¹⁴ Ayam a wanës Wënu řa pahnëd. ¹⁵ Vëryampo had nkař nkeni le njod wanës hna: ge tøk nkwëryëni, Sintani tëkid tebëhni wanës wante fahnik hnë vëhni řa. ¹⁶ Vëryampo had nkal kwëhn wëraka nkeni: nkwëryëdëni wanës řa do g'uhnatah mařadëni. ¹⁷ Bare waravëdina kwëhna vënkahn hnë vëhni, toye fo kwëtahnëdëni. Ge ryëñah wã tøkëhnikëhni ma ge mbërehnini sojê wanës Wënu řa, tavëdëni tař kwëtahn iřa. ¹⁸ Vëryampo kat nkeni had uhnëda ule yod wadëmpëhn, umë ye vële wëryëd wanës, ¹⁹ bare wëbal ři duniřa řa, ibora hnapul řa, do g'iña ile-wo-le řa tënkëdëhëhni, ndařëdëni wanës řa do ñoñ dëwëdina. ²⁰ Bare vëryampo, hn'inkal përen hna tebadëni wanës řa: nkwëryëdëni wanës řa, kwëtahnëdëni do nkeni had ile lëwëd, wëdampo wafëhw warar (30), wañëntaw wafëhw mbëd gë ryaw (60), do wakawary kat keme (100).»

Uhnës uryindaryindan lampu

²¹ Tac Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Ahnë pëdëd bi lampu tac kob g'ancëhn ma kuyët hn'ipad? Gena bi kañëde yař? ²² Ile sořik řa fop tufahnëde, do ile sořiko hn'umëhwëry řa fop njodë humpen hna. ²³ Nëparyin dŕus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

²⁴ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Kwëtahnëryin nëf ile wëryëdun řa! Wënu řa ñařëndëhu g'añëřa nte řařahnëdun wuhnë dënk řa do nkwënëdëhu kat. ²⁵ Kabi ale hwëhnaķ řa nkwënënde; bare ale wok kwëhnana řa tebëde wëla toye ile liyahnëka tøk nuřa řa.»

Uhnës uryindaryindan uřëc ule fëhnëd umë fo

²⁶ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Wëlin g'ile mëntëlëni Inaw Wënu řa: asan fahnëd uhnëda kař dëwu hna, ²⁷ tac fac-wo-fac ndakënd g'umëd ga, matënd g'acahnëfëd ga. Wařëc řa pëhnëd do nař hara yëtëna g'ante pëhnahnëk hafo nař ka. ²⁸ Nkal iřa, umë dënk fëhnëndanëd uhnëda wã: wayor řa ten, tac uyat wã, do tëkwahn idaf wařëc řa. ²⁹ Puhnand tuř wařëc řa daf řa, asan a pëgwëlehn ndokuřënd g'ikaca dëwu řa, kabi wati uhac wã rëkëk.»

Uhnës uryindaryindan uřëc mutarëd

³⁰ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Ye hoden mëntëndëlehnin Inaw Wënu řa? Gë iřëhne uhnës uryindaryindan kodënk nkabahnin? ³¹ G'uřëc atëh mutarëd mëntëlëni; ge pahnik, uřëc rac ye ule řak vak wã waë duniřa li fop, ³² bare ge nadik nařëd hafo ntëb wanëda wante ye sarëdiř řa fop. Cantëd wahni wahnayah hafo wusëry wã kodëni kofëndëni cën dëwu hna.»

³³ Koyëna karařëdëhëhniwo Yesu g'iři sifa wahnës wadindaryindan; gante kodëni nkwëryëni ka nësëhnëdëhëhniwo. ³⁴ Nësëhnëdëhëhniwohna hara gena gë uhnës

uryindaryindan; bare ante nkeniho gë vërefal vëlëwu va fo, wahnës wafindaryindan wã fop nkabëkëhniwo.

Yesu tëryëd sël sankaf

³⁵ Hnë fac rac ga nëkak, Yesu më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Danëtanëfu gë cape nñentañ lant hadi.» ³⁶ Më koyanihëhni kore ÿa; vërefal va më njonihä Yesu hnë kulu le nkehahnëko hna. (Awa, kabi Yesu hnë kulu tëko nke, më koyanihëhni kore ÿa do pëgwëni ndanëtanëdëni.) Wakulu wakaŵary tëfëlëniho. ³⁷ Tac sël sankaf pëgwëlehn cëlënd dŵs, wavonkëlo wënka ña njohandëho kulu ÿa, hafo pëgw tëmpënd hnam wënka ña. ³⁸ Yesu haŵëhni kulu hna ndakëko wakwëd. Awa vërefal vëlëwu va më nëgëtëniha ndekatëdëni: «Aharan, cëm inä yeyinëk: kwëtahnëlihëfuhna bi nëf?»

³⁹ Yesu, nëgalehn, ñañënahna sël ÿa do ntehna lant ÿa: «Ñëwëry yam! Demëhnary!» Sël ÿa tëryalehn do njamëlehn fop.

⁴⁰ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Soñe ye ntakëku aki? Soñe ye worun kwëhnaluhna kwëtahn?»

⁴¹ Bare vërefal va ntakëkëhniwo dŵs, më ntehnëlëni: «Mo ga ye awa aÿi asan? Wëla sël ÿa gë wavonkëlo wënka ña maŵëhnedëniha!»

5

Yesu asan ale pëlani wayine njërënëd

¹ Tëkëlehnëni gë cape nñentañ lant Galile ka, hn'inkal bulunda Gerasen hna. ² Ga cëlëk Yesu kulu hna, asan cahnëlehn wayag hna, njijënd pankëlëni. Asan arac yine fëlakawo ³ do wayag hna ntëdëko. Ahnë kodilohna mbok ñaba, wëla gë vankënca; ⁴ ñabëdëho kwëlëkwël wapary ña gë wame waryëhwëra do wëbák ña gë vankënca, bare nkubëdëho waryëhwëra wã do mbëkëtëdëho vankënca va. Ahnë mëkëdïlawohna tërya. ⁵ Ndekadëho wayag hna do gë wahuñ wale yeho tëfary lant hna g'umëd gë g'anent hara tëryëdina, do cërehnadëho gë wëraka wã.

⁶ Më nuka Yesu ñaŵët; awa më nkaryëk nji ndëkwëhn haryënkw lëwu, ⁷ do ndeka gë fanka: «Ye ye yëbëlan fu, Yesu, Ajë Wën Hunte Sëpëk Fop? Këlami g'uŵac Wënu ña antë aliwo uŵeh!» ⁸ Asan a nësëko rac kabi Yesu tëko ntehna yine ÿa: «Cahnëryehna aÿi asan!»

⁹ Tac më tëyëka: «Hak maciru?»

Yine ÿa më ntëkwaka: «Ŵac mën wã “Njabëfbun” ye, kabi vëyabah yebun.» ¹⁰ Do më këlaka antë canëhni nkal hna.

¹¹ Kore sankaf vampëhëmpëh ryavëdëho hnam, d'arël kuñ hna. ¹² Wayine ña më këlaniha Yesu ntehnëni: «Cañëtëryifu rënkëfuni vañi vampëhëmpëh!» ¹³ Yesu më maŵëryanëkëhni. Awa wayine ña cahnëlehnëniha asan a do njini tënkënihëhni vampëhëmpëh va. Hara kore vatac nkëhnëko tëkëni wawuli wahi (2,000) vampëhëmpëh. Nëñëlëlehnëni vampamb kuñ hna njini ntëbani lant hna do cëmëlehnëni fop.

¹⁴ Vësan vële heryëdëhëhniwo vampëhëmpëh va, nkaryëlehnëni nji pëyahñëni watac naŵ hna do gë wëhaÿ hna. Vahnë va njilehnini njëkëni ile liyak ÿa. ¹⁵ Tëkëlehnini hn'ile nkeho Yesu hna do nuniha asan ale pëlaniho kore wayine ÿa: ntañako, ntiyako viÿi do hakili ÿa mbokakawo fërën fo. Ntakëlehnëhni. ¹⁶ Vële yantiko fop va më tëfëtanënihëhni ile yeha asan ale pëlaniho wayine ÿa gë kore vampëhëmpëh ÿa. ¹⁷ Awa, pëgwëlehnëni këlandëniha Yesu cahn resiyo lëw hni hna.

¹⁸ Wati nte kayëdëho Yesu kulu ña asan ale yërënik a më tëyëka maŵëryana tëfëlënti g'umë. ¹⁹ Bare Yesu maŵëryanëlawohna, më lehnëkawo: «Bokary gë bulunda hu, do afëyahn fop ifërën ile ntinëhñëki Ahwëhn a kabi kaÿëhnahnëka

gë wëjë.» ²⁰ Awa asan a njilehn pëgw pëyahñënd hnë Wahnaŵ Pëhw hna fop ile ntinëhnëkawo Yesu ŷa; do fop vēle wëryëdëhawo va pëbëkëhniwo fëmpëhnahnah ŵa.

Aryagu Yayërus g'asëval ale ŷakëd viŷi Yesu va

²¹ Yesu mbokako gë kulu ŷa gë cape ñëntaŵ lant ka. Ga təkëk hnam, kore sankaf varëpëlëko caharaß lëŵu; ante nkeho tëfary wënka ña, ²² təkëlehni asankaf caliña ale waciko Yayërus. Më nuka Yesu, ndëkwëhñëlehni haryënkŵ lëŵu ²³ do këlahna ðus ntehna: «Këlami, fandag mën fa cëm iña nke. Yij arinda wëbák ñi afëhëtahna!» ²⁴ Yesu njilehnëni g'umë.

Kore sankaf lapëhñakawo do peñëdëñihawo vacape va fop. ²⁵ Hara asëval yentiko hnam ale njidëho sat kobëri hnë wabëhn pëhw gë waki. ²⁶ Njiko hnë vëyehni vëyabah, yehna ña mbërehñëkawo ðus, fop canëko koryi lëŵu ŷa, bare ñoñ ðemalawohna; nuko nkwënanda res ŵa. ²⁷ Nkwëryëko ga nësëde soñe Yesu ŷa. Awa më njijëk kamëhni lëŵu kore hna ñak cuð Yesu ña. ²⁸ Ntehnadëho: «Wëla cuð ntëŵu ña fo ŷakakëndëbu njërakëndëbu.» ²⁹ Ga ñakëk, sat ŷa teryalehna tañ do njëtalehn njërëk res lëŵu ŵa.

³⁰ Wati rac dënk, Yesu njëtalehn fanka sahnëka. Më cahëtak gë kore tëyëhni: «Mo ŷakëk cuð mën ña?»

³¹ Vëréfal vëlëŵu va më ntëkwaniha: «Nuru kore ŷa peñëdëñihi gante-wo-gante, do arëyënd: mo ŷakëko?»

³² Bare Yesu njëkëkëhniwo caharaß lëŵu, nuhahna ale lik watac a. ³³ Asëval a mbalëdëho ntakah ña kabi njëtëko ile yehawo ŷa; awa më njijëk ndëkwëhni haryënkŵ Yesu do pëyahna toña ŷa fop. ³⁴ Yesu më ntehnëka: «Aryag mën, kwëtahn hu ña njërëñëki. Yiryeyi gë yam do ures hu ŵa bokanidfilihna.»

³⁵ Koyëna nkoko nësënd Yesu tëketëni vëfayik matini gë tere Yayërus do ntehnëniha: «Aryag hu gona. Bokawo avërehna Aharañ a.»

³⁶ Bare Yesu kwëtahnëlohna nëf wanës wadëw hni ña më ntehnëka Yayërus: «Antë ntaki, kwëtahnëry tuñ.»

³⁷ Mawëryanëlawohna ahnë ntapëhñahna gë tere Yayërus ge gena Piyer, do Sak g'aheryu San. ³⁸ Tëkëlehñëni tere hna, Yesu nkwëryëko wëñaŵ wayabah, vëryampo kodëniho, vëyëntaŵ va ndekadëniho. ³⁹ Më tënkëk tere hna do ntehnëhni: «Soñe ye ŷawërun aki? Fandag fi cëmëna, wakwëd fo ndakëk.» ⁴⁰ Bare njafanëdëñihawo.

Awa më canëkëhni vëhni fop, nkoni rëmu fandag fa gë hnëmu do gë vëréfal vërar vëlëŵu va do tënkëni cery nte nkehahnëko fandag hna. ⁴¹ Më pëlaka vák ŷa do ntehna: «Talita Kum!» (Umë fëhnëtanëd: «Ntehnëdëmi: Fandag, matëry!»)

⁴² Fandag fa matëlehni tañ, pëgwëlehni njasënd (kabi wabëhn 12 kwëhñako). Wati nte nuniho cëmëna ña, pëmpëhñahnëkëhniwo ðus. ⁴³ Bare Yesu më ñañëhñahnëkëhni ntehnëhni antë pëyaniha ahnë; tac më ntehnëkëhni: «Yëdaryina ile tokëd.»

6

Vahnë vëvë Nasaret va vëhwëtahnëdfilahna Yesu

¹ Yesu matëko hnam ñi hn'ankol nte naŷahnëko hna; vëréfal vëlëŵu va ntapëhñanihawo. ² Hnë fac ntaŵëla hna pëgwëlehni karanëdëhni caliña hna; vahnë vëyabah hnëpadëhawo do pëmpëhñahnëkëhniwo ðus.

Ntehnëdëniho: «Ne ñëñak iŷin? Ye ga ye yasery ule kwëhñak ŵi, do hak kolahnëk ntind uŵi fëmpëhñahnah? ³ Gena bi umë ye ali vacery va, aju Mari, acëru Sak, Yose, Yud, do gë Simo? Vëheryu vësëval va vëlëdëntina bi ani gë fuhnë?» Vëlënëñëlawohna.

⁴ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Kila ntënënik gante-wo-gante, bare gena nkol nte naŷahnëk hna, hnënk lëŵu ŷa vëlënëñëdfilahna, gë vëvë tere lëŵu va per.» ⁵ Yesu

kolëlohna nti hnam wëla fëmpëhnahnah ryampo, ge gena vëres vëryampo fo tindëko wëbák ña do njërënëhni. ⁶ Do pëmpëhnahnëkawo kabi vahnë vëvë nkol tac vi vëhwëtahna.

Yesu payëkëhniwo vëfayik pëhw gë vëhi va vëhi vëhi

Tac Yesu njiko karanëndëhni vankol vamb caharaß hna fop. ⁷ Më macëkëhni Pëhw gë Vëhi va payëkëhni vëhi vëhi. Njëdakëhniwo fanka g'ucankaf ntandënihëhni wayine ña ⁸ do ntehnëkëhniwo aki: «Ant'ayoyawu ñoñ ge njidun, ge gena ryoko ryampo; ant'ayoyawu ile rokëdun, kufa, koryi wakufa hun hna. ⁹ Përyaryin wapary, bare ant'ayoyawu acud kawary.» ¹⁰ Më mbok ntehnëkëhni kat: «Ge tëkërun hn'inaw, ñëwëryin hnë tere ile hacanderun hna fo hafo hale matëdun hnam. ¹¹ Ge vahnë vëvë naw va ñwëyëni vëhacadiluhna ma vëhnëpadiluhna, cahnëryin hnam do avankatëndu ivëd vë wapary hun ña: umë njëtëdëni vëlina fërën do Wënu ña nëjëlähna gë vëhni.»

¹² Pëhw gë Vëhi va më njini karanëndënihëhni vahnë va soñe nkwëcëtani vankeya vantëw hni va. ¹³ Ntaðënihëhniwo wayine wayaßah do njërënëdënihëhniwo vëres vëyaßah turatëndënihëhni wagu ña vankaf hna.

Icëm San Ayary a

¹⁴ Ahnaw a Eroð Antipas nkwëryëko ga nësëde soñe Yesu ña, kabi wac lëwu wã campëko gante-wo-gante. Vëryampo ntehnëdëniho: «San Ayary a vëhnik! Soñe umë kwëhnahnëk fanka ntihahnëd viyë vifëmpëhnahnah.»

¹⁵ Vëhaßary ntehnëdëniho: «Kila Eli ye.»

Vëhaßary kat ntehnëdëniho: «Kila le wëntëlëk gë wabë kobëri ña ye.»

¹⁶ Eroð, ga nkwëryëk wante rëfëtaðeho ña fop, më ntehnak: «San Ayary a ye! Ntëpëtehnëßuha nkaf ña bare mbëhnik!»

¹⁷ Eroð pëlayehnekawo San, ñabi, do cëdëlehni soñe Erodiyad. Eroð ñëlëkawo mama nkehahnëko asëval aheryu Filip ¹⁸ do San ntehnëdëhawo Eroð: «Sariya ña maßëryana aýëla asëval ahery hu ña!» ¹⁹ Soñe rac Erodiyad ntavëkawo dus gë San do ñadëho ndaßehna, bare kodilohna ²⁰ kabi Eroð ntakëkawo g'umë; njëtëko asan asatah do asëvah ye do keryëdëhawo. Ge nëpaðëhawo, nëñandëhawo igwëry wanëß wadëwu ña bare yëtëlohna ile ntid.

²¹ Bare hnë fac le ntihandëho ambënt fac ile nagahniko ña, Erodiyad nußako fere fafërën ndaßehnahna San. Fac rac Eroð ambënt cankaf ntiko, payehnekëhniwo vësankaf vëvë ucankaf ntëwu ña, vësankaf wasoðade wã, do gë vëvë karyënkwa Galile va. ²² Aryagu Erodiyad tënkëko hn'ile nkeniho hna do nkaßëhnehni; Eroð gë vële macehnëko va per nëjëkëhniwo gë fandag fa.

Awa Eroð më ntehnëka fandag fa: «Tëyërye ile-wo-le ñadu ña, njëdaðëmi.»

²³ Njiko dënk hafo ntëkëhna aki: «Lëk njëdaðëmi lakënde ntehni cape ndampo inaw mën inji rëyëruho.»

²⁴ Fandag fa më cahnëk nji tëyehna hnëmu: «Ye rëfëko rëyu?»

Hnëmu më ntëkwaka: «Nkaf San Ayary a.»

²⁵ Fandag fa ntëfëlehn mboka gante nkeni ahnaw gë vële macehnëko ka ntehna: «Ñadëfu ayëdaßo tameki nkaf San Ayary a hn'ifëda mpan!»

²⁶ Ahnaw a njamëlehneko; bare kodilohna ñwëyëryana, kabi ntëkëko tase vële macehnëko va. ²⁷ Payëlehna tañ soðade lëwu ryampo ntehna: «Yoj nkaf San Ayary a.» Soðade ña njilehn kaso hna ntëpëtehna San nkaf ña. ²⁸ Tac njoj hn'ifëda njëdaßahna fandag fa, do fatac njëdaßa hnëmu. ²⁹ Vëreßal San va, ante njëtani watac ña, më njini nufëni ñas inja kwëtëni hn'iyag.

Yesu ndavëdëhëhni vësan wawuli mbëd (5,000)

³⁰ Vëfayik va, ga mbokajëni vëhni Yesu hna, më pëyaniha fop ile ntijëniho do karanjihëhniwo vahnë va. ³¹ Yesu më ntehnëkëhni: «Njijën, njiyin hn'ile njirëk sojë ayinëgawu toye.» Kabi njabëniho vahnë vële yijëdëho do yidëho va; Yesu gë vërefal vëlëwu va wëla roka vëhodilohna tokëni.

³² Awa më njini gë kulu hn'ile njirëk hna. ³³ Bare vahnë vëyabah nunihëhniwo ga njidëni do njëtëniho gante njidëni ka; më matëni vankol hna fop, nkaryëni gë wapary fo hafo ndënkwehnhëhni vëhni Yesu gë vërefal vëlëwu va hnë yëwë le njihandëniho hna. ³⁴ Ante cëlëko Yesu kulu hna do nutëhni kore sankaf vahnë vërac, kaÿëhnahnëkawo ðus gë vahnë vërac, kabi had kore wape wante wok wahwëhnana ahekery mëntëlëniho. Pëgwëlehn karanjendëhni viyë viyabah.

³⁵ G'anëka ga vërefal va më tëhaniha Yesu ntehnëniha: «Tëk mëd do hnani fëk fo ye. ³⁶ Koyaryihni vëyi vahnë njini gë vankol vante ye caharab vi ntëwajëni ile tokëdëni.»

³⁷ Yesu më ntëkwakëhni: «Yëdaryinëhni wuhne dënk ile tokëdëni ÿa!»

Më tëyëniha: «Ñadfu bi yifu sanëfu koryi yabah lawahnifu vamburu yëdafuni tokëni?»

³⁸ Yesu më tëyëkëhni: «Vamburu vajëhw hwëhnarun? Yiryin ayëku.»

Umë njëkëni do ntehnëniha: «Vamburu mbëd g'uwis wuhi.»

³⁹ Awa Yesu më ntehnëkëhni dañëndëryinëhni vahnë va kore kore. ⁴⁰ Vahnë va më ntañani keme keme do gë wafëhw imbëd, wafëhw imbëd. ⁴¹ Tac Yesu më nufëk vamburu mbëd va g'uwis wuhi wë, kañëk g'ambin do camehna Wënu ña sojë iÿi rokëtok. Më nkubëlehnëk vamburu va njëdahni vërefal va cahëlehnëhni vahnë va do cahëlehnëhni fëna wuwis wuhi wë vëhni fop. ⁴² Ale-wo-le tokëko hafo pih. ⁴³ Vërefal va njonihni vankubel vamburu va g'uwis wule tesëniho wë pëb vëkankel pëhw gë vaki. ⁴⁴ Hnë vële rokëko hna vësan wawuli mbëd (5,000)* yeho.

Yesu yañ wënka hna njasëd

⁴⁵ Tac Yesu kayëndëlehnëhni vërefal vëlëwu va kulu hna ndënkwahëhniha gë cape ñëntaw lant mbë ankol Betësayida ña. Hnë wati rac koyadëhëhniwo bulunda ÿa umë dënk. ⁴⁶ Ante koyakëhniwo ña, Yesu njiko hn'ikuñ sojë njëfa.

⁴⁷ Ga nëkak, kulu ÿa fagant lant hna nkeho, do Yesu umë fo woko nkal hna. ⁴⁸ Më nuk vërefal vëlëwu va mbëraniho yiryery kulu ña ðus, kabi sël ÿa pankëlëdëniho; awa g'ankëhn fac ña, më njid gante nkeni njasëhatënd yañ wënka hna, do ñadëho ndëcëhni. ⁴⁹ Ante nunihawo ga njasid yañ wënka hna, ntiyahnëkëhniwo ahnënkwël ye do më ndekadëni. ⁵⁰ Vëhni fop nufënihawo do ntakëkëhniwo.

Bare wati rac tañ, Yesu më lehnëkëhniwo: «Yañënyarin! Ami Yesu ye; antë ntaku!» ⁵¹ Tac kayëlehn kulu hna, ðarël lëw hni, do sël ÿa teryalehn. Vërefal va pëmpëhnahnëlehnëhni ðus, ⁵² kabi ñoñ vëwëryëlohna ile ryëcëtako ante cahëlehnëko Yesu vamburu va: wahakili walëw hni wë kodilohna njët rac, ntëbëkëhniwo.

Yesu njërëndëhëhni vahnë va Senesaret hna

⁵³ Ga ntëmpëtani lant ÿa Yesu gë vërefal vëlëwu va, tënkëlehnëni hn'inkal bë resiyo Senesaret hna. ⁵⁴ Kulu hna cëlëdëniho, njavëtatëniha tañ va Yesu. ⁵⁵ Vahnë va nkaryiniho nkal hna fop do njinenëhniðënihawo vëres hnë wayala, le-wo-le nkwëryëniho nke hna. ⁵⁶ Hn'ile-wo-le njidëho Yesu hna, wahnañ hna ma vankol hna, vahnë va njonëhndënihañ vëres vëlëw hni va kwëtëndëhni vëwëwë bulunda hna do këladënihañ tavëhni ñakëhni wëla wacëmët cud cankaf ntëwu ña fo; fop vële ÿakëko va njërëniho.

* **6:44** 6.44 Vësan wawuli mbëd: Vutah va gë vësëval va vëryëkwaryina.

7

Namu vacërakëlo

¹ Wafarise gë vëharan sariya vëryampo Yerusalem matiniho njijëni kwërëniha Yesu. ² Kamahnëniho vëréfal vëryampo Yesu va gë wëbák wante wok pacëna tokëdëniho roka ÿa, (më lehnëde waÿuhnana gante maÿëryak namu ka). ³ Kabi wafarise ÿa gë wasëwif waÿëntaÿ ÿa fop ntënënëniho wënamu wante tavëryënihëhniÿo vacërakëlo va: vërokëdïlohna hara waÿuhnana wëbák ña hafo pacëhni ⁴ do ge matiniho gë saha, vërokëdïna hara vëfacënana ten. Ntënënëniho ðus fëna wënamu wakawary, gante tëfëka ndagi vanëhëta, wapoti, do gë vapeya ka [do gë wafad ÿa].

⁵ Awa wafarise ÿa gë vëharan sariya va më tëyëniha Yesu: «Soñe ye nkoni vëréfal hu vi vëlënëndïna wënamu vacërakëlo fu va, tokëdëni gë wëbák wante wok pacëna?»

⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Vahnë vële hnësëd ile nkoni vëlidïna yerun! Kila Esayi toña kwëhnako ante nësehnëkawo Wënu ña soñe lëw hun ÿa. Aki kerëko:

«“Wënu ña më lehnëk: ‘ÿi bulunda gë wanës ñi fo ntënënëdëniho, bare wasakahn walëw hni hna ñaÿëtaniho.

⁷ Icëmb nte cëmbëdëniho ña kwëhnana nafa, kabi ile karanëdënihëhni vahnë ÿa, gena ikaran mën, bare ile karanëni vahnë fo ye.’*”

⁸ Tavërun vakwëda Wënu va alënënahnu wënamu wante kahnëndëni vahnë.»

⁹ Tac më nkwënek: «Kolërun ðus aravu vakwëda Wënu va ahahnëndahnu namu lëw hun dënk! ¹⁰ Wëlin ile ÿadëfu hnësu ÿa: Moyis më lehnëko: “Dënënyihni vëhni rëmuh gë hnëmuh”,* do fëna, “Ale lehnëka rëmu ma hnëmu wameh a tëfëka ndaÿi.”* ¹¹ Bare ÿuhnë, karanëdunëhëhni vahnë va: ge ahnë ntehnëka rëmu ma hnëmu: “Ile-wo-le wëkakëndëbu yëdayi ÿa ‘korëban’ ye.” Umë fëhnëtanëd: “Ile fehnik ntinëhahni Wën sadëha.” ¹² Koyëna tavëtentunëhëhni ntini ile ntehnëk sariya Wënu ña, alënëna rëmuh gë hnëmuh; ¹³ ntihëtëdun ile karanëd wanës Wënu ÿa gë namu le haranëdunëhëhni ÿi. Do ntidun viÿë vihawary viyabah vile wëntëlëk gë virac ki.»

Viÿë vile lidëha ahnë ale wok pacëna

¹⁴ Tac Yesu më mbok macëkëhni kore ÿa do ntehnëhni: «Nëparyino ÿuhnë fop, do awëryu: ¹⁵ inë le tokëd ahnë* kodïna tonkëna haryënk Wën hna. Bare ile hoð tonkëna ÿa, umë ye ile sahnëd hnë umë ÿa. ¹⁶ [Nëparyin ðus ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!]

¹⁷ Ante tavëkëhniwo kore tënk tere ña, vëréfal vëlëwu va tëyënihawo bi ye pëhnëtanëd wanës wadëwu ñi. ¹⁸ Awa më ntëkwakëhni: «ÿuhnë fëna, gwëryëdïluhna bi? Gwëryëdïluhna bi fop ile tokëd ahnë kodïna tonkëna haryënk Wën hna ¹⁹ kabi umë tënkëdïna ntaÿary dëwu hna, ðonk dëwu hna tënkëd tac cahnëd mbahn dëwu hna?» (Gë wañi wanës pëyahnëdëho Yesu kode toki ile-wo-le ÿa.)

²⁰ Umë mbok ntehnëk: «Ile sahnëd hnë ahnë ÿa umë ronkënëdëha. ²¹ Kabi bambëry ntaÿary ahnë hna matid vinahan vimeh vinte liyëhnëdëhëhni vahnë ndakëndëni hara vëyëlëläna, ule, uryaÿ ahnë. ²² Njëkëlehnëdëni ndakëntal meh vësan ma vësëval vële ÿëlëk do ÿëlik, inä le nkok kwëhnëna, njapënan, tokand

* 7:7 7.7: Esayi 29.13 * 7:10 7.10: Icahn 20.12 * 7:10 7.10: Icahn 21.17 * 7:15 7.15 Le tokëd ahnë: Viÿë viyabah vañik wok tokëdëna wasëwif hna. (Soñe Walevi 11)

vahnë, kwëhna nkeya meh, iñewary, ntehnëndëhni wameh vëyëntaŵ, naÿënanđ, do nënkŵ. ²³ Viÿë viŵeh fop bambery ahnë hna cahnid do umë ronkëndëfëha.»

Ikwëtahn asëval ale wok gena sëwif

²⁴ Yesu matëko hnam nji resiÿo Tir hna. Tënkëko le ñadëho ñëŵ hna do ñadilohna njëti hnam nke, bare kodilohna coŵa. ²⁵ Asëval ale hwëhnakawo fandag fante pëlako yine wëryëko ga nësëde soŋe Yesu, njilehni taŋ hn'ile nkeho hna ndëkwëhn haryënkŵ lëŵu. ²⁶ Asëval arac gelohna sëwif, hnë Fenisi mbë Siri hna nagiko. Muntadëhawo Yesu ntana yine ÿa aryagu hna.

²⁷ Yesu më ntehnëka: «Tavëryihni tokëni ten vutah vi† hafo pihñëni, kabi yivëna nufi roka vutah ÿa këfëhnini vumbe vi‡.»

²⁸ Asëval a më ntëkwaka: «Bare, Aharan, la vumbe vi tokëdëni ile këfëdëni vutah ÿa.»

²⁹ Awa Yesu më ntehnëka: «Ha, toña hwëhnaru. Soŋe inÿi dëkwa, kodu aŵënc gë ÿal hu: yine ÿa cahñëka aryag hu.»

³⁰ Mëncëlehn nji tëkata aryagu ga ndakëk hn'ipad: yine ÿa cahñëkawo.

Yesu kumim njërëned

³¹ Tac Yesu matëlehn resiÿo Tir hna, tëf Sidon mboka gë cape lant Galile, tëfëlehn hnë resiÿo Wahnaŵ Pëhw hna. ³² Më njinenëhnijika asan kumim soŋe tinda wëbák ña.

³³ Awa Yesu më pitaryëka umë fo, ñawëtarya kore ÿa; më ndënëka watufa ña aryëñënkaha vanëf hna do cëkëna vák ÿa gë wato ña ñakahna ryëŵ ÿa. ³⁴ Tac më kañëk g'ambin, njënëk bë sankaf do ntehna asan a: «Efata», umë fëhnëtanëd: «Pidëtary!» ³⁵ Pidëtalehna asan a vanëf va, ryëŵ ÿa fëna pëtalehna do pëgwëlehn catëñënd wanës ña.

³⁶ Yesu ntehnëkëhniwo antë pëyahñëni; bare ante-wo-nte mbañëhnëdëhëhniŵo ña, vahnë va atac rëkëdëniho campehnëndëni g'ahawary wanës ña. ³⁷ Vahnë va pëmpëhnahnëkëhniwo dëcët; ntehnëdëniho: «Ile ntid ÿa fop cañëk dus! Vëryëñënkah va dënk nkwëryëndanëdëhëhni do nësëndanëdëhëhni vële wok vëhodina nësëni va!»

8

Yesu vahnë wawuli wahnah ndavëd

¹ Hnë wati rac kore yabah voko mbarëpëlëni, do ñoñ golohna ile tokëdëni. Yesu më macëkëhni vëréfal vëlëŵu va ntehnëhni: ² «Kaÿëhnahnëkoŵëhni vëyi vahnë, kabi wëli wafac warar yelahnëbun do ñoñ vëworyaryëna ile tokëdëni. ³ Ge koyabuhëhni mëncëni hara ñoñ vërokëna, mbërahëdëni nkaŵ hna, kabi vëyabah hnë vëhni ñawët matini.»

⁴ Vëréfal vëlëŵu va më ntëkwaniha: «Ne kodën nuÿanëhninëhni ile tokëdëni hafo pihñëni, hnë ÿi fëk?»

⁵ Yesu më tëyëkëhni: «Vamburu vajëhw hwëhnarun?»

Më ntëkwaniha: «Mbëd gë vaki.»

⁶ Awa më ntehnëkëhni kore ÿa ntañani nkal hna. Tac më nufëk vamburu mbëd gë vaki va, camehnëka Wënu ña, nkubëlehnëk njëdahnë vëréfal vëlëŵu va do vëhni, cahëlehnënihëhni vahnë va fop. ⁷ Kwëhnanihëhni fëna li vunkis toye. Yesu camehnëka Wënu ña soŋe vutac do ntehnëhni vëréfal vëlëŵu va cahëlehnaryënihëhni. ⁸ Ale-wo-le tokëko afo pihñ. Vëréfal va njonihö vankubel vante tesëniho va vëkankel mbëd gë vaki vapëbah. ⁹ Hara vële rokëko va tëkëniho wawuli

† 7:27 7.27 Vutah vi fëhnëtanëk wasëwif ŵa. Vumbe va fëhnëtanëk vële wok vëyëna wasëwif. ‡ 7:27 7.27 Vumbe vi fëhnëtanëk vële wok vëyëna wasëwif.

wahnah. Tac Yesu më koyakëhni mëncëni, ¹⁰ kayëlehn taŋ kulu hna njini gë vërëfal vëlëwu va resiyo Dalëmanuta hna.

Wafarise wã dahëse fëmpëhnahnah tÿëdëni

¹¹ Wafarise tëkëlehnëni do pëgwëni nkwajëlëndëni gë Yesu kabi menëhnëniha njëkëhnahnëdëniho. Umë tÿëniha tufahn gë dahëse fëmpëhnahnah g'ambin matik. ¹² Yesu më njënëk bë sankaf do ntehn: «Soŋe ye tÿëdëni vahnë vëvë gaki vi dahëse ile fëmpëhnahnëk? Toña ŷa fëyadëmu: wëla dahëse ryampo wayëdadëna!» ¹³ Tac tavëlehnëhni do kay kulu hna nji gë cape ñëntaŵ mbë lant ŋa.

Levir wafarise wã do gë va Erođ

¹⁴ Vërëfal va ndënkweniho njoni vamburu, ndampo fo kwëhnaniho kulu hna. ¹⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Diryin wajira! Keharyin levirwafarise wã do gë va Erođ ŷa.»

¹⁶ Vërëfal va pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni vëhni fo kabi ntiyahnëkëhniwo ile nkoni vëhwëhnana vamburu ŷa ntehnëdëhëhniwo koyëna Yesu.

¹⁷ Yesu njëtëko ile nkwajëlëndëni ŷa, më ntehnëkëhni: «Soŋe ye wajëlëdun kabi kwëhnaluhna vamburu? Nudiluhna bi ten? Gwëryëdiluŋna bi ten? Ndëpaku bi wahakili wi? ¹⁸ Kwëhnarun vinkër, nudiluhna bi? Kwëhnarun vanëf, gwëryëdiluŋna bi? Dënkwëtađiluŋna bi ¹⁹ ante nkubëlehnëbuho vamburu mbëd soŋe vahnë wawuli mbëd ŋa vatesel vante yorunëho va, vëkankel vajëhw fëbëko?»

Më ntëkwaniha: «Pëhw gë vaki.»

²⁰ Mboko tÿëhni: «Do nte nkubëlehnëbuho vamburu mbëd gë vaki soŋe vahnë wawuli wahnah ŋa, vatesel vante yorunëho va, vëkankel vajëhw fëbëko?»

Më ntëkwani: «Mbëd gë vaki.»

²¹ Awa Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Do ha gaki gwëryëdiluŋna?»

Yesu njërënëdëha mëp Betësayida hna

²² Yesu gë vërëfal vëlëwu va tëkëniho Betësayida hna; hnam, më njonëhnijika mëp do këlayi ñaka. ²³ Yesu më pëlaka mëp uŋa vák ŷi kaha cahnyaya nkol hna. Tac më tëpahneka vinkër va, tinda wëbák ŋa do tÿëya: «Kodu bi ahnu iñë?»

²⁴ Mëp uŋa më matëndëk nkaf ŋa, njëk, do ntehn: «Vahnë hnuđëfu, had vatëh nuđëfuhëhni, bare njasëdëni.» ²⁵ Yesu më tindëka wëbák ŋa kat mëp uŋa vinkër hna; arac më ŋesëk dus: njërëniko, nuđëho wapacëk ile-wo-le ŷa. ²⁶ Awa Yesu më koyaka mënc gë ŷalu do ntehn: «Antë arënk tameki nkol hna.»

Piyer pëyahned Yesu ye Arëhnayik a

²⁷ Tac Yesu gë vërëfal vëlëwu va njilehnëni gë vankol vante rëhak Sesare Filip hna. Nkaŵ hna Yesu më tÿëkëhni: «Vahnë va, mo ntehnëni yebu?»

²⁸ Më ntëkwaniha: «Vëryampo, vëhni lehnëd San Ayary a yeru, vëhaŵary Eli yeru, do vëhaŵary kat, aryampo wakila hna yeru.»

²⁹ Yesu më mbok tÿëkëhni: «Wuhne lë, mo lehnërun yebu?»

Piyer më ntëkwaka: «Wëjë, Këris, Arëhnayik a yeru.»

³⁰ Awa, Yesu më ŋañënahnekëhni antë pëyaniha ahnë.

Yesu icëm g'ibëhn dëwu ŋa pëyahned

³¹ Tac Yesu pëgwëlehn karanëndëhni aki vërëfal vëlëwu va: «Ajë Ahn'a afo korot dus; vicër bulunda va gë vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharan sariya va ŋwëyëdëniha; ndaŵëhnëniha do fac rarëna hna mbëhnëd.» ³² Watac wapacëk pëyadëhëhniwo. Awa Piyer më canaryëka pëgwëlehn niranda.

³³ Yesu më cahëtak, njëkëkëhni vërëfal vëlëwu va fop do ŋañënahna Piyer ntehn: «Ŋaŵëtarye, Sintani, kabi nahadila had Wënu ŋa, bare had vahnë.»

³⁴ Tac Yesu më macëkëhni kore ÿa gë vërëfal vëlëwu va ntehnëhni: «Ge ahnë ñad tëfëlehnëndo, antë nko nahand soñe lëwu dënk, afo ndib kërëwa lëwu ÿa tëfatëndo. ³⁵ Ale ÿad iÿi duniÿa cëmëd, bare ale wok kwëtahnëna nëf iÿi duniÿa nkoryaryëd ntaŵary dëwu ña, soñe lëmën do gë Wanës Wakasëk ña, ntaŵary dëwu ña nkod hafo arayen hna. ³⁶ Ye nëfadëha ahn'a ge umë hwëhnëk duniÿa ÿi fop, tac cëvehn ntaŵary dëwu ña? ³⁷ Ye kod njëdahn mbësahni ntaŵary dëwu ña? ³⁸ Ge ahnë cëfëhnëka g'ami do gë wanës mën ña haryënkwa vahnë vëvë dol vi, vële wok vësatëna do wok vawëtahnëlahna Wën vi, awa Ajë Ahn'a fëna cëfëhnëdëha g'umë, ge njijëk hn'idanc Rëm hna do gë wamëleka wapacah ña.»

9

¹ Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Toña ÿa fëyadëmu; vëryampo hnë vële ye hnani vi vësëmëdina hara vëhnuna Naw Wënu ña ga njijëk gë fanka.»

Ibaca Yesu ña

² Ga ndëcëk wafac mbëd gë ryaw, Yesu më njokëhni vëhni Piyer, Sak do gë San do njiryeryëhni hn'ikuñ yihnah hn'ile nkeniho vëhni fo. Yesu më mbacik tase lëw hni; ³ viÿi vilëwu va njerëko dus had humpen, hnë duniÿa li ahnë gena ale hod njerën inë koyëna. ⁴ Vërëfal vërar va nulehnënihëhni tañ Eli* gë Moyis ga nësëlëdëni gë Yesu.

⁵ Awa Piyer më ntehnëka Yesu: «Aharan, njivëk nkeyin ani. Ntidëfun wasank watar: ryampo wëjë, Moyis ryampo, Eli ryampo.» ⁶ Yëtëlohna ile nësëd, kabi umë gë vërëfëlëntawu va ntakëkëhniwo dëcët.

⁷ Anar njilehni cankëhni g'icën dëwu ña, do nkwëryëlehnëni kopa ñar hna ntehn: «Aÿi Ajë mën ye ale ÿahnëbu dus. Umë rëfëka ahnëpawu!»

⁸ Vërëfal va njëkëlehnëni tañ caharab lëw hni, bare golohna nundëniha ahnë, Yesu fo wontiko gë vëhni.

⁹ Ante cëlidëniho kuñ ña, Yesu më ntehnëkëhni antë pëyaniha ahnë ile nuni ÿa hafo Ajë Ahn'a mbëhn hnë vësëm hna. ¹⁰ Mawëniho wanës watac, bare tëyëlëdëniho: «Ye pëhnëtanëd "ibëhn hnë vësëm"?»

¹¹ Tac më tëyëniha Yesu: «Soñe ye ntehnëdëni vëharan sariya vi, Eli yijëd ten?»

¹² Umë ntëkwakëhni: «Eli rëfëka njij ten mbokahn can fop. Bare, ge toña ye, soñe ye pëyahnëd Vikerëh va fëna Ajë Ahn'a korotëd dus do ntide g'iñëw? ¹³ Bare ami pëyadëmu: Eli tëko njij, do vahnë va ntinihawo gante ñadëni ka, gante pëyahnëk vikerëh soñe lëwu ka.»

Yesu njërëndëha fatah fante pëlak yine

¹⁴ Ga tükëni hn'ile nkeniho vërëfal vëyëntaw hna, nunihëhniwo kore yabah dus ga kwërënihëhni do vëharan sariya va conkëdëniho. ¹⁵ Vahnë va nundëniha tuñ Yesu, pëmpëhnahnëlehnëhni, nkaryëlehnëni nkaÿëniha.

¹⁶ Yesu më tëyëkëhni: «Ye sonkëdun gë vëÿi?»

¹⁷ Asan aryampo kore hna më ntëkwaka: «Aharan, njinenëhnimina ajë mën a, kabi yine fëlaka, umë wëmaÿendëha kodina nës. ¹⁸ Iÿi yine këfëdëha hn'ile-wo-le hna, iguhnahn rëkëd cahnënda wës li, cemëlehnand wabeñ ñi, do mbahn inÿi kankëdëha. Tëyëbuhëhni vërëfal hu vi ntaniha iÿi yine, bare vëwëkëlahna.»

¹⁹ Yesu më ntehnëkëhni: «Vahnë vëhwëhn kwëtahn këm yerun! Hafo guve tëfëko ñëwëlahnin do ryuñënanëhnu? Yinenëhniwofa fatah fi.»

²⁰ Awa më njinenëhniijika. Yine ÿa nunda tuñ Yesu, më ñënkëka fatah fa gë fanka; fatac njolehn këryinëtand do guhnahn inÿa cahnidëhawo wës hna.

²¹ Yesu më tëyëka rëm fatah fa: «Kobëri guve pëgwëka?»

* 9:4 9.4 Eli: kila yeho hnë Vikerëh Vicër hna. (2 Vëhnañ 2)

Më ntëkwak: «Kobëri nte nkoko fatoy fo ña pëgwëkawo. ²² Wati ryaw̃ yine ÿa cañëtëdëhawo hnë hwëdëh ma hnë wënka soñe ndaw̃a. Kaÿëhñandiÿi gë fuhnë ayij aryemafu, ge kodu!»

²³ Yesu më ntëkwaka: «Ge kodëfu? Fop kod nke soñe ale hwëtahnëka.»

²⁴ Rëm fatah fa ndekalehn tañ: «Kwëtahnëbu, bare ðemarye, kabi kwëtahn iña nkojëko!»

²⁵ Yesu nuko kore ÿa nkaryidëniho ÿal hni hna. Më ñañënahñëka yine ÿa ntehna: «Yine ile wëmaÿëhnëd vahnë nësëni do nkwëryëni, ntehnëdëmi: cahnëryehna fañi fatah do nt'avoka vokanehna muk!»

²⁶ Yine ÿa më ndekak do ñënka fatah fa gë fanka, cahnëlehna tañ. Fatah fa njamëlehn had cëmëk, do vahnë vëyabah ntehnëdëniho: «Cëmëk.» ²⁷ Bare Yesu më pëlaka wák ÿa, matëndëka fatah fa do fatah fa kahnëlehn.

²⁸ Ante tënkëko Yesu tere hna, nketëni gë vërëfal vëlëwu va fo, më tëyëniha: «Soñe ye wobun mëkëlëfunahna lafuna iÿi yine?»

²⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «G'iyëfa fo kodë ntayini iÿi sifa wayine.»

Yesu icëm g'ibëhn dëwu ña mbok pëyahñëd kat

³⁰ Më matëni hnam tëfëni Galile. Yesu ñadilohna njëti hn'ile nkeho hna. ³¹ Vërëfal vëlëwu va karañëdëho aki: «Ajë Ahn'a njëdäfeniha vahnë va, vërëc ndawëhnëdëniha; do ge ntik wafac warar mbëhnëd vësëm hna.» ³² Bare vërëfal va vëyëtëlohna bi ye pëhnëtanëk wanës watac do ntakëkëhniwo soñe tëyëniha.

Mo lëbëkëhni vëÿëntaw̃

³³ Tëkëlehnëni Kaperënaÿum hna. Ante tënkëniho tere hna, Yesu më tëyëkëhni vërëfal vëlëwu va: «Ye wajëlekëndun nkaw̃ hna?» ³⁴ Bare vëlëkwalohna, kabi nkaw̃ hna nkwajëliniho njëtahnëni bi mo lëbëkëhni vëÿëntaw̃ va.

³⁵ Awa Yesu më ntañak, macëkëhni Pëhw gë Vëhi va do ntehnëhni: «Ge ahñë ñad nke aryënkwerëyënk, tëfëka nke arëkwa vahnë fop do aryokuñëhn vahnë fop.»

³⁶ Tac më nufëka fatah fatoy kahnëndëka fagant lëw̃ hni; muryaka do ntehnëhni: ³⁷ «Ale hacaka g'uw̃ac mën w̃a fatah gë fañi ki, kacako ami dënk; do ale hacako ÿa, gena ami fo kakak, bare kacaka fëna ale fayiko ÿa.»

Ale wok ñewëlohma ÿa ndemaðëho

³⁸ San më ntehnëka Yesu: «Aharan, nubunëhawo asan ale ladëhëhniwo wayine g'uw̃ac lëw̃ hu w̃a, do ñadëfunëho ravëtehnëfuna, kabi gentina gë fuhnë.»

³⁹ Bare Yesu më ntëkwaka: «Nt'aravëtehnuna, kabi ahñë kodina nti dahëse fëmpëhnahnah g'uw̃ac mën w̃a tac nës tañ wameh mën. ⁴⁰ Ale wok ñewëlëfuhna ÿa ndemaðëhëfu. ⁴¹ Do ale yëdäðëhu asiyawu wënka kabi Arëhnayik a hwëhnëku, toña ÿa fëyadëmu: nuÿad cos dëwu ña.»

Vële liyendëhëhni vahnë wameh

⁴² «Bare ge ahñë ravëtehnëka kwëtahn iña wëla fatoy fëndampo hnë vunte hwëtahnëko vi, pecek bëraka gëb li tac ntabi hnë wov. ⁴³ Ge wák hu ÿi liyëhnëdëhi uwëh, dëpëтары; pecek arënk ðuniÿa le wok puðina hna g'ivák iryampo g'ile worryaryëru waki tak do alabi gë janáma, hnë hwëdëh hunte wok ðipëðina. ⁴⁴ [Hnam, “vancëhn vante rokëd mbahn va wasëmëðina do hwëdëh ha ðipëðina muk.”] ⁴⁵ Ge fary hu ÿa liyëhnëdëhi uwëh, dëpëтары; pecek arënk ðuniÿa le wok puðina hna g'ifary ryampo g'ile worryaryëru waki tak do alabi gë janáma. ⁴⁶ [Hnam, “vancëhn vante rokëd mbahn va wasëmëðina do hwëdëh ha ðipëðina muk.”] ⁴⁷ Do ge inkër hu ña liyëhnëdëhi uwëh, dokëтары; pecek arënk Naw̃ Wën hna g'inkër ðampo g'ile worryaryëru viki tak do alabi gë janáma. ⁴⁸ Hnam, «“vancëhn vante rokëd mbahn va wasëmëðina

do hwëdëh ha dïpëdïna muk.”

⁴⁹ Kabi, ale-wo-le hwëdëh pihëde gante pihëde wanjiry hnë roka ki. †

⁵⁰ «Wanjiry ña iñë fërën ye; bare ge gona ñañ, hak kofe mbokaryi ñañëni? Kwëhnaryin wanjiry hnë wuhnë dënk do ayewu yam gë vëyënta hun va.»

10

Yesu soñe iñël do g'ibëmba ña nësëd

¹ Yesu matëko hnam nji hn'inkal Yude hna, nte ye gë cape ñëntaŵ Yurëdan ka. Kore vahnë va më mbok mbarëläni kat ðarël lëwu do pëgwëlehn karanëndëhni, gante njehëka ka.

² Wafarise wëryampo më tëhaniha soñe tëndëhnëniha urënd. Tëyënihawo: «Sariya fu ÿa maŵëryanëka bi asan mbamba asëval alëwu?»

³ Yesu më ntëkwakëhni g'ijï tÿ: «Ye ntehnëkuno Moyis alindu?»

⁴ Më ntehnëni: «Moyis maŵëryanëka asan a ker kayëte nte rufahnëd mbambëka asëval alëwu ÿa.»

⁵ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Moyis kerëhnëku aña kwëda kabi vankaf va kambëku. ⁶ Vikerëh va më lehnëk, wapëgwa hna, ante ntiko Wën fop ña: “Ntikëhni asan g'asëval.”[☆] ⁷ “Soñe umë ye, asan a tavëdëhëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, ⁸ do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.”[☆] Koyëna, vëwona vëhi bare ahnë aryampo fo ye. ⁹ Awa ahnë antë pitëndëlehn ile mbarëpëlehnëk Wën ÿa.»

¹⁰ Ga mbokani gë tere, vërëfal va më tëyëniha Yesu soñe watac. ¹¹ Më ntëkwakëhni: «Ge ahnë mbambëka asëvalu do ñëla ahaŵary, ntik ile mbañëk Wënu ña, ¹² do age Asëval a tavëka asanu ñëla asan ahaŵary ntik ile mbañëk Wënu ña.»

Yesu ndëwadëhëhni vutah va

¹³ Vahnë yinenëhnikawo Yesu vutah soñe tindëhni wëbák wadëwu ña ndëwahni, bare vërëfal vëlëwu va niranihëhniwo. ¹⁴ Yesu, ga nuk watac, më ntavëka do ntehnëhni vërëfal va: «Tavëryinëhni vutah va njijëni ÿal mën hna! Ant'awëmaÿehni, kabi Naŵ Wënu ña vële ye had vëhni va hwëhnëk. ¹⁵ Toña ÿa fëyadëmu: ale wok maŵëlahna Wënu ña had gante maŵëhnëdëhëhni fatah rëmu gë hnëmu ka tënkëdïna muk Naŵ Wën hna.» ¹⁶ Tac, më muryakëhni vutah va, tindëhni wëbák wadëwu ña ale-wo-le ndëwanëhni.

Asan avetak gë Yesu

¹⁷ Wati nte ñadëho nji Yesu ña, asan më nkaryëk ndënkwëhn do tÿa: «Aharan afërën, ye rëfëko liwu rënkahnu uwám usër hna?»

¹⁸ Yesu më ntëkwaka: «Soñe ye wacëduho afërën? Ahnë afërën gena ge gena Wënu ña fo. ¹⁹ Njëteru bi vakwëda va: “Ant'aryawã ahnë; ant'ayëkëlehna asëval ahaŵary; ant'ale; ant'aye sede wamër; ant'avorahna ahnë ahnufahn ile kwëhnak ÿa; dënënerÿihni vëhni rëmuh gë hnëmuh.”»

²⁰ Asan a më ntëkwaka: «Aharan, vani vakwëda fop maŵëhnëbu kobëri utah mën hna.»

²¹ Yesu më njëkëka g'ijahn do ntehna: «Iñë ryampo wojëki: yiryeyi awaf fop ile hwëhnaru ÿa do ayëdähni koryi ÿa vëhaÿëhna va, koyëna nuÿadu hnapul yabah ambin hna. Tac yij arëfëlehnëndo ami fo.»

²² Asan a, ga nkwëryëk watac, mbacëlehn yëka ÿa do njilehn ayamah fo kabi hnapul yabah kwëhnako.

† **9:49** 9.49 Kabi, ale-wo-le hwëdëh pihëde gante pihëde wanjiry hnë roka ki. Vahnë vëyabah nahadëni hwëdëh fëhnëtanëk kitinj. ☆ **10:6** 10.6 Wapëgwala 1.27 ☆ **10:8** 10.8 Wapëgwala 2.24

²³ Yesu më njëkëkëhni vërefal vëlëwu vële hwërëkawo va do ntehn: «Ntakëk vëvetak tënkeni Naw̃ Wën hna!»

²⁴ Vërefal va pëmpëhnahnëkëhniwo gë wanës watac, bare Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Wëlawo mën, ntakëk d̃us tënkeni Naw̃ Wën hna! ²⁵ Itënk yonkomb hnë hatëh sirehn, ŷak hnëŋëk g'itënk avetak Inaw̃ Wën hna.»

²⁶ Vërefal va pëmpëhnahnëkëhniwo g'ahaw̃ary, do tÿëlëdëniho: «Mo ye awa ale hode pehëti ŷa?»

²⁷ Yesu më njëkëkëhni do ntehnëhni: «Vahnë va vëhodina, bare Wënu ŋa kod, kabi Wënu ŋa kod nti fop.»

²⁸ Awa Piyer më ntehnëka: «Nëpary, fuhnë tavëbun fop soŋe arëfëlehnahnënde.»

²⁹ Yesu më ntëkwaka: «Toña ŷa fëyađëmu: ge ahnë tavëk fop soŋe lëmën gë soŋe Wanës Wakasëk ŋa tere lëwu ŷa, ma vëheryu, vicëru, hnëmu, rëmu, vërahu, wëhaŷ walëwu, ³⁰ awa ahnë arac nuŷad wahwënta keme ntëbi ile kwëhnako hnë iŷi d̃uniŷa: watere, vëhery, vicër, wahnëm, warëm, vutah do gë wëhaŷ, gë horot fëna; nuŷad d̃uniŷa ile wok pudina wati le yejëk ŷi. ³¹ Bare vahnë vëyabah hnë vële ye gaki vëryënkwëryënkwi vërëkwa yed, do vële ye gaki vërëkwa vi yed vëryënkwëryënkwi.»

Yesu rarëna ŷa pëyahned icëm g'ibëhn dëwu ŋa

³² Yesu ndënkwarëkëhniwo vërefal vëlëwu va njindëni Yerusalem. Vërefal va pëmpëhnahnëkëhniwo, do vële lapëhnadëhëhniwo va ntakëkëhniwo. Yesu më mbok canaryëkëhni vërefal Pëhw gë Vëhi vëlëwu va pëgwëlehn nësëhnëndëhni, ile ŷad nkehna hara bëŷëna ŷa. ³³ Më lehnëkëhniwo: «Nëparyin, gë Yerusalem njidën, ile njëdadeniha Ajë Ahn'a vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va. Cëdendëniha soŋe ndaŷi do njëdahnëdëniha hnë vële wok vëyena wasëwif. ³⁴ Vërac njafanëdëniha, tëpandëniha, ntampehnëdëniha do ndaŷëhneniha. Ge ntik wafac warar mbëhnëd vësëm hna.»

Itëy vutah Sebede va

³⁵ Awa, Sak gë San, viju Sebede, më njijëni vëhni Yesu hna, tÿëniha: «Aharan, ñadëfun alinëhnëfu ile rëyëderu ŷa.»

³⁶ Yesu më tÿëkëhni: «Ye ŷadun linëhnu?»

³⁷ Më ntëkwaniha: «Maŷëryanëryifu yefu darël hu ante nkedu hn'inaw̃ le nawëdu hna, aryampo g'irëhw aŷëntaŷ a g'irahahn.»

³⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Yëtëluhna ile rëyëdun ŷi. Kodun bi asewu nkëlëwa tëmpah horot le ŷadëfu sewu ŷi, ma ayaryiwu yary horot ile ŷadëbu yaryiwu ŷi?»

³⁹ Më ntëkwaniha: «Kodëfun.»

Yesu më ntehnëkëhni: «Ha, cedun nkëlëwa nte ŷadëfu sewu ŋi do njaryëderun yary ile ŷadëbu yaryiwu ŷi. ⁴⁰ Bare gena ami rëhnad ale rëfëka ntaña g'irëhw mën ma g'irahahn mën; waŷi waŷëwa, vële pëhwëtëhnëk Wën va hwëhnëk.»

⁴¹ Vërefal pëhw vëŷëntaŷ va, ga nkweyëni watac, ntavëkëhniwo gë viju Sebede.

⁴² Awa Yesu më macëkëhni vëhni fop ntehnëhni: «Njëterun, vële huude had vësankaf d̃uniŷa vi, ndëcëtëni ucankaf ntëw hni ŋa, do vëryëndah va tufahnëdëni fanka falëw hni fa. ⁴³ Bare gedina koyëna yëbëlan hun. Ale-wo-le ŷad naŷ hnë wuhnë ŷa, tëfëka nke aryokunëhn hun, ⁴⁴ do ge ahnë ñad nke aryënkweyënkwi hnë wuhnë, tëfëka nke aramp vahnë fop. ⁴⁵ Kabi Ajë Ahn'a yijëna umë dënk soŋe ndokunëhni, bare had aryokunëhn vahnë njijëk do njëdahn ntaŷary dëwu ŋa pehëtahneni vahnë vëyabah.»

Yesu njërënëdëha mëp uŋa Barëtime

⁴⁶ Yesu gë vërefal vëlëwu va tëkëlehnëni Seriko hna. Tac, ante cahnëdëniho naw̃ hna gë kore sankaf, mëp, nte wacik Barëtemi, aju Timawus, laŋako tëfary nkaŷ hna

muntand. ⁴⁷ Ga nkwëryëk Yesu mbë Nasaret ryëcëd, pëgwëlehn ndekand: «Yesu, Aju David, kaÿëhnahnëryiÿi g'ami!»

⁴⁸ Vëyabäh niradënihawo ndemëhna, bare umë nkwënëko dëka ña: «Aju David kaÿëhnahnëryiÿi g'ami!»

⁴⁹ Yesu kahnëlehn do ntehn: «Macëryina.»

Macëlehnëniha mëp uña ntehnëniha: «Yaÿënnary, matëry, macëdëhi.» ⁵⁰ Awa mëp uña ntonjëlehn cud cankaſ ntëwu ña, ntonja kahn do nji gante nke Yesu.

⁵¹ Yesu më tëyëka: «Ye ÿadu linëhnu?»

Mëp uña më ntëkwaka: «Ahwëhn, voka hnundu ÿadëfu.»

⁵² Yesu më ntehnëka: «Yiryeyi, kwëtahn hu ña njërënëki.» Tañ mbokalehn nund, tëfëlehnëlehna Yesu nkaÿ hna.

11

Yesu tënkëd Yerusalem hna

¹ Ante njidëniho Yesu gë vërëfal vëlëwu Yerusalem ña tëkëniho kuñ nte wacik Oliviye, d'arël vankol Betëfase gë Betani hna. Yesu më payëkëhni vërëfal vëhi haryënkwa ntehnëhni: ² «Yiryin hn'ankol nte ye haryënkwa hun ñi. Ge tëkërun tuñ, tëkatëdunëha fapali ga pokik, fante woyik kayina ten, pëtina, ayojuna. ³ Ge ahnë tëyëku: “Soñe ye lidun rac”, dehnëryina: “Ahwëhn a valëka, bare mbokaryidëha hara bëÿëna.”»

⁴ Awa njilehnëni tëkatëniha fapali përhna, nkaÿ hna, ga pokik hnë rënka tere. Pëtëlehnëniha. ⁵ Vëryampo hnë vële yeho hnam va më tëyënihëhni: «Ye lidun aki? Soñe ye fëtërunëha fañi fapali?» ⁶ Më ntëkwanihëhni ile ntehnëkëhniwo Yesu ÿa, do tavëlehnëni njini. ⁷ Njonëhnëniha fapali fa Yesu; tindëniha vacud vantëw hni va fapali fa, tac Yesu kaya. ⁸ Vahnë vëyabäh ntanëdëniho vacud vantëw hni va nkaÿ hna njitënd do vëryampo, yaryef yale nkubiniho fëk ÿa ntanëndënihawo. ⁹ Vële tëfëlëniho va fop ndekadëniho:

«Osana! Wën, demaryifu!

Arabi Wënu ña njëda ale yijëd g'uÿac Ahwëhn a!✠

¹⁰ Arabi Wënu ña njëda naÿ nte yejëk ñi, naÿ David rëm fu ÿa!

Demaryifu, Wën Hunte Sëpëk Fop! Osana!»

¹¹ Yesu tëkëko Yerusalem hna do nji selele Cery Wën Cankaf hna. Ga njëkëk hn'ilewo-le hna toye caharaß lëwu, njilehnëni Betani gë Pëhw gë Vëhi va, kabi tëko mëd.

Anuÿ nte wok dëwëna

¹² Ga pacëk, wati nte cahnëdëniho Betani ña, Yesu inte yokawo. ¹³ Më nuk ñaÿët anuÿ nte hnëpëko, njilehn njëk bi tëkatëd ga ntëwëk; bare ga tëkëk yaryef fo tëkatëko, kabi tëkëlohna ten wati nte ntëwahnëd wanuÿ ña. ¹⁴ Awa Yesu më ntehnëk anuÿ ña: «Bokëdila alëw muk!» Vërëfal vëlëwu va nkwëryëniho wanës watac.

Yesu Cery Wën Cankaf hna

¹⁵ Awa tëkëlehnëni Yerusalem hna. Yesu tënkëko selele Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehn ntandëhni vële wafëdëho do lawëdëho va; këfëko watabali vëwëcët koryi do gë watinki vëwaf wëfah va, ¹⁶ do wëla aryampo tavëlawohna njo ñoñ Cery Wën Cankaf hna. ¹⁷ Tac më karanëkëhni aki: «Gena bi vikerëh hna Wënu ña më lehnëk: «“Cery mën ña, Cery iyëfa soñe bulunda fop macëde”✠?»

Do nkwënëko: «Bare wühne soÿa vële lirun!»

✠ 11:9 11.9: Wahnëw 118.25,26 ✠ 11:17 11.17: Esayi 56.7

¹⁸ Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va njëtaniho watac do njëkëlehnadëniho fere ndawëhnahnëniha Yesu; bare ntakëkëhniwo g'umë kabi kore ÿa fop nëñahnëkëhniwo gante karanjédëhëhniwo ka.

¹⁹ Ga nëkak Yesu gë vërëfal vëlëwu va cahnëniho naw hna.

Yesu gë anuÿ kankah

²⁰ Ga pacëk kobëri fo, ante ndëcëdëniho nkaÿ ña, nuniho anuÿ ña kankëko fop hafo vënkahn hna. ²¹ Piyer më ndënkwëtak ile liyako ÿa më ntehnëka Yesu: «Aharan, yëkëry anuÿ nte ryëwanëruho antë mbok tok ahnë muk ña, kankëk fop.»

²² Awa Yesu më ntehnëkëhni vërëfal vëlëwu va: «Kwëtahnerÿina Wënu ña! ²³ Toña ÿa fëyadëmu, ge ahnë ntehnëka inÿi kuñ: “Matëry ani ayi alëba wov hna”, ge gwajëlehnadina ntaÿary dëwu hna, bare kwëtah ntehnëkëhni ÿa ntiyad, awa watac ntiyaryëdëha. ²⁴ Soñe umë, lehnandëmu; ge muntadun soñe arëyu inë, kwëtahnerÿin paryi nuÿadun do irac njëdaderun. ²⁵ Ge muntadun, hara ahnë lavëkuna, tavëhnerÿina, do tavëhnanhu Rëmun ile ye g'ambin ÿi fëna ile wënerun ÿa. ²⁶ [Bare ge tavëhnedilunëhniha vëÿëntaÿ va, Rëmun ile ye g'ambin ÿi fëna tavëhnediluhna wameh hun ña.»]

Ne matik fanka Yesu fa

²⁷ Yesu gë vërëfal vëlëwu va mboko mbokani gë Yerusalem. Wati nte njasëlehnëdëho Yesu selele Cery Wën Cankaf hna, vësankaf vësëna wasadëha va, vëharan sariya va gë vicër va më tëhaniha. ²⁸ Tëÿëniha: «Gë fanka iÿëhne ntidu vëÿin? Mo lehnëki alind?»

²⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Inë ryampo fo rëyëdëmu; ge ntëkwarunëho, awa pëyadëmu fanka fale lihahnëdëfu vëÿin va. ³⁰ Mo fayikawo San njaryënd? Wënu ña bi ye ma vahnë va ye? Dëkwaryino.»

³¹ Pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni vëhni fo ntehnëndëni: «Ge ntëkwayinëk: “Wënu ña fayikawo”, tëÿëdëhëfu bi soñe ye woyinëk kwëtahnilënahna? ³² Bare ge ntëkwayinëk: “Vahnë va fayikawo...” Ntakëkëhniwo gë kore ÿa, kabi vahnë va fop nahaniho San kila paryi yeho.

³³ Awa më ntëkwaniha Yesu: «Yëtëlëfuhna.»

Yesu më ntehnëkëhni: «Ami fëna pëyadiluhna sifa fanka fale lihahnëdëfu vëÿin va.»

12

Uhnës uryindaryindan soñe vëyam vëyapah

¹ Tac Yesu pëgwëlehn nësëhnëndëhni gë wahnës wadindaryindan: «Nkeho asan ale fëlëko kaÿ waresen, do kece, tac mbëry ile rëkëde njwëÿehnanhënde waresen ÿa do pël ide nte rëkëde njawahnënde kaÿ inÿa. Tac, kwëtehnahnëkëhni vëyam njilehn uyas. ² Wati barëp hna, më payëka aryokuñ a alëwu aryampo nÿi vëyam hna njëdajëniha sah lëwu ÿa hn'ile mbarëpëni hna. ³ Bare vëyam va më pëlanÿiha aryokuñ a, ndafëniha, ntalehnëniha wëbák fo. ⁴ Awa ahwëhn kaÿ a më payëka aryokuñ ahawary; arac më ndafëniha nkaf hna do njewëniha. ⁵ Ahwëhn kaÿ a më mbok payëka kat ahawary; arac, më ndawëniha. Do koyëna ntinihëhniwo vëhawary vëyabah: ndafënihëhni vëryampo, vëÿëntaÿ va ndawënihëhni.

⁶ «Ahwëhn kaÿ a asan aryampo fo nkoryaryëko: aju ale ñad dus a yeho. Më payëka aju rëkwa ÿa gë vëyam kabi ntehnëko: “Ntënenëdëniha ajë mën ayi.”

⁷ «Bare vëyam va më ntehnëlëni: “Wëliho ale lëwëd a! Yinëfu, ndawina, tac fuhnë hwëhnedën kaÿ inÿi!” ⁸ Më pëlanÿiha aju ahwëhn kaÿ inÿa, ndawëniha do canëniha kaÿ hna.»

⁹ Awa Yesu më tëyëkëhni: «Hak ntidëhëhni ahwëhn kaÿ inÿ? Njijëd umë dënk ndawëhni vëyam vi do kwëtehnañhëhni vëyam vëhaÿary. ¹⁰ Karañëluhna bi wañi wanës Wëñ?»

«Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery ña vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ña cery ntëÿu ña fop.

¹¹ Ahwëhn a lik umë do nkwamëk ðus njëki!»[☆]»

¹² Vësankaf wasëwif va njëkëlehnadëniho fere pëlahnëniha Yesu, kabi wañi wanës vëhni ntehnëdëho. Bare ntakëkëhniwo gë kore ÿa; awa më tavëniha njilehñeni.

ÿatatanke Sesar

¹³ Wafarise wëryampo gë wëlawo Erod ÿa fayiko vëhni Yesu hna nji pëlahjënihna gë wanës wadëÿu ña dënk. ¹⁴ Më njijëni ntehnëniha: «Aharan, njëtëbun toña ÿa hnësëdÿ; kwëtahnëlihna nëf ile nke ahnë do dënënëdila ahnë kabi aryëndah ye, bare njasa nte ñad Wënu ña haranëdÿuhëhni. Pëyaryifu, sariya fu ÿa maÿëryak bi ma maÿëryana cosi ÿatëtanke ÿa asankaf a, Sesar? Tëfëkëfu bi sosëfuna?»

¹⁵ Bare Yesu njëtëko cowëni ile nahani paryi ÿa; më ntehnëkëhni: «Soñe ye rëndëndunëho urënd? Yonëhnino uÿëc koryi, ñadëfu hnuÿu.» ¹⁶ Më njëdaniha. Awa, Yesu më tëyëkëhni: «Yëka mo g'uÿac mo liyik koryi li?»

Më ntëkwaniha: «Sesar ye.»

¹⁷ Më ntehnëkëhni: «Bësaryina Sesar ile kwëhnëk ÿa do Wënu ña ile kwëhnëk ÿa.» Idëkwa dëÿu ña pëmpëhnahnëkëhniwo ðus.

Itëy soñe ibëhn vësëm ña

¹⁸ Wasaduse njilehñini vëhni Yesu hna. (Vëhni lehnëdëho vësëm va vëvëhnëdina.) Më tëyëniha aki: ¹⁹ «Aharan, Moyis njëdäkëfu an'akwëda: “Ge asan ÿëlëk, do cëm hara tavëna vutah, aheryu ntëÿwëdëha asëval a soñe nagëhnañna acëru vutah.” ²⁰ Awa, nkeho hwënta ryampo, vësan mbëd gë vëhi vële vankëko rëm gë hnëm. Aryënkwëryënkwa a ñëlëko do cëm hara tavëna vutah. ²¹ Ahigëna ÿa ñëlëgëkawo asëval arac, do cëmëg hara tavëna vutah umë fëna. Koyëna nkehawo ararëna ÿa fëna, ²² do mbëd gë vëhi va fop ñëlënihawo asëval a rac do cëmëni hara vëravëhna vutah. Ga puni vëhni fop, asëval a fëna cëmëgëlehn. ²³ Hnë wati bëhn hna, ge matëni vësëm va, mo hwëhnëdëha awa asëval aÿi? Kabi mbëd gë vëhi vi fop ñëlënihawo!»

²⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Mpaÿëmpaÿadëhu, do njëtërun bi soñe ye ye? Kabi yëtëluhna vikerëh va do yëtëluhna fëna fanka Wënu ña. ²⁵ Ge vësëm va mbëhnëni, vësan va gë vësëval va vëvokëdina ñëlëlëni, had wamëleka waß g'ambin ki nkedëni. ²⁶ Bare soñe vële vëhnëdë va, kobëri karañëluhna bi kayëte nte kerëk Moyis nte hnësëdë soñe fatëh fante ÿagëdëho fa? Wënu ña më lehnëkawo Moyis: “Wëñ Abëraham ña yëbu, Wëñ Isak, do gë Wëñ Sakob.”[☆] ²⁷ Yesu më nkwënëk: «Wënu ña Wëñ vële wok vësëmëna ye, gena Wëñ vësëm; mpaÿëmpaÿaku ðus.»

Akwëda Wëñ nte ÿak hnëfak

²⁸ Aharan sariya wëryëkëhniwo ga nkwajëlëdëni. Njëtëko toña ÿa ntëkwakëhniwo Yesu wasaduse ÿa; më tëhaka do tëya: «Anëhne kwëda Wëñ ÿak hnëfak?»

²⁹ Yesu më ntëkwaka: «Wëli akwëda nte ÿak hnëfak ña: “Nëpary, Isërayel, Ahwëhn a Wëñ fu, umë fo ye Ahwëhn. ³⁰ Ñahnëryehna Ahwëhn a Wëñ hu ña gë sakahn hu fop, g'intawëry hu ña fop, gë hakili ÿa fop, do gë fanka hu fa fop.”[☆] ³¹ Do wëli kigëna ña: “Ñahnëryehna had wëjë dënk.”[☆] Gena vakwëda vante ÿak hnëfak lëbëka wañi.»

☆ **12:11** 12.11: Wahnëÿ 118.22-23 ☆ **12:26** 12.26: Icahn 3.6 ☆ **12:30** 12.30: Divëta Sariya 6.4-5 ☆ **12:31** 12.31: Soñe Walevi 19.18

³² Awa aharaŋ sariya ŷa më ntehnëka Yesu: «Njivëk dŷus, Aharaŋ. Ile lëkwaru ŷa toña ye: Ahwëhn a fo ye Wënu ŋa, Wënu hukaŷary gena, ge gena umë. ³³ Awa ale-wo-le tëfëka ŋahna Wënu ŋa gë sakahn lëwu fop, gë hakili lëwu fop, do gë fanka falëwu fop; do tëfëka ŋahna aŷëntaŷu ŷa had umë dënk. Umë njivëk dŷus ntëbi sifa wasadëha wale-wo-le canëhnëde Wënu ŋa do gë wësaŷ ule ndawëhnëdehëhni wï.»

³⁴ Yesu njëtëko gë hakili ntëkwako; awa më ntehnëka: «Ŋaŷëtalihna Naŷ Wënu ŋa.» Ga ndëcëk watac ahnë dëkëlohna mbok tëya iñë.

Arëhnayik a gë David

³⁵ Yesu karanëdëhëhniwo vahnë va Cery Wën Cankaf hna më tëyëk iŋi tëy: «Hak kod ntehnëni vëharaŋ sariya vi Arëhnayik a Aju David ye? ³⁶ Kabi David umë dënk lehnëko ante pëbëkawo Iyir Ipacah iŋa:

«“Ahwëhn a Wënu ŋa më lehnëka Ahwëhn mën a:
Yij alaña g'irëhw mën,

hafo hale këfëdëfuhëhni vële ŷewëki va haryënkwa hu.”

³⁷ David umë dënk “Ahwëhn” macëdëha: awa hak kod nke Arëhnayik a fëna aju David?»

Wanira soŋe vëharaŋ sariya

Kore yabah hnëpadëhawo Yesu g'uhnatah.

³⁸ Wëlin ile karanëdëhëhniwo ŷa: «Keharyinëhni vëharaŋ sariya vi, vëhni vële nëŋahnëk gwërëtalehn gë vacud vajaryah do ŷad nkaŷëndeni g'untënah waŷëwa bulunda hna; ³⁹ tëhnadëni wëlaña wale rëkëde nuhahnëndeni vacaliŋa hna do gë wëlaña vahnë vëlënah hn'ile tokëde roka sankaf hna. ⁴⁰ Fop tebëdënihëhni vësëval vële cëmaryëk vësan va ile kwëhnani ŷa, do taŋ njëfadëni iyëfa yaryah kamahnahni. Gë wayap kitiŋëdëni ntëbini vahnë vëŷëntaŷ vi fop.»

Uyëdahn ule canëk asëval ale cëmaryëk asan

⁴¹ Yesu darël hn'ile kwëtëde uyëdahn vë Cery Wën Cankaf hna ntañako, do njëkëdëho bi hak kwëtëdëni vahnë va koryi ŷa. Vëvetak vëyabah koryi yabah kwëtëdëniho. ⁴² Asëval ahaŷëhnaŷ ale cëmaryëk asan më tëkik do kwët vunjëc vuki vunte wok yabëlahna nafa.

⁴³ Awa Yesu më macëkëhni vërëfal vëlëwu va do ntehnëhni: «Toña ŷa fëyadëmu, aŷi asëval ahaŷëhnaŷ, uyëdahn lëwu ule kwëtëk wë yabëk ntëbi va vëŷëntaŷ wï fop. ⁴⁴ Kabi vëŷëntaŷ vi fop koryi ule wok balëlëhniŷa kwëtëni; bare umë, hn'uhaŷëhnaŷ lëwu hna, njëdahnëk le kwëhnaŷ ŷa fop, ile rëfakëha kwëta soŋe lëwu ŷa dënk.»

13

Yesu ipërëkan Cery Wën Cankaf ŋa pëyahned

¹ Ante cahnëdëho Yesu Cery Wën Cankaf ŋa, aryampo vërëfal vëlëwu hna më ntehnëka: «Aharaŋ, yëkëry! Wëraka wasankaf wë nkwamëk ka! Acery ŋa naŷëk dŷus!»

² Yesu më ntëkwaka: «Gena nuđu bi vaŋi vacery vacankaf? Wëla itaka dampo godina tinda hn'iñëntaŷ; fop nihëde.»

Ambër g'uryënah

³ Yesu hn'ikun Oliviye hna ntañako, pabat gë Acery Wën Cankaf. Piyer, gë Sak, gë San, do gë Andëre fo nkeniŷo, më tëyëniha: ⁴ «Pëyaryifu bi guve ntiyad watac do ye yed dahëse le rufahnëd ante ntiyahnëd vëŷin fop ŋa.»

⁵ Awa Yesu pëgwëlehn ntehnëndëhni: «Kwëtëryin hakili, ant'aravu arokayiwu!

⁶ Vahnë vëyabah njjëdëni mëcani uŷac mën wë do ntehnëndëni vërëhnayik ye!

Tokadënihëhni vahnë vëyabah. ⁷ Ge nkwëryëdun ga nësëde soņe wamët nkal g'inkal darël hun do gë wakasëk soņe wamët wabë ñawët ña, antë ntaku; watac afo ntiya, bare gedina ten wapuya ýi duniya ña. ⁸ Bulunda rëkëd mëtëndëni gë bulunda ýëntaw, do ahnaw pëgwëdëha ahnaw aýëntaw; nkef iñenka nkal hnë waresiyo wayabah, do g'inte ña. Nkef had lav idonk hnag ryënkwyënk.

⁹ «Bare wuhnë, diryin wajira! Kabi vahnë va njiryeryëdënihu Mbara Vëhitin hna; ndafëderun vacaliña hna. Njiryeryëderun haryënkwa hnë waguverëner hna gë vëhnañ hna soņe lëmën, wasefe mën yedun haryënkwa lëw hni. ¹⁰ Afo Wanës Wakasëk ña pëyayini wabulunda ña fop ten. ¹¹ Age pëlayirun soņe ayiryeryiwu vakitiña hna, antë nkehahnahnu ile rëfëka ahnësu; nësëryin wanës wante njëdadëhu Wën wati rac ña, kabi gedina wuhnë rëkëd ahnësendu bare Iyir Ipacah iña rëkëd nësënd.

¹² «Vële vankëk rëm gë hnëm njëdahnëlëdëni soņe ndawini, do warëm wã fëna koyëna ntidënihëhni vutah vuntëw hni va; vutah va ñewëdënihëhni vële hnagëkëhni va do ndawëhnedënihëhni. ¹³ Vahnë va fop ñewëdënihu soņe lëmën. Bare ale yawënad hafo pu ýa, Wënu ña pehëtëdëha.»

Iñë hayah dëcët

¹⁴ «Ge nudun ile wacëde “Iñë hayah dëcët ýa*”, hn'ile nkok tëfëlahna nke hna (arabi ale harañëda nkwëry wañi!), awa vële yed Yude va tëfëdëha nkaryëni gë wahun; ¹⁵ ale yed yan cery ntëwu hna, ge cëlik, tëfëlahna tënk soņe nuf iñë bambery; ¹⁶ do ale ye hn'ikañ hna tëfëlahna mënc gë ýalu soņe njoj cud cankañ ntëwu ña. ¹⁷ Mekëhni vësëval vëryonkah va gë vële yëwëndëdëhëhni vutah vuntëw hni va hnë wafac warac! ¹⁸ Muntaryina Wënu ña antë tëki hnë wafac wale tëvëd gë fanka hna! ¹⁹ Kabi hnë wafac warac, mbër ña njabëd dus ntëbi vambër wante yedëho kobëri wapëgwa duniya vi, ante ntiko Wën fop ña, hafo gaki, do bokëdina nke sifa rac muk. ²⁰ Ge ñayëtakëndina Ahwëhn a Wënu ña wañi wafac ahnë gokëndina, bare ñayëtëk soņe vahnë vële tëhnañ pehëtëni va. ²¹ Awa ge ahnë ntehnëku: “Yëkëryina, ale tëhnañ Wën ýa ani nke, Arëhnayik a!” ma: “Yëkëryina, hnani nke!” nt'ahwëtahnu. ²² Kabi, vërhëhnayik gë wakila vële wok wayena paryi cahnëdëni; rëkëd ntindëni vifëmpëhnahnah gë wëdahëse tokahnënihëhni vële tëhnañ Wën va ge kokënd nke. ²³ Awa wuhnë, diryin wajira! Pëyamu fop kobëri fo.»

Ajë Ahn'a njijëd

²⁴ «Tac, ge ndëcëk wafac ambër warac,
«“lav wã kuyëd,
lepera wã bokëdina ntanc,
²⁵ wahol wã njojëd,
do wëfanka wale ye g'ambin wã ñënkad.”

²⁶ «Awa nuđe Ajë Ahn'a, ga tëkid vëñar hna, gë fanka do gë icëmb cankañ.
²⁷ Payëdëhëhni wamëleka wadëwu ña mbarëpinihëhni vële tëhnañ va vacape vanah vamb nkal vi.»

Ile karañëd anuñ

²⁸ «Nkwëryëryin le karañëd anuñ ñi: ge tëk nëp tun njëtëdun wati hasëk ýa tëhajëk. ²⁹ Ndampo fo nke, ge nurun vëñin fop ga tëkid, wati ýa tëhajëk, ntiyad. ³⁰ Toña ýa fëyadëmu: vahnë vëvë gaki vi vësëmëdina fop hara diyana vëñin fop. ³¹ Ambin ñi g'inkal iñi godina, bare wanës mën ñi nkoñ kwëlëkwël.»

Wënu ña fo yëtëk wati nte mbokajëd Yesu

* **13:14** 13.14 Iñë hayah dëcët ýa: Yesu nësëd pañare iñë ile yijëd tonkën Cery Wën Cankañ ña. (Daniyel 9.26-27)

³² «Ahnë yëtëna bi guve tëkid fac ma wati le ntiyad vëyin ÿa, wëla wamëleka wab g'ambin ñi gë Aj'a dënk; Rëm ÿa fo yëtëk. ³³ Diryin wajira! Nt'ahnamawu, kabi yëtëluhna bi guve tëkid wati ÿa. ³⁴ Nkeď had asan yik uyas: ge matëk tere hna, taveryëdëhëhni fop vëryokuñ vëlëwu va, njëďadëha ale-wo-le doku minu ile rëkëď ndokuñënd do ntehna ayëka rënka ÿa nt'ahnama. ³⁵ Awa nt'ahnamawu, kabi yëtëluhna bi guve mëncid Ahwëhn tere ÿa: mpëd g'anëka ga nkeď, ma gandëcak ga, ma tara cale ña, ma g'acahnëfëd ga. ³⁶ Antë mënci hnë wati le worun nahaluhna do njij tëkatu ga namarun. ³⁷ Ile hnësëhnëdëmu ani ÿi, hnësëhnëdëfuhëhni vahnë va fop: ant'ahnamawu!»

14

Icëm do g'ibëhn Yesu ña

Vësankaf va njëkëlehnëdëni pëlanaha Yesu

¹ Awa wafac wahi wojëko nkehahn ambënt Pak ña do g'ambënt nte rokande mburu kwëhn levir këm ña. Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va njëkëlendëniho tokaniha Yesu pëlanaha hara bulunda ÿa wayëtëna, ndawëhnëniha. ² Ntehnëledëniho: «Kodelënëhna ntiyin watac hnë wati ambënt hna, ge gena më bulunda ÿa dakëna ñañëni.»

Asëval rurëdëha Yesu ďatikola

³ Yesu Betani nkeho, tere Simo ale hwëhnako mbiy ña. Wati nte tokëdëniho roka ña, asëval tënëkëhni gë sëleku* ďatikola hambah ntawi le lihahnik narëď† paryi. Më podëtëk do tura Yesu nkaf hna.

⁴ Awa vëryampo hnë vële yentiko hnam va më ntavëkëhni ďus, pëgwëlehnëni nësëlehnandëni vëhni fo: «Soñe ye përekanëk iyi ďatikola? ⁵ Kokënde nkwafi gë koryi yabah ďus tac njëďini koryi ÿa vëhaÿëhna va!» Awa më ñañënahniha asëval a.

⁶ Bare Yesu më ntehnëkëhni: «Tavëryina yam. Soñe ye ryëñanërunëha? Ile ntinëhnëko ÿi njivëk. ⁷ Nkelahnëďun kwëlëkwël vëhaÿëhna va do wati-wo-wati ÿadun ÿa kodun alinëhnuni ifërën; bare ami, gelahnëďelënëhna kwëlëkwël. ⁸ Ntik ile mëkëk ÿa: kobëri fo turëko ďatikola ÿa mbahn li pëhwëtanëhnaño ibañ ña. ⁹ Toña ÿa fëyadëmu: hn'ile-wo-le pëyahndë Wanës Wakasëk ña duniÿa li fop, tëfëtaďe fëna ile ntik aÿi asëval do ndënkwëtaďe.»

Yudä pëhna njëďahna Yesu

¹⁰ Awa Yudä Isëkariyot, aryampo vëréfal Pëhw gë Vëhi hna, njiko nësëlini gë vësankaf vësëna wasadëha va gante tëfëka njëďahni Yesu ka. ¹¹ Vëhni, nëñëkëhniwo ďus ante nkwëryëniho watac ña, më ntehnëniha cosëdëniha koryi. Yudä pëgwëlehn njëkëlehnand fere fale rëfëka njëďahnëhni Yesu fa.

Yesu pëhwëtaÿëhndë roka Pak

¹² Fac ryënkwëryënkwa ambënt mburu kwëhn levir këm hna, hnë fac ile ndawëhnëdëni vupe soñe roka Pak ÿa, vëréfal va më tëyëniha Yesu: «Ne ñadu yifu afëhwëtanëhni roka Pak ÿa?»

¹³ Më payëkëhni vëhi ntehnëhni: «Yiryin nañ hna, nudunëha asan ale ryibëk unkwahn wënka. Tëfëlehnëryina. ¹⁴ Hn'ile tënëkëď hna, dehnëryina ahwëhn tere ÿa: “Aharan a tëyëdëhi: ‘Ne nke acery ante rokandëďun roka Pak ÿa gë vëréfal mën va?’ ” ¹⁵ Tufëdëhu cery cankaf yan etas hna nte fëhwëtik g'ile valëdëhu ÿa fop. Hnam pëhwëtaďun soñe roka ÿa.»

* **14:3** 14.3 Sëleku: g'itaka nte hwëhna nafa do wacik alëbatër ÿa ntiyik. † **14:3** 14.3 Narëd: atëh ye, nkahn ntëwu ña lifë ďatikola ile hambëk ntawi.

16 Vëréfal va njilehnëni g'inawǎ; tēkatëni fop gante ntehnëkëhniwo Yesu ka, pëhwëtani soje roka ÿa.

17 G'anëka ga Yesu gë Pëhw gë Vëhi va tëkëlehnëni. 18 Wati nte tokëdëniho roka tabali hna, Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: aryampo hnë wuhnë, ale rokëlandëbun, tokadëho.»

19 Vëréfal va fop njamëlehnëni, pëgwëlehnëni tÿëndëniha aryampo aryampo: «Ami bi ye?»

20 Yesu më ntëkwakëhni: «Aryampo ye hnë wuhnë Pëhw gë Vëhi vi, ale labëlandëbun mburu ña hnëhët li. 21 Ajë Ahn'a cëmëd, gante nësëk vikerëh soje lëwü ka; bare horot sankaf nuÿad ale rokadëha Ajë Ahn'a! Antë mbërayi nagi feceko asan arac!»

Roka Ahwëhn a

22 Wati roka hna Yesu më nufëk mburu ña, do më nkubëlehnëk njëdähni vëréfal vëlëwü va, ntehnëhni: «Tokëryin, mbahn mën inja ye.»

23 Më mbok nufëk nkëlëwä uñen waresen ña, camehna Wënu ña, do njëdähni ceni vëhni fop.

24 Yesu më ntehnëkëhni: «Sat mën le ÿabahnik kwëtëla gë Wënu ña ye do ryehëtik soje vahnë vëyabah. 25 Toña ÿa fëyadëmu: bokëdä sewu muk uñen waresen hafo fac le sahandëbu ñen kasëk Nawǎ Wën hna.»

26 Njëwëlehnëni wahnëw ambënt ña tac njilehnëni hn'ikuñ nte wacik Oliviye ña.

Yesu pëyahned Piyer njahëtaðëha yëtëlahna

27 Yesu më ntehnëkëhni vëréfal vëlëwü va: «Wuhnë fop tavëdunëho kabi karanëde vikerëh hna:

«“Ndawëdëfuha aheryëherya, do wape ña campëdëni.”✧»

28 Yesu më nkwënëk: «Bare ge mbëhnëbu, njidëfu hnapëhëndu Galile hna.»

29 Piyer më ntehnëka: «Lakënde tavënihi vëÿëntaw vi fop, ami tavëdila.»

30 Awa Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmi: dol, hnë uñi mëd dënk, ani gë tarahnënd cale ña wahwënta wahi, njahëtaðu wahwënta warar yëtëlihohna.»

31 Bare Piyer më njawënenko g'ahawary wanës wadëwu ña ntehn: «Yahëtaða muk, wëla ntehni tëfëka sëmëntiwu gë wëjë.» Vëréfal vëÿëntaw va fop koyëna nësëniho.

Yesu Setësemane hna njëfad

32 Yesu gë vëréfal vëlëwü va tëkëlehnëni hn'ile macik Setësemane, më ntehnëkëhni: «Dañaryin ani hafo yiwu wuntaju.» 33 Tac më njokëhni Piyer, gë Sak, do gë San. Pëgwëlehn njëtand yiwëhnah g'ufëmpëhnahna wä. 34 Më ntehnëkëhni: «Ntawary mën inja pëbëka yiwëhnah sankaf d'us hafo yewu had ale sëmëk; ñëwëryin ani do d'ufënyaryin ant aryaku wakwëd.»

35 Yesu më njik ñawët toye, njok nkal li kobalehn do njëfa aki arabi Wënu ña ñawëtëhna, ge kod nke, iÿi wati horot. 36 Ntehnëdëho: «Apa, Rëm mën, kodu ali ile-wo-le ÿa; ñawëtënde antë tëkëhne iÿi horot. Bare ant'ali ile ÿadëfu ami, diry ile ÿadu wëjë ÿa.»

37 Tac më mbokajëk hnë vëréfal vërar hna do nji tëkatëhni ga ndakëni wakwëd. Më ntehnëka Piyer: «Simo, ndakëru? Mëkëlihna aryuñëna wëla wati ryampo fo hara dakëlihna? 38 Ant'ahnamawu do njëfaryin soje gante kodun ayawënahnu ge njëkëhnahnedërun. Ahnë ñad ntind yivah yabah, bare mbahn inja kwëhnana fanka.»

39 Umë mbok ñawëtak mbok njëfa gante ndënkwakëh njëfa ka. 40 Tac më mbok mbokajëk vëréfal hna do mbok tëkatëhni ga ndakëni wakwëd; wahodilohna mbok ñesëni. Do wayëtëlohna ile ntëkwadëniha.

⁴¹ Ante mbokajëk rarëna ña, më ntehnëkëhni: «Nkorun aryaku do njinëgadun? Puk! Wati ña tëkëk. Yëkëryin, Ajë Ahn'a njëdfadeniha vëwen va. ⁴² Matëryin, njiyin! Yëkëryina, ale yëdfahnëdëho ña tëhajëdëho!»

Ipëla Yesu

⁴³ Yesu nkoko nësënd ante tëkiko tañ Yuða ña, aryampo hnë Pëhw gë Vëhi hna. Gë kore vële yoko viwëta, wasëlame gë waryoko nkeniho. Vësankaf vësëna wasadëha va fayikëhniwo gë vëharañ sariya va do gë vicër va.

⁴⁴ Yuða, ale yëdfahnëdëhawo Yesu ña, nkabëkëhniwo kore rac dahëse ile ntid ña: «Asan ale vucëdëfu ña, umë ye. Pëlaryina, ayowuna, do ayëkanduna ðus.» ⁴⁵ Yuða tëkind tañ, tëhalehna Yesu do nkaña: «Aharañ!» Tac mbucëlehna. ⁴⁶ Awa vële nkejëniho va nëñëlëhnëlehnëniha Yesu pëlanaha. ⁴⁷ Aryampo hnë vële nkeniho gë Yesu va më pëhwëtëk sëlame lëwu ña, do taña aryokuñ asëna wasadëha asankaf a ntëpëtëlehna nëf ña.

⁴⁸ Yesu më tëyëkëhni: «Gë wasëlame do gë waryoko bi tëfakëha ayinëhniwuno afëlawuno had bandi yebu? ⁴⁹ Fac-wo-fac nkelandenëho do karañdëfuhëhniwo vahnë va Cery Wën Cankaf hna, pëlalunoñohna. Bare ntiyañ nkehahn ile nësëk vikerëh va.» ⁵⁰ Awa vërefal va fop tavëlehnëniha nkaryëni.

⁵¹ Jar rëfëlendëhawo Yesu, pand fo kurako. Njawëriko pëlayi, ⁵² bare tavëko pand inja nkaryëlehn ñas fo.

Yesu Mbara Vëhitij hna

⁵³ Më njonaha Yesu gë tere asëna wasadëha asankaf a. Hnam mbarëlëniho fop vësankaf vësëna wasadëha va, vicër va do gë vëharañ sariya va. ⁵⁴ Piyer ñawët tëfëdëhawo Yesu, tënkëlehn selele tere asëna wasadëha asankaf hna. Hnam, gë vëyëka va ntañantiko njerantëdeho hwëdëh hna.

⁵⁵ Vësankaf vësëna va gë vëhitij vëvë Mbara Vëhitij va fop njëkëlehnëdëniho cedeya meh nte ndawëhnahnëdëniha Yesu, bare vëhnuñalohna. ⁵⁶ Vahnë vëyabah mërahnëdënihawo, bare wanës wadëw hni ña nëmpëlëko.

⁵⁷ Awa vëryampo më matëni mërahnëniha aki: ⁵⁸ «Nkwëryëbunëhawo ga nësëd: “Nihëdëfu ña Cery Wën Cankaf nte mbëryëni vahnë ñi, do vokaryu vëryu kawary hnë wafac warar ante wod gena ðoku vahnë.”» ⁵⁹ Bare wëla hnë watac, wanës wadëw hni ña nëmpëlëko.

⁶⁰ Awa asëna wasadëha asankaf a më matëk tëya Yesu: «Dëkwadila bi ile ntehnëdënihi vëyi vahnë?» ⁶¹ Yesu ñoñ dëkwadilohna.

Asëna wasadëha asankaf a më mbok tëyëka: «Arëhñayik a bi yeru, Ajë Wën hunte sëmbëdëfun hi?»

⁶² Yesu më ntëkwaka: «Umë yebu, wuhnë fop nuðunëha Ajë Ahn'a ntañad g'irëhw Wën Hwëhn Fanka Fop; nuðunëha fëna ga njijëd vëjar vamb g'ambin hna.»

⁶³ Awa asëna wasadëha asankaf a më citëk viyi vilëwu va do ntehn: «Gona mbalëfu gë wasede! ⁶⁴ Nkwëryërun wayëw wante njewik Wënu ña. Hak ntehnërun?»

Vëhni fop ntehnëlehnëni menëk, tëfëka ndawï. ⁶⁵ Vëryampo hnë vëhni pëgwëlehnëni tëpahñëndëniha Yesu, cankëniha yëka ñi nkwëyatëndëniha do ntehnëndëniha: «Yëtëry, kabi kila yeru, pëyaryifu bi mo ryafëki!» Vëyëka va nufëlehnëniha Yesu poryëndëniha.

Piyer njahëtafëha Yesu

⁶⁶ Piyer gëd selele hna nkoko ante tëkiko asëval aryokuñ ava asëna wasadëha asankaf a. ⁶⁷ Nukawo Piyer ga njerantëde, më njëkëka ðus, do ntehna: «Wëjë fëna gë Yesu nkentiruhö, asan avë Nasaret ayi.»

⁶⁸ Bare Piyer nambehnakawo Yesu ntehn: «Yëtëla bi ye ÿadfu ahnës, gwëryëda.» Tac më matëk selele hna nji rënka hna do icale tarëlehn.

⁶⁹ Bare aryokun a më mbok nuka do mbok ntehna tase vële yeho hnam va: «Aÿi asan, aryampo hnë vëhni ye!» ⁷⁰ Piyer mboko nambehnahna kat.

Ga mbiÿëk toye, vële yeho hnam va më ntehnëniha Piyer: «Paryi nke, aryampo hnë vëhni yeru, kabi wëjë fëna avë resiÿo Galile yeru.»

⁷¹ Awa Piyer ndekalehn: «Arabi Wënu ña ntiwo wëh ge mërëdëfu! Lëk, yëtëlëwähna asan ale lehnëdun aÿi.»

⁷² Wati rac dënk, cale ña tarëlehn higëna ÿa, Piyer ndënkwëtalehn ile ntehnëkawo Yesu ÿa: «Tarahnënd cale ña wahwënta wahi, njahëtaðëho wahwënta warar yëtëlihohna.» Awa pëgwëlehn kond dus.

15

Yesu vëhni Pilat guverëner vë Rom hna

¹ Vësankaf vësëna wasadëha va, gë vicër va, gë vëharan sariya va, do gë vëvë Mbara Vëhitiñ va fop, mbarëniho kobëri fo g'acahnëfëd ga soñe nkwajëlëni. Më ñabehnëniha Yesu, njiryeryëniha njëdaniha Pilat.

² Arac më tëyëka: «Ahnaw wasëwif wã bi yeru?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

³ Vësankaf vësëna wasadëha va viÿë viyabah mërahnëdënihawo. ⁴ Awa Pilat më mbok tëyëka: «Ñoñ dëkwadila bi? Nkwëryëdu wante pëyahnëdëni soñe lëw hu ña!»

⁵ Bare Yesu ñoñ golohna ntëkwand, hafo Pilat pëmpëhnahna.

⁶ Hn'ambënt Pak-wo, Pilat tavëdëhawo aramp aryampo, ale tëyëni bulunda ÿa. ⁷ Hara asan, ale wacik Barabas, sëdaryiko kaso hna gë vële ryawëkawo ahn'a ante ñañëniho soñe nkwëcëti vësankaf ña. ⁸ Kore ÿa njilehnëni vëhni Pilat hna do pëgwëni vëhni fop tëyëndëniha ile rëk maÿëryanëdëhëhni hn'ambënt Pak hna.

⁹ Pilat më ntëkwakëhni: «Ñadun bi ravëhnuna ahnaw wasëwif aÿi?» ¹⁰ Kabi Pilat njëtëko dus, g'iñëwary njinenëhnihawo Yesu vësankaf vësëna wasadëha vi. ¹¹ Bare vësankaf vësëna va peñëdënihëniwo kore ÿa ntehnëni: «Tavëndifuna Barabas.»

¹² Pilat më mbok tëyëkëhni kat kore ÿa: «Ye ÿadun liwuwa ale wacëdun Ahnaw Wasëwif aÿi?»

¹³ Më ntëkwaniha ndekatëndëni: «Pakëryehna hnë kërëwa!»

¹⁴ Pilat më tëyëkëhni: «Awa iÿëhne wëh ntik?»

Bare mboko ndekani dus g'ahawary: «Pakëryehna hnë kërëwa!»

¹⁵ Pilat ñadëho nëñëhni bulunda ÿa, më tavëka Barabas; ga ntampëniha Yesu, më njëdäkëhni wasodade wã pakëniha hnë kërëwa.

Wasodade wã njafañëdëniha Yesu

¹⁶ Wasodade wã më njonihä Yesu bambery tere guverëner hna, do macënihëhni wasodade ntahni wã fop. ¹⁷ Cudëniha cud mbëntah, do mbahnëni apënk wadëmpëhn*, pënkwelehnëniha. ¹⁸ Tac pëgwëlehnëni njafañëdëniha ntehnëdëniha: «Nkaÿiru, Ahnaw Wasëwif!» ¹⁹ Ntankëdënihawo, tëpahnëdëniha do ndëkwëhnëdëni haryënk wëwë. ²⁰ Ante puhnani yafañ dëwu ña, më cudëtëniha cud mbëntah ña, mbokaryëniha viÿi vilëwu va do njonihä soñe pakëniha hnë kërëwa.

Yesu pakëde hnë kërëwa

* **15:17** 15.17 Cudëniha cud mbëntah, do mbahnëni apënk wadëmpëhn: Vëntah ÿa soñe inaw ña ye, apënk wadëmpëhn ña wëntëlëk g'apënk ahnaw a.

²¹ Hara asan, ale wacik Simo, avë Siren†, wëncidëho kaÿ. Rëm hni vëhni Alekësandër do gë Rufus yeho. Cape tac ndëcëdëho do wasodade wã më porosiñëniha ndib kërëwa Yesu ÿa. ²² Më njiyeryëniha Yesu hn'ile macik Golëgota; umë fëhnëtanëd «Kuñ Hëloyoy». ²³ Ñadëniho njëdaniha uñen nte hna wëlehnëni gë datikola ile wacik mir; bare Yesu më ñwëÿëk. ²⁴ Tac pakëlehnëniha hnë kërëwa do pitëndëlehnëniho viÿi vilëwu va do njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd.

²⁵ Cahnëfëd fo woko ante pakënihawo ña. ²⁶ Aki keriko do pakiko yañ lëwu njëtahnënde soñe ile ndawahnëni ÿa: «Ahna wã Wasëwif wã». ²⁷ Wabandi waki fëna pakaryiniho hnam darël Yesu, aryampo g'irëhw, aÿënta wã a g'irahahn. ²⁸ [Koyëna ntiyako Vikerëh vinte fëyahnëko: «Had vëwen va ntiryaryiko.»] ²⁹ Vële ryëcëd va nkëlënkëladëniho njëwatëndëniha, ntehnëndëni: «Hey! Wëjë ale lehnëko kodu ahni Cery Wën Cankaf ña do avokary avëry hnë wafac warar; ³⁰ pehëtary wëjë dënk, cëli kërëwa hna!»

³¹ Vësankaf vësëna wasadëha va fëna gë vëharan sariya va njafanëdënihawo ntehnëndëni: «Pehëtëkëhni vahnë vëhawary bare kodina pehëta umë dënk! ³² Arabi Arëhnayik a, ahna wã Isërayel a, cël tameki kërëwa hna! Ge nu bun rac, awa kwëtahnëdëfunëha.» Vële pakëlehnëniho gë Yesu va fëna njëwëdënihawo.

Icëm Yesu ña

³³ Lav a nkaf li nkeho, kuyëlehn nkal hna fop hafo hnë wëwati warar g'anent hna. ³⁴ Wati rarëna hna Yesu më ndekak gë fanka: «Eloyi, Eloyi, lëma sabakëtani?» Umë fëhnëtanëd: «Wën mën, Wën mën, soñe ye ravëruho?»✧

³⁵ Vëryampo hnë vële yeho hnam va, ga nkwëryëni, më ntehnëni: «Nëparyin, Eli macëd!»

³⁶ Aryampo hnë vëhni më nkaryëk koy ankwëÿ hn'uñen ñañah do cob hnë ryoko, tac njëlëhnëlehna Yesu soñe ce do ntehnëhni vële nkeni va: «Napëryin, nuden ge Eli njijëd cëlënda kërëwa li!»

³⁷ Tac Yesu më ndekak gë fanka cëmëlehn.

³⁸ Ipand dëndah, inte fokiko haryënk wëÿa le ÿak sëvak Cery Wën Cankaf hna, citako fagant pëgw yañ hafo gëd. ³⁹ Kapiten vë Rom, le hahnëko haryënk wëÿa Yesu ÿa, nuko gante cëmëko ka më ntehnëk: «Paryi nke, aÿi asan Ajë Wën yeho!»

⁴⁰ Vësëval vëryampo yeho hnam, vëhni fënali ñañët njëkëdënihawo. Hnë vërac, nkentiniho vëhni Mari mbë Magëdala, gë Salome, gë Mari hnëmu Sak toyë do gë Yose. ⁴¹ Tëfëlehnëdënihawo Yesu ante nkeniho Galile ña do ndokuñëhnëdënihawo. Nkentiniho fëna hnam vësëval vëyabah vëhawary vële njijëniho gë Yesu Yerusalem hna.

Yesu kwëtëde hn'iyag

⁴²⁻⁴³ G'anëka ga, Yosef mbë Arimasi tëkiko. Umë ahitiñ yentiko ale lënënik Mbara Kitiña hna, do itëk Naw Wënu ña napëntëdeho umë fëna. Fac pëhwëta nta wëla ña yeho, bëÿëdilohna fac nta wëla ña pëgwëdëho. Soñe rac ndëkahnëko Yosef nji tëya Pilat iñas Yesu ña. ⁴⁴ Pilat pëmpëhnahnëkawo ante njëtako Yesu tëk cëm ña. Më macehnëka kapiten ÿa tëya bi paryi nke. ⁴⁵ Ga pëyahnëk, kapiten ÿa, paryi nke, Pilat më mawëryanëka Yosef nuf ñas iña. ⁴⁶ Yosef më nta wëk yarëh, cëlëndëk ñas iña kërëwa hna, përyëk hnë yarëh do ndën hn'iyag nte yabiko hn'ikuñ. Tac këryinët bëraaka pidahn rënka yag iña. ⁴⁷ Mari mbë Magëdala gë Mari hnëmu Yose njëkëdëniho bi ne ndënëde ñas Yesu ña.

† 15:21 15.21 Siren: nkol ye hnë nkal nte wacik gaki Libi. ✧ 15:34 15.34: Wahnëw 22.2

16

İbëhn Yesu

¹ Ga ndëcëko fac ntaŵëla ɲa, Mari mbë Magëdala, gë Salome, gë Mari hnëmu Sak më ntaŵëni datikola soɲe nji ntini ñas Yesu ɲa. ² Gë dimasi ŷa kobëri fo, ante pëhnëk lav ɲa, njilehnëni yag hna. ³ Ntehnëlëdëniho vëhni fo: «Mo yid këryinjetëhnëfu taka nte fidahnik rënka yag ɲi?»

⁴ Bare ante təkëniho ɲa nuniho taka cankaɲ inja këryinjetiko cape ndampo. ⁵ Awa tənəkëhnëni yag hna do më nuniha ajar ga ntañak hnam g'irëhw; viŷi vïle yerëko had ambin wilëbilëk ntiyako. Vësëval va më pëmpëhnahnëkëhni, ⁶ bare jar ɲa më ntehnëkëhni: «Antë pëmpëhnahnu; Yesu mbë Nasaret yëkëlehnëdun, ale fakiko ŷa; Wënu ɲa mbëhnëndanëka, gena hnani. Yëkëryin, wëli hn'ile kwëtiko hna. ⁷ Tame yiryin afëyawuna Piyer gë vërëfal vëŷëntaŵ va: “Njid napëhëndu Galile hna; hnam nudunëha, gante ntehnëkuno ka.”»

⁸ Awa vësëval va cahnëlehnëni g'igary fo ɲaŵëtani yag inja, kabi mbalëdëniho ntakah ɲa. Do ñoñ wafëyalawohna ahnë, kabi ntakëkëhniwo.

Yesu tufëhnadëha Mari mbë Magëdala

⁹ [Ga mbëhnëk, kobëri fo g'acahnëfëd ga gë dimasi ŷa, Yesu vëhni Mari mbë Magëdala hna tufëhnako ten, ale ntanëhnëko wayine mbëd gë waki ɲa. ¹⁰ Umë njik pëyakëhni vële nkeniho gë Yesu va. Hara vahnë vërac njëwëhnëniho do kodëniho.

¹¹ Bare ga nkwëryëniha ga nësëd: «Yesu mbëhnëk, nubuha!» vëhwëtahnëlawohna.

Yesu tufëhnad hñë vërëfal vëhi

¹² Tac, vërëfal vëhi yidëho gë vunkol vutoy. Yesu më mbok tufëhnak g'ankeya nte nkok yavëtëdëna ten. ¹³ Vërëfal vëhi va më mbokani pëyanihëhni vëŷëntaŵ va, bare vëhni fëna vëhwëtahnëlehnëniwohna.

Yesu tufëhnad hñë vërëfal pëhw g'aryaw hna

¹⁴ Tac, ga ndëcëk watac fop, Yesu më mbok tufëhnak kat vërëfal pëhw g'aryaw hna wati ante tokëdëniho roka ɲa; ɲañënahnekëhniwo soɲe ile nkoni vëhwëtahnëna ŷa do g'ikamb vankaf vantëw hni ɲa, kabi vëŵawëhneliwohna vële hnukawo ga mbëhnëk va.

¹⁵ Më ntehnëkëhni: «Yiryin duniŷa li fop afëyawuni vahnë va Wanës Wakasëk ɲa.

¹⁶ Ale-wo-le hwëtahnëd do njaryi ŷa pëhëtëde; bare ale wod kwëtahnëna ŷa cëdëde.

¹⁷ Wëlin dahëse ile njavëtahnëdëni vële hwëtahnëk va: ntađënihëhni wayine ɲa g'uŵac mën ŵa; nësëdëni vanësa wakawary; ¹⁸ ge pëladënihëhni walën ma ge cedëni wanto wante ryawëd ñoñ didilëhniha; tindëdënihëhni wëbák ɲa vëres va do vërac njëredëni.»

Yesu mbokad d'arël Wën hna

¹⁹ Ante nësëhnëdëhëhniwo koyëna ɲa, Ahwëhn a Yesu nufiko nkal li njoyi g'ambin do ntaña g'irëhw Wën. ²⁰ Vërëfal va campëlehnëni gante-wo-gante soɲe pëyahneni Wanës Wakasëk ɲa. Ahwëhn a ndemađëhëhniwo hñë d'oku rac gë wëdahëse wapëmpëhnahnah wante ntidëniho ɲa do tufahnëdëho wanës ɲa toña ye.]

Itëfëta nte kerëk Lik paṅare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ṅa tufëhnana ßare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Lik herëk. Inji «Tëfëta paṅare Yesu» fo ye inte kerëk ale wok gena sëwif. Lik aḃehn yeho, lawo Pol (Vëvë Kolos 4.14). Kerëhnëdëha Tewofil soṅe uwám Yesu, kolahn kwëtahn karaṅ nte karaṅiko ṅa. Lik mbok kerëhna kat Tewofil soṅe wayas Pol do nagi mbara vële hwëtahnëka Yesu va hnë ikayëte le wacik Vantiyehn Vëfayik va.

Kerik yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd g'iryawḃ gë wahnah gë wafëhw imbëd gë warar g'imbëd (64 gë 85) ga ndëcëk hnagi Yesu ḃa. Inji kayëte Itëfëta paṅare Yesu nḃëdahnëd fop wayab ntëbi wale yehëhna hnë kayëte Marëk hna. Age Marëk tufahnëdëha Yesu had «Ajë Wën» Lik tufahnëdëha had «Ajë Ahnë». Pëgwëhnahnëk pëyahñënd nagi San Ayary a, alintëraḃu Yesu, do puhahnëd gë kayënda Yesu ambin hna ante mbëhnëk ṅa.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Yesu, Aju ahnë, toña, Nawḃ Wënu ṅa, wayine, wameh, koryi.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Soṅe ye kerëk Lik inji kayëte (1.1–1.4)

Hnagi San Ayary a do gë Yesu (1.5–2.52)

Ikaraṅ San Ayary a (3.1–20)

Yaryi Yesu ḃa, do le njëkëhnahnëdëha Sintani Yesu (3.21–4.13)

Yesu Galile pëgwëd doku lëwu ḃa (4.14–9.50)

Yesu cahnëk nkol Galile soṅe nji Yerusalem (9.51–19.27)

Itënk Yesu Yerusalem ṅa (19.28–23.25)

Icëm g'ibëhn Yesu ṅa (23.26–24.53)

Pidëta wanës paṅare Yesu

¹ Aḃënta mën Alënah Tewofil, vahnë vëyabah njëkëlehnëni njëtëni do kerëni ile ye toña ḃa fop hn'ile ryëcëtako fagant fu ḃa. ² Kobëri wapëgwa hna vële yeho wasëde waṅi fop va hwëtahnahniko pëyahñëni wanës Wënu ṅa do awa vëhni fëyakëfu fop ile liyako ḃa. ³ Soṅe umë ye, Alënah Tewofil, ante njëkëlehnëbu wapacëk ami fëna, caṅahnëko herëhni waṅi fop ile liyako kobëri wapëgwa hna hafo hn'ile puko hna, ⁴ aholahn ahwëtahn karaṅ inte haraṅiruhö ṅa.

Ipëyahñ hnagi San Aḃary a

⁵ Wati ante nkeho Eroḃ ahnaḃ Yuḃe ṅa, nkeho hnam asëna wasadëha ale waciko Sakari. Hnë kore vësëna vëva Abiya* hna kwëhnaryiko. Asëvalu, Elisabet maciko. Umë fëna hnënk asëna asankaf ale waciko Aron hna kwëhnaryiko. ⁶ Catëniho vëhni vëhi tak haryënk Wën hna, maḃëhnëniho sariya ḃa gë fop ile tëyëk Ahwëhn a. ⁷ Vëhwëhnalawohna fatah, kabi Elisabet nagëdiloḃna do tëko ntafëni vëhni vëhi tak. ⁸ Fac ryampo, Sakari doku vësëna wasadëha ḃa ntidëho Cery Wën Cankaf hna, kabi agwën kore lëwu ḃa yeho. ⁹ Ntiniho gante nke namu vësëna wasadëha ka soṅe tëhnahni ahnë do tëhnayiko Sakari tënk ḃëwä sëvah Ahwëhn hna nji pëd ḃud inḃa. ¹⁰ Wati nte pëdëde ḃud inḃa, fop ßulunda ḃa g'ipër njëfadëniho.

¹¹ Mëleka Ahwëhn a cahnahnikawo Sakari: gë farëhw hn'ile cënaḃe sadëha hn'ile pëdëde ḃud inḃa ñëwëko. ¹² Sakari ga nuka, ntaḃëlehna ntaḃary inḃa do ntaka ḃus.

* **1:5** 1.5 Abiya: Wati Sakari ḃa nkeniho vësëna wasadëha wakore 24 gë vëva Abiya va per, ankwëcëtëlëdëhniho Cery Wën hna soṅe doku ḃa (1 Tëfëta 24).

¹³ Bare mëleka ŷa më ntehnëka: «Antë ntaki, Sakari; Wënu ŷa nkwëryëk wayëfa hu wã. Elisabet, asëval hu, nagëhnëdëhina fatah facan fante wãcëdu San. ¹⁴ Natëdëhi dus soŷe lëwü ŷa; njabëdëni fëna vële natëntëde va kabi nagik. ¹⁵ Aryokuŷëhn Ahwëhn asankaf yed. Cedina muk ile ryëwëned. Kobëri donk hnëmu hna pëbëdëha Iyir Ipacah iŷa. ¹⁶ Mbokaryidëhëhni vutah Isërayel va Ahwëhn hna Wën hudëw hni ha. ¹⁷ Umë ryënkwehniidëha Ahwëhn a. Gë Iyir inte yëdakawo fanka kila Eli fa njijëd soŷe konjëlehnëhni warëm wã gë vutah vuntëw hni va do vële wok vëlenënedilahnna Wën va mbokaryini kwëhnani hakili satah. Karaŷëdëhëhni bulunda le fëhwëtaf itëk Ahwëhn a.»

¹⁸ Awa Sakari më tëyëka mëleka ŷa: «Hak njëtëdëfu waŷi toña ye? Ntafëbu do asëval mën aŷi fëna ntafëk!»

¹⁹ Mëleka ŷa më ntëkwaka: «Ami, Gabëriyel yebu, ale hahnëd haryënk Wën hna soŷe ryokuŷëhnëndëwã; payiko yiju yonëhniŷi waŷi wanës wakasëk wapëren. ²⁰ Ile hnësëbu ŷi ntiyaď ge wati ŷa tëkëk. Bare maŷëlihna; soŷe rac kodila avok ahnës hafo hale ntiyaď watac.» Mëleka ŷa koyëna nësëhnëkawo Sakari. ²¹ Hnë wati rac, kore ŷa napëdënihaŷo Sakari do pëmpëhnahnëkëhniwo, kabi mbiŷëhëdëho bambery ŷëwã sëvah hna. ²² Ga cahnik, kodilohna nësëhnëhni do vahnë va njëtëniho iñë le wãtik gë Wën nuk ŷëwã sëvah hna. Tëk pëgw fac rac, kodilohna mbok nës, aki fo ndëkwanëdëhëhniwo. ²³ Tac ga puk wafac wale rëfëkawo Sakari ndokuŷ hnë Cery Wën Cankaf hna, më mëncëk gë ŷalu. ²⁴ Ga ndëcëk watac fop, Elisabet, asëvalu ndonkëko do hnë wadepera mbëd cahnedilohna tere hna. Ntehnadëho: ²⁵ «Wëlin ile ntinëhniko Ahwëhn a! Maŷëk ntihëto ile sëfëhnëdëhoŷo tase vahnë fop ŷa.»

Ipëyahh hnagi Yesu ŷa

²⁶ Hn'ulepera hwëhn mbëd gë ryaw hni donk Elisabet hna, Wënu ŷa payëkawo mëleka Gabëriyel gë resiŷo vë Galile, hn'ankol nte wãcëde Nasaret hna, ²⁷ hn'aryag ale woko yëtëna vësan; Mari maciko. Asan ale wãcik Yosef hwëhnëkawo do yentiko hnë hnënk Ahnaŷ David. ²⁸ Mëleka ŷa tënkëko ŷalu hna do ntehnna: «Natëryiŷi Mari! Ahwëhn a ñad ntinëhni iñë fëren, gë wëjë nkerun.»

²⁹ Mari pëmpëhnahnëkawo dus wanës mëleka ŷi; më tëyak bi ye pëhnëtanëk iŷi simpaŷi. ³⁰ Awa mëleka ŷa më ntehnëka: «Antë ntaki Mari, kabi Wënu ŷa ñadëhi. ³¹ Ndonkëdu do ahnaga facan fante wãcëdu Yesu. ³² Ale hwëhnak nafa yed do rëkëde macënde Ajë Wën Hunte Sëpëk Fop. Ahwëhn a Wënu ŷa ntidëha ahnaŷ asankaf gante ntikawo David rëmu sankaf ka, ³³ do umë yed ahnaŷ vutah Isërayel va kwëlëkwël, ucankaf ntëwü ŷa puđina.»

³⁴ Mari më ntëyëka mëleka ŷa: «Hak lë kod nke watac, kabi yëtëla vësan?»

³⁵ Mëleka ŷa më ntëkwaka: «Iyir Ipacah iŷa njijëd hnë wëjë do fanka Wën Hunte Sëpëk Fop ŷa cankëdëhi had icën. Soŷe rac macahnëde fatah fapacah fante hnagëdu fa, Ajë Wën. ³⁶ Elisabet mbaŷëhu, umë fëna, facan nagëd mama ntafahnëk; umë ale lehnëdeho nagëdina ŷa, lepera hwëhn mbëd gë ryaw wã nkehahnëk. ³⁷ Yëtëry, ñoñ gena ile nkok kodina nti Wënu ŷa.»

³⁸ Awa Mari më ntehnëk: «Aryokuŷëhn Ahwëhn a yebu; arabi fop nkewo gante nësëru ki.» Awa mëleka ŷa njilehn.

Mari vëhni Elisabet

³⁹ Hnë wafac warac, Mari pëhwëtalehn g'uŷankahnah nji hn'ankol nte ye hnë wahuŷ hnë resiŷo Yude hna. ⁴⁰ Ante tëkëko hnam ŷa, tënkëko tere Sakari hna do nkaŷa Elisabet. ⁴¹ Wati nte nkwëryëko arac simpaŷi Mari ha, fatah fa ñënkakawo hn'idonk hna gë fanka. Wati rac dënk, Elisabet pëbëlehna Iyir Ipacah iŷa ⁴² do ndeka gë fanka: «Wënu ŷa ntinëhniko viŷë vifëren ntëbini vësëval va fop do ntinëhniko fëna fatah fante hnagëdu fa! ⁴³ Mo ga yebu ami, nehahnidëho hnëmu Ahwëhn mën

aki? ⁴⁴ Ante nkweryebu simpaŷi hu ha, fatah fa ñenkak uhnatah donk mën hna.
⁴⁵ Mbetaru kabi kwëtahnëruha Ahwëhn a ntid ile pëyaki ŷa!»

Hnëw̄ Mari ŷa

⁴⁶ Awa Mari më ntehnëk:
 «Ntaŷary mën iŷa fop naŷënëdëha Ahwëhn a,
⁴⁷ sakahn mën ha pëbëka uhnatah soŷe Wënu ŷa, afehët mën a;
⁴⁸ kabi ndënkwëtako, ami ale wok kwëhnala nafa ŷi.
 Tëk pëgw gaki, vahnë vëvë duniŷa vi fop rëkëd macëndëniho ale ñad Wën,
⁴⁹ kabi Wënu ŷa, Awaŷah a, ntinëhnëko viŷë vifëmpëhnahnah visankaf.
 W̄ac lëw̄u w̄a ŷak lënënik d̄us.
⁵⁰ Kaŷëhnandëha gë vanjeh vayabah vante lënënedëha gë antakah va.
⁵¹ Ntik d̄oku sankaf gë fanka vák lëw̄u ŷa:
 Campehnëkëhni vële hnaŷënad va.
⁵² Këfëkëhni vësankaf va ucankaf ntëw̄ hni hna,
 do matëndëdëhëhni vële vanad va.
⁵³ Njëdäkëhni vetak sankaf vële njoko inte va,
 do ntahni vëvetak va wëbák fo.
⁵⁴ Njijëk ndemahni bulunda Isërayel ŷa, vëryokuŷ vëlëw̄u va:
 dënkwenä tufa Abëraham gë vutah vuntëw̄u va, kaŷëhnahn dëw̄u ŷa
⁵⁵ kwëlëkwël, gante ntehnëkëhniwo vacërakëlo fu ka.»
⁵⁶ Mari koyëna puhnako hnëw̄ lëw̄u ŷa. Umë vëhni Elisabet hna ñëw̄ëko ile rëkëk
 wadepera watar, tac mëncëk gë ŷalu.

Hnagi San ŷa

⁵⁷ Wati nte nagand Elisabet ŷa tëkëko, më nagëka facan. ⁵⁸ Koyëna vësaryëntaŷu
 gë hnënk lëw̄u ŷa njëtaniho Ahwëhn a kaŷëhnahnëka d̄us g'umë, awa më
 natëntikëhni vëhni fëna.
⁵⁹ Hnë fac hwëhn mbëd gë warar hna, më njijëni soŷe kácehnëniha fatah fa
 gante nkeho namu lëw̄ hni ka; Sakari ñadëniho macëniha vahnë va, w̄ac rëmu w̄a.
⁶⁰ Hnëmu më ntehnëk: «Hali, San macëde.»
⁶¹ Vahnë va më ntehnëniha: «Bare, kwëhnalihahna la aryampo hnënk hu hna ale
 w̄acik koyëna!» ⁶² Awa më ndëkwanëniha rëm ŷa tëyëniha bi hak ñad maci fatah
 fantëw̄u fa.
⁶³ Sakari më tëyëk iñë ile herande do umë kerëk: «W̄ac lëw̄u ŷa San ye.» Vëhni fop
 pëmpëhnahnëhnhëni. ⁶⁴ Taŷ Sakari kolëlehn mbok nësënd, pëgwëlehn ndekand,
 cëmbënda Wënu ŷa. ⁶⁵ Awa vësaryëntaŷu va fop pëmpëhnahnëkëhniwo, do fop
 hn'ankol nte ye hnë wahuŷ hnë resiŷo Yude hna tëfëtaðeho watac. ⁶⁶ Fop vële
 wëryëko ga tëfëtaðe watac va nahadëniho do tëyadëniho: «Awa ye ga nked fanj
 fatah?» Nuniho fanka Ahwëhn fa g'umë nkeniho.

Hnëw̄ Sakari

⁶⁷ Hnë wati rac, Sakari, rëmu fatah fa, pëbëkawo Iyir Ipacah iŷa, pëgwëlehn
 nësënd wanës Wën ntehnënd:
⁶⁸ «Arabî Ahwëhn a Wën bulunda vëvë Isërayel va cëmbi,
 kabi njijëk paðëhni bulunda lëw̄u ŷa do pëhwëtëk fop soŷe pehëtëhni:
⁶⁹ Canëhnikëfuna Afehët ahwëhn fanka, hnë hnënk David aryokuŷ alëw̄u hna,
⁷⁰ wakila ŷa mbiŷëk ga pëyahneniho watac,
⁷¹ më lehnëko pehëtëdëhëfu hnë vële ŷad ntinihëfu wameh va do gë hn'imëk vële
 ŷewëkëfu va fop.
⁷² Koyëna tufahnëk dol kaŷëhnahn nte kwëhnako soŷe vacërakëlo fu ŷa do
 dënkwenä kwëtëla nte ntiko gë vëhni ŷa.

⁷³ Ha, ntik ile ntëkëhnëkawo rëm fu ÿa Abëraham:

⁷⁴ ñaŵëtëdëhëfu hnë vële ÿeŵëkëfu hna kolahnin ndokuñëhnëndena ntakah këm,

⁷⁵ nkehahnin vahnë vële ÿahnëka do catin haryënkw lëŵu hnë wafac d'uniÿa lëŵ fu hna fop.»

⁷⁶ «Do wëjë, fatah mën, kila Wën Hunte Sëpëk Fop yeđu: ndënkwëhnëd'uha Ahwëhn a afëhwëtëhnëhënda nkaw ña.

⁷⁷ Do koyëna njëtëndanëd'uhëhni bulunda lëŵu ÿa njijëd' pehëtëhni g'itavëhn wameh wadëŵ hni ña.

⁷⁸ Toña ye, Wënu ña Ahwëhn fu ÿa kaÿëhnahnëd'ëha d'us:

Nke had lav ule fëhniđ do penifu g'ambin,

⁷⁹ soñe penahnëhni vële ye hnë umëhwëry do gë hnë icën icëm hna,

yasaryahnëfu hn'ankaŵ yam hna.» Sakari koyëna puhnako wanës wadëŵu ña.

⁸⁰ Fatah fa naÿëd'ëho do hakili lëŵu ÿa nkwënad'ëho. Hnë wula ntëd'ëko hafo hale pëgwëko d'oku lëŵu ÿa hnë bulunda vahnë vëvë Isërayel hna.

2

Hnagi Yesu ÿa

¹ Hnë wati rac, Sesar Ogis, Ahwëhn Nkal a, ntehnëko kerini vahnë vëvë nkal va fop. ² Vaker vatac yeho vandënkwëryënkwa va do wati rac Kiriniyus yeho guverëner vë Siri ÿa. ³ Vahnë va fop njid'ëniho keraryini, ale-wo-ale nkol ntëŵu hna.

⁴ Awa Yosef, umë fëna, matëko nkol Nasaret nte ye hnë resiÿo Galile hna, soñe nji hn'ankol Betëlem nte ye hnë resiÿo Yude hna, hn'ile nagiko ahnaŵ a David, kabi hnënk David hna nkentiko. ⁵ Njokawo Mari, ale kwëhnëko ÿa, keraryijini njid'ëniho, do Mari g'id'onk nkeho. ⁶ Wati nte nkeniho Betëlem ña, fac hnag ÿa tükëlehni. ⁷ Më nagëka facan, fatah fandënkwëryënkwa fantëŵu fa yeho. Më përyëka gë yarëh do ntana hn'ile kwëtëndeni wusaŵ uryav* hna, kabi vëhnuÿalohna igwac cery vëhneh hna.

Mëleka ÿa gë vëhery wape va

⁸ Hnë resiÿo rac dënk, nkeniho vëhery wape vële ryakëd'ëho gë wëhaÿ soñe njëkandënihëhni wape wadëŵ hni ña. ⁹ Mëleka Ahwëhn a më karyëtahnikëhni tañ do icëmb Ahwëhn a kwërëlehnëhni gë humpen hucankaf. Vëhery wape va më ntakëkëhni d'us. ¹⁰ Awa mëleka ÿa më ntehnëkëhni: «Antë ntaku! Wanës wakasëk wapëren yinenëhniđëmu wante hnatëd'ëhëhni fop bulunda ÿi. ¹¹ Hn'uñi mëd, hn'ankol David hna, nagëhnirunëha Afëhët; Arëhnayik a ye, Ahwëhn a. ¹² Do wëli dahëse ile yavëtahnëd'funëha ÿa: tëkatëd'funëha fatah ga përyik g'iyarëh do ntani hn'ile kwëtëndeni wusaŵ uryav hna.»

¹³ Ga nësëk watac, kore wamëleka wakawary wante wätik g'ambin karyëtajëniho fëna tañ, cëmbëndëniha Wënu ña ntehnëndëni:

¹⁴ «Cëmbënëfuna Wën Hunte Sëpëk Fop, do vële ñad' va arabi nuÿani yam ÿa d'uniÿa li!»

Vëhery wape va Betëlem hna

¹⁵ Ante mbokani wamëleka g'ambin ña, vëhery wape va më ntehnëläni: «Awa yinëfu tameki hafo Betëlem hna: afo nuyin ile liyak hnam ÿa, ile njëtëndanëkëfu Ahwëhn aÿi.»

¹⁶ Njilehnëni ñap tëkatëniha Mari gë Yosef, do gë fatah fatoy fa ga ndakëk hn'ile kwëtëndeni wusaŵ ryav hna. ¹⁷ Ga nuniha, më tëfëtani ile ntehnëkëhniwo mëleka ÿa soñe fañi fatah fatoy fa. ¹⁸ Fop vële wëryëkëhniwo vëhery wape va

* 2:7 2.7 Hn'ile kwëtëndeni wusaŵ uryav: Wusaŵ ŵa gë vahnë va cery ndampo fo ndakahnëd'ëniho.

pëmpëhnahnëkëhniwo gë wanës wante nësëdëniho ña. ¹⁹ Bare ge Mari ye, wañi fop hakili hna kwëtaďëho do nahadëho. ²⁰ Tac vëhery wape va mbokalehñeni gë wëhaÿ naÿënehatëndëniha Wënu ña do cëmbëndëniha soñe ile nkwëryëni do nuni ÿa fop; fop gante nësëhnëkëhniwo mëleka ka nkeho.

Iceh Yesu Cery Wën Cankaf hna

²¹ Ante nuÿako fatah fa wafac mbëď gë warar ña, fac ile kácahnëde ÿa yeho; hnë fac rac maciko Yesu, wac ile nkabahnëko mëleka hara hnëmu đonkëna ten ÿa.

²² Wati ile rëfëkawo ntini Mari gë Yosef sadëha pacëna ña rëkiko, gante ntehnëk sariya Moyis ka. Awa më njini Yerusalem Cery Wën Cankaf hna do njonihata fatah fa cehihna Ahwëhn a, ²³ kabi keriko fëna sariya Ahwëhn hna: «Facan fandënkweyënkwe fante wo hnagik fa Ahwëhn a sahëdeha.»[✠] ²⁴ Tëfëkawo fëna canëni sadëha le tëyëk sariya Ahwëhn a: «Walagi wahi ma vupah vuki†.»

Ipankël gë Simeÿo

²⁵ Yerusalem hna nkeho asan ale waciko Simeÿo. Asan arac catëko do ntënënedëhawo Wënu ña do napëďëhawo ale rëfëkawo njij pehëtëhni vëvë Isërayel va. Iyir Ipacah inja g'umë nkeniho ²⁶ do njëtëndanëkawo cëmëďina hara nulahna Arëhnayik ale payid Ahwëhn a Wënu ña. ²⁷ Awa Simeÿo, Iyir Ipacah inja hnësëndëhawo, njiko Cery Wën Cankaf hna. Wati rac dënk vële hnagëka Yesu va njiryejënihawo soñe ntini ile tëyëk sariya soñe lëwu ÿa. ²⁸ Simeÿo, ga nuka, njakëkawo do camehna Wënu ña ntehn:

²⁹ «Tame, Ahwëhn, ntiru ile hnësënhëruhoŵo ÿa:

Awa kodu arava aryokunëhn hu ÿa cëm yam.

³⁰ Nubuha gë vinkër mën vi dënk afehët ale fayiru ÿa,

³¹ umë ye ale fëhwëtëru soñe wabulunda ÿa fop:

³² humpen hunte lid ayëti wahnënk đuniÿa li fop ye do umë yed icëmb vëvë Isërayel, bulunda hu ÿa.»

³³ Vële hnagëka Yesu va pëmpëhnahnëkëhniwo gë wanës wante nësëdëho Simeÿo soñe lëwu ña. ³⁴ Simeÿo ndëwakëhniwo tac ntehna Mari, hnëmu Yesu: «Wënu ña tëhnaka fatah hu fi, këfahnëhni vëyabah do matëndëni vëryampo hnë Isërayel hna. Dahëse Wën yed, bare vahnë va ñwëÿëhnëdëniha. ³⁵ Koyëna njëtëde vinahan vicoŵak hnë vahnë vëyabah. Do wëjë, Mari, horot ÿa cëhëďëhi ntaŵary inji had sëlame.»

Ipankël gë Ana

³⁶ Nkeho fëna kila asëval; Ana maciko. Rëmu Fanuwel maciko do hnë hnënk Aser hna nkentiko. Ana ntafëko đus. Wabëhn mbëď gë waki ntilahnëniho g'asan ale ÿëlëkawo hn'undag ntëwu hna tac asanu cëmëko. ³⁷ Asan këm fo nkoço hafo nuÿa wabëhn wafëhw imbëď gë warar gë wahnah (84). Cahnëďilohna Cery Wën Cankaf hna do ntiÿadëho sali Wënu ña g'umëď gë g'anent: cuñëďëho do njëfadëho. ³⁸ Hnë wati rac dënk tēhantikëhniwo do pëgwëlehn camehnënda Wënu ña. Do nësëndëhëhniwo soñe fatah fa fop vële hnapëďëho ipeh Yerusalem va.

Imënc gë Nasaret ña

³⁹ Vële hnagëka Yesu va, ga puhnani idi ile tëyëk sariya Ahwëhn a, më mëncëni gë Galile nkol ntëw hni hna, Nasaret. ⁴⁰ Yesu naÿëďëho do njawëďëho, usery lëwu ÿa nkwënadëho do Wënu ña tufahnëďëho iña dëwu ña.

Yesu Cery Wën Cankaf hna

✠ 2:23 2.23: Icahn 13.2,12,15 † 2:24 2.24 Walagi wahi ma vupah vuki: soñe sadëha ÿa fape fakwëhn bëhn rëyik, bare vëhayëhnah va, vupah vuki tëyini. (Soñe Walevi 12)

⁴¹ Bëhn-wo-bëhn vële hnagëka Yesu va njidëniho Yerusalem soñe ambënt Pak ña. ⁴² Ante nuñako Yesu wabëhn pëhw gë waki ña, më njoryaryëniha gante nke namu ambënt tac ka. ⁴³ Ante puk ambënt ña, mëncëdëniho, bare Yesu Yerusalem hna nkoko do rëmu gë hnëmu vëyëtëlohna. ⁴⁴ Ntiyahnëkëhniwo gë vëréfal hni nkentiko do fac ña fop njasëniho. Awa pëgwëlehnëni njëkëlehnëndëniha hnë wahnënk walëw hni hna do gë wëlawo walëw hni hna, ⁴⁵ bare vëhnulawohna. Mbokalehnëni gë Yerusalem nkotëni njëkëlehnëhëndëniha. ⁴⁶ Hnë fac rarëna hna, më nuniha Cery Wën Cankaf hna. Fagant vëharan sariya hna ntañako, nëpadëhëhniwo do tëyëdëhëhniwo. ⁴⁷ Fop vële wëryëdëhawo va pëmpëhnahnëkëhniwo gante kwëhnako hakili ka do wante ntëkwadëho ña. ⁴⁸ Vëhni, rëmu gë hnëmu, ante nuniha ña, pëmpëhnahnëkëhniwo dus. Hnëmu më ntehnëka: «Ajë mën, soñe ye liruhëfu aki? Rëmuh g'ami ndëñakëbun dus ayëkëlehnatënde.»

⁴⁹ Më ntëkwakëhni: «Soñe ye ga yëkëlehnëdunëho? Yëtëluhna bi tēfëko yewu cery Rëm mën hna?» ⁵⁰ Bare vëyëtëlohna ile ntehnëdëhëhniwo ña.

⁵¹ Yesu mëncëntëlehni gë Nasaret do nkoko ntënëhëndëhni. Wante liyak ñi fop, hnëmu hakili hna kwëtako. ⁵² Awa Yesu hakili ña nkwënadëhawo, nañëdëho do nkeya ntëwu ña nëjahnëkawo Wënu ña gë vahnë va.

3

Ikaran San Ayary

¹ Awa hnë bëhn le nuñahnëko Tiber wabëhn pëhw g'imbëd (15) ga nkehahnëko Ahnañ fop vankal vante kwëhnëko Rom va, Pos Pilat yeho guverëner vë Yude ña, Erof hnañëko hnë resiyo Galile hna do aheryu, ale waciko Filip ña, umë hnañëndiko hnë resiyo Iture hna gë Tërakonitis hna, Lisaniyas yeho guverëner vë Abilen ña, ² do Anas gë Kayif yeho vësankaf vësëna wasadëha va. Hnë wati rac nuñako San, aju Sakari, wanës Wënu ña wula hna. ³ Tac ndapëko inkal bë sën sankaf Yurëdan hna fop ntehnatëndëhni vahnë va: «Gwëcëtaryin vankeya va, ayaryiwu do Wënu ña tavëndëhu wameh hun ña.» ⁴ Koyëna ntiyako ile kerëko kila ile waciko Esayi ña kayëte ntëwu hna:

«Nëparyin! Asan ryekaf wula hna, më lehnëd:

“Pëhwëtëryin nkañ Ahwëhn a,
dinëndina vankañ vacatah dus!

⁵ Vankëd va gë wahun ña fop këñëndëlehnëde;

vankañ vatumpak va catënëde,
vankañ vapërëkak va fop pëhwëtëde.

⁶ Do vahnë va fop nudëni ipëh inte watik hnë Wën.”✧»

⁷ Kore vahnë yijëko vëhni San hna soñe njaryëhni. Ntehnëdëhëhniwo: «Wuhnë, merun had walën wayapah! Mo lehnëku yaryi yi fo kod pëhëtu ntavah cankañ Wën nte yejëk ñi. ⁸ Atëh përen wadëwel wapëren ntëwëd; diryindën viyë vifëren arufahnahnu nkwëcëtarun vankeya va! Ant'ahnahandu: “Rëm sankaf fu ña, Abëraham ye”, had watac nkwërenkëd afëhëtahniwu. Pëyadëmu: Wënu ña kod dënk nti wañi wëraka vutah Abëraham! ⁹ Rasëhn ña pëhwëtak ños vatëh va kobëri vënkahn hna: Atëh nte-wo-nte wok dëwëdina wadëwel wapëren ña ñosëde do ntabi gë hwëdëh.»

¹⁰ Vahnë va tëyëdëhënihawo: «Ye rëfëkëfu lifu?»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Ale hwëhnañ vacud vaki tēfëka njëda ndampo ale wok kwëhnana do ale hwëhnañ rokëtok tēfëka cëhahn.»

¹² Vëref ÿatëtanke fëna njijëniho njaryaryini. Më tÿëniha: «Aharan, fuhnë lë, ye rëfëkëfu lifu?»

¹³ Më ntëkwakëhni: «Ant'asosehnuni vahnë va ntëbi ile lehnirun arëyuni ÿa.»

¹⁴ Wasodafe fëna tÿëntinihawo: «Fuhnë lë, ye rëfëkëfu lifu?»

Më ntëkwakëhni: «Ant'ahnufu koryi ahnë gë fanka ma gë wamërahn, bare cosë hun inja nkewu gwër.»

¹⁵ Bulunda ÿa napëdënihawo Arëhnayik a: ale-wo-le tÿyadëho bi San ye? ¹⁶ Awa San më ntehnëkëhni vëhni fop: «Ami, gë wënka njaryëdëmu; bare ale yejëk a umë lëbëko: catëla dënk fëtahnu viyëba wapary wadëwu ña. Umë, g'Iyir Ipacah do gë hwëdëh* njaryëdëhu. ¹⁷ Vák hna mënkwëk bëryëw inja pitëndëlehahn wanëc ña gë vaparyel va. Ndanëd wanëc ña ndank ntëwu hna, bare vaparyel va pëdëd hnë hwëdëh† hunte wok dipëdina muk.» ¹⁸ San nkabëdëhëhniwo bulunda ÿa wayabah wakawary do pëyadëhëhniwo Wanës Wakasëk ña.

¹⁹ Hnë wati rac, San nirakawo fëna Erođ ale hnawëko Galile ÿa, kabi Erođ asëval acëru ÿa ñëlëko —Erodiyad maciko— do kabi ntiko fëna viwëh viyabah vihawary.

²⁰ Tac Erođ mboko nti wëh hawary kat: cëdehnëkawo San.

Yary Yesu ÿa

²¹ San, ga njaryëkëhni vahnë va fop, njaryëkawo Yesu fëna. Tac, wati nte njëfadëho Yesu ña, ambin ña pidëtako, ²² Iyir Ipacah inja cëlëlehni hnë umë; gë fah mëntëlëniho. Tac kopa vë g'ambin nkwëryëlehni ga ntehnëd: «Ajë mën ale ÿadëfu dūs a yeru; gë wëjë nëjëko dūs.»

Vacërakëlo Yesu va

²³ Yesu mpëd tükëkawo wabëhn wafëhw warar (30) ante pëgwëko doku lëwu ña. Vahnë va fatah Yosef ntinihawo, ale nagëko Heli ÿa, ²⁴ Heli nte nagëko Matat, Matat nte nagëko Levi, Levi nte nagëko Melëki, Melëki nte nagëko Yanayi, Yanayi nte nagëko Yosef, ²⁵ Yosef nte nagëko Matatiyas, Matatiyas nte nagëko Amos, Amos nte nagëko Nawum, Nawum nte nagëko Hesëli, Hesëli nte nagëko Nagayi, ²⁶ Nagayi nte nagëko Mat, Mat nte nagëko Matatiyas, Matatiyas nte nagëko Semeyin, Semeyin nte nagëko Yosek, Yosek nte nagëko Yoda, ²⁷ Yoda nte nagëko Yowanan, Yowanan nte nagëko Resa, Resa nte nagëko Sorobabel, Sorobabel nte nagëko Salatiyel, Salatiyel nte nagëko Neri, ²⁸ Neri nte nagëko Melëki, Melëki nte nagëko Adi, Adi nte nagëko Kosam, Kosam nte nagëko Elëmadam, Elëmadam nte nagëko Er, ²⁹ Er nte nagëko Yesu, Yesu nte nagëko Eliyëser, Eliyëser nte nagëko Yorim, Yorim nte nagëko Matat, Matat nte nagëko Levi, ³⁰ Levi nte nagëko Simeyō, Simeyō nte nagëko Yuda, Yuda nte nagëko Yosef, Yosef nte nagëko Yonam, Yonam nte nagëko Eliyakim, ³¹ Eliyakim nte nagëko Meleya, Meleya nte nagëko Mena, Mena nte nagëko Matata, Matata nte nagëko Natan, Natan nte nagëko David, ³² David nte nagëko Yese, Yese nte nagëko Yobed, Yobed nte nagëko Bos, Bos nte nagëko Sala, Sala nte nagëko Nason, ³³ Nason nte nagëko Aminadab, Aminadab nte nagëko Adëmin, Adëmin nte nagëko Arëni, Arëni nte nagëko Hesëron, Hesëron nte nagëko Peres, Peres nte nagëko Yuda, ³⁴ Yuda nte nagëko Sakob, Sakob nte nagëko Isak, Isak nte nagëko Abëraham, Abëraham nte nagëko Tara, Tara nte nagëko Nakor, ³⁵ Nakor nte nagëko Seruk, Seruk nte nagëko Ragawo, Ragawo nte nagëko Falek, Falek nte nagëko Eber, Eber nte nagëko Sala, ³⁶ Sala nte nagëko Kayënam, Kayënam nte nagëko Arafakad, Arafakad nte nagëko Sem, Sem nte nagëko Nowe, Nowe nte nagëko Lamek, ³⁷ Lamek nte nagëko Matusala, Matusala nte nagëko Enok, Enok nte nagëko Yarët, Yarët nte nagëko Malëlel, Malëlel

* **3:16** 3.16 Gë Iyir Ipacah do gë hwëdëh: kode nkwëryi fëhnëtanëk viyë vëhi vëhnëmpëlah ma iñë ryampo fo.

† **3:17** 3.17 Pëdëd hnë hwëdëh hunte wok dipëdina muk: Iyin panjare hwëdëh ha nësëd hn'ile ntënkëdëni vële wok vësatëna va.

nte nagëko Kayënam, ³⁸ Kayënam nte nagëko Enos, Enos nte nagëko Set, Set nte nagëko Adam, ajë Wënu ña.

4

Iyëkëhnahn Yesu

¹ Yesu g'Iyir Ipacah pëbah mbokajëdëho gë sën, le wacik Yurëdan ka, njolehna Yir iña wula hna. ² Hnam njëkëhnahnëdëhawo Sintani menehna. Ñoñ tokëdfilohna hnë wafac wafëhw wahnah. Ga ndëcëk, umë njoka inte d'us.

³ Awa, Sintani më ntehnëka: «Ge paryi Ajë Wën yeru, dehnëryehna iñi taka mbaca mburu.»

⁴ Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh Wën va pëyahnëk, “Ahnë gena roka fo valëdëha ñëwahn d'uniya li.”*»

⁵ Tac Sintani më mbok njoka hn'ile ñak njihnëk, tufëka fop wahnaw wawë d'uniya wï hwënta ryampo fo. ⁶ Tac ntehnë: «Njëdadëmi fop ucankaf gë hnapul gë icëmb waï wahnaw fop. Iyin fop nuyafo do kodëfu yëdäwa ale yädëfu. ⁷ Age ndëkwëhnëru haryënk wën mën soñe asëmbö, fop wëjë hwëhnëd.»

⁸ Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh va pëyahnëk: “Dëkwëhnëhnëryehna Ahwëhn a Wënu ña do umë fo rëfëka aryokujëhnëd.”*»

⁹ Tac Sintani më njoka Yerusalem, tindëka cëmët Cery Wën Cankaf hna do ntehnë: «Age Ajë Wënu ña yeru, dëdary gëd, ¹⁰ kabi Vikerëh va pëyahnëk: «“Wënu ña ntehnëdëhëhni wamëleka wadëwu ña keryëndënihi.”

¹¹ «Tac: “Njakëndënihi wëbák wadëw hni hna kehahnënihi ant'awëw taka.”*»

¹² Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh va pëyahnëk: “Ant'ayëkëhnahna Ahwëhn a Wën hu ña.”*»

¹³ Sintani, ga puhnak yëkëhnahn menehna Yesu ña fop, ñawëtalehna hafo nkañ kawary.

Yesu Galile pëgwëd d'oku lëwu ya

¹⁴ Yesu mbokako Galile. Iyir Ipacah iña njëdadëhëhawo fanka ntihahn fop ile ntidëho ya. Koyëna wac lëwu wa campëko vankol hna fop. ¹⁵ Karañdëhëhniwo vahnë va vacaliña wasëwif hna do vahnë va fop cëkwaryëdënihawo.

Yesu pëyahnëd Wanës Wakasëk ña

¹⁶ Fac ryampo, Yesu më njik nkol nte waciko Nasaret hn'ile kwëdiko hna. Fac ntawëla wasëwif hna, më tënkëk caliña hna gante njehëka ka. Matëko karañ Vikerëh va. ¹⁷ Umë njëdayik kayëte nte kerëko kila le waciko Esayi. Pidëtëk do tëkat hn'ile kerik:

¹⁸ «Iyir Ahwëhn a hnë ami nke,

umë rëhnako*

soñe yonëhnëwëhni vëhañëhna va

Wanës Wakasëk ña;

payiko fëyañëhni vëramp va tavëdeni,

vumëp va nudëni,

vële vërehnik va nkedëni afaya lëw hni,

¹⁹ pëyadëmu bëhn le pëhëtañdëhëhni Ahwëhn a bulunda lëwu ya tëkik.»*

²⁰ Ga puhnak karañ iña, Yesu më pidëk Vikerëh va mbësahna ale hwëtëda do ntaña. Fop vële yeho caliña va ntañënihawo. ²¹ Pëgwëlehn ntehnëdëhni: «Dol vikerëh vinte harañëfu vi ntiyak wati le hnëpadunëho yi dënk.»

* 4:4 4.4: Divëta Sariya 8.3 * 4:8 4.8: Divëta Sariya 6.13 * 4:11 4.11: Wahnëw 91.11-12 * 4:12 4.12:

Divëta Sariya 6.16 * 4:18 4.18 Umë rëhnako: Esayi pañare Arëhnyayik a nësëdëho; Yesu ntehnëdëho ani umë dënk ye Këris ya, Arëhnyayik a. * 4:19 4.19: Esayi 61.1-2

²² Vahnë va fop nësëdfëniho wanës wapërën Yesu do pëmpëhnahnëkëhniwo d'us wanës wabënak wade nësëdfëho ɲa do ntehnëdfëniho: «Bare aŷi gena bi aju Yosef?»

²³ Yesu më ntehnëkëhni: «Pacahnëko ndënkwëtehnëdfunëho ile nësëdfëni vëyabah: “Ayërën, yërëny wëjë dënk.” Ntehnëdfunëho fëna: “Njëtabun fop ile liru Kaperënaŷum ŷa. Diry gë rac ki ani fëna hnë nkol ntëw hu li dënk kabi ani naŷëru.”»

²⁴ Tac më nkwënëk: «Toña ŷa fëyadëmu: wëla kila ryampo dënëndëfëna nkol nte naŷahnëk. ²⁵ Paryi pëyadëmu, yamani kila le waciko Eli ŷa, njabëniho vësëval vële cëmaryëko vësan Isërayel hna. Wati rac nkoko gona tëvënd hnë wabëhn watar gë fagant bëhn do inte cankaf yeho nkal hna fop. ²⁶ Bare Wënu ɲa payëlawohna Eli wëla hnë aryampo hnë vësëval wasëwif vërac, bare hnë aryampo fo payëkawo ale lëdfëko Sarëpëta hnë nkol cankaf mbë Sidon hna.✧ ²⁷ Nkeniho, yamani kila Elise ŷa fëna vëhwëhn vambiŷ vëyabah Isërayel hna. Bare wëla aryampo hnë vërac hna yërënilohna ge gena avë Siri ale waciko Naman ŷa.✧»

²⁸ Ga nkwëryëni watac, vële yeho caliɲa va pëbëlehnëkëhniwo ntavah. ²⁹ Matëlehnëni canëniha nkol hna njonihya yaɲ vampamb kuɲ nte vëryahniko nkol ɲa soɲe cañëtëniha njo gëdf. ³⁰ Bare Yesu më ndëcëk fagant lëw hni nji nkaŷ ntëwu.

Yesu asan ahwëhn yine njërënëd

³¹ Yesu cëlëndako Kaperënaŷum, nkol mbë Galile. Vahnë karaɲëdfëho fac ntaŷëla hna ³² do pëmpëhnahnëkëhniwo gante karaɲëdfëhëhniwo ka, kabi g'ucankaf nësëdfëho.

³³ Caliɲa hna nkeho ale pëlako yine wëh. Umë ndekak gë fanka ntehn: ³⁴ «Yesu vë Nasaret, ye ye yëbëlan fu? Afërëkanëfu bi yijëru? Njëtëbu d'us bi mo yeru: Afacah ale payik Wënu ɲa yeru!»

³⁵ Yesu më ɲaňënahneka ntehn: «Demëhnary do cahnëryehna aŷi asan.» Awa, yine ŷa këfëlehna asan a tase vahnë fop, cahnëlehna hara dilahna wëh.

³⁶ Vële hnuko umë va fop ɲayëkëhniwo do ntehnëlëndëni: «Iŷëhne sifa wanës ye ye waɲi?» Ntehnëdfëhëhni wayine ɲa g'ucankaf do gë fanka: «Cahnëryehna!» do cahnëdf. ³⁷ Koyëna wac Yesu ŷa campëko caharaɲ vankol hna fop.

Yesu vëres vëyabah njërënëd

³⁸ Tac Yesu cahnëko caliɲa hna nji tere asan ale waciko Simo. Awa hnëmu asëvalu Simo tesëko, mbahn iɲi njakëkawo d'us. Umë muntaniha Yesu ndemahna. ³⁹ Më njik cëpëka ɲaňënahna res wã do res wã cahnëlehna. Wati rac dënk matëlehn asëval a pëgw nëhëtëhnëndëni.

⁴⁰ Wati le njodëho lav wã, fop vële hwëhnakëhniwo vëres, sifa wates wanëmpëlah, njinenëhnijikëhniwo Yesu, tindëdfëhëhniwo wëbák wadëwu ɲa vëhni fop soɲe njërënahnehni do njërëniho. ⁴¹ Wayine fëna sahnëdfëhëhniwo vëyabah ndekatëndëni: «Ajë Wën yeru». Bare Yesu ɲaňënahnefdëhëhniwo soɲe ndemëhnani kabi njëtëniho vëhni umë ye Arëhnayik a.

Yesu karaɲëdfëhëhni vacaliɲa wasëwif hna

⁴² Wakëwak fo Yesu cahnëko nji hn'ile njirëk. Kore ŷa njëkëlehnëdfënihawo. Ga nuniha ñadëniho nkonti gë vëhni, antë nji tavëhni. ⁴³ Bare Yesu më ntehnëkëhni: «Vankol vaňëntaŷ hna fëna tëfëko fëyahnu Wanës WakasëkNaŷ Wënu ɲa; soɲe umë payiko.» ⁴⁴ Pëyadëhëhniwo fëna vacaliɲa vamb vankol wasëwif hna.

5

Vërfäl vëryënkwëryënkw Yesu

¹ Fac ryampo, Yesu kahnëko vambamb lant sankaf Senesaret hna do peñlëdëniho kore ÿa caharaß lëwu soje nëpani wanës Wënu ña. ² Umë nuk wakulu waki tëfary hna. Vëfëla wuwis va cëlëniho ndagëndëni waryey wale pëlahnëdëni uwis. ³ Kayëlehn hnë kulu ryampo le kwëhnëko Simo, më tëyëka ñawëta vambëj va toye. Yesu ntañalehn kulu hna pëgw karanjëndëhni kore ÿa.

⁴ Ga puhnak wanës ña, më ntehnëka Simo: «Njiryeryëry kulu ÿi hn'ile ñak tëwëk wënka ñi toye. Tac wëjë gë vëréfal hu vi alabu waryey wï afëlahnuni wuwis.»

⁵ Simo më ntëkwaka: «Asankaf, ga mbër nkwayankëtalehnëkëfu, ñoñ pëlalëfuhna. Bare, kabi ntehnëruho labu, ntabëdëfu.»

⁶ Ntabëlehnëni, pëlanihëhni wuwis wuyabah hafo waryey wã pëgw mbëkëtand.

⁷ Më njelanihëhni vëréfal hni vëvë kulu ÿëntaw va njijëni ndemanihëhni. Vëhni më njijëni do pëbënëniho wakulu waki tak wuwis wã hafo ñand tëmpani.

⁸ Simo Piyer, ga nuk watac, umë ndëkwëhnëk karyënkw Yesu do ntehna: «Ahwëhn, ñawëtarye kabi asan awen yebu.» ⁹ Simo gë vële nkeniho va, fop pëmpëhnahnëkëhniwo do ntakëni, kabi pëlanihëhniwo wuwis uyabah urac. ¹⁰ Koyëna nkehëhniwo fëna Sak gë San, viju Sebede vële mbankëniho doku Simo va.

Yesu më ntehnëka Simo: «Antë ntaki. Tëk pëgw ÿi wati vahnë rëkëdu afëland.»

¹¹ Mbokaryëlehnëni wakulu ña vambëj hna, tavëlehnëni fop tëfëlehnëndëniha.

Yesu ahwëhn ambiÿ njërënëd

¹² Ante nkeho Yesu hn'ankol ndanko, njijëko asan ale yeho mbiÿ fo. Arac, ga nuka Yesu, më ndëkwëhnëk karyënkw lëwu yëka ÿi nkal li do muntahna ntehna: «Ahwëhn, ge ñadfu kodu ayërëno, afacënëleho.»

¹³ Yesu më njelëk vák ÿa ñaka do ntëkwahna: «Ñadëfu: Pacëry!» Wati rac dënk mbiÿ dëwu ña ntavëka. ¹⁴ Yesu më ntehnëka: «Antë afëyahna ahnë waji, bare yiry njëki asëna wasadëha ÿa do canëry sadëha soje yërën hu ña ile kerëko Moyis ntinde ÿa. Koyëna vahnë va njëtëdëni pacëru.»

¹⁵ Mama ntehnëkawo asan a antë pëyahn, wac lëwu wã campëdëho g'ahaÿary, bulunda varëpëlëdëho nkwëryëndëniha do njërënëndëni wates wadëw hni. ¹⁶ Bare Yesu umë pitadëho hn'ile njihnek njëfand.

Yesu ahwëhn vorovoro njërënëd

¹⁷ Fac ryampo, Yesu karanjëndëhniwo vahnë. Wafarise gë vëharaj sariya Moyis va lañantiko hnam. Fop vunkol vumb Galile, Yude do g'inaÿ Yerusalem matiniho. Fanka Wën fa gë Yesu nkeho, njërënahnhni vëres. ¹⁸ Tac vësan rëkiko vële ryibika hnë yala ares ale yeho vorovoro. Ñadëniho ndënëniha, kwëtëniha haryënkw Yesu ¹⁹ bare vëhnuÿalohna fere; vahnë va pëbëniho. Awa umë kayëni yan cery hna ntihëtëni vile rëjahnik va, do cëlëndëniha gë yala per tase vahnë fop haryënkw Yesu.

²⁰ Ga nuk Yesu kwëtahn dëw hni ña më ntehnëka ares a: «Lawo, wameh hu ña tavëhniru.»

²¹ Vëharaj sariya Moyis va gë wafarise wã më nahadëni ntehnëndëni: «Mo ga dënk ye aÿi asan ale yewëdëha Wënu ña? Mo hod tavëhn wameh ña? Wënu ña fo hod!»

²² Bare Yesu njëtëko vinahan vidëw hni va, më ntehnëkëhni: «Soje ye hnahadun koyëna? ²³ Ge ntehnëbu: “Wameh hu ña tavëhniru”, ma ge ntehnëbu, “Matëry do yasëry?” ryampo bi ÿak hnëjëk nësi hnë waji? ²⁴ Bare ñadëfu ayëtu Ajë Ahn'a kwëhna fanka tavëhn wameh duniÿa li.» Awa më ntehnëka ares a: «Ami ntehnëdëmi, matëry, ahnuf yala hu ÿi, awënc gë ÿal hu.» ²⁵ Matëlehn tan asan a tase vahnë fop, nuf yala le ndakahnakëh ÿa, mënc cëmbëhatënda Wënu ña. ²⁶ Kore

ÿa fop pëmpëhnahnëkëhniwo më cëmbëdëniha Wënu ña. Ntakëhni do nësëlëndëni: «Nubun dol viÿë vile nkok nahadina ahnë.»

Yesu macëdëha Levi tëfa

²⁷ Ga ndëcëk rac, Yesu cahnëko më nuka arëf ÿatëtanke, ale waciko Levi, laña lëwu hna. Yesu më ntehnëka: «Tëfe!» ²⁸ Levi matëlehn, tav fop, tëfëlehna.

²⁹ Tac Levi më ntëvaka lëv sankaf tere lëwu hna. Vërëf ÿatëtanke vëyabah gë vëhaŵary ntañalahnëniho rok roka ÿa. ³⁰ Wafarise wã gë vëharan sariya va mëhnadëniho soje rac. Më ntehnëdënihëhni vërëfal Yesu va: «Soje ye rokëlahnëdun, selahnëdun gë vërëf ÿatëtanke do gë vëwen vi?»

³¹ Yesu më ntëkwakëhni: «Vële wok vëresëna va balëlehnhna g'ayërën; vëres va mbalëk. ³² Yijëla wacëwëhni vësatah; mac vëwen yijëbu soje nkwëcëtahneni vankeya vantëw hni va.»

Yesu soje suñ nësëd

³³ Tac wafarise wã ntehnënihawo Yesu: «VërëfalSan Ayary a gë vëlëw fu va cuñëdëni kwëlëkwël do njëfadëni, bare vërëfal hu vi vëhni tokëdëni do cedëni kwëlëkwël.»

³⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Kodëna cuñëdanini vëfay inël va antë tokëni wati nte nkelahnëni g'ale ÿëlëk a; ³⁵ wati yejëk ile nufëhnahnëdëniha ale ÿëlëd a: wafac warac cuñëdëni vërëfal mën va.»

³⁶ Tac Yesu më mëntëndëlehnëk: «Ahnë citëdina cud kasëk pëhwëtah cud cër. Ge gena umë përekanëd kasëk ña do citel ña tëfëlandina g'icër ña. ³⁷ Ahnë taŵëdina ñen kasëk ña hnë waryëpët wasër*; ge gena umë, ñen kasëk ña përekanëd waryëpët wale wok gona talënd wã; ñen ña tënkenëd do waryëpët wã përekad. ³⁸ Bare tëfëka taŵi ñen kasëk hnë waryëpët wahasëk. ³⁹ Ale sek uñen ucër ñadina kasëk. Ntehnëd ucër uñi gwërënkeha.»

6

Yesu ye Ahwëhn fac ntaŵëla

¹ Hnë fac ntaŵëla hna Yesu gë vërëfal vëlëwu va ndëcëtaðëniho wëhaÿ wale lafëk vantimp. Vërëfal va pëgwëlehnëni nkubëndëni vantimp va, ñwëÿehneni wëbák wadëw hni hna, cemëni wanëc ña. ² Wafarise wëryampo wale yeho hnam wã më ntehnënihëhni: «Soje ye lidun le nkok maŵëryana sariya fu ÿa ntiyi hnë fac ntaŵëla hna?»

³ Yesu më ntëkwakëhni: «Karanëluhna bi ile ntiko David fac ryampo ante njokëhniwo inte, umë gë vërëfëlëntaŵu va? ⁴ Gena bi tënkëko cery Wën hna, nuf mburu ante kwëtëhniko Wënu ña, tok do njëdahnëni vërëfëlëntaŵu va? Hara sariya fu ÿa, vësëna wasadëha fo maŵëryanëko tokëni.» ⁵ Yesu mboko nkwën kat: «Ajë Ahn'a umë ye ahwëhn fac ntaŵëla ÿa.»

Yesu ale cëmëk vák njërënëd

⁶ Fac ntaŵëla kaŵary, Yesu tënkëko caliña hna karanëdëhni vahnë va. Nkeho hnam asan ale cëmëko vák rëhw yi. ⁷ Vëharan sariya va gë wafarise wã njëkëdënihawo Yesu bi njërënëdëha ahnë hnë fac ntaŵëla hna nuÿahnëni ile pëyahnëdëni menëk pëlahni. ⁸ Bare njëtëko vinahan vidëw hni va. Më ntehnëka asan ale cëmëko vák ÿa: «Matëry, ahahn fagant.» Asan a matëlehn kahn.

⁹ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Tëyëdëmu: Ye ntehnëk sariya fu ÿa? Ntiyi ufërën fac ntaŵëla ma uŵeh? Afëhëta ahnë icëm ma aryaŵa?»

* **5:37** 5.37 Waryëpët wasër: namu lëw hni hna umë taŵahnëdëniho uñen ña.

¹⁰ Më njëkëkëhni fop tac ntehna asan a: «Yeli vák hu ýi.» Më njelëk do vák ýa mbokalehna fëren fo. ¹¹ Awa vëharañ sariya va gë wafarise wá ntavëkëhniwo ðus soñe rac. Më nkwañelëdëni bi hak tëfëka ntiniha Yesu.

Yesu tëhnadëhëhni vëfayik pëhw gë vëhi

¹² Wati rac Yesu kayëko hn'ikuñ njëfahna Wënu ña; mëd uña fop njëfako. ¹³ Ga pacëk, më macëkëhni vëréfal vëlëwu va tëhna këhni pëhw gë vëhi do macëhni vëfayik. ¹⁴ Vëhni ye: Simo, ale macëko Piyer, g'aheryu Andëre, ale nkeni rëm gë hnëm; Sak gë San; Filip gë Barëtelemi; ¹⁵ Matiye gë Toma; Sak aju Alëfe gë Simo nte wacëdeho Ahahnëndak a; ¹⁶ Yuda aju Sak gë Yuda Isëkariyot, ale yed aroka Yesu ýa.

Yesu karañëdëhëhni do njërëñëdëhëhni vahnë

¹⁷ Yesu më cëlini kuñ hna gë vëréfal vëlëwu va do tëryani hnë igwac inte këñëlahnëk nkal iña. Nkeniho hnam kore sankaf vëréfal vëlëwu. Nkentiniho fëna hnam vahnë vëyabah vëhawary: vahnë vëvë vankol Yerusalem gë vankol Yude hna fop, gë wahnaw wawë tëfary wov wá, Tir gë Sidon. ¹⁸ Nëpaniha njijëniho do njërëñëhni wates wadëw hni. Njërëñëkëhniwo fëna vële pëlaniho wayine. ¹⁹ Vahnë va fop ñadëniho ñakëniha, kabi fanka sahnëdëhawo njërëñëdëhëhniwo fop.

Uyivah ma uweh

²⁰ Yesu njëkëkëhniwo vëréfal vëlëwu va do ntehn:
Mbetarun wuhnë vële haýëhnëk
kabi Inaw Wënu ña wuhnë hwëhnëk!
²¹ Mbetarun wuhnë vële njok inte gaki vi,
kabi fac yejëk pihnëdun ðus.
Mbetarun vële hod gaki vi
kabi fac yejëk ndasëdun.
²² Mbetarun ge vahnë va ñewënihu, ge ntaðënihu, njewëdënihu, ntehnëdënihu
merun
kabi kwëtahnërunëha Ajë Ahn'a.
²³ Natëryiwo ge vahnë va aki ntidënihu kabi icos sankaf hnapëdëhu ambin hna.
Vacërakëlo hni va fëna aki ntidënihëhniwo wakila Wënu ña.
²⁴ Meku wuhnë vële vetak vi
kabi rëkërun ahnuýawu hnëñah hun ýa.
²⁵ Meku wuhnë vële fihnëk gaki vi
kabi inte ña njodëhu.
Meku wuhnë vële ryasëd gaki vi
kabi uyiweh nah hna nkedun do kodun.
²⁶ Meku wuhnë ge vahnë va fop wapëren hun nësëdëni,
kabi vacërakëlo hni va fëna aki ntidënihëhniwo vëwër vële wëcadëho wakila va.

Iña vële ýewëkëfu

²⁷ Yesu mbok nës kat: «Wuhnë vële wëryëdëho vi, lehnëdëfu: ñahnëryinëhni vële wok vëyadiluhna va, dinëhnëryinëhni ufëren vële ýewëku va.
²⁸ Dëwanëhnëryinëhni ufëren vële ryëwanëhnëdëhu uweh va do ayëfanëhnënduni vële lidëhu uweh va. ²⁹ Ge ahnë njewëki tavëryehna mbok njewi hara gwëcagëlihahna; ge ahnë tebëki cud cankañ ña tavëryehna njoryary fatoy fa fëna. ³⁰ Yëdaryehna ale-wo-le wuntaki inë, do ge ahnë nufëhnëki inë ile hwëhnëru, ant'aryëñana. ³¹ Dinëhnëryinëhni vahnë va ile ýadun ntinëhnihu ýa.
³² «Ge vële ýahnëku fo ýahnërun mo sëkwaryëdëhu? Wëla vëwen va ñahnënihëhni vële ýahnëkëhni va. ³³ Fëna ge vële linëhnëdëhu fëren fo linëhnëdun fëren, mo sëkwaryëdëhu? Vëwen va fëna ntidëni koyëna. ³⁴ Ge navehnëdunëhëhni

vële liyahnëku mbësadënihu va fo, soņe ye hnapëdun icëkwary? Vëwën va fëna navehnëdënihëhni vëwën ntahni soņe mbësanihëhni ile navehnënihëhni ŷa fo. ³⁵ Bare ant'aliwu koyëna. Nahnëryinëhni vële ŷewëku va, dinëhnëryinëhni fëren do ahnavehnëndu hara nahaluhna avësayiŷu. Koyëna cos hun ŷa njabëd do tufahnëdun vutah Wën Hunte Sëpëk Fop yerun. Përënak umë dënk gë vahnë vële wok vësamëhnëdina muk va. ³⁶ Yabëryiŷu ipërëna gante njabëka Rëmun përën aki.

Ant'ahitiņuni vëŷënta hun

³⁷ «Ant'ahitiņu nkeya aŷënta hun do kitiņëdëluhna ŷuhnë fëna; ant'ahoyawuna aŷënta hun do koyadeluhna ŷuhnë fëna; tavëhnëryinëhni vëŷënta hun va do tavëhnëdërun ŷuhnë fëna. ³⁸ Yëdahnëryin do njëdëdërun ŷuhnë fëna; tawëhnëdërun ñaņeh nte soryik do ñënkëlehni ndehëtand ki fo; ga ñëņa ante ŷaņëhnahnëdunëhëhni vahnë ŷa ñaņëhnahnëdërun ŷuhnë dënk.»

³⁹ Yesu mboko mëntëndëlehnehni: «Umëp kodina kaha mëp ntaŷu hara vëyona hnë hatëh vëhni vëhi tak. ⁴⁰ Fakaraņ fante lëbëka aharaņ alëŷu gena; bare fakaraņ fante haraņëk hafo puhna had aharaņ alëŷu nkedf.

⁴¹ «Soņe ye yëkëdu ivëd le ye inkër aŷënta hu do hara kamantihna bërëh bële yehi nkër hu hna? ⁴² Wëjë, ale wok nudila bërëh bële yehi nkër hu hna, hak kodu alehna aŷënta hu ŷa: “Aŷënta mën, napërye lihëti ivëd le yehi nkër li”? Wëjë, ale ntiyahnëk catëru alëbëhni vëŷëntaŷ, dihëtary ten bërëh bële yehi nkër hu hna tac nudu duf alihëtahn ivëd le ye nkër aŷënta hu ŷi.

Atëh g'ile ntëwëd

⁴³ «Atëh përën dëwëdina viŷeh, atëh meh fëna dëwëdina viferën. ⁴⁴ Atëh-wo-tëh njavëtëtëde gë vantëwël vantëŷu va: kwëcëdena wanuŷ hnë idël imeh, kwëcëdena fëna waresen hnë wadëmpëhn. ⁴⁵ Ahnë afërën ifërën nësëd kabi umë fëbëka ntaŷary dëŷu hna; ahnë aŷeh uŷeh nësëd kabi umë fëbëka ntaŷary dëŷu hna. Kabi wës ale-wo-le ile fëbëk ntaŷary dëŷu ŷa nësëd.

Vacery vaki

⁴⁶ «Soņe ye ŷacëdunëho: “Ahwëhn, Ahwëhn”, do didiluhna ile lehnëdëmu ŷa? ⁴⁷ Ale-wo-le yijëk ŷal mën a do nëpa wanës mën ŷa nti ile hnësëdëfu ŷa, ⁴⁸ had ale vëryëk cery njawah nke: nkabëd hafo tëwën duf tac pëgwëlehn bëry iņa. Ge tükik uŷac wënka sën ŷa përëkanëdilahna, kabi bëry yaŷah mbëryik. ⁴⁹ Bare ale-wo-le hnëpadf wanës mën ŷa do didina ile hnësëdëfu ŷa had ale vëryëk cery nte wok njawëna nke. Ga macëk wënka sën ŷa hafo cery tac njod taņ: përëkalehn fop.»

7

Yesu njërënëdëha aryokuņëhn asankaf wasodafe wavë Rom

¹ Ga puhnak Yesu ile ñadëho nës ŷa fop tase bulunda hna, më njik nkol nte ŷacik Kaperënaŷum. ² Nkeho hnam kapiten wasodafe wavë Rom ale hwëhnakawo aryokuņ ale ñadëho duf. Aryokuņ arac tesëko hafo ñand cëm. ³ Kapiten ŷa nkwëryëko wëba Yesu ŷa, më payëkëhni vicër wasëwif njini tëyëniha njij njërëna ares alëŷu ŷi. ⁴ Vicër va, ga tükëni darël Yesu, më muntadëniha ndemahni ntehnatëndëniha: «Aŷi asan tëfëka aryemahna! ⁵ Nahnëkëhni bulunda fu ŷa do umë vëryëhnëk cery calija fu ŷi.» ⁶ Yesu më tëfëlëni gë vëhni. Ga nkëhnëk tükëni tere hna, Kapiten ŷa më payikëhni wëlawoŷu ntehnëniha Yesu: «Ahwëhn, ant'avërehnaj, tëfëlohna arënk tere mën hna. ⁷ Soņe umë wobu maŷëhnëla fëna hacaryi ŷi ami dënk. Wëla ki fo nësëru aryokuņ mën aŷi njërëd. ⁸ Ami dënk, vële lëbëko ucankaf va ŷawëhnëdëfu do kwëhnabuhëhni wasodafe wale ŷawëhnëdëho fëna. Njëtëbu

rac kabi ge ntehnëbuha aryampo: “Yiryey!” njid; ge ntehnëbuha aÿëntaŵ: “Yij!” njijëd; do ge ntehnëbuha aryokuŋ mën a: “Diry aki!” ntid. Awa wëjë, aki fo nësëdfu!»

⁹ Yesu, ga nkwëryëk watac, më pëmpëhnahnëka gë kapiten ÿa. Më cahëtak gë kore le rëfëdëhawo ÿa, ntehnëhni: «Paryi pëyadëmu: kobëri nula iÿi sifa kwëtahn wëla hnë aryampo wasëwif hna.» ¹⁰ Vële payiko kapiten va, ga mbokani gë tere, tëkatënihawo aryokuŋ a njërëk.

Yesu matëndëdëha aju asëval ale cëmaryëk asan

¹¹ Yesu më mbok njik nkol nte wacik Nayin do vëréfal vëlëwu va gë vahnë vëyabah vëhawary tëfëlëdëniho. ¹² Wati nte tëkëdëho nkol ña njiryeryëdëho asëm ibaň: facan fatac fo kwëhnako hnëmu. Asëval, ale cëmaryëk asan, hnagëkawo. Vahnë vëyabah vëvë nkol va tëfëlëniho. ¹³ Yesu, ga nuka asëval arac, më kaÿëhnahnëka dus g'umë, më ntehnëka: «Bok aho!»

¹⁴ Yesu më tëhak ñak pad nte njohahnik asëm a; vële yoka va kahnëlehnëni. Më ntehnëka asëm a: «Jar, ntehnëdëmi, matëry!» ¹⁵ Asëm a matëlehn ntaña, pëgw nësënd. Tac Yesu më mbësaka hnëmu.

¹⁶ Vahnë va fop ntakëkëhniwo; umë cëmbëdëniha Wënu ña ntehnatëndëni: «Kila sankaf rëkik ÿal fu li! Wënu ña njijëk ndemahni bulunda lëwu ÿa.» ¹⁷ Hnë nkal Yude hna fop gë wayal wayëntaŵ wavë caharab wã nësëdëho ile ntiko Yesu ÿa.

Vëfay San Ayary a

¹⁸ VëréfalSan va më tëfëtanëniha fop ile ryëcëtako ÿa ¹⁹ do San më macëkëhni vëhi hnë vëhni. Payëkëhni g'Ahwëhn tëyëniha: «Arëhnayik Wën ale yijëd ÿa bi yeru ma ahawary hnapëdëfun?»

²⁰ Ga tükëni vëhni Yesu hna, më ntehnëniha: «San Ayary a fayikëfu arëyi: “Arëhnayik ale yijëd ÿa bi yeru ma ahawary hnapëdëfun?”»

²¹ Wati rac dënk, Yesu njërënëdëhëhniwo vëres vëyabah wates wadëw hni do ntandëhni wayine, mëpëtëndëhni vumëp vëyabah. ²² Tac më ntëkwakëhni vëfay San va: «Yiryin afëyawuna San ile hnurun do wëryërun ÿa: vumëp va nudëni, vëreyah va njasëdëni, vëhwëhn mbiÿ va njërëni, vëryëgënkah va nkwëryëdëni, vësëm va mbëhnëni, Wanës Wakasëk ña pëyadëni vëhawëhna va. ²³ Nëfaka ale wod tavëna ikwëtahn dëmën ña!»

²⁴ Ga mbokani vëfay va, Yesu më nësëndëhëhni kore ÿa soŋe San ntehnënd: «Ye yirunëho ayëkiwu wula hna? Ale wok kwëhnana nafa had idël mbë tëfary sën nte ñënkëlend sël bi? ²⁵ Awa, ye yirunëho ayëkiwu? Ale sudak viÿi viwamah bi? Vële sudaf viwamah va do njabëk hnapul, cery naŵ asankaf hna nkeni. ²⁶ Awa, kila bi yirunëho ayëkiwu? Ha, ntehnëdëmu ntëbik dënk kila. ²⁷ Kabi soŋe San nësëd Vikerëh va ante ntehnëko Wënu ña:

« “Cañëtëryidëfuha afay mën a haryënkwa hu pëhwëtëhni nkaŵ ña.”✠»

²⁸ Yesu më mbok ntehnëk: «Pëyadëmu, kobëri nagina ale lëbëka San. Bare ha gaki ale ÿak mbak nafa Naŵ Wën hna lëbëka.»

²⁹ Bulunda ÿa fop gë vëréf ÿatëtanke va nëpadënihawo San do maŵëniho njaryëhni kabi njavëtëniho Wënu ña catëk. ³⁰ Bare wafarise wã gë vëharan sariya va ñwëÿëniho ile ñadëho Wën ntini ÿa: ñwëÿëniho vëwëcëtëdëna vankeya vantëw hni va do ñwëÿëniho fëna yaryëdëfilëhniha San.

³¹ Yesu më nkwënëk: «Mo hodëfu wëntëndëlehnëwëhni vëÿi vahnë? ³² Vutah vunte laňak hn'ile nëhëdëni mëntëlëni, vundampo ndekahnatëndënihehni vuñëntaŵ va:

«“Njëwëhnirun hnëw sampace, gaŵëluhna sampace! Njëwëhnirun hnëw wakwëy, gaŵëluhna wakwëy!”

³³ «Nësëdfëfu koyëna kabi San njijëko, tokëdilohna roka fërën, cedilohna uñen, ntehnëdfunëho: “Yine fëlaka!” ³⁴ Tac Ajë Ahn'a njijëk, tokëd, ced do ntehnërun: “Yëkëryina aÿi asan; use gë rok roka fo nahad, lawo vërëf ÿatëtanke ye do gë vëwen!” ³⁵ Bare vële rëfëk uyët va njavëtëdfëni Wënu ña catëk.»

Yesu hnë tere Simo farise hna

³⁶ Farise ryampo wãcëkawo Yesu nji tokëni roka tere lëwu hna. Yesu njik ÿalu hna do ntañako roka ÿa. ³⁷ Ankol tac asëval yeho ale yavëtiko liko wameh wayabah. Ante njëtako Yesu tere farise hna tokëntëdfëho roka umë njojëk sëleku ðatikola hambah ntawi. ³⁸ Njijëk ñëw kamëhni wapary Yesu; kond cëkënatënda wapary Yesu ña gë wankwën wadëwu ña; tac pëhwëcëka g'imul dëwu ña, mbucëdfëha wapary ña do tura ðatikola ÿa.

³⁹ Ale wãcëkawo Yesu roka ÿa, ga nuk watac, nahako: «Ge paryi kila yekënd aÿi asan njëtakënd, bi mo ye aÿi asëval ale ÿakëdfëha do ile nke ÿa: asëval ale yavëtiko liko wameh wayabah ye.»

⁴⁰ Awa Yesu ntehnëlehna farise ÿa: «Simo, inë ÿadëmi lehni.» Simo më ntëkwaka: «Aharan, nësëry.»

⁴¹ Awa, Yesu më ntehnëka: «Vësan vëhi yeho vële wonanëkawo koryi ale hnavëhnand. Aryampo wawuli mbëdf nkonanëkawo. Aÿënta wã wakeme mbëdf. ⁴² Bare vëhnuÿalohna ile mbësadëniha. Më tavëhnëkëhni vëhni vëhi tak nav inã. Aÿëhne ÿahnëdfëha ðus vëÿi vahnë vëhi vële ravëhnik vi?»

⁴³ Simo më ntëkwak: «Ntiyahnëko, ale ravëhnik koryi yabah, aÿi ye.» Yesu më ntehnëka: «Toña hwëhnaru.»

⁴⁴ Tac më cahëtak g'asëval do ntehna Simo: «Nuruha aÿi asëval? Tënkëbu tere hu hna yëdfalihohna wënkã wuyëtahnu wapary ñi; bare umë nkuyëtëko gë wankwën wadëwu ña do pëhwëco g'imul dëwu ña. ⁴⁵ Kacalihohna avuco; bare kobëri ga tënkahnekëbu umë tëryëna buc wapary mën. ⁴⁶ Ñoñ turëlihohna nkaf li; bare umë turëko ðatikola hambahë ntawi wapary li. ⁴⁷ Soje umë pëyadëmi: wameh wayabah wante ntiko ña ntavëhnik. Bare ale ravëhnik toyë fo, toyë fo tufahnëdf inã ña.»

⁴⁸ Awa, Yesu më ntehnëka asëval a: «Wameh hu ña tavëhniru.» ⁴⁹ Vële tokëlahnëdfëniho Yesu va më nahadëni: «Mo ga ye aÿi asan ndëkënak dënk tavëhn wameh?» ⁵⁰ Tac, Yesu më ntehnëka asëval a: «Kwëtahn hu ña pëhëtëki, arabi ayi yam!»

8

Vële lapëhnadëhãwã Yesu

¹ Ga mbiÿëk toyë Yesu njidëho wahnaw hna gë vankol hna. Pëyahnëdfëho gante-wo-gante Wanës Wakasëk ña Wënu ña hnawëk. Gë pëhw gë vëhi va nkeniho. ² Nkëntiniho fënali vësëval vële lanëhnikëhniwo wayine do njërëni wates wadëw hni: Mari nte wãciko Mari avë nkol Magëdala (ale lanëhnikëhniwo wayine mbëdf gë waki); ³ aryampo, Sanë maciko (Asanu, Susa maciko; umë yeho asankaf vëryokun vëvë tere Erodf va); aÿëntaw a, Susan maciko, do gë vësëval viyabah vëhawary vële yëdfahnëdfëho hnapul lëw hni ndemahnëniha Yesu gë vërëfal vëlëwu.

Uhnës uryindaryindan ayam ale fahnëdf uhnëdfã

⁴ Kore yabah yijëdfëho vëhni Yesu hna, matindëni vankol hna fop. Më nantëhnëkëhni uwi uhnës uryindaryindan: ⁵ «Ayam yeho. Ayam arac njiko ipahn uhnëdfã kaÿ dëwu hna. Wati le pahnëdfëho ÿa wanëc wëdfampo fagant nkaw hna njoko. Nkëniko do wusëry wã kohnëniho fop. ⁶ Wëdfampo, nkal kwëhn wëraka njoko. Ante pëhnëko ña kankëlehnikëko kabi wëraka yeho gëdf, cëkëlohna ðus. ⁷ Wëdfampo,

fagant wadëmpëhn njoko do gë wadëmpëhn ña pëhnëlahnëniho. Umë ryawëkawo.
⁸ Wëdampo, nkal përen hna njoko. Wañëc ña pëhnëlehn ule-wo-le, ntëwëko ðus.»

Tac Yesu më nkwënëk gë fanka: «Nëparyin ðus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Soñe ile nësëd Yesu gë uhnës uryindaryindan

⁹ Vëréfal va më tëyëniha Yesu bi ye nësëd? ¹⁰ Më ntëkwakëhni: «Mañwëryanirun ayëtu visowik Inawñ Wën va, bare vëjëntawñ vi wahnës wadindaryindan wï fo nkwëryëdëni.

«“Kod njëkëni hara vëhnuðina, kod nkwëryëni, bare hara vëyëtëna ile hnësik.”»

Yesu nkabahnëd uhnës uryindaryindan ÿa

¹¹ «Wëlin ile nësëd uwi uhnës uryindaryindan ÿa: Uhnëda wã, umë ye wanës Wënu ña. ¹² Vëryampo, had fagant nkañ nkeni hn'ile njod wañëc: nkwëryëdëni, bare Sintani njijëd tebhëni wanës ña walañary walëwñ hni hna soñe antë kwëtahnëni do pehëtini. ¹³ Vëryampo, had nkal kwëhn wëraka nkeni: nkwëryëdëni wanës ña do g'uhnatah mañadëni. Bare vëhwëtaðina hafo mbiy kabi vëravëðina wanës ña kwëhna vënkahn walañary walëwñ hni hna. Ge wadëñah ña tëkik tavëdëni. ¹⁴ Uhnëda ule yod wadëmpëhn hna, umë ye vële wëryëd wanës do ravëhëd g'ankawñ tëfahnëni wëbal wadëwñ hni, uvetak do hnëñah ntañary iyi ðuniya. Umë dëwëðina. ¹⁵ Uhnëda ule yod nkal përen ña umë ye vële hnëpað wanës do hwëtað ntañary pacah, nte hamënað kwëlëkwël hafo ntëwñ ðus.»

Uhnës uryindaryindan soñe lampu

¹⁶ Yesu nkwënëko: «Ahnë pëðëðina lampu tac kob ma kuyët hn'ipad. Ge pëðik kanëde yañ pëtënhahnëhni vële rënkid va. ¹⁷ Ile-wo-le soñik ÿa nude, ile-wo-le soñik ÿa njëtëde do kwëtëde humpen hna. ¹⁸ Pëcëtaryin ðus gante nëpaðfun wanës ki! Kabi ale hwëhna ÿa nkwënënde, bare ale wok kwëhnana ÿa tebëde wëla toye ile liyahnëka tëk nuya ÿa.»

Hnëmu Yesu gë vëheryu

¹⁹ Hnëmu Yesu gë vëheryu njijëniho njëkëniha, bare vëholëlohna tëhaniha kabi vahnë va njabëniho. ²⁰ Më pëyayik Yesu: «Hnëmu gë vëhery hu, përen hna nkeni. Ñadëni nunihni.»

²¹ Bare Yesu më ntëkwakëhni: «Vële wëryëd wanës Wënu va do lid ile tëyëk ÿa vëhni ye hnëm mëñ ÿa gë vëhery mëñ va.»

Yesu tëryëd sël sankaf

²² Fac ryampo, Yesu gë vëréfal vëlëwu va kayëniho hnë kulu sankaf do ntehnëhni: «Danëtanëfu gë cape ñëntawñ lant hadi.» Njilehnëni. ²³ Ga njidëni, Yesu ndakëko wakwëd. Pëgwëlehn cëlënd sël hwëhn fanka hafo ñënkëd lant ÿa. Wënka ña tëmpelehn kulu hna hafo ñand nkëya.

²⁴ Vëréfal va tëhalehnëniha Yesu nëgëtëniha ntehnëni: «Aharan, Aharan, cëm inja yeyinëk!»

Yesu nëgalehn, ñañënahna wënka ña gë sël ÿa do gë wavonkëlo wënka ña. Sël ÿa tëryalehn, njamëlehn fop. ²⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Ne nke ikwëtahn hun ña?»

Vëhni ntakëkëhniwo, pëmpëhnahnëkëhniwo, ntehnëlëndëni: «Mo ye awa ayi asan? Wëla sël ÿa gë wënka ña ntehnëdëhëhni ile ñað ntini do mañëhnëdëniha!»

Yesu njërëndëha asan ale nkeni gë wayine

²⁶ Yesu gë vëréfal vëlëwu va tëkélehnëni nkal bulunda Gerasen hna, nte ye cape ñëntawñ lant pabëlëni gë Galile. ²⁷ Yesu, ga cëlëk kulu hna, Asan avë nawñ tac yijëdëho pankëlëni. Asan arac gë wayine nkeniho. Mbiyëlahnëniho diyadilohna

viyi do dëdëlohna hnë tere, bare hnë wayag ntëdëko. ²⁸ Ga nuka Yesu, umë ndekak ndëkwëhnëlehn karyënkw lëwu ntehn: «Ye ye yëbëlan fu Yesu, Ajë Wën Hunte Sëpëk Fop? Muntami, nt'aliwo wëh!» ²⁹ Asan a nësëk watac kabi Yesu ntehnëkawo yine ya cahna. Yine rac pëladëhawo kwëlëkwël asan arac; ñabëdëho wëbák ñi gë wapary ñi gë vankënca antë ñi, bare mbëkëtëdëho viyëba va do yine ya yodëhawo gante njirëk.

³⁰ Yesu më tëyëka: «Hak maciru?»

Yine ya më ntëkwaka: «Wac mën wã “Njabëbun” ye.» Nësëko koyëna kabi wayine wayabah fëlakawo asan arac. ³¹ Wayine watac muntadënihawo Yesu antë cañëtëhni ga nkëd hatëh hatëwah.

³² Awa, kore sankaf vampëhëmpëh ryavëdëho hnam vambamb kuñ hna. Wayine ña më muntaniha Yesu maŵëryanëhni tënkënihëhni vampëhëmpëh watac. Më maŵëryanëkëhni. ³³ Wayine ña cahnëlehnëniha asan a njini tënkënihëhni vampëhëmpëh va cëpëtalehnëni kuñ hna njini ntëbani lant hna cëmëlehnëni fop.

³⁴ Vëhery vampëhëmpëh va, ga nuni ile ryëcëtako ya, ntakëlehnëhni më nkaryëni pëyahnini watac gë vankol do gë wëhaÿ. ³⁵ Vahnë va njijëniho njëkëni ile ryëcëtak ya. Ga tëkini darël Yesu më tëkatëniha asan ale cahnëni wayine ña: haryënkw Yesu ntañako, ntiyako viyë do hakili ya mbokakawo fërën fo. Ntakëlehnëhni tañ. ³⁶ Vële hnuko ile ryëcëtako ya fop më pëyanihëhni vëyëntaŵ va gante njërënik asan ka. ³⁷ Tac vëvë vankol va fop më ntehnëniha Yesu cahn nkol ntëw hni hna, kabi ntakëkëhni d'us.

Yesu më kayëk kulu hna ñand ñi. ³⁸ Ale cahnëniho wayine ña më muntaka tava tëfëlënti gë vëhni bare Yesu më payëka ntehna: ³⁹ «Bokary gë yal hu do afëyahn fop ile ntinëhëki Wënu ña.» Awa asan a njilehn do pëyahn naŵ hna fop ile ntinëhëkawo Yesu ya.

Aryagu Yayërus g'asëval ale yäkëd viyi Yesu

⁴⁰ Ga mbokak Yesu gë cape ñëntaŵ mbë lant ña, vahnë va fop napëdënihawo, do ga tëkik kacanihawo. ⁴¹ Wati rac tëkiko asan ale waciko Yayërus. Asankaf caliña ya yeho. Ndëkwëhnëko karyënkw Yesu do këlahna ñi yalu. ⁴² Fatah facëval fëndampo fo kwëhnako, wabëhn pëhw gë waki kwëhnako. Tesëko d'us hafo ñand cëm.

Wati nte njidëho Yesu ña kore ya peñëlëdëniho caharaß lëwu. ⁴³ Nkeho hnam asëval ale njidëho sat kobëri hnë wabëhn pëhw gë waki. Canëko fop ile kwëhnako ya vëyehn hna, bare wëla aryampo kolëlohna njërëna. ⁴⁴ Umë tëhaka Yesu kamëhni, ñak sëmët cud ntëwu ña. Tëryalehna tañ yi sat ña.

⁴⁵ Yesu më tëyëk: «Mo yäkëko?»

Njahëtalehnëni fop, Piyer më ntehnëka: «Aharan, fop ñakëdënihi. Kore ya kwërënihi do peñëlëdëni vacape va fop.»

⁴⁶ Bare Yesu më ntehnëk: «Ahnë yäkëko wakwëhn ampër njërahn, kabi njëtafu fanka sahnëko.»

⁴⁷ Asëval a, ga njëtëk kodina coŵa, më njijëk mbalatënd ndëkwëhn karyënkw Yesu. Më pëyahnëk tase vahnë fop soñe ile ñakahnëka ya do gante njërëk tañ ka. ⁴⁸ Yesu më ntehnëka: «Aryag mën, kwëtahn hu ña njërënihi. Arabi ayi gë yam.»

⁴⁹ Wati nte nësëdëho Yesu watac ña, ahnë rëkiko mati gë tere asankaf caliña ya ntehna: «Yayërus, aryag hu cëmëk. Bokawo avërehna Aharan a.»

⁵⁰ Yesu, ga nkwëryëk, më ntehnëka Yayërus: «Antë ntaki, kwëtahnëry tuñ, do njërëd.»

⁵¹ Ga tëkëni tere hna Yesu, Piyer, San, gë Sak, do rëmu gë hnëmu fandag fa fo maŵëko tënkëni. ⁵² Vahnë va fop kodëniho njahnandëni soñe fandag fa. Awa, Yesu më ntehnëk: «Mboka howu, cëmëna, wakwëd fo ndakëk.»

⁵³ Bare njafañdënihawo, kabi njëtëniho cëmëk. ⁵⁴ Yesu më pëlaka fandag fa vák ÿi do maca: «Fandag, matëry!» ⁵⁵ Njënëlehn tañ matëlehn. Yesu më ntehnëkëhni rëmu gë hnëmu: «Yëd'aryina ile tokëd.» ⁵⁶ Pëmpëhnahnëkëhniwo d'us vëhni. Bare Yesu më ntehnëkëhni antë pëyahnëni watac.

9

Yesu payëdëhëhni vërëfal pëhw gë vëhi va

¹ Yesu mbarëkëhniwo vërëfal pëhw gë vëhi va njëd'akëhni fanka g'ucankaf ida wayine fop do g'iyërën vëres. ² Tac payëkëhni pëyahnëni Wënu ña hnaŵëk do njërënëdënihëhni vëres. ³ Më ntehnëkëhni: «Ge njidun ant'ayowu ñoñ: ryoko, kufa, rokëtok, koryi, do ant'ayowu viÿi vile hnëmpëtahnedun. ⁴ Ge tëkërun hnë tere, ñëwëryin hnam fo hafo hale ndëcalëdun nkol kawary. ⁵ Ge dëvayiluhna hnë nkol tac, dëcalëryin avankatëndu ivëd wapary hun ña. Umë njëtëdëni vëlinahna fërën do Wënu ña nëñëlahna gë vëhni.» ⁶ Vërëfal va njilehnëni, tëfëni nkol g'ankol, pëyahnëni Wanës Wakasëk ña do njërënëdënihëhni vëres gante-wo-gante.

Erod tëyad' bi mo ye Yesu

⁷ Wati rac, Erod, asankaf avë Galile ÿa, ga nkwëryëk wanës wante ryëcëtaď ña fop, yëtëlohna ile nahad', kabi vëryampo ntehnëdëniho: «San Ayary a vëhnik.» ⁸ Vëhaŵary ntehnëdëniho: «Eli vokajëk*.» Vëhaŵary kat ntehnëdëniho: «Aryampo wakila wabë kobëri ña vëhnik.» ⁹ Erod nahadëho watac, më ntehnëk: «Bare San ami dënk lëpëtehnëka nkaf ña. Mo ye asan ale lid iÿi sifa viÿë vifërën vile hnësëdë vi?» do njëkëlendëho nuhna Yesu, njëtëläni.

Yesu ndavëdëhëhni vësan wawuli mbëd

¹⁰ Vëfayik va mbokajëniho do pëyaniha Yesu ile ntijëni ÿa fop. Më njokëhni, gë cape nkol nte wacik Betësayida. Vëhni fo yeho hnam. ¹¹ Bare vahnë va njëtaniho hn'ile nkeni hna më tëfalëlehnënihëhni. Yesu kacakëhniwo nësëhnëdëhni soñe ucankaf Naw' Wënu ña do njërënëdëhëhniwo vële ÿadëho va.

¹² G'anëka ga vërëfal pëhw gë vëhi va më tëhaniha Yesu ntehnëniha: «Koyaryihni kore ÿi njini gë vankol vamb caharaď hëd'i kodëni njëkëlehnani ile tokëdëni gë hn'ile ndakëdëni kabi hnë fëk nkeyinëk.»

¹³ Bare Yesu më ntëkwakëhni: «Yëd'aryinëhni w'uhnë dënk ile tokëdëni ÿa!»

Më ntëkwani: «Vamburu mbëd fo hwëhna bun g'uwis wuhi. Afo ge njibun lawëhñifuni ÿi kore fop?» ¹⁴ Mpëd wawuli mbëd nkeniho hnam vësan va†.

Yesu më ntehnëkëhni vërëfal va: «Dehnëryinëhni ntañani kore kore, wafëhw imbëd (50), wafëhw imbëd (50).» ¹⁵ Vërëfal va maŵëlehnëni ntañëdënihëhni vahnë va fop. ¹⁶ Yesu më nufëk vamburu mbëd va g'uwis wuhi ŵa. Kañëk g'ambin, camehna Wënu ña soñe iÿi rokëtok. Tac, nkubëlehnëk do njëd'ahni vërëfal va, cahëlehnënihëhni bulunda ÿa. ¹⁷ Ale-wo-le tokëko hafo pihñ; tac vëkankel pëhw gë vaki mbarëpëniho vamburu vante woko va g'uwis ŵa.

Piyer pëyahnëd' Yesu ye arëhnayik a

¹⁸ Fac ryampo Yesu cahët njëfadëho. Vërëfal vëlëŵu va hnam nkentiniho. Më tëyëkëhni: «Vahnë va, mo ntehnëni yëbu?»

¹⁹ Më ntëkwani: «Vëryampo, vëhni lehnëd' San Ayary a yeru, vëhaŵary Eli yeru, do vëhaŵary kat, kila vë kobëri ile vëhnik vësëm hna yeru.»

²⁰ Yesu më mbok tëyëkëhni: «W'uhnë lë mo lehnërun yëbu?»

* **9:8** 9.8 Eli vokajëk Eli cëmëna muk. Wënu ña kajëndëka g'ambin. Mbokajëd' pëyahn soñe Arëhnaÿik a. (2 Vëhnaŵ 2.11; Malasi 3.23) † **9:14** 9.14 Wawuli mbëd nkeniho hnam vësan va: Vutah va gë vësëval va vëryëkwaryina.

Piyer më ntëkwaka: «Këris ÿa yeru, Arëhnayik Wën ña.»

²¹ Yesu më ñañëhahnëkëhni ntehnëhni: «Ant'afëyawuna ñoñ ahnë.» ²² Më nkwëhëk: «Ajë Ahn'a afo korot ðus; vicër va gë vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharan sariya va ñwëyëdëniha. Ndañëhëniha, do fac rarëna hna mbëhnëd vësëm hna.»

Hak tëfëde Yesu?

²³ Tac Yesu më ntehnëkëhni fop: «Ge ahnë ñad tëfëlehnëndo antë nko nahand soñe lëwu dënk, afo ndif kërëwa lëwu ÿa fac-wo-fac tëfatëndo. ²⁴ Ale ÿad iÿi ðuniÿa ÿi cëmëd, bare ale wok kwëtahnëna nëf iÿi ðuniÿa, soñe lëmën ÿa, nkoryaryëd ntañary dëwu ña hafo arayen hna. ²⁵ Ye nëfadëha ahnë ge nuÿak ðuniÿa ÿi fop tac cëvehn ntañary dëwu ña? ²⁶ Ge ahnë cëfëhnëka g'ami, gë wanës mën ña, awa Ajë Ahn'a fëna cëfëhnëdëha g'ahnë arac, ge mbokajëk g'idanc dëwu ña fop gë hn'idanc Rëm hna do g'idanc wamëleka wadëwu hna. ²⁷ Toña fëyadëmu: Vëryampo hnë vële ye hnani vi vësëmëdina hara vëhnuhnahna Naw Wënu ña.»

Piyer gë San do gë Sak nudëniha Yesu g'idanc Wënu ña

²⁸ Wafac mbëd ge wahi ryëcëko ga nësëk watac, Yesu kayëdëho hn'ikuñ soñe njëfa. Umë njokëhni vëhni Piyer, gë San do gë Sak. ²⁹ Wati ante njëfadëho Yesu ña, yëka lëwu ÿa mbaciko, do viÿi vilëwu va njerëko had ambin wilëbilëk. ³⁰ Vësan vëhi nësëlëdëniho g'umë. Wakila wabë kobëri ña yeho, Moyis gë Eli. ³¹ Idanc Wënu ña penëkëhniwo. Gë Yesu nësëlëdëniho gante puhnad ðoku lëwu ÿa cëmahnënd Yerusalem hna. ³² Piyer gë vërefëlëntawu wakwëd yokëhniwo ðus. Ga tisëkëhni, nuniho idanc Yesu ña do gë vësan vëhi vële nkeniho va. ³³ Wati ante ñadëniho pitëlëni Yesu gë vësan vërac va, Piyer më ntehnëka: «Aharan, njivëk nkeyin hnani. Ntidëfun wasank watar: ryampo wëjë, Moyis ryampo, Eli ryampo.» Bare Piyer aki fo nësarëdëho. Yëtëlohna ile nësëd.

³⁴ Wati ante nësëdëho Piyer koyëna ña, anar njilehni cankëhni. Ante tënkëdëniho ñar ña vërefal Yesu va ntakekëhniwo ðus, ³⁵ do nkwëryëlehnëni kopa ñar hna ntehn: «Aÿi Ajë mën ye ale ÿahnëbu ðus; umë rëhnabu. Umë rëfëka ahnëpawu!» ³⁶ Wanës ña, ga tëryak, Yesu fo woko nunde. Vërefal va ndemëhnaniho do, hnë wafac warac, ahnë vëfëyalawohna ile nuniho ÿa.

Yesu njërëndëha fatah fante pëlak yine

³⁷ Ga pacëk cëlëniho kuñ hna do kore sankaf hacakawo Yesu. ³⁸ Kore hna, asan ryekadëho: «Aharan, këlami, yërënyehna ajë mën aÿi; umë fo hwëhnabu! ³⁹ Kwëlëkwël, yine fëladëha do ndekayehnedëha tan, ñënkëdëha gë fanka, iguhnuhn rëkëd cahnënda wës li. Mbërendëha ðus do tavënkadilahna. ⁴⁰ Tëyëbuhëhni vërefal hu va ntaniha iÿi yine, bare vëwëkëlahna.»

⁴¹ Yesu më ntehnëk: «Wuhnë vahnë vëhwëhn kwëtahn këm do vërumpak yerun! Hafo guve tëfëko ñëwëlahnin do ryuñënanëhnu?» Tac më ntehnëka asan arac: «Yinenëhninoŵa ajë hu ani!»

⁴² Wati ante tëhajëdëho fatah ña, yine ÿa këfëkawo ñënkëlehn gë fanka. Bare Yesu ñañëhahnëkawo yine ÿa, njërëlehn fatah fa do mbësahna rëmu.

⁴³ Vahnë va fop pëmpëhnahnëkëhniwo. Ntehnëdëniho: «Paryi nke Wënu ña naÿëk!»

Yesu pëyahnëd cëm dëwu ña

Ante nkoniho nësëndëni ile ntidëho Yesu ÿa fop, më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: ⁴⁴ «Nëparyin ðus aryënkwëtahnëndu ile ÿadëmu lehnü ÿi. Ajë Ahn'a njëdadëniha vahnë va do ntidëniha gante ñadëni ka.» ⁴⁵ Bare vërefal va vëyëtëlohna

ile nėsėdėho ųa, pacėnėhneliwohna, vėhnulohna ile nėsėdėho. Vėryėkėlohna fėna tėyėniha: «Ye ųadu ahnės?»

Mo ye ale ųak njabėk nafa

⁴⁶ Vėrėfal va nkwajėlėdėniho njėtahnėni bi mo lėbėkėhni vėųėntaų va? ⁴⁷ Yesu njėtėko nahan dėų hni ųa. Umė macėka fatah kahnėndėka darėl lėųu ⁴⁸ do mė ntehnėkėhni: «Ale hacaka fatah gė faųi ki soųe lėmėn, kacako ami dėnk; do ale hacako kacaka fėna ale fayiko ųa. Koyėna ale ųak mbak nafa hnė ųuhnė ųa, umė ye ale lėbėku dųs ųa.»

Ale wok ųėųėluhna ųuhnė ųa ndemađėhu

⁴⁹ Awa, San mė tebak wanės ųa ntehn: «Aharaj, nuųunėhawo asan ale lađėhėhniwo wayine g'uwac hu, njėkėhnahnėbunėho ravėtehnėfuna, kabi gentina gė fuhnė.»

⁵⁰ Yesu mė ntėkwaka: «Ant'aravėtehnuna kabi ale wok ųėųėluhna ųa ndemađėhu.»

Ankol mbė nkal Samari ųėųėko kacadılahna Yesu

⁵¹ Tac kahnėndako Yesu nji Yerusalem kabi wati ile rėfėkawo ntihėti dųniųa li ųa, mboka g'ambin ųa, rėhajėko. ⁵² Mė payėkėhni vahnė karyėnkų lėųu. Vėrac mė njini tėkėni hn'ankol ndampo ambė Samari soųe pėhwėtani tėk dėųu ųa. ⁵³ Bare vėvė ankol tac va vėųawėlaųohna‡ kabi Yerusalem njidėho. ⁵⁴ San, gė Sak, vėrėfal Yesu va, ga nuni koyėna nke, mė ntehnėniha: «Ahwėhn, ge ųadu, ntehnėđėfunėha hwėđėh ha cėli g'ambin pėđėhni hafo mbėvėni vėųi vahnė!» ⁵⁵ Bare Yesu mė cahėtanėkėhni ųaųėnahnėkėhni ntehnėhni: [«Yėtėluhna bi inėhne yir yėđadıhu iųi sifa nahan! Ajė Ahn'a yijėna ryaw vahnė, pėhėt dėų hni njijėk.»] ⁵⁶ Njilehnėni hn'ankol kawary.

Vėle fėhnak tėfėlehnėndėniha Yesu

⁵⁷ Ante njidėniho ųa, asan aryampo lehnėkawo Yesu: «Tėfėlehnėđėmi hn'ile-wo-le njidu hna.»

⁵⁸ Yesu mė ntehnėka: «Vuntadaų va kwėhnani wahatėh wale njinėgahnėđėni do wusėry ųa kwėhnani wahof, bare Ajė Ahn'a kwėhnana hn'ile njinėgad.»

⁵⁹ Yesu mė ntehnėka aųėntaų: «Tėfe.»

Bare asan a mė ntėkwak: «Ahwėhn, yėđėrye yiwu ten hnapu hafo Apa cėm tac do gė yiju rėfėlehnėndi.»

⁶⁰ Yesu mė ntėkwaka: «Tavėryihni vėsėm va mbaųėnihėhni vėsėm vėlėų hni va! Bare wėjė, yiry afėyahn Naų Wėnu ųa!»

⁶¹ Ahaųary kat mė ntehnėka Yesu: «Ahwėhn, tėfėđėmi bare yėđėrye ten yiwu tere mėn hna rėyėųėhni hafo maųėni rėfėlehnėndi.»

⁶² Yesu mė ntėkwaka: «Ale ryokujėđ had asan ale yaryėđ yary ntaųat inė kamėhni, arac mėkėđina ndokuj doku fėrėn soųe Naų Wėnu ųa, kwėhnana ųėųa hnam.»

10

Yesu payėđėhėhni vėsan 72 pėyahnėni Wėnu ųa hnaųėk

¹ Ga ndėcėk wafac, Ahwėhn a mė mbok tahnėkėhni vėrėfal wafėhw imbėđ gė wahi gė vėhi (72).^{*} Payėkėhni vėhi vėhi karyėnkų lėųu, vankol hna fop gė hn'ile tėfėka nji umė hna dėnk. ² Mė ntehnėkėhni: «Barėp roka yabah yehėhna, bare vėryokuj va vėyabėna. Muntaryina ahwėhn kaų a nkwėnihni vėhaųary. ³ Yiryin! Payėđėmu

‡ **9:53** 9.53 Vėvė ankol tac va vėųawėlaųohna: Vėvė Samari va kwėhnaniho hn'ile cėnađėni wasađėha walėų hni ųa do vėųawėliųohna vėvė Yerusalem va gė Cery Cankaf Wėn ntėų hni ųa. ^{*} **10:1** 10.1 Wafėhw imbėđ gė wahi gė vėhi: Vikerėh vindaų ntehnėk wafėhw imbėđ gė wahi (70) do viųėntaų va wafėhw imbėđ gė wahi gė vėhi (72).

had vupe vunte wok wëyëtëna ÿayah fagant waÿin. ⁴ Ant'ayowu koryi, kufa viÿi hun, wapary wante hnëmpëtahnedun. Ant'ahahnu nkaŵ hna simpaÿi vahnë.

⁵ «Ge tënkërun hna tere dehnëryin ten: “Araſi yam ÿa nke hnë ÿi tere.” ⁶ Ge ahwëhn yam nke hnë tere rac dëwan hun iña nuÿad; ge gena më yam ÿa gë ÿal hun mbokajëd. ⁷ Ge ahnë kacaku, ñëwëryin tere rac tokëryin, ceryin ile yëdayirun ÿa, kabi aryokuſ tëfëka cosi. Ant'aryapu watere.

⁸ «Nkol nte-wo-nte rëkahnëdun ña kacatënihu vëvë nkol tac va, tokëryin ile-wo-le njëdanihu ÿa. ⁹ Yërenëryinëhni vëres vële yehëhna hnam va do dehnëryinëhni vëhni fop: “Tame Naŵ Wënu ña tëhajëku!” ¹⁰ Bare ge tëkërun hn'ankol ñwëÿatëni vëvë hnam va vëhacadiluhna, njiryin gë waÿëŵa walëŵ hni alehnuni vahnë va fop: ¹¹ “Cawëhnëderun wëla ivëd vëÿal hun ile ÿëmakëfu wapary fu ñi pitëlahnin. Yëtëryin dÿus: Naŵ Wënu ña tëhajëk.” ¹² Paryi pëÿadëmu: Fac kiti hna vëvë Sodom* vi vëÿapënanëhnëdëna dÿus gë vëvë iñi nkol ki.

Wahnaŵ wale wëÿëd wahwëtahnëdëna

¹³ «Meku ŵuhnë vëvë nkol mbë Korasin gë mbë Betësayida vi! ÿal hun hna ntik Wënu ña viÿë vifëmpëhannah va dina Tir gë Sidon. Ge hnam ntikënd viÿë virac, vëvë hnam vi mbiÿëk ga nkwëcëtakëndëni vankeya vantëŵ hni va. Cudakëndëni viÿi icëm do nëvakëndëni ibëhn vimbahn hna tufahnënëni gante njivëhnëni ka soſe ile ntidëniho kobëri ña. ¹⁴ Soſe umë ye fac kiti hna, vëvë Tir gë Sidon vëÿapënanëhnëdëna dÿus gë ŵuhnë ki. Piniſ hun iña yaŵëd ntëbi dëŵ hni ña. ¹⁵ Ŵuhnë vëvë Kaperënaÿum ntiyahnëku bi njihnëderun hafo ambin hn'ani? Gedëna koyëna. Ñoyëderun hafo janáma hna.»

¹⁶ Yesu më mbok ntehnëkëhni vëréfal vëlëŵu va: «Ale hnëpaku nëpako, ale wëÿëku ñwëÿëko, ale wëÿëko ñwëÿëka ale fayiko ÿa fëna.»

Vësan wafëhw mbëd gë wahi gë vëhi va (72) mbokajëdëni

¹⁷ Vëréfal wafëhw mbëd gë wahi gë vëhi va mbokajëniho g'uhnatah fëbah. Umë ntehnëniha Yesu: «Ahwëhn, wëla wayine ña maŵëhnëdënihefu ge ntehnëdëfunëhëhni g'uŵac hu!»

¹⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Ha, ante mëkërunëhëhniwo wayine ña nkeho had Sintani hnuðëfuho yojëd g'ambin had kol vëkëtak. ¹⁹ Nëparyin: njëdamu imëk ayëñënduni walën gë wafawëry do aŵëkuna Sintani; ñoñ gena ile hoð ntiŵu wëh. ²⁰ Bare antë natu ile maŵëhnëdënihu wayine ñi. Ile herik wamac hun ambin hna ñi rëfëka natu dÿus.»

Yesu ntik njëti rëmu

²¹ Wati rac dënk Iyir Ipacah iña pëbënëkawo Yesu uhnatah më ndekak: «Apa, Ahwëhn ambin g'inkal, camehnëmi gante njëtëndanëruhëhni vële ye had vutah ile soŵëhnëruhëhni vëhwëhn hakili g'uyët. Ha, Apa, ntiru koyëna kabi irac ÿadu.»

²² Tac Yesu më ntehnëkëhni vahnë va: «Rëm mëñ ÿa njëdëko fop. Ahnë yëtëlahna Aj'a, ge gena Rëm ÿa. Ahnë yëtëlahna Rëm mëñ ÿa ge gena ami, Aju ÿa do gë vahnë vële rëhnaſu rufëwuhni Rëm mëñ va.»

²³ Tac Yesu më cahëtak gë vëréfal vëlëŵu ka do më ntehnëkëhni vëhni fo: «Mbetarun ŵuhnë vële hnuð ile hnuðun ÿi! ²⁴ Kabi paryi pëÿadëmu, wakila wayaſah gë vëhnaŵ vëÿaſah wavë kobëri ŵa ñadëniho nuni do nkwëryëni ile hnuðun do wëryëdun ÿi, bare vëhnulohna do vëwëryëlohna fëna.»

Ñahnëryina Wënu ña do gë vëÿënta hun va

²⁵ Asan ale yëtëk dÿus sariya matëlehn ntehna Yesu, tëndëhna urënd: «Aharan, ye rëfëko liwu rënkahnu uwám usër hna?»

* 10:12 10.12: Wapëgwala 19.24-28

²⁶ Yesu më ntëkwaka: «Ye herik sariya fu hna? Hak nkwëryëdu?»

²⁷ Asan a më ntëkwaka: «Ŋahnëryehna Ahwëhn a Wën hu ŋa gë sakahn hu ŋa fop, g'intaŋary hu fop, gë fanka hu fa fop, do gë hakili hu ŋa fop do ŋahnëryehna aŷënta hu had wëjë dënk.✧»

²⁸ Yesu më ntehnëka: «Toña lëkwaru. Diry watac tënkëdu arayen hna.»

Uhnës uryindaryindan soŋe avë nkal Samari ale hwëhnak nëf

²⁹ Bare aharaŋ sariya ŋa ñadëho tufahn catëk. Më tëyëka Yesu: «Mo lë ye aŷënta mën a?»

³⁰ Yesu më ntëkwaka gë uhnës uryindaryindan, ntehnëka: «Nkeho asan ale wātiko naw̄ bë Yerusalem cëlëndand g'ankol mbë Seriko. Më kasëniha vële tebëniha fop ile njoko ŋa gë vëyi vële ntiyako va, ndafëniha had cëm, tavëlehnëniha, njini. ³¹ Hara, nkehëhna asëna wasadëha wasëwif ale sëlëndagidëho nkaw̄ tac, më cahnahëka. Ga nuka asan ale sërehnik a, më ndarëka njilehn. ³² Ahnë ahaw̄ary ale ryokuŋëdëho hnë Acery Wën Cankaf hna fëna tëfëgëlehni nkaw̄ tac. Ga nugëka, ndarëgëlehna nji, umë fëna. ³³ Avë nkal Samari, vële ñëwëni wasëwif, tëfëgëlehni umë fëna nkaw̄ tac hafo tëki ale sërehnik hna. Bare nunda tuŋ kayëhnahnëlehna dūs g'umë. ³⁴ Më tëhaka, njehneka gë vëlo hn'ile cërehnikëhna tëmpëlehna. Tac kayëndëka fali falëwu hna njohna cery vëhneh hna, hn'ile njiko njehna dūs. ³⁵ Fac le rëfiko ŋa më canëk koryi†, njëdahna ahwëhn cery a ntehnëka: “Paßëryehna aŷi asan. Ile-wo-le wënëdu ayehnahna ŋa mbokajëdëfu vësaŷi ami dënk.”»

³⁶ Awa, Yesu më tëyëka asan a: «Hnë vëyi vërar mo liyahnëki ye aŷënta ale ryafika ŷi?»

³⁷ Asan a më ntëkwak: «Ale haŷëhnahnëka ŷi ye.»

Yesu më ntehnëka: «Yirye wëjë fëna ali koyëna!»

Yesu vëhni Mari gë Marët

³⁸ Yesu nkok njind gë vëréfal vëlëwu va, tëkatëni hnë nkol. Asëval, ale wācic Marët, hacakawo tere lëwu hna. ³⁹ Mari maciko aheryu ŋa. Mari ntañako darël Yesu nëpanda wante nësëd ŋa. ⁴⁰ Bare Marët njabëkawo doku ŋa. Më njik darël vëhni Yesu hna ntehnëka: «Ahwëhn, gehahnahnëlihna bi ahery mën a tavëryëko doku ŋa fop; dehnëryehna ndemaŋo!»

⁴¹ Yesu më ntëkwak: «Marët, Marët, ndëñëru do njabëki nahan iŋa, ⁴² bare ryampo fo ye ile rëfëka ŋa. Mari rac tëhna do tavëtehnëdëna muk.»

11

Yesu ñañëndëdëhëhni iyëfa vëréfal vëlëwu va

¹ Fac ryampo calinëdëho Yesu sëñ. Ga puhnak arëfal aryampo alëwu më ntehnëka: «Ahwëhn, ñañëndëryifu gante njëfade, had gante ñañëndëkëhni San Ayary a vëréfal vëlëwu ki.»

² Yesu më ntehnëkëhni: «Ge njëfadun, dehnëryin: “Apa, arabi vahnë va fop njavëtëni Wën husëvah yeru; arabi naw̄ hu ŋa njij. ³ Yëdëryifu fac-wo-fac ile rokëdëfun. ⁴ Tavëhnëryifu ile wënëbun ŋa kabî tavëhnëdëfunëhëhni fop vële lëntahnëdëhëfu va. Ant'awaw̄ aravëfu yëkëhnahnifu gë wameh.”»

⁵ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Mpëd aryampo hnë wūhnë hwëhnaka lawo do nji g'andëcak ga ntehnëka: “Lawo, ñëgëhnërye ile rokëde. ⁶ Lawo mën yid uyas sabik tameki tere mën hna do ñoñ kwëhnala ile yëfadëfuha tok.”

⁷ «Ntiyahnëki bi lawo hu ŋa ntëkwajëdëhi bambery cery hna: “Tavërye yam! Tëkëbu fidu rënka ŋa. Ami gë vutah mën va ndakëbun. Koda wātu yëdaŷi ile

✧ **10:27** 10.27: Divëta Sariya 6.5; Soŋe Walevi 19.18 † **10:35** 10.35 Koryi: cos soŋe doku wafac wahi ye.

rokëde.”» ⁸ Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Pëyadëmu, wëla matëna njëdähna soje ile nkeni lawo yi, matëd njëdähna fop ile valëka ya kabi ñadina cëfëhna*.

⁹ «Awa, umë lehnahnëdëmu ami: Tëyëryindën njëdaderun, yëkëlehnëryindën nudun, bankëryindën rënka ya pidëtëhnëderun. ¹⁰ Paryi pëyadëmu, ale-wo-le rëyëka njëdade, ale yëkëlehnëka nuf do pidëtëhnëde rënka ya ale vankëd a. ¹¹ Naharyin ge aryampo hnë wuhnë hwëhnaka fatah muntata igis, lën bi njëdadëha? ¹² Ma ge inihn muntaka, fawëry bi njëdadëha? ¹³ Mama wuhnë mehahnërun bare viyë viferën yëdadunëhëhni vutah hun va do kas Rëm ile ye g'ambin yi njëdadëhëhni Iyir Ipacah inja vële rëyëdëha va!» Koyëna karanjëkëhniwo Yesu vërefal vëlëwu va iyëfa ña.

Yesu ma Belësebul?

¹⁴ Fac ryampo Yesu yine ntadëho hn'asan. Yine rac lidëhawo asan a kodina nës. Ga ntaka yine ya ahnë arac, asan a pëgwëlehn nësënd do kore ya pëmpëhnahnëkëhniwo. ¹⁵ Bare vëryampo kore hna ntehnëdëniho: «Asankaf wayine, ale wacik Belësebul, yëdadëha imëk ntahnëndëhni waji wayine!» ¹⁶ Vëryampo ñadëniho njëkëhnahnëniha: më tÿëniha tufahn dahëse vë g'ambin fëmpëhnahnah ile rufahnëd paryi nke Wënu ña fayika.

¹⁷ Bare Yesu njëtëko nahan dëw hni ña. Më ntehnëkëhni: «Ge vële vankëk inaw mëtëdëni vëhni fo, naw tac campëd, do ge vële vankëk tere fëna mëtëdëni, tere rac campëd. ¹⁸ Awa, ge Sintani mëtëdëni g'ucankaf ntëwu ña hak kod nko kahn ucankaf tac? Tëkwëd! Hara ntehnërun fëna g'imëk Belësebul ntadëfuhëhni wayine ñi. ¹⁹ Ge Belësebul yëdako imëk inja, awa, vahnë hun vële lantëdehëhni wayine ñi, mo yëdakëhni imëk ntahahnëdënihëni? Tufahnëdëni vëhni dënk kwëhnaluhna toña! ²⁰ Ge paryi g'imëk Wënu ña ntadëfuhëhni wayine ñi, paryi nke fëna Inaw Wënu ña tükik yal hun hna.

²¹ «Ge asan, ale njabëk imëk gë viwëta, njëkad tere lëwu ya, hnapul lëwu ya ahnë nufëdina. ²² Bare ge ale lëbëka fanka rëkik, do mëka, awa tebëdëha viwëta vile tamahnëko va do cahahnëd ile nufëhnëka ya fop.

²³ «Ale wok gentina gë ami ya aye w mën ye; do ale wok demadilohna varëpëwëhni vahnë ya campehnëdëhëhni.»

İboka wayine

²⁴ Yesu mboko nës: «Ge yine ntayik hnë ahnë, hn'ile nkeho cery ntëwu hna, njid njasëlehnënd wëwac wahankah hna njëkëlehnand hn'ile ñëwëd. Ge nuÿana, ntehnad: “Awa mbokadëfu cery mën hn'ile matibu hna”, ²⁵ do ge tëkatëka asan a had cery nte facënik, fëhwëtik hafo njiv. ²⁶ Njid njojëhni wayine ntawu mbëd gë wahi wante lëbëka wayap, njijëni ñëwëni hnam. Tac horot ahnë arac ya ntëbëde gë kobëri ka.»

Ndëwanini vële hnëpad wanës Wën

²⁷ Ante nësëdëho Yesu watac ña, asëval aryampo më ndekajëk bambery kore hna ntehna: «Asëval ale ryonkëki do yiwëndëki ya ndëwanik!»

²⁸ Yesu më ntëkwaka: «Tëfakëha ahnës: “Ndëwanini vële hnëpad wanës Wënu ña do ntindëni watac va.”»

Yesu ntëkwadëhëhni vële rëyëdëha dahëse

²⁹ Vahnë vëyabäh yijëdëho caharab Yesu, më ntehnëdëhëhni: «Vahnë vëvë gaki vi meni. Dahëse vë g'ambin fëmpëhnahnah tÿëdëni bare vëhnuÿadina. Sifa dahëse ile yehawo kila ile waciko Yonas yi fo nuÿadëni. ³⁰ Yonas yeho dahëse† vëvë nkol

* **11:8** 11.8 Kabi ñadina cëfëhna: Kode nkwëryi usëfëhnah asan aÿëntaw ya ye. † **11:30** 11.30 Yonas yeho dahëse: Dahëse Yonas ya ye wafac warar wale ntik donk gis hna, rac wëntëlëk gë wafac warar wale ntid Yesu yag hna.

Niniv[☆] va do Ajë Ahn'a yeged dahëse soje vahnë vëvë gaki vi. ³¹ Do fëna, fac ile kitiñedfëhëhni Wënu ña vahnë va, asëval ale hnaŵëko hn'inkal Saba nkentëde gë vahnë vëvë gaki vi, do tufahnëd vahnë vëvë gaki vi ntëntëni. Umë hn'ile tëkwik nkal hna matik njij nëpa usery Salomo ŵa[‡] do nkehëhna hnani ale lëbëka Salomo bare nëpadilunahna! ³² Fac kitiñ hna vëvë Niniv va nkentëdeni gë vëvë gaki vi, do tufahnëdëhni vahnë vëvë gaki vi ntëntëni. Vëvë Niniv va vëhni nkwëcëtani vankeya va ante nkwëryëniho wanës Yonas ña do nkehëhna hnani ale lëbëka Yonas bare ŵuhnë gwëcëtaluhna vankeya va.»

Humpen Wën r'imbahn hna

³³ Yesu mboko nës: «Ahnë pëdëdina lampu soje cow ma kob g'ancëhn. Yañ kanëde pëtënhnahnëhni vële rënkid va. ³⁴ Vinkër hu va ye lampu mbahn hu ña. Ge nudu wapacëk mbahn hu ña fop kwëhna[‡] humpen. Bare ge nudila wapacëk mbahn hu ña hn'umëhwëry nked. ³⁵ Awa nahary d'us ayëtahn humpen hunte hwëhnaru ñi bi gena umëhwëry. ³⁶ Ge mbahn hu ña fop kwëhna[‡] humpen, kwëhnana cape nte ŵëhwëryëka, had gë lampu peniru fop nkedëhi.»

Yesu ñañëndëhëhni wafarise ŵa gë vëharan sariya

³⁷ Ga puhnak Yesu wanës ña, farise ryampo më macëka ñi tokëni roka tere lëŵu hna. Yesu tënkëko tere hna ntañalehn hn'ile tokëde hna. ³⁸ Farise ÿa pëmpëhnahnëkawo g'umë ante kamahnëko pacënana wëbák ña gante nke namu lëŵ hni ka do ntañat roka ÿa. ³⁹ Awa, më ntehnëka Ahwëhn a Yesu: «Ŵuhnë wafarise ŵi, pacënëdun kamëhni ankëlëŵa ña gë mpan ña bare bambery walawary hun hna ule gë li wameh fo fëbëku. ⁴⁰ Nënkwërun! Gena bi Wënu ña lik kamëhni gë bambery per? ⁴¹ Yëdaryinëhni vëhayëhna[‡] va uyivah ule ye bambery vanëhëta hun va fop, tac pacëdun fop.

⁴² «Meku ŵuhnë wafarise ŵi! Njëdadunëha Wënu ña ÿëña hwëhn pëhw-wo ile varëpërun ÿa, hafo gë sifa yaryef yale-wo-yale rokëde do gë vihnëga sifa-wo, bare kwëtahnëluhna nëf icat g'iña Wënu ña: umë ye ile rëfakëha aliwu ÿa, hara dënkwëluhna fëna yëdahn ÿëña hwëhn pëhw-wo ile varëpërun ÿa.

⁴³ «Meku ŵuhnë wafarise ŵi! Wëlaña wale hnuhanderun ÿadun vacaliña hna do ñadun ayañiwu g'untënah wayëŵa bulunda hna.

⁴⁴ «Meku ŵuhnë! Had wayag wale yasande[§] do wok kamahnëdëna nkerun!»

⁴⁵ Aharan sariya aryampo më ntehnëka Yesu: «Aharan, gante nësëdu ki njewëdühëfu fuhnë fëna!»

⁴⁶ Yesu më ntëkwaka: «Meku ŵuhnë fëna, vëharan sariya vi! Njahëndëhnëdunëhëhni vahnë va lënah, do wëla rufa ÿi yeladiluhna aryemahnuni d'ib inji.

⁴⁷ «Meku ŵuhnë! Mbëryëdun nkwam wayag wakila wante ndawëniho vicër hun ña! ⁴⁸ Koyëna tufahnëdun njëtërun do cañahnëku ile ntini ÿa. Ha, vicër hun va ndawënihëhni wakila ña do ŵuhnë avëryu wayag walëŵ hni ŵa! ⁴⁹ Soje umë ntehnahnëk Wënu ña g'uyët lëŵu ŵa: “Payëdëfuhëhni wakila ña gë vëfëyahn wanës mën va. Ndawëdënihëhni vëryaŵ, vëyëntaŵ va mbërehnëdënihëhni.” ⁵⁰ Kobëri wapëgwa d'uniña hna ndawënihëhni wakila wayabah do vahnë vëvë gaki vi kitiñed Wënu ña had vëhni dënk ryawëkëhni vahnë vërac. ⁵¹ Abel yeho ale ryënkwicko ndawë ÿa hafo arëkwa ÿa, Sakari. Umë selele Cery Wën Cankaf hna ndawëko yëbëlan hn'ile cënade sadëha hna gë Cery Wën Cankaf ña hn'ile ñak cëvak hna.[☆] Ha, pëyadëmu

☆ **11:30** 11.30: Yonas 3.3-5 † **11:31** 11.31 Salomo aju David yeho, ahnaŵ Isërayel had rëmu. Umë vëryehneko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soje yasery ÿalëŵu (1 Vëhnaŵ 5.9-14; 6; 10.1-10). § **11:44** 11.44 Had wayag wale yasande: Age yag ña diyina dahëse ayasahnat yëtëru ma yëtëlihna, sariya Moyis ÿa ntehnëk tonkëru. (Vaker 19)

☆ **11:51** 11.51: Wapëgwala 4.8; 2 Itëfëta 24.20-22

Wënu ña kitinjédéhèhni vahnè vèvè gaki vi soñe wañi fop!

⁵² «Meku ðus wùhnè, vèharañ sariya vi! Nkèdèrun nkaŵ nte njètande Wënu ña. Tondadiluhna wùhnè dènk nkaŵ tac, do memaŷehnéðfunèhèhni vèle ŷaɗ tondani va, vèhodina ndécèni!»

⁵³ Ga cahnèk Yesu tere hna, vèharañ sariya va gè wafarise wà ntavèkèhniwo ðus g'umè, mè tàyèdèniha wayabah. ⁵⁴ Warènd tэндèhnèdènihawo, ñadèniho nès iñè ile kodèni ntehnèni ntèntèk gena toña nuŷahnèni ile nèsèdèni menèk pèlahnèniha.

12

Wanira soñe nkeya meh

¹ Wati rac vahnè wawuli wayabah hwèrako caharaɓ Yesu. Aki fo nkèñèlèdèniho kabi njabèniho ðus. Yesu mè pègwèk ntehnèdèhèhni ten vèrèfal vèlèwu va: «Keharyin levirwafarise ŷa: namu lèw hni ŷa, nès ile nkoni vèlifina ye. ² Pèyadèmu, ile-wo-le soŵik ŷa nuɗe do ile sèvak ŷa njètède. ³ Ile-wo-le hnèsèdun g'umèd ŷa, nkwèryède ge pacèk do ile-wo-le ŷakèŷakèhnèrunèha ahnè hn'acery pidik hna ndekade bulunda hna.

Ale rëfèka ntakuna

⁴ «Ntehnèdèmu wùhnè, wèlawo mèn: antè ntakuni vèle ryawèd mbahn do hara vèhodina ntini ile lèbèk umè. ⁵ Pèyadèmuna ale rëfèka ntakuna ŷa: dakèryiŵuna Wënu ña, umè ale ye ge ndawèk mbahn kod ntabu gè janáma. Ha, toña hnèsèhnèdèmu, umè rëfèka ntakuna! ⁶ Gena bi nkwafèdeni vuñer mbèd gè koryi toye fo? Bare Wënu ña dènk wèlahna wèla fèndampo hnè vutac. ⁷ Wèla mul bè vankaf hun ñi ndèkwèk. Ñoñ antè ntaku: wùhnè lèbèkèhni nafa ŷa kore vuñer vujabah!

Imaŵa ma ijwèŷ Yesu

⁸ «Pèyadèmu, ale-wo-le hnèsèk bulunda hna ami hwèhnèka, ami Ajè Ahn'a fèna nèsèdèfu karyènk wamèleka Wèn hna, ami hwèhnèka aŷi; ⁹ bare ge ahnè nèsèk bulunda hna kwèhnèlèwàhna, ami, Ajè Ahn'a fèna nèsèdèfu karyènk wamèleka hna, kwèhnèlèwàhna. ¹⁰ Ale-wo-le hnèsèd wanès wameh soñe ami, Ajè Ahn'a, kode tavèhni; bare ge Iyir Ipacah iña njewèk mahwèhnu kodena tavèhni.

¹¹ «Ge njiryeryirun soñe ahitiñiwu vacaliña wasèwif hna, ma vèsankaf hna, antè nkehahnahnu g'ile lèkwadun, ¹² kabi Iyir Ipacah iña karañédèhu hnè wati le rëfèka hna ile hnèsèdun ŷa.»

Uhnès uryindaryindan soñe avetak ahnènkawah

¹³ Hnè wati rac dènk, nkeho bulunda hna ale lehnèkawo Yesu: «Aharañ, dehnèryehna acèr mèn a caho ile lèwèbun ŷa.»

¹⁴ Yesu mè ntèkwaka: «Lawo, ami bi hwètik ahitiñ hun ma asahèlehnèhun?» ¹⁵ Tac mè ntehnèkèhni fop: «Gasery, keharyin ayèkèlehnèndu kantèm njabu viŷè kabi uwám ahnè gena hn'ile kwèhna hna, lakènde mbeta ðus.»

¹⁶ Yesu tètètanèlehnèhni iŷi uhnès uryindaryindan: «Asan avetak yeho. Kwèhnako wèhaŷ wale lèwèko ðus vantimp. ¹⁷ Nahadèho do tàyadèho: “Bi ye lidèfu? Kwèhnala igwac ryanahnu vantimp mèn vi fop.”

¹⁸ «Mè ntehnèk: “Awa, wèli ile lidèfu ŷa; ntihtèdèfu vandank mèn vi tac vokaryu liwu vante hnaŷèk ðus. Hnam kwètèdèfu vantimp mèn va gè vile hwèhnaɓu va fop. ¹⁹ Tac ntehnèdèfuha ntaŵary mèn iña: ‘Ntaŵary mèn, kwètaru ani hnapul yabah soñe wabèhn wayabah; yinègary, tokèry, cery do nèhèry!’ ”

²⁰ «Bare Wënu ña mè ntehnèka: “Ahnènkawah! Unji mèd dènk mbide ntaŵary hu ñi. Awa, mo lèwèd? Gena bi, hnapul ile varèpèru ŷi, ahnè ahawàry rokèd?”»

²¹ Yesu më nkwënëk: «Koyëna nkedëha ale varëpëd hnapul soje umë fo ÿa do betana viÿë Wën hna.»

Ikwëtahn Wën

²² Tac Yesu umë ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Soje umë lehnahnëdëmu: Ant'ahnahandu ile rokëdun ma viÿi vile liyadun. ²³ Gena bi uwám yabëk gë roka do mbahn iña yabëk fëna gë viÿi vi? ²⁴ Yëkëryinëhni wusëry wï: wahnadëdina, wavarëpëdina fëna, wafehnadina, wahwëhnana vandank, bare Wënu ña ndavëdëhëhni. Kas wuhnë vële lëbëkëhni nafa wusëry wï dinëndiluhna bi ntëbini vëhni d'us? ²⁵ Ge ahnë hnë wuhnë nahad uryëñah lëwu wã kod bi koyëna nkwën iyary wafac walëwu wã? ²⁶ Ge kodiluhna aliwu wëla viÿë viroy virac soje ye ryëñëdun viÿëntaw hna?»

²⁷ «Yëkëryin gante pëhnëd wapëtel wabë fëk ki: d'okunëdina do ßahnëdina wafand. Bare wëla ahnaw a Salomo, g'uvetak lëwu wã fop, nuÿalohna viÿi viwamah had ufëtel ryampo gë watac ki. ²⁸ Wënu ña koyëna cudëdëha idël nte ye dol ani do acahn ntoni gë hwëdëh. Ge umë toña ye, kas wuhnë cudëdëhu ntëbi dël inji! Ikwëtahn hun iña yabëna! ²⁹ Ant'avërandu soje ile rokëdun g'ile sedun fo do ant'aryënu. ³⁰ Ýin fop vële wok vëyëtëlahna Wën va vërad kwëlëkwël soje rac. Bare wuhnë kwëhnarunëha rëm ile yëtëk mbalëku. ³¹ Yëkëlehnëryin Naw dëwu ña tac njëdadëhu fëna ile valëku ÿa fop.»

Uvetak uvë g'ambin

³² «Antë ntaku, wuhnë fakore fatoy wape! Rëmun hnatah lëwu ye njëdawu Naw iña. ³³ Gwafëryin ile hwëhnarun ÿa ayëdawuni vëhaÿëhnah va koryi ÿa. Age ntirun koyëna mbarëpadun hnapul ile wok përekadina, had d'arël Wën hna kwëtarun mbin hna. Hnam pudina. Vële va vëhodina tükënëni, do vamaÿ va wahodina përekanëni. ³⁴ Hn'ile nke hnapul hun hna, nked iña hun iña kwëlëkwël.»

Ipëhwëta kaca Ajë Wën

³⁵ «Këbënyarin do afëdu walampu hun wã kwëlëkwël. ³⁶ Tëfëka ayewu had ale hnapëdëha ale ndokunënd ge mëncik iñël do ge tükik mbankat rënka ÿa pidëtëhna tan. ³⁷ Mbetani vëryokuñ vële tëkatëd ale ndokunëhnëdëni ÿa hara vëryakëna wakwëd! Toña fëyadëmu: ahwëhn tere arac pëhwëtaf soje nëhëtëhnëhni, ntehnëdëhëhni ntañani hn'ile tokëde hna do nëhëtëhnëhni umë dënk roka ÿa tokëni. ³⁸ Age fagant hn'umëd hna ma kob gë fac mëncik do nij tëkatëhni vëryakëna wakwëd vërac, mbetani! ³⁹ Yëtëryin d'us waji: ge ahwëhn tere ÿa njëtakënd wati le nijjëd ale ÿa, tavakëndilahna tënk tere lëwu hna. ⁴⁰ Pëhwëtaryin wuhnë fëna, kabi Ajë Ahn'a tükid hnë wati ile worun nahaluhna.»

Aryokuñ ale hahnëndak g'ale wok kahnëndana

⁴¹ Piyer më tëyëka Yesu: «Ahwëhn, fuhnë fo bi hnantanëhnëru iÿi uhnës uryindaryindan ma vahnë vi fop ye?»

⁴² Ahwëhn a më ntëkwaka: «Mo ga ye aryokuñ, ale hahnëndak do ritëka? Ahwëhn a kwëtehnahnëdëha vëryokuñ vëÿëntaw va fop, yëdahnëhni sah lëw hni roka wati ile rëfëka ÿa. ⁴³ Mbetak aÿi aryokuñ ge ahwëhn tere ÿa mëncik do tükata ga ntid doku lëwu ÿa! ⁴⁴ Toña ÿa fëyadëmu: ahwëhn tere ÿa kwëtehnahnëdëha hnapul lëwu ÿa fop. ⁴⁵ Bare ge aryokuñ arac a ntehnad ahwëhn tere ÿa mëncënkajëdina, do pëgwëlehn ndafëndëhni vëryokuñ va vësan gë vësëval per, tokënd do cend hafo ndëwënd njakaryëdëha! ⁴⁶ Awa, ahwëhn tere ÿa mëncid hnë fac ile nkok yëkadilahna aryokuñ arac, wati le nkok yëtëna, ndafëdëha daf ntavah do gante ntidëni vële wok vëwëtahnëlahna Wën ka ntidëha.»

⁴⁷ «Aryokuŋ ale yëtëk ile ñaɗ ahwëhn tere ÿa do pëhwëtana nti rac ndafëde dus.
⁴⁸ Do ale wok yëtëna ile ñaɗ ahwëhn tere ÿa do nti ile rëfëka ndafahni, toye fo ndafëde. Ge ahnë yabah nuÿak, yabah tÿëde; ale hwëtehnik yabah tÿëde ntëbi waÿëntaŵ ŵa.

Yesu yiryëjëna yam bare pitëndëlehn njojëk

⁴⁹ «Njijëbu duniÿa li soŋe yondu hwëdëh hnani. Ñankahnëko pëla taŋ! ⁵⁰ Wënu ña ñaɗ njaryehno* do ndëñëbu dus ani gë nkehahnënd ÿa! ⁵¹ Ntiyahnëku bi njijëbu duniÿa li soŋe yoku yam? Hali, pëyaɗëmu pitëndëlehn yijëbu. ⁵² Pëgw dol, ge vahnë mbëd mbankëni tere, vërar va takëlëdëhëhni gë vëhi va, do vëhi va takëlëdëhëhni gë vërar va. ⁵³ Rëm ÿa vësaŋëdina g'aju do aj'a vësaŋëdina gë rëmu; hnëm ÿa vësaŋëdina g'aryagu do aryag a vësaŋëdina gë hnëmu; hnëm jar ña vësaŋëdina g'asëval aju do asëval a gë hnëm asanu.»

Diryin sanah ÿa wati ile rëfëka

⁵⁴ Yesu nkoko nësëhnëndëni kore ÿa, ge nuni ambin ña ga mbahnik, ntehnëdëni taŋ tÿëd, gë paryi tÿëd. ⁵⁵ Ge nuni sël le watiɗ gë cape rëhw gë pëhna lav ka ga cëlëd ntehnëdëni njakëd, gë paryi njakëd. ⁵⁶ «Wuhnë vële wok ñaɗiluhna toña! Mëkëdun awëryu ile liyaɗ nkal li gë g'ambin; awa soŋe ye ye gwëryëdiluhna wati ile ye gaki ÿi?

⁵⁷ «Soŋe ye pitëndëlehnëdiluhna ŵuhnë dënk ile satëk? ⁵⁸ Age takëlëku g'ahnë njiryeryatëndi hn'ahitiŋ hna diry fere awëryëlu nkaŵ hna. Age gena umë njodëhi hn'ahitiŋ hna do ahiti ña njëdahnëdëhi asëdi. ⁵⁹ Tac pëyaɗëmu ge koyëna nkehu cahnediluhna hnam ge gena cosahnërun nav iŋa hafo pu.»

13

Nafa gwëcët vankeya

¹ Wati rac, vahnë yijëko tëfëtanëhnëniha Yesu gante ndawëhnëkëhniŵo Pilat, asankaf nkal, vëvë nkal Galile ka wati nte cënaɗëniho sadëha Wënu ña. ² Yesu më ntëkwakëhni: «Naharun bi vëÿi ndaŵini aki kabi vëhni lidëho wameh wacankaf ntëbini vëÿëntaŵ vi fop? ³ Pëyaɗëmu, gena koyëna! Do ge gwëcëtaluhna vankeya va fop, cëmëdun gë vëhni ki. ⁴ Vahnë pëhw g'imbëd gë vërar vële njohahnëko cery jihnah Silowe hna do cëmëlehnëni, ntiyahnëku bi vëhni lidëho wameh ntëbini vëÿëntaŵ vëvë Yerusalem vi fop? ⁵ Pëyaɗëmu, gena koyëna do, ge gwëcëtaluhna vankeya va gë vëhni ki, cëmëdun fop.»

Anuÿ ante wok dëwëdina

⁶ Tac Yesu më hnantanëhnëkëhni iÿi uhnës uryindaryindan: «Anuÿ yeho hnë sarëdiŋ. Asan ale hnaɗëko atëh tac ÿa njijëko kwëc, bare tëkatëlohna ga ntëwëk. ⁷ Awa më ntehnëka aryokuŋ a lëŵu ÿa: “Nuru! Wabëhn watar ye ga pëlahnëbu anj anuÿ do dëwëdina. Awa, ñosëry! Nula nafa ile kwëhnik hn'ani.”

⁸ «Aryokuŋ a më ntëkwaka: “Tavëry hnëwël fo; nkabëdëfu caharaɗ dëp inj do hovu ile wufëdëha. ⁹ Mpëd ntëwëd bëhn. Ge dëwëna, ñosëdëfu.”»

Yesu njërëndëhëha asëval ares fac ntaŵëla hna

¹⁰ Hnë fac ntaŵëla Yesu karaŋëdëhëhniwo vahnë hnë caliŋa wasëwif hna. ¹¹ Asëval ares yentiko hnam, yine huyëkawo. Hnë wabëhn pëhw g'imbëd gë watar kodilohna catëna. ¹² Yesu, ga nuka asëval arac, më macëka njij do ntehna: «Asëval, ntihëtik urey hu ŵa.» ¹³ Ante nësëdëho ña tindëkawo wëbák ña asëval a matëndalehn taŋ, pëgw cëmbënda Wënu ña!

* **12:50** 12.50 Wënu ña ñaɗ njaryehno: Yesu gena soŋe yary nësëd, bare paŋare ile rëfëka nti nësëd.

14 Bare asankaf caliņa Ƴa ntavėkawo đus gė Yesu kabi fac ntaŵėla njėrėnėkawo ahnė. Mė ntehnėkėhni kore Ƴa: «Wafac mbėd gė ryaŵ ye wale rėfėka ndokunahni ŵa; yijėn ayėrėniwu wafac warac hara gena fac ntaŵėla!»

15 Bare Ahwėhn a mė ntėkwaka: «Ŵuhnė vėle wok didiluhna ile lehnėđfunėhėhni vėƳėntaŵ ntini, ale-wo-le pokėtėđilahna bi ryahni lėŵu ma fali njohna pėdehna ŵėnka wėla hnė fac ntaŵėla hna? 16 Gena bi kobėri wabėhn pėhw g'imbėd gė warar, aƳi asėval, ale yentik hnėnk Abėraham, pėlak Sintani? Tėfėlahna bi ntihėti ures lėŵu ŵa hnė fac ntaŵėla?»

17 Ante nėsėđėho Yesu watac ųa vėƳėŵ vėlėŵu va cėfėhnėlehnėkėhniwo. Bare vėƳėntaŵ vėvė kore va fop natėkėhniwo gė đoku wamah ile ntidėho Ƴa.

Ile mėntėndėlehnahnėđėni Inaŵ Ŵėnu ųa

18 Tac Yesu mė ntehnėk: «Ye mėntėlėni Naŵ Ŵėnu ųa? Ye hođėfu ŵėntėndėlehnėŵėhni? 19 UƳėc tėh mutarėd* mėntėlėni, ule pahnėk asan hnė sarėđių lėŵu: pėhnėd, naƳ, nke had ankėhn, wusėry ŵa kođ kofėni hnam.

20 «Ye hođėfu voku ŵėntėlehnėŵėhni Naŵ Ŵėnu ųa? 21 Nke had levir ile nufėk asėval nėgw gė farin fayabah, tac cis fop.»

Mo rėnkėđ Naŵ Ŵėn hna

22 Yesu Yerusalem nkoko njind karanėhatėndėhni vahnė va vankol vacankaf hna gė vatoy hna per. 23 Ahnė mė tėyėka: «Ahwėhn, njabėđėni bi vėle fehėtėde va?»

Yesu mė ntehnėkėhni fop: 24 «Kamėnaryin arėnku rėnka suyah hna; pėyadėmu, vėyabah njėkėlehnėđėni tėnkėni hnė rėnka rac bare vėhodina. 25 Age ahwėhn tere Ƴa cėđėk rėnka Ƴa, awotu g'ipėr, tėkėđfun avankėndu alehnatėndu: “Ahwėhn, pidėtėndifu!”

«Bare ntėkwadėhu: “Yėtėla bi vėhni mo yerun!”

26 «Awa ntehnėđfunėha: “Gena bi tokėlahninėk do celahninėk? Karanėruhėhni vahnė va wėwac vankol fu hna.”

27 «Mbokėđ ntehnė fėna: “Yėtėla bi ne nkejėrun. Tavėryino, ŵuhnė vėle wok vėsatėna vi, ŵėnėđ vi fop!”

28 «Hnam rėkėđ kondėni do cemėlehnandėni wabeŵ ųa, ge nurunėhėhni vėhni Abėraham gė Isak, Sakob do gė wakila ųa fop Naŵ Ŵėn hna aravatewu ŵuhnė g'ipėr! 29 Matidėni vahnė va vacape vanah tak. Ntaŵadėni laŵa lėŵ hni hna Naŵ Ŵėn hna soųe ambėnt ųa. 30 Vėle ye gaki vėrėkwa vi yed vėryėnkwėryėnkw va do vėryampo hnė vėle ye vėryėnkwėryėnkw vi yed vėrėkwa.»

Yesu tėfėka cėm Yerusalem hna

31 Wati rac dėnk wafarise wėryampo tėhanihawo Yesu ntehnėniha: «Yiryeyi, ųaŵėtary ani; Erođ ŵad ndaŵi.»

32 Yesu mė ntėkwakėhni: «Yiryin alehnėhnunoŵa aƳi, avora vahnė ye had Ƴin: “Dol g'acahn wayine ladėfu do yėrėnėđėŵėhni vahnė, fac rarėna hna puhnadėfu đoku mėn Ƴa.” 33 Bare dol, g'acahn do gė yini tėfėko ryėcalu kabi kila Ƴa Yerusalem rėfėka nji soųe ndaŵi.

34 «Ŵuhnė vėvė Yerusalem vi, ŵuhnė vėle ryaŵėđėhėhni wakila do ryaŵėđėhėhni gė wėraka vėle payik Ŵėn Ƴal hun va! Gante ŵadėfuho đus varėpu đarėl mėn had cale nte varėpėkėhni vutahu vampaŵ vantėŵu, bare maŵėluhna. 35 Awa wėli Ŵėnu ųa tavėđ cery hun ųa: pėyadėmu bokėđiluhna ahnuwuno hafo wati nte ntehnėđfun: “Arabi Ŵėnu ųa njėđa ale yijėđ g'uŵac Ahwėhn a!”»

* 13:19 13.19 Mutarėd: Ile ŵacik mutarėd Ƴa waųėc atėh nte rokėde ye do fehėk wĩrėk. Waųėc wadėŵu ųa ŵėhnėmėk đus bare dėp dėŵu ųa naƳėk đus.

14

Yesu njërëndëha ares hnë fac ntaŵëla hna

¹ Hnë fac ntaŵëla hna Yesu njiko hnë tere asankaf wafarise rok roka. Vële yeho hnam va njëkëdënihawo Yesu gë hakili. ² Asan ale cënkëk mbahn inji fop hahnëko haryënkŵ lëŵu. ³ Yesu më tëyëkëhni vëharan sariya va gë wafarise ŵa: «Sariya fu ŷa maŵëryak bi, ma mbañëk bi njërëni ahnë fac ntaŵëla hna?» ⁴ Bare vëlëkwahna. Yesu më ñakëka njërënelehna aresa do ntehnëlehna mënc.

⁵ Tac më ntehnëkëhni: «Ge aryampo hnë ŵuhnë ntëbaryëka aju ma ryahni hnë kolomba, dabëtifilahna bi taŋ wëlakënde nke fac ntaŵëla?» ⁶ Vëholëlohna ntëkwani wanës watac fëna.

Yesu niradëhëhni vahnë va soŋe vilaña

⁷ Yesu kamahnëko vëhneh va tëhnađëni wëlaña wale ŷak hnëfak ŵa. Awa më nësëhnëkëhni waŋi: ⁸ «Age ahnë macehnëk rok roka ambënt cankaŋ, ant'ayi alaña ile ŷak hnëfak. Kod nke ale lëbëki ntënah fayehnaryik. ⁹ Ale ŵacehnëku ŵuhnë ŷa kod njij ntehni: “Yëđaryehna aŷi iŷi laña.” Awa, g'usëfëhnaŋ fo matëđu ayi alaña hafo laña rëkwa hna. ¹⁰ Age ahnë macehnëki, yirye alaña laña rëkwa hna. Koyëna ge tëkik ale ŵacehnëki ŷa, mpëd kod ntehni: “Lawo, yij alaña laña hnëfak li.” Untënah hu ŋa yed koyëna tase vële lañalahnërun va fop. ¹¹ Pëyadëmu, ale-wo-le hnaŷënaka mbanëde, do ale vanaka naŷënëde.»

Yesu niradëhëhni vahnë va macënihëhni vëhaŷëhnaŋ rok roka

¹² Tac Yesu më ntehnëka ale ŵacëkëhniwo ŷa: «Age macehnëđu roka vë g'anent ma vë g'anëka, ant'aŵacëhni wëlawo hu ma vëhery hu, hnënk hu ma vësaryënt hu vëvetak, kabi kod macëgënihi vëhni fëna do cosënihi ile yëđaruhëhniwo ŷa. ¹³ Bare ge macehnëđu roka ambënt, macëryihni vëhaŷëhnaŋ, vële nkojëk iñë ryampo mbahn hna, vële radëđ do gë vumëp. ¹⁴ Koyëna nëfadëhi, kabi vëhodina mbësanihi. Wënu ŋa vësadëhi ntëbi ile yëđaruhëhni ŷa ante mbëhnëđëni vële satëk va.»

Wanës vële ŵacehnik roka sankaf ambënt

¹⁵ Ga nkwëryëni watac aryampo hnë vële ntañalahnëniho hna më ntehnëka Yesu: «Mbëtak ale hnuŷad laña Naŵ Wën hna!» ¹⁶ Yesu më ntëkwaka gë iŷi uhnës uryindaryindan: «Asan ŵacehnëkëhniwo vahnë vëyabah roka ambënt cankaŋ. ¹⁷ Ga puhnayik roka ŷa më payëka aryokuŋ a macihni vëfay va: “Yijën, puhnayik.”

¹⁸ «Bare vëfay va fop muntadëniho tavëhnini, vëhodina njini roka. Asan a aryampo më ntehnëka aryokuŋ a: “Kaŷ laŵëbu takan, umë ñadëfu yëkiwu; muntami tavënde.”

¹⁹ «Aŷëntaŵ më ntehnëka: “Waper wuhni mbëđ laŵëbu, vëhni yidëfu yëkëhnaŋ; muntami tavënde.”

²⁰ «Ahaŵary kat më ntehnëk: “Takan ñëlëbu, umë wobu kođa yihahnu.”

²¹ «Aryokuŋ a më mbokak g'ale ndokuŋënd pëyahna fop wade ntëkwajik ŋa. Awa ahwëhn tere ŷa ntavëkawo đus ntehnëlehna aryokuŋ alëŵu ŷa: “Yiryeyi ñap waŷëŵa hna gë vankaŵ vambë nkol vi, ayojëhni vëhaŷëhnaŋ va gë vële ye vorovoro va, vumëp va do gë vële radëđ va.”

²² «Ga mbiŷëk toye, aryokuŋ a më njijëk ntehna ahwëhn tere ŷa: “Ntibu ile lehnakuho ŷa bare ha gaki nkok vilaña va.”

²³ «Ahwëhn tere ŷa më mbok ntehnëka aryokuŋ a lëŵu ŷa: “Yiryeyi vankaŵ wëhaŷ hna gë fop haryënkŵ wakece ŋa do ali fere ayojëhni vële fankëlëđun va fop njijëni, pëbahn tere mën ŷi. ²⁴ Toña ŷa fëyadëmu, wëla aryampo hnë vële ryënkŵakëbu ŵacu vi tokëđina roka mën ŷi!”»

Ale ŷad nke arëfal Yesu tavëđ fop

²⁵ Yesu nkoko njind do kore yabah rëfëdëhawo. Më cahëtak ntehnëhni fop: ²⁶ «Ale yijëd ÿal mën, ami rëfëka ñahno ntëbi rëmu, hnëmu, asëvalu, vutahu, vëheryu, vicëru, ntëbi umë dënk. Ge gena umë, kodina nke arëfal mën. ²⁷ Ale wok maŵana tëfëndo hafo paki cëm hnë kërëwa hna kodina nke arëfal mën.

²⁸ «Ge aryampo hnë ŵuhnë ñad mbëry cery cankaf njihnah dañadina bi njëk ten koryi lëwu ÿa bi gwër puhnand ðoku ÿa! ²⁹ Ge aki fo pëgwëk mëkëna puhna vële hnuð va tëkëd ndasëhnëdëniha.

³⁰ «Ntehnëde: “Aÿi asan pëgwëk mbëryënd bare mëkëna puhna ðoku ÿa!” ³¹ Ndampo fo nke ge ahnaŵ njinëhniðëha ahnaŵantawu uŵët, kwëhnatëhni vësan wawuli pëhw (10,000) do aÿëntaŵ a njijatënd gë vësan wawuli wafëhw wahi (20,000). Dañadina bi ten njëk bi kod mëtëni? ³² Ge kodina, payëdëhëhni vahnë ahnaŵantawu hna, wati ante nkok ñaŵëk ña, nkwëryëlëni antë mëtëni.» ³³ Awa, më ntehnëk Yesu: «Koyëna nke: wëla aryampo hnë ŵuhnë kodina nke arëfal mën ge maŵëna tav ile kwëhnaŵ ÿa fop.

³⁴ «Wañiry ña iñë fërën ye, bare ge gona ñañ, hak kode mbokaryi ñañëni; nkufahni nkal inji ma uhnëða ŵa? ³⁵ Nafa goryaryëdina wañiry wante wok gona ñañ; canëde. Nëparyin ðus ge kwëhnaŵ vanëf awëryahnu!»

15

Ife ile sëvëko hnuyik

¹ Vërëf ÿatëtanke gë vahnë vëweh vëhaŵary tëhadënihawo Yesu soñe nëpaniha.

² Wafarise ŵa gë vëharan sariya va umë mëhnaðëni ntehnëdëni: «Aÿi asan maŵëk kacahni vëli wameh do tokëlahnëdëni gë vëhni!»

³ Awa Yesu më nësëhnëkëhni aki: ⁴ «Hnë ŵuhnë, ge ahnë kwëhnaŵëhni wape keme do cëvaryata ryampo, tavëdilihna bi wañëntaŵ ña fop hn'ile keryëdëhëhni hna njihahn njëkëlehna ile sëvëk ÿa hafo nuja? ⁵ Do ge nujëka natidëha, ndafidëha vankus hna mënceryehn. ⁶ Age tëkëk tere lëwu hna macëdëhëhni wëlawoŵu ŵa gë vësaryëntaŵu va fop do ntehnëhni: “Yijën nëhin kabi nujëbuha ife mën ile sëvëko ÿa!” ⁷ Paryi pëyaðëmu, ambin hna fëna koyëna dënk nked: ge ali wameh aryampo fo nkwëcëtak vankeya va, uhnatah ŵa njabëd ðus hn'ambin hna ntëbini vësatah vëyabah vële nkok balëna gwëcët vankeya vantëŵ hni.»

Uÿëc koryi ule sëvëko hnuyik

⁸ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge asëval hwëhnaŵ wañëc koryi ipëhw, cëvaryata uryampo, pëdëdina bi lampu ÿa, pahëc cery ña do njëhër wajira fo hafo nu? ⁹ Do ge nuk, macëdëhëhni wëlawoŵu ŵa gë vësaryëntaŵu va ntehnëhni: “Nëhënefu kabi nu bu uÿëc koryi ule hnambëbuho ŵa!” ¹⁰ Toña ÿa fëyaðëmu, ge aŵen aryampo fo nkwëcëtak vankeya vameh vantëŵu va wamëleka Wënu ña natëdëhëhni ðus.»

Rëm le hnuka fatah fantëŵu fante sëvëko

¹¹ Yesu më mbok ntehnëk: «Asan hwëhnaŵëhniwo vutah vucan vuki. ¹² Fatoy fa më ntehnëka rëmu: “Apa, yëdarye hnapul ile lëwë ðëfu ÿa.” Awa rëm ÿa më cahëlehnëkëhni vutahu hnapul lëwu ÿa.

¹³ «Hnë wafac toye, fatah fatoy fa më nkwaŵëk ile ceharyiko ÿa, njilehn hn'inkal ñaŵah ðus gë koryi lëwu ÿa fop. Umë njik tokëk koryi lëwu ÿa hnam hafo puhn. ¹⁴ Ga puhnëk koryi ÿa, inte cankaf yeho nkal tac, pëgwëlehn njëkëlehnand ile rëfëka ÿa. ¹⁵ Njilehn ndokunëhnënda asan avë nkal tac. Asan arac, umë njoka gë wëhaÿ walëwu njëkandëhni vampëhëmpëh*. ¹⁶ Fatah fa ñadëho ðus pihnenanti wëla g'uryav vampëhëmpëh ŵa fo, bare ahnë yëdadilawohna.

* **15:15** 15.15 Vampëhëmpëh: Vampëhëmpëh va wafacëna haryënkwaŵ wasëwif ŵa.

17 «Awa ndënkwëtaheh nteha: “Vëryokuŋ Apa va fop tokëdëni gante ñadëni ka bare ami, inte yad ndawo ani! 18 Mbokadëfu gë vëhni Apa lehnëwa: ‘Apa, ntëntahnëbuha Wënu ŋa do ntëntahnëmi wëjë fëna. 19 Gona tëfo yewu fatah hu. Pëlarye had aryampo gë vëryokuŋ hu ki.’ ” 20 Kahnëtaheh mbokand gë vëhni rëmu. Fatah fa nkoko ŋaw tëkahn tere hna nujata rëmu yã ga njijëd, umë kayëhnahnëka dus g'aju do nkary kacahna g'uhnatah.

21 «Tac fatah fa më ntehnëka rëmu: “Apa, ntëntahnëbuha Wënu ŋa do ntëntahnëmi wëjë fëna. Gona tëfo yewu fatah hu.”

22 «Bare rëmu më ntekëhni taŋ vëryokuŋ vëlëwu va: “Dëfëryin ayoju acud ante yãk wamëk ŋa asuduna ajë mën ayi; diryina nënk fëmbak hna†, do afaryuna wapary. 23 Yojëna fañihni fante yãk hniryëkëfa aryawuna; tokinëhna ntihahnina ambënt. 24 Ayi ajë mën had ale sëmëk nkeho do tame mbëhnik, cëvëko do nubuha.” Pëgwëlehnëni ambënt ŋa.

25 «Wati rac, fatah fandënkwëryënkwa asan arac fa g'ikaŋ nkeho. Ga mëncid tëhat tere yã, umë nkwëryëkëhni vahnë ga nkaŋdëni. 26 Më macëka aryokuŋ aryampo tëya bi ye ye tere hna. 27 Aryokuŋ a më ntëkwaka: “Ahery hu wëncik, rëmu h më ndawëhnëka fañihni fante hniryëk fa, kabi yam fo mëncik.”

28 «Ntavëlehna fatah fandënkwëryënkwa fa do ŋwëyëko tënkëdina tere hna. Rëmu më cahnik muntahna tënk. 29 Bare umë ntëkwaka: “Nëpary, Apa, wabëhn wayabah ye kobëri ga ndokuŋëhnahnëdëmi, hara gwajëhnëlihna wëla uhnës ryampo. Bare wëla fanankal yëdalihowahna lihahnëfuna ambënt gë wëlawo mën wã. 30 Ayi ajë hu ale wëncik ayi, umë gë vësëval tokëni koryi hu yã fop bare umë ryawëhnëruha fañihni faniryah fa alinëhnahna ambënt!”

31 «Rëmu më ntëkwaka: “Fatah mën, wëjë g'ami nkelahnik kwëlëkwël, do fop ile hwëhnëbu yã wëjë hwëhnëk. 32 Tëfëka natëfu ntiyin ambënt kabi ayi ahery hu, ale wëncik ayi, had ale sëmëk nkeho, mbëhnaryëkoŋa, cëvëko do nuyik.”»

16

Aryokuŋ ale ritëk

1 Tac Yesu më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Ahwëhn hnapul yabah yeho. Asan arac hwëhna kawo aryokuŋ ale kwëtahnëko dus. Fac ryampo umë njijik pëyayik: “Aryokuŋ hu yã përekanëd hnapul hu yã fop.” 2 Asan a më macëka aryokuŋ a nteha: “Awa, ye wëryëdëfu hnësëde soŋe hu? Pëyarye gante ndokuŋahnëru hnapul mën ka: kodila awo aye aryokuŋ mën.”

3 «Aryokuŋ a më ntehnak: “Ale ryokuŋëhnëdëfu yã daŋa nkeho. Hak ga ntiyadëfu? Age ntehnëbu yiwu yam, kwëhnala fanka. Age ntehnëbu fëna yiwu wunta, cëfëndëho. 4 Njëtëbu ile lidëfu yã wëla layiwu doku li nuŋadëfu hn'ile ñëwëdëfu!”

5 «Umë macëkëhni aryampo aryampo fop vële hnavëkawo ale ndokuŋënd va. Më ntehnëka aryënkwëryënkwa a: “Wayëhw wonanëruha ale ryokuŋëhnëdëfu ayi?”»

6 «Asan a më ntëkwak: “Wabido keme (100) wacankaf wagu wonanëbuha.”»

«Aryokuŋ a më ntehnëka: “Wëlin kayëte nav hu ŋa. Dañary ñap aher wafëhw imbëd (50).”»

7 «Më mbok ntehnëka ahawary: “Wëjë lë, wayëhw wonanëruha?”»

«Më ntëkwak: “Wësaku keme (100) vantimp.”»

«Aryokuŋ a më ntehnëka: “Wëlin kayëte nav hu ŋa; kerëry wafëhw mbëd gë warar (80).”» Koyëna ntikëhniwo fop.

† 15:22 15.22 Diryina anënk fëmbak hna: Anënk ŋa rufahnëdëha fatah fa tere hna nkentahnik.

⁸ «Awa, ahwëhn hnapul a, ga nuko gante kamënako ka, nësëko wapërën soje warit aÿi aryokuŋ a mama tokahnëkawo. Toña ÿa fëyaďëmu, vële fabëk vëÿi ÿi đuniÿa vi fo ÿak ritëk yëbëlan lëw hni ntëbënihëhni vëvë hnë humpen Wën vi. Vëvë hnë humpen Wën vi vëyëtëna gante nkedëni gë iÿi đuniÿa.»

⁹ «Ami ntehnëďëmu: Yëdahnëryindën iÿi hnapul vë đuniÿa ile rokad gante tëfëka ka. Koyëna, ge puryaryëku, Wënu ña kacadëhu tere lëwu hna do nuÿadfunëhëhni wëlawo.

¹⁰ «Ale facënak viÿë vile ÿak vak hna pacënad visankaf hna fëna; ale ronkënak viÿë vile ÿak vak hna tonkënad visankaf hna fëna. ¹¹ Awa, ge pacënaluhna hnë hnapul vë đuniÿa li, Wënu ña kwëtehahnëďëhu bi hnapul paryi ÿa? ¹² Do ge pacënaluhna hnapul vëÿëntaŵ hna Wënu ña njëdadëhu bi hnapul ile hwëhnërun paryi ÿa?

¹³ «Ahnë kodina njohalëhni vahnë vëhi gë ntaŵary dëwu ña fop: canëďëni g'aryampo do ñahnëďëha; ñewëďëha aÿëntaŵ a do njafa. Kodiluhna ayohaluna Wënu ña do ayohalu fëna koryi ndampo fo.»

¹⁴ Wafarise, wale wëryëko waŋi wanës fop ña, njafanëďënihawo Yesu, kabi koryi ÿa yeho lawo lëw hni ÿa. ¹⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Wëhnë ntiyaďun had vësatah tase vahnë hna, bare Wënu ña njëtëk ile ye ntaŵary hun hna. Toña ÿa fëyaďëmu, ile naÿënëni vahnë ÿa Wënu ña ñadina rac.

¹⁶ «Sariya Moyis ÿa gë vëkayëte wakila va kwëhnako fanka hafo ante tëkiko San Ayary a do kobëri tac, pëyahniko Wanës Wakasëk itëk Naw Wënu ña do ale-wo-le ntid fere fop tënkahn. ¹⁷ Dehnëla sariya ÿa goryeryëna fanka. Ambin ñi g'inkal inÿi yancëk nambi gë fakerëh fëndampo fatiy famb sariya cëvëďina muk.

¹⁸ «Sariya ÿa tufahnëď, ale vambëka asëvalu do ñëla ahaŵary ntik ile mbañëk Wënu ña, do ale ÿëlëka asëval ale mbambëka asan ahaŵary ntik ile mbañëk Wënu ña.»

Uhnës uryindaryindan soje Lasar g'asan avetak

¹⁹ Awa Yesu nantanëhnëkëhniwo iÿi uhnës uryindaryindan: «Asan avetak yeho. Asan arac viÿi viwamah ntiyaďëho vilakah ntaŵi do tokëďëho had ambënt ye tere lëwu hna fac-wo-fac. ²⁰ Asan ahaÿëhnah yeho fëna, Lasar maciko. Rënka tere avetak hna ntanëďëho, wahajëhn fo nkehawo mbahn inÿi fop. ²¹ Vacawël ile tokëďëho avetak va ñadëho đus tok; bare ñoñ yëdadëlohna. Ile ÿak siyamëk ÿa wabe ña fo yijëďëho ndaÿëndëniha wahajëhn wä.

²² «Awa, fac ryampo ahaÿëhnah a cëmëko do wamëleka ña më njoniha đarël vëhni Abëraham hna. Tac avetak a fëna cëmëko, më mbañik, ²³ janáma hna ntabiko, hnam korotëďëho đus. Ga njëkalend më nuka ñawët Abëraham gë Lasar ga kakëni. ²⁴ Avetak a pëgwëlehn ndekand: “Apa Abëraham, kaÿëhnahnëryiÿi g'ami! Payehna Lasar koyi wëla sëmët irufa lëwu ÿi fo wënka hna njij njamënahno ryëw ÿi, korotëďëfu đus hnë huji hwëďëh.” ²⁵ Bare Abëraham më ntëkwaka: “Fatah mën, đënkwëтары fop ile ÿađuho ÿa nuÿaruho ante nkoruho cëmëlihna ña, bare Lasar mbër ña nuÿako umë. Tame, ani mbosëvosehnëde wako wadëwu hna, hara wëjë mbër ña yehahnëru. ²⁶ Do fëna hatëh hacankaf yehëhna yëbëlan fu soje vële ÿad njiryini va vëhoďina, do kodëna ndaniji fëna hatëh hi njihahniji hn'ile nkebu li.”

²⁷ «Avetak a umë ntehnëka: “Apa, këlami, payeryehna awa Lasar tere apa hna. ²⁸ Vukery imbëď hwëhnaŋu hnam. Nji njëtëndanëhni soje antë njijëni vëhni fëna hnë iÿi ÿëwa hwëhn mbër.”

²⁹ «Abëraham më ntëkwaka: “Vikerëh Moyis gë wakila ña ye ile yëtëndanëďëhëhni vëhery hu va: araŋi nëpanihëhni do maŵëhnëndënihëhni!”

³⁰ «Avetak a më ntehnëk: “Umë gedina gwër, Apa Abëraham. Bare ge ahnë mbëhnëk vësëm hna nji tëkatëhni, nkwëcëtaďëni vankeya va.”

³¹ «Bare Abëraham më ntëkwaka: “Vëhnëpana vikerëh Moyis va wakila ña; gena ge ahnë vëhnëk vësëm hna maŵëhnëdëni.”»

17

Wameh g'itavëhn

¹ Yesu më lenëkëhniwo vërefal vëlëwu va: «Nkeď kwëlëkwël ile rëkëď ntiyehnëdëhni vahnë va wameh. Bare meka ale liyehnëka aŷëntaŵu wameh! ² Soŋe sifa ahnë arac pecek nkwaki bëraka gëb li tac ntabi hnë wov, ani gë ntiyehnahnënda ahnë wameh lakënde fatah Wën fëndampo fo.» ³ Yesu më mbok ntehnëk: «Keharyin dus!

«Ge aŷënta hu ntëntahnëki niraryehna; ge maŵëk ntëntëk do nkwëcëta vankeya va tavëhnëryehna. ⁴ Lakënde ntëntahni wahwënta mbëď gë wahi fac hna do nte-wo-nte ña mbokaj ntehni: “Tavëhnërye, ntëntëbu”, tavëhnëryehna.»

Fanka ikwëtahn

⁵ Tac vëfayik va ntehnënihawo Ahwëhn a: «Gwënëry ikwëtahn dëw fu ña!» ⁶ Ahwëhn a më ntëkwakëhni: «Ge kwëhnarun ikwëtahn nte vak had uŷëc mutarëd, kofun alehnuna aŋ'atëh, “Gëcary ani ayi afëla wov hna”, do maŵëndëhu.»

Aryokuŋ ale lid d'oku lëwu

⁷ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge ahnë hnë wuhnë kwëhnaka aramp ale yamëď wëhaŷ ma heryëďëhëhni wusaŵ, gena bi dehnëďilahnä ge mëncik: “Yij alaña arok roka ŷa.” ⁸ Bare ntehnëďëha: “Ge pëhwëtaru ahnëgëhno roku do sewu, tac g'arok g'ase, wëjë fëna.” ⁹ Tëfëlahna camehni aramp arac kabi d'oku lëwu ŷa fo ntik. ¹⁰ Koyëna nke soŋe hun ŷa fëna, ge ntirun fop ile ntehnëku Wën ŷa, dehnëryin: “Vëryokuŋ fo yëfun vële wok vëwonëhnanina iñë. Doku lëw fu ŷa fo libun.”»

Yesu vëhwëhn mbiŷ pëhw njërëned

¹¹ Ante nkoko njind Yesu Yerusalem ña, yëbëlan resiŷo Samari gë Galile tëfëko. ¹² Ante ntënkëďëho ankol ña tëhaniahawo vëhwëhn ambiŷ ipëhw. Umë kahnëni ñaŵët ¹³ pëgwëlehnëni këlandëniha ndekandëni: «Yesu, Asankaf, kaŷëhnahnëryiŷi gë fuhnë!» ¹⁴ Yesu, ga nukëhni, më ntehnëkëhni: «Yiryin njëkënihu vësëna wasaďëha va.*» Wati nte njidëniho ña, njërëniho.

¹⁵ Aryampo hnë vëhni, ga nuk njërëk, mbokajëko ndekajatënd icëmb Wënu ña. ¹⁶ Ga tëkik d'arël Yesu, ndënkwehnelehn haryënkwe lëwu yëka ŷi nkal li, do camehnënda. Asan arac avë Samari yeho.

¹⁷ Yesu më ntehnëka: «Gena bi pëhw iña fop yërënik? Ne nkehëhni mbëď gë vëhnaŷ vëŷëntaŵ va? ¹⁸ Vëhnaŷana bi mbokajëni camehnëniha Wënu ña? Ahneh ale wok gena sëwif, aŷi fo vokajëk?»

¹⁹ Tac Yesu më ntehnëka asan a: «Matëry, ayi; kwëtahnëhu ña njërëneki.»

Naŵ Wënu ña rëk tëki

²⁰ Fac ryampo wafarise ŵa tëyënihawo Yesu bi guve tëkid Naŵ Wënu ña. Umë ntëkwakëhni: «Naŵ Wënu ña yijëďina had iñë ile hnuďe. ²¹ Dehnëďëna: “Ani nke”, ma “Hnani nke”, ami pëyaďëmu, Naŵ Wënu ña hnë wuhnë tëk nke lakënde nudiluhna.»

²² Tac më ntekhëhni vërefal va: «Wati yejëk ile përeďëhu ahnuŵuna Ajë Ahn'a wëla fac ryampo fo, bare nudilunahna. ²³ Ntehnëďërun: “Ani nke!” ma “Hnani nke!” Ant'aŵaŵu, ant'arëfuni. ²⁴ Yëtëryin, fac Ajë Ahn'a, ge tëkik, nkeď had mbilëbilik

* **17:14** 17.14 Yiryin njëkënihu vësëna wasaďëha va fëhnëtanëk vësëna wasaďëha va nunihëhni do pëyahnehni vëhwëhn mbiŷ va njërëni. (Soŋe Walevi 14)

ambin hn'ani penëlehn duniya yi fop. ²⁵ Bare afo korot ten dus, do vahnë vëvë dol vi ñwëyëdëniha.

²⁶ «Wafac wale njihahnid Ajë Ahn'a nked had gë yamani rëm fu sankaf, Nowe, ka. ²⁷ Vahnë va tokëdëniho, cedëniho, ñëlëldëniho, do njëdahnëdënihëniwo vëryag hni va ñëlini, hafo fac hn'ile tënkahnëko Nowe sisikulu hna. Awa wac sankaf yijëko nkal hna ndawëhni fop.✠

²⁸ «Nkeho fëna had yamani Lot ya: vahnë va tokëdëniho, cedëniho, ntawëdëniho do nkwafe'dëniho, njamëdëniho do mbëryëdëniho watere, ²⁹ hafo fac hn'ile cahnëko Lot Sodom hna: Wënu ña tëviko g'ambin rëv hwëdëh do gë wëraka hwëdëh ndawëkëhniwo vahnë va fop†.

³⁰ «Koyëna nked fac le tufëhna'd Ajë Ahn'a: vahnë va doku lëw hni fo ntidëni, vëfëhwëta'dina ikaca mën.

³¹ «Fac rac ale yed karyënk w cery ntëwu ña, antë tënk bambery nuf viyë vilëwu; do ale ye hn'ika'y dëwu ya fëna antë mënc gë yalu. ³² Ndënk wëtaryin ile yehawo asëval Lot ya‡. ³³ Ale yad iyi duniya ya cëmëd, bare ale wok kwëtahna nëf iyi duniya ya pehëta'd umë dënk. ³⁴ Pëya'dëmu, hnë umëd tac vahnë vëhi ryakëd hn'ipad ndampo fo; nufëde aryampo do tavi a'yëntaw a. ³⁵ Vësëval vëhi rëkëd ndawëndëni ryëwa ndampo fo; nufëde aryampo do tavi a'yëntaw a. ³⁶ [Vësan vëhi yed hn'ika'y; nufëde aryampo do tavi a'yëntaw a.»]

³⁷ Vëréfal va më tëyëniha: «Ahwëhn, ne nked watac?»

Yesu më ntëkwakëhni: «Hn'ile nked wayas hna mbarëpëlëdëni wahuy wã.»

18

Uhnës uryindaryindan soje ahitiñ ayapah

¹ Yesu më mbok nësëhnëkëhni kat vëréfal vëlëwu va tufahnëhni tëfëkëhni njëfandëni kwëlëkwël hara vësiletana: ² «Nkeho hn'ankol ndampo ahitiñ ale woko dakëdilahna gë Wënu ña do dënëndëdëhniwohna vahnë va. ³ Nkeho fëna hn'ankol tac asëval ale cëmaryëko asan. Asëval arac njidëho kwëlëkwël ahitiñ hna ntehnënda kitiñëhni g'ale nkelëkëhni ya.

⁴ «Ahitiñ a ñwëyëdëho kwëlëkwël, tac më ntehnak: “Dakëdilahna gë Wënu ña do dënëndëdëwëhniha vahnë va, ⁵ bare kabi ayi asëval mbërehnëko, kitiñëdëfuhëhni, soje antë mbok nij njankëndo gë wanës.”»

⁶ Tac Ahwëhn a më mbok ntehnëk: «Nëparyin wante nësëk ahitiñ ayapah arac! ⁷ Awa, Wënu ña lë gwëcanëdëhniha bi vële kwëhnëk va age muntadëniha g'umëd gë g'anent? Demankëdëhniha bi? ⁸ Pëya'dëmu, nkwëcanëdëhëhni wati le rëfëka ya. Bare ge Ajë Ahn'a mbokajëk tëkatëdëhëhni bi vële hwëtahna nkal li?»

Farise gë arëf yatëtanke

⁹ Yesu mboko nanta iyi uhnës uryindaryindan soje vële ntiyahnëk satëk do yafëkëhni vëyëntaw va fop: ¹⁰ «Nkeho farise g'arëf yatëtanke. Vësan vërac tënkëniho Cery Wën Cankaf hna imunta. ¹¹ Farise ya më kahnëk muntad cahët minu fo ntehnënd: “Wën, camehnëmi gante nkobu gela gë vëyëntaw ki, vële led vëyi vahnë, wëk do yëkëlehnëd vësëval vëhawary; ha, camehnëmi gante nkobu gela g'ayi arëf yatëtanke ki. ¹² Cuñëdëfu wahwënta wahi wafac mbëd gë wahi hna, do njëdahnëdëfu Cery Wën Cankaf hna hwëhn pëhw hn'ile-wo-le hnuyabu hna.”

¹³ «Arëf yatëtanke ya, umë, kamëhni kahnëko ñawët mbankatënd sakahnëha do dëkëdilahna kañ g'ambin ntehnënd: “Wën, ka'yëhnahnëryi'i g'ami, aravëhno kabi awën yëbu.”»

✠ **17:27** 17.27: Wapëgwala 6.9; 7.24 † **17:29** 17.29 Ndawëkëhniwo vahnë va fop afo tere Lot ya. (Wapëgwala 19.29) ‡ **17:32** 17.32 Asëval Lot ya mbacik nke had apahn wanjiry. (Wapëgwala 19.26)

¹⁴ Yesu më mbok ntehnëk: «Paryi pëyadëmu, Wënu ña arëf ýatëtanke ýi, ntehnëko satëk, gena farise ýi. Ale-wo-le hnaýënaka mbanëde bare ale vanaka naýënëde.»

Naŵ Wënu ña vële ye had vutah hwëhnëk

¹⁵ Vahnë yinenëhnikawo Yesu wëla vutah vutoy va tindëhni wëbák wadëwu ña ndëwahni. Vëréfal va, ga nuni rac, më niranihëhni. ¹⁶ Bare Yesu më tahëndakëhni vutah va do ntehn: «Tavëryinëhni njijëni vutah va, ant'aŵemaýehnnuni, kabi Naŵ Wënu ña vële ye had vëhni va hwëhnëk. ¹⁷ Toña ýa fëyadëmu, ale wok maŵëhnëlahna Wënu ña had gante maŵëndëhëhni fatah rëmu gë hnëmu ka tënkëdina muk Naŵ Wën hna.»

Asan avetak gë Yesu

¹⁸ Hnë wati rac, asankaf wasëwif rëyëkawo Yesu: «Aharan afërën, ye rëfëko liwu rënkahnu uwám usër hna?»

¹⁹ Yesu më ntëkwaka: «Soje ye wacëduho afërën? Ahnë afërën gena ge gena Wënu ña fo. ²⁰ Soje ile rëyëru ýi, gena njëtëru bi vakwëda va? “Ant'aryawá ahnë; ant'ayëkélehna asëval ahaŵary; ant'ale; ant'aye sede wamër; dënëneriyihni rëmu gë hnëmu.”»

²¹ Asan a më ntëkwaka: «Vanj vakwëda fop maŵëhnëbu kobëri utah mën hna.»

²² Yesu, ga nkwëryëk wanës watac, më ntehnëka: «Awa, iñë ryampo wojëki: yiry awaf fop ile hwëhnaru ýa do ayëdahn koryi ýa vëhaýëhnah va, koyëna nuýadu hnapul yabah ambin hna. Tac yij arëfëlehnëndo ami fo.»

²³ Bare asan a, ga nkwëryëk wante ntehnëka Yesu ña, njamëlehnëko kabi mbetako dus. ²⁴ Yesu, ga nuka gante njamëk ka, më ntehnëk: «Ntakëk vëvetak tënkëni Naŵ Wën hna! ²⁵ Itënk yonkomb hnë hatëh sirehn ýak hnëñëk g'itënk avetak Inaŵ Wën hna.»

²⁶ Vële hnëpadëhawo va më ntehnëni: «Mo ye awa ale hode pehëti ýa?»

²⁷ Yesu më ntëkwakëhni: «Vahnë va vëhodina, bare Wënu ña kod.»

²⁸ Awa, Piyer më ntehnëka Yesu: «Nëpary, tavëbun ile hwëhnabun ýa fop soje arëfëlehnëde.»

²⁹ Yesu më ntëkwaka: «Toña ýa fëyadëmu: ge ahnë tavëk tere lëwu, asëvalu, vëheryu, do vicëru, rëmu gë hnëmu gë vutahu soje Naŵ Wënu ña, ³⁰ nuýad ntëbi ile kwëhnako kobëri ýa do nuýad duniya ile wok pudina wati ile yejëk ýi.»

Rarëna ýa pëyahnëd Yesu cëm dëwu ña

³¹ Yesu canaryëkëhniwo vëréfal pëhw gë vëhi va do ntehnëhni: «Nëparyin, gë Yerusalem njiden. Hnam ntiyad fop ile kerëni wakila soje Ajë Ahn'a.

³² Njëdahnëdëniha vële wok vëyena wasëwif, njafañëdëniha, njewëdëniha, tëpahnëdëniha, ³³ ntampëdëniha, tac ndawëdëniha; do fac rarëna hna mbëhnëd.»

³⁴ Bare ñoñ vëyëtëlohna ile nësëd; cowiniho ile ye wanës watac ýa do wanës Yesu watac ntëbëkëhniwo.

Yesu umëp njërëned

³⁵ Ante tëhadëho Yesu nkol Seriko ña, umëp lañako wuntadëho darël nkaŵ hna.

³⁶ Ga nkwëryëk wëñaŵ kore le ryëcëdëho umë tëyëk bi ye ye. ³⁷ Më pëyayik: «Yesu vë Nasaret ryëcëd.»

³⁸ Awa, më ndekak: «Yesu, Aju David, kaýëhnahnëryiýi g'ami!»

³⁹ Vële ryënkwëko va më niranaha ndemëhna, bare tac nkwënek wadëka ña: «Aju David, kaýëhnahnëryiýi g'ami!»

⁴⁰ Yesu kahnëko, më ntehnëk njinenëhnijihna umëp uña. Ga tëkaryijik, Yesu më tëyëka: ⁴¹ «Ye ýadu linëhni?»

Umë ntëkwak: «Ahwëhn, vok hnundu ýadëfu.»

⁴² Yesu më ntehnëka: «Arabi avoka ahnund; kwëtahn hu ña pehëteki*.» ⁴³ Tañ, mbokalehn nund do tëfëlehnënda Yesu cëmbatënda Wënu ña. Kore ÿa fop nuniho watac do cëmbëntëdenihawo Wënu ña.

19

Yesu gë Yase

¹ Yesu tënkëko Seriko hna do ndëcëdëho nkol hna. ² Asan ale wacik Yase yeho hnam. Asankaf vërëf ÿatëtanke yeho do mbetako ðus. ³ Ñadëho nuhna ale wacëde Yesu ÿa bare kodilohna kabi yihnëlohna do vahnë va njabëniho haryënkw lëwu. ⁴ Awa, umë nkaryëk karyënkw gë nkañ ante tëfëd Yesu, kay hnë tëh soñe nuhna.

⁵ Ga tëkëk Yesu bay hnam më kañaka do ntehna: «Cëli ñap, Yase: dol ÿal hu hna njinëgadëfu.» ⁶ Yase cëlëlehni ñap njohna Yesu g'uhnatah gë tere lëwu.

⁷ Ga nuni watac, fop ntavëkëhniwo, më ñakëñakëdëni nësëndëni wëba Yesu: «Tere ale lid wameh cëlahnëk aÿi asan.»

⁸ Ga tëkëni tere hna, Yase kahnëko haryënkw Ahwëhn a ntehna: «Nëpary, Ahwëhn, njëdadëfuhëhni cape ndampo hnapul mën ÿa vëhaÿëhna va, do ge nufëhnëbuha ahnë koryi dëcët, mbësadëfuhaha wahwënta wahnah g'ile hnufëhnëbuha ÿa.»

⁹ Yesu më ntehnëk: «Dol Wënu ña pehëtekëhni vëvë iÿi tere vi, paryi nke, aÿi asan fëna fatah Abëraham ye. ¹⁰ Pëyadëmu, Ajë Ahn'a njijëk njëkëlehnëhni do pehëtehni vële sëvëko va.»

Vëryokuñ pëhw vële hwëtehnahnik koryi

¹¹ Yesu më mbok nantanëkëhni uhnës uryindaryindan soñe vële wëryëko takan wanës watac va kabi tëhako Yerusalem do ntiyahnëkëhniwo vahnë va tameki tëkid Nañ Wënu ña. ¹² Wëlin ile nësëko ÿa: «Asan yeho ale hnagiko hnë tere lënah, nji hn'inkal ñañah, soñe nji nawëndi; tac do wavokaj. ¹³ Njihahnënd ÿa umë macëkëhni vëryokuñ ipëhw vëlëwu va, njëdäkëhni ale-wo-le uÿëc sanu hwëhn nafa* yabah do ntehnëhni: “Dokuñandin iÿi hnapul hafo vokaju.”

¹⁴ «Ñëwënihawo ðus asan arac; umë payënihëhni vëfay kamëhni lëwu pëyahnëni: “Ñadilëfunahna aÿi asan nawëhnëfu nkal fu li.”

¹⁵ «Bare rëkëk nawëndi. Tac më mbokajëk nkal dëwu hna do macehnëhni vëryokuñ vëlëwu vële njëdako koryi va: ñadëho njët bi hak ndokuñahnëni ale-wo-le.

¹⁶ «Aryënkwëryënkwa a më njijëk ntehn: “Ahwëhn, uÿëc sanu ule yëdaruhoÿo ÿa nagëk wanëc pëhw.” ¹⁷ Ahnañ a më ntehnëka: “Njivëk, aryokuñ afërën yeru; kabi pacënaru viÿë viroy hna, ntidëmi asankaf hnë vankol ipëhw.”

¹⁸ «Ahigëna ÿa më njijëk ntehn: “Ahwëhn, uÿëc sanu hu ÿa wanëc imbëd nagëk.”

¹⁹ «Ahnañ më ntehnëka: “Awa, wëjë asankaf vankol imbëd lidëmi.”

²⁰ «Aryokuñ ahawary më njijëk ntehn: “Ahwëhn, wëli uÿëc sanu hu ÿa; hnë fankwëÿ ipand kwëtëbuho. ²¹ Ntakëkoÿo gë wëjë kabi njapëru: nufëdu ile woru kwëtëlihna do kacëdu ile woru nadëlihna.”

²² «Ahnañ a më ntehnëka: “Aryokuñ aÿeh yeru, wante hnësëru ñi hwëdandëmi. Ntehnëru njëtëruho njapëbu, nufëdëfu ile wobu kwëtëla do kwëcëdëfu ile wobu nadëla. ²³ Awa, ge koyëna nke, soñe ye woru kwëtëlihna koryi mën ÿa hnë bank? Ge mëncibu kokëndëbu wënhëniwo ge mbidëfu.”

²⁴ «Tac më ntehnëkëhni vële yeho hnam va fop: “Tëbëryina ayëdawuna ale hwëhna wanëc sanu pëhw aÿi.”

²⁵ «Umë ntëkwaniha: “Ahwëhn, umë njabëka, tëk kwëhna wanëc ipëhw!”

* **18:42** 18.42 Kwëtahn hu ña pehëteki: Kode nkwëryi fëna kwëtahn hu ña njërëneki. * **19:13** 19.13 Uÿëc sanu hwëhn nafa këñëlahnëk gë cos soñe wafac keme (100).

²⁶ «Toña ÿa fëyadëmu, ale hwëhnak ÿa nkwënënde, bare ale wok kwëhnana ÿa, tebëde wëla ile liyahnëka rëkëk nuÿa ÿa. ²⁷ Awa, soje vële wok vëÿadëna yenëhnëwëhni ahnaÿ vi yojënëhni ani aryaÿuni tase mën.»

Itënk Yesu Yerusalem

²⁸ Ga nësëk koyëna, Yesu kahnëtake ndënkwëhnëhni vahnë va nkaÿ hna njindëni Yerusalem. ²⁹ Ante tëhako nkol Betëfase gë nkol Betani, ðarël Kuÿ Oliviye hna, umë payëkëhni vëréfal vëhi haryënkwa, ³⁰ më lehnëkëhniwo: «Yiryin hn'ankol ante ye haryënkwa ñi. Age tëkërun tëkatëdunëha, ga pokik, fapali fante wok kobëri kayina. Pëtina ayojuna ani.» ³¹ Age ahnë tëyëku bi soje ye fëtëdunëha, dehnëryina Ahwëhn a valëka.

³² Vëréfal va njilehnëni do tëkatëni fop gante ntehnëkëhniwo Yesu ka. ³³ Wati ante pëtëdënihawo fapali ña vële hwëhnëka va më tëyënihëhni: «Soje ye fëtëdunëha fapali fi?»

³⁴ Umë ntëkwani: «Ahwëhn a valëka.»

³⁵ Tac më njonëhnëniha fapali fa Yesu, tindëniha vacuð vantëÿ hni va kayëndëlehnëniha hnam Yesu, ³⁶ kore ÿa ntanëndënihawo Yesu vacuð vantëÿ hni va nkaÿ hna njitënd.

³⁷ Ante tëhadëniho Yerusalem ña, gë cape cëpëta Kuÿ Oliviye ña, kore vëréfal ÿa fop pëbëkëhniwo uhnatah ÿa, pëgwëlehnëni ndekandëni cëmbëndëniha Wënu ña kabi viÿë vifëmpëhnahnah viyabah nuniho.

³⁸ Ntehnëdëniho: «Arabi Ahwëhn a Wënu ña njëða ale yijëð naÿ g'uÿac lëÿu ÿa! Arabi yam ÿa nke hn'ambin hna do Wën Hunte Sëpëk Fop ña cëmbi!✧»

³⁹ Wafarise wëryampo yentiko kore hna më ntehnëniha Yesu: «Aharan, dehnëryihni vëréfal hu vi ndemëhnani.»

⁴⁰ Yesu më ntëkwakëhni: «Pëyadëmu, ge ndemëhnani, wëraka ÿi ndekad cëmb mën inja!»

Yesu Yerusalem konëhnëd

⁴¹ Yesu, ante tëhako nut naÿ Yerusalem ña, konëhnëdëhawo, ⁴² ntehnatënd: «Yerusalem, kaÿëhnahnëko gë wëjë. Age njëtakëndu ile liðu ahnuÿahn yam ÿa, wëla dol fo, njivakëndëhi. Bare umë tame coÿiru! ⁴³ Wafac yenëhniko vëÿeÿ hu va mbëryëdëni hëya kece hu hna tënkëhnahnënihi. Kwëredënihi caharab do ñayëdënihi vacape va fop. ⁴⁴ Mbëvendënihi fop, wëjë gë bulunda lëÿ hu ÿa, vëravëndilihna wëla itaka ðampo nko tinda hnë ÿëntaÿ. ÿin fop nkeð kabi yavëtëlihna wati ile njijëk Wënu ndemaÿi ÿa!»

Yesu ntaðëhëhni vëwaf va Cery Wën Cankaf hna

⁴⁵ Yesu tënkëko selele Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehn ntehnëni vëwaf vële yeho hnam va†. ⁴⁶ Ntehnëdëhëhniwo: «Vikerëh Wënu va më lek: “Cery mën ña Cery iyëfa macëde.”✧ Bare ÿuhnë, soÿa vële lirun!✧» ⁴⁷ Yesu karanëdëhëhniwo fac-wo-fac Cery Wën Cankaf hna. Vësankaf vësëna wasadëha va, gë vëharan sariya va do gë vëvë karyënkwa bulunda va fop njëkëlehnëdëniho ndawëhnëniha. ⁴⁸ Bare vëyëtëlohna bi hak ntidëni pëlahnëniha, kabi bulunda ÿa fop nkok nëpanda kwëlkëwël, umë fo ndilaniho.

20

Ne matik ucankaf Yesu ñi

¹ Fac ryampo, Yesu karanëdëhëhniwo bulunda ÿa Cery Wën Cankaf hna do pëyadëhëhniwo Wanës Wakasëk ña. Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan

✧ **19:38** 19.38: Wahnëÿ 118.26 † **19:45** 19.45 Vëwaf vële yeho hnam va: Tëfëlahna nkehni vëwaf Cery Wën Cankaf hna. ✧ **19:46** 19.46: Esayi 56.7 ✧ **19:46** 19.46: Seremi 7.11

sariya va do gë vicër va tëhanihawo ² do tëyëniha: «Pëyaryifu, bi g'i'yëhne fanka ntidü vëyin, mo lehnëki alind?»

³ Yesu më ntëkwakëhni: «Ami fëna tëyëdëmu iñë ryampo. Pëyaryino, ⁴ mo fayikawo San njaryënd? Wënu ña bi ye ma bi vahnë va fayikawo?»

⁵ Bare pëgwëniho nkwajëlëndëni vëhni fo ntehnëlëndëni, ge ntëkwayinëka Wënu ña fayikawo, tëyëdëhëfu, soñe ye woyinëk kwëtahnilënahna? ⁶ Ge ntehninëk, vahnë va fayikawo, bulunda ña fop ntutëdënihëfu gë wëraka soñe ndawënihëfu, kabi kwëtahnëni San kila yeho.

⁷ Awa më ntëkwaniha: «Yëtëlëfuhna bi mo fayikawo njaryënd.»

⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Awa njivëk, ami fëna pëyadiluhna fanka fale lihandëbu vëyin va.»

Uhnës uryindaryindan soñe vëyam vëyapah

⁹ Tac, Yesu pëgwëlehn nantanëhnëdëhni bulunda ña uhnës uryindaryindan: «Nkeho asan ale fëlëko ikañ waresen do kwëtahnëhni vëyam njilehn uyas ule viyëd. ¹⁰ Ante təkək wati ile kwëcëde waresen ña, më payëka aryokuñ hnë vëyam hna soñe njëdaniha sah lëwü ña hnë waresen wale mbarëpëni hna. Bare vëyam va ndafënihawo ale fayiko ña ntalehnëniha wëbák fo. ¹¹ Ahwëhn kañ a mboko paya ahañary kat, bare vëyam va mbok ndafëniha umë fëna, njewëniha ntalehnëniha wëbák fo. ¹² Mboko paya kat aryokuñ ararëna alëwü ña; arac më cërehnëniha do canëniha g'ipër.

¹³ «Awa ahwëhn kañ a më ntehnak: “Ye rëfëko liwu? Payëdëfuha ajë mën ale ñahnëbu dus ayi: ntiyahnëko umë ntënënedëniha.”

¹⁴ «Aju njiko hnam, bare vëyam va, ga nuniha, ntehnëlëdëniho vëhni fo: “Wëliho ale lëwëd ikañ inji. Dawëñëfuna, kwëhnahnin.” ¹⁵ Tac canëlehnëniha kañ hna do ndawëniha. Awa tëyëdëmu: Ye ntidëhëhni ahwëhn kañ ña vëyam va? ¹⁶ Pëyadëmu njijëd ndawëhni vëyi vëyam do njëdahni kañ inji vëhawary.»

Vahnë va, ga nkwëryëni wanës watac, më ntehnëni: «Arabi Wënu ña antë mañ wani muk!»

¹⁷ Bare Yesu ntañëkëhniwo do ntehnëhni: «Ye pëhnëtanëk wani wanës wabë vikerëh ñi: “Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery ña vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ña cery ntëwü ña fop”✧?»

¹⁸ Ale-wo-le yod hn'ini taka ña nihëd do ge taka ñi ahnë njohahnëk, ivëd fo ntidëha.»

Soñe ñatëtanke ile cosëde Sesar ña

¹⁹ Vëharan sariya va gë vësankaf vësëna wasadëha va njëkëlehnëdëniho pëlanaha Yesu hnë wati rac dënk, kabi njëtëniho soñe lëw hni nantahnëko iyi uhnës uryindaryindan, bare ntakëkëhniwo gë bulunda ña. ²⁰ Pëgwëlehnëni njëkandëniha Yesu. Soñe watac, cañëtëlehnënihëhni vahnë vële liyako had vëfëren ye. Vahnë vërac ñadëniho pëlanaha Yesu hn'urënd gë wanës wadëwü ña, nuñahnëni fere njëdanahnëniha gë vësankaf. ²¹ Më ntehnëniha aki: «Aharan, njëtëbun ile hnësëdu do haranëdu ña cañëk; Kwëtahnëlihna nëf ile nke ahnë, bare toña ña fo haranëduhëhni vahnë va. ²² Awa pëyaryifu, sariya fu ña fuhnë wasëwif mañëryak bi ma mañëryana cosi ñatëtanke ña asankaf a, Sesar?»

²³ Bare Yesu njavëtëko urënd lëw hni wä më ntehnëkëhni: ²⁴ «Tufëryino yëc koryi.» Ga tufëniha, awa më tëyëkëhni yëka mo g'uñac mo liyik koryi li?

Më ntëkwaniha: «Sesar.»

²⁵ Më ntehnëkëhni: «Awa bësaryina Sesar ile kwëhnëk ña, do Wënu ña ile kwëhnëk ña.»

²⁶ Vëhodilohna pëlanaha hnë wanës wante ntëkwadëho tase ßulunda ña. Pëmpëhnahnëkëhniwo ðus ndemëhnahehni.

Itëy soje ibëhn vësëm

²⁷ Vahnë vëvë Saduse rëhakawo Yesu. (Vëhni lehnëdëho vësëm va vëvëhnëdina.)
²⁸ Aki ntehnënihawo: «Aharan, Moyis njëðakëfu an'akwëda: “Age asan yëlëk, do cëm hara kwëhnana vutah, aheryu ntëwëdëha asëval a soje nagëhnahna acëru vutah.”
²⁹ Awa, nkeho hwënta ryampo vësan mbëd gë vëhi vële vankëko rëm gë hnëm. Aryënkwëryënkwa a ñëlëko do cëm hara tavëna vutah.
³⁰ Ahigëna ña ñëlëgëkawo asëval a do cëm umë fëna hara tavëna vutah,
³¹ tac ararëna ña. Koyëna nkehëhniwo mbëd gë vëhi va fop, cëmëniho hara vëravëlëlihna vutah.
³² Tac, asëval a fëna cëmëgëlehn.
³³ Awa, mo hwëhnëdëha asëval aÿi hnë fac ile mbëhnahnëdëni vësëm hna kabi mbëd gë vëhi vi fop ñëlënihawo?»

³⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Vësan gë vësëval iÿi ðuniÿa vi ñëlëledëni; ³⁵ bare vësan gë vësëval vële hitiÿik catëni tëfëka mbëhnëni vësëm hna do nkentini ðuniÿa ile yejëk. Hnam vëÿëlëledina.
³⁶ Vëhodina mbok cëmëni: gë wamëleka ki nkedëni. Ibëhn inte mbëhnëdëni ña rufahnëd vutah Wën paryi ye.
³⁷ Moyis pëyahnek wapacëk vësëm va mbëhnëdëni. Hnë vikerëh vinte hnësëndëhawo Ahwëhn a haryënkwa fatëh fante ÿagëd hna, Moyis macëkawo “Wën Abëraham, Wën Isak, do gë Wën Sakob.”
³⁸ Awa, Wënu ña gena Wën vësëm. Wën vële wok vësëmëna ye, kabi vutah vuntëwu va fop mbëhnëdëni.»

³⁹ Awa, vëharan sariya vëryampo më tebani wanës ña do ntehnëniha: «Toña hnësëru, Aharan.»
⁴⁰ Do vëryëkëdïlohna mbok tëyëniha wakawary.

Arëhnayik a gë David

⁴¹ Yesu më ntehnëkëhni: «Hak kodë ntehni Arëhnayik a Aju David ye? ⁴² David hnësëk Kayëte Wahnëw hna:

«Ahwëhn a Wënu ña më lehnëka Ahwëhn mën a: Yij alaña g'irëhw mën, ⁴³ hafo hale këfëdëfuhëhni vële ÿëwëki va haryënkwa hu.✠

⁴⁴ Awa, age David “Ahwëhn” macëdëha, hak kod Arëhnayik a fëna nke aju David?»

Antë ntinde had vëharan sariya ki

⁴⁵ Ante nëpadënihawo Yesu kore ña, ntehnëkëhniwo vërefal vëlëwu va:
⁴⁶ «Keharyinëhni vëharan sariya vi. Vëhni nëgahnëkëhni gwërëtalehn gë vacuð vajaryah do ÿað nkaÿëndeni g'untënah waÿëwa ßulunda hna; tëhnadëni wëlaña wale rëkëde nuhahnëndeni vacaliña hna do gë wëlaña vahnë vëlënah hn'ile tokëde roka sankaf hna.
⁴⁷ Tebëdënihëhni vësëval vële cëmeryëk vësan va fop ile kwëhnani ña, do tan munta yaryah muntadëni, ntehnahni vahnë vëfëren ye. Soje umë, Wënu ña kwëdëdëfëhëhni ntëbini vëÿëntaÿ vi fop.»

21

Ile njëðahnëd asëval ahaÿëhna

¹ Yesu njëkëko caharab lëwu do nukëhniwo vëvetak hwëtëdëho uyëdahn lëw hni hn'ile kwëtëdëho Cery Wën Cankaf hna. ² Nukawo fëna asëval, ale cëmeryëk asan, ahaÿëhna ðus, ga kwëtëd vujëc vuki koryi vunte wok yabëlahna nafa. ³ Yesu më ntehnëk: «Toña ña fëyadëmu: ile kwëtëk asëval aÿi yabëk ntëbini vëÿëntaÿ vi fop, ⁴ kabi vëÿëntaÿ vi fop njëðahnëni koryi ile wok ßalëlehniha, bare umë, hn'uhayëhna lëwu hna, njëðahnëk le kwëhnaÿ ña fop ile rëfëkawo kwëta soje lëwu ña dënk.»

✠ 20:43 20.43: Wahnëw 110.1

Yesu ipërëkan Cery Wën Cankaf ɲa pëyahned

⁵ Tac vëryampo nësëdëniho soɲe Cery Wën Cankaf ɲa ntehnëndëni: «Nkwamëk, gë wëraka wawamah walëwü wï gë vile wamënahnik vi!» ⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Pëyadëmu, ile hnuɖun yï, wafac yejêk le nkoɖ gona ani wëla itaka ðampo tinda hn'iñentaŵ; fop nihëde.»

⁷ Më tëyëniha: «Aharan, awa guve ntiyaɖ watac? Ye yed dahëse ile rufahnëd ante tëkid vëyin ɲa?»

⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Kwëtëryin hakili, ant'aŵaŵu arokayiwu. Vahnë vëyabah njijëdëni mëcani uŵac mën do ntehnëndëni vërëhnayik ye do wati yä tëkik, bare ant'arëfuni. ⁹ Ge nkwëryëɖfun ga nësëde soɲe wamët nkal g'inkal, gë inkal inte yañënak, antë ntaku; afo watac tëki ten, bare geɖina tameki wapuya iyi ðuniya.»

¹⁰ Tac më nkwënëk: «Bulunda rëkëɖ mëtëndëni gë bulunda yëntaŵ, do ahnaŵ pëgwëɖëha ahnaŵ ayəntaŵ; ¹¹ nkeɖ iñënka nkal hnë waresiyo wayabah, do g'inte ɲa. Nkeɖ fëna viyë viyayah ambin hna do vahnë va ntakëɖëhëhni ðus.

¹² «Bare tëkahnind waɲi fop, pëladerun, korotehnëɖerun, njëɖahnëɖerun soɲe ahitiɲiwu vacaliɲa hna do cëɖëɖerun. Wati rac njiryeryëɖerun hnë vëhnaŵ do gë waguverëner soɲe lëmën. ¹³ Awa wati rac nkeɖun waseɖe mën. ¹⁴ Kwëtëryin watac vankaf hna: ant'afëhwëtawu ile rëfëka ahnësu, ¹⁵ kabi ami dënk njëɖadëmu hakili, vële yëwëku va, vëhodina nkwajëni. ¹⁶ Wëla vële hnagëku va dënk tokadënihu vëhitiɲ hna gë vële vankërun tere, wahnënk hun do gë wëlawo hun, vëryampo hnë wühnë ndawëɖeni. ¹⁷ Vahnë va fop ñëwëɖënihu soɲe lëmën. ¹⁸ Bare wëla imul ndampo ibë nkaf hun cëvëɖina.» ¹⁹ Yaŵënarinyin: koyëna pehëtëɖun ntaŵary hun iɲa.

Yesu inih Yerusalem ɲa pëyahned

²⁰ Yesu më nkwënëk ntehn: «Ante nuɖun Yerusalem ga kwërëɖëni wasoɖaɖe ɲa, njëtëɖun, wati rac, biyëɖina nihëde. ²¹ Awa, vële yed Yuɖe va tëfëka nkaryëni gë wahuɲ, vële yed bambery Yerusalem va tëfëka ɲaŵëtani, do vële yed wëhaŵ va tëfëlahna mëncini g'ankol. ²² Wafac wale korotehnëɖëhëhni Wënu ɲa vahnë va yed, ile ntiyaɖ fop ile nësëk Vikerëh yä. ²³ Mekëhni vësëval vëryonkah va gë vële yëwëndëɖëhëhni vutah vuntëŵ hni vahnë wafac warac! Horot sankaf yed hn'iɲi nkal kabi ntavah Wënu ɲa cëliɖ hnë bulunda rac. ²⁴ Gë sëlame ndawëɖeni, vëramp njodeni wayal hna fop. Vahnë vële wok vëyena wasëwif ŵa nihëɖëni Yerusalem hafo ante puɖ wati le maŵëryanini yä.»

Itëk Ajë Ahn'a

²⁵ «Ulav hna, ulepera hna do gë wahol hna nude wëdahëse gë viyë vifëmpëhnahnah do nkal li wahnënk wï fop mpaÿëmpaÿadëhëhni do pëmpëhnahnëɖëhëhni ðus soɲe wënaŵ gë fanka wavonkëlo wënka ɲi. ²⁶ Wati rac vahnë va cëmëɖëni ntakah ge nahani iŵayah ile yaɖ ntiya nkal yä. Pëyadëmu, Wënu ɲa ñënkëɖ fop ile ye g'ambin yä. ²⁷ Tac nude Ajë Ahn'a ga tëkid hn'aɲar, gë fanka do gë icëmb cankaɖ. ²⁸ Ge vëyin pëgwëk ntiyand, matëndaryin do ahanu, kabi pehët hun iɲa tëhajëk.»

Imëntëndëlehn anuÿ ɲa

²⁹ Tac Yesu më njëɖahnëk iɲi mëntëndëlehn: «Yëkëryin anuÿ iɲi gë vatëh vañëntaŵ vi fop: ³⁰ ge nurun ga pëgwëk nëpënd, njëtëɖun wati hasëk yä tëhajëk. ³¹ Ndampo fo nke, ge nurun vëyin fop ga tëkid, yëtëryin Naŵ Wënu ɲa tëhajëk.

³² «Toña yä fëyadëmu: vahnë vëvë gaki vi vësëmëɖina fop hara diyana vëyin fop. ³³ Ambin ɲi g'inkal iɲi goɖina, bare wanës mën ɲi nkoɖ kwëlëkwël.»

Ajë Ahn'a ante nkoɖe napëɖena ɲa tëkid

³⁴ «Diryin wajira: ant'afabu li vambënt fo, g'uryëw, ma ahnahandu soje wadëñah yi duniya; ge gena umë, fac ile njihahnid Ajë Ahnë najëtëdëhu, ³⁵ had urënd: pëyadëmu, pëladëhëhni fop vële lëdëk nkal vi. ³⁶ Ant'ahnamawu! Yëfaryindën kwëlëkwël! Koyëna nujadun fanka ayawënahnu hnë fop ile rëkid hna do aholu arufëhnawu haryënkwa Ajë Ahnë hna.»

³⁷ G'anent ga, Yesu karanëdëhëhniwo vahnë va Cery Wën Cankaf hna, do g'anëka ga, hn'ikuñ nte wacik Oliviye hna njidëho ndakind. ³⁸ Do bulunda ya fop kobëri fo g'acahnëfëd ga njijëdëniho Cery Wën Cankaf hna soje nëpandëniha.

22

Yuda pëhnaq njëdahnä Yesu

¹ Ambënt mburu kwëhn levir këm, ante wacaryik Pak na fëna, tëhajëko. ² Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va njëkëlendëniho ndawëhnëniha Yesu, bare ntakëkëhniwo gë bulunda ya antë nañëni.

Yuda pëhwëtak njëdahnä Yesu

³ Awa Sintani tënkëkawo Yuda, nte wacëdëho Isëkariyot na, ale yentiko hnë vëréfal Pëhw gë Vëhi hna. ⁴ Yuda njiko nësëlini gë vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëvë karyënkwa Cery Wën Cankaf va gante tëfëka njëdahnä Yesu ka. ⁵ Njëkëhniwo dus do më ntehnëniha cosëdëniha koryi. ⁶ Yuda mawëlehn do pëgwëlehn njëkëlehnand fere fale rëfëka njëdahnëhni Yesu hara bulunda ya vëyëtana.

Yesu nëgehned roka Pak ya

⁷ Tëkiko wati ambënt mburu kwëhn levir këm na do hale ndawëdëni vupe soje roka Pak ya. ⁸ Awa Yesu më payëkëhni Piyer gë San ntehnëhni: «Yiryin afëhwëtanëhëndunëfu roka Pak ya.»

⁹ Më ntëkwaniha: «Ne ñadu fëhwëtafu?»

¹⁰ Më ntëkwakëhni: «Nëparyin: ge tükërun naw hna, nuñunëha asan ale ryibëk unkwahn wënka. Tëfëlehnëryina hafo tere hn'ile tënkëd hna. ¹¹ Ntehnëdunëha ale hwëhnëk tere ya: "Aharan a tëyëdëhi: 'Ne nke cery nte rokahnëdëfun roka Pak ya gë vëréfal mën va?' " ¹² Tufëdëhu cery cankañ yan etas hna g'ile valëdëhu ya fop. Hnam pëhwëtañun soje roka ya.»

¹³ Awa njilehnëni, tëkatëni fop gante ntehnëkëhniwo Yesu ka do pëhwëtani soje roka ya.

Roka Ahwëhn a

¹⁴ Wati ya, ga tükëk, Yesu gë vëfayik vëlëwu va mbarëpëlëniho soje roka ya. ¹⁵ Më ntehnëkëhni: «Ñadëfuho dus tokëlahnini yi roka Pak gë wuhnë ani gë horotahnëndu ya! ¹⁶ Toña ya fëyadëmu dol, bokëda roku muk iyi roka hafo hale padëd nafa iyi roka na Naw Wën hna.»

¹⁷ Awa, më nufëk nkëlëwa uñen, camehnëka Wënu na do ntehnëhni: «Nufëryin anj nkëlëwa, asehëlu wuhnë fop. ¹⁸ Pëyadëmu, tük pëgw iyi wati, bokëda sewu uñen waresen hafo tëki Inaw Wënu na.»

¹⁹ Tac më mbok nufëk mburu, camehnëka Wënu na, do më nkübëlehnëk njëdahnä ntehnëhni: «Iyin mbahn mën na ye nte yëdahnik soje hun na. Diryindën aki, aryënkwëtahnënduno.»

²⁰ Ga tokëni, Yesu më mbok njëdäkëhni anj nkëlëwa ñen, do ntehnëhni: «Anj nkëlëwa ñen sat mën ile ryehëtëde soje lëw hun ya ye do yabahnik kwëtëla kasëk nte ntik Wën bulunda lëwu ya. ²¹ Bare nëparyin: ale rokadëho ya ani nke, tokëlandëbun! ²² Ajë Ahn'a cëmëd gante pëhnaq Wën ka bare ale rokadëha ya

korotëd d'us!» ²³ Awa pëgwëlehnëni tëyëlëndëni bi mo ye hnë vëhni ale ÿad nti rac a.

Mo ye ale lëbëkëhni nafa hnë vërëfal hna

²⁴ Tac vërëfal va pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni njëtahnëni bi mo ye ale lëbëkëhni nafa vëyëntaŵ va. ²⁵ Awa, Yesu më ntehnëkëhni: «Vëhnaŵ vëvë d'uniya vi ndëcëtëni cankaf ntëŵ hni na, do vële hwëhnaŵ fanka ucankaf va mëcadëni "vëli fërën". ²⁶ Bare ŵuhnë, ant'aliwu had vëhni! Ale ÿak hnaÿëk a tëfëka nke had umë ÿak vak hnë ŵuhnë, do ale ryokuŵehnedëhëhni vëyëntaŵ va nke had aryokuŵ. ²⁷ Awa mo ye ale ñak njabëk nafa ya? Ale rokëd roka yi gë ale hnëhëtëd aÿi? Gena bi ale rokëd roka yi? Ha, bare ami had ale hnëhëtëd nkebu fagant lëŵ hun! ²⁸ Wuhnë, g'ami nkentirunëho kwëlëkwël hn'uryëñah mën hna fop, ²⁹ do gante njëdako ucankaf rëm mën ki, koyëna njëdädëmu ami fëna: ³⁰ tëkëdëna tokënden do celahnënden Naŵ hna, do ntañadun hnë watinki vësankaf soŵe ahitiŵuni wahnënk pëhw gë wahi wavë Isërayel wï.»

Yesu pëyahnedë Piyer njahëtafëha

³¹ Yesu më ntehnëka Simo Piyer: «Simo, Simo, nëpary: Sintani këlaka Wënu na maŵëryana kolahn paryi gante paryëde pitëndëlehnahni vantimp gë vaparyel ki. ³² Bare ami, muntanëmi, soŵe antë ntihëtaÿi kwëtahn inja kwëlëkwël. Do wëjë, ge mbokajëru gë ÿal mën yaŵënëryihni vëyënta hu va.»

³³ Piyer më ntëkwaka: «Ahwëhn, pëhwëtafu wëlakënde ntehni sëdaryiwu gë wëjë do sëmentiwu gë wëjë.»

³⁴ Yesu më ntëkwaka: «Pëyadëmi, Piyer, hnë unji mëd dënk, ani gë tarahnënd cale na, njahëtafu wahwënta warar yëtëlihohna.»

³⁵ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Ante payëmuno koryi këm, kufa këm, wapary wante hnëpëtandun këm na, inë bi wojëkuno?»

Më ntëkwani: «Ñoñ gojëlëfunohna.»

³⁶ Awa më ntehnëkëhni: «Bare tame, ale hwëhnaŵ koryi tëfëka nuf, ale hwëhnaŵ kufa tëfëka nuf, do ale wok kwëhnana sëlame tëfëka nkwaf cud cankaf ntëŵu na ntëŵahn ryampo. ³⁷ Pëyadëmu, afo ntiya ile nësëk Vikerëh soŵe lëmën ya. Më lehnëk: "Aŵen ntiryaryëniha vahnë va." Ha, soŵe lëmën ya biÿëdëna, fop padëd.»

³⁸ Vërëfal va më ntehnëniha: «Ahwëhn, wëli wasëlame wahi.» Yesu më ntëkwakëhni: «Gwër nke.»

Yesu njëfad hn'ikuŵ Oliviye

³⁹ Yesu më cahnëk do nji hn'ikuŵ nte ŵacik Oliviye hna, gante njehëka ka. Vërëfal vëlëŵu va më ntapëhnaniha. ⁴⁰ Ga tëkëni hnam, më ntehnëkëhni: «Yëfaryin kwëlëkwël soŵe gante kodun ayawënahnu ge njëkëhnahnëderun.» ⁴¹ Tac më naŵëtakëhni toye, ndëkwëhnëk do njëfa aki: ⁴² «Apa, ge ñadu, naŵëtënde antë tëkëhne iÿi horot. Bare ant'ali ile ÿadëfu, diry ile ÿadu wëjë ya.» ⁴³ Awa mëleka vë g'ambin ya cëlëlehni njij njawënaÿehna. ⁴⁴ Yesu nkwënëko njëfa na g'ahawary kabi njiŵëhnëko d'us hafo nacëŵac ntëŵu na nke had sat yatëd.

⁴⁵ Ante puhnaŵ njëfa na, më matëk, mboka gë vërëfal vëlëŵu do nji tëkatëhni ga ndakëni wakwëd, kabi njiŵëhnahnëkëhniwo dëcët g'umë. ⁴⁶ Më ntehnëkëhni: «Hak kodun aryaku wakwëd? Matëryin ayëfawu soŵe gante kodun ayawënawu ge njëkëhnahnëderun.»

Ipëla Yesu na

⁴⁷ Nkoko nësënd tëketëni kore vahnë. Yuda aryampo vërëfal Pëhw gë Vëhi hna ryënkwarÿikëhniwo. Më tëhaka Yesu soŵe mbuca. ⁴⁸ Bare Yesu më ntehnëka: «Yuda, gante mbucëde ale hnëjëlërun bi tokaduha Ajë Ahn'a?»

⁴⁹ Vële tēfēlēniho Yesu va, ga nuni ile ŷad ntiya ŷa, mē tēyēniha: «Ahwēhn, rawāhnēfu bi wasēlame fu wī?» ⁵⁰ Do aryampo hnē vēhni taŷēlehna aryokuŋ asēna wasadēha asankaf a ntēpētēlehna nēf tēhw ŋi.

⁵¹ Bare Yesu mē ntehnēk: «Tavēryin! Gwēr nke.» Do mē ņakēka asan arac nēf ŋa njērēnēlehna.

⁵² Tac Yesu mē ntehnēkēhni vēsankaf vēsēna va, vēsankaf vēyēka Cery Wēn Cankaf va, do gē vicēr vële yijēko pēlaniha va: «Gē wasēlame do gē waryoko bi tēfakēha ayinēhniwuno, afēlawuno had bandi yebu?» ⁵³ Fac-wo-fac Cery Wēn Cankaf hna nkelahnēdenēho do yēkēlehnēluhna afēlawuno, bare iŷi wati ŷuhnē hwēhnēk gē fanka umēhwēry fa, Sintani hwēhnēk.»

Piyer njahētadēha Yesu

⁵⁴ Awa pēlalehnēniha Yesu njiryeryēniha ndēnēniha tere asēna wasadēha asankaf hna. Piyer ŋawēt tēfēdēhēhniwo. ⁵⁵ Hwēdēh fēdfiko fagant selele hna, Piyer ntañantēlehni gē vële yeradēho hnam va. ⁵⁶ Asēval aryokuŋ mē nuka Piyer ga ntañantik dārēl hwēdēh hna; mē ntaŋēka do ntehna: «Asan ale lañak aŷi gē Yesu nkentiko!»

⁵⁷ Bare Piyer njahētako ntehna: «Hali, yētēlēŷahna.»

⁵⁸ Ga mbiŷēk toye, ahnē ahaŷary mē nuka do ntehn: «Wējē fēna, arēfal Yesu yentiru!» Bare Piyer mē ntēkwaka asan arac: «Hali, gena toña.»

⁵⁹ Ga mbok mbiŷ, ahaŷary kat mē mbok ntehnēgēk: «Lēk, aŷi asan gē Yesu nkentiko, kabi umē fēna avē Galile ye.»

⁶⁰ Bare Piyer mē ntēkwak: «Yētēla bi ye ŷadfu ahnēs, wējē.» Ani gē patahnēnd wanēs ŋa dēnk tarēlehn cale ŋa. ⁶¹ Ahwēhn a Yesu mē cahētak ntaŋēka Piyer. Awa Piyer ndēnkwētalehn ile ntehnēkawo Ahwēhn a: «Tarahnēnd cale ŋa unŷi mēd njahētafu wahwēnta warar yētēlihohna.» ⁶² Awa Piyer cahnēlehn kond dūs.

Yesu njewēde do ndafi

⁶³ Vēsān vële yēkadēhawo Yesu va pēgwēniho njafaŋdēniha do ndafēndēniha.

⁶⁴ Mē cankēniha yēka ŷi do tēyēniha: «Awa, kabi kila yeru, pēyaryifu bi mo ryafēki?»

⁶⁵ Nkonihō njewēndēniha wakawāry wayabāh menahnēniha ŷac.

Yesu haryēnk wēhitij vēsankaf hna

⁶⁶ Ga pacēk, vicēr vēvē bulunda wasēwif va, vēsankaf vēsēna wasadēha va do gē vēharāŋ sariya va mbarēniho. Mē ntehnēni njoji Yesu Mbara Vēhitij vēlēŷ hni hna,

⁶⁷ do, ga tēkaryijik, mē tēyēniha: «Arēhnayik a bi yeru? Pēyaryifu!»

Yesu mē ntēkwakēhni: «Ge pēyamu njētēbu maŷēndilunohna, ⁶⁸ do ge tēyēmu iñē, dēkwadilunohna. ⁶⁹ Bare, yētēryin, tēk pēgw gaki Ajē Ahn'a ntañad g'irēhw Wēn Hwēhn Fanka Fop.»

⁷⁰ Vēhni fop ntehnēlehnēniha: «Awa wējē ye Aju Wēnu ŋa?»

Mē ntēkwakēhni: «ŷuhnē dēnk hnēsēk umē yebu.»

⁷¹ Awa mē ntehnēlēni: «Gona mbalēfu sedē: nkwēryinēk fuhnē dēnk wanēs wadēwu ŋa!»

23

Yesu haryēnk wēhitij Pilat

¹ Tac matēlehnēni vēhni fop njiryeryēniha Yesu vēhni guverēner ile ŷaciko Pilat ŷa. ² Hnam, pēgwēlehnēni mērahnēndēniha ntehnēndēni: «Tēkatēbunēha aŷi asan ga pērēkanēdēhēhni bulunda lēŷ fu ŷa: mē lehnēkēhni antē cosēniha ahnaŷ a, Sesar, ŷatētanke ŷa do umē lehnēk fēna umē dēnk ye Arēhnayik a, ahnaŷ a.»

³ Awa Pilat mē tēyēka: «Ahnaŷ wasēwif ŷa bi yeru?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

⁴ Awa Pilat më ntehnëkëhni vësankaf vësëna wasadëha va gë kore ÿa: «Nula wëh ile ntik aÿi asan.»

⁵ Bare më njawënëni wanës wadëw hni ña ntehnëni: «Përëkanëdëhëhni bulunda ÿa gante kodëni ñañënahëni g'ikarañ dëwu ña. Hnë resiÿo Galile hna pëgwik, ndapëlehni Yude ÿi fop, tame njijëk hafo Yerusalem li.»

Yesu haryënkw Erođ

⁶ Pilat, ga nkwëryëk wanës watac, më tëyëk: «Aÿi asan avë Galile bi ye?»
⁷ Ntëkwanihawo, ha, Yesu avë Galile ye. Resiÿo rac Erođ hna wëko. Awa kabi Erođ Yerusalem hna nkeho hnë wafac warac, Pilat më ntehnëk njiryeryi Yesu ÿalu hna.

⁸ Erođ natëkawo ðus ante nukawo Yesu ña kabi nkwëryëdëho ga nësëde soje lëwu ÿa do mbiÿëk ante ñadëho nuhna ña, ntiyahnëkawo nudëha ga ntid dahëse fëmpëhnahnah.

⁹ Tëyëkawo wayabah, bare Yesu dëkwadilawohna ñoñ.

¹⁰ Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharañ sariya va hnam nkeniho mërandënihawo Yesu g'inañëna. ¹¹ Tac Erođ gë wasodade walëwu wã nëhandënihawo njafanatëndëniha Yesu. Më cudëniha viÿi vifërën had ahna wã do Erođ mbokaryënkawo gë vëhni Pilat.

¹² Erođ gë Pilat vëhnëñëlëlohna kobëri ña, bare fac rac, lawo nkeniho.

Yesu mbokaryëde haryënkw Pilat

¹³ Pilat më mbarëkëhni vësankaf vësëna wasadëha va, vësankaf vëhitij va do gë bulunda ÿa, ¹⁴ do ntehnëhni: «Njinenëhnirunëho wã aÿi asan alehnuno bulunda ÿa përëkanëd. Tëyëbuha tase lëw hun do ñoñ nula nkeya meh ante lehnërun ntik ña. ¹⁵ Erođ fëna ñoñ nuna ile menëk, kabi mbokënanikëfuna. Awa pacëk, aÿi asan ñoñ dina ile rëfëka ndawãhni. ¹⁶ Ntampendëbuha tac ravëlehnëwã.» [¹⁷ Hn'ambënt Pak-wo, gante nkeho namu lëw hni ka, Pilat tëfëkawo tavëhnëhni aramp aryampo.]

¹⁸ Bare pëgwëlehnëni ndekandëni vëhni fop ndampo fo: «Da wëhnëdehn aÿi asan! Tavëhnëryifuna Barabas!» ¹⁹ Barabas tac, hnë vahnë vële ÿañënako hna nkentiko hafo dawï ahnë. Soje rac cëdãhniko.

²⁰ Kabi Pilat ñadëho tava Yesu, më mbok tëyëkëhni kat. ²¹ Bare vahnë va ndekadëniho: «Pakëryehna hnë kërëwa, pakëryehna hnë kërëwa!»

²² Pilat më mbok tebak wanës ña rarëna ÿa do ntehnëhni: «Aÿi asan, uweh hwëhn ye ntik? Ñoñ nula hnë umë ile rëfëka ndawãhni. Ntampehnëdëfuhã tac do gë ravëwã.»

²³ Bare nkonihon dekanëni gë fanka Yesu paki hnë kërëwa, do wadëka wadëw hni ña mëkëkawo Pilat: ²⁴ më pëhna ma wëhnëhni ile tëyëdëni ÿa. ²⁵ Më tavëka asan ale tëyëdëniho ÿa, ale sëdiko soje ryaw ahnë ante ñañënanihon ña, do njëdãhni wasodade wã Yesu soje ntiniha gante ñadëni ka.

Yesu pakëde hnë kërëwa

²⁶ Ante njiryeryëdënihawo Yesu ña, pankëlëniho gë Simo, asan avë Siren. Wehaÿ mëncidëho. Wasodade wã më pëlanihã ndibëndëniha kërëwa ÿa tëfaryinda Yesu kamëhni. ²⁷ Kore sankaf rëfëdëhawo Yesu, gë vësëval vële hodëho do yahnadëho soje lëwu ÿa. ²⁸ Më cahëtahnekëhni do ntehnëhni: «Vësëval vëvë Yerusalem, antë ahonëhnuno! Koryin soje lëwun gë vutah hun ²⁹ kabi wati yejëk ile lehnëde: “Mbetani vësëval vële wok vëhnagëdina va, wok kobëri vëhnagëna do wok kobëri vëyëwëndëna va!” ³⁰ Awa vahnë va rëkëd ntehnëndëni wahun wï: “Yohahnëfu!”

Do gë vukuŋ vi: «Cowëryinëfu!»[☆] 31 Pëyadëmu, ge aki ntiyik atëh cëkah ŋa, hak lë ntidë kankah ŋa?»

32 Njoryaryinihëniwo fëna vësan vëhi, vëwën, soŋe ndawëryini gë Yesu. 33 Ante tükëniho hn'ile macik «Kuŋ Hëloyoy» hna wasodafë wëa pakënihawo Yesu kërëwa hna do pakaryënihëniwo fëna wabandi waki, aryampo g'irëhw lëwu, aÿëntaŋ a g'irahahn. 34 Awa Yesu më ntehnëk: «Apa, tavëhnëryihni, kabi vëyëtëna ile ntidëni.» Tac wasodafë wëa njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd cuf Yesu ŋa.

35 Bulunda ÿa hnam nkeniho njëkëndënihawo. Vësankaf wasëwif va njafanëdënihawo ntehnëndëni: «Pehëtëkëhni vahnë vëhawëry; ge paryi ale tëhna Wën ÿa ye, pehëta umë dënk!»

36 Wasodafë wëa fëna njafanëdënihawo, tëhadënihawo njëlëhnëndëniha uñen ŋañah 37 do ntehnëndënihawo: «Ge paryi ahnaŋ wasëwif ÿa yeru pehëtary wëjë dënk!»

38 Awa yaŋ lëwu ÿa, iÿin heriko: «Aÿi ye Ahnaŋ Wasëwif wëa.»

39 Awën aryampo ale fakaryiko ÿa më njewëka ntehna: «Gelihna bi Arëhnayik a? Pehëtary wëjë dënk do afehëtaryëfu!»

40 Bare aÿëntaŋ a më ŋañënahneka ntehna: «Dakëlinahna dënk bi Wënu ŋa wëjë ale sëmëd hnë kërëwa ndampo fo g'umë? 41 Fuhnë iÿin caŋëkëfu, kabi ile liyik ÿa sosikëfu, bare umë ñoñ dina wëh.»

42 Tac më nkwënëk: «Yesu, dënkwëtarye ante nkedu ahnaŋ ŋa.»

43 Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmi: dol g'ami nkede arayen hna.»

Icëm Yesu ŋa

44-45 Nkëhnëko tük lav a nkaf li do kuyëko taŋ: kuyëko nkal hna fop hafo hnë wëwati warar g'anent hna. Wati rac dënk, ipand dëndah, inte fokiko haryënk wëwë le ÿak sëvak Cery Wën Cankaf hna, citako fagant*. 46 Yesu më ndekak gë fanka: «Apa, kwëtehnahnëmi ntaŋary mën iŋa.» Ante nësëk waŋi ŋa, cëmëlehn.

47 Kapiten le yeho hnam ÿa, ga nuk ile liyak ÿa, më cëmbëka Wënu ŋa do ntehn: «Paryi nke, aÿi asan catëko!» 48 Kore le yijëko njantini ile ye ÿa, nuniho ile liyako ÿa. Awa mbokalehnëni gë ÿal hni g'uyiwëhnaŋ sankaf. 49 Wëlawo Yesu wëa fop, gë vësëval vële lapëhnajëkawo kobëri Galile va, ŋawët ñëwëniho njëkatëndëni ile ryëcëtaf ÿa.

Yesu kwëtëdë hn'iyag

50-51 Asan ale waciko Yosef yeho hnam. Avë nkol wasëwif nte wacik Arimasi yeho. Ahitiŋ yentiko umë fëna, kitiŋa wasëwif cankaŋ hna. Përënaŋ do catëko do napëdëho Naŋ Wënu ŋa. Maŋëlohna ile pëhnaniho vëhitiŋ do ntiniho ÿa. 52 Njiko vëhni Pilat hna do tëya iñas Yesu ŋa. 53 Tac më cëlëndëk ñas iŋa kërëwa hna, përyëk hn'iyarëh do ndën hn'iyag nte yabiko hn'ikuŋ, iyag kasëk. 54 Arayima yeho do fac ntaŋëla ŋa pëgw ŋa nkeho.

55 Vësëval vële lapëhnajëkawo Yesu kobëri Galile va njintiniho gë Yosef, do njëkëniho yag iŋa nuniho gante kwëtiko iñas Yesu ka. 56 Tac mbokalehnëni g'ankol pëhwëtëni wagu gë datikola soŋe ñas iŋa. Fac ntaŋëla hna, më njinëgani gante ntehnëk sariya Moyis ka.

24

Ibëhn Yesu

1 Gë dimasi ÿa wakëwak fo vësëval va g'iyag njiryeryëdëniho wagu wante liyik datikola ile pëhwëtëniho ÿa. 2 Umë tëkatëni taka cankaŋ ŋa kërëyëtiŋ cape

☆ 23:30 23.30: Ose 10.8 * 23:44-45 23.44-45 Citako fagant fëhnëtanëk citako pëgw yaŋ hafo gëd.

ndampo yag ija pidětako. ³ Tënkëlehnëni, bare vërëkatëlohna iñas Ahwëhn a Yesu. ⁴ Vëyëtëlohna ile nahadëni. Paco tëkëlehnini vësan vëhi vële liyako viyi vile yerëko had ambin wilëbilëk. ⁵ Vësëval va ntakëkëhniwo më ndëkwëhnëni wayëka wã nkal hna. Vësan va më ntehnënihëni: «Soje ye yëkëlehnëdunëha hnë vësëm ale wok cëmëna? ⁶ Gena ani, mbëhnëk. Dënkwëtaryin ile nësëhnëkuno ante nkoko hnë resiyo Galile hna: ⁷ afo Ajë Ahn'a njëdayiniha vëwen va, paki hnë kërëwa do fac rarëna hna mbëhnëd.» ⁸ Tac ndënkwëtalehnëni wanës Yesu ña.

⁹ Vësëval va cahnelehnëni yag hna njini pëyanihëni watac fop vërëfal pëhw g'aryaŵ va gë vëyëntaŵ va. ¹⁰ Mari mbë Magëdala yeho gë Yowana do gë Mari, hnëmu Sak do vësëval vëhaŵary vële njiniho va fop tëfëtanënihëniwo watac vëfayik va. ¹¹ Vërac ntiyahnëkëhniwo vësëval vi ki fo nësarëdëni, do vëhwëtahnëliwohna. ¹² Bare Piyer matëko nkary g'iyag. Ga tëkëk më nkuryak, bare ñoñ nulohna ge gena ile përyahniko ñas ña fo woko hnam. Tac mëncëlehn gë yalu afëmpëhnahnah fo soje ile liyak ya.

Vërëfal vëhi va nkaŵ Emawus hna

¹³ Fac rac dënk, vërëfal vëhi yidëho hn'ankol nte wacik Emawus. Soje wawati wahi yasëdu arëkarënd hnam ge matëru Yerusalem. ¹⁴ Soje wade ryëcëtak ña fop nësëlëdëniho. ¹⁵ Wati nte nësëlëdëniho do nkwayëlëndëniho ña Yesu më tëhajëkëhni tëfëlëntik gë vëhni. ¹⁶ Nudënihawo, bare iñë wëmaÿendëhëniwo njavëtëniha.

¹⁷ Yesu më tëyëkëhni: «Ye wajëlëdun ayasatëndu?»

Umë kahnëni do njamëlehnëni g'uhaÿëhnah wã. ¹⁸ Aryampo hnë vëhni, Këlewopas maciko, më ntëkwaka: «Wëjë fo bi ye ale yijëk Yerusalem li do wok yëtëna ile liyak ya hnë waÿi wafac?»

¹⁹ Yesu më tëyëkëhni: «Ye liyak?»

Umë ntëkwaniha: «Ile yeha Yesu mbë Nasaret ya liyak. Kila hwëhn fanka yeho: ntik viyë vifëmpëhnahnah do wanës wadëwu ña kwëhnako fanka haryënk Wën hna gë bulunda ya fop. ²⁰ Vësankaf vësëna wasadëha fu va gë vëvë karyënk bulunda va njëdahnëniha soje kitiji ndaŵi do pakëniha hnë kërëwa. ²¹ Fuhnë kwëtahnëbunëho umë ye ale rëfëkawo pehëtëhni vëvë Isërayel va hnë vële yëwëkëhni hna, do kat gë watac fop, dol nke fac rarëna ya ga cëmahnëk. ²² Bare g'umë fop nkeni vësëval vëryampo vëvë kore fu va fëmpëhnahnëndanëkëfu dus. Wakëwak ya dol njikëni yag hna ²³ bare vërëkatëna ñas dëwu ña. Më mbokajëni pëyahnëni wamëleka sankëtahnakëhëni do pëyanihëni mbëhnëk. ²⁴ Vërëfëlënta fu vëryampo njikëni yag hna do tëkatëni fop gante nësakëni vësëval ka, do vëhni fëna vëhnuna ñas Yesu ña.»

²⁵ Awa Yesu më ntekëhni: «E wühne, vële wok kwëhnaluhna hakili, do wasakahn hun wã yancëna kwëtahn ile pëyahnëni wakila ña! ²⁶ Tëfëlawohna bi korot aki Arëhnayik a tënkahnënd icëmb dëwu hna?» ²⁷ Tac më nkabëkëhni ile herik Vikerëh vipacah hna fop soje lëwu ya, pëgw vëkayëte Moyis hna do gë vëkayëte wakila wañëntaŵ hna fop.

²⁸ Ante tëhaniho nkol nte njihahnëdëniho ña, Yesu më ntik had ñad ndëcal. ²⁹ Bare ñwëÿeryanihawo ntehnëniha: «Gontëryi gë fuhnë! Lav a yo ña nke.» Awa tënkëntëlehn nkol hna nkonti gë vëhni.

³⁰ Ga kwërani hn'ile tokëde roka hna, Yesu nufëk mburu ña, camehna Wënu ña, tac nkubëlehnëk, njëdahni. ³¹ Awa ile wëmaÿendëhëniwo njavëtëniha Yesu ya ntihëtiniho njavëtëlehnëniha tañ, bare njavëtëndëniha tuñ nambëlehnëniha. ³² Umë ntehnëni: «Gena bi njamakëhëfu sakahn fu wã ante nësëhnakëndëhëfu nkaŵ hna do pacënëhnatëndëfu Vikerëh va?»

³³ Matëlehnëni taŋ mbokani Yerusalem. Më tëkatënihëhni vërëfal pëhw g'aryaw̃ va ga mbarëni gë vërëfëlënta hni va, ³⁴ ntehnënihëhniwo vërëfal vëhi va: «Paryi nke Ahwëhn a mbëhnëk! Simo nuka!» ³⁵ Do vëhni fëna më tëfëtanëhnihëhni ile yekëhëhni nkaw̃ ŷa do gante njavëtahnënihawo Yesu ka wati nte nkubëlehnëdëho mburu ŋa.

Itufëhna Yesu

³⁶ Nkonihò nësëndëni tëket taŋ Yesu fagant lëw̃ hni do ntehnëhni: «Arabi yam ŷa nke gë w̃uhnë!»

³⁷ Umë mbalëni do ntakëhni ðus: ntiyahnekëhniwo yine nuni. ³⁸ Yesu më tÿëkëhni: «Soŋe ye valërun? Soŋe ye wajëlehnadun? ³⁹ Yëkëryin wëbák mën ŋi* gë wapary mën ŋi: paryi ami ye! Ñakëryino ayëku: yine kwëhnana imbahn gë wayëc, bare ami kwëhnabu, nurun!»

⁴⁰ Ante nësëhnëkëhni watac ŋa, më tufëkëhni wëbák ŋa gë wapary wadëw̃u ŋa. ⁴¹ Vërëfal va natëkëhniwo do pëmpëhnahnëhni ðus, vëwëkëlohna ten kwëtahnëni. Awa Yesu më tÿëkëhni: «Kwëhnarun bi hnani ile rokëde?» ⁴² Më njëdaniha nkubel igis bëlik. ⁴³ Më tebaka do cema tase lëw̃ hni.

⁴⁴ Tac mbok ntehnëhni: «Gena bi, ante nkolahninëko ŋa, pëyadëmuno: ile herik soŋe mën sariya Moyis hna, vëkayëte wakila hna do gë Wahnëw̃ hna, watac fop tëfëkawo ntiya.»

⁴⁵ Awa Yesu më pidëtëkëhni wahakili w̃a nkwëryahnëni Vikerëh vipacah va. ⁴⁶ Do më ntehnëkëhni: «Wëlin ile herik ŷa: Arëhnayik a tëfëka korot, tac fac rarëna hna mbëhnëd, ⁴⁷ do tëfëka karaŋini vahnë va g'uŵac lëw̃u w̃a ðuniŷa li fop, pëgw Yerusalem: ntehnëdëni vahnë va nkwëcëtani vankeya va do soŋe Wënu ŋa tavëhnahnëhni wameh ŋa. ⁴⁸ Wasede soŋe watac fop yerun. ⁴⁹ Do ami njëdanahnidëmu ile ntehnëk rëm mën njëdahnëd ŷa, Iyir Ipacah iŋa ye. Awa goryin naw̃ li hafo pëbënu fanka lëw̃u fa.»

Ikay Yesu ŋa

⁵⁰ Tac Yesu më cahnaryëkëhni vërëfal va naw̃ hna, njiryeryëhni ðarël Betani. Hnam umë njelëk wëbák ŋa g'ambin do ndëwakëhni. ⁵¹ Wati nte ndëwanëdëhëhniwo ŋa, pitël iŋa pitëlëdëniho gë vëhni kay g'ambin ðarël Wën hna. ⁵² Vëhni, cëmbënihawo do mbokalehnëni Yerusalem, vëhnatah fo. ⁵³ Hnam, Cery Wën Cankaf hna nkedëniho kwëlëkwël do cëmbëndëniha Wënu ŋa.

* **24:39** 24.39 Yëkëryin wëbák mën ŋi: Usër vapakel va ye.

Itéfëta nte kerëk San pañare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana ßare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Afayik San herëk. San gë Sak vërah Sebede yeho. Vëfëla waÿis yeho ante macëkëhniwo Yesu tëfëniha ña (Matiye 4.21). «Ale ñahnëk Yesu ÿa» San macik (13.23; 20.2; 21.7, 20).

Itéfëta nte kerëk San pañare Yesu ÿa mpëdara Efes hna kerik yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd gë wahnah gë keme g'ipëhw (90-110) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Inji kayëte fo wok kwëhnana wahnës wafindaryindan. Doku Yesu hnë Yude hna tëfëtaf hara gena Galile hna had gante tëfëtani wäÿëntaw ka. Tufahnëdëhniha Yesu had Ajë Wën, wanës ña, humpen vë duniÿa, mburu uwám, rënka soñe wape, aheryëherya afërën, nkañ ña, toña ÿa do uwám wä, do ale vëhnëndanëdëhëhni vësëm. Hwënta mbëd gë wahi hn'iji kayëte Yesu pëyahnéf «AMI YE». Iÿin ryënkwëtehnëf Vikerëh Ulëm 3.14 hn'ile ntehnaf Wën «YAWE», umë fëhnëtanëf «AMI YE».

Iÿi yëb 20.31 nke soñe ile kerahnëk inji kayëte: «Bare ile yehëhna ÿi, kerik soñe ahwëtahnahnu Yesu ye Arëhnayik a, Aju Wën ÿa, do ge kwëtahnërunëha, nuÿadun sël ntawary, uwám paryi wä, g'uŵac lëwu wä.»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'iji kayëte: wasëwif, wanës, wënka, uwám, humpen, Ami ye.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Yesu, Wanës Wën (1.1-18)

Ucedëya San Ayary (1.19-34)

Yesu tëhna këhni vëréf vëlëwu vëryënkwëryënk (1.35-51)

Yesu karanëdëhëhni do njërënëdëhëhni vahnë (2.1-11.57)

Itëk Yesu Yerusalem do icëm dëwu (12.1-19.42)

Ibëhn Yesu (20.1-10)

Yesu cahna këhni vëréfal vëlëwu (20.11-21.25)

Yesu, Wanës Wën

¹ Wapëgwa hna, ale ye Wanës ña tëko nke. Gë Wënu ña nkeniho, do Wënu ña yeho umë dënk. ² Ha, umë wapëgwa hna gë Wënu ña nkeniho. ³ Wënu ña g'umë ntik le-wo-le ÿa; ñoñ diyina hnë vile liyik hna fop hamëhni lëwu. ⁴ Hnë umë nkeho uwám paryi wä, uwám urac yeho humpen vahnë ña. ⁵ Humpen ha pëtëd hn'umëhwëry hna, do mëhwëry uña dipëhnelahna.

⁶ Cahnëko asan ale payiko Wënu ña, San Ayary a maciko. ⁷ Njijëko soñe nke sedë humpen ha, do gë cedëya ntëwu ña vahnë va fop nkwëryahnëni do kwëtahnahnëni. ⁸ Gena umë dënk yeho humpen ha, ßare nke sedë humpen payijiko. ⁹ Huñi humpen yeho humpen paryi ha, hunte yijëd duniÿa li pena ale-wo-le ÿa. ¹⁰ Umë, hnë duniÿa li tëko nke, do g'umë ntiyiko duniÿa ÿi, ßare duniÿa ÿi yavëtëlahna. ¹¹ Njijëk hnë bulunda lëwu hna, ßare bulunda lëwu ÿa vëhacalahna.

¹² Bare ale-wo-le hacaka do hwëtahnëka ÿa njëdaka imëk nke fatah Wën. ¹³ Gena ile nagini hn'idonk asëval, ma g'iña ahnë ÿi, ßare kabi Wënu ña likëhni nkeni vërahu.

¹⁴ Wanës ña mbacako ahnë do gë fuhnë ntëdëntiko. Ipërëna ña njabëkawo gë toña ÿa. Njavëtëbun inaÿ dëwu ña, inaÿ nte nuÿak kabi Ajë Ryamboli Rëm ÿa ye.

¹⁵ San cedëya ntëwu hna pëyahnéko bulunda hna: «Wëliho ale hnësëndëmuno ante ntehnëdëfuho: ale rëfidëho ÿa ndënkwëhniko kabi rëko nke yehahnëndu ami ÿa.»

¹⁶ Nuÿabun fop hn'iyab kayëhnahn dëwu hna viÿë vifërën do vifërën kat. ¹⁷ Ha, Wënu ña vëhni Moyis tëfaryëk njëdafu sariya ÿa, do kayëhnahn inja gë toña fadah

ÿa vëhni Yesu Këris padënek Wënu ña. ¹⁸ Wëla aryampo nulahna Wënu ña, ge gena Ajë Ryamboli, ale ye Wënu ña fëna. Umë ye ðarël Rëm hna do njëtëndanëkëfuna.

Ucedëya San Ayary

¹⁹ Vësankaf wasëwif va Yerusalem hna payinihëhniwo vësëna wasadëha va, gë Walevi wã, soñe njini tëyëniha San bi mo nke. Wëlin cedëya ntëwu ña.

²⁰ Më ntëkwakëhni tase vahnë fop hara ñoñ cowëlähniwohna: «Gela Arëhnyayik a.»

²¹ Më mbok tëyëniha: «Awa mo yeru? Eli bi yeru?»

Më ntëkwakëhni: «Hali, gela Eli.»

Më mbok tëyëniha: «Kila ÿa bi yeru?»

Më mbok ntëkwakëhni: «Hali.»

²² Awa më tëyëniha: «Mo lë yeru? Afo yifu hnësëhnëfuni vële fayikëfu va iñë. Wëjë, mo yeru lehnëru?»

²³ Më ntëkwak: «Ami ye “ale nësahnëd kila le wãcik Esayi ryekad wula hna: ‘dinëhnyëyina vankaw vacatah d'us Ahwëhn a!’”»

²⁴ Nkentiniho wafarise hnë vële fayiko vëhni San va. ²⁵ Më mbok tëyëniha kat: «Ge gelihna Arëhnyayik a, Eli, ma Kila ÿa, awa soñe ye yaryëdühëhni vahnë va?»

²⁶ Më ntëkwakëhni: «Ami, gë wënka njaryëdëfu, bare nkehëhna hnë wuhnë ale worun yëtëluhna nafa lëwu ÿa. ²⁷ Umë rëfidëho, bare catëla dënk fëtahnu viyëba wapary wadëwu va.»

²⁸ Watac fop Betani le ye ðarël sën Yurëdan hna ntiyako, hn'ile njaryëdëhëhniwo San vahnë hna.

Yesu, Fape Wën

²⁹ Ga pacëk, San më nuka Yesu ga njijëd gë ÿalu, më ntehnëk: «Wëliho Fape Wën fante lihëtëd wameh d'uniya fa. ³⁰ Soñe lëwu ÿa hnësëndëmuno ante ntehnëdëfuho: “Asan rëfidëho, umë lëbëko kabi umë yeho rëkahnindu ÿa.” ³¹ Ami fëna yëtëlewöhna, bare ge njijëbu yaryëndu gë wënka, soñe liwu njëtëniha bulunda Isërayel ÿa ye.»

³² San më mbok ntehnëk kat: «Nubu Iyir Wënu ña ga cëlid g'ambin had fah njij ntëd hnë umë. ³³ Yëtëlewöhna ten bi mo ye, bare Wënu ña sañëtiko yaryëndu gë wënka, umë lehnëkowo: “Nufu Iyir iña ga cëlid do njij hnë asan; umë rëkëd njaryënd g'Iyir Ipacah iña.”» ³⁴ San më nkwënëk: «Nubu rac do sedë yëfu: ayi asan Aju Wënu ña ye.»

Vërefal vëryënkwëryënkw Yesu

³⁵ Ga pacëk, San hnam fo nko, gë vëhi hnë vërefal vëlewëwu va. ³⁶ Më nuka Yesu ga ndëcëd, më ntehnëk:

«Wëliho Fape Wën fa!»

³⁷ Vërefal vëhi va, ga nkwëryëni wanës San watac, më tëfëlehnëniha Yesu.

³⁸ Umë më cahëtak do nuhni ga tëfëlehnëdëniha, më ntehnëkëhni: «Ye ÿadun?»

Më ntëkwani: «Rabi, (umë fëhnëtanëd Aharan), ne ntëdëru?»

³⁹ Më ntëkwakëhni: «Yijën, nufun.» Awa njilehnëni do nuni hn'ile ntëdëk hna. Nkëhnëko tëk wawati wahnah g'anent do g'umë ñëwëlahnëniho hn'ile wojëko hnë fac ÿa.

⁴⁰ Aryampo hnë vërefal vëhi San vërac, Andëre yeho, aheryu Simo Piyer.

⁴¹ Më njik ten vëhni acëru Simo hna do ntehna: «Nubunëha Arëhnyayik a.» Umë ye fëna Këris ÿa.

⁴² Do njolehna hn'ile nke Yesu hna. Yesu më njëkëka gë yasery do ntehna: «Simo aju San yeru. Awa Sefas rëkëderu awácënde.» Umë fëhnëtanëd «Piyer» gë wanës wagërek ña. (Umë ye «Itaka»).

Filip gë Natanayel

⁴³ Ga pacëk, Yesu pëhnako nji Galile. Më nuka asan ale wáciko Filip do ntehna: «Tëfe!»

⁴⁴ Awa Filip tac nkol ndampo fo nkeniho gë vëhni Andëre gë Piyer. Betësayida maciko. ⁴⁵ Filip, umë fëna, më njik tëkata asan ale wáciko Natanayel do ntehna: «Nubunëha ale ntehnëdëho Moyis hnë kayëte sariya hna, do wakila ña fëna pëyahnëni soñe lëwü ÿa. Yesu ye, aju Yosef, mbë nkol Nasaret ña.»

⁴⁶ Natanayel më ntëkwaka: «Mbë Nasaret? Iñë fërën kod bi mati Nasaret?»

Filip më ntëkwaka: «Yij, nudu wëjë dënk.»

⁴⁷ Yesu, ga nuka Natanayel ga njijëd, më ntehnëk: «Wëliho avë Isërayel paryi ÿa, asan ahwëhn wamër këm ye.»

⁴⁸ Natanayel më tëyëka: «Hak njëtahnëruho?»

Yesu më ntëkwaka: «Ani gë macahnëndi Filip ÿa, ante nkeku kuyët anuÿ ña, nukëmi.»

⁴⁹ Awa Natanayel më ntëkwaka: «Wëjë, Aharan, wëjë ye Aju Wënu ña, ahnañ wëvë Isërayel va!»

⁵⁰ Yesu më ntëkwaka: «Ile lehnëmi nukëmi kuyët anuÿ ñi bi hwëtahnantuhu? Nudu viÿë vifëmpëhnahnah ntëbi viÿë!» ⁵¹ Do më nkwënëk: «Toña ÿa fëyadëmu: nudun ambin ña ga pidëtak do wamëleka Wënu ña ga kayëndëni do cëlindëni gë fere Ajë Ahn'a!✧»

2

Iñël nte yeho Kana

¹ Fac rarëna hna, ambënt iñël yeho nkol Kana, resiÿo Galile hna. Hnëmu Yesu hnam nkentiko. ² Yesu fëna payehnaryiniho iñël tac gë vërëfal vëlëwu va do njintiniho. ³ Hara uñen uña pëgwëko pund. Awa, hnëmu Yesu më ntehnëka: «Vëworyaryëna uñen.»

⁴ Yesu më ntëkwaka: «Asëval, ye ye yëbëlan fu? Wati mën ile lihandëbu iñë ÿa tëkëna ten.»

⁵ Awa hnëmu më ntehnëkëhni vëryokuñ vële yeho hnam va: «Diryin fop ile ntehnëdëhu ÿa.»

⁶ Nkeho hnam vunkwahn wëraka mbëd g'undañ vunte tañahnëdëniho wasëwif wã wënka, wante ñuhnandëni gante nke namu lëw hni ka. Kodëho tañ yëbëlan walitër wafëhw imbëd gë warar (80) ma keme gë wafëhw wahi (120).

⁷ Yesu më ntehnëkëhni vëryokuñ va: «Tëmpënëryin hnë vuñi vunkwahn wënka.» Do më tañëni hafo wafiñ hna.

⁸ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Tame ñëryëryin, ayinehnuna ale sahëlenda.»

Më ntini koyëna. ⁹ Arac më njëkëk do wëli wënka ña mbacako uñen. Yëtëlohna bi ne matik uñi ñen, hara vëryokuñ va njëtëniho, kabi vëhni ÿiryëko wënka ña. Tan më macehnëka ale ÿëlëdëho ÿa ¹⁰ do ntehna: «Vahnë va fop uñen nte ÿak fërënak ña cehëlehnëdëni ten, do ge vahnë va ndëwëni, tac do gë yëdäyini unte wok përenana dūs ña. Bare wëjë, kwëtëru unte ÿak fërënak ña hafo iÿi wati! Cañëk!»

¹¹ Koyëna ntiko Yesu dahëse fëmpëhnahnah ryënkewëryënkew ÿa. Watac Kana mbë Galile hna ntiyako. Koyëna tufahnëko inaÿ dëwu ña do vërëfal vëlëwu va kwëtahnënihawo g'ahañary.

¹² Ga ndëcëk watac, Yesu më njini Kaperënaŷum gë hnëmu, gë vëheryu, do gë vërefal vëlëwu va, bare wafac fo ñëwëlahnëniho hnam.

Yesu Cery Wën Cankaf hna

¹³ Wati le ntihandëni wasëwif ambënt Pak ɳa rëhajëko do Yesu më njik gë Yerusalem. ¹⁴ Tëkatëkëhniwo selele Cery Wën Cankaf hna vëwaf wuhni, gë wape, gë wëfah do gë vëwëcët koryi vële ryokuŋëdëho watabali wadëw hni hna. ¹⁵ Awa Yesu më nufëk ryeyët, nti wus, do ntahni fop selele Cery Wën Cankaf hna, gë wape ɳa, do gë wuhni wã, do pat watabali vëwëcët koryi va hafo koryi ŷa campëlehn. ¹⁶ Tac ntehnëhni vëwaf wëfah va: «Dihëtëryin iŷin fop ani! Cery Rëm mën ɳa ye. Bok aliwu cery vëwaf!»

¹⁷ Awa vërefal va ndënkwëtalehnëni waɳi wanës Vikerëh: «Iña inte hwëhnaɳu soɳe Cery hu ɳa, E Wën, iña tac nke hnë ami përekanëdëho gante përekanëdëha uñen ahnë ka.»[✧]

¹⁸ Awa vësankaf wasëwif va më tëyëniha Yesu: «Iŷëhne dahëse fëmpëhnahnah hoɳu ali arufahnëfu kwëhnaru fanka alihahnënd aki?»

¹⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Këfëryin aɳa Cery Wën, do hnë wafac warar, mbokaryëdëfu wätëndu.»

²⁰ Më ntehnëniha: «Wabëhn wafëhw wahnah g'imbëd g'iryaw (46) vëryëbun aɳ'acery, bare wëjë hnë wafac warar mbëryëdu?» ²¹ Bare «Cery Wën», nte nësëdëho Yesu ɳa, imbahn dëwu ɳa dënk yeho. ²² Ga mbiŷëk, ante matëko Yesu vësëm hna, vërefal vëlëwu va ndënkwëtaniho nësëko watac, do kwëtahnëniho Vikerëh va do gë wanës wante nësëko Yesu ɳa.

Yesu njëtëk ðus walaŷary vahnë

²³ Ante nkeho Yesu Yerusalem ɳa, hnë wati ambënt Pak hna, vahnë vëyaɳah kwëtahnënihawo kabi nuniho wëdahëse wapëmpëhnahnah wante ntidëho ɳa. ²⁴ Bare Yesu pacahnëlawohna gë vëhni, kabi njëtëkëhniwo ðus vahnë va fop. ²⁵ Ahnë kodilohna njëtëndana iñë ile nkok yëtëna kabi njëtëko ile yehëhna vintaŷary vahnë ɳa.

3

Yesu gë Nikodem

¹ Hnë wafac warac, nkeho hnam asan ale wãciko Nikodem; asankaf wasëwif yeho do farise yeho. ² Asan arac yiko hn'umëd ndampo tëkata Yesu do ntehna: «Aharan, njëtëbun Wënu ɳa fayiki ayij aharanëfu kabi ahnë kodina nti wëdahëse wapëmpëhnahnah gë wante lidu ki ge Wënu ɳa gena gë umë.»

³ Yesu më ntëkwaka: «Toña ŷa fëyadëmi: ahnë kodina nu Naw Wënu ɳa ge nagina g'ahaŷary.»

⁴ Nikodem më tëyëka: «Hak kodë nagi ahnë g'ahaŷary ge tëk cër? Kod bi mboka ðonk hnëmu hna do mbok nagi higëna?»

⁵ Yesu më ntëkwaka: «Toña ŷa fëyadëmi: ahnë kodina tënk Naw Wën hna ge nagina hnë wënka do hn'Iyir Ipacah hna. ⁶ Ale nagëk ahnë, ahnë ye. Ale hnagik hn'Iyir Ipacah hna, iyir ye. ⁷ Awa antë pëmpëhnahni ge ntehnëmi: “Tëfëku ahnagiwu g'ahaŷary wuhne fop.” ⁸ Sël ŷa cëlëd cape nte ñad hna, nkwëryëdu wënaŷ wadëwu ɳa, bare yëtëdila bi ne matid, ma bi ne njid. Koyëna nke soɳe fop vële hnagëde hn'Iyir Ipacah va.»

⁹ Nikodem më mbok tëyëk: «Hak kod nke watac?»

¹⁰ Yesu më ntëkwaka: «Wëjë ye ale haranëdëhëhni ðulunda Isërayel ŷa, do yëtëlihna waɳi? ¹¹ Toña ŷa fëyadëmi: ile yëtëbun hnësëdëfun. Ha, waseɳe ile

✧ 2:17 2.17: Wahnëw 69.10

hñubun yebun, bare maŵëdñiluhna ucedeya ntëŵ fu ña. ¹² Ge nësëndëmu viyë vile ye nkal vi do kwëtandiluhna hak kodun ahwëtahnu ge nësëdëfu viyë vile ye g'ambin va? ¹³ Ahnë kayëna g'ambin. Ami fo, Ajë Ahn'a, sëlik hatac! ¹⁴ Hnë wula hna, Moyis pakëkawo yan hnë rëh lën ryëhwëra ÿa.✧ Do koyëna njelëd Ajë Ahn'a fëna ¹⁵ soje fop vële hwëtahnëdëha va tënkeni tan hnë uwám ule wok puđina hna.

¹⁶ «Ha, Wënu ña ñahnëkëhni ðus vahnë vëvë ðuniyã hafo njëdahna had sadëha Ajë ryamboli lëŵu yi, ðanko vële hwëtahnëdëha va antë tënkeni muk janáma bare nuŷani tan uwám ule wok puđina. ¹⁷ Wënu ña payilahna Aju ðuniyã li soje piniñëhni vahnë vëvë ðuniyã vi, bare payika soje pehëtini g'umë. ¹⁸ Ale hwëtahnëka Aju Wënu ña piniñëdëna; bare ale wok kwëtahnëlahna ÿa tëk kitiñi piniñëde, kabi kwëtahnëlahna ryamboli Wënu ña. ¹⁹ Do wëli soje ile piniñand Wënu ña: humpen ha njijëk ðuniyã li, bare vahnë va umëhwëry fecehnëkëhni, kabi vankeya vantëŵ hni va yivëna. ²⁰ Ale lid wameh a ñëwëk humpen ha do ñawëtak, kabi ntakëka antë nuyi nkeya meh ntëŵu ña. ²¹ Bare ale ŵawëhnëk toña ÿa, umë njijëd humpen hna, nuhahni wapacëk nkeya përen ntëŵu nte ntid gë fanka Wënu fa.»

Yesu gë San

²² Ga ndëcëk wafac, Yesu gë vëréfal vëlëŵu va matëniho naŵ Yerusalem hna njini njasëlehnëni resiyo Yude hna; wafac fo ñëwëlahnëniho hnam gë vëhni do njaryëdëhëhniwo vahnë va. ²³ San, umë fëna, Enon hna njaryëdëhëhniwo, darë Salim hna. Hnam njabëko wënka ña, do vahnë vëyabah njijëdëniho njaryëndeni. ²⁴ Wati rac, San cëdñilohna ten.

²⁵ Awa vëréfal San vëryampo pëgwëlehnëni conkëndëni gë sëwif ryampo soje namu ipacëna ña. ²⁶ Njilehnëni tëkatëniha San do ntehnëniha: «Aharan, ndënkwëtađuha bi asan ale yerunëho gë cape ñëntaŵ sën Yurëdan ka, ale yenëhnëruho sede ÿa? Tame njaryëd do vahnë va fop gë ÿalu njidëni!»

²⁷ San më ntëkwakëhni: «Wënu ña fo hod nti nke koyëna soje ahnë. ²⁸ Wasede yerun wuhnë dënk soje ile hnësëdëfuho ÿa: “Gela Arëhnyik a, bare payijibu haryënk wëlëŵu.”

²⁹ «Asëval ale yëlika, asanu ÿa hwëhnëka. Ge lawo asan a ye, umë kahnëd darë lëŵu do nëpanda; kopa lëŵu ÿa natëndanëdëha ðus. Koyëna nke uhnatah lëmën ŵa soje Yesu ÿa: padëko! ³⁰ Umë rëfëka nkwënënda nafa ÿa, do ami ñaŷëtando.»

Ale watik g'ambin

³¹ «Ale watik g'ambin a, umë sëpëkëhni vahnë va fop. Ale ye ðuniyã li, ðuniyã yi hwëhnëka do vëyi vëvë ðuniyã vi nësëd. Bare umë, ale watik g'ambin a, umë sëpëkëhni vahnë vëvë ðuniyã vi fop. ³² Sede ile nkwëryëk g'ile nuk ye, bare ahnë maŵëdina cedeya ntëŵu ña. ³³ Ge ahnë ŵawëk cedeya ntëŵu ña, tufahnëd maŵëk Wënu ña toña nësëd. ³⁴ Paryi nke, ale payik Wënu ña wanës Wënu ña dënk nësëd, kabi Wënu ña pëbënëdëha ðus Iyir dëŵu ña. ³⁵ Rëm ÿa ñadëha Aju ÿa do njëdadëha fanka fayabah hnë ile-wo-le hna. ³⁶ Ale hwëtahnëka Ajë Ahn'a tëk tënku uwám ule wok puđina hna: ale wëŷyëk kwëtandilahna ÿa tënkëdina, Wënu ña nkod ntava g'umë.»

4

Yesu g'asëval avë Samari ÿa

¹ Wafarise ŵa nkwëryëniho, ga nësëde Yesu ntidëhëhniwo vahnë va vëréfal do njaryëdëhëhniwo ntëbi San. ² (Bare ile ye toña ÿa, Yesu umë dënk yaryëdñilohna; vëréfal vëlëŵu va yaryëdëhëhniwo.) Ante njëtako Yesu watac ña, ³ më matëk Yude hna do mboka Galile.

✧ 3:14 3.14: Vaker 21.19

⁴ Awa tēfēkawo tēf resiyo Samari hna. ⁵ Mē tēkēk d'arēl hnē fankol fante wācīk Sikar nte wok ŋaŋwēlēna g'ikaŋ nte njēdakawo Sakob aju Yosef ŋa. ⁶ Hnam nkeho kolomba Sakob ŋa. Yesu, mbērako uyas wā, mē ntañak tēfary kolomba hna. Lav a nkēhnēko tēk nkaf hna.

⁷⁻⁸ Wati nte ntañako hnam ŋa, asēval avē Samari mē njijēk ŋyery wēnka. (Hara vērēfal Yesu va g'inaw ŋjiniho ntēwajēni ile tokēdēni.) Awa, Yesu mē ntehnēka: «Yēdērye siyaŋ.»

⁹ Asēval a mē ntehnēka Yesu: «Bare wējē, sēwif yeru do ami, avē Samari yebu! Hak ndēkēru awa arēyo asiya?» Ntehnēkawo koyēna kabi wasēwif wā kehadēnihēhniwo vēvē Samari va.

¹⁰ Yesu mē ntēkwaka: «Ge njētakēndu ile ñad njēdī Wēnu ŋa, do bi mo ye ale wuntadēhi wēnka ciya ŋi, wējē wuntakēndēha do njēdakēndēhi wēnka wante yēdand sēl ntaŋary paryi ŋa.»

¹¹ Asēval a mē ntēkwak: «Bare wējē, kwēhnalihna ŋyrya do kolomba ŋi tēwēk! Ne ñeryidū wēnka hu ŋi? ¹² Ntiyahnēki bi wējē lēbēka rēm fu ŋa Sakob? Umē yabēhnēkēfu iŋi kolomba; cek umē dēnk. Vērahu do gē wusaŋ wulēwu wā fēna ceni.»

¹³ Yesu mē mbok ntehnēka: «Ale sef waŋi wēnka ŋa mbokēd njohna kat, ¹⁴ bare ale sek wēnka wante yēdadēfuha ŋa bokēdina njohna muk kabi wēnka wante yēdadēfuha ŋa mbacad hnē umē hayalin hante wok tēryadina, yalēd do yodēha hafo uwām ule wok pudina muk.»

¹⁵ Asēval a mē ntehnēka: «Awa, yēdērye wēnka watac soŋe antē mbok njoŋo do antē voku yiju hnani ŋyry wēnka.»

¹⁶ Yesu mē ntehnēka: «Yinēndehna asan hu.»

¹⁷ Asēval a mē ntēkwaka: «Ñēlila.»

Do Yesu mē ntehnēka: «Ha, ile hnēsēru ŋi, koyēna nke: ¹⁸ vēsan imbēd ŋyēlēkino, do asan ale yerun gaki ŋi gena asan hu. Toña ŋa hnēsēru.»

¹⁹ Asēval a mē ntehnēka: «Njavētēbu kila yeru. ²⁰ Pēyarye: mo hwēhnak toña? Warēm fu wā hn'iŋi kuŋ cēmbēdēnihawo Wēnu ŋa, bare wūhnē, wasēwif wī, wūhnē lehnēk Yerusalem tēfēka cēmbi.»

²¹ Yesu mē ntēkwaka: «Kwētahnērye, wati yejēk, ge cēmbēde Rēm ŋa, kwēhnadina nafa cēmbi hn'iŋi kuŋ ma Yerusalem. ²² Wūhnē, ntehnērun Wēnu ŋa sēmbēdun bare yētēlunahna. Fuhnē, njētēbunēha, kabi Afēhēt a hnē bulunda wasēwif hna nkejēk. ²³ Bare wati yejēk, do tēk tēki, hn'ile rēkēd cēmbēdēniha vēsēmb paryi va Rēm ŋa g'Iyir iŋa do gē toña ŋa. Rēm ŋa, vahnē vēle sēmbēdēha koyēna va njēkēlehnēd. ²⁴ Wēnu ŋa iyir ye do vēle sēmbēdēha va tēfēka cēmbēdēniha g'Iyir iŋa do gē toña ŋa.»

²⁵ Asēval a mē ntehnēka: «Njētēbu, Arēhnayik, ale wācēde Kēris ŋa, njijēd. Ge njijēk, nkabēdēhēfu fop.»

²⁶ Yesu mē ntēkwaka: «Ami dēnk ye.»

²⁷ Wati rac, vērēfal va mbokalehnini. Pēmpēhnahnēkēhniwo dūs ante nunihawo Yesu ga nēsēlēdēni g'asēval a. Bare wēla aryampo hnē vēhni dēkēlohna tēya bi ye ñad ma bi soŋe ye nēsēlēdēni g'asēval aŋi.

²⁸ Awa asēval a tavēlehn hnam unkwahn uŋa, mboka g'ankol, do pēgwēlehn pēyahnēnd: ²⁹ «Yijēn ayēkuna asan ale fēyako fop ile libu ŋa. Mpēd kod nke Arēhnayik a?» ³⁰ Awa, vahnē va cahnēlehnēni naŋ hna njini hn'ile nkeho Yesu hna.

³¹ Hnē wati rac vērēfal va ndēñanēnihawo Yesu, ntehnēndēniha: «Aharan, tokēry iñē!»

³² Bare mē ntēkwakēhni: «Kwēhnaŋu roka ile worun yētēluhna.»

³³ Awa vērēfal va tēyēlēdēniho bi ahnē yonēhnika ile tokēd.

³⁴ Yesu më ntehnëkëhni: «Roka mën ÿa, liwu iña ale fayiko ÿa ye do ryokuñu hafo fadënu ile kwëtehnhahnëko ÿa. ³⁵ Gena bi ntehnëdun: “Ani gë wadepera wahnah barëp roka ÿa yed?” Awa ami ntehnëdëmu, yëkëryinëhni dÿs vahnë va caharab lëwun: had kaÿ dafah tëk nkeni do napëdëni mbarëpini! ³⁶ Ale varëpëda nuÿad tame icos dëwÿu ña do mbarëpëdëhëhni vahnë va soñe uwám ule wok pudina ÿa; koyëna, ale hnadëd a g'ale varëpëd a natëdëhëhni ndampo fo. ³⁷ Wanji wanës, toña ye: “Ahnë nadëd, ahaÿary mbarëp.” ³⁸ Payëmu avarëpu hn'ikaÿ nte worun dokuñëluhna. Vëhaÿary ryokuñëk do wuhne hnuÿak nafa doku lëw hni ÿa.»

³⁹ Vëvë Samari vëyabah kwëtahnhënihawo Yesu kabi asëval a pëyakëhniwo: «Ile libu ÿa fop pëyako.» ⁴⁰ Soñe umë ye, ante tëkëniho vëvë Samari va hn'ile nkeho Yesu hna, muntanihawo nkonti gë vëhni, do wafac wahi ntintiko hnam. ⁴¹ Soñe wante nësëndëhëhniwo umë dënk ña, vële hwëtahnhëka va nkwënanihho iyaß iña; ⁴² do ntehnënihawo asëval a: «Kwëtahnhëdun, gena soñe ile hnësëhnhëruhëfu ÿi fo, bare kabi nkwëryëbunëha fuhnë dënk do njëtëbun tame paryi nke Afëhët duniÿa ÿa ye.»

Yesu njërëndëha aju asankaf

⁴³ Ga ntik wafac wahi warac hnam, Yesu më mbokak gë Galile. ⁴⁴ Umë dënk hnësëko: «Kila dënëndëdëna hn'inkal nte nagahnik hna.» ⁴⁵ Bare wati nte tëkëko Galile ña, vahnë va fop kacanihawo, kabi vëhni fëna njintiniho ambënt Pak ña gë Yerusalem, do nuniho fop vifëmpëhnhahnah vile ntiko hn'ambënt tac va.

⁴⁶ Yesu mbokalehn tëf Kana vë Galile hna, hn'ile mbacëko wënka uñen hna. Hara, nkeho hnam asankaf ale tesaryëko aju ÿa dÿs Kaperënaÿum hna. ⁴⁷ Ga njëtak asan arac Yesu matiko Yude hna mboka Galile, më njik hn'ile nkeho hna do këlahna nji njërënhëna aju, ale ÿadëho cëm a.

⁴⁸ Yesu më ntehnëka: «Wuhne, ñwëyëdun kwëtahnhëdihna ge nuluhna wëdahëse gë vifëmpëhnhahnah!»

⁴⁹ Bare asankaf a më ntëkwaka: «Ahwëhn, yij ñap ani gë cëmahnënd fatah mën fa.»

⁵⁰ Yesu më ntehnëka: «Mëncëry gë ÿal hu, ajë hu njërëk.» Asan arac më kwëtahnhëk wanës Yesu ña do mëncëlehn.

⁵¹ Hn'ankawñ mënc hna, vëryokuñ vëlëwÿu va njijëdëniho pankëlëni do pëyaniha: «Ajë hu njërëk!»

⁵² Më tëyëkëhni bi iÿëhne wati pecekawo. Më ntëkwaniha: «ÿëhno nke hnë wati ryampo g'anent hna tavëkawo ures huji ha.»

⁵³ Awa Rëm ÿa kamahnëko aju njërëko hnë wati le ntehnahnëkawo Yesu hna dënk: «Ajë hu njërëk». Kobëri tac kwëtahnhënihawo Yesu, umë gë vëvë tere lëwÿu va fop.

⁵⁴ Dahëse fëmpëhnhahnah rac yeho higëna ile ntiko Yesu ÿa, ante matëko Yude mboka Galile ña.

5

Yesu njërëndëha ale ye vorovoro

¹ Ga ndëcëk watac, Yesu njiko Yerusalem soñe njanti ambënt wasëwif ña. ² Hara, hn'inañ tac, darël rënka le wacëdëho Rënka Wape ña, nkeho kosa le hwëhnako vinder vicankaf imbëd; Betësata macëdëho gë wanës Wa-ebëre ña. ³ Kuyët vinder vitac, kore vëres ryakëko hnam: vumëp, gë vële radëd, do gë vële ye vorovoro. [Wënka ña napëdëniho ñënka: ⁴ mëleka ryampo Ahwëhn a lëbadëho hnë pisin rac wati wati do ñënkëdëho wënka ña. Wënka ña, ge ñënkako, ale-wo-le ryënkëwëdëho ntëba ÿa, njërëdëho ures lëwÿu wã gante-wo-gante tesëko ka.] ⁵ Nkentiko hnam asan ale resëko kobëri wabëhn wafëhw warar g'imbëd gë warar (38). ⁶ Yesu nukawo ga ndakëk; njëtëko mbiÿëk ga nkeho koyëna, më tëyëka: «Ñadu bi ayërëni?»

⁷ Aresa më ntëkwaka: «Aharaj, ge pëgwëk ñenkand wënka ña, kwëhnala ale labëdëho. Wati nte rëkëdëfu yawërendu yiwu ña, ahaŵary ryënkwendëho ntëba.»

⁸ Yesu më ntehnëka: «Awa, matëry, ahnuf uway hu ŵa ayas.» ⁹ Hnë wati rac tañ, asan a njërënëlehni. Më nufëk way lëŵu ŵa njasënd. Watac hnë fac ntawëla ntiyako.

¹⁰ Awa vësankaf wasëwif va më ntehnëniha asan ale yërëniko takan ÿa: «Ntaŵëla ña ye, tëfëlahna ayo uway hu ŵi.»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Ale yërëneko ÿa më lehnëko hnufu uway mën ŵi do yasu.»

¹² Awa më tëyëniha: «Mo lehnëki koyëna?»

¹³ Bare asan ale yërëniko ÿa yëtëlohna bi mo yërëneka, do kodilohna tufahna kabi Yesu tënkëkëhniwo kore ile yeho hnam ÿa.

¹⁴ Ga mbiÿëk toye, Yesu më nuka asan a Cery Wën Cankaf hna, më ntehnëka: «Wëlin njërëniro. Tame diry hakili ant'avoka wën, soñe ant'ahnuÿa ures ule lëbëk ule yërëniro ŵi.»

¹⁵ Tac asan a më njik pëyakëhni vësankaf wasëwif va Yesu yërëneka. ¹⁶ Awa vësankaf wasëwif va pëgwëlehnëni nësëdëni wameh soñe Yesu kabi hnë fac ntawëla njërënekawo ahnë. ¹⁷ Yesu më ntëkwakëhni: «Rëm mën ÿa doku hna nke hafo gaki, ami fëna tëfëko yewu doku hna.» ¹⁸ Soñe wanës watac kat, vësankaf wasëwif va njëkëlehnëdëniho g'ahawary fere fale ndawëhnahnëniha Yesu. Gena soñe ile ntik ile mbañëk sariya lëw hni ÿi fo, bare mboko ntehn kat Wënu ña ye Rëmu paryi ÿa do koyëna këñëndëlehnadëho gë Wënu ña.

Ucankaf Aju Wën

¹⁹ Yesu më mbok ntehnëkëhni vësankaf wasëwif va: «Toña ÿa fëyadëmu: Aj'a ñoñ kodina nti umë fo; ile nud' ntid' Rëmu ÿa fo kod' nti. Ile-wo-le ntid' Rëm ÿa, Aj'a fëna ntid', ²⁰ kabi Rëm ÿa ñadëha Aju ÿa do tufëdëha fop ile ntid' umë dënk ÿa. Tufëdëha nti wadoku wanaÿah wante worun kobëri nuluhna do pëmpëhnahnëdëhu wuhnë fop. ²¹ Gante mbëhnëndanëdëhëhni Rëm vësëm ki, koyëna Aju, umë fëna, mbëhnëndanëdëhëhni vële ñad' va. ²² Do kat, gena Rëm ÿa hitiñëdëhëhni vahnë va; Aju ÿa njëdak ucankaf kitiñ ña fop, ²³ soñe vahnë va fop ntënënahndëniha Aju gante ntënënedëniha Rëm ka. Ale wok dënënelahna Aj'a, dënënelahna Rëm le fayika ÿa.

²⁴ «Toña ÿa fëyadëmu: ale hnëpad' wanës mën ña, do kwëtahna ale fayiko ÿa, tëk nuÿa iÿi wati uwám usër ŵa do Wënu ña kitiñëdilahna; gona hn'ankaw' ante yod' hnë icëm ña bare hn'ankaw' nte yod' ambin hna nke. ²⁵ Toña ÿa fëyadëmu: Wati yejëk, do tëk tëki hnani, ile nkwëryëdëni vësëm va, kopa Aju Wënu ña, do fop vële wëryëdëha va hn'ankaw' nte yod' uwám usër hna nkeni. ²⁶ Ndampo fo nke, gante nke Rëm hayalin sël ntaŵary, uwám paryi ki, koyëna njëdaka Aju fëna nke hayalin uwám rac. ²⁷ Do kabi Ajë Ahn'a ye, njëdaka fanka kitiñahnëndëhni vahnë va fop.

²⁸ «Antë pëmpëhnahnu: wati yejëk ile nkwëryëdëni fop vësëm va kopa Ajë Ahn'a ²⁹ do mbëhnëdëni: vële lik fërën va mbëhnëdëni soñe tënkëni hnë uwám usër hna, bare vële lik wameh va mbëhnëdëni soñe cëdini janáma hna. ³⁰ Soñe lëmën ÿa ñoñ kod'a liwu ami dënk; gante nkabëko Rëm ka fo kitiñëdëhëfu, do kiti mën ÿa catëk, kabi yëkëlehnëda liwu ile ÿadëfu ami dënk, bare liwu ile ñad' Rëm mën le fayiko ÿa.»

Wasede soñe Yesu

³¹ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge ami fo rëkakënd hnësandu soñe lëmën ÿa, wanës mën ña kwëhnakëndina nafa. ³² Bare kwëhnabuha sedë hawary ale hnësëndëho, Rëm mën ÿa ye, do paryi pëyadëmu wanës wadëwu ña toña ye.

³³ «Payërunëhëhni vahnë njini pëcëtajëni vëhni San hna do nësëhnëkëhniwo ile ye toña ÿa. ³⁴ Toña ye, ami, balëlohna g'ahnë nkenëhno sedë, bare nësëdëfu watac

soŋe wũhnë, afehëtahniwu. ³⁵ Ha, San paryi had lampu fëdfik nkeho pëtënah; do wũhnë, wëwati toye fo wãwërunëho natu hnë humpen hudëwu hna.

³⁶ «Do ami, kwëhnaɓuha sede le lëbëka nafa San: umë ye liwu ile ntehnëko Rëm mën liwu hafo pad ÿa ye. Ha, ile lidëfu ÿi rufahnëd wapacëk Rëm ÿa fayiko.

³⁷ Do kat, Rëm mën le fayiko ÿi dënk, nkenëhnëko sede. Bare kobëri gwëryëluhna kopa lëwu ÿa, ma ahnuwu yëka lëwu ÿa. ³⁸ Kwëtahnelunahna ale payik ÿa; umë rufahnëd wanës wadëwu ɲa gena hnë wũhnë. ³⁹ Karañëdun gë hakili Vikerëh va, kabi ntiyahnëku nuɲadun hnam uwám ule wok puɲina. Hara, vitac ye vinte hnësëd soŋe mën va! ⁴⁰ Bare wëli: ñadiluhna ayiju ÿal mën hna. Awa nuɲadiluhna uwám ule wok puɲina wã.

⁴¹ «Yëkëlehnëla cëkwaryëniho vahnë. ⁴² Ha, njëtëmu: kwëhnaluhna iña Wënu ɲa. ⁴³ G'uɯac Rëm mën wã njijëbu, do kacadilunohna. Bare ge ahaɯary yijëk g'uɯac lëwu wã dënk, kacadunëha! ⁴⁴ Ñadun asëkwaryëlëndu, do yëkëlehnëdilu hna icëkwary inte watik hnë Wën hudampo hna. Awa, hak lë kodun ahwëtahnu?»

⁴⁵ «Antë ntiyahnu ami fëyahned ile wënerun haryënk Rëm mën hna; Moyis hwëtahnerun bare umë fëyahned. ⁴⁶ Ge paryi kwëtahnakëndunëhawo, kwëtahnakëndunëho ami fëna, kabi soŋe lëmën ÿa nësëk hnë kayëte ntëwu hna.

⁴⁷ Ge kwëtahneluhna ile kerëk ÿa, awa hak kodun ahwëtahnu wanës mën ɲa?»

6

Yesu ndavëdfehëhni vësan wawuli mbëd (5,000)

¹ Ga ndëcëk watac, Yesu më ndanëk gë cape ñëntaɯ lant Galile ka, (lant rac wãcëde fëna Tiberiyad). ² Kore yabah rëfëlendëhawo, kabi nuniho wëdahëse wapëmpëhna hna wante ntidëho njërënahndëhni vëres ɲa. ³ Soŋe rac njihahnëniho Yesu gë vërefal vëlëwu va kayëni hn'ikuɲ ntañani hnam. ⁴ Pak ÿa, ambënt wasëwif ɲa, tëhajëko.

⁵ Yesu njëkalehnëko caharaɓ lëwu do nuhni kore yabah ga njijëdëni ÿalu hna. Awa më tëyëka Filip: «Ne kodën ntaɯijin vamburu vajahah soŋe ndavahninëhni vëyi vahnë fop?» ⁶ Tëyëkawo koyëna soŋe njëkëhna hna Filip, bare, toña ÿa, tëko njët ile ntid ÿa.

⁷ Filip më ntëkwaka: «Wëla gë koryi yabah dëcët, gedilëfuhna gwër ntaɯahnin vamburu vante kod ale-wo-le nuɲa fantëpëtél fatoy.»

⁸ Arëfal ahaɯary, Andëre, aheryu Simo Piyer, më ntehnëka: ⁹ «Fatah facan yehëhna ani fante hwëhna vamburu mbëd g'uwis wuhi. Bare yega nëfadëhëhni kore yabah gë iyi ki?»

¹⁰ Awa Yesu më ntehnëk: «Dehnëryinëhni vahnë vi fop ntañani.» Dël iña njabëko hnam do kore ÿa ntañalehnëni nkal hna. Vësan vële yeho hnam va nkëhnëko tëkëni wawuli mbëd (5,000). ¹¹ Awa Yesu më nufëk vamburu va, camehna Wënu ɲa, tac cahëlehnëhni vële lañako nkal va. Njëdäkëhniwo fëna wuwis wã, gante ñadëni ka.

¹² Ga tokëni hafo pihënëni, Yesu më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Barëpëryin vankubel vante wok va, soŋe antë përeka ñoñ.» ¹³ Më mbarëpëni pëb vëkankel pëhw gë vaki vankubel vamburu mbëd vante rokiko va.

¹⁴ Ante nuniho vëyi vahnë dahëse fëmpëhna hna rac ile ntiko Yesu ÿi, më ntehnëni: «Paryi nke, ayi asan ye kila ile rëfëkawo njij duniya ÿa!» ¹⁵ Bare Yesu njëtako njijëdëni nufëniha forosima soŋe ntiniha ahna, awa më mbok pitak kat umë fo nji g'ikuɲ.

Yesu yaɲ wënka hna njasëd

¹⁶ Ante nëkak ɲa, vërefal Yesu va më cëpëtani gë lant. ¹⁷ Kayëni hnë kulu pëgwëlehnëni ndanëtandëni gë cape Kaperënaɯum. Tëko mëd do Yesu

tëkalëhniwohna ten. ¹⁸ Sël sankaf pëgwëlehn cëlënd, do lant ÿa ñënkadëho dus. ¹⁹ Vërefal va tëko njini ile rëkëk soje wakilo mbëd ma mbëd gë ryaŵ (5 ma 6) uyas ante nunihawo Yesu ga njasëd yaŋ wënka hna tëhatënd kulu lëŵ hni ÿa. Ntakëlehnëhni, ²⁰ bare Yesu më ntehnëkëhni: «Ami, Yesu ye, antë ntaku!» ²¹ Awa, ñadëniho kayëndëniha kulu hna, bare, hnë wati rac dënk, ñakëlehnëni nkal iŋa gë cape nte njidëniho ka.

Kore ÿa njëkëlehnëdëniha Yesu

²² Ga pacëk, kore le woko gë cape ñëntaŵ lant ŋa njëtëniho kulu ryampo fo yeho hnam do Yesu tëfëlëntilohna gë vërefal vëlëŵu va, bare vërac vëhni fo yiko. ²³ Tac wakulu wakaŵary wätiko hn'inaw Tiberiyad hna, tëkini d'arël hn'ile camehnëkawo Ahwëhn a Wënu ŋa soje rokëtok ile ndavahniniehëniwo kore ÿa. ²⁴ Ante njëtëniho vahnë va Yesu gë vërefal vëlëŵu va vëwolohna hnam ŋa, kayëlehnëni hnë wakulu watac njini Kaperënaŷum, njëkëlehnëniha Yesu.

Roka ile fihndëdanëd do yod hafo uwám usër

²⁵ Vahnë va, ga tëkatëniha Yesu gë cape ñëntaŵ lant ka, më tëyëniha: «Aharan, guve njijëru ani?»

²⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: ge njëkëlehnëdunëho, gena kabi nkweyërun ile pëhnetanëd wëdahëse wapëmpëhnahnah wadëmën ŋi, bare kabi tokërun mburu do pihnerun, soje umë yëkëlehnahnëdunëho. ²⁷ Antë aryokuŋëndu soje rokëtok ile fërëkad, bare soje rokëtok ile viyëd, fihndëdanëd do yod hafo uwám usër hna. Rac, ami, Ajë Ahn'a njëdadëmu, kabi ami yenëhnëka Wënu ŋa Rëm ÿa.»

²⁸ Amboko tëyëniha: «Awa ye rëfëkëfu lifu ryokuŋahnëfu wadoku wante ñad Wënu ŋa?»

²⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Doku ile ñad Wën aliwu ÿa, umë ye: ahwëtahna ale payik ÿa.»

³⁰ Më tëyëniha: «Iyëhne dahëse fëmpëhnahnah hoŋu arufëfu soje ahwëtahnahni? Iyëhne doku lifu tasefu? ³¹ Wati nte ndëcëtađëniho vacërakëlo fu va wula hna, tokëniho man ÿa, gante nësëd Vikerëh ki: njëdadëhëniwo tokëni roka ile wätiko g'ambin ÿa.»^{*}

³² Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: gena Moyis yëdadëhuno roka vë g'ambin ÿa; Rëm mën ÿa yëdadëhu ile ye roka vë g'ambin paryi ÿa. ³³ Paryi nke, roka ile wätik Wën ÿa, ale sëlid g'ambin a ye do pihndëdanëd do njod hafo ambin hna.»

³⁴ Awa më ntehnëniha: «Aharan, yëdaryindëfu kwëlëkwël roka rac.»

³⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Ami ye roka ile fihndëdanëd do yod hafo ambin hna. Ale yijëk ŷal mën a inte yodilahna, ale hwëtahnekë ÿa wënka yodilahna muk. ³⁶ Bare tëkëmu fëyawu, wëla gante nurunëho ami gë wëdahëse wapëmpëhnahnah wante lifu ki, kwëtahnedilunohna. ³⁷ Fop vële njëdadëhoŵëhni Rëm va njijëdëni ŷal mën hna, do dadëŵahna muk ale yijëd ŷal mën a. ³⁸ Yëtëryin ge cëlibu g'ambin, gena liwu ile hnëŋëko, bare ryokuŋu ile ñad ale fayiko ÿa ye. ³⁹ Wëlin ile ñad ale fayiko ÿa: heryëwëhni fop vële njëdakowëhni va do wëla aryampo antë cëv, do vëhnëndanëŵëhni fac rëkwa hna. ⁴⁰ Ha, umë ye iña Rëm mën ŋa: fop vële yavëtëdëho ami, Aju ÿa, do kwëtahneniho va, nuŷani uwám ule wok pudina, do ami, mbëhnëdanëdëfuhëhni hnë fac rëkwa hna.»

^{*} 6:31 6.31: Icahn 16.4; Wahnëŵ 78.24

⁴¹ Awa wasëwif wã ñakëñakëdëniho soje Yesu ýa, kabi ntehnëko: «Ami ye roka ile sëlik g'ambin ýa*.» ⁴² Ntehnëdëniho: «Gena bi Yesu aju Yosef ye? Njëtëbunëhëhni ðus rëmu gë hnëmu! Hak lë kod ntehn g'ambin cëlik?»

⁴³ Yesu më ntëkwakëhni: «Tavëryin ñakëñak aki. ⁴⁴ Ahnë kodina njij hnë ýal mën ge Rëm ale fayiko ýa yiryejelahna, do ale-wo-le yijëk ýalë mën a, mbëhnëndanëdëfuhä fac rëkwa hna. ⁴⁵ Vikerëh wakila hna kodun aharañu ýin: “Wënu ña karañëdëhëhni vëhni fop.”[✠] Ahnë ale-wo-le hnëpaka Rëm ýa do maŵa karañ dëwu ña njijëd ýal mën hna. ⁴⁶ Wëla ahnë aryampo nulahna Rëm ýa ge gena ale wätik Wën hna, umë nuka. ⁴⁷ Toña ýa fëyadëmu: ale hwëtahnëk a nuýad uwám ule wok puðina.

⁴⁸ «Roka ile fihnëned do yod hafo uwám usër hna yebu. ⁴⁹ Vacërakëlo hun va tokëniho man ýa wula hna ðare rac memaýehnelëhniha cëmëni. ⁵⁰ Bare wëli roka ile sëlik g'ambin ýa, ge ahnë tokëk cëmëdina. ⁵¹ Ami ye roka ile yënëd, ile sëlik g'ambin ýa: ge ahnë tokëk roka rac, cëmëdina muk. Roka ile yëdahnëdëfu soje vahnë va pihnëni do njohni hafo uwám usër hna, mbahn mën inja dënk ye.»

⁵² Soje wanës watac, wasëwif wã nkwajëlëdëniho ðus, ntehnëndëni: «Aýi asan, hak kod njëdafu mbahn dëwu ña tokin?»

⁵³ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ýa fëyadëmu: ge tokëluhna imbahn Ajë Ahn'a do ge celuhna sat lëwu ýa, pihnëdiluhna do yodiluhna hafo uwám usër hna. ⁵⁴ Ale rokëk mbahn mën inja do sek sat mën ýa pihnëd do ami, mbëhnëndanëdëfuhä fac rëkwa hna. ⁵⁵ Ha, mbahn mën inja pihnëndanëd paryi do sat mën ýa mërëndanëd paryi. ⁵⁶ Ale rokëk mbahn mën do sek sat mën ýa hnë ami nkod, do ami, hnë umë nkodëfu. ⁵⁷ Rëm le fayiko ýa, umë ye hayalin sël ntaŵary, uwám paryi ýa. Njëdadëho sël rac, vële ryavik g'imbahn mën va, vëhni fëna, koyëna nuýadëni sël ntaŵary paryi ña. ⁵⁸ Awa ami ye roka ile sëlik g'ambin ýa. Gena ndampo gë ile tokëni vacërakëlo hun ýi; vëhni, cëmëni; ðare ale rokëd iýi roka ýa nuýad uwám ule wok puðina.»

⁵⁹ Koyëna nësëko Yesu ante karañëdëhëhniwo vahnë hnë calija mbë Kaperënaýum ña.

Wanës wante yëdahnëd uwám ule wok puðina

⁶⁰ Ante nkwëryënihawo Yesu ña, vëyabah vërefal vëlëwu hna më ntehnëni: «Wañi wanës ntakëk nëpayi! Mo hod maŵ?»

⁶¹ Yesu njëtëko vërefal vëlëwu va mëhnadëniho soje wanës watac. Soje umë ntehnahnëkëhniwo: «Wañi wanës ntavëku bi? ⁶² Ye lë hnahadun awa ge nurunëha Ajë Ahn'a ga kayëd hn'ile nkeho kobëri hna? ⁶³ Iyir Wënu ña ye hayalin sël ntaŵary, uwám paryi wã; ahn'a umë fo ñoñ mëkëdina nti tënkahn uwám usër hna. Wanës wante hnësëhnëmu ñi Iyir hna matik do yëdahnëd sël ntaŵary rac. ⁶⁴ Bare vëryampo hnë wuhnë vëhwëtahnëna.» Paryi nke, Yesu njëtëkëhniwo kobëri wapëgwa hna vële wok vëhwëtahnëna va do njëtëkawo fëna ale rokadëha ýa. ⁶⁵ Më nkwënek: «Wëlin soje umë lehnandëmu ahnë kodina njij ýal mën hna ge Rëm ýa yëdaloŵahna.»

⁶⁶ Soje rac, vërefal vëlëwu vëyabah pitaniho do wawolohna tëfëndëniha.

⁶⁷ Awa Yesu më cahëtak gë cape Pëhw gë Vëhi va, do tëyëhni: «Wuhnë lë, ñadiluhna bi ayintiwu gë vëyi?»

⁶⁸ Simo Piyer më ntëkwaka: «Ahwëhn, vëhni mo njidëfun? Kwëhnaru wanës wante yëdahnëd uwám ule wok puðina. ⁶⁹ Fuhnë, hnë wëjë kwëtëbun kwëtahnëfu ña fop do njëtëbun Asëvah a yeru, ale payik Wënu ña.»

* **6:41** 6.41 Roka le sëlik g'ambin ýa: Ile wëntëndëlehnik g'ile wacik Man ýa ye. (Icahn 16) ✠ **6:45** 6.45: Esayi 54.13

⁷⁰ Yesu më ntëkwakëhni: «Gena bi ami rëhnaku, wuhne Pëhw gë Vëhi vi fop? Bare aryampo hnë wuhne, aryokuj Sintani ye!»

⁷¹ Wanës watac, soje Yuda nësëdëho, aju Simo Isëkariyot, aryampo hnë Pëhw gë Vëhi hna, ale rokadëha ya.

7

Yesu, vëheryu vëhwëtahnelahna

¹ Ante ndëcëk watac na, Yesu njasëlendëho karanjendëhni vahnë va Galile hna; ñadilohna njasëlehnënd Yude hna, kabi vësankaf wasëwif va njëkëlendëniho ndawëhneniha. ² Hara ambënt wasëwif ante wacik Wasank na tëhajëko. ³ Awa vëheryu më ñankëdëniha nji: «Soje ye yidila Yude? Koyëna hnam fëna vërefal hu va nuhahnëni wafoku wapërën wante lidu na. ⁴ Ge ahnë ñad njëti, cowadina ntitënd foku lëwu ya. Kabi ntidu viyë vihnayah gë vëyi ki, diry nuni vahnë va fop.»

⁵ Vëheryu nësëdëniho koyëna kabi vëhni fëna vëhwëtahnelawohna.

⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Wati mën ya tëkëna ten. Bare wuhne, wati-wo-wati njivëk. ⁷ Duniya yi kwëhnana toña ñëwu; bare ami, ñëwëko kabi pëyahnedëfu ile ntid ya mek. ⁸ Yiryin, wuhne, g'ambënt; ami, yida ten kabi wati mën ya tëkina.»

⁹ Ante ntehnëkëhniwo koyëna na, umë, Galile hna nkoko ten.

¹⁰ Bare ante njiniho vëheryu g'ambënt na, njiko umë fëna, bare tufëhnalohna hnë ahnë. ¹¹ Hnë wati ambënt hna, vësankaf wasëwif va njëkëlehnëdënihawo do tëyëdëniho: «Awa, ne nkeha asan arac?»

¹² Kore hna vëryampo nkwaëlëdëniho dus soje lëwu ya.

Vëryampo ntehnëdëniho: «Ale lid fërën ye.»

Vëyëntaw va ntehnëdëniho: «Hali, vahnë va tokad.»

¹³ Bare, kabi ntakëkëhniwo gë vësankaf wasëwif va, ahnë dëkëdilo hna nës hafo nkwëryi soje lëwu ya.

¹⁴ Yesu tënkëko Cery Wën Cankaf hna fagant wafac ambënt hna do karanjëdëhëhniwo vahnë va. ¹⁵ Wasëwif wa pëmpëhnahnëkëhniwo do tëyadëniho: «Hak njëtahnek aki Vikerëh vi, do kobëri karanjëna?»

¹⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Fop ile haranjëdëfuhëhni vahnë yi gena karanj mën; hnë ale fayiko hna matik fop. ¹⁷ Ale hahnëndak nti ile ñad Wënu ya njëtëd ge ile haranjëdëfuhëhni vahnë ya Wën hna matid, ma ge hakili mën hna dënk matid. ¹⁸ Ale hnësëd soje wac lëwu ya, naÿëna nkaf ntëwu njëkëlehnëd. Bare ge ahnë njëkëlehnëd naÿën uwac ale fayika ya, ahnë asatah ye, do wamër gena hnë umë. ¹⁹ Moyis njëdaku sariya ya, bare wëla aryampo hnë wuhne didina ile ntehnëk ya! Soje ye yëkëlehnëdun aryawuno?»

²⁰ Kore ya më ntëkwaniha: «Yine hwëhnaru! Mo yëkëlehnëd ndawï?»

²¹ Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Iñë ryampo fo libu do wëli wuhne fop pëmpëhnahnëku! ²² Moyis ntehnëku ahacënduni vutah vucan va (paryi nke, gena umë fëgwëko, bare warëm fu vëryënkweyënkwe va fëgwëhnahnëko) do kácëdunëha ahnë wëla hnë fac ntawëla. ²³ Awa, ge kácik fatah facan hnë fac ntawëla hna, menëdina sariya Moyis ya, soje ye ntavëku g'ami kabi ahnë yërënëbu fop hnë fac ntawëla? ²⁴ Tavëryin kitij ile worun yëtëluhna. Kitiyëryindën gante nke toña ka.»

Yesu bi ye Arëhnayik a

²⁵ Awa, vëryampo vëvë Yerusalem va nësëdëniho soje Yesu ya: «Gena bi aÿi yëkëlehnakënde ndawëhni? ²⁶ Yëkëryina: tase vahnë fop nësëd do ñoñ dehnëdëna!»

☆ 7:2 7.2: Soje Walevi 23.34-36; Divëta Sariya 16.13

Mpëd, paryi njavëtëniha vësankaf fu vi umë ye Arëhnayik a. ²⁷ Bare Arëhnayik a, ge njijëd, ahnë yëtëdina bi ne nkejëk; do aÿi asan, njëtëbun hn'ile nkejëk hna.»

²⁸ Awa Yesu, ante karanjëdëhëhniwo vahnë va hnë selele Cery Wën Cankaf hna, më ndekak: «Paryi bi njëtërunëho do njëtërun bi ne matibu? Gena ami fëhna yiju. Ale satëk fayiko bare yëtëlnahna. ²⁹ Ami, njëtëbuha, kabi ÿalu hna matibu, do umë fayiko.»

³⁰ Awa, soje wanës watac, vëyabah ñadëniho pëlanaha, bare ahnë pëlalawohna, kabi wati lëwu ÿa tëkëlohna ten. ³¹ Bare vahnë vëyabah bulunda hna kwëtahnënihawo. Ntehnëdëniho: «Ge Arëhnayik a tëkik, ntif bi wëdahëse wafëmpëhannah ntëbi wante tük ntik aÿi asan ni?»

Vëyëka fayëde pëljëniha Yesu

³² Wafarise wã nkwëryëniho ile ñakëñakëdëniho kore soje Yesu ÿa. Awa vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise wã më payënihëhni vëyëka Cery Wën Cankaf va njini pëljëniha.

³³ Yesu më ntehnëk: «Nkolahnëden ten toye. Tac mbokadëfu hn'ale fayiko hna. ³⁴ Wati rac rëkëdun ayëkëlehnënduno bare nudilunohna; kabi kodiluhna ayiwu wuhne hn'ile nkedëfu ami hna.»

³⁵ Wasëwif wale hnëpadëhawo va më tëyëledëni: «Ne ga ñad nji hn'ile nkodën nuyilënahna hna? Wasëwif wale sampëk hnë vële wok vëyëna wasëwif hna bi ñad nji? Mpëd ñad nji karanjëhni vële wok vëyëna wasëwif va fëna? ³⁶ Ye ga pëhnëtanëd wanj wanës: “Njëkëlehnëdunëho do nudilunohna, kabi kodiluhna ayiwu wuhne hn'ile nkedëfu ami hna?”»

Wënka wante yëdahnëd sël ntawary, uwám paryi ña

³⁷ Fac le ÿak hwëhna nafa ambënt hna yeho fac rëkwa ÿa. Fac rac, Yesu më kahnëk haryënkwa kore ÿa, do ndeka: «Ge ahnë njoka wënka, njij ÿal mën hna do ciya. ³⁸ Ge ahnë kwëtahnëko, ahnë arac nked gante nësëk Vikerëh ka: “Wënka wayabah wante njëdahnëd sël ntawary, uwám paryi ña njalid hnë umë.”»

³⁹ (Yesu soje Iyir nte nuÿadëni vële hwëtahnëka va nësëdëho. Wati rac, Yir inja yëdahnëlohna ten, kabi Yesu matëndilohna ten hafo tük laña hnëfak lëwu hna.)

Nahan kore ÿa nëmpëlëko soje Yesu

⁴⁰ Kore hna, vëyabah hnë vële wëryëko wanës watac va ntehnëdëniho: «Paryi nke, aÿi asan ye kila le hnapëdeho ÿa!»

⁴¹ Vëryampo ntehnëdëniho: «Arëhnayik a ye!»

Bare, vëryampo më ntëkwani: «Arëhnayik a kod bi mati Galile? ⁴² Gena bi Vikerëh va ntehnëk Arëhnayik a avë hnënk Ahnañ David yed do Betëlem nagëde, ankol David hna dënk?» ⁴³ Koyëna bulunda ÿa nahan dëw hni ña nëmpëlëko g'ahawary soje Yesu ÿa. ⁴⁴ Vëryampo hnë vëhni ñadëniho pëlayi, bare ahnë dëkëlohna pëlahna.

Vësankaf wasëwif va vëhwëtanhëlahna Yesu

⁴⁵ Vëyëka Cery Wën Cankaf va mbokalehnini g'ante nkeni vësankaf vësëna wasadëha gë wafarise ka. Vërac më tëyënihëhni: «Soje ye worun yojëlnahna Yesu?»

⁴⁶ Më ntëkwani: «Kobëri ahnë nësëna g'umë ki!»

⁴⁷ Wafarise wã më ntëkwani: «Ye! Mawërun wuhne fëna arokayiwu? ⁴⁸ Kobëri bi nurunëha asankaf aryampo ma farise aryampo ale hwëtahnëka? ⁴⁹ Hali! Vahnë vële wok vëyëtëna sariya Moyis va fo hwëtahnëka. Vëhni, vëryëwanina!»

⁵⁰ Nikodem yeho farise aryampo ale yentiko hnam ÿa. Biÿëna dus umë yiko vëhni Yesu hna. Umë ntehnëkëhni vëÿëntañ va: ⁵¹ «Awa, sariya fu ÿa mawëryak bi tame kitiñ ahnë ndañi hara gwëryina ten do hara yëtina uweh ule ntik wã?»

⁵² Më ntëkwaniha: «Avë Galile bi yeru, wëjë fëna? Yëkëry Vikerëh va do nuđu wëla kila ryampo matidina muk Galile.»

⁵³ [Tac, pitëlehnëni ale-wo-le mënc gë ŷalu.

8

Yesu g'asëval ale nanjëtëlehnini g'asan

¹ Yesu njiko hn'ikuŋ inte wăcik Oliviye. ² Ga pacëk, wakëwak fo, mbokako selele Cery Wën Cankaf hna do vahnë va fop tēhanihawo; awa më ntañak do karanjēdēhēniwo. ³ Taŋ, vēharan sariya va gë wafarise wă tēkaryēlehniniha asëval ale nanjëtëlehniniho g'asan. Kwëtēniha haryēnkwa vahnë fop. ⁴ Më ntehnëniha Yesu: «Aharan, aŷi asëval g'asan nanjëtëlehnini hnë wati nte ndakakëndëni ŋa dënk. ⁵ Hara, sariya hna, Moyis më lehnëkëfu ntutini gë wëraka hafo cēmëni iŷi sifa vësëval. Wëjë lë, ye ye kiti hu ŷa hnë wanj?» ⁶ (Hn'iŋi tēy, urënd tēndēhnēdēnihawo, nuŷahnëni ile ntehnēdēni menëk.)

Yesu dëkwalohna, tēnkwëko do pëgw kerënd g'irufa ŷa nkal hna. ⁷ Kabi nkoniho tēyëndëniha, awa Yesu më matëndak do ntehnëni: «Ale wok kobëri menëna hnë wūhnë ŷa ndënkwa ntuta.» ⁸ Tac më mbok tēnkwëk do mbok kerënd kat nkal hna.

⁹ Ga nkwëryëni wanës watac, njilehnëni aryampo aryampo, vicër va ryënkwëko ten. Tavëlehnëniha Yesu g'asëval a fo hnam. ¹⁰ Awa Yesu më matëndak do ntehnë: «Awa ne nkehëni vële yojakëhi va? Ahnë gena bi ale hitiŋëki hafo cëm hna?»

¹¹ Asëval a më ntëkwak: «Aharan, ahnë gena ale hitiŋëko.»

Awa Yesu më ntehnëka: «Ami fëna kitiŋēdilihna. Yiry, do ant'avoka wën.»]

Yesu, humpen d'uniŷa ha

¹² Yesu mboko nës kat kore hna: «Ami ye humpen d'uniŷa ha. Ale rēfēdēho ŷa yasēdina hn'umëhwëry: nuŷad humpen hunte ryēnēd uwám usër hna.»

¹³ Soŋe rac wafarise wă më ntehnëniha: «Wëjë dënk hnësad; wanës hu ŋa kwëhnana nafa.»

¹⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Ha, ami dënk hnësad: bare wanës mën ŋa kwëhna nafa, kabi ami njëtëbu hn'ile matibu hna do hn'ile njidëfu hna, bare wūhnë yëtëluhna hn'ile matibu hna gë hn'ile njidëfu hna. ¹⁵ Wūhnë, ile hnuďun fo hitiŋēďun; ami, kitiŋēďa ahnë. ¹⁶ Bare, ge kitiŋēďēhëfu, kiti mën ŷa catēď, kabi gena ami fo hitiŋēď, Rëm ale fayiko ŷa g'ami nkebu. ¹⁷ Kerina bi sariya hun hna, ge waseďe wahi nësëni wanës watac fo, wanës watac toña ye? ¹⁸ Awa ami, ami dënk ye seďe mën ŷa, do Rëm ale fayiko ŷa fëna nkenëhnëko seďe.»

¹⁹ Awa më tēyëniha: «Ne nkeha rëmuh ŷa?»

Yesu më ntëkwak: «Paryi yëtëluhna do paryi yëtëluhna Rëm mën ŷa fëna. Ge njëtakëndunëho, njëtakëndunëha Rëm mën ŷa fëna.» ²⁰ Yesu, ante karanjēdēhēniwo hnë selele Cery Wën Cankaf hna nësëko koyëna ďarël hn'ile kwëtēdēho wayēď hna. Ahnë yëkëhnahnëlohna pëlahna, kabi wati lëwu ŷa tēkëlohna ten.

Kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna

²¹ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Njidëfu do njëkëlehnēďunëho, bare gë wameh hun ŋa cēmēďun. Kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna.»

²² Wasëwif wă më ntehnëläni: «Ndëwa bi ñad, kabi ntehnëď: “Kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna?”»

²³ Yesu më ntehnëkëhni: «Wūhnë vëvë gēď yerun, bare ami avë g'ambin yeđu. Iŷi d'uniŷa hwëhnëku, bare ami kwëhnëlohna iŷi d'uniŷa. ²⁴ Soŋe umë lehnahnëmu:

“Gë wameh hun ña cëmëdun.” Ha, ge kwëtahneluhna “Ami ye*”[☆] gë wameh hun ña cëmëdun.»

²⁵ Awa më tëyëniha: «Mo yeru?»

Yesu më ntëkwakëhni: «Kwëlëkwël pëyadëmuno kobëri wapëgwa hna. ²⁶ Soje hun ÿa, njabëk vile hokëndëbu hnësu hitiñahnu. Ale fayiko ÿa ahwëhn toña ye, do ile fëyadëmu hnë d'uniÿa ÿi ÿalu hna ñëñajëbu.»

²⁷ Vëwëryëdilo hna Yesu soje Rëm ÿa nësëndëhëhniwo. ²⁸ Awa më mbok ntehnëkëhni: «Ge njelërunëha Ajë Ahn'a, njavëtëdun “Ale ye ÿa ye bu”, njavëtëdun ñoñ dida g'ufër mën: ile karanjeko Rëm ÿa fo hnësëdëfu. ²⁹ Ha, ale fayiko ÿa g'ami nke bun; tavëlo hna ami fo, kabi ile ñad ÿa lidëfu kwëlëkwël.» ³⁰ Wati nte nësëdëho Yesu aki ña vëyabah kwëtahnenihawo.

Abëraham gë Yesu

³¹ Awa Yesu më ntehnëkëhni wasëwif wale lehnëko kwëtahneniha va: «Ge mawëhnëdun fac-wo-fac wanës mën ña koyëna tufahnëdun vëréfal mën paryi yerun.

³² Koyëna njëtakëndun toña ÿa do toña ÿa ntikëndëhu vahnë vële ye afaya.»

³³ Më ntëkwaniha: «Fuhnë, Abëraham hwëhnëkëfu, kobëri gelëfuhna muk vëramp ahnë. Hak kodu alehn: “Nkekëndun afaya”?»

³⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: Ale-wo-ale lid wameh a, aramp wameh ye. ³⁵ Hara aramp gedina kwëlëkwël avë tere, bare aju ahwëhn tere ÿa avë tere kwëlëkwël ye. ³⁶ Ge Aju Wën ÿa lik ayewu afaya, awa paryi nke afaya yedun. ³⁷ Njëtëbu hnënk yerun gë Abëraham. Bare soje ile yëkëlehnëdun aryawuno ÿi, umë rufahnëd ñwëÿërun wanës mën ña. ³⁸ Ami, ile hnu bu vëhni Rëm mën ÿa hnësëdëfu. Do wuhnë, ile wëryërun rëm hun hna lidun.»

³⁹ Më ntëkwaniha: «Fuhnë, rëm fu ÿa, Abëraham ye.»

Yesu ntehnëkëhniwo: «Ge paryi vutah Abëraham yekëndun, ile ntidëho ÿa rëkakëndun alindu. ⁴⁰ Bare mama pëyahnëmu toña ile yëñajëbu Wën ÿa, njëkëlehnëdun aryawuno. Abëraham ñoñ dina ile wëntëlëk gë iÿin ki! ⁴¹ Wuhnë, ile ntid rëmun ÿa dënk lidun.»

Më ntëkwaniha: «Gelëfuhna vësëval vële wafëd vankaf vantëw hni. Rëm ryampo fo hwëhna bun: Wënu ña ye!»

⁴² Yesu më ntehnëkëhni: «Ge paryi Wënu ña yekënd Rëm hun ÿa, rëkakëndun aÿanduno, kabi Wën hna matibu do soje lëwu ÿa yijëbu hnë fagant hun hna. Yijëla soje lëmën dënk, umë fayiko. ⁴³ Soje ye ye gwëryëdilo hna ile lehnëdëmu ÿa? Umë ye kabi mëkëdilo hna ahnëpawu wanës mën ña. ⁴⁴ Rëmun ÿa, Sintani ye, do ile ñad ÿa lidun. Kobëri wapëgwa hna aryaw vahnë ye: kahnëdina muk hnë toña, kabi toña gena hnë umë. Ge mërëd, g'anësa ntëwu ña rëkëd nësënd, kabi awër ye, paryi nke umë ye rëm wamër ÿa. ⁴⁵ Bare ami, toña ÿa hnësëdëfu. Soje umë ye kwëtahnedilunohna. ⁴⁶ Mo hnë wuhnë hod tufahn menëbu iñë ryampo? Ge nësëdëfu toña ÿa, soje ye kwëtahnedilunohna? ⁴⁷ Ge Wënu ña hwëhnëku nëpadun wanës wadëwu ña. Ge nëpadilo hna, kabi kwëhneluhna ye.»

⁴⁸ Wasëwif wä më tëyëniha Yesu: «Kwëhnalëfuhna bi toña lehnëfu avë Samari yeru do gë yine nkerun?»

⁴⁹ Yesu më ntëkwak: «Gelëfuhna gë yine. Rëm mën ÿa lënënëdëfu, bare wuhnë, ñwëÿërun dënënëdilo hna. ⁵⁰ Ami, yëkëlehnëla icëmb soje lëmën dënk. Ahawary yëkëlehnëdëho do umë hitiñëd gante canjëk ka. ⁵¹ Toña ÿa fëyadëmu: ale lënënëk wanës mën ña cëmëdina muk.»

⁵² Wasëwif wä më ntehnëniha: «Tame, pacëkëfu gë yine nkerun. Abëraham cëmëk, wakila ña fëna, do wëjë, alehn: “Ale lënënëk wanës mën ña cëmëdina muk.”

* **8:24** 8.24 Ami ye: Gë Wa-ebëre ña Yawe wac Wën ye le fëhnëtanëk «ami ye». (Icahn 3.14) ☆ **8:24** 8.24: Icahn 3.14-15

⁵³ Wëjê bi lëbëka Rëm ÿa, Abëraham, nte sëmëk? Do cëmëni fop wakila ña fëna! Mo liyahnëki yeru?»

⁵⁴ Yesu më ntëkwak: «Ge ami dënk rëkakënd sëmbandu, icëmb mën inja kwëhnakëndina nafa. Ale sëmbëdëho ÿa, Rëm mën ÿa ye, umë dënk lehnëdun ye Wën hun ña. ⁵⁵ Yëtëlnahna, bare ami njëtëbuha. Ge ntehnakëndëbu yëtëlwahna, awër yekëndëbu, had wuhnë. Bare njëtëbuha do ntënënedëfu wanës wadëwu ña. ⁵⁶ Abëraham, Rëm sankaf hun ÿa, natëkawo dus kabi njëtëko tëkidëfu. Nuko fac lëmën ÿa do natëkawo.»

⁵⁷ Awa wasëwif wã më mbokëni ntehnëniha: «Kwëhnalihna ten wabëhn wafëhw imbëd (50) do alehn nuruha Abëraham!»

⁵⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: ani gë nagahnënde Abëraham ÿa, “Ami Ye†.”»

⁵⁹ Ga nkwëryëni watac, mbankëpëdëniho wëraka ntutahnëniha, bare Yesu më cowak do cahnëlehn selele Cery Wën Cankaf hna.

9

Yesu g'asan ale hnagiko mëp

¹ Awa, hn'ankañ hna, Yesu nukawo asan ale hnagiko mëp. ² Vërëfal vëlëwu va më tëyëniha aki: «Aharan, soñe ye nagik ayi asan mëp? Soñe wameh wadëwu ña dënk bi ye ma wameh vële hnagëka ña ye?»

³ Yesu më ntëkwak: «Gena soñe wameh wadëwu ña, gena fëna wëba vële hnagëka ña; mëpëk soñe vahnë va fop nuhahnëni ile mëkëd nti Wënu ña. ⁴ Tëfëkëfu ntiyin wadoku ale fayiko ÿa ante nkok mëdëna ten ñi. Mëd uña tējajëk, hn'ile nkod kolëna ahnë mbok ndokuñ. ⁵ Wati nte yedëfu duniya yi fop, humpen duniya ha yebu.»

⁶ Ga nësëk watac, Yesu më tēpëk nkal hna do nēgw nkal inja gë wato wadëwu ña, do mbërya inkal tac mëp uña vinkër hna. ⁷ Tac ntehna: «Yiryeyi awëñaj pisin le wacëde Silowe ÿa.» Uwi wac «Ale Fayik» pëhnëtanëd. Umëp uña njilehn nkwëñaj, do mëpëtako mbokajatënd!

⁸ Vësaryëntawu gë vële hnuđëhawo kwëlëkwël ga muntad va më ntehnëni: «Gena bi ayi asan lañadëho kwëlëkwël muntand?»

⁹ Vëryampo ntehnëdëniho: «Umë dënk ye.»

Vëhawary më nkwajëni: «Ale mëntëlëni fo ye.»

Bare umë, më ntehnëk: «Paryi, ami dënk ye.»

¹⁰ Awa më tēyik: «Hak ntiru ahnuhahnënd?»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Asan ale wacik Yesu ÿa sëkënakëh toyë nkal inji, mbëryo vinkër li do ntehno: “Yiryeyi Silowe hna awëñaj.” Më yiibu, wëñaju do, tañ hnulehnu wapacëk!»

¹² Më tēyëniha: «Ne nkeha Yesu tac?»

Më ntëkwakëhni: «Yëtëla.»

Asan ale wëpëtik a gë wafarise wã

¹³ Më njonihna asan ale wëpëko ÿa gë wafarise. ¹⁴ Hara, hnë fac ntawëla cëkëneko Yesu nkal inja mëpëtahna vinkër va. ¹⁵ Awa wafarise wã më tēyëniha vëhni fëna, hak kolahnëk nund. Më ntehnëkëhni: «Nkal cëkah liyibuho vinkër li, më wëñabu, do tame nuđëfu.»

¹⁶ Wafarise wëryampo më ntehnëni: «Ale lik iyin ÿa matina Wën hna, kabi dënënedina ntawëla ña.»

Bare vëhawary më ntëkwani: «Hak kod ahnë awen nti iyi sifa wëdahëse wafëmpëhnahnah?» Wanës wadëw hni ña nëmpëlëko.

† 8:58 8.58 Ami Ye: Gë Wa-ebëre ña Yawe wac Wën ye le fëhnëtanëk «ami ye». (Icahn 3.14)

17 Awa më mbok tëyëniha kat ale wëpëko ÿa: «Wëjë lë, ye hnësëru sojë lëwu ÿa kabi vinkër hu va mëpëtëk?»

Më ntëkwakëhni: «Kila ye.»

18 Bare, wasëwif wã ntwëyëniho kwëtahnëni paryi aÿi asan mëpëko do tame nud. Sojë rac macahnënihëhniwo vële hnagëka va. 19 Më tëyënihëhni: «Aÿi asan paryi bi ajë hun ye? Umëp bi nagik paryi? Ge toña ye, hak ntik awa nuhahnëd tame?»

20 Vële hnagëka va më ntëkwani: «Njëtëbun ajë fu ÿa ye do mëp nagik. 21 Bare yëtëlëfuhna bi ye liyak nuhahnëd tame do yëtëlëfuhna fëna bi mo wëpëtëka. Tëyëryina: naÿëk, kod ntëkwa umë dënk!» 22 Vële hnagëka asan va nësëniho koyëna kabi ntakëkëhniwo gë vësankaf wasëwif va: njëtëniho vëhni tëko pëhnani ntanihëhni caliña hna fop vële hwëtahnëd Yesu ye Arëhnayik a. 23 Sojë rac ntëkwahnëniho vële hnagëka mëp va: «Tëyëryina umë dënk, naÿëk, kod ntëkwa!»

24 Awa wafarise wã më mbok macehnëniha kat asan ale wëpëko ÿa do ntehnëniha: «Dënënëryehna Wënu ña ahnës toña ÿa. Njëtëbun fuhnë asan arac aÿen ye.»

25 Më ntëkwak: «Yëtëla bi aÿen ye ma hali. Bare njëtëbu iñë ryampo: mëpëbuho do tame nudëfu.»

26 Më mbokëni tëyëniha: «Ye ntiki? Hak njërënëki?»

27 Më ntëkwakëhni: «Nësëhnëmu, bare nëpalunohna. Sojë ye ÿadun avok awëryuno kat? Ñadun bi mpëd, wuhnë fëna, ayentiwu vërëfal aÿi asan?»

28 Awa pëgwëlehnëni njëwëndëniha do ntehnëni: «Wëjë, arëfal aÿi asan yeru! Fuhnë, vërëfal Moyis yebun. 29 Njëtëbun Wënu ña nësëhnëkawo Moyis, bare aÿi asan, yëtëlëfuhna dënk bi ne matik!»

30 Asan a më ntëkwakëhni: «Umë fëmpëhnahnah ye: njërënëko do yëtëluhna, wuhnë, hn'ile matik hna! 31 Fuhnë fop, njëtinëk Wënu ña nëpadilëhnhna vëwen va, bare ge ahnë ntënëndëha do nti ile ñad ÿa, nëpadëha. 32 Kobëri gwëryina ga nësëde ahnë mëpëtëka ale hnagik mëp. 33 Aÿi asan, ge matekëndina Wën hna, ñoñ kokëndina nti.»

34 Umë ntëkwaniha: «Wameh fo yeru kobëri nte nagiru ña do aÿand aharañëfu!» Ntalehnëniha caliña hna.

Imëp paryi

35 Yesu njëtako ntaniha asan a, më njëkëlehnëka do tëya: «Kwëtahnëruha bi Ajë Ahn'a?»

36 Asan a më ntëkwaka: «Aharan, pëyarye bi mo ye sojë holahnu hwëtahnuwã.»

37 Yesu më ntehnëka: «Nuduhna gë vinkër hu vi. Umë dënk hnësëndëhi iÿi wati.»

38 Asan a më ntehnëka: «Ahwëhn, kwëtahnëmi.» Ndëkwëhnëlehn haryënkwa Yesu do cëmba.

39 Tac Yesu më ntehnëk: «Sojë tufahn ale-wo-le ile nke ÿa yijëbu hnë iÿi duniÿa. Koyëna vële wok vëhnuđina va nuhahnëni do vële hnuđ va nkeni had vumëp.»

40 Wafarise, wale yeho đarël lëwu wã, nkwëryëniho wanës wadëwu ña do më tëyëniha: «Awa, vumëp bi yebun, fuhnë fëna?»

41 Yesu më ntëkwakëhni: «Ge vumëp yekëndun, dehnakëndena menërun. Bare wëli: ntehnërun nudun. Sojë rac wameh hun ña hnë wuhnë nkok.»

10

Wape ña g'aheryëherya ÿa

1 Yesu mboko ntehn kat: «Toña ÿa fëyadëmu: ge kwëhnaru kece wape do ge ahnë kayëk cape ndampo tënkëna hnë rënka hna, ahnë arac ale ye do bandi. 2 Ale rënkëk rënka ÿa, umë ye aheryëherya wape ña. 3 Ayëka kece ÿa pidëtëhnëdëha aheryëherya ÿa rënka ÿa do wape ña nëpadëni kopa lëwu ÿa. Macëdëhëhni wape wadëwu ña ile-wo-le wac lëwu wã do canëhni. 4 Ge canëkëhni fop wante kwëhnëk

na, gë vëhni rëkëd njasëntënde do tëfëlëdëni, kabi njëtëni kopa lëwu ŷa. ⁵ Muk warëfëlëndilahna ale nkoni wayëtëna; nkaryëdëniha nãwët, kabi wayëtëna kopa lëwu ŷa.» ⁶ Yesu unj mëntëndëlehn nësëhnëkëhniwo vahnë va fop, bare vëyëtëlohna ile nësëdëho ŷa.

Yesu, aheryëherya afërën a

⁷ Awa më mbok ntehnëk: «Toña ŷa fëyadëmu: ami ye rënka kece wape na. ⁸ Fop vële ryënkwehnikoŷo vi vële ye do wabandi do wape na wahnëpalëhniha. ⁹ Ami ye rënka ŷa. Ale rëfëk ŷal mën ténkahn ŷa pehëtëde. Koyëna kod tënkënd do cahnënd gante ñad ka, do nuŷad ile tokëd. ¹⁰ Ale ŷa, ule fo njijëd, idaw do përekan. Ami, njijëbu soje nuŷahnëni vahnë va sël ntaŷary, uwám paryi ŷa, do njabëhni.

¹¹ «Ami, aheryëherya afërën a yebu. Aheryëherya afërën a pëhwëtak njëdahn ntaŷary dëwu na soje wape wadëwu na. ¹² Ale sosëde koryi soje keryahnënd herya do kwëhnëlihna umë dënk wape na, umë gena aheryëherya paryi: ge nuka ŷin ŷa, ga njijëd, tavëdëhëhni nkary. Awa ŷin ŷa tënkëdëhëhni wape na pëlahni wëdampo do wañëntaw na campëdëni. ¹³ Aŷi asan, koyëna ntid kabi cosik ntihahn doku rac do nafa wahwëhnana wape mën na soje lëwu.

¹⁴ «Ami, aheryëherya afërën a yebu. Njëtëbuhëhni wape mën na do wape mën na njëtëniho, ¹⁵ had gante njëtëko Rëm ki do njëtëbuha Rëm ki. Njëdahnëdëfu ntaŷary mën na soje wape mën na. ¹⁶ Kwëhnabuhëhni kat wape wakaŷary wante wok wayentina kece li. Tëfëko watac fëna yojëwëhni; nëpadëni kopa mën ŷa, do koyëna kore ryampo fo nkedëni g'aheryëherya aryampo fo. ¹⁷ Ge Rëm ŷa nahnëdëho, kabi njëdahnëdëfu ntaŷary mën inã ye. Njëdahnëdëfu bare mbidëfu fëna. ¹⁸ Ahnë kodina nufëhno ntaŷary inji, bare g'uhnatah njëdahnëdëfu. Mëkëdëfu yëdahnu do mëkëdëfu viwu kat. Umë ye ile ntehnëko Rëm mën liwu ŷa.»

¹⁹ Nahan wasëwif ŷa mboko nëmpël kat soje wanës watac. ²⁰ Vëyabah hnë vëhni ntehnëdënihawo: «Gë yine nkeni! Cenaka! Soje ye hnëpadunëha?»

²¹ Vëryampo më ntëkwani: «Ale nkeni gë yine nësëdina aki; yine kod bi mëpëta ahnë?»

Yesu ntwëŷik

²² Wati huji yeho do ntidëho Yerusalem hna ambënt nte ryënkwëtahndëdeho ante pëhwëtiko Cery Wën Cankaf na. ²³ Yesu nkentiko do nder cankaf nte ŷacik Salomo* hna njasëlehnëdëho. ²⁴ Awa wasëwif ŷa më kwërëniha do ntehnëniha: «Hafo guve ntihëtëduhëfu hn'ufëmpëhnahnah hna? Ge Arëhnayik a yeru pacënëhnëryifu.»

²⁵ Yesu më ntëkwakëhni: «Tëkëmu fëyawu, bare kwëtahneluhna. Nurun wadoku wante lidëfu g'uŷac Rëm mën na; watac ye sedë mën ŷa. ²⁶ Bare kwëtahndëdiluha kabi gentiluhna kore wape mën hna. ²⁷ Wape mën na nëpadëni kopa mën ŷa; njëtëbuhëhni do tëfëlehnëdëniho. ²⁸ Njëdadëfuhëhni uwám ule wok pudina ŷa: wasëvëdina muk do ahnë kodina tebowëhni. ²⁹ Rëm mën ale yëdakoŷëhni ŷa hnaŷëk lëbëk fop, do ahnë kodina nufëhni gë fanka hnë umë. ³⁰ Ami gë Rëm ŷa, aryampo fo yebun.»

³¹ Tac fëna kat, wasëwif ŷa, ga nkwëryëni watac, më mbok nufani wëraka ndawahnëniha. ³² Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Ntifu tase hun viŷë vifërën viyabah gë fanka Rëm ŷa, soje iyëhne hnë watac ŷadun aryawahnuno gë wëraka?»

³³ Wasëwif ŷa më ntëkwaniha: «Gena inë fërën ile liru ŷaderu aryawahni, bare kabi Wënu na yewëdu. Wëjë ahnë fo yeru, do aŷand aliya Wën!»

* **10:23** 10.23 Salomo aju David yeho, ahnaŷ Isërayel had rëmu. Umë vëryehneko Cery Wën Cankaf na do njëtiko soje yasery ŷalëwu. (1 Vëhnaŷ 6; 1 Vëhnaŷ 5.9-14)

³⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Kerina bi Vikerëh hun hna: Ami, Ahwëhn a, ntehnëdëmu: “Wamën yerun”[✧]? ³⁵ Njëtinek kodena ntiheti hn'ile nësik Vikerëh Wënu hna. Awa Vikerëh hun hna Wënu ña “wamën” macëkëhni vële ntehnëd va. ³⁶ Do ami, Rëm ÿa tëhnako paye duniÿa li. Awa hak kodun alehnu Wënu ña yewëdëfu ge pëyahnebu Aju Wënu ña yebu? ³⁷ Ge dida doku Rëm mën ÿa, ant'ahwëtahnu. ³⁸ Bare ge ntidëfu, wëla kwëtahnelunohna, maÿëryin ahwëtahnu wëla wafoku mën ñi fo. Koyëna njavëtëdun, pëgw dol hafo kwëlëkwël, Rëm ÿa hnë ami nke do ami hnë umë nkebu.» ³⁹ Soje rac, vësankaf wasëwif va mboko njëkëlehnëdëni pëlanaha, bare pehëkëhniwo.

⁴⁰ Ga ndëcëk watac, Yesu më mbok njik gë cape ñëntaÿ mbë sën Yurëdan ka, hn'ile pëgwëko njaryënd San hna dënk. Hnam ñëwëko. ⁴¹ Vahnë vëyabah njijëniho ÿalu hna. Ntehnëdëniho: «San wëla dahëse fëmpëhnahnah ryampo dilohna, bare fop ile nësëdëho soje aÿi asan ÿa toña ye.» ⁴² Do vëyabah hnam kwëtahnenihawo Yesu.

11

Icëm Lasar

¹⁻² Hn'ankol Betani hna ntëdëniho Mari g'aheryu Marët, do g'ahery hni Lasar. (Mari yeho asëval ale rurëkawo Ahwëhn a datikola ÿa wapary hna do pëhwëca g'imul dëwu ña.) Awa Lasar, aheryu, tesëko. ³ Vësëval vëhi vërac më payëniha ahnë nji ntehna Yesu: «Ahwëhn, lawo hu ale ÿaru aÿand a, tesëk.»

⁴ Yesu, ga njëtak watac, më ntehnëk: «Uÿi res gena dafÿ inji fo ndaÿëdëha, umë cëmbahnëde Wënu ña fëna, tufahnëd inaÿ dëwu ña do koyëna tufahnëde inaÿ Ajë Wën ÿa fëna.» ⁵ Hara Yesu ñadëhawo Marët, gë Mari, do g'ahery hni Lasar. ⁶ Bare ante njëtako Lasar tesëk ña, wafac wahi mboko ñëwÿ hn'ile nkeho hna.

⁷ Tac më ntehnëkëhni vëréfal vëlëwu va: «Bokanëfu gë Yude.»

⁸ Vëréfal va më ntëkwaniha: «Aharan, biÿëna ga njëkëlehnëdënihino vëvë Yude va ndaÿënihi gë wëraka, do tame ñadu avoka hatac?»

⁹ Yesu më ntehnëkëhni: «Gena bi wëwati pëhw gë wahi ye facë hna? Ge ahnë njasëd g'anent, gëwëdina, kabi nuđ wapacëk gë humpen duniÿa hi. ¹⁰ Bare ge g'umëd ga njasëd, nkëwëd, kabi humpen gena hnë ahnë arac.»

¹¹ Ante nësëk watac ña, Yesu më nkwënëk: «Lawo fu ÿa Lasar wakwëd ndakëk, bare njidëfu hnëgëtëwa.»

¹² Vëréfal va më ntëkwani: «Ahwëhn, ge ndakëk, yër inja njërëd.» ¹³ Yesu Lasar cëmëk ñadëho nës, bare vëréfal va ntiyahnëkëhniwo ryak wakwëd paryi nësëd.

¹⁴ Awa Yesu më nësëhnëkëhni wapacëk: «Lasar cëmëk, ¹⁵ do natëko soje hun ÿa kabi gelëwohna hnam g'umë wati rac. Koyëna kwëtah hun ña njawëd. Awa tame yinëfu ÿalu hna.»

¹⁶ Tac Toma, ale wacëde Asëp a, më ntehnëkëhni vëréfal vëÿëntaÿ va: «Yinëfu, fuhnë fëna, soje cëmëntinëfu g'umë!»

Yesu, ibëhn inja gë sël ntaÿary, uwám paryi

¹⁷ Ante tëkëko Yesu ña, njëtëko Lasar nuÿak wafac wahnah yag hna. ¹⁸ Yëbëlan Betani gë Yerusalem tëkëlohna uyas wakilo watar, ¹⁹ do wasëwif wayabah njijëniho vëhni Marët gë Mari hna soje simpaÿ icëm ahery hni ña. ²⁰ Marët, ga njëtak Yesu nkejëk, më njik pankëlëni, bare Mari tere hna nkoko.

²¹ Marët më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, ge hnani nkekënduho ahery mën a cëmäkëndina. ²² Bare njëtëbu wëla gaki Wënu ña maÿëryanëdëhi fop ile rëÿëduha ÿa.»

²³ Yesu më ntehnëka: «Ahery hu matëd cëm hna.»

²⁴ Marèt më ntëkwaka: «Njëtëbu ðus, mbëhnëd fac rëkwa hna, ante rëkëd mbëhnëndëni fop vësëm ña.»

²⁵ Yesu më ntehnëka: «Ami dënk ye ibëhn ñja do sël ntaŵary, uwám paryi ŵa. Ale hwëtahnëko ñja mbëhnëd wëla cëm. ²⁶ Do ale-wo-le hwëhna sël ntaŵary, uwám paryi ŵa do kwëtahno godina cëm hna. Kwëtahnëru bi wanj?»

²⁷ Marèt më ntëkwaka: «Ha, Ahwëhn, kwëtahnëbu Arëhnayik a yeru, Ajë Wën, ale rëfëkawo njij ðuniña hna.»

Yesu kod

²⁸ Marèt, ga nësëk watac, njilehn macehna aheryu Mari, canarya ntehna: «Aharan a ani nke, do macëdëhi.» ²⁹ Mari, ga nkwëryëk watac, matëlehn nkary gë vëhni Yesu. ³⁰ Hara tënkëlohna ten nkol hna: hn'ile pankëlëniho gë Marèt hna nkoko. ³¹ Vële nkeniho gë Mari tere hna, yijëko simpañ icëm va, nunihawo ga matëk cahn nkary. Më tëfëlehnëniha, ntiyahnëkëhniwo g'iyag njid wako ña.

³² Mari tëkëko hn'ile nkeho Yesu hna. Nunda tun, njolehn haryënkwa lëwu do ntehna: «Ahwëhn, ge ani nkekëndu ahery mën a cëmakëndina.»

³³ Ga nukëhni Yesu kodëniho gë vële njijëniho va, njakëkawo sakahnëha ðus. ³⁴ Më tëyëkëhni: «Ne kwëtërunëha?»

Më ntëkwaniha: «Ahwëhn, yij, nuðu.»

³⁵ Yesu pëgwëlehn kond.

³⁶ Awa vahnë va ntehnëlehnëni: «Yëkëryin gante ñadëhawo ka!»

³⁷ Vëryampo hnë vëhni ntehnëdëniho: «Umë ale wëpëtëkëhni vumëp, kokëndina bi memañëhn icëm Lasar ña?»

İbëhn Lasar

³⁸ Yesu mboko njaka sakahnëha ðus. Më njik yag hna. Hara iyag nte yabiko hn'itaka yeho, rënka ñja taka konah fidahniko. ³⁹ Yesu ntehnëko: «Dihëtëryin taka ñi.»

Awa Marèt, acëru asëm a, më ntehnëka: «Ahwëhn, tëfëka tehënd tame, kabi tëkëk wafac wahnah ga kwëtahnik ani.»

⁴⁰ Yesu më ntëkwaka: «Dehnëlihna bi ge kwëtahnëru nuðu inañ Wënu ña?»

⁴¹ Awa ntihtëlehnëni taka ña. Yesu më kanjëk g'ambin, do ntehn: «Apa, camehnëmi kabi nëpaduho. ⁴² Ami, njëtëbu nëpaduho kwëlëkwël, bare soje vële hwërëko vi hnësandëbu aki, kwëtahnëni wëjë fayiko.»

⁴³ Ante nësëk watac ña, më ndekak gë fanka: «Lasar, cahni!» ⁴⁴ Awa asëma cahnelehnëni yag hna. Wapary ña gë wëbák ña përyiko, yëka ñja tëmipiko. Yesu më ntehnëkëhni vële yeho hnam va: «Përyëtëryina do aravuna ñi.»

İpëhwëta ðaŵëhn Yesu ña

⁴⁵ Ga nuni ile ntiko Yesu ñja, vëyabah hnë vële yijëko vëhni Mari va kwëtahnënihawo. ⁴⁶ Bare vëryampo hnë vëhni njiniho pëyanihëhni wafarise ŵa ile ntiko Yesu ñja.

⁴⁷ Awa vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise ŵa mbarënihehniwo Mbara Vëhitin va do ntehnënihehni: «Ye lifen? Añi asan vifëmpëhnañah viyabah ntid. ⁴⁸ Ge tavinëka ntind aki, vahnë va fop umë kwëtahnëdëni. Awa vëvë Rom va njijëdëni nihëni Cery Wën Cankaf fu ñi gë bulunda fu ñi!»

⁴⁹ Aryampo hnë vëhni, ale ŵaciko Kayif, do yeho asëna asankaf a bëhn rac, më tebak wanës ña ntehnëhni: «Ñoñ gwëryëdiluha! ⁵⁰ Ye fecek: cëm ahnë aryampo soje bulunda ñi fop ma tavi nihi bulunda ñi fop?»

⁵¹ Hara ile nësëdëho ñja matidilohna hnë umë; bare kabi umë yeho asëna wasadëha asankaf a bëhn rac, umë nësehnëkëkawo Wënu ña ntehn Yesu tëfëka cëm soje bulunda lëwu ñja. ⁵² Do gena soje bulunda lëwu ñi fo tëfëkawo cëm, bare soje

mbarëpahnini fëna fop vutah Wën vunte sampëk duniÿa vi nkeni bulunda ryampo fo. ⁵³ Awa, kobëri hnë fac rac pëhnaniho vësankaf wasëwif va ndawëhnëniha Yesu.

⁵⁴ Soÿe rac tavahnëko Yesu yasëlehn bulunda wasëwif hna, nji hnë resiÿo ÿëntaÿ vë wula hna, hn'ankol nte waciko Efërayim. Hnam ñëwëniho gë vërefal vëlëwu va.

⁵⁵ Wati ambënt Pak ña tëhajëko. Soÿe rac, vahnë vëyabah vëvë vankol vambë caharab va njidëniho Yerusalem soÿe pacënajëni tëkahnënd mbënt tac. ⁵⁶ Awa njëkëlehnëdënihawo Yesu do tëyëlëdëniho vëhni fo, selele Cery Wën Cankaf hna: «Paryi nke gena bi yijëdëna ambënt nji? Ye hnaharun?» ⁵⁷ Nësëdëniho koyëna kabi vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise wä ntehnëniho ge ahnë njëtëk hn'ile nke Yesu hna, tëfëka pëyahni soÿe pëlayi.

12

Datikola ile turëdëha Mari Yesu wapary

¹ Wafac mbëd gë ryampo wojëko tëkahnind Pak ÿa. Yesu njiko Betani hn'ile ntëdëko Lasar hna, ale mbëhnëndanëko ÿa. ² Hnam, më ntëvayik. Marët ryokujëdëho ile ntëvayiko ÿa. Lasar gë vële tokëlahnëdëniho Yesu va nkentiko. ³ Awa Mari më nufëk sëleku datikola hambah ntaÿi, ile lihahnik narëd* paryi, më turëka Yesu wapary hna, tac pëhwëca g'imul dëwu ña. Cery ña fop datikola rac fo rehëdëho.

⁴ Yuda Isëkariyot, aryampo vërefal Yesu hna, ale rokadëha ÿa, më ntehnëk: ⁵ «Soÿe ye woyinëk gwafilënëhna iÿi datikola gë koryi yabah do njëdayini koryi rac vëhaÿëhnah va?» ⁶ Gena bi kabi kwëtahnëkëhni nëf vëhaÿëhnah va nësëdëho koyëna, bare kabi ale yeho. Umë wärujëdëho hwëta koryi ÿa do nufadëho ile hwëtëdeho hnam ÿa.

⁷ Yesu më ntehnëk: «Tavëryina yam! Kwëtëhnëko iÿi datikola pëhwëtanëhnahno soÿe fac ile vañandëbu ÿa. ⁸ Nkelandun kwëlëkwël vëhaÿëhnah va; bare ami, gelandelënëhna kwëlëkwël.»

⁹ Ga njëtayik Yesu Betani hna nkeho, wasëwif wayabah njiniho njëkiniha do njëkiniha fëna Lasar nte mbëhnëndanëko ña. ¹⁰ Awa vësankaf vësëna wasadëha va më pëhnani ndawëhnëniha Lasar fëna, gë Yesu ka, ¹¹ kabi, soÿe lëwu ÿa, wasëwif wayabah tavënihëhni vëhni do kwëtahnëniha Yesu.

Itëk Yesu Yerusalem

¹² Ga pacëk, kore yabah yeho Yerusalem hna soÿe ambënt Pak ña. Më yëtayik Yesu nkejëk. ¹³ Awa vahnë va më nufëni yaryef vapëmb kacaniha do ndekandëni:

«Osana! Cëmbik Wën!
Arabi Wënu ña njëda ale yijëd g'uÿac Ahwëhn a!
Arabi Wënu ña njëda ahnaÿ Isërayel a!»*

¹⁴ Yesu fapali tëkatëko, më kayëka, gante pëyahnek Vikerëh ka:

¹⁵ «Antë ntaki, naÿ Siÿo,
kabi ahnaÿ hu ÿa nkejëk yaÿ fapali.»*

¹⁶ Hnë wati rac, vërefal vëlëwu va vëyëtëlohna bi ye pëhnëtanëd waÿi wanës; bare ante tufahnëko Yesu inaÿ dëwu ña, më ndënkwëtani vëÿin keriko soÿe lëwu ÿa do ntinëhniko ile heriko ÿa.

¹⁷ Fop vële nkeniho gë Yesu ante macëkawo Lasar cahni yag hna, mbëhnëndana ña, tëfëtaëniho ile nuniho ÿa. ¹⁸ Soÿe rac njijëdëniho kore ÿa ÿalu hna, kabi dahëse fëmpëhnahnah rac ntiko. ¹⁹ Awa wafarise wä më ntehnëlëdëni: «Nurun, ñoñ mëkëdelënëhna: vahnë va fop umë fo tëfëlehnëdëni!»

* **12:3** 12.3 Narëd: Atëh ye, nkahn ntëwu ña liëfë datikola ile hambëk ntaÿi. * **12:13** 12.13: Wahnëw 118.25-26

* **12:15** 12.15: Sakari 9.9

Wagërek wëdampo Yesu njëkëhnedëniho

²⁰ Hnë vële yijëko Yerusalem soje cëmbëniha Wën hn'ambënt hna, nkentiniho fëna vële wok vëyena wasëwif. ²¹ Vërac më tëhaniha Filip, nte yeho avë nkol Betësayida mbë resiyo Galile, do tëyëniha: «Ñadëfun hnufuna Yesu.» ²² Filip më njik pëyahna Andëre, tac vëhni vëhi tak njilehnëni pëyaniha Yesu.

²³ Umë, më ntehnëk: «Wati ya tëkëk le tënkëd Ajë Ahn'a hn'inañ dëwu hna. ²⁴ Toña ya fëyadëmu: uÿëc antimp ule hnadik wa ge cëmëna, ÿëc ryampo fo wod, bare ge cëmëk, ntëwëd wanëc wayabah. ²⁵ Ale ÿad iÿi duniya ÿi cëmëd, bare ale wok kwëtahnëna nëf iÿi duniya ÿa nkoryaryëd ntawary dëwu na hafo uwám usër hna. ²⁶ Ge ahnë kahnëndak ndokujëhnëndo, arabi tëfëndo. Hn'ile nkedëfu hna, aryokun mën a fëna hnam nked. Do ge ahnë ndokujëhnëdëho, Rëm mën ya ntënëndëha.»

Wanës Yesu pañare icëm dëwu na

²⁷ Yesu më mbok nkwënëk: «Tame hn'ile nkebu li, ndëñëbu; yëtëla ile hnahadëfu. Lehnu bi: Apa, pehetërye hnë iÿi wati horot? Bare soje iÿi wati yijëbu. ²⁸ Apa, tufahnëry inañ hu na.»

Awa, kopa nkwëryëlehni mati g'ambin: «Tëkëbu rufahnu icëmb mën inä do mbokëdëfu rufahnu kat.» ²⁹ Vahnë vële yeho hnam va, do wëryëko kopa va, vëryampo ntehnëdëniho farat lëhak.

Vëhawary ntehnëdëniho mëleka hnësëhnëka takan.

³⁰ Yesu më ntehnëkëhni: «Gena soje lëmën nësëk iÿi kopa, bare soje lëw hun ye. ³¹ Tame nke wati ile kitiñande iÿi duniya ya. Ha, tame ntafe Sintani, ale wëkëk iÿi duniya ya. ³² Do ami, ge njelibu vahnë va fop tëhadëniho.» ³³ Gë wanës watac, tufahnëdëho Yesu sifa cëm nte ñad cëm na.

³⁴ Vahnë va më ntëkwaniha: «Sariya ya karanëkëfu Arëhnyayik a cëmëdina. Awa, hak kodu alehn Ajë Ahn'a njelëde? Mo ye aÿi Ajë Ahnë?»

³⁵ Awa Yesu më ntëkwakëhni: «Humpen ha gë wuhnë nkok ten, soje wëwati toye: yasëryin wati nte kwëhnarun humpen ha, soje antë umëhwëry na memaÿehnu; ale yasëd hn'umëhwëry hna yëtëna hn'ile njid. ³⁶ Awa kwëtahnëryin humpen ha wati nte kwëhnarun na, ayehahnu wuhnë dënk vutah humpen.»

Ante nësëko watac na, Yesu njiko, cowakëhniwo.

Hamb vankaf wasëwif soje Yesu

³⁷ Yesu ntiko wëdahëse wayabah tase lëw hni, bare vahnë va vëhwëtahnëlawohna.

³⁸ Koyëna ntiyadëho wanës kila le waciko Esayi ya ante nësëko:

«Ahwëhn, mo hwëtahnëk wanës fu na?

Mo tufëk Ahwëhn a fanka falëwu fa?»[☆]

³⁹ Esayi mboko pëyahn kat, soje vële wok vëhwëtahnëdina va, ntehn:

⁴⁰ «Wënu na mëpëndanëkëhni, antë nundëni;

pidëkëhni wahakili wa, antë nkwëryëndëni walawary walëw hni hna;

soje rac vëhodina cahëtani gë ÿalu do kodina njërënëhni.»[☆]

⁴¹ Soje Yesu ya nësëko Esayi kabi nuko inañ dëwu na.

⁴² Wëla hnë vësankaf wasëwif hna dënk, vëyabah kwëtahnënihawo Yesu; bare vëryëkëdïlohna tufahnëni, kabi ntakëkëhniwo gë wafarise wa antë ntanihëhni calina hna. ⁴³ Paryi nke cëkwary vahnë fecehnëkëhniwo gë cëkwary mba Wënu na.

Kitiñ gë wanës Yesu na

⁴⁴ Yesu ndekako: «Ge ahnë kwëtahnëko, gena ami fo kwëtahnëk, bare kwëtahnëka ale fayiko ya fëna. ⁴⁵ Ge ahnë nuko, nuka ale fayiko ya fëna. ⁴⁶ Ami had humpen njijëbu duniya li, soje ale-wo-le hwëtahnëko ya antë nko hn'umëhwëry hna.

[☆] 12:38 12.38: Esayi 53.1 [☆] 12:40 12.40: Esayi 6.9-10

⁴⁷ «Ge ahnë nkwëryëk wanës mën ña do dil ile hnësëbu ÿa, gena ami hitiñëdëha, kabi gena had ahitiñ vahnë labëwëhni hnë janáma yijëbu, fehëtëwëhni yijëbu. ⁴⁸ Awa ale wëyëko do yafëk wanës mën ña tøk nuñahna ahitiñ alëwu ÿa: wañi wanës wante hnësëdëfu ñi dënk ye; kitiñëdëha ntaba janáma fac rëkwa hna. ⁴⁹ Yëtëryin, gena fër mën hnësëbu: Rëm, le fayiko ÿa, umë dënk yëdako ile rëfëko hnësu do harañëwëhni vahnë ÿa. ⁵⁰ Do njëtëbu ðus: ikarañ vahnë nte kwëtehnañëko Rëm ña ryënëd uwám usër hna. Awa ile hnësëdëfu ÿi, ile ntehnëko Rëm mën ÿa fo ye.»

13

Gwëyët wakwër vëréfal Yesu

¹ Fac rëkwa ÿa yeho tøkahnind fac ambënt Pak ña. Yesu njëtëko wati ile matëd ðuniña mboka gë vëhni Rëmu ÿa tøkëk. Ñadëhëhniwo vëlëwu va vële ye ðuniña vi do ñadëhëhni hafo hn'ile tøkëk hna.

² Yesu gë vëréfal vëlëwu va roka Pak ÿa tokëdëniho. Sintani tëko tënka Yudfa, aju Simo Isëkariyot, soñe tokahna Yesu do njëdahnna. ³ Yesu njëtëko Rëm ÿa fop njëdaka, ÿalu hna matiko do hnam mbokad. ⁴ Më matëk hn'ile tokëdëniho hna, cudëta cud cankaf ña do nuf ipand pala. ⁵ Tac kota wënka hn'ancëhn, pëgwëlehn gwëyëtëndëhni vëréfal vëlëwu va wakwër ña, do pëhwëcëndëhni g'ipand nte palako ña.

⁶ Ga tøkëk vëhni Simo Piyer hna, më ntehnëka: «Ahwëhn, wëjë bi ÿad awëyëto ami wakwër ñi?»

⁷ Yesu më ntëkwaka: «Ile lidëfu ÿa, nkwëryëdila gaki, bare ge mbiyëk toye nkwëryëdu.»

⁸ Piyer më ntëkwaka: «Hali! gwëyëtëdilihohna muk!»

Yesu më ntehnëka: «Ge gwëyëtëlihna godila arëfal mën.»

⁹ Simo Piyer më ntehnëka: «Awa, Ahwëhn, ant'awëyëto wakwër ñi fo, bare wëbák ñi g'ankaf per!»

¹⁰ Yesu më ntehnëka: «Ale yaryak a pacëka mbahn iña fop, wakwër ñi fo gwëyëtaf. Wühne, pacërun bare gena wühne fop.» ¹¹ Hara Yesu njëtëkawo ðus ale rokadëha ÿa. Soñe rac ntehnahnëko: «Gena wühne fop facëk.»

¹² Ga puhnakëhni gwëyët wakwër ña, Yesu më mbokëryak cud ntëwu ña, mboka ntaña. Awa më ntehnëkëhni: «Njëtërun bi ile limu ÿi? ¹³ Macëdunëho “Aharan” do “Ahwëhn”, do toña hwëhnarun, kabi umë yebu. ¹⁴ Awa, ge ami, Ahwëhn a do gë Aharan a, gwëyëtëmu wakwër ña, wühne fëna tëfëku awëyëtëlu. ¹⁵ Dahëse yëdamu alihahnëndu wühne fënali gante ntinëhnëmu ki. ¹⁶ Toña ÿa fëyadëmu: aryokun dëbëlahna ale ndokunënda do ale fayik dëbëlahna ale fayëka ÿa. ¹⁷ Tame njëtërun wañi; nëfadëhu ge ntirun koyëna.

¹⁸ «Gena wühne fop lehnëdëfu; njëtëbuhëhni ðus vële rëhna bu va. Bare afo wañi wanës Vikerëh ntiya: “Ale sehëläbun mburu mën ña ñëwëko tame.”»

¹⁹ «Pëyadëmu watac tame, ani gë tøkahnind, koyëna ahwëtahnañu ge tøkik “ale ye ÿa yebu”. ²⁰ Toña ÿa fëyadëmu: ale-wo-le hacaka ale fayëbu ÿa kacako ami fëna; do ale-wo-le hacako ÿa, kacaka ale fayiko ÿa fëna.»

Ipëyahñ toka Yesu

²¹ Ga nësëk watac, Yesu ndëñëko më ntehnëk: «Toña ÿa fëyadëmu: aryampo hnë wühne tokadëho.»

²² Vëréfal va më njëkëlëni, hara vëyëtëna wëla toye ale ntehnëd ÿa. ²³ Arëfal ale ñadëho Yesu ðus ÿa ðarël lëwu ntañako hn'ile tokëdëniho hna. ²⁴ Simo Piyer më ndëkwanëka arëfal arac tëya Yesu bi soñe mo nësëd.

²⁵ Awa arëfal a më tankak gë cape Yesu do tëya: «Ahwëhn, mo ye?»

²⁶ Yesu më ntëkwaka: «Koyëdëfu mburu ñi nëhët li: ale yëdadëfu ÿa, umë ye.» Awa Yesu më nufëk mburu ña, koyëk, do njëdahna Yuda, aju Simo Isëkariyot. ²⁷ Teband tunj Yuda mburu ña, Sintani tënkëlehna.

Awa Yesu më ntehnëka: «Ile ÿadfu ali ÿa, diry ñap!» ²⁸ Wëla aryampo hnë vële ntañalahnëniho va yëtëlohna bi soñe ye ntehnëka koyëna. ²⁹ Kabi Yuda hwëtëdëho koryi ÿa, vëryampo ntiyahnëkëhniwo Yesu ñi ntañi ile valëdëhëhni soñe mbënt ña ntehnëdëha, ma ñi njëdahni iñë vëhaÿëhnañ va. ³⁰ Awa Yuda më tebak mburu ña cahnëlehn tañ. Mëdëko.

Akwëd a kasëk

³¹ Ante cahnëk Yuda ña, Yesu më ntehnëk: «Tame Ajë Ahn'a tufahnëd inaÿ dëwu ña do inaÿ Wënu ña tufahnëde hnë umë ³² [Ge inaÿ Wënu ña tufahnëde hnë umë] awa Wënu ña tufahnëd inaÿ Ajë Ahn'a hnë umë, do ntid umë, biÿëdina.

³³ «Vutah mën, wëwati toye fo wolahnëdën. Rëkëdun ayëkëlehnënduno, bare ntehnëdëmu tame ile lehnëbuhëhni vësankaf wasëwif va: kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna.

³⁴ «Njëdadëmu akwëda kasëk: ñahnëlëryin. Afo aÿahnëlu gante ñahnëmu ki. ³⁵ Ge ñahnëlërun, awa vahnë va fop njëtëdëni vërefal mën yerun.»

³⁶ Simo Piyer më tëyëka: «Ahwëhn, ne njidü?»

Yesu më ntëkwaka: «Kodila arëfo tame hn'ile njidëfu hna, bare tëfëduho hnam fac ryaw.»

³⁷ Piyer më ntehnëka: «Ahwëhn, soñe ye ye koda rëfi tame? Pëhwëtabu sëmu soñe lëw hu ÿa!»

³⁸ Yesu më ntëkwaka: «Paryi bi pëhwëtaru asëm soñe lëmën ÿa? Awa ami, pëyadëmi toña ÿa: hnë unj mëd dënk, ani gë tarahnënd cale ña, njahëtafu wahwënta warar yëtëlihohna.»

14

Yesu, nkañ nte yihande gë Rëm

¹ Tac Yesu më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Antë aryënu. Kwëtahnëryina Wënu ña do kwëtahnëryino ami fëna. ² Hnë tere Rëm mën hna, vacery va njabëk d'us do njidëfu fëhwëtëhnu hn'ile ntëdëdun hna. Ge gekëndina toña, nësëhnakëndiluhna koyëna. ³ Do ge njibu fëhwëtëhniwu ÿëwa ÿa, mbokajëdëfu yowu, ayentahniwu wuhnë fëna hn'ile nkebu hna. ⁴ Njëtërun nkañ nte yid hn'ile njidëfu hna.»

⁵ Toma më ntehnëka: «Ahwëhn, yëtëlefhuna hn'ile njidü hna. Hak kodëfun yëtëfu nkañ ña?»

⁶ Yesu më ntëkwaka: «Ami ye nkañ ña, toña ÿa do gë hayalin sël ntañary, uwám paryi wã. Kodena tëki Rëm hna, ge gena hnë ami tëfik. ⁷ Ge njëtërunëho njëtërunëha Rëm mën ÿa fëna. Yëtëryin tëkërun ayëtuna, do nurunëha fëna.»

⁸ Filip më ntehnëka: «Ahwëhn, tufëryifuna Rëm ÿa do gwër nkedëhëfu.» ⁹ Yesu më ntëkwaka: «Mbiÿëk ga nkelahninëk gë wuhnë do yëtëlihohna ten, Filip? Ale hnuko ÿa, nuka Rëm ÿa. Awa soñe ye lehnëdu: “Tufëryifuna Rëm ÿa”? ¹⁰ Kwëtahnëlihna bi Rëm ÿa g'ami aryampo yebun? Wanës wante hnësëhnëdëmu wuhnë ñi matidina hnë ami. Rëm ÿa lëdëk hnë ami umë dënk lid wadoku wadëwu ña. ¹¹ Kwëtahnëryino ge ntehnëdëmu: Rëm ÿa gë ami aryampo fo yebun. Ma, ge ntakahnëku, awa kwëtahnëryin wëla soñe le hnurun wadoku mën ñi fo. ¹² Toña ÿa fëyadëmu: ale hwëtahnëko ÿa, umë fëna ntid viÿë vifëmpëhnañ gë vile lidëfu ki. Ntid dënk wante ÿak hnaÿëk, kabi gë Rëm ka njidëfu. ¹³ Do ntidëfu fop ile rëyëdun g'uwac mën ÿa, soñe nuhahni inaÿ Rëm ña Aju hna. ¹⁴ Ge tëyërunëho iñë g'uwac mën wã, ntidëfu.

Ipëyahñ itëk Iyir Ipacah

¹⁵ «Ge ñadunëho ntënëñëdun vakwëda mën va. ¹⁶ Tëyëdëfuhä Rëm ÿa do njëdanahnidëhuna ahawäry njij ndemawu, soñe nkehahn kwëlëkwël gë wühñë. ¹⁷ Umë ye ale rufahnëd Iyir toña ña. Duniÿa ÿi kodina kakahna, kabi kodina nuhna ma njëta. Bare wühñë, njëtërunëha kabi gë umë aryampo yerun do hnë wühñë nkef kwëlëkwël. ¹⁸ Tavëdiluhna wühñë fo had vukëryëm; mbokajëdëfu darël hun. ¹⁹ Biÿëdina duniÿa ÿi bokëdina nuwo, bare wühñë, mbokëdun ahnuwuno, kabi mbëhnëdëfu do wühñë mbëhnëdun. ²⁰ Fac rac, njëtëdun Rëm ÿa g'ami aryampo fo yebun, wühñë gë ami aryampo fo yeyinëk fëna. ²¹ Ale yawënëk vakwëda mën va do ntind ile nësëk ÿa, umë ye ale ÿadëho ÿa. Rëm mën ÿa ñahnëdëha ale ÿahnëdëho ÿa; ñahnëdëfuhä ami fëna do tufëhnadëfuhä.»

²² Yud (gena Yuda Isëkariyot) më tëyëka: «Ahwëhn, soñe ye rufëhnaduhëfu fuhñë fo hara gena duniÿa ÿi?»

²³ Yesu më ntëkwaka: «Ale ÿadëho ÿa ntënëñëd ile hnësëdëfu ÿa. Rëm mën ÿa ñahnëdëha; do njijëdëfun lëdëfu ÿalu hna. ²⁴ Ale wok ñadilohna ÿa dënëñëdina wanës mën ña. Ile wëryëdun hnësëdëfu ÿi matidina ÿalë mën, bare Rëm mën le fayiko hna matid.»

²⁵ «Wati nte nkolahninëk ten ñi pëyamu waji. ²⁶ Tac Iyir Ipacah nte payid Rëm g'uwac mën ña, yijëd ndemawu. Karañëdëhu fop do ndënkwëtendëhu fop ile hnësëhnëdëmu ÿi. ²⁷ Yam ÿa ravëhnëdëmu, yam mën ÿa yëdadëmu. Gena gante njëdahnëd duniÿa ki njëdadëmu. Antë aryëñu, antë ntaku.»

²⁸ «Nkwëryërunëho ga pëyamu: “Njidëfu, bare mbokajëdëfu ÿalun hna.” Ge ñahnërunëho, natëdëhu soñe ile yëtërun Rëm hna njidëfu, kabi Rëm ÿa hnaÿëk ntëbo ami. ²⁹ Gaki pëyadëmu, ani gë tëkahnind vëÿin, soñe ge tëkik ahwëtahnahnuno. ³⁰ Bokëda hnësëhnu yabah, kabi ale wëkëk iÿi duniÿa ÿa nkejëk. Kwëhnana fanka g'ami, ³¹ bare afo duniÿa ÿa njët ñadëfuhä Rëm ÿa do gante ntehnëko rëm mën ka ntidëfu. Matëryin, njiyin!»

15

Yesu, atëh resen paryi

¹ Yesu mboko ntehn: «Ami ye atëh resen paryi ña do Rëm mën ÿa ye ayam a. ² Ntihtëd hni le-wo-le ye hnë ami wok dëwëdina ÿa, do hni le-wo-le lëwëd ÿa parëde pacënahñ ntëwahn g'ahawäry. ³ Wühñë, tëkërun afacu had hni le farik: karañ nte harañëmu ña facënëku. ⁴ Goryin hnë ami, gante nkebu hnë wühñë ki. Hni atëh kodina ntëw umë fo, ge gona tëh hna. Ndampo fo nke, kodiluhna alëwu ge goluhna hnë ami.»

⁵ «Ami ye atëh ña, wühñë ye wahnï wã. Ale wok kwëlëkwël hnë ami, do wowu kwëlëkwël hnë umë, ntëwëd dus. Hamëhni mën ñoñ kodiluhna aliwu fërën. ⁶ Ale wok gena hnë ami kwëlëkwël ÿa canëde g'ipër, had hni lihëtik, do kankëd; sifa warac mbarëpëde ntabi gë hwëdëh, do ñagëd. ⁷ Ge hnë ami nkorun kwëlëkwël do wanës mën ña nko hnë wühñë, tëyëryin ile ÿadun ÿa do ntidëfu. ⁸ Ge ntëwërun dus tufahnëdun vërëfal mën paryi va yerun. Rac ye ile rufahnëd inaÿ Rëm mën ña.»

⁹ «Gante ñahnëdëho Rëm mën ka, koyëna ñahnëdëmu ami fëna. Goryin inahn mën hna. ¹⁰ Ge mawërun vakwëda mën va, inahn mën hna nkorun, gante mawëbu ami vakwëda Rëm mën ki do nkobu hn'inahn dëwu ki. ¹¹ Pëyamu waji hnatah mën wã nkehahn hnë wühñë do hnatah hun wã padahn. ¹² Wëlin kwëda mën ña: ñahnëlëryin gante ñahnëmu ki. ¹³ Inahn nte ÿak hnaÿëk ante kod tufahn ahñë ña, umë ye, cëm soñe wëlawo walëwu wã. ¹⁴ Wëlawo mën yerun ge ntidun ile lehnëmu ÿa. ¹⁵ Bokëda wacu vëryokuñëhn mën, kabi aryokuñ a yëtëna ile ntid ale ndokuñëhñëda. Tame, lawo wacëdëmu, soñe umë ye njëtëndanëmu fop ile ÿëñajëbu

vėhni Rėm mėn ƣa. ¹⁶ Gena wuhnė rėhnako, ami rėhnaku; payėmu ayiwu aliwu viƣė viferėn, viƣė vile vėƣėd. Awa, Rėm ƣa ntinėndėhu fop ile rėyėdunėha g'uƣac mėn ƣa. ¹⁷ Ha, ile lehnėdėmu ƣa, aƣahnėlu ye.»

Duniƣa, aƣew Ĩ Yesu gė vėlėwũ

¹⁸ Yesu mė mbok nkwėnėk: «Ge duniƣa ƣi nėwėku yėtėryin ami ndėnkwėk nėwėk. ¹⁹ Ge duniƣa ƣi hwėhnakėndėhu, ŋahnakėndėhu kabi umė hwėhnėku. Bare tėhnamu do canėmu duniƣa hna, do gona kwėhnu duniƣa ƣi. Soƣe umė nėwahnėku duniƣa ƣi. ²⁰ Ndėnkwėtađun bi ile lehnėmuno ƣa: “Aryokuŋ dėbėlahna ale ndokuŋėhnėda.” Ge vahnė va korotehnėniho, koroteyehnėdėnihu wuhnė fėna; ge maƣėni wanės mėn ŋa, maƣėdėni wanės hun ŋa fėna. ²¹ Soƣe lėmėn korotehnandėnihu koyėna, kabi vėyėtėlahna ale fayiko ƣa. ²² Ge yijakėnda do ge nėsėhnakėndėwėhnihma vėlehnakėndena menėni. Bare gena koyėna. Awa tėfėka maƣani ƣeh le ntini ƣa. ²³ Ale ƣewėko ƣa, nėwėka Rėm mėn ƣa fėna. ²⁴ Vėlehnakėndena menėni ge dikėnda tase lėw hni wađoku wante nkok kobėri ahnė ahaƣary dina. Bare gena koyėna. Awa, wėla gante nuni đoku mėn ki, nėwėnihefu, ami gė Rėm mėn ƣa. ²⁵ Bare watac tėkid ntiyahn wanės wante herik Vikerėh vidėw hni ŋa: “Nėwėniho toŋa kėm fo.”[✧]

²⁶ «Ale rėfėka ndemawu ƣa njijėd: Iyir nte rufahnėd toŋa ƣa ye. Rėm mėn hna matid, caŋėtėhniđėmuna do njijėd nkenėhno sede. ²⁷ Do wuhnė fėna, nkenėhnėdunėho sede, kabi g'ami nkentirunėho kobėri wapėgwa hna.»

16

¹ «Pėyamu watac soƣe antė aravu kwėtahn hun ŋa. ² Ntaderun vacaliŋa hna. Do dėnk, wati yejėk vėle ryawėdėhu va ntiyahnėdėhėhni Wėnu ŋa ndokuŋėhnėdėni koyėna. ³ Ntidėni viƣė virac kabi vėyėtėlahna Rėm ƣa, vėyėtėlohma ami fėna. ⁴ Pėyamu waŋi soƣe, ge wati ƣa tėkėk, aryėnkwėtahnu pėyamuno.»

Doku Iyir Ipacah ŋa

Yesu mė mbok nkwėnėk: «Pėyalunohna waŋi kobėri wapėgwa hna, kabi nkolahninėko. ⁵ Tame yiŋa yebu đarėl hnė ale fayikoŋo hna do wėla aryampo hnė wuhnė tėyėlohma hn'ile njidėfu hna. ⁶ Uyiwėhnah ƣa pėbėlehnėku kabi koyėna nėsėhnėmu. ⁷ Toŋa ƣa fėyadėmu: yiwu fecek soƣe lėw hun. Ge yila, ale rėfėka fayiw njij ndemawu ƣa yijėđina, bare ge njibu payidėfuha. ⁸ Iyir Ipacah ŋa njėtėndanėdėhėhni vahnė vėvė iƣi duniƣa vi toŋa ƣa soƣe wameh ŋa, soƣe ile satėk ƣa do soƣe ikitiŋ Wėnu ŋa. ⁹ Soƣe wameh ŋa tufėdėhėhni vėhwėtahnėlohma; ¹⁰ soƣe satah ƣa tufėdėhėhni yiŋa yebu gė Rėm ka, do bokėđiluhna ahnuwuno; ¹¹ soƣe kitiŋ ŋa tufėdėhėhni ale ƣėkėk iƣi duniƣa ƣa tėk kitiŋi.

¹² «Nkoryaryėbu viƣė viyabah vile rėfėka hnėsėhnu, bare mėkėđiluhna awėryu gaki. ¹³ Ge njijėk Iyir toŋa ŋa, karaŋėđėhu ayėtu toŋa ƣa fop. Gena g'uƣac lėwu rėkėd nėsėhnėndu, bare fop ile nkwėryėd ƣa rėkėd nėsėnd do pėyadėhu ile rėfėka ntiya ƣa. ¹⁴ Nuƣad uyėt ule hwėhnabu ƣa do pėyadėhu koyėna tufahnėd inaƣ mėn iŋa. ¹⁵ Fop ile kwėhnak Rėm mėn ƣa kwėhnėntiđu. Soƣe umė lehnahnėbu Iyir iŋa nuƣad uyėt ule hwėhnabu, ami ƣa, do pėyadėhu.»

Uyiwėhnah ƣa mbacad hnatah

¹⁶ Yesu mė mbok nkwėnėk: «Ani gė wėwati toye bokėđiluhna ahnuwuno, tac kat wėwati toye mbokėđun ahnuwuno.»

¹⁷ Awa vėrėfal vėlėwũ vėryampo ntehnėlėdėniho: «Ye ga ye waŋi wanės? Ntehnėdėhėfu ani gė wėwati toye bokėđilėfuhna hnufuna, tac kat wėwati toye

[✧] 15:25 15.25: Wahnėw 35.19; 69.4

mbokëdëfun hnufuna do ntehnëk fëna kabi Rëm hna njid ye. ¹⁸ Ye ga ye iÿin “ani gë wëwati toye” ile nësëd ÿi? Yëtëlëfuhna bi ye ñad nës.»

¹⁹ Yesu më njëtak tÿëniha ñadëni. Awa më ntehnëkëhni: «Pëyamu: ani gë wëwati toye bokëdëfuhna ahnuwuno, tac kat wëwati toye mbokëdëfun ahnuwuno. Soje watac bi rëyëlëdun? ²⁰ Toña ÿa fëyadëmu: rëkëdun ahondu do ayahnandu hara duniÿa ÿi hnatah hna nkef. Uyiwëhnah hna nkef, bare uyiwëhnah lëwun wã mbacad hnatah. ²¹ Ge asëval nagëd, uyiwëhnah hna nkef kabi wati horot lëwu ÿa rëkik ÿalu hna, bare ge fatah fa nagik, ndënkwef horot ÿa kabi natëdëha soje ile nagik fatah hnë duniÿa ÿi. ²² Ndampo fo nke, tame uyiwëhnah hna nkerun, wuhne fëna; bare mbokëden nulin, awa wati rac ntawary hun ña pëbëdëha hnatah rac ahnë kodina ntihëtu. ²³ Ge tëkik fac rac, bokëdëfuhna arëyuno inë. Toña ÿa fëyadëmu: Rëm ÿa njëdadëhu fop ile rëyëdunëha g'uwac mën wã. ²⁴ Hafo iÿi wati, ñoñ tÿëluhna ten g'uwac mën. Tÿëryindën do nuÿadun, do koyëna hnatah hun wã padëf.»

Yesu, awëk duniÿa ÿi

²⁵ Yesu më mbok nkwënëk: «Gë wahnës wadindaryindan nësëhnëmu wañi fop. Wati yejëk hn'ile nkodëmu bokëla hnësëhnu aki, bare nësëhnëdëmu wapacëk soje Rëm mën ÿa. ²⁶ Fac rac, g'uwac mën wã tÿëdunëha Rëm mën ÿa ile valëdëhu ÿa do njëdadëhu; dehnëdëfuhna ami rëfëka wuntanëhnuna Rëm ÿa soje lëwun. ²⁷ Rëm ÿa umë dënk ñadëhu kabi ñadunëho do kwëtahnerun ÿalu hna matibu. ²⁸ Ha, Rëm hna matibu do rëkiwu duniÿa li. Tame matëdëfu duniÿa li do vokawu Rëm hna.»

²⁹ Awa vëréfal vëlëwu va më ntehnëniha: «Wëli, tame pacënëdu wanës ña, nësëdiliya gë wahnës wadindaryindan. ³⁰ Tame njëtëbun njëtëru fop do balëlihna ahnap ahnësëhni. Soje umë hwëtahnahnebun gë Wën matiru.»

³¹ Yesu më tÿëkëhni: «Kwëtahnerun tame? ³² Yëtëryin, tametame ki campëdun wuhne fop, ale-wo-le mbokad gë ÿalu do ami fo ravëdun. Bare, gela ami fo paryi, kabi Rëm mën ÿa g'ami nkebun.

³³ «Nësëhnëmu wañi fop soje ge hnë ami nkorun, ahnuÿawu yam ÿa. Korotëdun duniÿa li, bare yawënyin! Mëkëbu duniÿa ÿi!»

17

Imunta Yesu soje vëréfal vëlëwu va

¹ Ante nësëk Yesu koyëna ña, më kanjëk g'ambin do ntehn: «Rëm, wati ÿa tëkëk. Tufahnëry inay Ajë hu ÿa, soje umë fëna tufahnahn inay hu ña. ² Njëdaruha ucankaf hnë vahnë vëvë duniÿa hna fop, soje njëdahni uwám ule wok pudina vële hwëtehnañëruha va. ³ Ye ga ye uwám ule wok pudina? Umë ye ayëti wëjë ale ye wëjë fo Wën paryi, do yëtiwu ami, Yesu Këris, nte fayiru ñi. ⁴ Tufahnëfu nay hu ña nkal li, g'ipadën dokü ile yëdaruhowo liwu ÿa. ⁵ Awa tame, Apa, tufahnëry inay inte hwëhnañabuho ñarël hu ani gë ntihahnënde duniÿa ÿi.

⁶ «Antibu njëtënihi vële hnufëru hnë duniÿa do ahwëtehnañawëhni va. Wëjë hwëhnëkëhni; ami kwëtehnañëruhoñëhni, do mawëni wanës hu ña. ⁷ Njëtëni tame fop ile yëdaruho ÿa ÿal hu hna matik, ⁸ kabi pëyabuhëhni wanës wante yëdaruho ña do kacani. Njavëtëni paryi nke, ÿal hu hna matibu do kwëtahneni payiruhö.

⁹ «Soje lëw hni wuntadëmi. Muntadila soje duniÿa ÿi, bare soje vële hwëtehnañëruhoñëhni va, kabi wëjë hwëhnëkëhni. ¹⁰ Fop ile hwëhnañabu ÿa wëjë hwëhnëk do fop ile hwëhñaru ÿa ami hwëhnëk; do inay mën ña hnë vankeya vapërën vantëw hni hna tufëhnañ. ¹¹ Tame tavëdëfu duniÿa ÿi, bare vëhni, duniÿa hna nkodëni; ami, gë ÿal hu njiryidëfu. Apa facah, keryëryihni gë fanka wac hu

ile yëdaruho yi, nkehahnëni aryampo fo gante nkeyik wëjë g'ami ki. ¹² Kobëri ante nkefuhnëho gë vëhni ña, keryëdëfuhëhniwo gë fanka, wac hu ile yëdaruho ña. Keryëbuhëhni do wëla aryampo hnë vëhni cëvëna ge gena ale rëfëkawo cëv, soje ntiyahn Vikerëh va.

¹³ «Tame gë ñal hu njiryidëfu. Nësëdëfu vëyin wati nte nkobu duniya ni, kwëhnahnëni hnë vëhni dënk hnatah mën wã, hnatah fadah. ¹⁴ Pëyabuhëhni wanës hu ña, do duniya ña ñewëkëhni kabi gena gena umë hwëhnëkëhni, gante nkok kwëhnëlohna ami ki. ¹⁵ Muntadila alihëtëhni duniya li, bare aheryëndëhni hnë viyë Sintani hna. ¹⁶ Duniya yi kwëhnëlehnihna, gante nkok kwëhnëlohna ami duniya ki. ¹⁷ Diry ahwëhnëhni wëjë fo, gë toña ña; wanës hu ña ye toña ña. ¹⁸ Payëbuhëhni duniya hna gante payiruhohu hnë duniya ki. ¹⁹ Njëdëmi nkaf mën ña soje lëw hni ña, njëdahnahnëni vëhni fëna vankaf vantëw hni va hnë wëjë fo gë toña ña.

²⁰ «Gena vëhni fo wuntanëhnëdëfu, bare fëna vële hwëtahnëdëho ami hnë wanës wante pëyahnëdëni hna. ²¹ Apa, muntadëfu soje fop nkehahnëni ndampo fo, nkentahnini gë fuhnë, gante nkeru wëjë hnë ami do ami nkebu hnë wëjë ki soje njëtahn duniya yi payiruhohu. ²² Njëdabuhëhni inaï nte yëdaruho ña, nkehahnëni aryampo fo gante nkeyik wëjë g'ami aryampo ki. ²³ Hnë vëhni hna nkebu, hnë ami nkeru. Koyëna paryi nkedëni aryampo fo, soje njavëtahn duniya yi payiruhohu do ñaduhëhni gante ñaduhohu ki.

²⁴ «Apa, njëdaruhowëhni do ñadëfu nkeni hn'ile nkedëfu hna, nuhahnëni inaï mën ña. Njëdaruho inaï ña kabi, ntihahnënde ten duniya yi, ñaduhohu.

²⁵ «Apa satah, duniya yi yëtëlihna, bare ami njëtëmi do vëyi njavëtëni payiruhohu. ²⁶ Ntiibu njëtënihi, vëhni, do ntidëfu kat njëtënihi g'ahawary, soje ñahn nte hwëhnaru soje lëmën ni nkehahn hnë vëhni do yehahnu ami fëna hnë vëhni.»

18

Ipëla Yesu

¹ Ante puhnak munta koyëna ña, Yesu njilehnëni gë vërefal vëlëwu va gë cape ñëntaw nkëd garyëla wënka Sedëron ka. Tënkëlehnëni hnë sarëdij ile yeho hnam ña.

² Hara Yuda, ale rokadëha ña, njëtëko dus sarëdij rac, kabi Yesu gë vërefal vëlëwu va njidëniho hnam wati wati. ³ Awa Yuda ndënkwarehëhni kore wasodafe wã gë vëyëka Cery Wën Cankaf va, vële njëdanihawo vësankaf vësëna wasadëha va do gë wafarise wã, do tükëni hnë sarëdij rac. Vësan vërac, viwëta njoyaniho gë walampu do gë ile pëtehnahnëdëniho.

⁴ Yesu, umë ale yëtëko fop ile rëfëka nkehna ña, më kacakëhni do tëyëhni: «Mo yëkëlehnëdun?»

⁵ Më ntëkwaniha: «Yesu mbë Nasaret.»

Yesu më ntehnëkëhni: «Ami ye*.» Fagant lëw hni kahnëko Yuda, ale rokadëha ña.

⁶ Hnë wati nte ntehnëkëhniwo Yesu: «Ami ye», karëcalehnëni njoni nkal hna.

⁷ Yesu më mbok tëyëkëhni kat: «Mo yëkëlehnëdun?»

Më mbok ntëkwani: «Yesu mbë Nasaret.»

⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Pëyamu, ami ye. Kabi ami yinëhnirun, tavëryinëhni vëyëntaw vi njini.» ⁹ (Koyëna ntiyako wanës wante nësëko ña: «Rëm, wëla aryampo cëvarehëlohna vële hwëtahnëneruhowëhni hna.»)

¹⁰ Wati rac Simo Piyer sëlame kwëhnako, pëhwëtëlehn, tawahna dëpët nëf tēhw ña aryokun asëna wasadëha asankaf a. Aryokun arac, Malëkus maciko.

* **18:5** 18.5 Ami ye: gë Wa-ebëre ña Yawe wac Wën ye le fëhnëtanëk «ami ye». (Icahn 3.14)

¹¹ Awa Yesu më ntehnëka Piyer: «Bokaryëry afëhw sëlame hu yi. Tëfëlohna bi sewu nkëlëwã tëmpah horot nte ñaryaryëdëho Rëm mën ÿa?»[✧]

Yesu haryënkwa Anas

¹² Awa kore wasodade wã gë asankaf a lëw hni ÿa do gë vëyëka vësankaf wasëwif va pëlalehnëniha Yesu ñabëniha ¹³ do njiryeryëniha ten vëhni Anas hna, ayëlawũ Kayif, ale yeho asëna wasadëha asankaf a hnë bëhn rac. ¹⁴ Hara, Kayif tac yabëkëhniwo vësankaf wasëwif va pecek soñe lëw hni, cëm asan aryampo soñe bulunda yi fop.

Iyahëta Piyer

¹⁵ Simo Piyer gë arëfal aÿëntaw tëfëlendënihawo Yesu. Arëfal aÿëntaw arac njëtëleniwo gë asëna wasadëha asankaf a, do tënkëntiko ndampo fo gë Yesu selele vë bambery tere asëna wasadëha asankaf hna. ¹⁶ Piyer, umë, pë r nkoko, ðarël rënka hna. Awa arëfal aÿëntaw a, ale njëtëleniwo g'asëna ÿa, më cahnik nësëhna asëval ale yëkadëho rënka ÿa, do ndëna Piyer.

¹⁷ Awa asëval ale yëkadëho rënka ÿa më ntehnëka Piyer: «Gelihna bi, wëjë fëna, arëfal aÿi asan?»

Më ntëkwaka: «Hali, gela.»

¹⁸ Hara vëryokuñ va gë vëyëka va pëdëniwo hwëdëh njerahnëndëni kabi huji ha njoko. Piyer fëna hnam njerantëdeho.

Itëy Asëna asankaf a

¹⁹ Awa asëna wasadëha asankaf a më tëyëka Yesu soñe vërëfal vëlëwu va gë karan inte karanëdëhëniwo vahnë ña.

²⁰ Yesu më ntëkwaka: «Hnë tase vahnë fop nësëdëfuho. Kwëlëkwël karanëdëfuhëniwo vahnë va vacaliña hna do gë selele Cery Wën Cankaf hna, hn'ile mbarëpëlëdëniwo vahnë fop hna. Cowëla muk wanës mën ña. ²¹ Soñe ye rëyëduho? Tëyëryihni vële hnëpadëhowo va gante nësëndëbuhëniwo ka. Vëhni, njëtëni ðus ile hnësëndëbuhëniwo ÿa.»

²² Ga nësëk watac, aryampo hnë vëyëka vële hahnëko ðarël lëwu va më poryëka do ntehna: «Aki bi ntëkwadëfuha asëna wasadëha asankaf a?»

²³ Yesu më ntëkwaka: «Ge këm fo nësëbu, tufahnëry. Bare ge ile hnësëbu ÿa toña ye, soñe ye ryafëduho?» ²⁴ Tac Anas më njëdahnëka, hara nkok ñabi, njoyi vëhni Kayif hna, asëna wasadëha asankaf a.

Iyahëta kigëna Piyer

²⁵ Hnë wati rac, Simo Piyer hwëdëh hna nkoko njerantënde. Awa ahnë më tëyëka: «Gelihna bi, wëjë fëna, aryampo hnë vërëfal aÿi asan vi?»

Piyer mboko njahëta ntehn: «Hali, gela.»

²⁶ Aryokuñ ava asëna wasadëha asankaf, ale nkeniwo hnënk g'asan ale ntëpëtëko Piyer nëf ña, më tëyëka: «Nukila bi g'aÿi asan sarëdij hna?» ²⁷ Piyer më mbok njahëtak kat do tañ pëgwëlehn tarënd cale.

Yesu haryënkwa Pilat

²⁸ Tac më nufik Yesu vëhni Kayif hna njiryeryi tere guverëner ale waciko Pilat ÿa. Kobëri fo nkeho g'acahnëfëd ga. Vële yokawo va vërënkëlohna vëhni dënk cery naw hna, soñe antë tonkëneni kabi ñadëniwo tokëntini roka Pak ÿa. ²⁹ Soñe rac cahnahëko Pilat tëkatëhni pë r hna do tëyëhni: «Iÿëhne wëh lehnërun ntik aÿi asan?»

³⁰ Më ntëkwaniha: «Ge dikëndina wëh yinenëhnekëndelihahna.»

³¹ Awa Pilat më ntehnëkëhni: «Nufëryina ahitiņun a wũhnë dënk gante nke sariya hun ka.»

Bare më ntëkwani: «Kwëhnalëfuhna fanka hitiņëfun a hnë ndaŵi.» ³² Ile nësëni vësankaf wasëwif ŷi, umë lik wanës wante nësëko Yesu soņe sifa cëm nte rëfëka cëm ŋa ntiyađ.

³³ Awa Pilat më mbokak tēnk cery hna do ntehnëko njoji Yesu, tēya: «Ahnaŵ wasëwif ŵa bi yeru?»

³⁴ Yesu më ntëkwaka: «Wëjë dënk bi hnahak wante hnësëru ŋi, ma vahne hnësëhniko soņe lëmën ŷa?»

³⁵ Pilat më ntëkwak: «Sëwif bi yebu, ami? Bulunda hu ŷa dënk gë vësankaf vësëna wasađëha va yiryëjeki ŷal mën li. Ye liru?»

³⁶ Yesu më ntëkwaka: «Inaŵ mën iņa kwëhnina hnë iŷi đuniŷa. Ge hnë iŷi đuniŷa kwëhna kende, vëryokuņ mën va mëtëntakëndeni memaŷehna hneni antë yëđahniwu hnë vësankaf wasëwif. Bare hali, paryi nke Inaŵ mën iņa gena hnani.»

³⁷ Pilat më ntehnëka: «Awa paryi ahnaŵ bi yeru?»

Yesu më ntëkwak: «Wëjë hnësëk: ahnaŵ yebu! Nagibu do njiđëbu đuniŷa li soņe yenëhnëwa toņa ŷa seđe. Ale kwëhnëk toņa ŷa nëpađ ile hnësëđëfu ŷa.»

³⁸ Pilat më tēyëka «Ye ga ye toņa ŷa?»

Kitiņ Yesu

Pilat, ga nësëk waņi, më mbok cahnëk kat tēkatëhni wasëwif ŵa pëh hna do ntehnëhni: «Ñoņ nula ile rëfëka ndaŵëhni aŷi asan. ³⁹ Gante nke namu hun ka, tavëndëmuna aramp aryampo hn'ambënt Pak-wo. Awa ñađun bi ravëhnuna ahnaŵ wasëwif aŷi?»

⁴⁰ Më ntëkwaniha ndekatëndëni: «Hali! Gena umë! Barabas ŷađëfun!» Hara, Barabas tac bandi yeho.

19

¹ Awa Pilat më ntehnëk njoji Yesu do ntampi. ² Wasođade ŵa më mbahnëni apënk wahnënkët wakwëhn wadëmpëhn do pënkweniha; cuđënihawo fëna cuđ cankaf mbëntah. ³ Tëhadënihawo ntehnëndëniha: «Nkaŷiru, Ahnaŵ Wasëwif!» Do poryëđënihawo.

⁴ Pilat mboko cahn kat do ntehnëhni vësankaf wasëwif va: «Awa, canëhniđëmuna, ayëtahnu ñoņ nula ile ntik rëfëka ndaŵahni aŷi asan.» ⁵ Awa Yesu më cahnik, nkoryaryat apënk wadëmpëhn ŋa do g'acud mbëntah ŋa. Pilat më ntehnëkëhni: «Wëliho asan a!»

⁶ Ga nuniha, vësankaf vësëna wasađëha va gë vëyëka Cery Wën Cankaf va pëgwëhneni ndekandëni ntehnëndëni: «Pakehnëryehna hnë kërëwa! Pakehnëryehna hnë kërëwa!»

Pilat më ntehnëkëhni: «Nufëryina wũhnë dënk afakuna hnë kërëwa. Ami, ñoņ nula ile menëk kofë ndaŵahni.»

⁷ Vësankaf wasëwif va më ntëkwaniha: «Kwëhnađun sariya, do gante nke sariya rac ka, tēfëka cëm, kabi Ajë Wën ntik nkaf ntëwu ŋa.»

⁸ Wanës watac ntakënakawo đus Pilat. ⁹ Më mbokak tēnk cery hna do tēya Yesu: «Avë ne yeru?» Bare Yesu ñoņ dëkwalawohna. ¹⁰ Awa Pilat më ntehnëka: «Ami wëŷëru dëkwadilihohna? Yëtëlihna bi nkwehnađu fanka soņe ravi ma fakehni hnë kërëwa?»

¹¹ Yesu më ntëkwaka: «Wëla fanka kwëhna këndila hnë ami ge Wënu ŋa maŵëryanakëndilihna. Soņe umë ye, asan ale yëđahnëko ŷal hu ŷa wënëk đus gë wëjë.»

12 Tëk pëgw hnë wati rac, Pilat njëkëlehnadëho fere tavahna Yesu, bare vësankaf wasëwif va ndekadëniho g'ahawary: «Ge tavëruha aÿi asan, gelihna lawo Sesar! Alewo-le liyak ahnaÿ a, aÿew Sesar ye!»

13 Pilat, ga nkwëryëk watac, më ntehnëk cani Yesu g'ipër, do umë ntaña tinki kitija hna, hnë ile macëde «ÿëÿwa Wëraka», (umë wacëde «Gabata» gë wanës Wa-ebëre ña). 14 Fac le fëhwëtande ambënt Pak ña yeho, fagant anent ña.

Pilat më ntehnëkëhni wasëwif wã: «Wëliho ahnaÿ hun a!»

15 Bare pëgwëlehnëni ndekandëni: «Arabi cëm! Arabi cëm! Pakehnëryehna hnë kërëwa!»

Pilat më ntehnëkëhni: «Ahnaÿ hun a ye: tëfëko bi fakehnëÿwa hnë kërëwa?»

Vësankaf vësëna wasadëha va më ntëkwani: «Kwëhnalëfunahna ahnaÿ ahawary ge gena Sesar.»

16 Awa Pilat më njëdfakëhni Yesu soñe paki hnë kërëwa.

Ipak Yesu hnë kërëwa

Awa më nufëniha Yesu. 17 Ndibëndik kërëwa lëÿu ÿa dënk, cahrary naÿ hna njiryery hnë ÿëÿwa hn'ile macëde «Kuj Hëloyoy». «Golëgota» macëdeho fëna gë wanës Wa-ebëre ña. 18 Hnam pakënihawo hnë kërëwa umë gë vëhi vëÿëntaÿ, aryampo g'irëhw, aÿëntaÿ a g'irahahn do kërëwa Yesu ÿa yeho fagant.

19 Pilat ntehnëko fënali keri do paki kërëwa Yesu hna; aki keriko: «Yesu mbë Nasaret, ahnaÿ wasëwif.» 20 Gë wanës Wa-ebëre, gë walaten, do gë wagërek keriko, do kabi hn'ile pakiko Yesu hna ðarël naÿ hna nkeho, wasëwif wayabah karanëniho.

21 Awa vësankaf vësëna wasadëha wasëwif wã më ntehnëniha Pilat: «Tëfëlahna aher ahnaÿ wasëwif. Tëfëka aher aÿi asan më lehnëk, ahnaÿ wasëwif ÿa ye.»

22 Pilat më ntëkwak: «Ile herëbu ÿa wod keri.»

23 Ante pakëniha wasodade wã Yesu kërëwa hna, më nufëni viÿi vilëÿu va cahëlehnëni wësah wahnah, sah ryampo alewo-le hnë vëhni. Cud ña fo woko. Kwëhnalohna tëfëh do nkaf ndampo fo vahniko pëgw yañ hafo gëd.

24 Wasodade wã ntehnëniho: «Antë citin añi cud, bare yëlënëfu wanjël njëtahnin bi mo hwëhnëd.»

Koyëna ntiyako wanës Vikerëh vinte hnësëko:

«Cehëlëni viÿi mën va

do njëlëni wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd cud mën ña.»[☆]

Koyëna dënk ntiniho wasodade wã.

25 Darël kërëwa Yesu hna kahnëko hnëmu, g'aheryu hnëmu, gë Mari asëvalu Këlopas do gë Mari mbë Magëdala. 26 Ga nuka hnëmu do, ðarël lëÿu, arëfal ale ñahnëko ðus ÿa, Yesu më ntehnëka hnëmu: «Asëval, wëliho ajë hu ÿa.» 27 Tac më ntehnëka arëfal a: «Wëliho hnëmuh ÿa.» Tëk pëgw hnë wati rac, arëfal a njolehna hnëmu Yesu gë ÿalu.

Icëm Yesu

28 Yesu njëtëko tame fop ile payijiko ntiya padëk do nkehahn ile nësëko Vikerëh ÿa më ntehnëk: «Wënka yoko.» 29 Darël hnam nkeho peya tëmpah uñen ñañah. Wasodade wã më koyëni ankwëÿ, cobëni ryoko atëh nte wacik isop do njelëhnëniha ce. 30 Tac Yesu, ga mbucëk uñen ña, më ntehnëk: «Fop padëk!» Tac, tënkwelehn do cëm.

Icëh wajiy Yesu

31 Kabi fac ile fëhwëtande fac ntaÿëla ÿa yeho, do kat ntaÿëla tac yabëkawo nafa ÿa, vësankaf wasëwif va vëÿadilohna ñas iña nko kërëwa hna hnë fac ntaÿëla hna. Awa më njini muntaniha Pilat nkubehnëhni wahohnënk wã* vële fakiko va

[☆] 19:24 19.24: Wahnëÿ 22.19 * 19:31 19.31 Nkubehnëhni wahohnënk wã soñe cëmëni ñap.

do ntihëtehn waŷas w̄a. ³² Awa wasoŋade w̄a më nkubëniha aryënkwëryënkwa ale pakëlehnihi gë Yesu ŷa, tac ahigëna ŷa. ³³ Ga tükëhnëniha Yesu, tükatënihawo ga tük cëm, awa wëwubëlawohna wahwër w̄a. ³⁴ Bare soŋade ryampo më cëhëka wajji ŋa gë sori lëw̄u ŷa, do cahnëlehna sat gë w̄ënka. ³⁵ Ale hnësëk waŋi ŷa, nukëhniwo gë vinkër vidëw̄u va dënk, do wanës wadëw̄u ŋa toña ye. Njëtëk wapacëk toña ye do nësëŋ soŋe, w̄uhnë fëna, ahwëtahnahnuna Yesu. ³⁶ Awa ile liyak ŷi gante nësëko Vikerëh ka nke: «Wëla ŷëc ryampo gubëŋena.»^{*} ³⁷ Do kat, Vikerëh vikaw̄ary më lehnëk: «Nude ale sëhika.»^{*}

Idën Yesu hn'iyag

³⁸ Ga ndëcëk watac, Yosef, nte yeho avë nkol Arimasi, njiko tëya Pilat maŷëryana nuf ñas Yesu ŋa. Arëfal Yesu yeho, umë fëna, bare cowëko kabi ntakëkawo gë wësankaf wasëwif va. Pilat më maŷëryanëka. Awa Yosef më njik nuf ñas Yesu ŋa. ³⁹ Nikodem fëna njiko. Hara umë yiko hwënta ryampo wëhni Yesu hna g'umëŋ. Awa njoko ile rëkëk wakilo wafëhw warar ðatikola mir ile hnaŷëlehniko gë fatëh alowes†. ⁴⁰ Wëhni wëhi nufëlehni ñas Yesu ŋa, përyëni gë wiŷi vile fëryande iñas, ntini wagu ðatikola ŋa, gante nke namu wasëwif ka. ⁴¹ Hn'ile pakiko Yesu hna, sarëŋŋ yeho hnam, do hnë sarëŋŋ rac nkeho hnam iyag kasëk nte woyiko kobëri kwëtahnina iñas. ⁴² Kabi anëka nte pëhwëtandëni wasëwif fac ntaŷëla ŋa yeho, do kabi ŋaŷëlohna, më ndënëni iñas Yesu ŋa hnam.

20

Ibëhn Yesu

¹ Wakëwak fo gë dimasi ŷa, ante nkoko mëhwëry ŋa, Mari mbë Magëdala njiko yag hna. Më nuk taka nte fidahniko rënka yag iña pidëtiko. ² Awa më nkaryëk nji tükatëhni Simo Piyer gë arëfal aŷëntaŷ a, ale ñako ŋahn Yesu ðus ŷa, do pëyahni: «Iñas Ahwëhn a nufik yag hna do yëtëlëfuhna bi ne kwëtik.»

³ Awa Piyer g'arëfal aŷëntaŷ a më njini g'iyag. ⁴ Wëhni wëhi tak nkaryëŋëniho, bare arëfal aŷëntaŷ a ndëcëkawo Piyer do ndënkwa tük yag hna. ⁵ Bare tënkëlohna. Mëkëko do nkuryako. Nuko ile fëryahniko ñas ŷa fo woko hnam. ⁶ Simo Piyer, nte rëfidëhawo ŋa, tükëgiko, tükëlehn taŋ yag hna. Nuko fënali ile fëryahniko ñas ŋa, ⁷ do g'ile tëmpanhiko nkaf Yesu ŋa. Gelohna ndampo fo gë ile fëryahniko iñas ŋa, bare minu pëyiko. ⁸ Awa, arëfal aŷëntaŷ, ale ryënkwëko tük ŷa, më tükëgëk. Nuko do kwëtahnëko. ⁹ Hafo hnë wati rac wërëfal va wëwëryëlohna ten Yesu tëfëka mbëhn wësëm hna, gante pëyahniko Vikerëh ka.

¹⁰ Awa wërëfal wëhi va mbokalehni hn'ile cëlëniho hna.

Itufëhna Yesu wëhni Mari mbë Magëdala

¹¹ Hnë wati rac, Mari pëh hna kahnëko ðarël yag hna, do kodëho. Gë wako wadëw̄u ŋa, më mëkëk, nkurya yag iña ¹² do nukëhniwo wamëleka waki wante liyak wiŷi viyah, ga ntañani hn'ile kwëtiko ñas Yesu hna, aryampo hn'ile nkeho nkaf hna do ŷëntaŷ ŷa gë wakwër.

¹³ Më tëyëniha: «Asëval, soŋe ye hoŋu?»

Më ntëkwakëhni: «Ahwëhn mën a nufik, do yëtëla bi ne kwëtik.» ¹⁴ Ante nësëk koyëna ŋa, më njëkak do nulehna Yesu ga kahnëk hnam, bare yëtëlohna umë ye.

¹⁵ Yesu më tëyëka: «Asëval, ye hoŋu? Mo yëkëlehnëŋu?»

Më ntiyahniko bi ayam sarëŋŋ ŷa ye; më ntehnëka: «Ge wëjë hnufëka, pëyarye bi ne kwëtëruha, soŋe yiwu vijëwa.»

^{*} 19:36 19.36: Iahn 12.46; Vaker 9.12; Wahnëŷ 34.20 ^{*} 19:37 19.37: Sakari 12.10 † 19:39 19.39 Datikola mir le hnaŷëlehniko gë fatëh alowes: Mir gë alowes vile hnaŷëpëlehnik nke had ðatikola le fëhwëtahnëŋe waŷas.

¹⁶ Yesu më macëka: «Mari!»

Mari më cahëtak gë cape ntëwu do ndeka gë wanës Wa-ebëre ña: «Raboni!» Umë fëhnëtanëd «Aharan».

¹⁷ Yesu më ntehnëka: «Bokawo afëlawo, kabi bokala hayu ten gë vëhni Rëm mën ka. Yiryeyi afëyanëhnowëhni vëyënta mën va: gë vëhni Rëm mën kayëdëfu, ale ye Rëmun fëna; gë vëhni Wën mën, ale ye Wën hun fëna.»

¹⁸ Awa Mari mbë Magëdala njilehn vërefal hna do pëyahni: «Nubuha Ahwëhn a!» Pëyakëhniwo fëna ile ntehnëkawo ña.

Itufëhna Yesu vërefal vëlëwu

¹⁹ Hnë dimasi rac dënk, g'anëka ga, vërefal va hnë cery nkeniho do cëdëniho warënk a, kabi ntakëkëhniwo gë vësankaf wasëwif va. Yesu më njijëk fagant lëw hni do ntehnëhni: «Arabi yam ña nke gë wuhne!» ²⁰ Ante nësëk koyëna ña, më tufëkëhni wëbák wadëwu wante pakiko ña gë wajiy ña. Vërefal va më pëbëkëhni hnatah kabi nudëniha Ahwëhn a.

²¹ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Arabi yam ña nke gë wuhne! Gante payiko Rëm ki, payëdëmu ami fëna.» ²² Ante nësëk watac ña, më cëlëkëhni do ntehnëhni: «Mawëryina Iyir Ipacah ña. ²³ Vahnë vële ravëndun wameh wadëw hni va, tavëhnëdëni, do vële wëyëndun tavëhn va vëravëhnëdëna.»

Yesu gë Toma

²⁴ Aryampo hnë vërefal pëhw gë vëhi hna gentilohna gë vëhni ante njijëko Yesu ña. Toma yeho, umë wacëdëho fënali Asëp. ²⁵ Vërefal vëyëntaw va më ntehnëniha: «Nubunëha Ahwëhn a.»

Toma më ntëkwakëhni: «Ge nula vapakel wapont va wëbák wadëwu hna, do ge ñakëla g'irufa mën ñi hn'ile nkeho wapont hna do vák mën ñi wajiy wante cëhiko hna, mawëda muk.»

²⁶ Ga ndëcëk wafac mbëd gë warar, vërefal Yesu va mboko nkeni cery hna. Fac rac, Toma gë vëhni nkentiko. Warënk a mboko cëdëni bare Yesu më njijëk kahn fagant lëw hni, do ntehnëhni: «Arabi yam ña nke gë wuhne!» ²⁷ Tac më ntehnëka Toma: «Ñakërye gë rufa hu ñi ani, yëkëry wëbák mën ñi; yeli vák hu ñi aÿak wajiy mën ñi. Tavëry gwaj ña do ahwëtahno!»

²⁸ Toma më ntëkwaka: «Ahwëhn mën yeru do Wën mën!»

²⁹ Yesu më ntehnëka: «Kabi nuruho soñe rac hwëtahneru? Mbetani vële hwëtahnef hara vëhnuna va!»

Soñe ile herik anj kayëte

³⁰ Yesu mboko nti, tase vërefal vëlëwu hna, wëdahëse wapëmpëhnahnah wakawary wayabah wante wok tëfëtayina hnë anj kayëte. ³¹ Bare ile yehëhna ñi, kerik soñe ahwëtahnahnu Yesu ye Arëhnayik a, Aju Wënu ña, do ge kwëtahnerunëha, nuÿadun sël ntawary, uwám pary ña, g'uwac lëwu ña.

21

Itufëhna Yesu hnë vërefal mbëd gë vëhi

¹ Ga ndëcëk rac, Yesu mboko tufëhnahni vërefal vëlëwu va, tëfary lant Tiberiyad hna. Wëlin gante tufëhnakëhniwo ka: ² ndampo fo nkeniho, vëhni: Simo Piyer, gë Toma nte wacëdëho Asëp a, Natanayel mbë Kana vë Galile, Viju Sebede, do gë vërefal vëhi vëyëntaw va. ³ Simo Piyer më ntehnëkëhni: «Gë fëla wuwis njidëfu.»

Më ntëkwaniha: «Fuhnë fëna, njintëdëbun.» Awa njilehnëni kayëni kulu hna, bare ñoñ vëfëlalohna umëd tac.

⁴ Ante pëgwëko pacënd ña, tükiko Yesu, tëfary wënka hna kahnëko. Bare vëréfal va vëyëtëlohna umë ye. ⁵ Awa Yesu më tëyëkëhni: «Vërah mën, pëlarunëhëhni bi wuwis?»

Më ntëkwaniha: «Hali».

⁶ Më ntehnëkëhni: «Dabëryin waryey wï gë cape rëhw kulu hadi do pëladunëhëhni.» Awa ntabëlehnëni waryey wã, do vëhodilohna ntabëtini, kabi wuwis wã pëbëniho.

⁷ Awa arëfal ale ñahnëdëho Yesu ðus ÿa më ntehnëka Simo Piyer: «Ahwëhn a ye!» Ga nkwëryëk wanës watac, «Ahwëhn a ye», Piyer më mbokëryak cudfa cudf nte cudëtako ña do ntëba wënka hna. ⁸ Vëréfal vëyëntaŵ va më kegëtani ndotëndëni waryey wafëbah wuwis wã: vëyãwëlohna vambëñ va, soñe wametër keme fo ñawëtaniho. ⁹ Tëkëndëni tuñ vambëñ hna, më nuni hwëdëh g'uwis ga mbëlëdeni do gë vamburu.

¹⁰ Yesu më ntehnëkëhni: «Yojënëhni wuryampo hnë wuwis wule fëlarun takan wï.»

¹¹ Simo Piyer kayëlehn kulu hna ndoj waryey wã nkal hna. Wuwis wusankaf wule fëbëko wã, keme gë wafëhw imbëd do gë warar (153) nkeniho do, mama njabahnëniho ðus, waryey wã bëkëtalohna. ¹² Yesu më ntehnëkëhni: «Yijën tokin.» Wëla arëfal aryampo dëkëlohna tëya: «Mo yeru?» Njëtëniho Ahwëhn a ye. ¹³ Yesu më tëhak, nuf mburu ña do cahëlehnëhni, tac wuwis wã fëna. ¹⁴ Rarëna ÿa tufëhnakëhniwo Yesu vëréfal vëlëwu va, kobëri ga mbëhnahnëko.

Yesu gë Piyer

¹⁵ Ga puhnani tok inja, Yesu më tëyëka Simo Piyer: «Simo, aju San, ñahnëruho bi alëbëhni vëyi?»

Më ntëkwaka: «Ha, Ahwëhn, njëtëru, ñahnëmi.»

Yesu më ntehnëka: «Davëryihni vupe mën va.»

¹⁶ Tac më mbok tëyëka higëna ÿa: «Simo, aju San, ñahnëruho bi?»

Më ntëkwaka: «Ha, Ahwëhn, njëtëru ñahnëmi.»

Yesu më ntehnëka: «Pabëryihni wape mën ña.»

¹⁷ Yesu më mbok tëyëka rarëna ÿa: «Simo, aju San, ñahnëruho bi?»

Piyer njamëlehn kabi rarëna ÿa tëyëkawo Yesu bi ñahnëka. Më ntëkwaka: «Ahwëhn, njëtëru fop; njëtëru ñahnëmi!»

Yesu më ntehnëka: «Davëryihni wape mën ña.»

¹⁸ «Toña ÿa fëyadëmi: ante nkoruho jar ña, wëjë dënk yëbadëho rylil ÿa do njidüho hn'ile ñadüho hna, bare ge ntafëru, njelëdu wëbák ñi, ahawary yabëdëhi do njiryeryëdëhi hn'ile nkoru ñadila ayi hna.» ¹⁹ (Hara, gë wanës watac, Yesu tufahnëdëho sifa cëm nte cëmëd Piyer tufahnahn inaŷ Wënu ña.) Ante nësëk watac ña më kwënëk: «Tëfe!»

Yesu g'arëfal ale ñahnëko ðus

²⁰ Piyer më cahëtak do nuhna arëfal ale ñako ñahn Yesu ðus ÿa; hamëhni tëfidëhëhniwo. Arëfal arac rankako gë cape Yesu ante tokëdëniho roka ña do tëya: «Ahwëhn, mo ye ale rokadëhi ÿa?» ²¹ Piyer nukawo, më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, ayi lë, ye yedëha?»

²² Yesu më ntëkwaka: «Ge ñada cëm hafo vokaju, ye yentahniki? Wëjë, tëfe!»

²³ Awa wanës watac campëlehn hnë vëhery vële hwëtahnëk hna; ntehnëdëho, arëfal arac cëmëdina. Bare Yesu dehnëlohna cëmëdina, umë lehnëko ge ñadina cëm hafo mbokaj, ye yentahnika?

²⁴ Arëfal arac dënk hnësëk had sefe do herëk watac. Njëtëbun cedeya dëwu ña toña ye.

²⁵ Yesu mboko nti viyaɓah vihaŋary. Ge kerakēnde fop, ntiyahnēko tēkēlakēndina duniŋa li vēkayēte vante herakēnde va.

Vantiyehn Vëfayik

Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk kayëte Itëfëta nte kerëk Lik pañare Yesu ña ye ale herëk Vantiyehn Vëfayik ña. Gante nke ka namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va ayehna Lik herëk inji kayëte.

Mpëd kayëte Vantiyehn kerik yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahnah gë wabëhn wafëhw imbëd gë warar g'imbëd (64 gë 85) ga ndëcëk hnagi Yesu ña, ante ndëcëko wëyas Pol ña. Njëtinëk Lik arëfëlënta Pol yeho wati wëyas walëwu ña bare gena kwëlëkwël nkelahnëniho. Njëtinëk rac kabi, kas fagant kayëte hna, rëkëk ntehnënd «fuhnë» hnë vikerëh vidëwu hna.

Age Itëfëta nte kerëk Lik ña nësahnëd soñe uwám Yesu gëd hnani, Vantiyehn Vëfayik ña nësëd vile rëfidëha va, doku vëfayik soñe ntëdahnëni mbara vële hwëtahnëk va gante-wo-gante fagant bulunda wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif. Age wapëtala kayëte Lik ña ntehnëk Ajë Wënu ña kërënakëhni, rëk pëgw wapëgwala Vantiyehn ña Iyir Pacah ña njëdahnëk ntapëhnahni.

Wëlin yëb ryampo, 1.8, ile hnëfak: «Bare yëtëryin iñin: Iyir Ipacah ña cëlid hnë wuhne do nuñadun fanka falëwu fa do wasefe mën yedun Yerusalem hna, Yude hna fop do gë Samari hna, do hafo hn'ile tëkwik duniña hna.»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'ini kayëte: Pol, wasëwif, Ahwëhn, Iyir Ipacah, vëfayik, kulu, Rom, mbara vële hwëtahnëk, Wanës Wakasëk.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wafac warëkwa Yesu Këris nkal li (1.1-11)

Inap gë iyij Iyir Ipacah (1.12-2.13)

Ipëyahh Wanës Wakasëk Yerusalem hna (2.14-8.3)

Ipëyahh Wanës Wakasëk hnë vankol Yude gë Samari hna (8.4-12.25)

Ipëyahh Wanës Wakasëk gante-wo-gante nkal li (13.1-21.16)

Apëlaniha Afayik Pol Yerusalem hna soñe cëdëniha (21.17-23.22)

Njonihha Pol Sesare hna (23.23-26.32)

Njonihha Pol Rom hna (27.1-28.31)

Iyir Ipacah nte njëdahnëd Wënu ña

¹ Añënta mën Tewofil, kayëte ndënkwëryënk wën hna nësëbuho fop ile pëgwëko ntind Yesu do karanëndëhëni vahnë ña ² hafo hnë fac le nufiko ñi g'ambin ña. Ani gë kayahnënd ña, umë nkabëkëhni gë fanka Iyir Ipacah ña vële tëhnako had vëfayik va ile rëfëka ntini ña. ³ Vëhni, ante mbëhnëko ña, Yesu tufëhnakëhniwo do tufëkëhniwo yabah njëtahnëni paryi nke mbëhnëk. Hnë wafac wafëhw wahnah tufëhnakëhniwo do nësëhnëhni soñe Inaw Wënu ña. ⁴ Fac ryampo, wati nte mbarëniho ña, më ntehnëkëhni: «Ant'añawëtawu Yerusalem; napëryin ile ntehnëko Rëm njëdadëhu ña, umë ye uyëd ule fëyamuno ña. ⁵ San gë wënka njaryëdëho, bare wuhne, ani gë wafac toye, g'Iyir Ipacah ña njaryëdërun.»

Kayënda Yesu

⁶ Ante mbarëniho vëfayik va gë Yesu, më tëyëniha: «Ahwëhn, iñi wati bi mbësaduhëhni nañ ña bulunda Isërayel ña?»

⁷ Më ntëkwakëhni: «Rëm ña fo yëtëk ante ntiyad vëyin ña; wuhne mañëryaniluhna ayëtu wati ma yamani ile ntiyahnëd ña. ⁸ Bare yëtëryin iñin: Iyir Ipacah ña cëlid hnë wuhne do nuñadun fanka falëwu fa do wasefe mën yedun Yerusalem hna, Yude hna fop do gë Samari hna, do hafo hn'ile tëkwik duniña hna.»

⁹ Yesu, ga nësëk watac, nufiko g'ambin, do njëkëdënihawo vëhni fop; tac anjar cankëlehna hafo nambëniha.

¹⁰ Nkonihon ntañëniha Yesu g'ambin wati nte ñawëtahëdëho ña, tëketëni vësan vëhi vële sudak viyi viyah haryënkwlëw hni do ntehnënihëhni: ¹¹ «Vësan vëvë Galile, soñe ye yëwërun aki ayëkëndu ambin ñi? Asan ale wacëdun Yesu ya, hnufëhnirunëha ñi g'ambin do koyëna mbokajëd.»

Ahnëmpët Yuda

¹² Awa vëfayik va matëlehnëni Kuñ Oliviye hna mbokani Yerusalem. Yëbëlan Kuñ Oliviye ña gë Yerusalem tëkëko kilo uyas gë toye. ¹³ Tëkëndëni tun, kayëlehnëni yan etas hna, hnë cery ante rëkëniho nkehahnëndëni ña. Wëlin wamac vële yeho hnam va: Piyer, gë San, gë Sak, gë Andëre, gë Filip, gë Toma, gë Barëtelemi, gë Matiye, gë Sak aju Alëfe, gë Simo nte wacëdëho Ahahnëndak, do gë Yuda aju Sak. ¹⁴ Mawalëniho mbarëländëni kwëlëkwël soñe yëfa gë Mari hnëmu Yesu, gë vësëval vëryampo, do gë vëheryu Yesu.

¹⁵ Fac ryampo, ante mbarëdëniho ña, Piyer matëko tase vële hwëtahnëk hna vële rëkëko mpëd keme gë wafëhw wahi (120), do ntehnëhni: ¹⁶ «Vëyënta mën, ile fëyahnik Vikerëh hna, watac tëfëkawo ntiya. Iyir Ipacah iña pëyahnik kobëri fo wës David hna soñe Yuda nte ryënkwarëkëhniwo vële fëläka Yesu va. ¹⁷ Ayi asan, aryampo hnë fuhnë yentiko, do doku rac fo hwëtahnënkëfuno.

¹⁸ «Kaÿ lawahniko koryi ile cosiko soñe iyëdahn Yesu ña. Hnam njoko, hafo tënka donk inji, cahnëlehna wabey ña. ¹⁹ Vahnë vële lëdëk Yerusalem va fop njëtaniho watac: soñe umë wacahnik inji kaÿ gë wanës wadëw hni ña: “Akëlädama.” Umë fëhnëtanëd: “Ikaÿ Wasat.”»

²⁰ Piyer më mbok ntehnëk: «Wëlin ile herik Kayëte Wahnëw hna soñe Yuda ya: «“Arabi tere lëwu ya tavi, ahnë antë ntëdahn kwëlëkwël.”»

Mbok kerifëna:

“Arabi ahawary nuf doku lëwu ile njëdakawo Wënu ña.”»

²¹ Tëfëka tëhnayina aryampo hnë vële lapëhnadëhëfuno gante-wo-gante, ante njasëlehëdenëho gë Yesu Ahwëhn a, ²² kobëri ante njaryëkawo San Yesu hafo ante nufëhnënkëfuna ñi g'ambin. Asan a rac nkentëde koyëna sedë gë fuhnë, ibëhn dëwu ña.»

²³ Awa, ga nësëk watac Piyer më tahnënihëhni vësan vëhi: Matiyas, gë Yosef, nte wacëdëho Barësabas, (wëcako fëna Yusëtis). ²⁴ Awa vële hwëtahnëk va më njëfani aki: «Wëjë, Ahwëhn, njëtëru iña vahnë ña fop; tufëryifuna bi mo rëhnaru hnë vëyi vësan vëhi ²⁵ Soñe nke afayik nëmpëta Yuda nte yik gë yëwa ile rëfëka.»

²⁶ Tac njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo yed. Awa, më tufahnëk Matiyas ye. Nkwënëlehnëniha vëfayik pëhw g'aryaw hna.

2

Itëk Iyir Ipacah iña hnë fac Pantëkot

¹ Ga tëkik fac Pantëkot ya, vële hwëtahnëk va sëñ ryampo fo mbarëläniho. ² Tan wëñaaw matëlehnëni g'ambin. Nkeho had wëñaaw sël hwëhn fanka, do pëbëlehn hnë tere le ntañahnëniho hna. ³ Wati rac dënk, nulehnëni waryëw wale wëntëlëk gë humpen hwëdëh. Pitëlälehn tindahni ale-wo-le nkaf hna vëhni fop. ⁴ Pëbëlehnëhni tan vëhni fop Iyir Ipacah iña, pëgwëlehnëni nësëndëni vanësa vakawary, ale-wo-le gante njëdadëhawo Iyir Ipacah nësënd ka.

⁵ Hara, wati rac, wasëwif wale wätiko duniya yi fop, Yerusalem hna nkenihon; ntënëndënihawo Wënu ña. ⁶ Ga nkwëryik wëñaaw watac, më mbarëpëläni.

Pëmpëhnahnëkëhniwo ðus vëhni fop, kabi ale-wo-le hnë vëhni nkwëryëdëhëhniwo ga nësëdëni wanës wadëwu ña dënk. ⁷ Pëmpëhnahnëkëhniwo dëcët do ntehnëdëniho: «Vëyi vahnë vële hnësëd vi, vëyena bi fop vëvë Galile? ⁸ Awa, hak kolahnëbun wëryëndëfuni, ga nësëdëni ale-wo-le wanës wante yëwëbun ña? ⁹ Vëryampo hnë fuhnë Parët matiniho, gë Medi, gë Elam; nkeniho vële lëdëko Mesopotami, do gë vëvë Yude, gë Kapados, gë Pon, do gë Asi; ¹⁰ gë vëvë Fërisi, gë vëvë Pampëfili, gë Esipët, do gë waresiyo Libi ile ye ðarël ankol Siren; do gë vële watik Rom, ¹¹ gë vëvë Këret, do gë vëvë Arabi; vëryampo wasëwif naginiho, do vëryampo calinëniho calinã wasëwif. Nkwëryëdëfunëhëhni fuhnë fop, ale-wo-le gë nësa ntëwu ña, ga nësëdëni soñe wadoku wapëren wade ntid Wënu ña!» ¹² Vëhni fop pëmpëhnahnëkëhniwo ðus do vëyëtëlohna ile nahadëni; ntehnëdëniho vëhni fop: «Ye ga ye iyin?»

¹³ Bare vëryampo njafañëdënihëhniwo vële hwëtahnëk va ntehnëdëni: «Vëyi uñen ndëwëni!»

Ile nësëhnëkëhni Piyer kore ÿa

¹⁴ Awa Piyer gë vëfayik pëhw g'aryaw va kahnëniho do ndekahnëhni kore ÿa: «Nëparyino ðus, vëyënta mën wasëwif do gë fop wuhnë vële ye Yerusalem vi: gwëryëryin ile ryëcëtað ÿa. ¹⁵ Nahadun vëyi ndëwëni bare vëryëwëna! Cahnëfëd fo wok do sëwif cedina muk iyi wati! ¹⁶ Iyin hañary ye, ile nësëko kila ile waciko Sowel ÿa:

¹⁷ «Wënu ña më lehnëko: “Wëlin ile rëkid ÿa:

wafac warëkwa hna:

campehnëdëfu Iyir mën inã vahnë hna fop;

vijë hun gë vëryag hun va nësëdëni wanës Wënu ña had wakila,

tufëdëfuhëhni vëjar hun va

do gë vicër va viyë gë hudakery.

¹⁸ Ha, campehnëdëfu Iyir mën inã vëryokuñ mën hna, vësan gë vësëval,

hnë wafac warac, do rëkëd

nësëndëni wanës Wënu ña had wakila.

¹⁹ Ntidëfu viyë vifëmpëhnahnah yañ, ambin hna,

do gë wëdahëse hnani gëd nkal li:

umë yed wasat gë hwëdëh do gë vëjar hwëcic,

²⁰ do ulav wã kuyëd

do ulepera wã mbëntëd had wasat.

Umë fop nked tëkahnind fac Ahwëhn a,

fac sankaf ryëwayik hn'ile mbokahnid rac.

²¹ Do pehëtëdëhëhni fop vële wëcadëha va.”*

²² «Nëparyin ðus, vahnë vëva Isërayel, ile yadëmu hnësëhnu ÿa: Yesu mbë Nasaret, gante njëtërun ki Wënu ña ntiyehnëdëhawo viyë vifëmpëhnahnah tase hun, gë wëdahëse do gë vile nkok nahana ahnë. Tufëku umë fayika. ²³ Umë Wënu ña njëdakuna gante pëhnako ka, gante kahnëndëko kobëri ka. Do wuhnë njëdarunëha vële wok vëlënënëna Sariya Moyis va pakëniha hnë kërëwa aryawuna. ²⁴ Bare Wënu ña mbëhnëndanëka, pehëtëka cëm hna, tufahnëk icëm inã kodina pëlahna hn'ucankaf ntëwu hna. ²⁵ David nësëko soñe Ahwëhn a:

«“Nudëfuhawo kwëlëkwël Ahwëhn a haryënk w mën, g'irëhw mën nke soñe wowu hahnëndañ.

²⁶ Soñe umë pëbahnëka ntañary mën inã urisah

do wës mën ÿa uhnatah njëwëd,

wëla mbahn mën inã ikwëtahn hna njinëgad;

* 2:21 2.21: Sowel 3.1-5

²⁷ Njëtëbu tavëdïlohna d'uniya vësëm hna, tavëdïlihohna aryokun hu yëlu yag hna.

²⁸ Njëtëndanëruho ankaŵ nte yid gë d'uniya le wok pudina.

Igelahn gë wëjë ña natëdëho d'us."✠»

²⁹ Piyer më mbok ntehnëkëhni: «Vëyënta mën, paryi nke David nësëko koyëna bare njëtinëk wapacëk cëmëk do mbañik. Iyag dëwu ña hafo dol ýal fu li nkok.

³⁰ Awa, paryi nke kila yeho do njëtëko Wënu ña ntëkëhnëkawo ntehnë aryampo hnë vutah vuntëwu hna nëmpëtëdëha ucankaf ña.✠ ³¹ Koyëna David kobëri fo njëtëko soñe ibëhn Këris ña, do umë nësëdëho, ante ntehnëdëho Wënu ña tavëdïlahna d'uniya vësëm hna, do tavëdina mbahn dëwu ña nkël.✠ ³² Wanës wadëwu ña soñe iyin nësëd Yesu, ale mbëhnëndanëk Wënu ña, do fuhnë fop wasede yeyinëk. ³³ Tac nufik soñe nji ntaña laña hnëfak hna g'irëhw Wën. Do tame, gante ntehnëko Wën Rëm ýa, nuyak hnë umë Iyir Ipacah ña do campehnëk hnë fuhnë. Umë ye ile hnuðun do wëryëdun iyi wati yi. ³⁴ Awa David, umë kayëna g'ambin had Yesu. Do kat më lehnëk:

«“Ahwëhn a Wënu ña më lehnëka Ahwëhn mën a:

'Yij alaña g'irëhw mën

³⁵ hafo hale këfëdëfuhëhni vële ýewëki va haryënkwa hu.' "✠

³⁶ «Awa wëli ile rëfëka njëtëni wapacëk fop bulunda Isërayel ýa: ayi Yesu nte fakërun kërëwa ñi, Wënu ña ntika Ahwëhn gë Arëhnayik.»

³⁷ Wanës wadëwu ña ntavëkëhniwo d'us vële wëryëkawo va. Umë tëyëniha Piyer gë vëfayik vëyëntaŵ va: «Vëyënta fu, ye rëfëka lifu?»

³⁸ Piyer më ntëkwakëhni: «Gwëcëtaryin vankeya hun va do ayaryiwu ale-wo-le g'uŵac Yesu Këris wä, tavëhnahnu Wënu ña wameh hun ña. Awa njëdadëhuna Iyir Ipacah ña. ³⁹ Yëtëryin, ñi Iyir Ipacah ñi nte ntehnëk Wënu ña njëdadëhuna wuhnë hwëhnëk gë vutah hun va, do vële wok vëyena wasëwif va: umë ye fop vële macëd Ahwëhn a Wën fu ña.»

⁴⁰ Piyer mboko nësëhnëhni wanës wakawary wayabah soñe maŵëhnahnëhni do kamënaýëhnahnëhni, ntehnëdëhëhniwo: «Maŵëryin ipëh ña, pitaryinëhni vahnë vëwen vëvë gaki vi!» ⁴¹ Awa vahnë vëyabah hnë vëhni maŵëniho wanës Piyer ña do ntiniho njaryini. Do hnë fac rac tükëniho vahnë wawuli warar vële wënakore vahnë vële hwëtahnëk hna.

Ankeya vële hwëtahnëk

⁴² Kobëri tac, pañëniho nëpa wanës wante karanëdënihëhniwo vëfayik ña, do nkeni ndampo fo vëhni fop, tokëdëniho ndampo fo do njëfadëniho ndampo fo. ⁴³ Idak Wënu ña pëbëkawo ale-wo-le, kabi ntiyëhnëkëhni vëfayik va wëdahëse wayabah gë viyë vifëmpëhnahnah viyabah. ⁴⁴ Fop vële hwëtahnëk va ndampo fo nkeniwo do cahëledëniho fop ile kwëhnaniho ýa. ⁴⁵ Wëla watere wadëw hni ña nkwafeðëniho do gë ile kwëhnani ýa do cahëledëniho koryi ýa vëhni fop, ale-wo-le gante mbalëka ka. ⁴⁶ Fac-wo-fac, mbarëledëniho selele Cery Wën Cankaf hna, do gë watere hna soñe gubëlehn mburu ña g'uhnatah do g'intawary pacah. ⁴⁷ Tëfëtaðëniho ifërën ile ntidëho Wënu ýa do vëvë Yerusalem va fop ñadënihëhniwo. Awa Ahwëhn a kwënedëhëhniwo fac-wo-fac vële pehëtëdëho va.

3

Iyërën ale wok kodina njas

¹ Fac ryampo, Piyer gë SanCery Wën Cankaf hna njidëniho soje iyëfa bë wati rarëna g'anent hna. ² Nkeho asan ale cëmëko wakwër kobëri nte nagiko ña yiryeryëdeho hnë rënka le wacik «Wamah» hna. Fac-wo-fac njodëho hnam soje muntandëhni vële rënkëd Cery Wën Cankaf va. ³ Ante nukëhniwo Piyer gë San ga nkëhnëni tënkëni Cery Wën Cankaf hna, më muntakëhni koryi.

⁴ Vëfayik vëhi va më ntañëniha do Piyer më ntehnëka: «Yëkëryifu.» ⁵ Asan a më njëkëkëhni wapacëk kabi ntiyahnëkawo nuñad inë hnë vëhni.

⁶ Piyer më ntehnëka: «Wëla d'alsi kwëhnala, bare ile hodëfu liwu ña ntingëdëmi: g'uwac Yesu Këris mbë Nasaret ña, matëry ayas!» ⁷ Tac tañ më pëlaka vák rëhw ñi ndemahna mat. Tañ, wakwër ña njawëlehna, ⁸ umë ntonjak kahn do pëgwëlehn njasënd. Tac tënkëntëlehni gë vëhni Cery Wën Cankaf hna: njasëdëho ntonjatënd uhnatah wã do cëmbëdëhawo Wënu ña. ⁹ Kore ña fop nunihawo koyëna ga njasëd njëwatënd icëmb Wënu ña. ¹⁰ Njavëtiko paryi umë lañadëho «Rënka Wamah» Cery Wën Cankaf hna kwëlëkwël muntand. Ga nuyik ile yehawo ña, vahnë va pëmpëhnahnëkëhniwo d'us do vëyëtëlohna ile nahadëni.

Wanës Piyer ña Cery Wën Cankaf hna

¹¹ Vahnë va nuniho asan a tavëd'ilëhniwohna vëhni Piyer gë San. Soje umë nkaryëniho kwërënihëhni nder cankaf nte wacik Salomo* hna do pëmpëhnahnëkëhniwo. ¹² Ga nuk Piyer watac, më ntehnëkëhni: «Vahnë vëva Isërayel, soje ye pëmpëhnahnëku g'ini yërën? Soje ye lajërunehëfu? Wëjë lehnëk imëk dëw fu dënk ma usatah lëw fu kahnahnëk njasënd ayi asan? ¹³ Wën Abëraham, gë Wën Isak, gë Wën Sakob, Wën vacërakëlo fu va fop tufahnëk nafa sankaf aryokuñ alëwu ña Yesu. Njédahnërunëha vëhni Pilat hna. Umë ñadëho tava bare wuhnë ñwëyërunëho. ¹⁴ Wuhnë ñwëyërunëha Afacah, Asatah a. Pecehnu arëyu awwëryahniwu tavi ale ryawëka ahnë bare wuhnë ñwëyërunëho. ¹⁵ Koyëna ndawërunëha ale yëdahnëdëho uwám wã duniña li. Bare Wënu ña matëndëka vësëm hna do wasedë yebun. ¹⁶ Kabi kwëtahnëbunëha Yesu, fanka wac lëwu wã njawëneka asan ale hnuñun do yëtërun ayi. Ha, soje kwëtahn inte hwëhnañun gë Yesu ñi njërahnek ayi asan gante nuñun wuhnë fop ki.

¹⁷ «Tame, vëyënta mën, njëtëbu d'us wuhnë gë vësankaf hun vi yëtëluhna ile pëhnetanëd ile lirunëha Yesu ñi. ¹⁸ Bare Wënu ña ntik koyëna ile nësëniho wakila ña fop kobëri ña. Umë ye: Arëhnyayik, ale ntehnëko payidëha ña, korotëd. ¹⁹ Awa tame gwëcëtaryin vankeya va asahëtauwu gë cape Wën pëhwëcëhnañu wameh ña. ²⁰ Koyëna Ahwëhn a Wënu ña mañwëryanëdëhu ayinëgawu, do mbokëd cañëtëhniwuna Yesu, ale tëhnako kobëri ña soje lëw hun ña. ²¹ Yesu g'ambin ñëwëd ten hafo wati le mbokajëd nkwëcët fop, hafo mboka cañ, gante nësëko Wën ka hnë wawës wakila wacëvah wabë kobëri ka. ²² Koyëna Moyis më lehnëko: «Ahwëhn a Wën hun ña cañëtëhniñdëhuna kila g'ami ki. Avë bulunda hun yed. Ge tëkik afo ahnëpawuna fop ile ntehnëdëhu ña. ²³ Ale wëyëd mañwëhna iyi kila ña ndawëdë do cani bulunda Wën hna kwëlëkwël.»*

²⁴ «Ha, wakila wante hnësëdëho, kobëri Samiyel ña, vëhni fop pëyahnëni wati le yehahnëk dol ñi. ²⁵ Vutah wakila watac va yerun do nkentahnirun akwëtëla nte kwëtëläniho Wënu gë vacërakëlo hun va ante ntehnëkawo Abëraham: «Hnë ale hnagik hnënk lëw hu njëdëdëfuhëhni wabulunda wabë nkal ñi fop.»* ²⁶ Soje hun ten Wënu ña canika Aryokuñ alëwu ña, payika ndemañu aravu wuhnë fop vankeya vameh hun va.»

* **3:11** 3.11 Salomo aju David yeho, ahnañ Isërayel had rëmu. Umë vëryehnekë Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soje yasery ñalëwu (1 Vëhnañ 6; 1 Vëhnañ 5.9-14). ☆ **3:23** 3.23: Divëta Sariya 18.15,18,19 ☆ **3:25** 3.25: Wapëgwala 22.18

4

Piyer gë San haryënkw vëhitij hna

¹ Wati nte nësëhnëdënihëhniwo Piyer gë San koyëna kore ÿa, tëkiniho vësëna wasadëha vëryampo, tëfëlini g'asankaf vële yëkad Cery Wën Cankaf va do gë wasaduse wä. ² Ntavëkëhniwo dus gë vëfayik vëhi va soje ile karanëdënihëhniwo bulunda do pëyahnehndëniho vësëm va mbëhnëdëni kabi Yesu mbëhnëk. ³ Awa më pëlanihëhni cëdehnehniha hafo ge pacëk, kabi tëko mëd. ⁴ Bare hnë vële wëryëko wanës vëfayik va, vëyabah kwëtahnëniho, do iyab vële hwëtahnëk na nkëhnëko tükëni vahnë wawuli mbëd.

⁵ Ga pacëk vësankaf wasëwif va, gë vicër bulunda va do gë vëharan sariya va mbarëniho Yerusalem hna. ⁶ Nkeniho hnam Anas, asëna wasadëha asankaf a, gë Kayif, gë San, g'Alekësandër do gë fop vësëna wasadëha viyëntaw vële nkeni hnëk g'asëna wasadëha asankaf a. ⁷ Umë cëdëtijini vëhni, Piyer gë San, kahnëdënihëhni haryënkw mbara ntëw hni hna do tëyënihëhni: «Gë iyëhne fanka, umë ye, g'uwac mo ntihantun iÿin?»

⁸ Awa Piyer, pëbëkawo Iyir Ipacah iÿa, më ntëkwakëhni: «Vësankaf do gë vicër bulunda, ⁹ dol tëyëdebun soje ufërën ule linëhnëbunëha asan ale woko kodilohna njas, umë ye, gante njërënik ka. ¹⁰ Awa, yëtëryin wühne fop, arabi bulunda Isërayel ÿi fop njëtëni: g'uwac Yesu Këris mbë Nasaret ntantibun iÿin. Yesu nte fakehnerun ÿa do Wënu ÿa mbëhnëndanëka vësëm hna, soje lëwu kahnëk aÿi asan, ani haryënkw hun, g'imbahn kendej. ¹¹ Yesu ye

«“itaka inte cañëtaniho vëvëry cery ÿa do ye tame inte mbëryahnëk Wënu ÿa cery ntëwu ÿa fop.”»

¹² Hnë umë fo nke ipeh iÿa. Duniÿa li fop, Wënu ÿa kobëri canëtëlahna ahnë ahaÿary ale hoden tëfin pehëtahnëfu.»

¹³ Vëhitij vësankaf va pëmpëhnahnëkëhniwo dus, kabi nunihëhniwo vëhni Piyer gë San g'ikwëtahn nësëdëniho do njëtaniho fëna vëhni dënk vësan vëhwëhn uyët këm fo ye; do njavëtënihëhniwo taÿ vërefal Yesu yeho kobëri ÿa. ¹⁴ Kabi nunihawo asan ale yërëniko ÿa, ga kahnëk darël lëw hni, ñoñ vëhwëhnalohna ile nësëdëni. ¹⁵ Awa më ntehnënihëhni cahnëni Mbara Vëhitij hna do pëgwëlehnëni nkwaÿëlëndëni vëhni fo: ¹⁶ «Hak ntidenëhëhni vëÿi vësan? Vëvë Yerusalem vi fop njëtëni wapacëk vëhni lik viÿë vifëmpëhnahnah vi do kodëlënëhna nkwaÿin. ¹⁷ Karanë dëw hni ñi tëfëlahna camp g'ahaÿary bulunda hna. Tëfëka mbañëhnihëhni antë mbok nësëhnënihëhni vahnë soje Yesu.»

¹⁸ Tac më mbok macënihëhni Piyer gë San do mbañëhnihëhni antë mbok nësëni ma karanënihëhni vahnë soje Yesu. ¹⁹ Bare më ntëkwani: «Yëkëryin wühne dënk: cañëk bi haryënkw Wën hna aÿawëhniwu, hara gena wawëhnëfuna umë. ²⁰ Ge fuhnë ye kodilëfuhna ravëfu inës ile hnuhun do wëryëbun ÿa.»

²¹ Ga mbok ñañëhnihëhni kat vëfayik va, tavëlehnënihëhni; vëhnuÿalohna fere ntihahnënihëhni wameh, kabi bulunda ÿa fop cëmbëdënihawo Wënu ÿa soje ile njërënik asan a. ²² Asan arac kwëhnako ile lëbik wabëhn wafëhw wahnah.

Iyëfa vële hwëtahnëk

²³ Piyer gë San, tavëndeni tuÿ, njilehnëni taÿ gë vële hwëtahnëk vëÿëntaw pëyanihëhni fop ile ntehnënihëhni vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër vëÿëntaw bulunda ÿa. ²⁴ Ga nëpanihëhni, vëhni fop, pëgwëlehnëni njëfandëniha aki Wënu ÿa: «Ahwëhn, wëjë lik ambin ñi, g'inkal iÿi, gë wov ÿi, do gë fop ile yehëhna hnam ÿa. ²⁵ Gë fere Iyir Ipacah ÿa njëdaruha acërakëlo fu David, aryokunëhn hu ÿa, nës: «“Soje ye ntavëkëhni aki wayal wï?

✧ 4:11 4.11: Wahnëw 118.22

Soŋe ye nkwajëlëdëni ntini wabulunda ŋi ile wok kodina nke?

²⁶ Vëhnaŵ vëvë nkal vi pëhwëtani wët wä.

Ha, vëvë haryënkŵ bulunda va nkwëryëlëni ŋwëyëniha Ahwëhn a Wënu ŋa gë Arëhnayik alëwu ŷa.”

²⁷ Paryi nke, hn'ini naŵ, Erođ gë Pos Pilat nkwëryëlëni gë vële wok vëyena wasëwif va do gë bulunda Isërayel ŷa, këfëniha aryokuŋ asëvah alëw hu ŷa Yesu, ale rëhnaru ŷa. ²⁸ Bare ile ntini ŷi fop, gena haŵary ile fëhnaruho wëjë dënk kobëri ŷa fo ntini. ²⁹ Tame, Ahwëhn, nëpary gante ŋaŋëhahnëdënihefu ka, do njëdaryihni, vëryokuŋ hu va, pëyahnëni wanës hu ŋa g'ikwëtahn pëbah. ³⁰ Tufahnëry fanka hu fa gë fere wëdahëse wapëmpëhannah njërëhahnënihehni vahnë va g'uŵac Yesu, aryokuŋ hu asëvah ŷa.»

³¹ Ga puhnani iyëfa ŋa, pëgwëlehn ñënkand hn'ile mbarëniho hna. Pëbëlehnëhni vëhni fop Iyir Ipacah iŋa do pëgwëni pëyahnëdëni wanës Wënu ŋa g'ikwëtahn.

Idemal vële hwëtahnëk

³² Fop vële hwëtahnëko va nkwëryëlëniho g'intawary do g'inahan pacah, nkeni ndampo fo. Cehëlëdëniho fop ile kwëhnani ŷa do ahnë dehnëdëlohna ile kwëhnaŵ ŷa umë fo hwëhnëk. ³³ Vëfayik va pëyahnëdëniho ibëhn Ahwëhn a Yesu gë fanka sankaf do Wënu ŋa njëdadhëhniwo fop ile valëdëhëhniwo ŷa. ³⁴ Hnë vëhni fop ahnë gojëlawohna iñë, kabi vële hwëhnako wëhaŷ ma watere va nkwafëdëniho wati wati, do njojëndëni koryi ŷa ³⁵ njëdandënihehni vëfayik va: vëhni, cehëlendënihehniwo vëhni fop do ale-wo-le, gante mbalëka ka, nuŷadhëho.

³⁶ Nkeho hnam asan ale ŵaciko Yosef. Avë hnënk Levi yeho do Sipër hna nagiko. Vëfayik va Barënbabas macënihawo, umë fëhnëtanëd «asan ale hamënaŷehned».

³⁷ Asan arac hwëhnako kaŷ nte nkwafëko do njo koryi ŷa, njëdahni vëfayik va, soŋe vële mbalëd va.

5

Wamër Ananiyas gë Safira

¹ Nkeho fëna asan ale ŵaciko Ananiyas. Nkwëryëlëniho g'asëvalu, Safira, nkwafëni kaŷ nte kwëhnaniho ŋa. ² Naŷëtëko koryi ŷa tac ŋi njëdahni vëfayik va ile wok ŷa, do asëvalu njëtëko.

³ Awa Piyer më ntehnëka: «Ananiyas, soŋe ye ŵawëru Sintani tënki hafo pëb ntaŵary hu hna? Mërëhneruha Iyir Ipacah iŋa, ŋaŷëtëru koryi ile wafahnëru kaŷ dëw hu ŋa! ⁴ Awafahnëd ŷa wëjë hwëhnëko kaŷ iŋi, do nte nkwafëru ŋa fëna gena bi wëjë hwëhnëko koryi ŷi? Hak kolëru ahnaha hafo ali koyëna? Gena vahnë wërëhneru, Wënu ŋa wërëhneru.»

⁵ Ananiyas, ga nkwëryëk watac, njok cëmëlehn taŋ. Fop vële yëtako watac va ntakëkëhniwo dŵus. ⁶ Vëjar njilehnini përyëni iñas ŋa tac ŋjoni mbañëni.

⁷ Ga ndëcëk wëwati warar, asëvalu Ananiyas təkëlehn, hara yëtëna ile liyak hnam ŷa. ⁸ Piyer më tëyëka: «Pëyarye, kaŷ nte wafërun ŋa, koryi lëwu ŷi aki bi nke?»

Më ntëkwaka: «Ha, aki nke.»

⁹ Awa Piyer më ntehnëka: «Hak kolahnërun aŵërëhnuna Iyir Ahwëhn a aki? Nëpary: vële yikëh mbañiniha asan hu va təkini rënka li do njidëni mbañinihi, wëjë fëna.»

¹⁰ Wati rac dënk njolehn haryënkŵ Piyer cëmëlehn taŋ. Vëjar va tënkëlehnini təkätëniha ga cëmëk; njolehnëniha mbañëniha d'arël hn'ile mbañëniha asanu hna.

¹¹ Watac njonëhnikëhniwo ntakah cankaŵ vële hwëtahnëk va fop gë vahnë vëhaŵary vële yëtako va.

Vifëmpëhannah viyabah vile ntidëni vëfayik

¹² Vëfayik va ntidëniho viÿë vifëmpëhnahnah gë wëdahëse wayabah bulunda hna. Vële hwëtahnëk va fop njehëkëhniwo ßarël nder Salomo* mbë Cery Wën Cankaf hna. ¹³ Ahnë ahawãry dëkëdïlohna nawãhni; do vahnë va fop ntënënëdënihëhniwo dus. ¹⁴ Hnë watac fop vële hwëtahnëdëha Ahwëhn va nkwënadëniho kwëlëkwël, vësan gë vësëval. ¹⁵ Njiniho hafo canëndënihëhni vëres va vankaã hna: hnë wëgway kwëtëdënihëhniwo ma hnë wafad, soje, ge Piyer ndëcëd, wëla cën dëwu ña fo kod cankëhni. ¹⁶ Vahnë vëyabah fëna nkaryaryëdënihëhniwo vëres do gë vële mbërehnëni wayine vëvë vankol vante kakëniho gë Yerusalem va. Do fop njërënëdëniho.

Vëfayik va mbërehnëdëni

¹⁷ Asëna wasadëha asankaf a gë wasaduse waÿëntaã wã fop ñëwãryënihëhniwo vëfayik va ile ntidëniho ÿa. Awa umë pëhnani ntinihëhni iñë. ¹⁸ Më matëni pëlanihëhni vëfayik va do cëdëhnënihëhni kaso bulunda hna. ¹⁹ Bare g'umëd ga, mëleka Ahwëhn a më pidëtëk warënka kaso wã, canëkëhni do ntehnëhni: ²⁰ «Yiryin Cery Wën Cankaf hna afëyawuni bulunda ÿa wanës wante yod uwám usër hna.»

²¹ Vëfayik va maãhënhëhniha: kobëri fo g'acahnëfëd ga, njilehni Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehnëni karañëndënihëhni vahnë va.

Awa, asëna wasadëha asankaf a do gë vële nkeniho va më macënihëhni Mbara Vëhitiñ vicër bulunda wasëwif va soje kitiñënihëhni. Tac më payehni njinëhni vëfayik va, gë kaso njojini. ²² Bare vëyëka va ga tükëni kaso hna, vërekätëlhëniwohna hnam. Umë mbokani pëyahni: ²³ «Tëkatëbun warënka kaso wã ga nkok pidï dus vëyëka va ale-wo-le ÿëwã lëwu hna haryënkwa warënka hna, bare ga pidëtëbun, ahnë tükatëlfunahna ßambery!» ²⁴ Ante nkwëryëniho watac ña, asankaf vëyëka Cery Wën Cankaf ña gë vësankaf vësëna wasadëha va vëyëtëlohna ile nahadëni do tëyëlëdëniho bi ye likëhni vëfayik va.

²⁵ Hnë wati rac, tükëlehnë ahnë pëyahni: «Vësan vële sëdëhnerunëho va selele Cery Wën Cankaf hna nkeni do bulunda ÿa karañëdëni.» ²⁶ Awa, vësankaf vëyëka va njilehni gë vësan vërac mbokaryinihëhni vëfayik va. Bare vëyañënalohna, kabi ntakëkëhniwo gë bulunda ÿa antë ntutënihëhni gë wëraka.

²⁷ Ga mbokaryinihëhni, umë njonihëhni Mbara Vëhitiñ hna gë vësëna wasadëha hna. Asankaf vësëna wasadëha ÿa ²⁸ më ntehnëkëhni: «Mbañëhnirun karañ vahnë g'uãac aÿi asan ña. Bare wëli pëbënerunëhëhni vahnë vëvë Yerusalem vi ikarañ hun iñi wahakili walëw hni hna, do ntehnërun fuhnë ryawëka aÿi asan.»

²⁹ Awa Piyer gë vëfayik vëÿëntaã va më ntehnëni: «Wënu ña rëfëka maãhëhni, gena vahnë. ³⁰ Wën warëm fu ña mbëhnëndanëka Yesu nte fakërun hnë kërëwa soje aryawãuna. ³¹ Umë matëndëk Wënu ña soje ntaña g'irëhw lëwu had asankaf do afëhët, njëdahnëhni vahnë vëva Isërayel va nkwëcëtëni vankeya vantëw hni va do nuÿahnëni itavëhn wameh wadëw hni ña. ³² Do fuhnë, wasedë warac yebun, g'Iyir Ipacah nte njëdfakëhni Wën vële wãwëhnëdëha va.»

³³ Mbara Vëhitiñ va, ga nkwëryëni watac, ntavëkëhniwo had tënkëhni wasakahn wã, do ñadëniho ndawëhnënihëhni vëfayik va. ³⁴ Bare aryampo hnë vëhni, farise ale waciko Gamaliyel, tebako wanës ña. Aharañ sariya ale ntënënëniho bulunda ÿa fop yeho. Matëko tase vahnë fop tëy canini ten toyë vëfayik va. ³⁵ Tac më ntehnëkëhni vële mbarëniho va: «Vëva Isërayel, diryin wajira ile ÿadun aliwuni vëÿi vësan vi. ³⁶ Dënkwëtaryin: ßiÿëna nuyinëkawo asan ale waciko Teyudas, pëlako nkaf ntëwu ña had aryëndah; tükëniho vahnë wakeme wahnah vële rëfëdëhawo va, bare ndawëko, do fop vële rëfëdëhawo va campëniho do golohna nkwëryënde

* **5:12** 5.12 Salomo aju David yeho, ahnaã Isërayel had rëmu. Umë vëryehneko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soje yasery ÿalëwu. (1 Vëhnaã 6; 1 Vëhnaã 5.9-14)

ga nësëde soņe lëw hni. ³⁷ Umë, ga ndëcëk, wati vaker hna, Yuđa avë Galile ŷa cahniko. Umë fëna vahnë vëyabah tëfëdënihawo bare ndawiko umë fëna do fop vële rëfëdëhawo va campehniniho. ³⁸ Awa tame, wëli ile hnahađu ŷa: antë awo afađu wëba vëŷi vësan do tavëryinëhni njini. Ge ile ntidëni ŷi gë ile ñadëni ŷi nahan dëw hni dënk matik përekađ. ³⁹ Bare ge paryi Wëñ hna matik kodiluhna aŷëmaŷëhnuni, ant'aliwu hafo aŷëtaryuna Wënu ña!»

Mbara Vëhitiņ va maŷëlehnëni wanës Gamaliyel ña. ⁴⁰ Macëlehnënihëhni vëfayik va, ndafehnënihëhni tac ntehnënihëhni antë mbok nësëni g'uŷac Yesu, tavëlehnënihëhni.

⁴¹ Vëfayik va cahnelehnëni hnam g'uhnatah sankaf kabi Wënu ña catahnëkawo gë vëhni korotëni soņe ŷac Yesu ŷa. ⁴² Pëgw hnë fac rac, selele Cery Wëñ Cankaf hna do watere hna, nkonihokaranëdënihëhni vahnë va do pëyahnëdëni Wanës Wakasëk Arëhnayik a, Yesu.

6

Vësan mbëđ gë vëhi vële rëkëđ ndemandënihëhni vëfayik

¹ Hnë wati rac, nkwënadëniho vële hwëtahnëk va yađ iņa. Nkenihok hnë vëhni wasëwif wale hnagiko Isërayel hna, Wa-ebëre nësëdëniho, do wëryampo hnë wayal wahawary matiniho, Wagërek nësëdëniho. Vële hnësëđ Wagërek va mëhnadëniho soņe vële hnësëđ Wa-ebëre va, ntehnëdëniho vërac vësahelelendilohna rokëtok ŷa gante canëk fac-wo-fac ka soņe vësëval vëvë kore lëw hni vële cëmaryëk vësan va. ² Awa vëfayik pëhw gë vëhi va më mbarënihëhni vële hwëtahnëk va fop ntehnënihëhni: «Canëna soņe lëw fu ravëfu pëyahn wanës Wënu ña fabahnëfu cahëlehn ile rokëde. ³ Awa tame, vëŷënta fu, tëhnaryinëhni hnë ŷuhnë vësan mbëđ gë vëhi, vële pëbëk Iyir Ipacah, gë yasery, do hwëtahnëk. Kwëtehnahnëdëfunëhëhni iŷi doku. ⁴ Koyëna fuhnë kodëfun wo hahnëdafu iyëfa ña gë ikaraņ vahnë wanës Wënu ña.»

⁵ Vële hwëtahnëk va fop maŷëniho watac. Më tëhnanihëhni vëhni: Ecen, asan ale hwëtahnëkawo đus Wënu ña do pëbëko Iyir Ipacah, gë Filip, gë Përokor, gë Nikanor, gë Timon, gë Parëmenas, do gë Nikola mbë Antiyos nte salinëko kobëri ña sali wasëwif. ⁶ Më tufinihëhni vëfayik va soņe nŷëfanëhnënihëhni do tindënihëhni wëbák ña ale-wo-le vëhni fop.

⁷ Wanës Wënu ña campëdëho kwëlëkwël g'ahawary do iyab vële hwëtahnëk va nkwënadëho đus Yerusalem hna. Do wëla vësëna wasadëha vëyabah kwëtahnënihawo Yesu do maŷëhniha.

Ipëla Ecen

⁸ Ecen, Wënu ña nŷëđëkawo đus do pëbënekawo fanka falëwü fa, ntidëho wëdahëse gë vifëmpëhnahnah visankaf bulunda hna. ⁹ Bare vësan vëryampo pëgwëlehnëni nkwajëtehnëdëniha. Vësan vërac vëvë cery caliņa nte ŷacëde «Cery Caliņa mba Vëramp vële Ravik» yeho. Ani matiniho: Siren, gë Alekësandëri, gë Silisi, do gë Asi. Nkwajëlëdëniho gë Ecen, ¹⁰ bare vëhodilohna tufahnëni gena toña wanës wacatah wadëwü wante nësëndanëdëhawo Iyir Ipacah iņa.

¹¹ Soņe rac, më cosënihëhni vahnë ntehnëni nkwëryëniha ga nësëđ wanës wante yewëdëha Moyis gë Wënu ña.

¹² Koyëna ntavëndanënihëhniwo bulunda ŷa, gë vicër bulunda va, do gë vëharan sariya va. Tac më nëñëlëhniha Ecen pëlanihok njonihok Mbara Vëhitiņ hna. ¹³ Njoryaryënihëhniwo fëna wasëde vëwër va më ntehnëni: «Aŷi asan tëryëdina nës wameh soņe Cery Cëvah Cankaf Wënu ntëw fu ña gë Sariya Moyis ŷa.

¹⁴ Nkwëryëbunëha, ga ntehnëd, Yesu mbë Nasaret ñi nihëd Cery Wën Cankaf ña do nkwëcëtëd wënamu wante njëdfakëfu Moyis ña.»

¹⁵ Fop vële yeho hnam va ntañënihawo Ecen kabi nunihawo yëka ÿa had yëka mëleka nkehawo.

7

Wanës Ecen

¹ Asëna wasadëha asankaf a më tëyëka Ecen: «Toña bi ye ile hnësëde soñe hu ÿi?»

² Awa më ntëkwaka: «Warëm mën gë vëyënta mën, nëparyino: Wën Hnañah ÿa karyëtahnekawo rëm fu ÿa Abëraham ante nkeho Mesopotami hna ani gë njihahnënd ntëd Aran hna. ³ Më lehnëkawo: “Tavëry nkal hu ñi, gë hnënk hu ÿi do ayi hn'inkal nte rufëdëmi hna.”^{*} ⁴ Koyëna tavëko Abëraham nkal Kalëde ña ñi ntëd Aran hna. Tac ante cëmëko rëmu ña, Wënu ña më pakëtika hnë nkal nte yehahnërun gaki ñi. ⁵ Wënu ña ñoñ yëdëlawohna Abëraham kwëhn umë hnam, wëla fënkwaç fatoy yëdëlawohna. Bare më lehnëkawo njëdfadëha nkal ña do vërahu kwëhnëdëni ge cëmëk. Hara wati rac, Abëraham kwëhnalëhniwohna ten vutah. ⁶ Wënu ña më lehnëkawo vutah vuntëwu va hnë nkal nte wok gena dëw hni ntëdëdëni, hn'ile nkedëni vëramp do ntideni këm fo hnë wabëhn wakeme wahnah (400). ⁷ Wënu ña nkwënëko piniñdëhëhni bulunda ile lidëhëhni vëramp ÿa. Ge ndëcëk watac, cahnëdëni hn'inkal tac do njijëni ani dënk, hn'ini nkal, cëmbëndëniho.^{*} ⁸ Tac Wënu ña kwëtëlëniho gë Abëraham do njëdfahna namu háci ÿa nke dahëse kwëtëla ntëw hni ña. Awa Abëraham nagëhnikawo facan, Isak maciko, do kácëkawo ante nuñako wafac mbëd gë warar ña. Isak fëna koyëna kácëkawo aju Sakob, do Sakob fëna kácëkëhniwo viju, vële yeho warëm pëhw gë wahi waryënkwëryënk wã.

⁹ «Viju Sakob, vërac ñëwary, fëlakëhniwo më nkwañëniha ahery hni Yosef, soñe ñi had aramp hn'inkal Esipët hna. Bare Wënu ña g'umë nkeniwo. ¹⁰ Ntiñëtëkawo mbër ntëwu ña fop do njëdfakawo yasery hafo Faraño ÿa, ahnañ Esipët, nëña d'us g'umë. Arac më ntika guverëner Esipët hna do gë tere ucankaf hna fop.

¹¹ «Tac təkëlehni inte cankañ Esipët hna fop gë nkal Kanan ña. Ambër cankañ yeho. Warëm fu wã ñoñ vëwolohna nuñandëni ile tokëdëni. ¹² Sakob njëtako nkehëhna Esipët hna ile rokëde, do ryënkwëryënk wã më payëkëhni viju, warëm fu wã. ¹³ Ga njini higëna ÿa, Yosef më ntik njavëtëniha vicëru do Faraño ÿa njëtako vicëru va ye. ¹⁴ Tac Yosef më payëhnekë njinëhni rëmu Sakob gë tere lëwu ÿa fop. Vahnë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd (75) nkeniwo. ¹⁵ Awa Sakob gë tere lëwu ÿa njilehñëni gë Esipët; hnam cëmëniho umë gë warëm fu wañëntañ wã. ¹⁶ Sisem hna njiryeryiko wañas walëw hni wã, kwëtini hn'iyag inte ntañëko Abëraham gë koryi hnë viju Hamor.

¹⁷ «Bulunda fu ÿa njañëniho do nkwënañdëniho kwëlëkwël Esipët hna hafo tëhaj wati le ntihand Wënu ña ile nësëhnekawo Abëraham ÿa. ¹⁸ Awa, ahnañ ale wok yëtëlawohna Yosef nañëgëko Esipët hna. ¹⁹ Ahnañ arac tokadëhëhniwo bulunda fu ÿa do këm fo ntidëhëhniwo vacërakëlo fu va porosiñatëndëhni tavëndënihëhni vutah vunul va cëmëndëni.

²⁰ «Hnë yamani rac nagiko Moyis. Fatah fankwamah yeho, do Wënu ña ñahnëkawo. Ýalu hna njëwëndiko hnë wadepëra watar. ²¹ Tac më njëbik hnë kankel do ntabi hnë garyëla. Awa aryagu Faraño ÿa hnufakawo do kwëdëkawo had fatah fantëwu. ²² Koyëna ñëñako Moyis fop uyët vëvë Esipët va do kwëhnako fanka hnë ile nësëdëho do ntidëho ÿa.

²³ «Ga nuñak wabëhn wafëhw wahnah, Moyis pëhnako ñi njëkihni vëyëntañu vële nkeni hnënk va, viju Isërayel. ²⁴ Wati rac nukawo avë Esipët ga ntidëha

^{*} **7:3** 7.3: Wapëgwala 12.1   ^{*} **7:7** 7.7: Wapëgwala 15.13-14

këm fo avë Isërayel. Awa më ntëwëhnëka mbaÿ ntëwu ña, ndaŵa avë Esipët ÿa. ²⁵ Ntiyahnëkawo nkwëryëdëni wahnënk walëwu wï, gë umë pehetëdëhëhni Wënu ña, bare vëwëryëlohna. ²⁶ Ga pacëk, Moyis tëkatëkëhniwo vële nkeni hnënk va ga mëtëdëni do ñadëho konjëlehnhëni. Më ntehnëkëhni: “Wëlawo mën, hnënk yerun! Awa soje ye lilëdun këm fo aki?”

²⁷ «Bare ale lidëhawo aÿëntaŵu këm fo ÿa më cañëtaka Moyis ntehnë: “Ye yentahniki? Mo liki asankaf do ahitiñ alëw fu? ²⁸ Aryaŵo bi ÿadfu, gante ndaŵëruha ÿëhno avë Esipët ki?” ²⁹ Moyis ga nkwëryëk wanës watac, më nkaryëk nji ntëd hn'inkal Madiyan hna; hnam nuÿakëhniwo vutah vucan vuki.

³⁰ «Ga ndëcëk wabëhn wafëhw wahnah, mëleka haryëtahnëkawo Moyis wula hna, fagant humpen fatëh fante ÿagëdëhohna darël kuñ nte wacik Sinayi hna. ³¹ Moyis pëmpëhnahnëkawo ga nuk hwëdëh ha fatëh hna koyëna. Bare tëhadëho soje pëcëta wapacëk, më nkwëryëk kopa Ahwëhn a ga ntehnëdëha: ³² “Wën vacërakëlo hu ña yëbu, Wën Abëraham, Wën Isak, do gë Wën Sakob.” Moyis mbalëdëho, dëkëdëlohna njihn yëka ÿa.

³³ «Awa Ahwëhn a më ntehnëka: “Paryëtëry wapary ñi, kabi hn'ile kahnëru hna cëvak. ³⁴ Nubu ambër bulunda mën ña Esipët hna, nkwëryëbu wako g'injëm dëw hni ña do cëlibu, fehëtëwëhni. Tame, yij: payëdëmi gë Esipët.”*³⁵

³⁵ «Moyis tac dënk ye nte ñwëÿëniho ntehnëniha: “Mo liki asankaf do ahitiñ?” Umë payëka Wënu ña had asankaf, afehët bulunda g'idëma mëleka le sahnëhnikawo humpen fatëh hna. ³⁶ Umë sanikëhni Esipët hna. Ntiko wëdahëse gë vifëmpëhnahnah hn'inkal tac, nte ntëmpëtadëniho Wov Vëntah hna, do gë hnë wabëhn wafëhw wahnah wula hna.

³⁷ «Moyis tac dënk lehnëkëhni viju Isërayel: “Wënu ña canëhnëdëhuna kila had ami avë bulunda hun.” ³⁸ Do fëna, ante mbarëlëdëniho bulunda Isërayel wula ña, umë hahnëdëho yëbëlan vacërakëlo fu va gë mëleka le hnësëhnëdëhawo hn'ikuñ Sinayi ÿa. Hnam nuÿajëdëho wanës Wën wante yëdahnëd uwám usër soje nji pëyafu.

³⁹ «Bare vacërakëlo fu va vëÿadëlohna maŵëhnëniha; më cañëtaniha do pëhnani mbokani Esipët. ⁴⁰ Umë ntehnëniha Aron: “Dinëhnëryifu wamën wante ryënkwarëhëdëfu, kabi yëtëlëfuhna bi ye fëlaka aji Moyis nte sanikëfu Esipët ñi.”

⁴¹ Awa më ndëhwarëni wën le mëntëlëni gë fañihni, ntinëhnëniha sadëha, do më ntini ambënt nëgah soje ile ntini vëhni dënk ÿa. ⁴² Bare Wënu ña niÿahnëkëhniwo do tavëhni cëmbëndëni wahol wale ye g'ambin wï. Gante kerik kayëte wakila ki:

«“O bulunda va Isërayel,

Gena ami sënahnërun sadëha wusaŵ

gë wasadëha waÿëntaŵ hnë wabëhn wafëhw wahnah wula hna.

⁴³ Hali, ndiëdëdunëho gante-wo-gante

usank wën ile wacëdeho Molok ŵa

do gë wën hun ile liyarun wëntëlah

g'ikol nte wacëde Refan ña.

Ntiyarunëho wañi wamën wuhnë dënk aŵuntahnëndu.

Soje umë fakëtandëmu hafo Babilon.”

⁴⁴ «Wula hna warëm fu ŵa kwëhnaniho usank ule ryënkwëtehnëdëho kwëtëla nte ntiniho Wënu ña gë vëhni ña. Usank rac ntiko Moyis gante ntehnëkawo Wën ka. Sifa ule tufëkawo ŵa ntiko. ⁴⁵ Urac, tebalëdëniho warëm fu ŵa. Vëhni gë Yosuwe njonihho hnë nkal nte nkehahnëniho bulunda vële wok vëyëtëlahna Wën, vële ntak Wën haryënk wëh hni va. Hnam nkoko afo David nke ahnaŵ. ⁴⁶ Arac nuÿako idëma Wënu ña kabi Wënu ña ñadëhawo. Awa David tëyëkawo maŵëryana nëmpët usank

* 7:34 7.34: Icahn 3.1-10

Wã gë nte vëryik nte rëkëde cëmbahnënde, umë Wënu Sakob ña. ⁴⁷ Bare Cery tac Salomo* vëryehnëko.

⁴⁸ «Bare, ile ye toña ÿa, Wën Hunte Sëpëk Fop ña dëdëdina hn'acery nte mbëryëni vahnë. Wëlin ile pëyahnëk kila ÿa:

⁴⁹ «“Wënu ña Ahwëhn a ntehnëk: ‘Ambin ña ye tinki naW mën ña, nkal inji ye hn'ile yinëgehnahnëdefu wapary mën ña.

Iÿëhne sifa Cery hoðun avëryëhnuno?

Anëhne cape kodëfu ÿëwu?

⁵⁰ Gena bi ami lik vëyin fop?’ ”

⁵¹ «Wühne vahnë vële kambëk vankaf vi, Wënu ña macëdëhu bare pidërun wasakahn hun† wã gë vanëf hun va, ñwëyëdunëha kwëlëkwël Iyir Ipacah inja! Had vacërakëlo hun va nkerun! ⁵² Nkehëhna bi kila ile nkoni vëvërehnëna? NdaWënihëhni vële fëyahnëdëho itëk Yesu, Asatah a. Do wühne, tame, nkwaferunëha do aryawëhnuna. ⁵³ Toña ye, nuÿarun sariya Wën ÿa gë wamëleka ña, bare mawëhnëluhna muk!»

Icëm Ecen

⁵⁴ Vëhitinj vësankaf wasëwif va, ga nkwëryëni wanës watac, cenakëhniwo ntavah ña soje Ecen afo cemëlehnandëni aki fo wabeñ ña. ⁵⁵ Bare umë, pëbëkawo Iyir Ipacah inja, më kanëk g'ambin do nu humpen inaÿ Wënu ña, do Yesu g'irëhw Wën kahnëko. ⁵⁶ Awa më ntehnëk: «Nëparyin: nudëfu ambin ñi pidëtak do Ajë Ahn'a g'irëhw Wën kahnëk.»

⁵⁷ Vële wëryëko wanës watac va, më ndekani ðus ciñalehnëni vanëf va, më nëñlëhnëniha vëhni fop. ⁵⁸ Canëniha naW hna do ntutëdëniha gë wëraka soje ndaWëniha. Vële wërahnekawo Ecen va, jar nte wacik Sol kwëtehnahnëniho viÿi vilëw hni va.

⁵⁹ Wati nte ntutëdënihawo ña, Ecen njëfako ntehn: «Ahwëhn Yesu, kwëtehnahnëmi ntaWary mën inja!» ⁶⁰ Tac njolehn ndëkwëhn do ndeka rëkwa ÿa gë fanka fop: «Ahwëhn, tavëhnëryihni uwi wëh!» Ga nësëk koyëna cemëlehn.

8

Ikorotehn vële hwëtahnëka Yesu

¹⁻² Sol nënjëkawo idaW Ecen ña. Nkeniho hnam vësan vële hahnëndako soje Wën mbañënihawo do konëhnëdënihawo ðus.

Fac rac dënk pëgwiniho koroteyehnëndeni ðus vële hwëtahnëka Yesu va Yerusalem hna. Vëhni fop campëniho vankol vambë Yude gë Samari hna, vëfayik va fo woko hnam. ³ Sol, umë njawëredëho mbëvehnëhni vële hwëtahnëk va; njidëho tere-wo-tere canëndëhni, vësan gë vësëval, cëdëndëhni.

Doku Filip Samari hna

⁴ Vële sampehniko va ndapëniho wayal hna pëyahnëndëni Wanës Wakasëk ña.

⁵ Filip njiko naW cankaf Samari hna pëgwëlehn nësëhnëndëhni soje Arëhnayik a vahnë vëvë hnam va. ⁶ Bulunda ÿa fop nëpadënihawo Filip gë yasery kabi nkwëryëniho ga nësëde vifëmpëhnahnah vile ntidëho va do nuniho: ⁷ vëyabah vële nkeniho gë wayine va cahnënihëniwo ndekatëndëni ðus; do vëreyah gë vële ye vorovoro vëyabah njërëniho. ⁸ Koyëna, naW inja hnë uhnatah sankaf nkeho.

⁹ Hara, asan ale wacik Simo lëdëntiko hn'ankol tac do mbilayo kavëla ntidëho. Pëmpëhnahnëndanëdëhëniwo bulunda Samari ÿa do naÿënadëho. ¹⁰ Fop

* **7:47** 7.47 Salomo aju David yeho, ahnaW Isërayel had rëmu. Umë vëryehnëko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soje yasery ÿalëwu (1 VëhnaW 6; 1 VëhnaW 5.9-14). † **7:51** 7.51 Pidërun wasakahn hun: Wagërek hna ntehnik vintaWary hun va kácina. Rac fëhnëtanëk vëyentaryahnina bulunda Wën hna.

bulunda ÿa, vutoy gë vënaÿah per, nëpadënihawo pary. Ntehnëdeho: «Aÿi asan fanka Wën fa dënk ye, fale wacëde “Fanka Fahnaÿah.”» ¹¹ Mbiÿëko ga pëmpëhnahnëndanëkëhniwo gë mbilayo kavëla lëwu ÿa, soÿe umë nëpadënihawo pary. ¹² Bare ante pëyakëhniwo Filip Wanës Wakasëk soÿe Nawÿ Wënu ña do gë soÿe Yesu Këris ÿa, kwëtahnëniho do njaryiniho vësan gë vësëval per. ¹³ Simo umë dënk më lehnëko kwëtahnëk do njaryiko. Kobëri tac, ñawëdfilawohna Filip kabi pëmpëhnahnëkawo dus vifëmpëhnahnah gë wëdahëse wade nudëho ña.

¹⁴ Ante njëtaniho, vëfayik va Yerusalem hna, vëvë Samari va mawëni wanës Wënu ña, më payënihëhni ÿal hni hna Piyer gë San. ¹⁵ Vëhni ga tëkëni Samari hna, umë muntanënihëhni vële hwëtahnëk va nuÿahnëni Iyir Ipacah ña ¹⁶ kabi Iyir Ipacah ña cëlëlohna ten wëla hnë aryampo hnë vëhni; g'uwac Ahwëhn a Yesu fo njaryiniho. ¹⁷ Awa Piyer gë San më tindënihëhni wëbák ña nuÿalehnëni Iyir Ipacah ña.

¹⁸ Simo ga nuk vële hwëtahnëk va njëdayini Iyir Ipacah ña ante tindënihëhni vëfayik wëbák ña, më ñad njëdahni koryi vëhni Piyer gë San ¹⁹ ntehnëhni: «Mawëryanëryino ami fëna ñi mëk, soÿe ale-wo-le rindëdëfu wëbák ña nuÿahn Iyir Ipacah ña.»

²⁰ Bare Piyer më ntëkwaka: «Arabi mbëvehni koryi hu ÿi gë wëjë per, kabi naharu uyëd Wënu ña kode ntaÿi! ²¹ Tëfëlihna wëla toye alinti doku le lidëfun ÿi, kabi ntaÿary hu ña catëna haryënkW Wën hna. ²² Tavëry ña hu meh ñi do muntaryehna Ahwëhn a soÿe, ge kod nke, tavëhnahni ña meh nte hwëhnaru ntaÿary hu ñi. ²³ Ha, tavëry kabi nudëfu njapëru do aramp wameh yeru.»

²⁴ Awa Simo më ntehnëkëhni vëhni Piyer gë San: «Muntanëryinoÿa Ahwëhn a wuhne dënk soÿe antë nkewo ñë hnë wante hnësërun ñi fop.»

²⁵ Vëfayik vëhi va, ga puhnani nës ile njëtëniho soÿe Ahwëhn a Yesu do pëyahneni wanës wadëwu ña, mbokalehnëni Yerusalem. Nkawÿ hna pëyahnehëdëniho vankol Samari vayabah Wanës Wakasëk ña.

Filip gë asan avë Ecopi

²⁶ Fac ryampo mëleka Ahwëhn lehnëkawo Filip: «Yiryeyi g'ankaÿ yirah nte wätëk Yerusalem yid Gasa ñi.» ²⁷ Awa Filip njilehn taÿ. Nkawÿ ntëwu hna, nulehna asan. Asan arac alënënik avë Ecopi yeho, ale hwëtehnahniko hnapul Kandas ÿa, ahnaÿ asëval avë Ecopi ÿa. Soÿe icëmb Wënu ña njiko Yerusalem hna ²⁸ do gë ÿalu mëncëdëho. Saret lëwu hna ntaÿako do kayëte nte kerëko kila le waciko Esayi ña karanëdëho. ²⁹ Iyir Ipacah ña më ntehnëka Filip: «Yiryeyi arëka ñi saret.»

³⁰ Filip më nkaryëk, tēhahna, do nkwëryëdëho avë Ecopi ÿa kayëte kila Esayi ña karanëdëho. Umë tēyëka: «Nkwëryëdu bi ile haranëdu ÿi?»

³¹ Asan a më ntëkwak: «Hak kodëfu wëryu, ge ahnë pacënehnedëfilohna?» Do umë ntehnëka Filip kayënti saret hna ntaÿa d'arël lëwu.

³² Hara viÿi Vikerëh karanëdëho:

«Nkeho had ife

ile yiryeryëde gante ndawëde,

ndemëhnako had fape fante wok kodina nës haryënkW

ale wëcëdëha imul,

umë fëna ñoñ nësëna.

³³ Cëfëhnanik do nuÿana satah.

Ahnë kodina nës soÿe vutah vuntëwu va

kabi kobëri fo ntihëtik d'uniÿa li.»

³⁴ Avë Ecopi ÿa më tēyëka Filip: «Këлами, pëyarye bi soÿe mo nësëd kila ÿi aki? Soÿe lëwu ÿa dënk bi, ma ahnë ahaÿary ye?» ³⁵ Awa Filip më tebak wanës ña, pëgw hnë Vikerëh vitac dënk, më nësëhnëka Wanës Wakasëk wëba Yesu ña.

³⁶ Nkonihò njindëni tëkëlehnëni hn'ile nke wënka. Awa avë Ecopi ÿa më ntehnëk: «Wëlin wënka; ye wëmaÿehneðf yaryiwu?» ³⁷ [Filip më ntëkwaka: «Ge kwëtahnëru gë intawary fu ña fop, kodëru ayaryi.» Awa asan a më ntehnëka: «Kwëtahnëbu Yesu Këris Aju Wënu ña ye.»] ³⁸ Tac Filip më kahnëndeheknëk saret ÿa cëlëlehnëni g'umë wënka hna do njarya. ³⁹ Ga ndanini wënka hna, Iyir Ahwëhn a nufëlehna Filip. Asan a golohna nunda, ðare nkoko njind nkaŵ ntëŵu ña g'uhnatah. ⁴⁰ Filip umë nulehn hnë nkol Asot hna nkeho, tac më tëfëk naŵ g'inaw, pëyahnehend gante-wo-gante Wanës Wakasëk ña, hafo wati nte tëkëko hn'inaw Sesare hna.

9

Sol kwëtahnëka Yesu

¹ Hnë wati rac, Sol nahan dëŵu ña fop idaw vile hwëtahnëkawo Ahwëhn a fo yeho. Njiko asëna wasadëha asankaf hna ² do tëya vëkayëte vante tufahneðf njëtahni hnë vacaliña vambë Damas hna bi mo nke. Koyëna, ge tëkatëkëhni hnam vësan ma vësëval vële rëfëd Nkaŵ Ahwëhn a, vëkayëte vatac wawëryanëdëhawo pëlahni do njiryeryëhni Yerusalem. ³ Awa gë Damas njidëho do tëko tëha naŵ tac ante penëkawo tañ caharað humpen hunte wätiko g'ambin ña. ⁴ Njolehn do nkwëryëlehn kopa ga ntehnëdëha: «Sol, Sol, soñe ye vërehneðfuho?»

⁵ Sol më tëyëka: «Ahwëhn, mo yeru?»

Më ntëkwaka: «Ami, Yesu, nte vërehneðfu ña ye. ⁶ Tame matëry, tënkëry naŵ hna, do hnam pëyaderu ile rëfëka ali ÿa.»

⁷ Vële tëfëlëniho Sol va vëhodilohna mbok ñënkani do vëhodilohna fëna nësëni iñë. Nkwëryëdëniho ðus kopa ÿa, ðare vëhnuðilawohna ahnë. ⁸ Sol matëlehn, ñes ðus, ðare golohna nund. Awa më pëlayik vák ÿa kahi tëkaryi gë Damas. ⁹ Hnë wafac warar mëpëko, do tokëðilohna, cedilohna fëna.

¹⁰ Hara, Damas hna nkeho ale hwëtahnëk do wacëðëho Ananias. Ahwëhn a karyëtahnëkawo do ntehna: «Ananias!»

Umë ntëkwaka: «Ahwëhn, ani nkebu.»

¹¹ Ahwëhn a më ntehnëka: «Yiryeyi tameki kalu ile wacëde Kalu Satah, do tere Yuða hna. Tëyalëryehna asan avë nkol Tarës ale wacëde Sol ÿa. Iÿi wati dënk iyëfa njëfad ¹² do, hn'ikaryëtahn, nukawo asan ale wacëde Ananias tënkëko tere hna do tinda wëbák ña mëpëtahna.»

¹³ Ananias më ntehnëk: «Ahwëhn, vahnë vëyabah nësëhnëniho soñe aÿi asan do pëyaniho fop wameh wante ntikëhni vahnë hu va Yerusalem hna. ¹⁴ Do njijëk hn'ani gë fanka vësankaf vësëna wasadëha va soñe pëlahni fop vële ramahnëki va.»

¹⁵ Bare Ahwëhn a më ntehnëka: «Yirye, kabi tëhna buha aÿi asan nke aryokunëhn mën, do ntidëfuha ayëtëndan uŵac mën hnë vële wok vëyena wasëwif hna gë vëhnaŵ vëlëŵ hni hna, do gë hnë vahnë vëva Isërayel hna fëna. ¹⁶ Tufëdëfuha ami dënk fop ile rëfëka korot soñe mën ÿa.»

¹⁷ Awa Ananias njilehn. Ga tëkëk, tënkëko tere hna, tinda wëbák ña Sol do ntehna: «Aÿënta mën Sol, Ahwëhn a Yesu haryëtahnëkino nkaŵ nte rëfiruho hna, payiko soñe aholahn avoka hnund g'ahaŵary do pëbahni Iyir Ipacah iña.» ¹⁸ Tañ, ile ye had vakuð wuwis njolehna vinkër Sol hna do kolëlehn mbok nund g'ahaŵary. Awa matëlehn do njarya. ¹⁹ Tac tokëk do fanka fa mbokalehna.

Sol gë vahnë vëvë Damas

Sol wafac ñëwëntiko gë vële hwëtahnëk va Damas hna. ²⁰ Pëgwëlehn karañëndëhni caliña wasëwif hna pëyahnehend Yesu Aju Wënu ÿa ye. ²¹ Fop vële hnëpadëhawo va pëmpëhnahnëkëhniwo do tëyëdëniho: «Gena bi aÿi asan horotehnëdëhëhniwo Yerusalem hna vële ramahnëka Yesu va? Do yijëna bi ani

wakwëhnampër soṇe pëlahni do njiryeryëhni hnë vësankaf vësëna wasadëha hna?»
²² Bare Sol nkwënadëhawo fanka fa karaṇ dëwü hna do wasëwif wale lëdëko Damas wã vëyëtëlohna bi ye nahadëni ante tufëdëhëhniwo wapacëk Yesu ye Arëhnayik a.

²³ Ga mbiyëk Sol hnam, wasëwif wã më pëhnani ndampo fo ndawëhnëniha, ²⁴ bare pëyayiko wante pëhnalëniha ṇa. Njëkadëho warënkã naŵ hna g'umëd gë g'anent, soṇe kolahni ndaŵi. ²⁵ Umëd ndampo, vële hwëtahnëk karaṇdëho va hnë kankel njëbënihawo, njonihã, cëlëndëniha hamëhni kece sankaf ile heceyahniko tenda hna.

Sol Yerusalem hna

²⁶ Ga tëkëk Yerusalem hna Sol njëkëhnahnëko mbarëlenti gë vëréfal va, bare fop ntakekëhniwo g'umë, kabï vëhwëtahnëlohna bi paryi gë vëhni nkentik. ²⁷ Awa Barë nabas më nufëka njoka vëfayik hna. Umë tëfëtanëhnëkëhni gante nukawo Sol Ahwëhn ka nkaŵ Damas hna do gante nësëhnëkawo Ahwëhn ka. Pëyakëhniwo fëna gante karaṇdëhëhniwo vahnë va g'uŵac Yesu wã Damas hna g'ikwëtahn cankaf.

²⁸ Kobëri tac, Sol gë vëhni nkentiko, njasëlehnëdëho Yerusalem hna gante ñad ka do karaṇdëhëhniwo vahnë va g'uŵac Ahwëhn a g'ikwëtahn. ²⁹ Nësëhnëdëhëhniwo fëna wasëwif wale hnësëd wanës wagërek ṇa do nkwajëlëdëniho gë vëhni, bare vëhni fëna njëkëlehnëdëniho ndawëniha. ³⁰ Ante njëtani vële hwëtahnëk ṇa më njonihã hafo hn'ankol Sesare hna do, hnam, më cañëtëniha nji hn'ankol Tarës hna.

³¹ Awa fop vële hwëtahnëk vëvë Yude, Galile, do gë Samari hna yam nkeniho, naŵëdëniho hnë kwëtahn hna; ankaŵ Ahwëhn ṇa tëfëdëniho, do nkwënadëniho, g'idëma Iyir Ipacah iṇa.

Iyërën Ene

³² Hnë wafac warac Piyer njasëlendëho nkal hna fop. Hnë fac ryampo cabëko hnë vële hwëtahnëkawo Yesu do lëdëko hn'ankol Lida hna. ³³ Umë tëkatëka asan ale ŵacik Ene. Vorovoro nkeho: matëlohna hn'ipad dëwü hna kobëri wabëhn mbëd gë watar. ³⁴ Piyer më ntehnëka: «Ene, Yesu Këris njërënëki! Matëry afëhwët ipad hu ṇi.» Ene matëlehn taṇ. ³⁵ Fop vële lëdëko Lida va gë vëvë lañ Saron va nunihawo do kwëtahnënihawo Ahwëhn a.

Ibëhn Dorëka

³⁶ Asëval ale hwëtahnëk yeho nkol nte ŵacik Yafa. Tabita maciko. Uŵi ŵac «Dorëka» ye gë wanës wagërek ṇa, (umë lehnëde «incaw»). Uli fërën fo pabëko g'uryema vëhaŵëhna. ³⁷ Wati rac tesëko cëmëlehn. Ga njaryik ñas iṇa, më kwëtik hnë cery mbë yaṇ etas hna. ³⁸ Vële hwëtahnëk vëvë Yafa va njëtaniho Piyer Lida hna nke, darël lëw hni. Më cañëtënihëhni vësan vëhi, payënihëhni aki: «Këlayiru, yij ŷal fuhn'a hara biyëlihna.»

³⁹ Awa Piyer tëfëlëntëlehn gë vëhni. Ga tëkëni, më njiryeryik cery nte ye yaṇ etas hna. Vële cëmaryëk vësan va fop tëhanihawo kotëndëni; tufëdënihawo vacud gë viyi vihawary vile ntidëho Dorëka ante nkoço cëmëna ṇa.

⁴⁰ Piyer më canëkëhni vahnë va fop. Më ndëkwëhnëk do njëfa. Tac cahëtak gë cape iñas do ntehn: «Tabita, matëry!» Umë ṇesëk. Ga nuka Piyer, matëlehn ntaña.

⁴¹ Piyer më pëlaka vák ŷa ndemaka mat. Macëlehnëhni taṇ vësëval vële cëmaryëk vësan va gë vële hwëtahnëk vëhaŵary, tufëkëhni ga njënëk. ⁴² Njëtayiko naŵ Yafa hna fop do vëyaŵah kwëtahnënihawo Ahwëhn a. ⁴³ Piyer mbiyëko Yafa hna; hnë tere avál ale ŵaciko Simo hna nkeho.

10

Piyer vëhni Korëney hna

¹ Nkeho, Sesare hna, asan ale ŵaciko Korëney; kapiten yeho hnë kaṇ wasodadë wavë Rom le ŵacëdëho «Kaṇ vëvë Itali». ² Kahnëndako icëmb Wënu ṇa, do

ntakëdëhawo umë gë vëvë tere lëwu va fop. Ndemadëhëhniwo d'us vëhaÿëhnah vëvë bulunda wasëwif va, do njëfadëhawo Wënu ña kwëlëkwël. ³ Fac ryampo, ga carëtak lav a, ikaryëtahn nuÿako: mëleka Wën nuko wapacëk ga tënkëd tere lëwu hna do ntehma: «Korëney!»

⁴ Korëney ntañëkawo mbalatënd do tëya: «Nëpadëmi, ye ye?»

Mëleka ÿa më ntehnëka: «Wënu ña nkwëryëk iyëfa hu ña do mawëhnëki. Nuk fëna ile ryemaduhëhni vëhaÿëhnah va. ⁵ Awa tame payëryihni vahnë Yafa njini njojëniha ale wacik Simo Piyer ÿa. ⁶ Hnë tere avál ale wacik Simo hna nke, ale lëdëk tëfary wov hna.»

⁷ Ga njik mëleka le hnësëhnakëndëha ÿa, Korëney më macëkëhni tañ vëhi vëryokuñ vëlëwu hna do gë sofadë ryampo ale ryokuñëhnëdëhawo. Arac fëna ahahnëndak soñe Wën yeho. ⁸ Umë pëyakëhni fop ile ryëcëtak takan ÿa, tac payëlehnëhni gë Yafa.

⁹ Ga pacëk, ante nkëhnëko tëk lav a nkaf hna, njidëniho do tëhaniho Yafa. Hnë wati rac Piyer kayëko yañ teras cery hna soñe iyëfa. ¹⁰ Umë njoka inte do ñadëho tok. Wati nte nëgëhnëdëho roka ña, më nuk iñë hn'ikaryëtahn. ¹¹ Umë nuk ambin ña ga pidëtak, do iñë sëlëndajëdëho nkal li, nkeho had ipand yankah nte fërëtik do pëlayi vacape vanah tak. ¹² Hn'ipand tac, sifa wulaw' gë wusaw' fop yeho hnam, gë vile huhad' nkal li, do gë wusëry. ¹³ Më nkwëryëk kopa ga ntehnëdëha: «Matëry, Piyer, dawëryihni do asemëhni!»

¹⁴ Bare Piyer më ntëkwak: «Muk! Ahwëhn, kobëri tokëla ile mbañëk sariya fu ÿa ma wok pacëna.»

¹⁵ Kopa ÿa më mbok ntehnëka kat: «Ant'alehn pacëna ile pëyahnek Wën pacëk ÿa.»

¹⁶ Wahwënta warar ntiyako koyëna, tac pand inja mbokalehn g'ambin.

¹⁷ Piyer pëmpëhnahnëkawo do tëyadëho bi ye pëhnëtanëd' iñë ile nuk ÿi. Hnë wati rac, vële payiko Korëney va tëyalëdëniho tere Simo ÿa, do tëkëlehnëni rënka hna. ¹⁸ Umë mëcalëni tëyëni: «Ani bi nke asan ale wacëdë Simo Piyer ÿa?»

¹⁹ Wati nte nkoko Piyer nahand soñe iñë ile nuk ÿa, Iyir Ipacah inja më ntehnëka: «Nëpary, vësan vërar rëyalëdëhi. ²⁰ Cëlëry, ayiwu tame gë vëhni hara gwajëlehnalihna, kabi ami fayikëhni.»

²¹ Awa Piyer më cëlëk nji hn'ile nkeni vësan hna do ntehnëhni: «Ami ye ale yëkëlehnëduna. Soñe ye yijërun?»

²² Umë ntëkwaniha: «Kapiten ale wacik Korëney ÿa fayikëfu. Asan asatah ye, ale lakëdëha Wënu ña do wasëwif w'a fop ñahnëniha. Mëleka Wën lehnëka macehni ayi tere lëwu hna soñe nëpa ile lehnëduha ÿa.» ²³ Awa Piyer më ndënëkëhni ndakëntini hnam.

Ga pacëk, kahnëtantëlehnë gë vëhni do vëryampo hnë vële hwëtahnëk vëvë Yafa va ntapëhnanihawo. ²⁴ Ga mbok pac kat, tëkëlehnëni Sesare hna. Korëney napëdëhëhniwo; payëhnëkëhniwo vahnë vëlëwu va do gë wëlawo'wu w'a njijëni. ²⁵ Wati nte nkëhnëko tënk Piyer tere ña, Korëney kacakawo, ndëkwëhn nkaÿa g'icëmb. ²⁶ Bare Piyer matëndëkawo ntehma: «Matëry! Ahnë fo yëbu, ami fëna.»

²⁷ Tac, ante nkonihho nësëlëndëni gë Korëney tënkätëndëni tere hna, Piyer tëkatëkëhniwo hnam vahnë vëyabah ga mbarëni. ²⁸ Umë ntehnëkëhni: «Njëtërun sariya wasëwif ÿa ma'wëryanëlahna sëwif njind hnë tere ale wok gena sëwif ma nkeni lawo. Bare ami, Wënu ña nkwëryëndanëko tëfëlahna kehayi ahnë, ntiyi ale wok pacëna. ²⁹ Soñe umë ye, ante macirunëho ñi, njijëbu hara nahalenta. Awa ñakëndëbu yëtu bi ye wacehnirunëho.»

³⁰ Korëney më ntëkwaka: «Nuÿak wafac wahnah, gë iÿi wati ki dënk, ÿal mën hna nkebuho, iyëfa ibë g'anent ña, yëfadëfuho. Tañ, asan ale liyak viÿi vilancah

kahnëlehn haryënkw mën ³¹ do nteho: “Korëney, Wënu ña nkwëryëk iyëfa hu ña do kwëtahnëk hakili idema nte ryemađuhëhni vëhaÿëhnañ ñi. ³² Awa payëryihni vahnë Yafa ñjini njojëniha Simo Piyer. Hnë tere avál ale wácik Simo nke, ale léđëk tëfary wov hna.” ³³ Payëlehnëryibuhëhni vahnë do camehnëmi gante mawëru ayij ki. Tame, haryënkw Wën hna nkebun soñe ahnëpayi fop ile ntehnëki Ahwëhn afëyafu ÿa.»

Wanës Piyer hnë tere Korëney hna

³⁴ Awa Piyer më tebak wanës ña ntehn: «Tame nkwëryëbu đus: Wënu ña debëndëlehnëleñhniha vahnë va, ³⁵ bare, hn'inkal-wo-nkal hna, ale-wo-le lakëđëha g'umë do lid usatah a, Wënu ña nëñahnëđëha g'ahnë arac. ³⁶ Njëterun Wënu ña nësëhnëkëhniwo bulunda Isërayel ÿa soñe pëyahñëhni yam lëwu le hnuÿade gë Yesu Këris, nte ye Ahwëhn vahnë fop ña. ³⁷ Ga ndëcëk ante ntehnëđëhëhniwo San vahnë ntini njaryini ña njëterun ile liyako pëgw Galile hna ten hafo Yude hna fop. ³⁸ Tac njëterunëha fëna Yesu mbë Nasaret do gante njëđaka Wënu ña Iyir Ipacah, pëbëneka fanka. Umë njasëlehnëk hna ntitënd ufërën do, kabi Wënu ña gë umë nkeniwo, njërëñëđëhëhniwo vële mbërehñëđëho Sintani.

³⁹ «Wasede ile ntik fop Yerusalem hna do gë ile wojëk hn'inkal wasëwif wã yebun. Vëhni, hnë kërëwa pakëniha, ndawëniha. ⁴⁰ Bare Wënu ña mbëhnëndanëka fac rarëna hna; do ntik tufëhna. ⁴¹ Gena haryënkw bulunda hna fop tufëhnako, bare haryënkw fuhnë, wasede wale tëhnako Wënu ña umë dënk kobëri ña do tokëlahñëbun celahnëbun g'umë ante mbëhnëndanëkawo Wën vësëm ña. ⁴² Ntehnëkëfu harañëfuni bulunda ÿa do fëyahñëfu umë ye ale tëhñak Wën kitiñëhni vësëm gë vële wok vësëmëna va. ⁴³ Soñe lëwu ÿa nësëni wakila ña fop. Ntehnëni ale-wo-le hwëtahnëđëha ÿa nuÿad soñe lëwu ÿa itavëhn wameh wadëwu ña.»

Vële wok vëyena wasëwif hnuÿad Iyir Ipacah

⁴⁴ Ante nësëđëho Piyer watac ña, Iyir Ipacah iña cëlëlehnï hnë vële hnëpadëho wanës wadëwu hna fop. ⁴⁵ Wasëwif wale hwëtahnëko lapëhñakawo Piyer, ga nuni njëđayini Iyir Ipacah iña vële wok vëyena wasëwif va fëna, pëmpëhnahnëkëhniwo đus. ⁴⁶ Nkwëryëđëñihëhniwo ga nësëđëni vanësa vante wok yëtina do cëmbëđëñihawo Wënu ña.

Awa Piyer më ntehnëk: ⁴⁷ «Hak kode ñwëÿi vëyaryëđëna hnë wënka vële hnuÿak Iyir Ipacah iña had gë fuhnë ki?» ⁴⁸ Tac më ntehnëk njaryini g'uŵac Yesu Këris wã. Më tëyëniha Piyer ñëwënti gë vëhni wafac toye.

11

Itëfëta Piyer Yerusalem hna

¹ Vëfayik va gë vële hwëtahnëk vële yeho hnë resiÿo Yude va njëtanïho vëryampo hnë vële wok vëyena wasëwif va kwëtahnëni wanës Wënu ña. ² Awa mbokajënd tuñ PiyerYerusalem hna, wasëwif wale hwëtahnëkawo Yesu va niradëñihawo ³ ntehnëndëni: «Tënkëru hnë vële wok vëyena wasëwif do tokëntiru gë vëhni!»

⁴ Awa Piyer pëgwëlehn tëfëtanëhnëndëhni ile ryëcëtake ÿa, ryampo, ryampo, ntehnëhni: ⁵ «Wati nte nkebuho Yafa ña, iyëfa mbë g'anent yëfadëfuho hnutu iñë hn'ikaryëtahn ga cëlëndajëđ g'ambin: ile ye had ipand yankah inte fërëtik pëlayi vacape vanah nkeho, cëlëndajëđëho yijënd darël mën. ⁶ Njëkëđëfuho wapacëk ile yeho hn'ipand tac ÿa, umë hnuhëhni wusaŵ, gë wulaŵ, gë wule huhad nkal li do gë wusëry. ⁷ Tac më wëryëbu kopa ga ntehnëđëho: “Matëry, Piyer, đawëryihni do asemëhni!”

⁸ «Bare më lëkwađu: “Muk, Ahwëhn! Kobëri tokëla ile mbañëk sariya fu ÿa ma wok pacëna.”

⁹ «Kopa ÿa më mbok ntehniko g'ambin: “Antë alehn pacëna ile pëyahnek Wën pacëk ÿa.” ¹⁰ Watac wahwënta warar ntiyako koyëna, tac fop mbokalehn g'ambin.

¹¹ «Hara, hnë wati rac dënk vësan vërar rëkiko tere ile yehahnëbuho hna: Sesare matiniho do hnë ÿal mën hna payijiniho. ¹² Iyir Ipacah iña më ntehnëko rëfëlëfu gë vëhni hara gwajëlehna. Vëÿënta mën imbëd g'aryaw vële yojëbu hnani vi ntapëhnanihowo Sesare hna do tënkëbunëho gë vëhni per tere Korëney hna. ¹³ Arac tëfëtanëkëfuno gante nukawo mëleka ile rënkëko tere lëwu ÿa do lehnëkawo: “Payëryihni vahnë Yafa hna soje njojëniha Simo nte wacëde Piyer. ¹⁴ Pëyađëhi wanës wante fehëtëdëhu wëjë gë vëvë tere hu va fop.”

¹⁵ «Awa pëgwëbuho hnësëhnëndëwëhni ante cëliko Iyir Ipacah iña hnë vëhni gante cëliko ten hnë fuhnë ka. ¹⁶ Ryënkwëtalehnu wañi wanës Ahwëhn: “San gë wënka njaryëdëho, bare wuhnë, g'Iyir Ipacah iña njaryëderun.” ¹⁷ Awa Wënu ña koyëna njëdëkëhni Iyir Ipacah iña gante njëdëkëfu ante kwëtahninëka Ahwëhn a Yesu Këris. Mo lë yëbu, ami, wëÿahnu ile ntik Wënu ña?»

¹⁸ Ante nkwëryëniho wañi wanës ña, fop ndemëhnalehnëniho do cëmbëndëniha Wënu ña ntehnëndëni: «Awa paryi nke Wënu ña njëdakëhni vële wok vëyena wasëwif imëk nkwëcëtani vankeya vantëw hni va do nuÿani itënk uwám usër hna.»

Mbara vële hwëtahnëk vë Antiyos

¹⁹ Vële hwëtahnëkawo Yesu va fop mbërehniniho ante ndawiko Ecen ña do umë forosnehnënkëhniwo campëni. Vëryampo hnë vëhni njiniho hafo Fenisi, Sipër, do gë Antiyos, bare wasëwif fo karanëdëniho wanës Wënu ña. ²⁰ Vëryampo vëvë Sipër do gë Siren va njiniho Antiyos hn'ile karanëdënihëhniwo Wanës Wakasëk ña soje Ahwëhn a Yesu vële wok vëyena wasëwif. ²¹ Fanka Ahwëhn fa gë vëhni nkeho. Afo kore yabah kwëtahnëniho do mawëni tëfëndëniha Ahwëhn a.

²² Awa vëvë mbara vële hwëtahnëka Yesu vë Yerusalem va njëtaniho wañi wakasëk do payëniha Barënas nji Antiyos hna. ²³ Ga tëkëk nut gante njëdëkëhniwo ka Wënu ña vële hwëtahnëk va, natëkawo do kamënaÿehnkëhniwo fop vële hwëtahnëk va nko kahnëndanëhnëniha Ahwëhn a g'ikwëtahn yawah. ²⁴ Barënas asan a fërën yeho, pëbëkawo Iyir Ipacah iña do g'ikwëtahn iña hnë wati rac vahnë vëyabah kwëtahnënihawo Ahwëhn a.

²⁵ Tac Barënas njilehn hn'ankol Tarës njëkëlehnehna Sol. ²⁶ Ga nujëka, umë njojëka Antiyos. Umë ntini bëhn ÿa fop hnë cery sali vë hnam hna, do karanënihëhni vahnë vëyabah. Antiyos hna maciniho vële hwëtahnëk va ryënkwëryënk wë ÿa Vahnë Këris.

²⁷ Hnë wafac warac, wakila matëniho Yerusalem njini Antiyos. ²⁸ Aryampo hnë vëhni Agabus maciko. Iyir Ipacah iña hnësendëhawo ntehn biÿëdina inte canka yed duniÿa hna fop. (Nkelehn, hnë wati nte nkeho Këlod ahnaÿ a.) ²⁹ Awa vële hwëtahnëk vëvë Antiyos va pëhnalehnëni ale-wo-le hnë vëhni njëdahn ile mëkëd ÿa njëdanahnini ndemahnini vële hwëtahnëk vëvë resiÿo Yude va*. ³⁰ Umë ntiniho do njëdanihëhni uyëd rac Barënas gë Sol njinenëhnënihëhni vicër va soje vële hwëtahnëk Yude va.

12

Icëm Sak do ipëla Piyer

¹ Hnë wati rac, ahnaÿ ale waciko Erođ Agëripa ÿa këm fo ntidëhëhniwo vëryampo vëvë cery sali vë Yerusalem va. ² Umë ndawëhnëka gë sëlame Sak, aheryu San. ³ Nuko watac nëjëkëhniwo wasëwif wë, awa hnë wati ambënt mburu kwëhn levir këm hna, më pëlayehnkëka Piyer fëna. ⁴ Ga pëlayik Piyer më cëdëhnëka, do kwëtëhnahnëhni

* **11:29** 11.29 Vële hwëtahnëk vëvë resiÿo Yude va wasëwif wë ye.

wakore wahnah wasodafe wahnah wahnah nëmpëtëlëndëni njëkandëniha. Ñadëho tufahna bulunda hna ge ndëcëk ambënt Pak ña.

⁵ Awa Piyer kaso hna kwëtiko, bare vëvë cery sali va muntadënihawo Wënu ña kwëlëkwël soje lëwu ÿa.

Itav Piyer

⁶ Hara umëf nte pëhnahnëko Erođ, ge pacëk, njohna Piyer kitinji tase bulunda ña, Piyer gë vankëncä ñabëlehniniho gë wasodafe wahi. Yëbëlan lëw hni ndakëko wakwëf do vëyëka vëhi vëyëntaŵ va ale-wo-le yëwä lëwu hna nkeho haryënkwrënka kaso hna. ⁷ Tañ, mëleka Ahwëhn karyëtahnëka kaso hna gë humpen hucankaf. Mëleka ÿa më ñakëka Piyer wabëv hna, nëgëta do nteha: «Matëry ñap!» Awa vankëncä va njolehn wëbák wadëwu hna.

⁸ Tac mëleka ÿa më ntehnëka: «Ñëbary ryil hu ÿa do afërya wapary hu ña.» Piyer më maŵëhnëka do mëleka ÿa më nkwënëk: «Cudary cud cankaf hu ñi do arëfe.» ⁹ Piyer më tëfëlehnëdëha hara yëtëna toña ye fop ile ntidëho mëleka ÿa: ntiyahnëkawo hudakery ye. ¹⁰ Umë ndëcënihëhni vëyëka vëryënkwrëryënkwrë va, tac vëhigëna va do tëkëlehnëni haryënkwrënka waryëhwëra ile pabëlëni inaw ña. Rënka rac pidëtalehn umë fo haryënkwr lëw hni. Cahnëlehnëni tondani ankaŵ, do tañ mëleka ÿa tavëlehna.

¹¹ Awa Piyer më njavëtëk ile liyak ÿa do ntehn: «Tame, njëtëbu đus toña ye: Ahwëhn a payika mëleka lëwu ÿa, pehëto hn'imëk Erođ hna do gë fop wameh wante ñakëndëni ntiniho bulunda wasëwif wä.»

¹² Ga njavëtëk watac, më njik tere Mari, hnëmu San nte wacëde fëna Marëk hna. Vahnë vëyabäh varëko hnam soje iyëfanëhn dëwu. ¹³ Më mbankëk rënka ÿa do aryokuñ ale waciko Rod më njijëk do tëya bi mo ye hnam. ¹⁴ Më njavëtëk hohna lëwu ha do, hnatah lëwu hna, tavëlehn pidëtëna, nkary bambery pëyahñ: «Piyer ye! Për hna nke!»

¹⁵ Umë ntehnëniha: «Cenaki!» Bare njawëhëko paryi toña ye. Awa më ntehnëni: «Mëleka lëwu ÿa rëfëka nke.»

¹⁶ Piyer nkoko mbankënd. Ga pidëtëni rënka ÿa, nutëniha, pëmpëhnahnëkëhniwo. ¹⁷ Umë ndëkwänëkëhni gë vák yï ndemëhnani do tëfëtanëhni gante canika Ahwëhn a hnë kaso ka. Umë mbok ntehnëk kat: «Pëyaryina Sak gë vëyënta fu vëyëntaŵ va.» Tac më cahnëk nji sëñ hawary.

¹⁸ Ga pacëk, uryëñah sankaf yeho wasodafe hna; tëyëlëdëniho bi ne nke Piyer. ¹⁹ Erođ ntehnëko njëkëlehni, bare nuyilohna. Umë tëyëhnëkëhni vëyëka va do, kabi vëyëtëna hn'ile nke Piyer hna, më ntehnëk ndawini. Tac, Erođ më matëk Yude hna nji Sesare, hnam ñëwëko toye.

Icëm Erođ Agëripa

²⁰ Hara Erođ ntavëkawo đus gë vëvë Tir gë Sidon va. Vërac më maŵalëni soje njijëni nësëlëni. Nuñaniho ten nkeni lawo gë Bëlasëtis, asankaf vëryokuñ vëvë tere ahnaŵ va; tac më njini muntaniha Erođ mbokani nkeni yam kabi ile tokëdëni vankol vantëw hni ÿa fop nkal dëwu hna matëdëho.

²¹ Hnë fac le cëbëniho hna, Erođ më ntiyak viyi ucankaf va, ntaña tinki naw dëwu hna do nësëhnëhni bulunda ÿa fop. ²² Bulunda ÿa cëmbëdënihawo, ndekatëndëni: «Had wën nësëd, gena had ahnë!» ²³ Bare, wati rac dënk, mëleka Ahwëhn a tesëndanëkawo Erođ, kabi bësalaŵohna Wënu ña untënah ntëwu ña. Awa më tokëniha vandur cëmëlehn.

²⁴ Hara wanës Wënu ña campëdëho g'ahawary nkal hna.

²⁵ Barënbas gë Sol, ante puhnaniho đoku lëw hni Yerusalem ña, mbokaniho do njoryeryënihawo San nte wacëdeho fëna Marëk.

13

Barënabas gë Sol tëhnayini soņe payini

¹ Hnë cery sali vë Antiyos hna, nkeniho wakila gë vëharan wanës Wënu ŋa: Barënabas, gë Simeyo nte wăcëdëho Avahnah, gë Lusiyus mbë Siren, gë Manaÿe arëfëlënta kobëri hn'utah Erođ Antipas, do gë Sol. ² Fac ryampo, wati nte cëmbëdënihawo Ahwëhn a do cuņëdëniho, Iyir Ipacah iņa më ntehnëkëhni: «Pitëryinëhni tame Barënabas gë Sol soņe đoku ile wăcëbuhëhni ŷa.» ³ Awa ga cuņëni do njëfa, umë tindënihëhni wëbák ŋa tavëlehnënihëhni njini gë đoku rac.

Barënabas gë Sol Sipër hna

⁴ Koyëna payëkëhniwo Iyir Ipacah iņa Barënabas gë Sol; më njini ten Selusi hna. Hnam kayëniho sisikulu njini tinti mbë wov nte wăcic Sipër. ⁵ Ga tēkëni Salamin hna, pëgwëlehnëni pëyahndëni wanës Wënu ŋa vacaliņa wasëwif hna. San-Marëk fëna gë vëhni nkentiko do ndemađëhëniwo.

⁶ Koyëna ndëcëtaniho tinti mbë wov ŋa fop hafo naŵ Pafos hna. Hnam, më tēkatëniha sëwif le wăciko Bar-Yesu. Ali mbilayo kavëla yeho do kila ntiyako. ⁷ Guverëner tinti ŷa Serëgiyus Polus maciko do Bar-Yesu lawo lëwü yeho. Guverëner ŷa asan aritah yeho. Arac më macehnëkëhni Barënabas gë Sol, kabî ñadëho nkwëry wanës Wënu ŋa. ⁸ Bare ambulayo Elimas, (macik koyëna kabî Elimas fëhnëtanëk ambulayo gë Wagërek ŋa) kasëkëhniwo memaÿehnahna guverëner ŷa antë kwëtahn wanës Wënu ŋa. ⁹ Awa Sol, Pol macëdëho fëna, pëbëkawo Iyir Ipacah iņa, umë ntaņëka ¹⁰ do ntehna: «Aroka vahnë! Afëbah wamër! Fatah Sintani! Ale ŷewëk fop ile satëk! Guve tavëđu mpaÿëmpaÿehn toņa ŷa soņe antë tēfëniha Ahwëhn a? ¹¹ Tame, nëpary: Ahwëhn a ndafëđëhi, mëpëđu do bokëđila ahnu humpen ulav ha hafo mbiÿ toye.»

Wati rac taņ, vinkër Elimas va mëhwëryëlehn, nkelehn hn'umëđ mbahnah do cahëtalehnëdëho gante-wo-gante, njëkëlehnanda ale hahëđëha. ¹² Guverëner ŷa, ga nuk ile liyak ŷa, kwëtahnëlehnëkawo Ahwëhn a Yesu; pëmpëhnahnëkawo đus ikaraņ nte karaņiko soņe lëwü ŋa.

Ikaraņ bë hn'ankol Antiyos mbë Pisidi

¹³ Ga ndëcëni hnam, Pol gë vërefëlëntaŵu kayëlehnëni hnë sisikulu Pafos hna njini Perëg vë Pampëfili hna. Hnam San-Marëk tavëkëhniwo do mboka Yerusalem. ¹⁴ Bare vëhni, më matëni Perëg hna njini Antiyos mbë Pisidi hna. Hnam, hnë fac ntaŵëla hna, më tēnkëni caliņa wasëwif hna ntaņani. ¹⁵ Ga karaņik Sariya Moyis ŷa gë vëkayëte wakila va, vësankaf caliņa va më payëhnëk ntehnini: «Vëÿënta fu, ge kwëhnarun iñë ile hnësëđun mbara li soņe ahamënaÿehnahnu, kodun ahnësu tame.»

¹⁶ Awa Pol më matëk, ndëkwanëkëhni ndemëhnani do ntehn: «Bulunda vëva Isërayel do gë fop ŵuhnë vële lakëđëhu gë Wën vi, nëparyino! ¹⁷ Wën bulunda vëva Isërayel ŋa tëhnakëhni vacërakëlo fu vi njabënekëhniwo wati nte nkonihoh hn'uhneh Esipët hna, tac canikëhni hn'ini nkal gë fanka falëwü fa. ¹⁸ Hnë wabëhn wafëhw wahnah nduñënanëkëhniwo wula hna. ¹⁹ Tac, mbëvehnëkëhniwo wahnënk mbëđ gë wahi wavë Kanan ŵa do njëđahni nkal dëw hni ŋa bulunda lëwü ŷa kwëhnëni. ²⁰ Waņi fop mbiÿëko le rëkëk wabëhn wakeme wahnah gë wafëhw imbëđ (450) nuÿahnëndëni nkal tac.

«Ga ndëcëk watac, më njëđakëhni vësankaf vacërakëlo fu va hafo yamani kila ale wăciko Samiyel ŋa. ²¹ Awa, bulunda ŷa më tēyëni njëđayiniha ahnaŵ do Wënu ŋa më njëđakëhni Sol, aju Kis, avë hnënk Besame. Arac wabëhn wafëhw wahnah naŵëko hnë vëhni. ²² Wënu ŋa, ga ntihtëka Sol, më ntika David ahnaŵ. Më ntehnëk soņe

lëwu ŷa: “Nubuha David, aju Yese: aŷi asan ale hnëjahnëkowa dŷus ye; ntid fop ile ŷadëfu ŷa.”

²³ «Hnë vutah David hna njëdäkëhni Wënu ŷa bulunda vëva Isërayel va Afehët, gante nësëhnëkëhniwo ka, do afehët arac Yesu ye. ²⁴ Ani gë njihahnind Yesu ŷa, San ntehnëdëhëhniwo fop bulunda vëva Isërayel va nkwëcëtani vankeya vantëw hni va do njaryini. ²⁵ Wati nte nkëhnëko pu doku San ŷa, ntehnëdëho: “Mo hnaharun yebu? Gela ale hnapëdun a. Biŷëdina umë rëfidëho soŷe lëwu ŷa catëla dënk faryëtahnëwa wapary ŷa.”

²⁶ «Vëŷënta mën, wuhnë vutah Abëraham do wuhnë fop vële lakëdëhu gë Wën vi: soŷe lëw fu cañëtik Wënu ŷa wanŷi wanës ipeh. ²⁷ Vahnë vëvë Yerusalem va gë vësankaf vëlëw hni va vëyavëtëlawohna bi mo ye Yesu do vëwëryëlohna wanës wakila wade haraŷëde ntawëla-wo-ntawëla ŷa. Bare ante ndawëhnënihawo Yesu ŷa wanës watac ntiyako: ²⁸ tëyënihawo Pilat ndawëhna mama nkonihawo vëhnuŷana toña ile ndawëhnahnëdëniha. ²⁹ Ga ntini fop ile nësëko Vikerëh soŷe lëwu ŷa, umë cëlëndëniha kërëwa hna kwëtëniha hn'iyag. ³⁰ Bare Wënu ŷa mbëhnëndanëka vësëm hna. ³¹ Tac, hnë wafac wayabah, Yesu tufëhnakëhniwo vële lapëhnajëkawo kobëri Galile hafo Yerusalem va do ye tame wasefe walëwu haryënkwa bulunda vëva Isërayel hna.

³² «Fuhnë dënk, Wanës Wakasëk watac yonëhnijirun: ile ntehnëko Wënu ŷa ntinëhnëdëhëhni vacërakëlo fu ŷa, ³³ ntinëhnëkëfu tame fuhnë, vutah vuntëw hni va; umë ye ile mbëhnëndanëka Yesu vësëm ŷi. Kerik hnë Kayëte Wahnëw higëna hna nësëk soŷe rac ntehn:

«“Ajë mën yeru. Pëgw dol Rëm hu yebu.”»

³⁴ Wënu ŷa nësëko mbëhnëndanëdëha vësëm hna do nkal tokëdilahna muk. Koyëna nësëko:

«“Toña hnësëhnëdëmu, njëdadëmu ami dënk, vëŷi viferën vile vëŷëd gante ntehnëbuhawo David ka.”»

³⁵ Umë mbok ntehnëk kat hn'ikerëh kawary:

“Tavëdilihahna aryokun hu, nkël yag hna.”»

³⁶ Gena soŷe David nësëko. Umë, ndokunëko doku ile kwëtehnahnëkawo Wënu ŷa hafo puhna, tac cëmëko do darël warëmu hna mbañiko do nkëlëko. ³⁷ Bare soŷe ale mbëhnëndanëko Wën ŷa, arac gëlëna.

³⁸ «Awa, vëŷënta mën, tëfëka ayëtu: Yesu ntik ile rëfëka aravëhnahniwo wameh hun ŷa gante pëyahnëdëfun ki. ³⁹ Koyëna, ale-wo-le hwëtahnëka ŷa tavëhnëde wameh ŷa. Itëf Sariya Moyis ŷa kodilohna nti rac. ⁴⁰ Awa, keharyin: antë nkewu ile kerëni wakila ŷa:

⁴¹ «“Yëkëryin, wuhnë vële pëbëk iyaf, pëmpëhnahnëryiwu do cëmëryin! Nudun ntidëfu wati fu li doku ile worun kwëtahnakëndiluhna ge ahnë nësëhnakëndëhu!”»

Koyëna nësëko Pol.

⁴² Ante cahnëdëniho Barënas gë Pol caliŷa hna, ntehniniho mbokajëni ntawëla nte ryavid hna mbok nësëni soŷe watac fo kat. ⁴³ Ga pitëlëni mbarëla hna, wasëwif wayabah gë vële salinëntik caliŷa wasëwif va tëfëlehnënihëhniwo vëhni, Pol gë Barënas. Vëhni, nësëhnëdënihëhniwo do kamënaŷëhnëdënihëhniwo nko kahnëndanëniha Wënu ŷa g'idema dëwu ŷa.

⁴⁴ Ntawëla nte ryaviko ŷa, vahnë vëvë naw va fop mbarëlëniho nëpa wanës Ahwëhn ŷa. ⁴⁵ Wasëwif wëryampo, ga nunihëhni iŷi kore, pëbëkëhniwo iñëwary; umë nkwajëniha Pol do njewëniha.

☆ 13:33 13.33: Wahnëw 2.7 ☆ 13:34 13.34: Esayi 55.3 ☆ 13:35 13.35: Wahnëw 16.10 ☆ 13:41 13.41: Abakuk 1.5

46 Pol gë Barënabas më ntehnënihëhni g'ikwëtahn: «Tëfëkawo ahnësëhniwu wanës Wënu ña wuhnë ten. Bare kabi ñwëyërun, tufahnërun koyëna tëfëluhna ahnuyëwawu uwám usër wã. Tame njidëfun gë vële wok vëyena wasëwif. 47 Wëlin gante ntehnëkëfuno Ahwëhn ka:

«“Ntimi humpen wayal wï, ayohahn Wanës Wakasëk ña soñe pehëtahnini vahnë va hafo hn'ile tëkwik duniya hna!”✠»

48 Vële wok vëyena wasëwif va, ga nkwëryëni wañi wanësë, natëkëhniwo, pëgwëlehnëni cëmbëndëniha Ahwëhn a soñe wanës wadëwu ña. Fop vële rëfëka tënkëni uwám usër hna kwëtahnëlehnëni.

49 Wanës Ahwëhn a campëdëho hnë resiyo rac fop. 50 Bare wasëwif wëryampo cënkwenihëhniwo vësëval vële lënënik vële salijëko caliña wasëwif, rëfëdëho wanës Wënu va, do gë vëvë karyënkwa nañ va. Njonëhnihihëhni vëhni, Pol gë Barënabas, uryëñah sankaf do ntalehnënihëhni yal hni hna. 51 Vësan vëhi va mbankaniho ivëd wapary wadëw hni ña tufahnëhni vëwawëna, njilehnëni Ikoniyum. 52 Bare ge vëvë Antiyos vële hwëtahnëk va ye, pëbëkëhniwo uhnatah do g'Iyir Ipacah ña.

14

Pol gë Barënabas Ikoniyum hna

1 Ikoniyum hna fëna, Pol gë Barënabas tënkëniho caliña wasëwif hna do nësëniho wanës wapacah hafo wasëwif wayabah gë vële wok vëyena wasëwif kwëtahnënihawo Yesu. 2 Bare wasëwif wale wëyëko vëhwëtahnëdina va cënkwëdënihëhniwo vële wok vëyena wasëwif nahanëhndënihëhni uweh fo vële hwëtahnëk va. 3 Pol gë Barënabas mbiyëniho Ikoniyum hna. Njwëñëniho wanës wadëw hni ña, pëbëkëhniwo ikwëtahn ña Ahwëhn hna. Ahwëhn a njëdadëhëhniwo imëk ntindëni vifëmpëhnahnah do gë wëdahëse do koyëna njwëñëdëniho toña ile karanjëdënihëhniwo vahnë soñe ifërën ile ntinëhndëfëhëhni Wën vahnë vëlëwu va. 4 Vahnë vëvë nañ va, nahan dëw hni ña nëmpëlëko: vëryampo gë wasëwif wã nkeniho, vëyëntañ va gë vëfayik va. 5 Wasëwif wã gë vële wok vëyena wasëwif va, do gë vësankaf vëlëw hni va, pëhwëtaniho ntinëhëhni këm fo vëhni Pol gë Barënabas do ndawënihëhni gë wëraka. 6 Bare vëhni, njëtandëni tuñ nkaryëlehnëni gë cape Lisëtër gë Derëb, hnë resiyo Likawoni hna, do gë caharañ lëwu ya. 7 Hnam fëna pëgwëlehnëni pëyahnëdëni Wanës Wakasëk ña.

Pol gë Barënabas Lisëtër hna

8 Nkeho asan Lisëtër hna. Asan arac kwëlëkwël ntañadëho, kabi vorovoro nkehawo wakwër ñi; koyëna nagiko, kobëri yasëlohna. 9 Ante nësëdëho Pol ña, nëpadëho. Pol ntañëkawo do nuko kwëhnañ ikwëtahn njërënahni*. 10 Awa umë ndekahnëka: «Matëry, kahnëry!» Asan a ntoñalehn, kahn, pëgw njasënd.

11 Kore ya, ga nuni ile ntiko Pol ya, umë ndekani gë wanës wabë nkal Likawoni ña: «Wamën ña mbacani vahnë do cëlini yal fu li!» 12 Umë macëniha Barënabas «Sus†» do Pol «Herëmes», kabi Pol yeho ahnës wanës ya. 13 Asëna ava Sus ya, njojëkëhniwo wuhni wule hayëtik haryënkwa rënka nañ hna hn'ile nkeho caliña ntëwu hna: ñadëniho gë kore ya cënanëhndënihëhni sadëha vëhni Pol gë Barënabas.

14 Bare ante njëtaniho vëfayik vëhi va, citëniho viyi vilëw hni va tufahnëhni vëyadina koyëna do ntëfëni gë kore ndekahatëndëni: 15 «Wëlawo fu, tëfëluhna aliwu koyëna. Vahnë fo yebun, had wuhnë. Wanës Wakasëk ña yonëhniñirun, aravëtehniwu fop wañi waravahn wahwëhn nafa këm wale sëmbëdun wï do

✠ 13:47 13.47: Esayi 49.6 * 14:9 14.9 Do nuko kwëhnañ ikwëtahn njërënahni: Kodë nkwëryi njërënahni ma pehëtahni. † 14:12 14.12 Sus gë Herëmes: Wamac waki hnë wamën Wagërek hna ye.

asahëtawu gë Wën paryi ka, hunte lik ambin ɲi, g'inkal ɲi, wov yi gë fop ile yehëhna hnam ya. ¹⁶ Wati le ryëcëk ya, tavëkëhniwo wayal wi fop tëfëndëni vankawã vantëw hni va dënk. ¹⁷ Bare, tufahnëdëho kwëlëkwël g'ipërëna nte ntidëho ɲa. Njëdadëhu rëv ya do njëdadëhu ibarëp roka yabah, mawëryanëdëhu ile rokëdun do pëbënëdëhu walawary hun wa uhnatah.» ¹⁸ Wëlakënde ga nësëdëniho aki vëfayik va ntakaryëkëhniwo tavëtehnënihëhni kore ya cënah dëw hni sadëha ɲa.

¹⁹ Hnë wati rac dënk wasëwif watiko Antiyos mbë Pisidi g'inaw Ikoniyum, cënkwenihëhniwo kore ya ntutëniha Pol gë wëraka soje ndawëniha. Ntiyahnëkëhniwo cëmëk awa më kuhëniha canëniha naw hna. ²⁰ Bare ante kwërënihawo vële hwëtahnëk ɲa, matëko do mbokanti g'inaw. Ga pacëk më njini gë Barënas Derëb.

Iboka Antiyos mbë Siri ɲa

²¹ Pol gë Barënas pëyahnëniho Wanës Wakasëk ɲa Derëb hna. Hnam vëyabah kwëtahnënihawo Yesu. Tac mbokani Lisëtër, Ikoniyum do gë Antiyos mbë Pisidi hna. ²² Njawënëni wasakahn vële hwëtahnëk va, kamënaÿehnehni nkoni njawënëni kwëtahn ɲa do ntehnëdënihëhniwo: «Tëfëkëfu mbërayin dus tënkahnin Naw ambin hna.» ²³ Hnë cery sali-wo, tahnënihëhniwo vicër, do ga cuɲëni do njëfani, më kwëtahnëniha Ahwëhn a, umë ale kwëtahnëni ya. ²⁴ Tac më ndëcëni resiyo Pisidi hna, njini resiyo Pampëfili. ²⁵ Umë pëyahnëni wanës Wënu ɲa inaw Perëg hna, tac njilehnëni inaw Atali.

²⁶ Hnam më kayëni sisikulu njini Antiyos mbë Siri, hn'inaw nte kwëtiniho hnë wëbák Wën soje iÿi doku ile puhnani tameki yi. ²⁷ Ga tükëni Antiyos hna, umë mbarënihëhni vëvë cery sali va fop tëfëtanënihëhni ile ntiyehnekëhni Wënu ɲa fop, do gante pidëtëni rënkakwëtahn ɲa soje vële wok vëyena wasëwif va, vëhni fëna kwëtahnëni. ²⁸ Pol gë Barënas nëwëniho afo mbiÿ hnë vële hwëtahnëk vëvë Antiyos hna.

15

Nkwajëla soje háci ya

¹ Wati nte nkoniho Pol gë Barënas Antiyos hna vësan watëko Yude tükini hnam do pëgwëlehnëni karanëndënihëhni vële hwëtahnëk va ntehnëndëni: «Kodeluhna afëhëtiwu age káciluhna gante ntehnëk Sariya Moyis ka.» ² Pol gë Barënas nkwajëlëniho dus gë vëhni soje watac. Awa umë pëhnani Pol gë Barënas do gë vahnë vëhawary vëvë Antiyos va njini Yerusalem tÿënihëhni vëfayik va gë vicër va soje watac. ³ Awa cery sali ya më payëkëhni njini. Më tëfëni hn'inkal Fenisi do gë Samari, tëfëtahëndëni gante kwëtahnëniha vële wok vëyena wasëwif va Ahwëhn a. Wakasëk watac natëdëhëhniwo dus vële hwëtahnëk va fop. ⁴ Ante tükëni Yerusalem ɲa, vëvë cery sali va hacakëhniwo, gë vëfayik va do gë vicër va, do më tëfëtanënihëhni fop ile ntiyehnekëhniwo Wënu ɲa.

⁵ Bare, wafarise wëryampo wale hwëtahnëntikawo Yesu va më ntehnënihëhni afo kácini vële hwëtahnëk do wok vëyena wasëwif va do ntehnëni ntënëni Sariya Moyis ya fop.

⁶ Vëfayik va gë vicër va mbarëniho gwajëlëni soje watac. ⁷ Ga gwajëlëni hafo mbiÿ, Piyer më matëk ntehn: «Vëÿënta mën, njëtërun mbiÿëk ga tëhnako Wënu ɲa fagant hun soje fëyaÿëhni Wanës Wakasëk ɲa vële wok vëyena wasëwif va, nkwëryahnëni do kwëtahnëni. ⁸ Do Wënu ɲa, umë ale yëtëk iña vahnë ɲa, tufahnëk mawëkëhni vële wok vëyena wasëwif va kabi njëdakëhni Iyir Ipacah ɲa gante njëdakëfu fuhnë ki. ⁹ Dëbëndëlehnëlfuhna vëhni gë fuhnë: vëhni fëna pacëk wasakahn walëw hni wa kabi kwëtahnëni. ¹⁰ Awa tame, soje ye fëgwëdunëha Wënu ɲa g'ile ÿadun

aryibënduni vële hwëtahnëk va? Idifib nte woyinëk mëkilënëhna ndibin ye, fuhnë gë warëm fu per! ¹¹ Gena bi fuhnë, kwëtahninëka Ahwëhn a Yesu, umë dënk, lik pëhëtahninëfu? Awa, koyëna pëhëtini vëhni fëna.»

¹² Awa, mbara ña fop ndemëhnaniho; Barënabas gë Pol fo nëpadëniho ante tëfëtafëniho vifëmpëhnahnah gë wëdahëse wante ntiyëhnëkëhniwo Wën hnë vële wok vëyena wasëwif hna. ¹³ Ga puhnani wanës ña, Sak më tebak ntehn: «Vëyënta mën, nëparyino! ¹⁴ Simo Piyer tëfëtak gante pabëkëhniwo Wënu ña ryënkwerëyënkwe ÿa vëhni Korëney hna vële wok vëyena wasëwif va tëhnahn bulunda ile kwëhnëk. ¹⁵ Do wanës wakila ña tëfëlëk g'ile liyak ÿi, gante kerik ki:

¹⁶ «Awa Ahwëhn a më lehnëk: “Ge ndëcëk umë mbokajëdëfu soje vokaryu usank David ule yok wï, matëndëdëfu vanihel vi do mbokaryëdëfu hahnëndu. ¹⁷ Awa fop vële wok vëyena wasëwif va njëkëlendëniha Ahwëhn a; ha, fop wayal wale wacëbu hwëhnëwëhni wã. Ami Ahwëhn a dënk hnësëk watac; ¹⁸ mbiyëk ga njëtëndanëbuhëhni vahnë va vëyïn.”✠»

¹⁹ Sak më nkwënëk: «Soje umë ye ntiyahnëko tëfëka tavin bërehn vële wok vëyena wasëwif hwëtahnëka Wën vi. ²⁰ Kerëhnënéfuni ntehninëhni antë tokëni faÿar sadëha, do asan g'asëval antë ndakëni ge vëyëlëläna, do fëna ant'aroku faÿar ile wok kácina soje cahna sat ÿa do ant'asewu sat. ²¹ G'inqi karañ gwër nked kabi, kobëri wati warëm fu ÿa, nkeniho vële harañdëhëhniwo vahnë Sariya Moyis ÿa ankol-wo-nkol do hafo dol karañdë vacaliña hna hnë fac ntawëla-wo.»

Kayëte nte njëdanahnini vële wok vëyena wasëwif

²² Awa vëfayik va gë vicër va do gë vëvë cery sali va fop, pëhnaniho tëhnanihëhni vëryampo hnë vëhni do payënihëhni njintini Antiyos gë vëhni Pol gë Barënabas. Umë tëhnanihëhni vëhni Yuða, nte wacëdeho Barësabas fëna, gë Silas. Vëhni vëhi cery sali hna fop ntënëniho. ²³ Umë ntehnënihëhni njiryeryëyïn anj kayëte:

«Vëyënta fu, wuhnë vële wok geluhna wasëwif do lëdëk nkol Antiyos, do gë waresiyo Siri gë Silisi va, fuhnë, vëfayik va gë vicër va, nkaÿirun.

²⁴ «Njëtabun vahnë vële wätëryik ÿal fu li mpaÿëmpaÿëhnënihu do pëmpëhnayëhnënihu gë wanës wadëw hni ña. Bare ñoñ payëryilëfunihna nësëhnënihu soje watac. ²⁵ Soje umë, fëhnahnëbun fuhnë fop rëhnafuni vahnë vële fayëryidëfun njiryini. Wëlawo fu wã, Barënabas gë Pol, nkeryidëni. ²⁶ Vële wafëk walaÿary walëw hni soje doku Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris. ²⁷ Awa payëryibunëhëhni vëhni Yuða gë Silas nësëhnënihu vëhni dënk ile herëbun hn'anj kayëte hna. ²⁸ Iyir Ipacah inja gë fuhnë dënk pëhnabun ant'awëniwu dïb kawary ge gena vëyïn vile hwëhna nafa vi: ²⁹ ant'aroku faÿar sadëha; ant'asewu sat, ant'aroku faÿar ile wok kácina soje cahna sat ÿa; asan g'asëval antë ndakëni ge vëyëlëläna. Ge keharun vëyïn fop canëk. Arabi yam ÿa nke hnë wuhnë!»

³⁰ Tavëlehnini vële fayik va njini gë Antiyos. Ga tükëni mbarëpënihëhniwo bulunda vële hwëtahnëk va njëdanihëhni kayëte tac. ³¹ Karañiko kayëte ña do vahnë va fop natëkëhniwo gë ikamënaÿëhn inte kerëhniniho ña. ³² Yuða gë Silas, vële yeho wakila vëhni dënk, nësëhnënihëhniwo d'us vële hwëtahnëk va soje kamënaÿëhnahnënihëhni do njawënenihëhni kwëtahn hna. ³³ Njëwëniho wafac hnam, tac vëyënta hni va më ndëwanëhnënihëhni nkaÿ përen, mbokahnëni gë vële fayëkëhniwo. ³⁴ [Wati kahnëta hna Silas pëhnako nko hnam.]

³⁵ Pol gë Barënabas woko Antiyos hna do karañdënihëhniwo gë vahnë vëyafah vëhaÿary do pëyahnëdëniho wanës Ahwëhn ña.

Ipitël Pol gë Barënabas

³⁶ Ga mbiÿëk, Pol më ntehnëka Barënabas: «Bokafu njëkihni vëÿënta fu va hnë wahnaŵ wale fëyahnahnik wanës Ahwëhn hna fop, njëkihni bi hak nkeni.» ³⁷ Barënabas ñadëho njoryeryëniha San nte wacëdeho Marëk; ³⁸ bare Pol cañahnëlawohna, kabi Marëk tavëkëhniwo Pampëfili hna do golohna ntapëhnandëhni doku lëŵ hni hna. ³⁹ Nkwajëlëniho hafo pëmpëlëhni, më pitëlëni. Barënabas më njoka Marëk kayëni hnë sisikulu njini Sipër. ⁴⁰ Pol, umë, më tëhnaka Silas do ga kwëtehnañënihëhni vële hwëtahnëk Antiyos va hnë wëbák Ahwëhn hna, njilehñëni. ⁴¹ Umë tëfëni Siri gë Silisi do njawënehñëhëndënihëhni kwëtahn iña vële hwëtahnëk va.

16

Pol gë Silas do gë Timote

¹ Pol təkëko fëna Derëb hna tac Lisëtër hna. Hnam nkeho asan ale hwëtahnëk macënde Timote; hnëmu fëna kwëtahnëko. Umë sëwif yeho, bare rëmu gërek yeho. ² Vële hwëtahnëk vëvë Lisëtër gë Ikoniÿum va wapërën wayabah nësëdëniho soje Timote ÿa. ³ Pol ñadëho Timote ntapëhnahna. Awa më njoka. Umë kácehnëka, soje wasëwif wale yeho waresiÿo warac ŵa, kabi fop njëtëniho rëmu gelohna sëwif. ⁴ Hnë vankol vante njihahnëdëniho hna fop, pëyadëhëhniwo vële hwëtahnëk va ile pëhwëtani ntini vëfayik gë vicër vëvë Yerusalem va do ntehnëdënihëhniwo maŵëhnëni watac. ⁵ Awa vële hwëtahnëk va njawëdëniho kwëtahn hna do nkwënadëniho yabi ña fac-wo-fac.

Ikaryëtahn Pol Tërowas hna

⁶ Pol gë Silas ñadëniho pëyahñëni wanës Wënu ña hn'inkal Asi hna, bare Iyir Ipacah ña maŵëryanëlëhniwohna. Awa ndëcëtalehñëni yëbëlan Fërisi gë Galasi. ⁷ Ga təkëni ñarël Misi hna, umë përekëhni njini Bitini, bare Iyir Yesu ña maŵëryanëlëhniwohna. ⁸ Awa, më ndëcëni Misi njini inaw Tërowas. ⁹ Gumëd ga, Pol ikaryëtahn nuÿako: më nuka avë Masedëwan ga kahnëk. Më muntadëha aki: «Cabëry Masedëwan, yij aryemafu!» ¹⁰ Tan ga ndëcëk umë, më yëkëlehnëbun yifu gë Masedëwan, kabi pacëkëfuno Wënu ña wacëkëfuno yonëhnëfuni Wanës Wakasëk ña vëvë hnam va.

Ikwëtahn Lidi

¹¹ Kayëbunëho sisikulu Tërowas hna yilehnëfu satën fo gë Tinti Samotëras ka. Tac ga pacëk, më yiñun Neyapolis. ¹² Ga matëbun hnam më yiñun Filip, nkol resiÿo ile yeho ryënkwëryënkw vë Masedëwan, ile tampëk Rom. Wafac wayabah libunëho hn'inaw itac.

¹³ Hnë fac ntaŵëla hna, më sahnëbun naŵ hna yifu tëfary sën hna hn'ile nahabunëho nudëfun hn'ile calinëdëni wasëwif hna. Ntañabunëho do nësëhnëdëfunëhëhniwo vësëval vële varëko hnam va. ¹⁴ Aryampo hnë vësëval vërac Lidi maciko. Asëval ale ntakëdëho gë Wën yeho. Hn'inaw Tiyatir matiko. Awaf wafand wavëntah* yeho. Asëval arac nëpadëhëfuno do Ahwëhn a pidëtëdëho sakahn hadëŵu ha kolahn nkwëry do kwëtahn wanës Pol ña. ¹⁵ Njaryiko, gë vëvë tere lëŵu va per. Tac më ntehnëkëfu aki: «Age paryi njavëtërun kwëtahnëbuha Ahwëhn a, yijën asëlu ÿal mën hna.» Do porosiñëdëhëfuno ŵawëfu.

Pol gë Silas hnë kaso vë Filip hna

¹⁶ Fac ryampo gante calinëde mbokëbunëho yindëfu, asëval aryokuñ më kacakëfu. Gë yine ile hnësendëhawo ile wok təkina nkeniho do nuÿandënihawo koryi yabah

* **16:14** 16.14 Wafand wavëntah: Pand bëntah ña kambëk ntaŵi; vëntah ÿa dahëse inaw ña ye. Gë watëvavu ña «pourpre» ma «violet» macik.

vële ndokuñëhnëdëho va gë wanës watac. ¹⁷ Pëgwëlehn tëfëlehnëndëfu, fuhnë gë Pol, ndekatënd: «Vëyi vësan, vëryokuñëhn Wën Hunte Sëpëk Fop va ye! Ankañ nte yod g'ipeh ña pëyadënihu!» ¹⁸ Wafac ntidëho koyëna. Awa Pol, ga cilëtak, më cahëtak ntehna yine ÿa: «G'uŵac Yesu Këris ŵa cahnëryehna aÿi asëval!» Do yine ÿa cahnëlehna tañ.

¹⁹ Vële ndokuñëhnëdëho va, ga nuni gona nuÿahnëndëniha koryi, umë pëlanihëhni vëhni Pol gë Silas kuhënihëhni njiryeryënihëhni waÿëŵa bulunda hna haryënk wësankaf naŵ hna. ²⁰ Më ntehnëni: «Vëyi vësan mpaÿëmpaÿëhneni naŵ fu ña. Wasëwif ye ²¹ do wënamu wakasëk karañëdënihëhni vahnë va, do fuhnë vële kwëhnëk Rom vi maŵëryanilënëfuhna maŵin ma tëfin.»

²² Bulunda ÿa fëna ñadëniho ndafënihëhni. Awa, vëhitij va më ntihëtehnënihëhni viÿi va vëhni Pol gë Silas do ntehnëni ntampini. ²³ Ga ntampënihëhni ðus, umë cëdënihëhni do ntehnëniha ayëka ÿa njëkandëhni ðus. ²⁴ Ga tëk ntehnëniha koyëna tuñ, ayëka ÿa më cëdëkëhni hn'acery mbë conk kaso ña do më ñwecëkëhni wakwër ña hnë wadëhwa.

²⁵ Ga ndëcak ga, Pol gë Silas njëfadëniho do njëwëdëniho cëmbahnëniha Wënu ña do vëramp vëÿëntaŵ va nëpadënihëhniwo. ²⁶ Pëgwëlehn ñënkand ðus nkal inji, do ñënkënd fëna kaso ÿa hafo wafida ŵa fop pidëtalehn do fop vankënca vëramp va pëtalehnëhni. ²⁷ Ayëka ÿa më nëgak do, ga nuk warënka kaso ŵa pidëtak, umë pëhwëtëk sëlame lëŵu ÿa ñand ndëwa, kabi ntiyahnëkawo vëramp va nkaryëni. ²⁸ Bare Pol më ndekak gë fanka falëŵu fa fop: «Ant'aliya lavah! Fuhnë fop hnani nkebun!»

²⁹ Awa ayëka ÿa më tëyëk humpen, ntëfëk ðambery kaso hna mbalatënd ntakah ña, do nji ndëkwëhn haryënk Pol gë Silas. ³⁰ Tac më canëkëhni do tëyëhni: «Vësan, ye rëfëka liwu fehëtahniŵu?»

³¹ Umë ntëkwaniha: «Kwëtahnëryehna Ahwëhn a Yesu do pehëtëderu, gë tere hu ÿa per.» ³² Tac umë pëyaniha wanës Ahwëhn a, umë gë vële yeho tere va fop. ³³ Awa g'umëd ga wati rac dënk ayëka ÿa njiryeryëlehnëhni ndagëhni wasër ŵa. Tac njaryëlehn tañ umë gë vële kwëhnëk va fop. ³⁴ Tac më njokëhni vëhni Pol gë Silas gë ÿalu njëdahni ile tokëdëni. Aÿi asan gë tere lëŵu ÿa fop pëbëkëhniwo uhnatah soñe ile kwëtahnëniha Wënu ña.

³⁵ Ga pacëk, vëhitij va payënihëhniŵo vahnë ntehnëniha ayëka ÿa tavëhni. ³⁶ Ayëka ÿa më njijëk pëyahna Pol: «Vëhitij va payëhni ravu. Awa kodun asahnu ayiwu yam.»

³⁷ Bare Pol më ntehnëkëhni vële fayijiko va: «Fuhnë vële kwëhnëk Rom va ndafëhnënihëfu bulunda hna hara wahitjëlëfuhna do tac cëdehnënihëfu! Do tame ñandëni canënihëfu yëmëyëm? Watac gedina. Arabi njijëni vëhni dënk canënihëfu!»

³⁸ Vële fayijiko va më njini pëyanihëhni wañi wanës vëhitij va. Vëhni ntakëkëhniwo ante njëtaniho Pol gë Silas Rom kwëhnini ña. ³⁹ Awa umë njijëni muñtani tavëhnënihëhni do më canënihëhni kaso hna këlatëndënihëhni cahnëni naŵ hna. ⁴⁰ Ga rëk cahnëni kaso hna, Pol gë Silas më njini vëhni Lidi hna soñe nunihëhni vëÿënta hni va do kamënaÿëhnënihëhni, tac njilehnëni.

17

Pol gë Silas Tesalonik hna

¹ Ante ndëcëniho Amëfipolis gë Apoloni ña, Pol gë Silas tëkëniho Tesalonik. Hnam kwëhnaniho wasëwif ŵa caliña. ² Pol njiko caliña hna, gante njehëka ka. Hnë vantawëla vatar mbarëdëniho nkwajëlëdëni soñe Vikerëh Wënu va gë vële yeho hnam va; ³ nkabëdëhëhniwo do tufëdëhëhniwo Arëhnayik a tëfëka korot do mbëhnëndani vësëm hna. Ntehnëdëhëhniwo: «Yesu nte fëyadëmu ñi ye Arëhnayik

a.» ⁴ Vëryampo hnë vële hnëpadëho hna mawëniho wanës ña nkentëlehnini gë Pol gë Silas. Koyëna nkeho fëna hnë vële wok vëyena wasëwif vëyabah, do lakëdëhëhniwo gë Wën ña, do gë vësëval vëyabah vële hwëhna nafa hn'inaw hna.

⁵ Bare wasëwif wã ñewaryënihëhniwo rac. Awa më mbarëpënihëhni wafufafu wale yeho vanka hna, matëndënihëhni wasëwif wëryampo do ñënkëni naw ña. Njilehnëni tere Yason hna njëkëlehnënihëhni vëhni Pol gë Silas soñe njonihëhni haryënkwa bulunda hna. ⁶ Bare kabi vërekatëlëhni hna umë njonihä Yason gë vële hwëtahnëk vëryampo haryënkwa vësankaf vëvë naw hna pëgwëlehnëni ndekandëni: «Vëyi vësan ñënkëni ðuniya ya fop, do tame tëkini hnani! ⁷ Anji Yason hacakëhni yalu hna! Vëyi vahnë fop nkwañeni sariya asankaf a, Sesar; ntehnëdëni nkehëhna ahnaw aha wary ale wacik Yesu.» ⁸ Wañi wanës mpañëmpañëhnekëhniwo kore ya gë vësankaf vëvë naw va. ⁹ Yason gë vëyëntaw va tëfëkëhniwo cosënihëhni vësankaf va ani gë tavahnëndeni ya.

Pol gë Silas Bere hna

¹⁰ Mëdënd tun vële hwëtahnëk va ndëcëtënihëhniwo vëhni Pol gë Silas njini Bere. Ga tëkëni, njilehnëni caliña wasëwif hna. ¹¹ Wasëwif wavë hnam wã hwëhna nkef ntëbini wavë Tesalonik wã; tebaniho wanës Wënu ña g'ima wã përen. Fac-wo-fac, kahnëndaniho ikarañ Vikerëh va njëkahnëni bi ile karañdëhëhniwo Pol ya catëk. ¹² Hnë vahnë vërac wasëwif wayabah kwëtahnëniho, do hnë vële wok vëyena wasëwif vësëval vëryampo vële lënënik kwëtahnëniho fëna do gë vësan vëryampo.

¹³ Bare ante njëtaniho wasëwif wavë Tesalonik wã Pol mboko pëyahnënd wanës Wënu ña Bere hna, vëhni fëna njiniho hn'inaw tac cënkwendënihëhni do mpañëmpañëhnekëhniwo bulunda ya. ¹⁴ Vële hwëtahnëk va më cañëtëniha tañ Pol gë vëyëntaw njini gë cape wov; bare Silas gë Timote nkolehnëni Bere hna. ¹⁵ Vële lapëhna kawo Pol va njiryeryëni hawo hnë sisikulu hafo Aten hna. Tac mbokalehnëni gë Bere g'ipay Pol iba vëhni Silas gë Timote; pëyanihëhni tëfëlehnëniha ñap.

Pol Aten hna

¹⁶ Wati nte napëdëhëhniwo Pol vëhni Silas gë Timote hnë Aten hna, nuko ile lavëkawo ðus sakahn hadëwu hna: nkol ña waravahn fo fëbëko. ¹⁷ Nkwajëlëdëniho gë wasëwif wã do gë vële wok vëyena wasëwif lakëdëhëhniwo gë Wënu ña hnë caliña hna, do fac-wo-fac hnë vëyëwã bulunda hna, gë fop vële pankëlëdëniho va. ¹⁸ Vëhwëhn uyët vëryampo vële wacëde Wa-epikuren gë Wasëtowisen* pëgwëlehnëni vëhni fëna nkwañëlëndëni g'umë. Vëryampo tëyëdëniho: «Ye ñad nës ayi aya wënkah?» Vëyëntaw va më ntehnëni: «Ntiyak had soñe wamënu wale wok yëtälënhna pëyahnëd». Nësëniho koyëna kabi Pol soñe Yesu ya pëyahnëdëho do fëna soñe ibëhn vësëm ña.

¹⁹ Umë njonihä karyënkwa yëwã ile wacëde Arewopas hna do ntehnëniha: «Nësëhnëryifu soñe inji karañ kasëk. ²⁰ Nkwëryëndanëruhëfu ile wobun yëtälëfuhna do ñadëfun ðus yëtëfu bi ye ye umë.» ²¹ Tëyëdëni hawo Pol koyëna kabi fop vëvë Aten va gë vëhneh vële lëdëntik hnam va fop nës gë nëpa wakasëk watëkwa watac ña fo pañëniho.

²² Awa, Pol më matëk haryënkwa vahnë vële yeho hnë Arewopas hna do ntehnëni: «Vëvë Aten, nkwañëfë vële lënënek ðus waravahn yerun. ²³ Ante ndapëbuho nkol hun ñi yëkatëndu waravahn wasëvah hun wï, nubuhö hnë ryampo ga kerik aki:

* **17:18** 17.18 Wa-epikuren ña gë Wasëtowisen ña: Wa-epikuren ña ntiyahnëkëhniwo ñoñ gena hafo ðuniya yi, Wën gelohna. Tëfëka natëfu ðuniya yi fo. Wasëtowisen ña, soñe vëhni, itëf nahahn nte lik ðuniya yi fecehnëkëhni. Ñoñ bañëmpañëhnekëhni hna hnë toña rac. Nta wary ðuniya yi yeho wën hudëw hni ha. Tëfëkawo ntini fop ile satëk ya. Wakore waki tak vëhwëtahnëlohnä ibëhn vësëm ña.

“Wën le wok yëtina.” Awa, Wën le sëmbëdfun hara yëtëluhna ŷa, umë ye ale yijëbu fëyaŵuna ŷi.

²⁴ «Uņi Wën, umë ye ale lik duniŷa ŷi gë ile yehëhna hnam ŷa fop do umë ye Ahwëhn ambin iņi g'inkal iņi. Umë, wëla acery ndampo nte mbëryëni vahnë gedilahnna gwër ntëdahn gante-wo-gante naŷëk ka. ²⁵ Umë yëfadëhëhni vahnë va fop wayën ŷa do g'ile valëdëhëhni ŷa; balëlahna vahnë pabëniha ntinëhnëndëniha ile-wo-le ŷa. ²⁶ Hnë ahnë aryampo fo ntik wabulunda ŷa fop do kwëtëkëhni hnë nkal li fop. Umë dënk fëhnako watac kobëri ŷa: tëkwëndëlehnëk wayal ŷa do gë wëwati wale rëfëkawo ntëdëni hnam ŷa. ²⁷ Wënu ŷa ntik rac soņe njëkëlehnahnëniha vahnë va. Wëla ntehnî ntakaryëkëhni soņe njëkëlehnëniha, mpëd nudëniha. Toņa-toņa ŷa Wënu ŷa ŷaŵëtalahnna ahnë hnë fuhnë. ²⁸ Ha, “Umë lik njënëden, ñënkanden do nkeyin.” Do fëna had gante nësëni vëyëŵ vëryampo ki: “Paryi nke vutah vuntëŵu va yeβun.”

²⁹ «Awa, kabi vutah vuntëŵu va yeyinëk, tëfëlahna nahayin Wënu ŷa mëntëlëni gë ravahn sanu, koryi ma taka, nte ntik ahnë gante nahak ka. ³⁰ Bare Wënu ŷa dëkwëna wati le nkonihô vëyëtëna vahnë gante ntënëndëniha ka, tame macëdëhëhni fop, hnë ile-wo-le hna, nkwëcëtani vankeya vantëŵ hni va. ³¹ Kahnëndëk fac ile kitijahnëdëhëhni g'ale tëhnaka vahnë va fop g'usatah. Aki tufëkëhni vahnë va fop ale ye ahitiņ arac a: mbëhnëndanëka vësëm hna!»

³² Ante nkwëryëniha Pol ga nësëk soņe ibëhn vësëm ŷa, vëryampo njafanëdënihawo do vëyëntaŵ va ntehnëdëniho: «Nëpadëru ahnësëhnëfu soņe waņi nkaŵ kaŵary.» ³³ Awa cahnëko Pol hnam nji. ³⁴ Vëryampo hnë vëhni kwëtahnënihawo do tëfëniha: hnë vëhni, nkeho Denis, (alënah yentiko umë fëna Arewopasit hna), g'asëval ale ŷaciko Damaris, do gë vëhaŵary kat.

18

Pol Korent hna

¹ Ga ndëcëk umë, Pol matëko Aten hna do nji Korent hna. ² Hnam pankëlëniho sëwif le ŷacik Akilas; Pon nagiko, ßare Rom hna ntëdëko hn'inkal Itali hna, do hnam matiniho takan g'asëvalu Përisil, kabi Këlod Sesar, asankaf a lehnëko wasëwif ŷa fop cahnëni hnam. Pol më njik hn'ile nkeni Akilas g'asëvalu hna do, ³ kabi vëhni vërar tak wasank wafand ntidëniho awa umë ñëŵëntik ŷal hni hna do ndampo fo ndokunëdëniho. ⁴ Fac ntaŵëla-wo Pol tebadëho wanës ŷa caliņa wasëwif hna nkwajëlëntëdëho do njawërëdëho wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif mawëni wadëŵu ŷa.

⁵ Ga tëkini Silas gë Timote matini Masedëwan hna, Pol pëyahn wanës Wënu ŷa fo pabëko; tufëdëhëhniwo wapacëk wasëwif ŷa Yesu ye Arëhnayik a. ⁶ Bare wasëwif ŷa ñwëyëhnënihawo do njewëndëniha. Më caŵëk ivëd ile ye viŷi vilëŵu va tufahnahnëhni vëŵawëna do ntehnî: «Ile ŷad nkewu ŷa ŷuhnë dënk ŷak; ami gentahnîla. Tëk pëgw ŷi wati hnë vële wok vëyena wasëwif hna njidëfu.»

⁷ Më matëk hnam njilehn hnë tere ale ŷacik Titiyus Yusëtis. Arac ntakëdëhawo gë Wënu ŷa do tere lëŵu ŷa ðarël caliņa wasëwif hna nkeho. ⁸ Bare Kërisëpus, asankaf caliņa ŷa, kwëtahnënihawo Ahwëhn a umë gë vëvë tere lëŵu va fop. Vëvë Korent vëyabah fëna kwëtahnëniho ante nëpanihawo Pol ŷa, mawëniho njaryini.

⁹ Hnë umëd ndampo Ahwëhn a nësëhnëkawo umë dënk Pol hn'itufëhna, më lehnëkawo: «Antë ntaki, gory ahnësënd, antë aryemëhna! ¹⁰ Yëtëry g'ami nkeyik. Ahnë kodina ntiyi uŵeh. Bulunda yabah ile hwëhnëbu yehëhna hnë aņi nkol.» ¹¹ Bëhn ryampo gë fagant bëhn ñëŵëko Pol Korent hna karanjatëndëhni vahnë va wanës Wënu ŷa.

¹² Wati nte nkeho Galiyo guverëner Akayi na, wasëwif wa nkwëryëlëniho pëlanaha Pol njonaha kitija hna. ¹³ Ntehnëni aki: «Ayi asan njëkëlehnëd ma wehnëhni vahnë va cëmbëndëniha Wënu na g'ankeya nte hnëmpëlëk gë Sariya Moyis ya.»

¹⁴ Pol dëkwa na pëhwëta dëho ante ntehnëkëhniwo Galiyo wasëwif wa: «Wuhne wasëwif wi, nëparyino! Ge ile mbañëk sariya Rom ntikënd ma men inë ile rëfëka kwëdahn, nëpakëndëbu wanës wadëw hun na. ¹⁵ Bare kabi soje nkwajëla wanës gë wamac soje ikwëtahn hun do gë wënamu hun ye, watac wadëw hun fo ye; ñada yewu ahitiy waji!» ¹⁶ Tac më ntakëhni kitija hna. ¹⁷ Awa vahnë va fop pëlalehnëniha Sosëten, Asankaf calija na, ndafëndëniha haryënkwa kitija hna, bare Galiyo ñoñ dehnëlähniwohna.

Pol mbokad gë Antiyos

¹⁸ Ga ndëcëk watac Pol Korent hna nkoko afo mbiy. Tac më tavëkëhni vële hwëtahnëk va kayëlehn hnë sisikulu nji Siri, umë gë Përisil do gë Akilas. Matahnënd vampamb wov vë Sankëre hna, Pol kuntëciko nkaf na, kabi ile kwëtëlëniho gë Wënu na ntiyako. ¹⁹ Ga tükëni Efes hna, Pol më tavëkëhni vële tëfëlëniho va, nji tënk calija hna, nkwajëlëndëni gë wasëwif wa. ²⁰ Tëyënihawo ñëw hnam hafo mbiy, bare umë ñadilohna. ²¹ Umë koyakëhni ntehnëhni mbokajëd ge Wënu na mawëk. Awa, matëlehn Efes hna, kay sisikulu, nji. ²² Ante tükëko Sesare hna, Yerusalem njiko ten nkaiyhni vëvë cery sali va, tac njilehn Antiyos vë Siri.

²³ Mbiyëko hnam, tac më mbokak tëfëhëk nkol ga nkol resiyo Galasi hna do gë Fërisi hna, kamënañëhndëhni vële hwëtahnëk va.

Apolos Efes hna do gë Korent hna

²⁴ Sëwif ale wacik Apolos, ale hnagik Alekësandëri, rëkiko Efes hna. Hnë wati rac, asan aholah wanës do yëtëko Vikerëh yeho. ²⁵ Karañiko nkañ Ahwëhn a, do kahnëndako dus, pëyahnëdëho do karañdëfëhëniwo vahnë va g'usatah soje Yesu ya. Bare yarya San ya fo njëtëko. ²⁶ Pëgwëlehn nësënd g'ikwëtahn calija wasëwif hna. Përisil gë Akilas, ga nkwëryëniha, umë njonaha gë ñal hni pacënhëniha ikarañ nkañ Wënu na.

²⁷ Tac Apolos ñadëho nji Akayi. Vële hwëtahnëk va më kamënañëhndëniha dus do kerëhndënihëhni vële hwëtahnëk vëvë Korent va kacaniha g'untënah. Ante tükëko hnam na kwëhnanëkëhniwo nafa hnë vële ndemako Wën kwëtahnëniha va. ²⁸ Tase bulunda ya fop nësëhndëfëhëniwo gë toña facah wasëwif wale wajëtehnëdëhawo va tufatëndëhni gë Vikerëh va Yesu ye Arëhnayik a.

19

Pol Efes hna

¹ Wati nte nkeho Apolos Korent na, Pol më tëfëk resiyo hwëhn wahun hna do tük Efes. Hnam tükatëkëhniwo vële hwëtahnëk vëryampo. ² Më tëyëkëhni: «Ante kwëtahnërunëho na nuñarunëho bi Iyir Ipacah inja?»

Më ntëkwaniha: «Kobëri gwëryëlëfuhna ga nësëde soje Iyir Ipacah.»

³ Pol më mbok tëyëkëhni: «Iyëhne sifa yarya yaryirun awa?»

Më ntëkwaniha: «Yarya San ya.»

⁴ Pol më mbok ntehnëkëhni kat: «San njaryëkëhni vële wawëko nkwëcëtani vankeya vantëw hni va ntehnatëndëhni bulunda Isërayel ya kwëtahnëniha Yesu, ale rëfidëha ya.» ⁵ Ante nkwëryëniho wanës watac na njaryiniho g'uñac Ahwëhn a Yesu. ⁶ Pol tindëkëhniwo wëbäk na, Iyir Ipacah inja cëlëlehn hnë vëhni. Pëgwëlehnëni tañ nësëndëni vanësa vakañary do pëyahnëndëni wanës Wënu na. ⁷ Vahnë vërac tükëniho ipëhw gë vëhi.

⁸ Pol njidëho caliņa wasëwif hna kwëlëkwël do hnë wadepera watar, nësëdëho g'ikwëtahn, pëyahnatënd Inaw̃ Wënu ƚa do njawërdëho maŵehnëhni vële hnëpadëhawo va. ⁹ Bare vëryampo ñoñ vëyadilohna nkwëryëni do ƚwëyëniho vëhwëtahnëdina, wameh fo nësëdëniho soƚe nkaŵ Ahwëhn a tase vahnë fop. Awa Pol më tavëkëhni nji, më njokëhni vële hwëtahnëk va do fac-wo-fac nkwajëlëdëniho gë vëhni hnë cery cankaf nte nkwajëlahnëdëniho Tiranus gë bulunda ƚa. ¹⁰ Watac wabëhn waki mbiyëko, hafo fop wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif lëdëko hnë resiyo rac ƚa kolëni nkwëryëni wanës Ahwëhn a.

Vutah vucan vumba Seva va

¹¹ Hnë wati rac Wënu ƚa ntiyehnëdëhawo Pol vifëmpëhnahnah vile nkok nahana ahnë. ¹² Koyëna nufëdeho wakantika gë wafand vunte ƚakëdëhawo va njonëhnëndeni vëres. Vërac njërëdëniho do wayine ƚa cahnëdënihëhniwo vahnë va.

¹³ Nkeniho fëna wasëwif wëryampo njidëniho waŵëŵa hna fop soƚe ntandënihëhni wayine vahnë hna. Fac ryampo njawëreniho fëna ntanihëhni g'uŵac Ahwëhn a Yesu. Ntehnëdënihëhniwo: «G'uŵac Yesu, nte pëyahnëd Pol ƚa, ntehnëderun: cahnëryin!» ¹⁴ Vutah imbëd gë vuki vumba Seva va, asankaf vësëna wasadëha wasëwif ƚa, lidëho koyëna. ¹⁵ Bare, ga nësëni koyëna, yine ƚa më ntëkwakëhni: «Yesu? Njëtëbuha. Pol, njëtëbu bi mo ye. Bare ŵuhnë, vëhni mo yerun?» ¹⁶ Asan ale pëlako yine ƚa ntoƚanëlehnëhni do mëkëkëhniwo vëhni fop, mbërehnëkëhni dūs, cahnëlehnëni nkaryëni hnë tere rac viyi këm fo do cërehnëkëhniwo dūs.

¹⁷ Fop vële lëdëk Efes va njëtaniho watac. Wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif per ntakëkëhniwo do uŵac Ahwëhn a Yesu naŵëdëho. ¹⁸ Vëyabah hnë vële hwëtahnëko hna njijëdëniho putandëni tase vahnë fop wameh wante ntidëniho ƚa. ¹⁹ Vahnë vëyabah vële hwëhnako mbilayo njojëniho vëkayëte uyët mbilayo vantëŵ hni va, kovëni do pëdëni tase vahnë fop. Vëkayëte vatac hnapul yabah yeho. ²⁰ Koyëna tufahnëdëho Ahwëhn a fanka falëŵu fa. Wanës wadëŵu ƚa campëdëho g'ahawary do hn'ile-wo-le tëkëko hna ntidëho doku lëŵu ƚa.

Iñañëna bulunda vë Efes

²¹ Ante ndëcëko watac ƚa, Iyir Ipacah iña pëhnaŵëhnëkawo Pol tëf Masedëwan gë Akayi nji Yerusalem. Ntehnëdëho: «Ge tëkëbu hnam afo yiwu Rom.» ²² Umë payëkëhni Masedëwan Timote gë Erasët, vësan vëhi vële ryemadëhawo va, bare umë dënk resiyo Asi hna nkoƚo hafo mbiyë.

²³ Hnë wati rac uryëñah sankaf yeho Efes hna soƚe Nkaŵ Ahwëhn a. ²⁴ Aryëhwar koryi ale ŵacik Demetëriyus, ryëhwarëdëho vucery koryi vunte wëntëlëk gë cery wënu cankaf mba wënu wagërek ile ŵaciko Arëtemis* do vëryokuƚ vëlëŵu va nuŵadëniho hnapul yabah. ²⁵ Fac ryampo Demetëriyus mbarëkëhniwo vëryokuƚ vëlëŵu va fop gë vëryëhwarëntaŵu va, do ntehnëhni: «Vëyënta mën, njëtërun iyi doku hnuŵahnëdën hnapul yabah. ²⁶ Bare nurun ma nkwëryërun ile ryëcëtaƚ ƚa: ayi asan, Pol, pëyahnëd wamën wante ntidëni vahnë gena Wën paryi do mëkëd maŵehnëhni watac vahnë vëyabah ani Efes li do resiyo Asi hna fop. ²⁷ ƚayah waƚi wanës wadëŵu ƚi gena doku fu yi fo përekanëd bare fëna këfëd cery wën cankaf mba Arëtemis, wën hucankaf fu ƚa. Koyëna kihnëd ntënah ale cëmbëdëni Asi hafo duniya yi fop.»

²⁸ Ante nkwëryëni watac ƚa ntavëlehnëkëhniwo taƚ, pëgwëlehnëni ndekandëni: «Arëtemis mbë Efes naŵëk!» ²⁹ Ankol ƚa fop ñënkalehn. Vahnë va njolehnënihëhni Gayiyus gë Arisëtarëk, vësan vëhi vëvë Masedëwan vële tëfëlëniho Pol uyas va, ntëfaryini gë mbara ntëŵ hni. ³⁰ Pol ñadëho nji bulunda hna bare vële hwëtahnëk va

* **19:24** 19.24 Arëtemis: Wac wën asëval wagërek hwëhn yahey ƚa ye.

vëwawëlohna. ³¹ Vëryampo hnë vësankaf vëvë resiyo Asi hna fëna, wëlawo walëwu wa, payehniniho këlaniha antë nji mbara hna.

³² Wati rac bulunda ya vëwlohna nëpalëndëni. Ale-wo-le haŵary ndekantëdeho do vëyabah hnë vëhni vëyëtëlohna dënk bi soje ye varëlik. ³³ Wasëwif wëryampo hnë vëvë bulunda hna payënihawo haryënkwa bulunda hna ale waciko Alekësandër soje nkabahn ile liyak ya. Arac më njelak vák ya: ñadëho nësëhnëhni bulunda ya. ³⁴ Bare ante njavëtënihawo bulunda ya sëwif ye, vëhni fop ndekadëniho ndampo fo, uhnësë rac fo, ile yëhnëko tək wawati wahi: «Arëtemis mbë Efes naŷëk!»

³⁵ Ga mbiŷëk asankaf ahigëna ya ndemëhnaŷëhnëkëhniwo bulunda ya do ntehn: «Vëvë Efes, mo wok yëtëna duniya li nkol Efes ni ye ante yëkad cery wën Arëtemis ni gë taka cëvah nte mëntëlëni sëlik g'ambin ni? ³⁶ Ahnë kodina nkawaj. Awa tëfëka aryemëhnaŵu do ant'aliwu inë hara nahaluhna. ³⁷ Njojërunëhëhni vëyi vësan hnani, bare ñoñ vëlina ile wëk cery wën cankaf fu hna do vëyewëlahna fëna wën fu na. ³⁸ Ge Demetëriyus gë vële ndokuñëlahnëdëni va kwëhnani ile pëyahnëdëni menëk ahnë, awa soje rac nkehëhna vakitiya gë vëhitiya per; hnam tëfëka pëyahnëni. ³⁹ Do ge kwëhnarun wanës wakaŵary wante rëyëdun pëhwëtëden tase bulunda hna gë vële yëtëk sariya lëw fu va. ⁴⁰ Ge diyilënëhna wajira ntehnëdënenëhëfu ñañënyinëk soje ile liyak dol yi kabi kwëhnayilënëhna toña soje aji mbarëla, kodëlënëhna nësin ile liyëhnëkëfu rac ya.» Ante nësëko waji wanës na më ntehnëkëhni bulunda ya campëni.

20

Pol Masedëwan hna do gë Gëres hna

¹ Ante puko ñañëna na, Pol mbarëkëhniwo vële hwëtahnëk va kamënaŷëhnëhni. Tac koyahni kahnëtalehn nji Masedëwan. ² Ga təkëk hnam ndëcëtako resiyo rac, nësëhnëkëhniwo dus vële hwëtahnëk va, kamënaŷëhnahnëhni do təkëlehn Gëres, ³ do wadepëra watar ñëwëko hnam. Wati nte ñadëho kay sisikulu nji Siri na, njëtako wasëwif wa wëh ñadëni ntiniha. Awa më pëhna mboka gë cape Masedëwan. ⁴ Vëyi vësan tëfëlëniho: Sopater aju Pirus avë naŵ Bere, Arisëtarëk gë Sëkundus vëvë Tesalonik, Gayiyus mbë Derëb, Timote, do Tisik gë Tërofim vëvë resiyo Asi. ⁵ Vëhni ryënkwehëko Tërowas hna napëhëdënihëfuno. ⁶ Fuhnë, hnam nkobunëho hafo ndëc ambënt mburu kwëhn levir këm na. Tac më hayëbun sisikulu Filip hna, yifu hnë wafac imbëd rëfëlehnëfuni gë Tërowas hn'ile njibunëho lifu wafac mbëd gë wahi.

Pol ahnë mbëhnëndanëd Tëroyas hna

⁷ Samëdi g'anëka mbarëpëlëbunëho soje wubëlehnëfu mburu na.* Pol nësëndëhëhniwo vële hwëtahnëk va hafo fagant mëhwëry hna kabi tëfëkawo nji ge pacëk. ⁸ Cery nte ye cëmët mbëryëh hna mbarëbunëho. Walampu wayabah fëdiko hnam. ⁹ Ajar nte waciko Utikus lañako fenetër hna. Nëhnëlehn wakwëd kabi wanës Pol na njaryëko. Paco ndëtajëk etas rarëna hna njoj gëd. Vahnë më cëlëni matëndëniha bare cëmëko. ¹⁰ Pol umë fëna më cëlëk nji muryahna do ntehn: «Ant'avalu, cëmëna!» ¹¹ Tac më voka bun ya, do Pol nkubëlehn mburu na, rokëfu do mbok pëgwëlehn nësëhnëndëfu hafo lav a pëhni, njilehn. ¹² Jar na afërën fo mënceryiko do watac njamëneko wasakahn vahnë fop.

Pol matëd Tëroyas hna nji Mile

¹³ Ante nkëhnëbunëho hahnëtafu na Pol më lehnëkëfuno hayëfu sisikulu yifu Asos hn'ile tëfëkawo hnufëhëfuna hna kabi umë gë wapary ñadëho njas hafo hnam. ¹⁴ Ga təkëhëkëfu Asos hna më yobunëha sisikulu hna yifu Mitilen. ¹⁵ Hnam, më vokëbun

* 20:7 20:7: Vantiyehn 2.42

ryëcalëfu do rëkëfu ga pacëk haryënkwi Kiyu. Fac le voko tëki kat ÿa vok rëkëlehnëfu Samos, ga mbok pac Mile hna tëkëbunëho. ¹⁶ Pol pëhnako ndar Efes, soje antë mbiÿ hnë resiÿo Asi hna; ñankahnëkawo nji Yerusalem hna njanti ambënt nte wacik Pantëkot na.

¹⁷ Mile hna payëkëhniwo Pol vahnë njini Efes macinihëhni vicër cery sali va njijëni. ¹⁸ Ante tëkini na Pol më ntehnëkëhni: «Njëtërun gante nkeho nkeya mën na wati le yelahninëko hna fop, tëk pëgw fac le rëkahnibuho resiÿo Asi ÿa. ¹⁹ Dokunëhnëbuha Ahwëhn a hara naÿënala mama korotehnëniho wasëwif wã hafo howu dënk. ²⁰ Njëtërun fëna ñoñ cowëluhna, pëyamu do karanëmu fop ile hwëhna nafa soje hun ÿa, tase vahnë fop do gë watere hun hna fëna. ²¹ Ntehnëdëfuhëhniwo fëna kwëlëkwël wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif tëfëka nkwëcëtani vankeya vantëw hni va do kwëtahnëniha Ahwëhn fu ÿa Yesu.

²² «Tame wëli Yerusalem yidëfu kabi Iyir Ipacah ina forosinëdëho, bare yëtëla bi ye yid nkewo hnam. ²³ Ile pëyako Iyir Ipacah ina hnë vankol hna fop, umë fo yëtëbu: mbëradëfu do cëdëdëbu. ²⁴ Ami, mena ge cëmëbu ma woÿu hnë duniÿa li. Fuhnawu doku le kwëtahnëniha Ahwëhn a Yesu ÿi ÿadëfu: umë ye fëyahnu Wanës Wakasëk na Wënu na pehëtëkëfu ipërëna dëwu na.

²⁵ «Njijëbuho fagant hun fop fëyahnëndu Inaw Wënu na, bare tame njëtëbu bokëdiluhna ahnuwuno. ²⁶ Soje umë fëyahnëdëmu dol karanëmu fop ile holëbu ÿa; ge ahnë ñwëÿëk, umë yëtëk. ²⁷ Pëyamu fop ile ntehnëk Wën ntide ÿa; ñoñ cowëluhna. ²⁸ Keryaryin vankaf hun va, wuhnë dënk do gë fop vahnë vëvë cery sali vi, wuhnë vële ntik Iyir Ipacah vëhery had vëhery wape. Dënkwëtaryin, Aju Wënu na soje lëw hni ÿa ndehëtëk sat lëwu ÿa. ²⁹ Njëtëbu, ge gola hnani, vahnë vëyapah va njijëdëni ÿal hun li, do kayëhnahnëdilëhniha. ³⁰ Nkëdëni vële wätëk hnë wuhnë dënk, nësëndëni wamër, nuÿahnënihëhni vële rëkëd tëfëlehnëndënihëhni. ³¹ Titënyaryin dÿus! Dënkwëtaryin, hnë wabëhn watar, g'umëd gë g'anent, nkabëdëmuno ale-wo-le hnë wuhnë, wëla gë wankwën na.

³² «Tame Wënu na hwëtahnëniho soje wanës wadëwu na ntihahn doku lëwu ÿa hnë wuhnë ndemadëhu le-wo-le ÿa. Kwëhna fanka naÿënahnu kwëtahn hna do maÿeryahnu fop hnapul ile kwëhni fop vële kwëhnek va. ³³ Ñadëwöhna koryi ma viÿi vahnë vëhary. ³⁴ Njëtërun wuhnë dënk ñacëñac ntëmën na hnuÿahnëdëfunëho ile valëdëhëfuno ÿa, ami gë vërefal mën vi. ³⁵ Tufëdëmuno kwëlëkwël, aki tëfëka aryokunëndu aryemahnuni vëharyhna va. Dënkwëtaryin ile nësëko Ahwëhn a Yesu umë dënk: “Ile yëdahnëdu ÿa yabëka nafa gë ile hnuÿadu.”»

³⁶ Ante puhnak Pol wanës na, umë ndëkwëhnek njëfani gë vëhni fop. ³⁷ Awa vëhni fop pëgwëlehnëni kondëni, muryalehnëniha mbucëndëniha. ³⁸ Ile hoyehnekëhniwo dÿus ÿa umë ye ile ntehnëkëhniwo bokëdina nuniha. Tac ntapëhnanaha hafo sisikulu hna.

21

Pol Yerusalem hna

¹ Pitëlebunëho gë vële hwëtahnëk vëvë Efes va hayëlehnëfu sisikulu satënafu Kos; ga pacëk rëkëlehnëfu Rod, tac hafo Patara. ² Wati nte cëlebunëho hnam na, tëkatëbunëhawo sisikulu le yidëho Fenisi. Hayëlehnëfu rac yifu. ³ Umë hnuhun Tinti Sipër na naÿwët g'irahahn, ryëcëlehnëfu rëfëfu gë cape Siri, rëkëlehnëfu Tir; hnam tëfëkawo cëlëndi ile ndibëko sisikulu ÿa. ⁴ Tëkatëbunëhëhniwo hnam vële hwëtahnëk do umë ÿëwëbun wafac imbëd gë wahi gë vëhni. Iyir Ipacah ina hnësehnëkëhniwo vahnë vërac; më ntehnëniha Pol antë nji Yerusalem. ⁵ Bare pund tun wafac imbëd gë wahi warac, ryëcalëlehnëfu nkaÿ ntëw fu na. Vëhni fop, vësan gë vësëval gë vutah, më ntapëhnanahëfu hafo sahnëfu nkol na. Tac më

ryëkwëhnëbun tëfary wov hna yëfafuna Wënu ña. ⁶ Ante koyalëbun ña, më hayëbun sisikulu hna do vële hwëtahnëk va mbokalehnëni gë ÿal hni.

⁷ Ga mbokëbun wätëfu Tir hna gë sisikulu ÿa yilehnëfu Pëtolemayis, ÿaÿëfuni vëÿënta fu va hn'inawë tac lifu fac ryampo gë vëhni. ⁸ Ga pacëk ryëcalëlehnëfu rëkëfu inawë Sesare hna, sëlëfu tere Filip[☆], hnë ale harañëdëhëhniwo vahnë wanës Wën hna, umë yentiko hnë vësan mbëd gë vëhi vële rëhnyiko Yerusalem va. ⁹ Kwëhnakëhniwo vëryag vëhnah vële woko vëÿëlina. Pëyahnëdëniho wante nësëhnëdëhëhniwo Wënu ña had wakila.

¹⁰ Wafac wayabah libunëho hnam tëket asan ale waciko Agabus, mati Yude. Umë fëna had kila pëyahnëdëho ile nësëhnëdëhawo Wënu ña. ¹¹ Umë njijëk hn'ile nkebun hna, nuf ryl Pol ÿa ñëba wapary ñi gë wëbák ñi do ntehn: «Wëlin ile ntehnëk Iyir Ipacah ña: “Asan ale hwëhnëk iÿi ryl ÿa, aki ñabëdëniha wasëwif wä Yerusalem hna, tac njëdahnëniha hnë vële wok vëyena wasëwif.”»

¹² Ante nkwëryëbunëho watac, fuhnë gë vële yëbunëho hnam va, më hëlabunëha Pol antë nji Yerusalem. ¹³ Bare umë ntëkwakëfu: «Soje ye hoɸun do yëkëlehnëdun awoyehnuno? Ami, pëhwëtabu ÿabiwu, do sëmu Yerusalem hna soje Ahwëhn a Yesu.» ¹⁴ Kabi kodilëfuhna woyëhnëfuhna më ravëbunëha do lehnëfu: «Awa arabi iña Ahwëhn a ntiya.»

¹⁵ Ga ntiibun wafac hnam, më fëhwëtabun hahnëtalehnëfu yifu Yerusalem. ¹⁶ Vahnë vële hwëtahnëk vëvë inawë Sesare va më ntapëhnanihëfu. Hnë ale wacik Mënason avë Sipër njonihëfuno, ÿaluhna tëfëkawo sëlëfu. Asan arac, gë vële ryënkwëko kwëtahnëniha Ahwëhn va nkentiko.

Mbara Yerusalem ña

¹⁷ Ante tëkëbunëho Yerusalem ña vëÿënta fu va kacanihëfuno g'uhnatah. ¹⁸ Ga pacëk, Pol gë fuhnë më yibun vëhni Sak hna. Hnam mbarëniho fop vëvë haryënkwcery sali va. ¹⁹ Pol nkaÿëkëhniwo umë tëfëtanëkëhni fop, ryampo ryampo, ile ntiko Wënu ña hnë ɸoku lëwu vële wok vëyena wasëwif hna.

²⁰ Vëvë haryënkwcery va ga nkwëryëni watac, umë njëwëdëni icëmb Wënu ña do ntehnëdëniha Pol: «Aÿënta fu, nuru wasëwif wayabah kwëtahnëniha Yesu do g'ucatah tëfëdëni Sariya Moyis ÿa. ²¹ Wëlin wade hnësëde soje lëw hu ÿa: karañëdühëhni fop wasëwif wale lëdëk hnë vële wok vëyena wasëwif hna, soje tavëni Sariya Moyis ÿa do antë kácehnënihëhni vutah hni va do antë mbok tëfëni namu wasëwif wä. ²² Awa ye rëfëka ntiyin? Pacëk njëtaɸëni njijëru ani. ²³ Soje umë, diry ile lehnëderu ÿa. Vësan vëhnah yentik gë fuhnë, kwëryëhnëniha Wënu ña iñë. ²⁴ Yoryihni, afacënajü do asosahn soje kwëtëla ntëw hni ña. Tac, ndirini vankaf va had dahëse puhnani kwëtëla tac. Koyëna vahnë va fop nudëni wante hnësëde soje hu ña wamër fo ye, do nkoru ahwëtahn, wëjë dënk, Sariya Moyis ÿa. ²⁵ Bare soje vële wok vëyena wasëwif do hwëtahnëk va kerëhnëbunëhëhni, fëyafuni wanës wante hahnëdëbun ña: Tëfëlahna tokëni faÿar sadëha, wasat, do fëna faÿar ile wok kácina soje cahna sat ÿa, do asan g'asëval ntë ndakëni ge vëÿëlëläna.»

²⁶ Ga pacëk Pol më njokëhni vësan vërac njini soje pacënajëni vëhni fop. Hnë wati rac më tënkëni selele Cery Wën Cankaf hna, pëyahnëni fac le puhand pacëna ña, gë fac le cënanëhnande sadëha ale-wo-le hnë vëhni ÿa.

Ipëla Pol ña

²⁷ Ante ñaɸëho pu wafac imbëd gë wahi wale sënande sadëha pacëna ña, wasëwif wale wätiko hnë resiÿo Asi më nuniha Pol Cery Wën Cankaf hna. Umë ntavëndanënihëhni kore ÿa fop pëlalehnëniha, ²⁸ ndekatëdëni: «Vëva Isërayel! Demaryinëfu! Wëliho ale harañëdëhëhni vahnë fop gante-wo-gante ile wok tëfëläna

☆ 21:8 21:8: Vantiyehn 6.5; 8.5-40

gë bulunda lëw fu ÿa, gë sariya lëw fu ÿa. Ndënikëhni dënk vële wok vëyena wasëwif Cery Wën Cankaf hna, do tonkënek iÿi ÿëwa sëvah!» ²⁹ Nësëdëniho koyëna kabi Tërofim mbë Efes nuniho ga tëfëlëni gë Pol naŵ hna do ntiyahnëkëhniwo bi ndënëka Cery Wën Cankaf hna.

³⁰ Naŵ iÿa ñënkalehn fop do vahnë va nkaryini gante-wo-gante. Më pëlaniha Pol, kuhëniha, canëniha Cery Wën Cankaf hna, pidëlehnëni taÿ warëнка wã. ³¹ Wati nte ñadëniho ndawëniha Pol ña, pëyayiko asankaf wasodafë wavë Rom wã, fop vëvë Yerusalem va ñënkani. ³² Mbarëpëlehnëhni taÿ wasodafë wã gë vësankaf vëlëw hni va nkaryëni gë kore. Vahnë va nundëniha taÿ asankaf wasodafë wã gë wasodafë walëwu wã tavëlehnëniha gona ndafëndëniha Pol. ³³ Awa asankaf wasodafë ÿa më tëhaka, pëlaka do ntehn ñabi gë vankëncä vaki, tac më tëyëk bi hak macik do bi ye ntik. ³⁴ Bare kore ÿa wanës wanëmpëlah ndekadëniho hafo asankaf wasodafë ÿa kolëlohna njët ile ye toña soÿe wadëka wanëmpëlah watac. Umë ntehnëk njoyi Pol gë kaÿ wasodafë. ³⁵ Ga tëkëk Pol rënka cery nte hwëhnako rënka le hayëde ÿa, wasodafë wã njihñënihawo, kabi kore ÿa ñañënanihö, ³⁶ Ñadëniho ntoÿanëniha ndekatëndëni: «Daŵëryiyi!»

Inësa Pol ña

³⁷ Wati nte ñadëho ndëni Pol hnë kaÿ hna, më ntehnëka asankaf wasodafë wã: «Kodëfu bi lehni iñë?»

Më ntëkwaka: «Kolëru wanës wagërek ña! ³⁸ Awa wëjë gelihna bi avë Esipët ale ÿañënaÿëhnëkëhniwo vahnë do njohni biÿëna gë lañ? Vëryaŵ vahnë, vësan wawuli wahnah yeho.»

³⁹ Pol më ntëkwaka: «Sëwif yëbu. Tarës hnagibu, Silisi hna. Inaŵ dënah dÿs ye. Këlami maŵëryanërye hnësëhnëwëhni bulunda ÿi.»

⁴⁰ Asankaf wasodafë ÿa më maŵëryanëka. Awa më kahnëk rënka kaÿ hna do njelahni bulunda ÿa. Ndemëhnalehnëni taÿ, umë ntehnëkëhni gë Wa-ebëre ña, wanës wasëwif ña:

22

¹ «Vëÿënta mën, nëparyin wanës wante ÿadëfu hnësu tame ayëtahnu dila iñë wëh.» ² Ga nkwëryëni Pol wanës wadëw hni ña nësëndëhëhni, ndemëhnaniho ntëbi nte njelakëhniwo ña. Më ntehnëkëhni: ³ «Sëwif yëbu. Tarës hnagibu Silisi hna, bare Yerusalem li naÿëbu. Gamaliyel yeho aharaÿ mën a. Karaÿëkowo afo yëtu dÿs sariya le njëdakëhniwo Wënu ña vacërakëlo fu va do kahnëndabuho soÿe Wënu ña had gante nkerun wuhnë fop dol ki. ⁴ Mbërehñëbuhëhniwo vahnë vële rëfëdëho aÿi Nkaŵ Ahwëhn va hafo ryaŵëwëhni. Pëlayehñëbuhëhni vësan gë vësëval do sëdehnëwëhni kaso hna. ⁵ Asëna wasadëha asankaf aÿi gë fop kore vëvë haryënkwi vi kodëni nkenëhnëniho sëde. Kerëhnënihowo vëkayëte yinenëhnëwëhni vëÿënta fu wasëwif wale lëdëk Damas do njibuho fëlaÿjëwëhni vële rëfëdëho Nkaŵ Ahwëhn va ÿabiwëhni, wënceryiwëhni Yerusalem li soÿe kwëdini vëhni fop.»

Pol pëyahnëd gante macëka Ahwëhn ka

⁶ «Ante njidëfuho do tëhabuho Damas ña, lav a nkëhnëko tëk nkaf li, matëlehni taÿ humpen hucankaf g'ambin njij cëpo penëlehno. ⁷ Yolehnu nkal hna, wëryëlehnu kopa ga macëdëho: “Sol, Sol!” do më tëyëko: “Soÿe ye vërehñëdëfuho?”

⁸ «Më rëyëbuha: “Ahwëhn, mo yeru?”

«Awa më ntehnëko: “Ami, Yesu mbë Nasaret, nte vërehñëdu ña ye.” ⁹ Vële rëfëlëbunëho va nuniho humpen ha, bare wawëryëlohna kopa le hnësëhnëdëhowo ÿa.

¹⁰ «Më rëyëbuha: “Ahwëhn ye rëfëko liwu?”

«Ahwëhn a më ntëkwako: “Matëry ayi gë Damas. Hnam pëyaderu ile rëfëka ali ÿa fop!”¹¹ Bare golëwohna hnundu: humpen hutac mëpënëkowu. Awa vërefal mën va më pëlaniho vák ÿi kahëniho hafo rëkëfu Damas hna.

¹² «Ale wacik Ananias yeho hnam. Asan arac ntakëdëhawo gë Wënu ña do Sariya Moyis ÿa tëfëdëho. Ipërëna dëwu fo nësëdëniho wasëwif wale lëdëko hnam va fop.

¹³ Umë njijëk tëkatëko, kahnëk darël mën do nteho: “Aÿënta mën, Sol, bokary ahnund!” Wati rac dënk hnulehnëwë Ananias hafo pac.

¹⁴ «Awa më ntehnëko: “Wën warëm fu ña mbiÿëk ga tëhnaki soje njëtëndani ile ñad ÿa, ahnuhahna ale satëk a do awëryahnënd kopa lëwu ÿa. ¹⁵ Sede lëwu ÿa yëdu haryënk wahnë hna fop, soje afëyahnëhni ile hnuru do wëryëru. ¹⁶ Tame, ye hnapëdu? Matëry, ahwëtahna Ahwëhn a, diry ayaryi do afacëni wameh hu ña.”

¹⁷ «Tac, umë vokajëbu Yerusalem li. Fac ryampo, ante njëfadëfuhö Cery Wën Cankaf hna, më hnubuha Ahwëhn a hn'ikaryëtah. ¹⁸ Më ntehnëko: “Cahnëry ñap Yerusalem li, kabi vële lëdëk hn'ani vi vëwawëdëfina wante hnësëdu soje mën ñi.”

¹⁹ «Umë lëkwabuha: “Bare Ahwëhn, njëtëni njidëfuhö caliña-wo-caliña soje sëdehnëwëhni do ryafëhnëwëhni vële hwëtahnekino va. ²⁰ Do ante ndawëdëfö sede lëw hu ña, Ecen, hnam nkentibuho ami dënk. Cañahnëkowu rac do ami yëkadëwo vëÿi vële ryawëdëhawo gë wëraka va.”

²¹ «Awa Ahwëhn a më ntehnëko: “Yiry, kabi cañëtëdëmi ñawët, hnë vële wok vëyena wasëwif!”»

Pol gë Kumanda vë Rom

²² Kore ÿa nëpadënihawo Pol hafo ante nësëko watac ña. Tac pëgwëlehnëni ndekandëni: «Dihëtëryina duniÿa li aÿi asan! Dawëryina! Tëfëlahna nkonti duniÿa li!»

²³ Nañënanihö, do citëni viÿi vilëw hni va, ntonjëndëni nkal inja*. ²⁴ Awa asankaf wasodafë ÿa më ntehnëkëhni: «Dënëryina Pol kañ hna do alampuna, nësahn forosima; ñadëfu yëtu bi soje ye ndekadëni bulunda ÿi aki soje lëwu.» ²⁵ Ante ñabëdëho ña, Pol tëyëkawo asankaf wasodafë ale yeho hnam ÿa: «Kodun bi alampuna ale kwëhnëk Rom ale worun kitiñëluhna ten?»

²⁶ Asankaf wasodafë ÿa, ga nkwëryëk watac, më njik pëyaka kumanda ÿa: «Njëteru bi ile ÿadu ali ÿa? Aÿi asan ale kwëhnëk Rom ye.»

²⁷ Kumanda ÿa njilehn tañ vëhni Pol hna do tëya: «Pëyarye, paryi bi ale kwëhnëk Rom yeru?»

Pol më ntëkwaka: «Ha.»

²⁸ Kumanda ÿa më ntehnëka: «Ami cosahnëbu yabah yehahnu ale kwëhnëk Rom.»

Pol më ntëkwaka: «Ami, nagaryibu.»

²⁹ Vële ÿadëho ntampëniha Pol nësahn va tavëlehnëniha tañ. Kumanda ÿa ntakëkawo d'us ante njëtëko ale kwëhnëk Rom ñabëhnëk gë vankëncä.

Pol haryënk wëhitij vësankaf wasëwif

³⁰ Pacënd tun, Kumanda ÿa ñadëho njët facëk soje wante ntehnëdëniha Pol wasëwif ñi. Awa, më pëtehnëka do macehnëhni vësankaf vësëna wasadëha va do gë Mbara Vëhitij va fop, tac canehna tase vahnë fop.

23

¹ Pol më ntañëkëhni Mbara Vëhitij va do ntehnëhni: «Vëÿënta mën, gë hakili risah njasaryëbu haryënk Wënu ña do ñoñ gena ile hnirandëbu hafo fac vë dol ÿi.»

² Hnë wati rac asëna wasadëha asankaf a Ananias më ntehnëkëhni vële kakëniho Pol va: «Dafëryina wës li!» ³ Awa Pol më ntehnëk: «Wëjë ndafëd Wënu ña, wëjë ale

* 22:23 22.23 Citëni viÿi vilëw hni va, ntonjëndëni nkal inja: Namu le rufahnëd ntavah ntëw hni ña ye.

wëntëlëk gë mir le yerënik yi! Ntañaru ahitiño gante nësëk sariya ka, bare ntifu ile ñwëyëk sariya ya: ntehnëru ryafiwu.»

⁴ Vële yeho ðarël Pol va më ntehnëniha: «Njëtëru bi njewëruha asëna wasadëha asankaf ava Wënu ña?»

⁵ Pol më ntëkwakëhni: «Vëyënta mën, yëtaka asëna wasadëha sankaf ye. Toña ye, kerik kayëte Wën hna: “Yewëðfilihahna ale ye asankaf bulunda hu ya.”»

⁶ Pol njëtëko vële yeho Mbara Vëhitiñ va fop vëryampo wasaduse yeho, vëyëntaŵ va wafarise. Soñe umë ndekahnëko bulunda hna: «Vëyënta mën, Farise yëfu do wafarise ye warëm mën ŵa do soñe ikwëtahn fu vësëm va mbëhnëdëni hitiñandëfu.» ⁷ Ante nësëko watac ña, nkwajëla cankaf yeho yëbëlan wafarise ŵa gë wasaduse ŵa, do mbarëla ña pitëlëko nke wakore waki. ⁸ Koyëna nkeho kabi wasaduse ŵa vëhni lehnëko vësëm va vëvëhnëdëna, do wamëleka gë wayine wayena, bare wafarise ŵa vëhni kwëtahnëniho watac fop.

⁹ Nkelehn sonko sankaf kore hna. Vëharan sariya vëryampo hnë wafarise hna, matëniho conkëndëni ðus, ndekandëni: «Ñoñ nulëfuhna ile ntëntëk ayi asan. Kod nke mpëd mëleka ma iyir hnësëhnëka.» ¹⁰ Sonko ya njakëko hafo Kumanda ya ntaka antë citëlëniha Pol fagant lëw hni. Awa më ntehnëkëhni wasodafe walëwu ŵa canëniha Pol fagant lëw hni mbokaryëniha gë kan.

¹¹ Ga mëdëk, Ahwëhn a njiko vëhni Pol hna ntehma: «Antë ntaki! Sede mën yeru ani Yerusalem li, ayenëhno fëna Rom hna.»

Pol urënd tëndënde

¹² Ga pacëk wasëwif wëryampo më nkwëryëlëni; ntëkëni haryënk Wën antë mbok tokëni do ceni hafo ndawëniha Pol. ¹³ Vële wëryëlëko watac va ntëbiniho vahnë wafëhw wahnah. ¹⁴ Më njini vësankaf vësëna wasadëha hna do gë vicër hna ntehnënihëhni: «Ntëkëbun bokëdiléfuhna rokëfu ma sefu iñë afo ryawëfuna Pol. ¹⁵ Awa ŵuhnë, gwëryëlëryin gë Mbara Vëhitiñ va, tëyëryina tame Kumanda yi mbok njonëhniŵuna Pol, alehnuna ñadun afëcëtaŵu soñe lëwu ya. Ge fuhnë ye pëhwëtaŵun ryawëfuna tëkahnind ani ya.»

¹⁶ Bare aju acëru asëval Pol umë nkwëryëk ga nësëde watac. Awa, më njik kan hna pëyahna Pol.

¹⁷ Awa Pol më macëka asankaf wasodafe ryampo ntehma: «Yoryehna anj jar Kumanda hna kabi iñë hwëhn nafa ñad payahna.» ¹⁸ Arac më njoka jar ña gë Kumanda do ntehma: «Pol, ale sëdika lehnëko yonëhniyina anj jar; iñë ñad pëyaŵi.»

¹⁹ Kumanda ya më pëlaka jar ña vák yi canaryëka do tëya: «Ye yađu afëyawo?»

²⁰ Jar ña më ntëkwaka: «Wasëwif ŵa nkwëryëlëni tëyënihi ayonëhnihi Pol acahn Mbara Vëhitiñ hna. Ntehnëdëni ñadëni pëcëtani soñe lëwu ya wapacëk. ²¹ Bare antë alëkwahni. Ntëbini vësan wafëhw wahnah vële fëhwëtak ndawëniha va. Ntëkëni ñoñ vërokëdëna, vësëdëna ge gena ndawëniha. Tame fop pëhwëtani; mawëhu ña fo napëdëni.»

²² Awa Kumanda ya më ntehnëka jar ña: «Antë afëyahna wëla aryampo wante fëyaruho ñi.» Tac tavëlehna mboka.

Pol Sesare hna

²³ Kumanda ya më macëkëhni tan wa-ofisiye waki walëwu do ntehnëhni: «Barëpëryinëhni wasodafe wakeme waki, gë wasodafe wahwëhn wafahnac wafëhw mbëd gë wahi do gë wakeme waki vëhwëhn viwëta. Pëhwëtani njini Sesare; kahnëta ña wëwati imbëd gë wahnah g'umëd ga ye. ²⁴ Pëhwëtanëhneriyina Pol fëna wafahnac, ayowuna yam fo vëhni guverëner Felikës hna.»

²⁵ Tac më kerëhnëka Guverëner ya anj kayëte:

²⁶ «Asankaf alënah Felikës, ami, Këlod Lisiyas yaŵëryidëhi.

²⁷ «Asan ale yëdanahnëryidëmina aÿi wasëwif wã fëlakawo do ñadëniho ndawëniha. Awa më rëkibu gë wasodafë mën wã lëcëbuha, kabi njëtabuho ale kwëhnëk Rom ye. ²⁸ Ñadëfuho yëtu bi soñe ye ndëñanëniha wasëwif wã, awa umë yobuha Mbara Vëhitiñ ntëw hni hna. ²⁹ Awa tëkatëbuho pëlanaha kabi dënënëdina sariya lëw hni ÿa, ñoñ gena ile hode ndawähni ma cëdähni. ³⁰ Bare takan pëyayibu wasëwif wëryampo pëhwëtani soñe ndawëniha. Umë yëdanahnëryidëmina hara napëla mbiÿ, do njëtandanëbuhëhni wasëwif wã ÿal hu hna tëfëka pëyahnëni ile lavëkëhni g'umë ÿa.»

³¹ Wasodafë wã umë njiryeryëniha Pol g'umëd fo gë Antipatëris gante ntehniniho ka. ³² Ga pacëk, mbokalehnëni gë kañ lëw hni, tavënihëhni vëhwëhn wafahnac va fo tëkaryëniha hafo vëhni Felikës hna. ³³ Ante tëkëni Sesare ña, vëhwëhn wafahnac va më njëdaniha Felikës kayëte ña do njëdahnëniha Pol. ³⁴ Guverëner ÿa, ga karajëk kayëte ña, umë tëyëka Pol bi avë resiÿo ÿëhne ye. Më ntëkwaka: «Avë Silisi yebu». ³⁵ Awa Felikës më ntehnëka: «Nkwëryëdëmi ge tëkini vële yelëku va.» Tac më ntehnëk kwëti Pol cery cankaf Erođ hna, do njëkande.

24

Pol haryënkwa Guverëner Felikës

¹ Ante ndëcëko wafac imbëd ña, asëna wasadëha asankaf, ale waciko Ananiyas ÿa, tëkëniho Sesare hna gë vicër do gë ale hnësëhnëdëhëhniwo vahnë ale waciko Terëtuyus, soñe pëyaniha guverëner ÿa ile ntik Pol ÿa. ² Pol macijiko do Terëtuyus pëgwëlehn pëyahnënd: «Alënah Felikës, ucankaf hu ña njonëhnikëfu yam hnëñah do hwëhna hakili hu ÿa gwëcëtëk viÿë viyabah nkal li. ³ Camehniru g'intawary pacah soñe fop vile hnuÿadëfun kwëlëkwël va, hn'ile-wo-le hna. ⁴ Soñe ant'avëÿehni hnani ÿa, muntadëmi aŵaw g'ipërëna hu ña ahnëpa fu toye.

⁵ «Tëkatëbun aÿi asan alakah d'us ye. Tënkëndëlehnëdëhëhni wasëwif wavë duniÿa ÿi fop, do fëna asankaf vëréfal Yesu mbë Nasaret ye. ⁶ Ñadëho dënk nti ile sëvak Cery Wën Cankaf hna, awa tac pëlabunëhawo. ⁷ [Ñadëfunëho hitiñëfuna gë sariya lëw fu ÿa, bare Kumanda ÿa, Lisiyas, më nijjëk tebëfuna gë fanka. ⁸ Tac më ntehnëkëfu ÿal hu hna tëfëka yijëfu afëyayi ile ntikëfu ÿa.] Ge tëyëruha, njëtëdu wëjë dënk wante hnësëbun ñi fop toña ye.»

⁹ Wasëwif wã njawëñëniho ile nësëko ÿa ntehnëni: «Ha, ile nësëk ÿi fop toña ye.»

Idëkwa Pol ña

¹⁰ Awa Guverëner ÿa më ndëkwanëka Pol teba wanës ña. Tebalehn ntehn: «Njëtebu wabëhn wayabah ye kobëri ga kitiñahnëdëfuhëhni vahnë va nkal li. Soñe umë hnësándëbu g'ikwëtahn haryënkwa lëw hu. ¹¹ Kodu ayëkëlehn wëjë dënk, dëbëna wafac pëhw gë wahi ga njihahniibu Yerusalem soñe icëmb Wënu ña. ¹² Do ahnë nulohna ga conkëntëdëbu Cery Wën Cankaf hna ma ga matëndëdëfuhëhni vahnë ntini sonko vacaliña hna, do gë hn'inaŵ hna. ¹³ Do fëna vëÿi vahnë ñoñ vëhwëhnana ile tufahnëdëni toña ye wanës wadëw hni ñi. ¹⁴ Bare wanji ye toña ÿa: Wën warëm fu ña ryokunëhnëdëbu rëfatëndu Ankaw Ahwëhn a, nte ntehnëni gena catah ña; kwëtahnëbu ile-wo-le herik vëkayëte Sariya hna do gë vëmba wakila hna. ¹⁵ Inji kwëtahn hwëhnaabu, vëhni fëna kwëtahn tac dënk kwëhnani, vëhni fop, vëli wameh gë vësatah per mbëhnëndanëdëni. ¹⁶ Soñe umë ye hn'ile-wo-le nkebu hna njawërdëfu liwu kwëlëkwël ile satëk haryënkwa Wën hna do gë vahnë hna.

¹⁷ «Ga mbiÿëk wabëhn wayabah yijëla Yerusalem, umë vokajëbu yonëhniwëhni uryema koryi wasëwif wale hwëtahnëk wã do sanëhnëwa Wën mën ña sadëha.

¹⁸ Umë lidëfuho ante tëkatënihoŵo selele Cery Wën Cankaf ña ante puhnadëfuho

pacëna ɳa; gelëfunohna gë kore, matëndëlëwohna fëna sonko. ¹⁹ Bare wasëwif wëryampo wavë resiyo Asi wã hnam nkentiniho. Vëhni rëfakëha kahnëni haryënkwa hu pëyahneni ile libu ya, ge nke ile lavëkëhni g'ami. ²⁰ Ma hnë vële ye hnani vi, ge nuko inë wëh ile libu ante njoyibuho Mbara Vëhitiɳ vëlëw hni hna, pëyah. ²¹ Kabi ntehnëbuho vahnë va mbëhnëdëni, soɳe rac hitiɳahnëdunëho dol!»

²² Felikës njëtëko d'us Ankaŵ Ahwëhn a. Awa, umë karacëk kiti ya nkaŵ kaŵary ntehn: «Kitiɳëdëmu ge Lisiyas njiɳëk.» ²³ Umë ntehnëka ofisiye le hwëtëhnahnikawo Pol ya tëfëka njëkanda, bare ant'aŵëmaɳehna d'us, do ant'aŵëmaɳëhnëni vëlëwu va njiɳëni ndemaniha.

Pol haryënkwa vëhni Felikës gë Dërusi

²⁴ Ga ndëcëk wafac, Felikës tëkiniho g'asëvalu Dërusi, ale yeho sëwif ya. Umë payëhnëko njiɳëhni Pol do nëpakawo nës soɳe ikwëtahn Yesu Këris ɳa. ²⁵ Bare Pol, umë pëgwëk nësënd gante tëfëka nke ahnë nëɳahna Wënu ɳa g'umë, aŵënk nkaf hu ɳa do gë kiti vahnë nte yejëk ɳa. Awa Felikës ntakëlehna taɳ, më ntehnëka: «Tame gwër nke, soɳe dol ya! Ante njivëmadëho ɳa mbokëdëmi waci.» ²⁶ Felikës ntiyahnëkawo fëna Pol njëdadëha koryi. Soɳe umë macehnahnëdëhawo wati-wati nësëlëndëni.

²⁷ Wabëhn waki ryëcëko koyëna, tac Felikës, Porësiyus Fesëtus, hnëmpëtëkawo, bare kabi Felikës, ñadëho wasëwif wã nëɳëhni g'umë, umë tavëka Pol kaso hna.

25

Pol haryënkwa Fesëtus

¹ Awa Fesëtus tëkëko hnë resiyo Sesare, hn'ile naŵëd hna, do wafac warar fo ntiko matëlehn hnam nji Yerusalem. ² Hnam vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër wasëwif va njiɳëniho pëyaniha ile ntik Pol ya. ³ Tac këladënihawo maŵëhnëhni njoyi Pol Yerusalem. Ñadëniho koyëna kabi wasëwif wëryampo pëhwëtaniho ndaŵëniha Pol nkaŵ hna ge njiryeryëde gë Yerusalem. ⁴ Fesëtus më ntëkwakëhni: «Pol Sesare hna cëdik, do biyëdina ami dënk mbokadëfu hnam.» ⁵ Më mbok ntehnëkëhni kat: «Arabi vësankaf hun va njiɳëni rëfëlëfu g'ami yifu gë Sesare. Njidëni pëyahneni age inë wëh ntik ayi asan!»

⁶ Fesëtus mpëd wafac imbëd gë warar ma ipëhw ñëwëko Yerusalem hna, tac më mbokak gë Sesare. Ga pacëk umë njik ntaña kitiɳa hna soɳe kitiɳa Pol do ntehn njoji. ⁷ Ga tëkik Pol, wasëwif wale wätiko Yerusalem wã kwërënihawo do nësëni wanës wanayah wayabah, bare ñoñ vëhwëhnalohna ile rufahnëd wanës wadëw hni ɳa toña ye.

⁸ Awa Pol, më lehnëko: «Ñoñ njwëyëhnëla sariya wasëwif, do dila wameh Cery Wën Cankaf hna, do dëntahnëlëwahna fëna asankaf a Sesar.»

⁹ Bare Fesëtus ñadëho wasëwif wã nëɳëhni g'umë. Soɳe rac tëyahnekawo Pol: «Ñadu bi ayi Yerusalem ahitiɳi hnam?»

¹⁰ Pol më ntëkwaka: «Haryënkwa kitiɳa Sesar hna kahnëbu do haryënkwa hnaɳi kitiɳa tëfëko hitiɳiwu. Njëtëru d'us wëjë dënk ñoñ dilëwëhnhna bulunda wasëwif wi. ¹¹ Ge menëbu, ge ntibu ile rëfëko ryawahniwu, njwëyëda icëm inji. Bare ge wante nësëdëni vëyi ɳa kwëhnana nkaf, ahnë kwëhnana fanka njëdahno hnë vëhni ndaŵëniho. Mëcaɳuha Sesar kitiɳëfu!»

¹² Ga nësëk koyëna, Fesëtus më nulëni gë vëyab vëlëwu va, tac më ntëkwaka Pol ntehn: «Sesar wëcaru kitiɳi, awa njiɳu kitiɳu Rom hna.»

Pol haryënkwa vëhni Agëripa hna do gë Berenis

¹³ Ga mbiÿëk wafac toye, ahnaŵ a Agëripa g'acëru asëval ale waciko Berenis njijëniho Sesare, nkaÿiniha Fesëtus. ¹⁴ Kabi wafac wayabah ñadëniho ntini hnam Fesëtus më tëyëka ahnaŵ a soſe Pol ŷa, ntehna: «Felikës asan aryampo ale sëdik taveryëkowa. ¹⁵ Ante njibuho Yerusalem űa, vësankaf vësëna wasadëha va gë vëvë karyënkwa bulunda wasëwif va, njijëniho pëyaniho ile ntik ŷa do muntaniho hitiűëwa ndaŵi.

¹⁶ «Bare umë lëkwabuhëhni: “Namu vë Rom ŷa mbañëk yëdahnë ale sëdik hara nësana soſe lëŵu ŷa haryënkwa vële sëdehnëka va.” ¹⁷ Awa tëfëlibunëho gë vëhni. Ntibuho ñap ga pacëk, më lañabu kitiűa hna, do fayehnu njoji asan arac. ¹⁸ Vële sëdehnëkawo va tëkiniho bare ñoñ vëhnësëlohna, wëla uryampo wanayah wante hnahabuho ntik űa. ¹⁹ Soſe ikwëtahn wasëwif nkwajëlëdëniho g'umë do gë soſe ale wacëde Yesu. Asan arac cëmëk, bare Pol umë lehnëk mbëhnëk. ²⁰ Kabi kodëwohna hitiűu isifa wanës më rëyëbuha Pol bi ñad nji Yerusalem. Hnam kode kitiűi. ²¹ Bare Pol pecehnëka mëcagna Sesar kitiűa umë. Soſe umë lehnahnëbu tavi kaso hna do njëkande hafo ante kodëfu yëdahnëwa gë vëhni Sesar ka.»

²² Awa Agëripa më ntehnëka Fesëtus: «Ami dënk ñakëndëbu wëryëŵa aÿi asan.»

Fesëtus më ntëkwaka: «Acahn nkwëryëduha.»

²³ Ga pacëk, kore yabah hacakëhniwo g'untënah Agëripa gë Berenis. Tënkëlahnëniho gë vësankaf wasodade ŵa do gë vële ŷak yëtik bulunda va bambery cery cankaſ hn'ile nkwajëlëdëni asankaf gë vahnë űa. Awa Fesëtus më ntehnëk njoji Pol. ²⁴ Ga tëkaryijik Fesëtus më ntehnëk: «Ahnaŵ Agëripa gë ŵuhnë vële yentik ani vi fop, wëliho soſe aÿi asan njihahniniho bulunda wasëwif ŵa fop pëyaniho Yerusalem hna do gë hnani, ndekatëndëni: “Aÿi asan tëfëlahna nkonti duniŷa li: tëfëka ndaŵi.” ²⁵ Bare ami, ñoñ nula ile ntik hode ndaŵahni. Bare kabi umë dënk wëcaka Sesar, pëhnabu yëdanahnëŵa nji kitiűa Rom hna. ²⁶ Ñoñ nula ile hodëfu herëhnëŵa Sesar soſe lëŵu ŷa. Umë wacehnañibuha karyënkwa hun, do dënk haryënkwëhu wëjë, ahnaŵ Agëripa, soſe tëyi bi wanëhne wameh ntik wante herëndëbuha Sesar. ²⁷ Ntibu koyëna kabi ntiyahnëko, njëdanahnihna Sesar do pëyahni ile cëdahnik ŷa, kwëhnana nkaf.»

26

Inësa Pol űa

¹ Agëripa më ntehnëka Pol: «Tebary wanës űa ahnësa soſe lëŵ hu ŷa.»

Awa Pol më ntëkwak g'ivák lëŵu ŷa do nësa soſe lëŵu ŷa ntehn: ² «Ahnaŵ Agëripa, dol natëko gante kolëbu hnësawu haryënkwa lëŵ hu soſe fop wanës wante nësëni wasëwif nta mën űa, ³ kabi njëtëru dus fop namu lëŵ hni ŷa do gë nkwajëla ntëŵ hni űa fop. Soſe umë muntadëmi ahnëpawo g'iduñëna.

⁴ «Wasëwif ŵa fop njëtëni njasa mën űa kobëri utah mën hna; njëtëni gante nkebuho ka kobëri wapëgwa hna, fagant bulunda lëmën hna do gë Yerusalem hna. ⁵ Mbiÿëk ga njëtëniho do kodëni nkeni wasede mën, ge paryi ñadëni, gë vële ŷak satëk, rëfëd namu wasëwif wapacëk va nkentiűu: vëhni ye wafarise ŵa. ⁶ Do tame njojiűu hnë kitiűa, kabi kwëtahnëbu Wënu űa ntid ile nësëhnëkëhniwo vacërakëlo fu va. ⁷ Wahnënk ipëhw gë wahi Isërayel ŵa kwëtahnëni nudëni ga ntiyak watac, do soſe rac ndokuñëhnëdëniha kwëlëkwël Wënu űa, g'umëd gë g'anent. Ha, ahnaŵ Agëripa, soſe ikwëtahn tac pëlahnëniho wasëwif ŵa! ⁸ Wuhnë wasëwif ŵi, soſe ye worun kwëtahnëluhna Wënu űa mbëhnëndanëdëhëhni vësëm va?

⁹ «Ami dënk nahabuho wëtaryu gë wafere ŵa fop uŵac Yesu mbë Nasaret űa.

¹⁰ Umë libuho Yerusalem hna: vësankaf vësëna wasadëha va yëdakowo fanka farac do cëdëbuhëhniwo vahnë Wën vëyabah; do ge ndaŵëdëniho caűahnëdëhowo.

¹¹ Ndapëdëfuho vacaliűa va vërehnëdëŵëhni do yawërendu ravëtehnëŵëhni

ikwëtahn dëw hni ña forosima. Ntavëdëhowo gë vëhni afo yindu vërehnindëwëhni vankol vakaŵary hna.

Gante kwëtahnëka Pol Ahwëhn a

¹² «Koyëna fac ryampo Damas yidëfuho, gë fanka fale njëdanihowo vësankaf vësëna wasadëha va. ¹³ Ahnaŵ Agëripa, lav a nkëhnëko tøk nkaf li, ante njidëfuho ña, do nubuhö humpen ga matik g'ambin. Humpen hutac ntëbëko lav wï. Umë njijëk penëkëfu gë vële rëfëlëbunëho va. ¹⁴ Njobunëho fuhnë fop do wëryëlehnu kopa ga ntehnëdëho gë wanës Wa-ebëre: “Sol, Sol, soñe ye vërehnëdëfuho? Cërehnadu wëjë had yihni ile hasëd ryoko ile keryande.”

¹⁵ «Umë rëyëbu: “Ahwëhn, mo yeru?”

«Ahwëhn a më ntëkwako: “Ami, Yesu, nte vërehnëdu ña ye. ¹⁶ Matëry ahahn; tufëhnami soñe aye aryokunëhn mën, ayehahn sedë mën, pëyaduhëhni vahnë va gante nuruho dol ka do le ÿadëmi rufi ÿa fëna. ¹⁷ Keryëdëmi gë wasëwif wë do gë vële wok vëyena wasëwif hnë doku le fayëdëmi hna. ¹⁸ Payëdëmi ayi aÿesëhnëdëhni, ntihëtëduhëhni umëhwëry hna, mbokaryëduhëhni gë humpen do ntihëtëduhëhni hnë imëk Sintani hna soñe avokaryëhni gë Wën. Ge kwëtahnëniho ami, nuÿadëni itavëhn wameh wadëw hni ña do gë ÿëwë hnë vahnë vële hwëtahnëka Wën hna.”

¹⁹ «Ahnaŵ Agëripa, ñwëyëdë wañi wanës wante wëatik g'ambin ñi. ²⁰ Pëgw Damas, Yerusalem, Yude hna fop hafo vëvë wayal wayëntaŵ va pëyabuhëhni tëfëka nkwëcëtani vankeya vantëw hni va, mbokani gë Wën do tufahnëni paryi nke nkwëcëtani. ²¹ Soñe umë pëlahnëniho wasëwif wï Cery Wën Cankaf hna do ñadëniho ndawëniho. ²² Bare hafo dol Wënu ña ndemaðëho kwëlëkwël do hnani nkebu soñe yëtëdanëwëhni cedëya mën ña vahnë fop, vële hwëhnak nafa gë vële wok vëhwëhnana per. Ñoñ nësëda haŵary ge gena ile nësëdëniho tëkid hnë vëkayëte wakila gë Moyis ÿa fo ye. Umë ye: ²³ afo Arëhnayik a korot; umë yed ale ryënkweð mbëhn vësëm hna do tufëdëhëhni nkaŵ ipëh iña gë humpen hudëwu ha wasëwif wë do gë vële wok vëyena wasëwif.»

Pol ñad Agëripa kwëtahn

²⁴ Pol nkoko nësand ante ndekako Fesëtus ntehn: «Cenaki, Pol! Karañëru hafo cënaÿi!»

²⁵ Pol më ntëkwaka ntehn: «Alënah Fesëtus, cenalohna. Wanës toña do gë hakili fëren hnësëdëfu. ²⁶ Ahnaŵ Agëripa njëtëk wañi fop, soñe umë hnësandëbu g'ikwëtahn tase lëwu. Pacëko njëtëk wañi fop kabi wañi diyana hn'ile nkok nuyina. ²⁷ Ahnaŵ Agëripa, kwëtahnëru bi wanës wakila ña? Ha, njëtëbu kwëtahnëru.»

²⁸ Agëripa më ntëkwaka Pol: «Ge nkoru ahnësëhnëndo ntiyahnëko biÿëdina kwëtahnëdëfuha Yesu.»

²⁹ Pol më ntëkwaka: «Arabi nkekënd, mbiÿëk biÿëna! Wëjë, gë wühne vële hnëpadëho dol vi, ndëwadëfu g'idëma Wënu ña ayewu fop g'ami ki, bare hara vankëncä këm!»

³⁰ Wati rac ahnaŵ a, gë Guverëner ÿa, gë Berenis do gë fop vële yentiko hnam va matëlehnëni. ³¹ Cahnëdëniho nësëlëhatëndëni: «Aÿi asan ñoñ dina ile rëfëka ndawëhni ma cëdahni.»

³² Agëripa më ntehnëka Fesëtus: «Aÿi asan kokënde tavi age mëcakëndilahna Sesar.»

27

Uyas Pol

¹ Ga pëhnayik hayëndifu hnë sisikulu yiryeryifu Itali, umë nufik Pol gë vësëdik vëhaŵary, kwëtehnañikëhni ofisiye kore wasoðadë Sesar Ogusët, ale wëacik Yuliyus

fëna. ² Arisëtarëk avë Tesalonik mbë Masedëwan yentiko gë fuhnë. Më hayëbun hnë sisikulu le hwëhniko hnë nkol mbë Adëramit do ýadëho tëf wahnaŵ resiyo Asi hna, yilehnëfu.

³ Ga pacëk më rëkëbun Sidon. Yuliyus, g'ufacah ntaŵary dëŵu ña, më tavëka Pol nji, njëkihni wëlawo walëŵu wã nuÿahni ile valëka. ⁴ Ga matëbun hnam, umë yibun fagant wov hna. Kabi pankëlëdëfunëho gë sël ÿa, yilehnëfu gë cape Tinti Sipër. ⁵ Më rëfëbun ðarël Silisi gë Pampëfili rëkëlehnëfu Mir, resiyo Lisi hna. ⁶ Hnam ofisiye wasodade ÿa më nuk sisikulu le hwëhniko Alekësandëri ga njid Itali do më kayëndëkëfu. ⁷ Hnë wafac wayabah njidëfunëho wajira fo, do g'ambër cankaŵ tükëbunëho ðarël hn'ankol nte wacik Kënid. Hnë wati rac sël ÿa memaÿehnekëfuno yifu karyënkŵ, awa më rëfëbun Salëmone mbë Tinti Këret do ryëcalëfu gë cape inte hákëdëhëfuno sël ÿa. ⁸ G'ambër cankaŵ ndëcëbunëho hnam rëkëlehnëfu, le macëde «Hahna Fërën», nte kakëni g'ankol Lase ña.

⁹ Bare mbiÿëbunëho ðus nkaŵ hna do pëgwëko ntaçënd uyas fu wã, kabi fac le suñahnëde ÿa* tëko ndëc. Soñe umë nkabëkëhniwo Pol ntehn: ¹⁰ «Vëÿënta mën, kamahnëbu uŵi yas kata fo yed karyënkŵ: sisikulu ÿi g'ile ndibëk per përekad, do fëna fuhnë dënk kodën cëmin hnam.» ¹¹ Bare gena Pol kwëtahnëko ofisiye ÿa. Ayaryary sisikulu ÿa g'ahwëhn sisikulu ÿa yeho. ¹² Kabi sëla rac yivëlohna g'alu ga, vëyabah vëvë sisikulu va pëhnaniho njini hafo sëla, hnë Tinti Këret hna, ile waciko Fenikës, ge kodëni. Hnam kodëniho cowani sël ÿa do ndëcëtëni alu ÿa.

Sël sankaf ÿa wov hna

¹³ Sël pëgwëlehn cëlënd wajira fo, do ntiyahnëkëhniwo kodëni ntini gante pëhwëtaniho ka. Awa më matëndëni waryëhwëra wale hahnëndande sisikulu ÿa do kahnëtalehnëni nko tëfëndëni wov le ye Tinti Këret ÿa. ¹⁴ Bare biÿëna sël hwëhn fanka sankaf le wacëde «Erakilona†», pëgwëlehn cëlënd gë fanka do ¹⁵ njoryaryëlehn sisikulu ÿa. Kodilohna mbok nji pankëlatëndëni gë sël ÿa awa umë ravëbun njofu. ¹⁶ Më rëfëbun gë wov fatinti fatoy fante wacik Koda hna. Tinti rac hakëkëfuno toyë sël ÿa. Hnam g'ambër cankaŵ mëkëbunëho ryojëfu fakulu fatoy fante fehände fa hafo hayëndëfu sisikulu hna. ¹⁷ Ga kayëndëni sisikulu hna vëryokuñ vëvë sisikulu va umë ntampaÿëni ñabëni waryeyët caharaŵ sisikulu ÿa. Tac kabi ntaçëkëhniwo antë poha hnë nkërëyal bë wov Siyërët‡ hna, më cëlëndëni ryëhwa sankaf le ÿaÿëtëd iyanc sisikulu ÿa do tavëni sël ÿa njohni. ¹⁸ Ga pacëk, kabi nkoko mbërehnëndëfu sël rac, vëryokuñ va më pëgwëni ntonjëndëni gë wov ile ndibëko sisikulu ÿa. ¹⁹ Fac rarëna hna umë mbokëni ntonjëni gë wov, vëhni dënk, viÿë vile yaryaryande sisikulu ÿa. ²⁰ Hnë wafac wayabah golohna nunde ulav wã gë wahol wã per, do sël ÿa nkoko cëlënd gë fanka hafo golëfunohna hwëtahnëfu pëhëdëfun.

²¹ Vële yeho sisikulu va mbiÿëkëhniwo rok roka ÿa. Awa Pol më matëk haryënkŵ lëŵ hni ntehn: «Vëÿënta mën, tëfëkawo ahnëpawuno, do antë kahnëtayin Këret hna hafo njijin nuÿayin iÿi kata. ²² Tame muntadëmu aÿabu wasakahn hun wã: wëla aryampo hnë wuhnë cëmëdina; sisikulu ÿi fo fërëkad. ²³ Gumëd ga mëleka Wën hunte hwëhnëko, do ryokuñëhnëdëfuha, njijakëh ²⁴ pëyawo: “Antë ntaki, Pol! Afo arëk haryënkŵ Sesar, do soñe lëŵ hu Wënu ña pëhëтарыëdëhëhni vële rëfëlërun vi fop.” ²⁵ Awa vëÿënta mën, ñabëryin wasakahn wã! Kwëtahnëbuha Wënu ña: gante pëyako ki, fop nked. ²⁶ Bare hnë tëfary Tinti tëfëka pohayin.»

²⁷ Fac hwëhn pëhw gë wahnah ÿa yeho ga njohandëhëfuno sël ÿa wov Mediterane hna. Fagant g'umëd ga, vëryokuñ vëvë sisikulu va ntiyahnëkëhniwo vambëñ

* **27:9** 27.9 Fac le suñahnëde ÿa: Gë sepëtambër ÿa ma okëtobër ÿa nked. Ge ndëcëk rac, uyas wã ntaçëd.

† **27:14** 27.14 Erakilona: Rëv sankaf le watid gë cape pëhna lav wacik koyëna. ‡ **27:17** 27.17 Siyërët: Umë wacëde iÿi wati Libi.

rëhabun. ²⁸ Umë ntonjëni ryeyët le ÿañande itëw̃ wov ña; më tëkatëni tëw̃ ña wametër wafëhw warar g'imbëd̃ gë wahi ye. Ante mbokëbun yifu ñawët toye ña, më mbok ntonjëni do tëkatëniho wametër wafëhw wahi g'imbëd̃ gë warar ye hnam. ²⁹ Ntakëkëhniwo antë sisikulu ÿa nkëw̃ wëraka, më ntonjëni kamëhni waryëhwëra wahnah wale hahnëndande sisikulu wã do ñankahnëkëhniwo pac ñap. ³⁰ Hnë wati rac vëryokuñ vëvë sisikulu va njëkëlendëniho gante pehandëni; umë cëlëndëni fakulu fa gë wënka, ntini had waryëhwëra wã ñad̃ cëlëndëni haryënk̃w sisikulu hna hara gante pehahnëdëni njëkëlehnëdëni. ³¹ Bare Pol më ntehnëka ofisiye wasodade ÿa gë wasodade walëwu wã: «Ge vëyi vësan vëwontina sisikulu li, Wënu ña pehëtëdëlihna.» ³² Awa wasodade wã më ntëpëtëni ryeyët ile fokahniko fakulu ÿa tavëlehnëni nji.

³³ Pacëlohna ten, muntatëhni Pol vëhni fop tokëni iñë. Më ntehnëkëhni: «Dol nke wafac pëhw gë wahnah ga nkerun hn'ufëmpëhnahnah sisikulu li, do ñoñ tokëdïluhna. ³⁴ Awa ami kamënaÿehnédëmu aroku, ge ñadïluna asëmu. Yëtëryin, wëla ahnë aryampo hnë w̃uhnë cëvëdïlahna imul d̃ampo.» ³⁵ Ga nësëko watac, më nufëk mburu, camehnëka Wënu ña tase vahnë fop, tac nkubëlehnëk do tok. ³⁶ Awa vëhni fop njawënantëlehnini do pëgwëlehnëni tokëntëndeni. ³⁷ Vahnë wakeme waki gë wafëhw imbëd̃ gë wahi g'imbëd̃ g'aryaw̃ (276) yebunëho fop sisikulu hna. ³⁸ Ante tokëbunëho hafo fihnefu ña, më ntonjëni roka ÿa gë wov ñaÿëtahnëni idïb sisikulu ña.

Ipërëka sisikulu ña

³⁹ Ikëd̃ vambëñ nudëniho ante pacëko ña, bare wëla aryampo hnë vëryokuñ vëvë sisikulu va yavëtëlohna hn'ile nkebunëho hna. Umë pëhnani pohëni sisikulu ÿa hnam ge kodëni. ⁴⁰ Awa më pëtëni waryëhwëra wale hahnëndahnëde sisikulu ÿa tavëni wov hna; wati rac dënk pëtëlehnëni waryeyët wale ÿabahniko wadëhwa wade satënandeho sisikulu ÿa. Tac matëndëni ipand inte yiryeryëd̃ karyënk̃w soñe sël ÿa peña, paßëni g'itëfary. ⁴¹ Bare sisikulu ÿa më njik pohak hnë yëbëlan wavënk̃wëhn nkërëyal, teryalehn hnam. Ankaf sisikulu ña më pohak d̃us nkërëyal hna, kodïlohna mbok ñënkëlehna, tac wavonkëlo wënka, wahwëhn fanka ña, më nihëk sisikulu ÿa kamëhni.

⁴² Watac ga ntiyak, wasodade wã ñadëniho ndawënihëhni vësëdik va, soñe ahnë antë peh ge ndëfad̃ wënka hna. ⁴³ Bare ofisiye ÿa ñadëho pehëta Pol awa më tavëtehnëkëhni ile ñadëniho ntini ÿa; më ntehnëkëhni vële holëk wënka va ntëbani ndëfani ndanëni. ⁴⁴ Tac vëÿëntaw̃ va pëlani vacal ma vanihel sisikulu va, tëfënihëhni. Koyëna ndanëniho vëhni fop yam fo hara ahnë cëmëna.

28

Hnë Tinti Malët hna

¹ Ante ndanëbunëho fuhnë fop yam fo ña, më fëyayibun Tinti rac Malët macik. ² Vële lëd̃ëk hnam va më kacanihëfu g'untënah cankaf; pëdëhnënihëfu hwëd̃ëh hucankaf, kacahnënihëfu, kabi tëvëdëho do huji ha njoko. ³ Pol më mbarëpik kore wadëhwa, ntab hwëd̃ëh hna, bare lën më cahnik yakah hna ñarëka vák li, nkolehna hnam. ⁴ Vëvë Tinti rac va, ante nuniha lën ÿa ga ntasad̃ vák Pol hna, më ntehnëled̃ëni: «Aÿi asan lëk aryaw̃ vahnë ye. Pehik wov hna, bare Wënu ña ma wëna nkonti duniÿa li.» ⁵ Bare Pol më cëlëvëtaka lën ÿa hwëd̃ëh hna do davëdïlawohna añar ña wëla toye. ⁶ Ntiyahnëkëhniwo nudëniha tameki ga matëka vák ÿa ma njod̃ cëmëlehn tan, bare ante napëniho hafo mbiÿ ña, nuniho ñoñ dilahna. Awa më nkwcëtëni vinahan vidëw̃ hni va, ntehnëni Pol wën ye.

⁷ Wëhaÿ yeho darël hnam wale kwëhnëko asankaf Tinti ale waciko Pibëliyus. Më ntëvakëfu lëv sankaf hnë wafac warar. ⁸ Hara rëmu pad hna nkeho: ures yak mbahn tesëko do ðonk yaryaryëðëhawo fëna. Pol më njik njëka do tindëka wëbák ña, njëfanëka, njërënëlehna. ⁹ Ga ndëcëk umë vëres vëÿëntaÿ wëvë Tinti va fop njijëðëniho do vëhni fëna njërënëkëhniwo. ¹⁰ Umë njëðanihëfu untënah cankaf do, ante tëkëko wati ile vokahnëðëfun gë wov ña, njëðanihëfuno ile valëkëfuno soje uyas wã fop.

Tëkëðëni Rom hna

¹¹ Ga nuÿabun wadepera watar hnam, më hayëbun sisikulu ile hwëhniko Alekësandëri hna, ile wacëdeho «Diyosëkur*», ile yeho hnë Tinti wati wëh hna fop. ¹² Rëkëbun Sirakis do ñëwëbunëho hnam wafac warar. ¹³ Tac vok ryëcalëlehnëfu rëkëfu hn'inawë Regiyo. Ga pacëk, sël pëgwëlehn cëlënd, do hnë wafac wahi rëkëlehnëfu hnë sëla Pusol hna. ¹⁴ Vële hwëtahnëk rëkatëbunëho hn'inawë tac. Umë tëÿënihëfu ÿëwëfu gë vëhni soje wafac mbëd gë wahi. Tac ryëcalëlehnëfu gë wapary fo gë Rom ka. ¹⁵ Vële hwëtahnëk wëvë Rom va njëtaniho njijëbun, vëhni njijëðëniho hafo Saha Apiyus hna do hn'ile macëde Vacery Vatar hna kacanihëfuno. Pol nundëhni tun, më camehnëka Wënu ña do ñab g'ahawary sakahnë hadëwu ha. ¹⁶ Ante tëkëbun Rom ña, më mawëryanik Pol ntëð hn'acery minu fo gë sofade ryampo njëkanda.

Ikaray Pol Rom hna

¹⁷ Ante ntiniho wafac warar ña Pol më payehnikëhni vësankaf wasëwif wavë Rom wã njijëni ÿalu hna. Ga mbarëni më ntehnëkëhni: «Vëÿënta mën, mama nkoðu dila wëh bulunda fu hna, do dila fëna ile hnëmpëlëk gë namu warëm fu ÿa, pëlayibuho Yerusalem hna do yëðahniwu hnë wasofade Rom. ¹⁸ Vahnë vërac, ante pëcëtanihowo ña, ñadëniho tavëniho kabi ñoñ vëhnulohna ile rëfëka ndawahnëniho. ¹⁹ Bare kabi wasëwif wã ñwëÿëni, më wëcahnëbuha Sesar. Bare dila rac kabi ñadëfu lehnëwëhni wameh bulunda mën ÿa. ²⁰ Soje umë rëyahnëmu ayiju nulin do hnësëhnu; kabi soje ale napëðëniho bulunda vëva Isërayel do rëkik tame ÿa ÿabahniðu gë vankëncã.»

²¹ Wasëwif wã më ntëkwaniha: «Wëla kayëte nte watik Yude soje lëw hu nuÿalëfuhna do la aryampo bulunda lëw fu ÿa matina hatac njij pëyafu soje lëw hu ile wok yivëna. ²² Bare ñadëfun ahnësëhnëfu wëjë dënk ile hnaharu ÿa, kabi njëtëbun gante-wo-gante nkeni vahnë vële hnësëð wameh soje Nkawë nte rëfëcu ñi.»

²³ Awa më kahnëndëni fac ile mbokëð mbarahnëni gë Pol ÿa. Fac rac njabiniho ntëbi haryënkweyënkwe tëkatëniha hn'ile ntëðëko hna. Kobëri g'acahnëfëð ga hafo g'anëka ga karayëðëhëniwo. Gë Sariya Moyis ÿa do gë Vëkayëte wakila ña nësëhnëðëhëniwo Nawë Wënu ña do koyëna njawëredëho kwëtahnëniha Yesu. ²⁴ Bare vëryampo fo wawëko wante nësëðëho ña, vëÿëntaÿ va ñwëÿëniho vëhwëtahnëdina. ²⁵ Wati nte pitëlëðëniho ña, vëwëryëlëlohna yëbëlan lëw hni. Awa Pol më ntehnëkëhni: «Iyir Ipacah iña toña nësëhnëkëhniwo vacërakëlo hun va hnë wës kila ale waciko Esayi hna ante ntehnëðëho:

²⁶ «“Yiryeyi alehnëhni iÿi bulunda:

Kodun awëryu ðus bare hara ñoñ yëtëluhna paryi;
kodun ayëku ðus, bare hara nuluhna paryi.

²⁷ Paryi nke iÿi bulunda kambëkëhni vankaf va.

Ciñani vanëf va

do ndëmëni soje antë vinkër vidëw hni va nu,

* **28:11** 28.11 Diyosëkur: Vëhi hnë wawën wëvë Gëres ye; vësëp vële heryidëhëhni vëyas hnë wënka wacik koyëna.

antë vanëf vantëw̃ hni va nkwëry.

Ge gena umë nijjakëndëni gë ŷal mën do tavëhnakëndëbuhëhni yërënëw̃hëhni fëna!"✧»

²⁸ Pol më mbok ntehnëk: «Tëfëka ayëtu iñë ryampo: kabi koyëna nke, tame vële wok vëyena wasëwif va pëyayini wakasëk ipëh nte w̃atik gë Wënu ŋa. Vëhni, nëpadëni wanës watac.»

²⁹ [Ga nësëk Pol watac, wasëwif w̃a kahnëtalehnëni nkwajëlëhatëndëni.]

³⁰ Wabëhn waki ntiko Pol cery nte cosahnëdëho nkehahn hna. Kacadëhëhniwo vële yijëdëho njëkëniha va fop. ³¹ Pëyahnedëho Naw̃ Wënu ŋa do karanëhnedëhëniho soŋe Ahwëhn a Yesu Këris g'ikwëtahn yabah do hara memaŷehniina.

Kayëte mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Rom Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëk anji kayëte ante nkeho Korent hna wati yas rarëna doku lëwu ÿa yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'imbëd g'iryawÿ gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (56 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Nahan nte ÿak nëfak ña tufahnëk hn'inji kayëte Këris ye ale yijëk njëdahn ipeh ña vahnë va fop, wasëwif wã gë vële wok vëyena wasëwif. Nkabahnëd wapacëk Wënu ña ye Wën ve duniÿa fop. Fop meninëk do kodënëhna tëkënin icëmb Wënu ña. Fop mbalëkëfuna afehët a do paß gë Këris fo Wënu ña catahnëka gë fuhnë.

Pol nësëd fëna pañare bulunda lëwu, wasëwif wã, do hak nudëhëhni Wënu ña. Wëlin yëb ryampo ile hnëfak: 1.16, 17 «Cëfëhnëdilohna fëyahnu Wanës Wakasëk ña: fanka Wën fale pehëtahndëhëhni fop vële hwëtahndëd va ye, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna. G'ikwëtahn ña do soñe ikwëtahn ña Wanës Wakasëk ña tufahnëd usatah Wënu ña: gante kerik ka: “Ale satëk g'ikwëtahn nkod kwëlëkwël.”»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: ipeh, ikwëtahn, mbahn, wameh, asatah/usatah, wasëwif, Ahwëhn Yesu, sariya.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-17)

Vahnë va fop menëni (1.18-3.20)

Ikwëtahn Këris satënëdëha ahnë (3.21-5.21)

Iceñ pañare wameh do uwám gë Iyir Ipacah (6.1-8.39)

Vëva Isërayel gë Wanës Wakasëk (9.1-11.36)

Ankeya kasëk gë Këris ÿa (12.1-15.13)

Doku Pol (15.14-33)

Simpaÿi rëkwa (16.1-27)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, aryokunëhn Yesu Këris, herëhnëryidëhu anji kayëte. Wënu ña macëko yewu afayik alëwu, tëhnako soñe fëyahndëdu Wanës Wakasëk wadëwu ña.

² Wañi ye wante ntehnëko Wën njëdahnëd kobëri ña. Watac pëyahndëniho wakila wadëwu ña hnë Vikerëh Vipacah hna. ³ Soñe Aju ÿa nësëd: g'ankeya ntëwu ahnë ña, hnë hnënk Ahnaÿ a David nagiko; ⁴ bare gë cape Iyir Ipacah, tufahnëk gë fanka, ante mbëhnëndanik vësëm hna, Aju Wënu ye, Ahwëhn fu Yesu Këris. ⁵ Gë umë nuÿabu uyëd yewu afayik soñe untënah Këris ña, yohahnëwëhni vahnë vëvë wayal vi fop* kwëtahnëniha do mawëhnëniha. ⁶ Hnë vërac nkentirun wuhnë fëna, wuhnë vële macëk Wën kwëhnaryu Yesu Këris.

⁷ Wuhnë vële ye Rom vi herëhnëryidëfu, wuhnë vële ñad Wën do macëk ayewu vëlëwu. Arabi Wënu ña Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa.

Pol ñad nji Rom

⁸ Ani gë fop, camehnëdëfuhä Wënu ña, gë wac Yesu Këris, soñe wuhnë fop, kabi nësëde soñe kwëtahn hun ña duniÿa li fop. ⁹⁻¹⁰ Wënu ña njëtëk toña hnësdëfu, umë ale ryokunëhnëdëfu g'intawary fop pëyahnu Wanës Wakasëk ña soñe Aju ÿa. Njëtëk nahadëfu soñe hun ÿa kwëlëkwël ante-wo-nte njëfadëfu ña. Tëyëdëfuhä

* 1:5 1.5 Vahnë vëvë wayal vi fop fëhnëtanëd vële wok vëyena wasëwif.

Wënu ña, ge mawëk, ndemawo fere yihahnëryiwu tame ÿal hun hna. ¹¹ Paryi pëyadëmu përeko ðus nulin, soñe yonëhnëryiwu uyëd ryampo uva Iyir Ipacah iña nkwënahñ yañ kwëtahn hun iña. ¹² Ile ÿadëfu hnësu ÿa, umë ye: nkelahnin më hoðen ndemalënden hn'ikwëtahn fu hna.

¹³ Vëÿënta mën, ñadëfu ayëtu, pëhnabuho wahwënta wayabah yiryiwu yëkiwu, bare memako ha gaki. Ñadëfu ðoku mën ÿa kwëhna nafa ÿalun hna fëna, gante kwëhñak nafa hnë vële wok vëyena wasëwif vëÿëntañ ki. ¹⁴ Tëfëko yiwu forosima hnë vële-wo-vële, vële hnëgak gë vële wok vëhnëgana, vële njabëk uyët gë vële nkok yaßëna. ¹⁵ Soñe rac hwëhnahnëbu iñi ña cankaf yonëhnëryiwu Wanës Wakasëk ña, wuhñë vële lëdëk Rom vi fëna.

Fanka Wanës Wakasëk

¹⁶ Cëfëhnëdiloñna fëyahnu Wanës Wakasëk ña: fanka Wën fale pëhëtahñëdëhëhni fop vële hwëtahnëd va ye, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna. ¹⁷ G'ikwëtahn ña do soñe ikwëtahn ña Wanës Wakasëk ña tufahnëd usatah Wënu ña: gante kerik ka: «Ale satëk g'ikwëtahn nkoð kwëlëkwël.»[✧]

Vahnë va fop menëni

¹⁸ Paryi nke, ntavah Wënu ña cëlahñëña cëlahñidëhu soñe vahnë vële wënëk va do vële nënkwahnëk g'umë. Gë vankeya vantëw hni va, memaÿehnëni toña ÿa nti ile rëfëka ÿa. ¹⁹ Vëhni, ile koð njët ahñë hnë Wënu ña pacëkëhni kabi Wënu ña tufëkëhni. ²⁰ Kabi, kobëri ga ntihahnëk Wënu ña ðuniÿa ÿi, vankeya vantëwu vante wok nuðena va: umë ye fanka falëwu fale wok puðina muk fa do gë nkeya cankaf ntëwu ña. Viÿë virac nuðe ðus gë waðoku wante ntik ña. Awa vahnë va vëhwëhnadina toña le mawëhnëdëni soñe ile ntini ÿa. ²¹ Njëtenihä Wënu ña, bare vëlänenëdilahna do vësamehnëdilahna gante tëfëka soñe lëwu ka. Vinahan vidëw hni va goryeryëdina nafa, do hakili lëw hni hnënkawah ÿa hn'umëhwëry hna ntabik. ²² Ntiyahñëkëhni kwëhnani uyët bare g'ahaßary nënkwëdëni: ²³ pakëtëni humpen icëmb Wën hunte wok cëmëdina ña, nëmpëtëni gë waravahn vahnë vële sëmëd gë wusëry gë wule yasëd do gë vile huhad.

²⁴ Soñe rac tavahnëkëhni Wënu ña hnë viÿë vironkah hna, gante ñad walawßary walëw hni ka, koyëna ntilëdëni vimbahn vidëw hni va usëfëhñah. ²⁵ Nkwëcëtëni toña soñe Wënu ña gë wamër: umë ye ile ntik Wënu ña cëmbëdëni do ndokuñëhnëdëni tavatëniha ale lika dënk, umë rëfëka cëmbënde kwëlëkwël! Amina.

²⁶ Soñe rac tavahnëkëhni Wënu ña hnë iña nte sëfëhnëk hna. Vësëval vëlëw hni va nkwëcëtëni ndakëntal nte sañëk ña: gë vësëvalëntahni ndakëdëni, ndakëntal nte wok tëfëlahna nke. ²⁷ Vësan va fëna koyëna ntidëni. Gona ndakëndëni gë vësëval, gë vësan ntahni ñalëdëni ðus. Vësan va ntilëdëni viÿë visëfëhñah do koyëna, nuÿadëni hnë vëhni dënk icos nte njojëk nkeya meh ntëw hni ña.

²⁸ Kabi ñwëÿëni vëyavëtëdilahna Wënu ña, umë tavëkëhni hn'inahan meh tac, soñe ntihahnëdëni ile wok tëfëlahna ntiyi. ²⁹ Mbahnëkëhni wasakahn wã do sifa rumpak fop fëbëkëhni, iweh, iña le-wo-le, gë wayap, iñewßary ñadëni ryaw vahnë, conk gë vahnë, titahn vahnë, inëw vahnë, ³⁰ do menëländëni wamac; ñewëniha Wënu ña, njewëdëni, naÿënadëni, bëntadëni, nuÿadëni wafere wã fop soñe ntihahnëni wameh ña; vëwawëhnëdilehñihna vële hnagëkëhni. ³¹ Vëhwëhnana hakili, vëlidina ile nësëhnëdënihëhni vahnë ÿa, njapëni do kaÿëhnahnëdilehñihna gë vëÿëntañ va. ³² Njëtenï ðus kiti Wënu ña: vële lid koyëna va tëfëka cëmëni. Bare nkoni ntindëni koyëna do, kat, mawëndënihëhni fëna vële fabëk rac fo va.

✧ 1:17 1.17: Abakuk 2.4

2

Kiti Wën

¹ Wëjê ale hitinjêdêhêhni vëyëntaŵ vi, gante-wo nkeru ka, kwëhnadila toña le ŵawënderu. Ge kitiñêdêhêhni vëyëntaŵ va do alitënd gë vëhni ka, wëjê dënk sêdad. ² Ha, njëtêbun Wënu ña gë toña ÿa kitiñêdêhêhni vële lid iÿi sifa viÿê va. ³ Ntiyahnêki bi pehêdu kiti Wënu ña, wëjê ale hitinjêdêhêhni vëyëntaŵ soñe vile lidu wëjê fëna va? ⁴ Njafëru bi ipërëna cankaŵ Wënu ña, umë ale ryuñënanëhnêdêhi do nkok yancëna ntava dÿs? Yëtêlihna bi, Wënu ña tufêdêhi përeña dêwu ña do umë njodêhi awêcët vankeya hu va? ⁵ Bare kambëki nkaf ña, ñadila awêcëta. Soñe rac mbarëpadu ipiniñ nte ÿak hnaÿêk hafo hnê fac le tufand Wënu ña ntavah ntëwu ña do gë kitiñ catah dêwu ña ⁶ do cosêdêha ale-wo-le soñe ile ntik ÿa. ⁷ Njêdadêhêhni duniÿa le wok pudina vële yêkêlehnêd kwêlêkwêl ntindëni ufërën va do yêkêlehnêd koyëna icëmb ña, ntënah uña do gë le wok gëlêdina. ⁸ Bare Wënu ña tufêdêhêhni ntavah cankaŵ ntëwu ña vële fabêk soñe lëw hni fo, wëÿêk toña do maŵëhnëni ile wok catëna ÿa. ⁹ Icos vële lid wameh va umë ye uŵeh gë uryëñah ŵa, wasëwif ŵa ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna. ¹⁰ Bare icos vële lid fërën va umë ye icëmb ña, ntënah uña do gë yam ÿa, wasëwif ŵa ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna, ¹¹ kabi vahnê va fop kêñêlahnëni haryënkŵ Wën hna.

¹² Ha, fop vële lid wameh hara vëhwëhnana sariya Moyis ÿa fëna cëmêdëni, wëla vëhwëhnana sariya rac. Do fëna vële hwëhnaŵ sariya Moyis do ntini wameh va gë sariya rac kitiñêdëni. ¹³ Kabi gena vële nëñahnêk nëpa sariya Moyis ÿa ntehnêd Wënu ña catëni, bare vële lid ile nësêk sariya va ye. ¹⁴ Ge vële wok vëyena wasëwif, vëhwëhnana sariya Moyis ÿa, ntidëni tañ ile ntehnêk sariya rac ÿa, nke had bambery lëw hni nkehêhni, mama nkoni vëhwëhnahnëna. ¹⁵ Tufahnêdëni wadoku wante tÿyêk sariya ña walawary walëw hni hna kerik. Wahakili walëw hni ŵa sede watac ye, do vinahan vidëw hni va ntehnêdêhêhni wëli menërun ma wëli njivënërun. ¹⁶ Wañi fop nude dÿs hnê fac le kitiñêdêhêhni Wën vahnê gë Yesu Këris fop ile soŵak hnê vëhni ÿa gante nësêk Wanës Wakasêk wante fëyahnêdêfu ki.

Wasëwif ŵa gë sariya Moyis

¹⁷ Awa, wëjê ale ŵacik sëwif, ikwëtahn hu ña hnê sariya Moyis hna nke do mbëntadu Wënu ña hwëhnêki; ¹⁸ njëtëru ile ñad ÿa do sariya ÿa karanêki itëhna nte fërënak ÿa; ¹⁹ ntiyahnêki ahah vumëp yeru, humpen vële ye hn'umëhwëry hna, ²⁰ aharañ vële rumpak do ayëtëndan vële wok vëyëtëna, kabi sariya ÿa tufêki wapacêk uyët ŵa gë toña ÿa. ²¹ Awa wëjê ale harañêdêhêhni vëyëntaŵ, karëñadila bi wëjê dënk? Ntehnêdêhêhni vëyëntaŵ va antê nteni, soñe ye ledu? ²² Wëjê ale wëÿëryanêdêhêhni vahnê va antê njêkêlehnënihêhni vësëval vële ÿelik, soñe ye lidu rac? Wëjê ale ÿëwêk wamën wamër, soñe ye ledu le ye vacery wantëw hni ÿa? ²³ Wëjê ale vëntad kabi kwëhnaru sariya ÿa, njafañêduha Wënu ña gante nkoru didila ile ntehnêk sariya lëwu ka! ²⁴ Vikerêh va pëyahnêk wapacêk: «Soñe hun ÿa njeŵahnêdëni ŵac Wënu ña vële wok vëyena wasëwif va.»^{*}

²⁵ Ge maŵëhnëru sariya ÿa, háci ÿa kwëhnaŵ nafa; bare ge maŵëhnêlihna sariya ÿa, had kácilihna nke. ²⁶ Do ge asan ale wok kácina maŵëhnêk sariya ÿa, Wënu ña didilahna bi had ale hácik? ²⁷ Asan ale wok kácina mbahn dêwu, bare ge maŵëhnêk sariya ÿa, kitiñêdêhi menëru, wëjê ale hácik do hwëhnaŵ sariya le herik ÿa bare wok maŵëhnêlihna. ²⁸ Gena ile hnuðe lidêha ahnê nke sëwif paryi, do gena fëna háci le kácik mbahn ÿi ye háci paryi ÿa. ²⁹ Bare, ile lidêha ahnê nke sëwif paryi ÿa, ile yeha bambery ÿa ye, ale hácik ntaŵary dêwu ña, háci le ntid Iyir Wënu ña, gena

^{*} 2:24 2.24: Esayi 52.5

háci va sariya herik. Sëwif paryi nuřadina cëmb dëwu ńa hnë vahnë, bare Wën hna nuřad.

3

Vahnë va fop menëni haryënkW Wën hna

¹ Awa, ye kwëhnaK sëwif ile nkoni vëhwëhnana vëyëntaŵ va? Ye nëfad háci ŷa? ² Ige sëwif ńa njabëka hnëfak ŵa đus. Ule ŷak hwëhnaK nafa ŷa, umë ye Wënu ńa vëhni kwëtehnaK wanës wadëwu ńa. ³ Bare ge wasëwif wëryampo vëhahnëndana, umë memaŷehnedëha bi Wënu ńa nko kahnënda? ⁴ Muk! Tëfëka njeti Wënu ńa gë tońa ntid le-wo-le ŷa, wëla ntehnï vahnë va fop vëwër ye, gante nësëk vikerëh ki:

«Soje njavëti catëru hnë wanës hu hna, do tońa hwëhnađu ge kitińedëru.»*

⁵ Bare ge ntiden ile rumpak do umë tufahnëđ Wënu ńa catëk, ye rëfëka nësin? Wënu ńa tumpak bi ge pinińedëhëfu? (Anësa vahnë ńa hnësëđëfu.) ⁶ Muk! Ge Wënu ńa tumpakënd, hak kokënd kitiń đuniŷa ŷi?

⁷ Bare ge gë wamër mën ńa cahnëđ đus tońa Wënu ńa tufahnahni cëmb dëwu ńa, awa soje ye wobu hitińiwu menëbu? ⁸ Soje ye kodelënehna ntehnin: «Dinëfu uŵeh cahnahni ufërën hnam»? Nkeni dënk vële wërahnedëhëfu, ntehnëndëni koyëna karańedënehëhni vahnë va. Bare vële hnësëđ watac vi tëfëkëhni kitińini menëni.

Ale satëk gena

⁹ Awa ye rëfëkëfu nësin? Fuhnë wasëwif ŵi, ntëbinëkëhni bi vahnë vëyëntaŵ vi? Muk! Tëk tufahni wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif va fop imëk wameh hna nkeni. ¹⁰ Kerik wanës Wën hna:

«Ahnë asatah gena, wëla aryampo dënk;

¹¹ wëla aryampo kwëhnaK hakili,
ma ale yëkëlehnëđëha Wënu ńa.

¹² Fop tavëni nkaŵ përen ńa,
ndampo fo nufëni nkeya meh.

Ahnë didina fëren,
wëla aryampo dënk gena!»

¹³ «Wahohna walëŵ hni ŵa had wayag wale fidëtik nke,
waryëŵ walëŵ hni ŵa tokandënihëhni vahnë va.»

«Ile sahnëđ waŵës walëŵ hni ŵa had wanto lën nke.»

¹⁴ «Dëwan ŵeh fo fëbëk waŵës walëŵ hni hna gë wanës wagunkah.»

¹⁵ «Nkaryëđëni ñap soje ndaŵënihëhni vahnë;

¹⁶ hn'ile-wo-le ndëcëtani hna fop përekanëđëni do yiŵëhnaK fo tavëđëni hnam.

¹⁷ Vëyëtëna nkaŵ yam.»

¹⁸ «Dakëđilëhni hna gë Wënu ńa.»*

¹⁹ Awa njetinëk fop ile nësëđ sariya ŷi, soje vële rëfëka maŵëhnëni sariya rac va nësëđ. Nke koyëna soje ahnë antë kwëhna tońa le maŵëhnëđë, do vahnë vëvë đuniŷa vi fop njavëtini menëni haryënkW Wën hna. ²⁰ Ahnë gena ale ntehnëđ Wënu ńa catëk soje ile maŵëhnëk sariya ŷa; gë sariya ŷa njetëndanëđë wameh ńa.

Ikwëtahn satënedëha ahnë

²¹ Bare tame, usatah Wënu ńa tufëhnaK hara gena gë sariya ŷa. Sariya Moyis ŷa, umë dënk, gë wanës wakila ńa pacënek watac. ²² Usatah Wënu ńa aki tufëhnaK: catahnëđëha gë vahnë va soje ikwëtahn dëŵ hni Yesu Këris ńa. Ntinëhnëđëhëhni vahnë vële hwëtahnëka Këris va fop, kabi vahnë va fop hëñëlahnëk haryënkW Wën hna: ²³ paryi nke, fop menëni do vëhodina tëkëneni icëmb Wënu ńa. ²⁴ Bare

* 3:4 3.4: Wahnëŵ 51.6   * 3:18 3.18: Wahnëŵ 36.2

Wënu ña, hn'ipërëna dëwü hna, catahnëdëha gë vëhni, uyëd ule njëdëkëhni ye gë fere ipëh nte njojëk Yesu Këris ña. ²⁵ Wënu ña cahñëka Këris ÿa sadëha soñe lëwü fu pehëtahñëfu wameh fu ña. Ndehëtëk sat lëwü ÿa soñe ipëh fop vële hwëtahnëd sadëha rac va. Wënu ña ntiko rac soñe tufahnëd catëko kobëri ña, ante nduñënanëkëhniwo vahnë va wameh wante ntidëniho. ²⁶ Ntiko rac fëna soñe tufahn icat dëwü ña hnë iÿi wati, soñe nko cat do catënëhni vële hwëtahnëdëha Yesu va.

²⁷ Nkok bi awa ile hode mboki naÿënahni? Iÿëhne sariya wëmaÿëhnëkëfu naÿënayin? Sariya le rëyëd ntiyin inë ÿa bi ye? Hali le rëyëd ikwëtahn ña ye. ²⁸ Kwëtahnëbun ahn'a soñe ikwëtahn dëwü ña catënahnik haryënkW Wën hna, gena kabi ntid ile ntehnëk sariya ÿa. ²⁹ Ma, Wënu ña Wën wasëwif fo bi ye? Gena bi fëna Wën vële wok vëyena wasëwif? Ha, Wën vële wok vëyena wasëwif ye fëna, ³⁰ kabi Wën hudampo fo ye. Umë satënëdëhëhni vële hácik va g'ikwëtahn dëwü hni ña do gë vële wok vëhácina va fëna g'ikwëtahn dëwü hni ña. ³¹ Awa, umë pëhnëtanëd bi, g'ikwëtahn inä ntihëtëden nafa sariya ÿa? Muk, gena koyëna! Njëdäfenëha sariya ÿa nafa lëwü ÿa fop.

4

Gante kwëtahnëkawo Abëraham Wën

¹ Tame, ye rëfëka nësin soñe Abëraham ÿa, rëm sankaf fu ÿa? Ye nuÿak gë fanka lëwü fa fo? ² Ge ntehnëk Wënu ña catahnëka soñe ile ntik ÿa, awa kwëhñak ile kod naÿënahni, bare kodina haryënkW Wën hna. ³ Vikerëh va më lehnëk: «Abëraham më kwëtahnëka Wënu ña do Wënu ña soñe rac catahnëka g'Abëraham.»^{*}

⁴ Ale ryokunëd nuÿad icos; icos tac gena ile njëdëk aki fo: ile rëfëka ye. ⁵ Ge ahñë dökunëdina bare kwëtahnata Wën hunte lidëhëhni vëwen catëni va, hutac ntehnëd catëk kabi kwëtahnëka. ⁶ David koyëna dënk njëwëk soñe uhnëfak ahñë ale ntehnëk Wën satëk hara yëkëna dökü lëwü:

⁷ «Mbetani vële ravëhnik
ile ntëntëni ÿa

do sankëhnik wameh va!

⁸ Mbetak ale nkok dëkwëhñëna Ahwëhn a
wameh wadëwü ña!»^{*}

⁹ Uwi hnëfak vële hácik va fo bi hwëhñëk ma gë vële wok vëhácina per kwëhñëni? Takan nësinëk: Wënu ña catahnëka g'Abëraham soñe ikwëtahn dëwü ña. ¹⁰ Bare guve ntehnëko Wënu ña catëk? Ante káciko ña bi nke ma ante nkoyiko kácina ña nkeho? Gena ante káciko ña, bare kácilohna ten! ¹¹ Kácahnënde ÿa Wënu ña catahnëkawo gë Abëraham kabi kwëtahnëkawo. Tac Wënu ña njëdëkawo dahëse ile yeho háci ÿa soñe tufahnahn catahnëka g'umë. Koyëna Abëraham yeho rëm fop vële hwëtahnëka Wën hara vëhácina soñe Wënu ña catahnahna gë vëhni fëna. ¹² Rëm vële hácik yeho fëna. Dehnëla vële hácik mbahn dëwü hni fo, bare vële rëfëd kwëtahn nte kwëhñako rëm fu Abëraham ña: umë, kwëtahnëkawo Wënu ña ani gë kácahnënde.

Ile ntehnëk Wënu njëdahnëd

¹³ Wënu ña më lehnëkawo Abëraham gë vële hnagëlëd hnë vutah vuntëwü va vëhni lëwëd d'uniÿa ÿi. Bare Wënu ña dehnëlohna rac kabi Abëraham mawëhñëko sariya ÿa. Ntehnëko kabi Wënu ña catahnëkawo g'Abëraham soñe ikwëtahn dëwü ña. ¹⁴ Ge vële wawëhñëk sariya fo hnuÿakënd inji ntëwü, awa kwëtahn inä kwëhñana nafa do ile ntehnëko Wën njëdahnëd ÿa gokëndina. ¹⁵ Sariya ÿa ntavah Wënu ña njojëd; hn'ile nkok gena sariya idënt gedina.

^{*} 4:3 4.3: Wapëgwala 15.6; Vëvë Galasi 3.6   ^{*} 4:8 4.8: Wahnëwü 32.1-2

¹⁶ Koyëna, ile ntehnëk Wën njëdahnëd ÿa kwëtahn fo njojëd nkehahn uyëd Wënu ña do pacëk vutah Abëraham va fop nuÿadëni, gena soñe vële wãwëhnëk sariya fo bare fëna vële hwëtahnëd gante kwëtahnëk Abëraham ka. Abëraham ye rëm fu ÿa fuhnë fop. ¹⁷ Gante pëyahñëk Vikerëh ka: «Ntimi Rëm wabulunda wayabah.»✧ Rëm fu ye haryënk w hñë Wën hunte kwëtahnëk ha, Wën hunte vëhnëndanëdëhëhni vësëm va do lid nke ile wok gena ÿa.

¹⁸ Abëraham, hñë wati le nkoço tëfëlahna kwëtahnëhna, kwëtahnëko. Umë nkehahnëk koyëna rëm wabulunda wayabah, gante ntehnëkawo Wën ka: «Vutah hu va njabëdëni.»✧ ¹⁹ Ikwëtahn Abëraham ña ñaÿëtaðilohna mama nkëhnëko tëka wabëhn keme do pacëkawo mbahn dëwu ña ntafëko d'us do Sara, asëvalu, nagëd'lohna. ²⁰ Nkoço kwëtahn do dilohna vinahan viki ile ntehnëkawo Wën kobëri ña; ikwëtahn dëwu ña ñjawëñëdëhawo do cëmbëdëhawo Wënu ña. ²¹ Pacëkawo d'us Wënu ña kod nti ile ntehnëka ÿa. ²² Soñe rac Wënu ña catahnëka g'Abëraham. ²³ Bare wanj wanës Wën «catahnëka g'Abëraham», gena soñe lëwu fo herik. ²⁴ Kerik fëna soñe lëw fu fuhnë vële rëfëka ntehnëñëfu catinëk, fuhnë vële hwëtahninëka Wën hunte wãtëndëka hñë vësëm hna Yesu Ahwëhn fu ÿa. ²⁵ Wënu ña njëdahnëka cëm soñe wameh fu ña do matëndëka soñe catin haryënk w lëwu.

5

Ige yam gë Wën

¹ Koyëna Wënu ña g'ikwëtahn fu ña catahnëka gë fuhnë do nkeyinëk yam gë Wënu ña g'ile ntinëhnëkëfu Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris. ² Soñe lëwu ÿa rëkahninëk, g'ikwëtahn inja, hn'ipërëna Wën le yehahninëk tame ÿi. Do ile hnatakëfu ÿa ikwëtahn nuÿa sah icëmb Wënu ña ye. ³ Do kat, natëdëhëfu wëla uryëñah fu hna, kabi njëtëbun ryëñah wã iduñëna nagëd, ⁴ iduñëna ña ikahnënda ña nagëd do ikahnënda ña ikwëtahn nagëd. ⁵ Inj kwëtahn tokadilëfuhna, kabi Wënu ña campehnëk d'us inja dëwu ña wasakahn fu hna gë Iyir Ipacah inte njëdakëfu ña.

⁶ Nurun, ante nkoyinëko kwëhnayilënëhna ten fanka ña, Këris ÿa cëmëhnëkëhni vëwën va hñë wati le ñadëho Wën hna. ⁷ Ntakëk ahñë maŵ cëm soñe ahñë asatah. Mpëd ahñë ñjawënakënd cëm soñe ahñë afërën. ⁸ Bare Wënu ña tufëkëfu ñahnëkëfu: Këris ÿa cëmëk soñe lëw fu hara vëwën woyinëko.

⁹ Ge Wënu ña catahnëka gë fuhnë gë sat Këris ÿa hak nkod pëhëtëlëfuhna, gë umë fëna, ntavah Wënu ña? ¹⁰ Vëÿëw Wën yeyinëko bare g'icëm Yesu ña ntikëfu wëlawo walëwu. Awa ge wëlawo walëwu yeyinëk, hak nkod pëhëtëlëfuhna g'uwám Aju ÿa. ¹¹ Do kat: natëkëfu gë Wënu ña kabi Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris konjëndëhñëkëfu tame gë Wënu ña.

Adam gë Yesu Këris

¹² Soñe ahñë aryampo fo tënkahnik wameh ña d'uniÿa li, umë ye Adam, do wameh ña yojëk cëm inja. Do cëm inja campëk hñë vahnë hna fop, kabi fop menëni. ¹³ Ani gë Wënu ña njëtëdanahnënda sariya ÿa Moyis, wameh ña tëko nke d'uniÿa li. Bare, kabi sariya gelohna ten, Wënu ña dëkwëlohna wameh ña. ¹⁴ Bare, kobëri yamani Adam hna hafo va Moyis hna, icëm inja nawëko, wëla hñë vële woko vëwënëlohna had Adam, umë ale wëÿëko dënënëd'ina wanës Wënu ña. Adam yeho icën ale rëfëkawo njij a.

¹⁵ Bare nëmpëlëk ile ntiko Adam ÿa gë uyëd Wënu ña. Ge uñeh ahñë aryampo arac ntik cëmëni vahnë vëyabah, do kas përeña Wën njabëd d'ëcët soñe vahnë vëyabah, gë uyëd ule wãtik hn'ipërëna ahñë aryampo ÿa, umë ye Yesu Këris. ¹⁶ Do uyëd Wënu ña mëntëlëna gë uñeh ahñë aryampo wã. Ikitinj rëfëk uñeh ryampo do ikitinj tac yod

g'icēd vahnē; bare uyēd Wēnu ŋa rēfika wameh wayabah do uyēd rac yodf gē usatah. ¹⁷ Bare, ge cēm iŋa naŵēk kabi ahnē aryampo fo lik uŵeh ryampo, awa do kas vēle hnuŷad ipērēna yabah gē uyēd usatah ŵa, soŋe Yesu Kēris ŷa fo naŵandēni.

¹⁸ Awa, uŵeh ahnē aryampo yokēhni g'icēd vahnē fop. Ndampo fo nke fēna, doku satah ahnē aryampo yokēhni g'usatah vahnē fop, do kwēhnahnēni uwám paryi. ¹⁹ Koyēna, ahnē aryampo fo ŵēŷēko dēnēndēfilahna Wēnu ŋa, do kore sankaf vahnē nkeni vēwen. Ndampo fo nke, ahnē aryampo fo lēnēnēka Wēnu ŋa do kore vahnē vēyabah catēnēdeni.

²⁰ Sariya ŷa tēkiko soŋe nkwēnahn wameh ŋa. Tēk pēgw wati rac wameh ŋa nkwēnako, bare ipērēna Wēnu ŋa nkwēnako dēcēt. ²¹ Koyēna wameh ŋa naŵēko do njiryeryēdēhēniwo vahnē va g'icēm. Ndampo fo nke, ipērēna Wēnu ŋa naŵēk soŋe catēnahnēhni vahnē va do njiryeryēhni g'uŵám usēr g'ikwētahn Yesu Kēris, Ahwēhn fu ŷa.

6

Had vēle sēmēk paŋare wameh

¹ Awa tame, ye rēfēka nēsini? Tēfēka bi nkoyin wameh hna nkwēnahn dūs ipērēna Wēnu ŋa? ² Muk! Gena koyēna! Nkeyinēk had vēle sēmēk paŋare wameh ŋa, awa hak kodēn nkoyin wameh hna? ³ Yētēluhna bi, fuhnē vēle yaryik soŋe nkentinēfu gē Yesu Kēris vi fop, cēmētinēkēfu g'umē? ⁴ Awa gē yarya ŷa mbaŋaryinēkēfu g'umē nkentahninēfu cēm dēŵu hna, soŋe fuhnē fēna naginēfu g'ahawāry had gante mbēhnēndaniko Kēris gē fanka fasēmbik Rēm ka.

⁵ Ge aki nkentinēkēfu g'umē g'icēm nte ŵētēlēk gē dēŵu ŋa, nkentēdenēhēfu fēna g'umē g'ibēhn nte ŵētēlēk gē dēŵu ŋa. ⁶ Yētēnēfu dūs waŋi: ahnē ale yeyinēko kobēri ŷa pakaryik kērēwa hna gē Kēris, soŋe iŋa meh mbahn ŋa antē goryery fanka hnē fuhnē do hara goyilēnēhna vēramp wameh, ⁷ kabi ale sēmēka pehētik, gona aramp wameh ŋa. ⁸ Ge cēmēlahninēk gē Kēris ŷa, awa kwētahninēk mbēhnēden fēna g'umē. ⁹ Njētīnēk dūs Kēris ŷa mbēhnēk do bokēdina cēm: cēm iŋa goryeryēna fanka g'umē. ¹⁰ Ante cēmēko ŋa, do icēm dēŵu ŋa pitēndēlehnēkēhni gē wameh ŋa, hwēnta ryampo fo pulehn; bare tame ante mbēhnēk ŋi, soŋe Wēnu ŋa nkef kwēlēkwēl. ¹¹ Koyēna nke, ŵuhnē fēna, hnē ige hun gē Yesu Kēris hna, diryin vankaf hun va had vēle sēmēk paŋare wameh ŋa do tame vēhnēk soŋe Wēnu ŋa.

¹² Awa antē wameh ŋa nko kwēhna fanka vimbahn hun vinte sēmēd hna, njohahnu iŋa meh dēŵu hna. ¹³ Antē awo ahwētehna hnu viŷē vimbahn hun va hnē doku wameh hna had ile lihande ile rumpak. Bare yēdēhnaryin ŵuhnē dēnk Wēn hna had vahnē vēle vēhnēk do ahwētehna hnu viŷē vimbahn hun va had vile ryokuŋande iŋē fērēn. ¹⁴ Wameh ŋa kodina mbok ntiŵu iŋē, kabi gena sariya ŷa wok hnaŵēk hnē fuhnē bare ipērēna Wēn ye.

Hnē dokuŋēhn satah

¹⁵ Awa, tame lē, ye rēfēka nēsini? Ntidēn bi wameh kabi gena sariya ŷa wok hnaŵēk hnē fuhnē bare ipērēna Wēnu ŋa ye? Muk! Gena koyēna! ¹⁶ Njētērun dūs: ge ndokuŋēhnēdunēha ahnē had vēramp soŋe aŵawēhnahnuna, vēramp ale ryokuŋēhnēdun a yerun —umē ye wameh wante yodf g'icēm ŋa, ma imaŵēhn nte yodf g'usatah? ¹⁷ Camehnēryina Wēnu ŋa! Ŵuhnē vēle yeho kobēri ŋa vēramp wameh, tame karaŋ nte haraŋirunēho ŋa hwēhnēku do ŵawēntun gē walaŵary hun ŵa fop. ¹⁸ Pehētīrun wameh hna do tame vēramp usatah yerun. ¹⁹ Nēsēdēfu gē anēsa vahnē soŋe ikihn vahnē nte ŵatik hnē mbahn hna. Kobēri ŋa, viŷē vimbahn hun va ronkah gē ŋwēŷēhn Wēn hwētehna hnerunēho soŋe nke vēramp vēlēŵ hni.

Koyëna nke tame fëna, dihahnëryidën viyë vimbahn hun va had vëramp doku ile satëk nte yodëhu gë fop ile ñad Wën.

²⁰ Ante nkerunëho vëramp wameh ña, soñe satah wã afaya yerunëho. ²¹ Awa iyëhne nafa hnuýarun? Ñoñ, ge gena sëfëhnah. Paryi nke, g'icëm njiryeryëderunëho. ²² Bare tame, pehëtirun wameh hna do vëramp Wën yerun; koyëna nafa ile yodëhu gë fop ile ñad Wën ÿa kwëhnađun do watëkwa hna tënkeđun uwám usër hna. ²³ Ha, icos nte cosahnëđ wameh ña icëm iña ye; bare uyëđ ule mawëryađ Wën aki fo ÿa, uwám usër wã ye gë ige gë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa.

7

Ige gë Këris g'iñël mëntëlëk

¹ Vëyënta mën, njëtërun đus ile ýađëmu hnësëhnu ÿa, kabi njëtërun sariya ÿa: sariya ÿa, hnë wati nte nkok cëmëna ahnë ña fo kwëhnađ fanka fa g'umë. ² Nke had asëval ale ýëlik, gë sariya ÿa mbarëlehnini g'asanu wati nte nkok cëmëna asanu ña. Bare ge asanu cëmëk, ntihëtik sariya ile varëlehnëkëhniwo ÿa. ³ Awa ge asëval nkeni g'asan ahawary hara asanu cëmëna, ntehnëde menëk; bare ge asanu cëmëk, sariya ÿa gona yëbëlan lëw hni. Kod nke asëval asan ahawary hara ñoñ menëna.

⁴ Awa vëyënta mën, koyëna nke soñe hun ÿa fëna: g'ige hun gë Këris ña, wühne fëna cëmëntirun soñe sariya ÿa, pitëlërun: goryeryëna fanka hnë wühne. Koyëna kwëhnađ hnu ahawary, ale vëhnëndanik ÿa, kwëhnađnin nafa soñe Wënu ña. ⁵ Ante nkoko tëfëndëni ikihn vahnë nte watik hnë mbahn ña, ante ñënkëđëho sariya ña, do fop ile lidenëho ÿa g'icëm njodëhëfuno. ⁶ Bare tame, ntihëtëbun sariya ÿa, kabi cëmëbun gë ile sëđëkëfuno ÿa. Awa kodëfun ryokunëhnefuno Wënu ña hn'inaw kasëk Iyir Ipacah hna, hara gena hn'inaw cër sariya herik.

Sariya ÿa gë wameh ña

⁷ Awa tame, ye rëfëka nësin? Sariya ÿa bi ye wameh ña? Muk! Gena koyëna! Bare umë yëtëndanëko ile ye wameh ÿa. Yëtakënda iña meh iña ge sariya ÿa dehnakëndina: «Antë ahwëhna iña meh.»^{*} ⁸ Wameh ña, gë fere vakwëđa va, ntik hnë ami sifa iña meh-wo. Kabi, ge sariya ÿa gekëndina, wameh ña iñë sëmah yekënd. ⁹ Kobëri ña, ante nkoko gena sariya ña, nkeya përen yebuho; bare ante nkwëryëbu vakwëđa ña, wameh ña nagiko hn'ami, ¹⁰ do ami cëmëbuho. Koyëna, soñe lëmën, akwëđa, nte rëfëkawo nti antë sëmu ña, g'icëm njiryeryëkowo. ¹¹ Wameh ña, gë fere vakwëđa va, tokakowo, do mëk ndawo.

¹² Koyëna sariya ÿa pacëk do vakwëđa vantëwu va pacëk, catëk do përenak. ¹³ Awa, iñë fëren kod bi nke ankaf icëm mën? Muk! Bare wameh ña iñë fëren nufëk ndawahno koyëna tufëhnađ wameh paryi ye; gë fere vakwëđa va wameh ña nkwënađ me ña dëcët.

Wameh ña wëkëka ahn'a

¹⁴ Njëtëbun sariya ÿa Wënu hna matik, bare ami, nkeya mën ña hn'ikihn vahnë mbahn hna matik, nkebu had aramp ale wawëhneđ wameh.

¹⁵ Yëtëla ile lidëfu ýi: dida le ýađëfu liwu ÿa, bare ile ýewëbu ÿa lidëfu. ¹⁶ Ge ntibu le wobu ñada ÿa, njavëtëđëfu gë watac sariya ÿa përenak. ¹⁷ Awa gena ami lidëf koyëna, bare wameh wante ye hnë ami ña liyehneđëho. ¹⁸ Njëtëbu ifëren ÿa gena hn'ami, ñađëfu lehnu hn'ikihn mbahn mën hna. Iña di ifëren ña hnë ami nke, bare fanka fale lihahnëđëfu fa gena hnë ami. ¹⁹ Dida ifëren ile ýađëfu bare wëh ile wobu ñada lidëfu. ²⁰ Ge ntibu ile wobu ñada ÿa awa gena ami wok lidëf koyëna, bare wameh wante ye hnë ami ña ye.

^{*} 7:7 7.7: Icahn 20.17; Divëta Sariya 5.21

²¹ Kamahnëbu iÿin: ante-wo-nte ñadëfu liwu fërën ña, wëh yijëd hakili mën hna. ²² Gë ntawary fop ñadëfu sariya Wënu ña. ²³ Bare njëtëbu nkehëhna sariya hawary hnë viÿë imbahn mën hna ile wëtaryëd sariya ile ñad hakili mën ÿa. Sariya rac liko aramp sariya wameh ile ye hnë ami ÿa. ²⁴ Meko d'us! Mo fehëtëdëho g'ini mbahn nte yiryeryëdëho g'icëm? ²⁵ Arabi Wënu ña cëmbi gë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa! Koyëna gë hakili mën ÿa hnë doku sariya Wën hna nkebu, bare g'ikihn mbahn mën ña, sariya wameh ña wawëhnëdëfu.

8

Fanka Iyir Wën le wëkëk wameh

¹ Awa tame, vële nkeni gë bëmënkël gë Yesu Këris va vëhitiñëdëna hafo piniñini. ² Kabi ge ahnë nkeni gë bëmënkël gë Yesu Këris, sariya lëwu ÿa, Iyir Ipacah nte yëdand uwám paryi wä ye. Sariya rac pehëtëkëfu hnë sariya wameh do gë cëm hna. ³ Sariya Moyis ÿa kodilohna nti rac soñe ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn ña. Bare Wënu ña kolëko nti: payikawo Aju hn'imbahn nte mëntëlëniho g'iba vëwen va soñe pehëtëhni wameh ña. Koyëna Wënu ña kitiñëk wameh wante ye hn'ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn. ⁴ Ntik koyëna soñe icat nte tëyëk sariya ña padahn hnë fuhnë; gena ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn woyinëk rëfinëk bare Iyir Ipacah ña ye. ⁵ Vële rëfëd ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn va, vahnë vërac umë fo nahadëni, bare vële rëfëk Iyir Ipacah va ile ñad Yir ña nahadëni. ⁶ Ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn ña icëm iña ye; bare Iyir Ipacah iña uwám paryi gë yam ye. ⁷ Ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn ña ñëwëka Wën; tëfëna sariya Wënu ña, kodina rac. ⁸ Wënu ña kodina nëñahna gë vële ye hn'ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn dëw hni hna. ⁹ Bare wühnë, geluhna hn'ikihn tac; hnë Iyir pacah hna nkerun kabi Iyir Wën ña hnë wühnë nke. Ale wok kwëhnana Iyir Këris ña ahnë rac Këris ÿa kwëhnëlahna. ¹⁰ Bare ge Këris ÿa hnë wühnë nke, paryi nke, vimbahn hun va cëmëk soñe wameh ña, bare kabi Wënu ña catahnëka gë wühnë, Iyir ña uwám paryi njëdadëhu. ¹¹ Ge Iyir Wën, ale vëhnëndanëka Yesu ÿa, hnë wühnë nke, arac njëdad fëna vimbahn hun vinte sëmëd vi uwám paryi, g'Iyir dëwu nte ye hnë wühnë ñi. ¹² Soñe rac ye, vëyënta mën, kwëhnayinëk inav, bare gena inav ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn ña hwëhnayinëk, nkehahnin gante ñad ka. ¹³ Ge ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn rëfëdun cëmëdun, bare ge, g'Iyir Ipacah iña, vankeya vameh mbahn hun va cëmëk, nuÿadun uwám paryi wä. ¹⁴ Fop vële njasaryëd g'Iyir Wënu va vutah Wën ye. ¹⁵ Iyir nte hnuÿarun ña gena iyir nte lidëhu vëramp do mbok pëbënu ntakah; bare Iyir Ipacah nte lidëhu vutah Wën va ye. Do gë Iyir tac holinëk ndekahnëdëna Wënu ña: «Apa, Rëm!»^{*} ¹⁶ Iyir Wënu ña umë dënk gë iyir fu ña nkeni wasedë, pëyahnëni vutah Wën yeyinëk. ¹⁷ Ge vutah Wën yeyinëk, awa ntëwëntëdehnëhëfu gë Këris ÿa; ge korotëntinëkëfu g'umë, nkentëdenëhëfu fëna g'umë hn'icëmb dëwu hna.

Icëmb nte yejëk

¹⁸ Pacëko horot lëw fu dol wï kodëna mëntëndëlehnini gë icëmb nte ñad tufëfu Wënu ñi. ¹⁹ Vile ntik Wën duniÿa vi fop ñankahnëkëhni Wënu ña tufahnëhni vutah vuntëwu va. ²⁰ Iÿi duniÿa porosiñëk njët uryëñah sankaf. Gena umë ÿad watac; bare ale forosiñëka ÿa ye. Bare nkoko ikwëtahn: ²¹ ikwëtahn tac, umë ye Wënu ña fehëtëd duniÿa ÿi dënk hnë imëk nte yëlënëd do lika aramp hna. Koyëna iÿi duniÿa nuÿantëde sah ige afaya nte sëmbik mba vutah Wën.

²² Njëtëbun d'us, ha gaki vile liyik va fop nkoni nëmëndëni do korotëndëni had asëval ale hnagëd. ²³ Bare gena ile liyik ÿi fo: fuhnë vële rëk hnuÿayinëk Iyir

^{*} 8:15 8.15: Wahnëw 44.22

Ipacah had sah ryënkwëryënkwa uyëd va Wënu vi fëna, nëmëden ßambëry lëw fu napatëndëna Wënu na pehët vimbahn fu va fop, ntilehnëfu vutah vuntëwu. ²⁴ G'inap tac pehëtinkëfu, ßare nu ile hnapëden ya gona inap; mo wod' napënd ile nud' ya? ²⁵ Bare ge napëden ile wok nudëlënëhna ya, g'iduñëna napëden.

²⁶ Ndampo fo nke, Iyir Ipacah inja fëna ndemadëhëfu, kabi kwëhnayilënëhna fanka. Kolilënëhna iyëfa gante tëfëka ka; ßare Iyir inja umë dënk njëfanëhnëdëhëfuna Wënu na g'ikëla nte nkok kodina nës wëla wës ryampo. ²⁷ Do Wënu na, umë ale hnuď vintawary va, njëtëk ile tëyëd Yir ya. Iyir Ipacah inja, g'inahan nte mbankëni gë Wënu na, njëfanëdëhëhni vutah Wënu va.

²⁸ Njëtëbun fëna Wënu na ntid' fop soje ufërën vële yahnëdëha va, vële wacik gante nke pëhna dëwu ka. ²⁹ Vële njëtëko kobëri va, tëko pëhna mbacëhni nkeni had Aju, soje Aju arac nke fatah fandënkwëryënkwa hnë hnënk yabah. ³⁰ Vële pëhnanëhnëk koyëna va, macëkëhni fëna kwëhnëhni umë; vële macëk koyëna va pëyahnek fëna catëni; vële pëyahnek catëni va, njëfakëhni fëna sah icëmb dëwu na.

Naŷ inahn Wënu

³¹ Ye hode mboki nësi? Ge Wënu na fuhnë nkenëhnëk mo hod' ntifu inë? ³² Wëla Aju ya dënk nweyëryalahna njëfahnëka soje fuhnë fop, awa hak nkod yëdalëfuhna fop? ³³ Mo ryëkëd njohni hnë kitina vële tëhnak Wënu va? Ahnë gena! Wënu na satëhnëd. ³⁴ Mo hod' kitinjëhni hafo piniñëhni? Ahnë gena! Yesu Këris ya cëmëk, tac kat, mbëhnëk! G'irëhw Wënu nke do njëfanëdëhëfu. ³⁵ Mo hod' ntihëtëfu hn'inahn Këris hna? Wëh wã bi ye? Ma uryënah wã? Ma horot ile ntidënihëfu vahnë ya? Ma inte na? Ma hañëhna wã? Ma yayah ya? Ma sëlame ya? ³⁶ Ile nësëk Vikërh ya nkedëhëfu:

«Soje lëw hu ya, Ahwëhn, hnë fac hna fop njëkëlehnëdëbun ryawifu.

Had wape wante ryawëde ntinihëfu.»*

³⁷ Bare gë vile yedëhëfu vi fop, fuhnë wëkëk imëk cankaŷ na g'ale yahnëkëfu ya.

³⁸ Pacëko d'us ñoñ gena ile hod' ntihëtëfu hn'inahn dëwu hna: sëmink cëmilënëhna, gena wamëleka na ma vële nawëk va, gena ile ye gaki yi ma ile yejëk ya, gena wëfanka wã, ³⁹ gena ile ye yan' ya ma ile ye gëd' ya, wëla ñoñ gena hnë ile ntik Wënu hna fop, ñoñ gena ile hod' ntihëtëfu hn'inahn nte nkenëhnëkëfu Wënu hnë Yesu Këris Ahwëhn fu na.

9

Bulunda le tëhnak Wënu

¹ Këris ya hwëhnëko, mërëda. Ile hnësëdëfu yi toña ye. Hakili mën, le nkwëryëlëni g'Iyir Ipacah ni, yenëhnëko sede toña hnësëdëfu: ² umë ye yiwëhnaŷ sankaf fëbëko sakahn mën li do gë horot le wok puđina. ³ Ge ntehnakënde ge pitëlëbun gë Këris do ndëwano wëh, soje rac pehëtëdëni vële yëbun hnënk va, awa ntikëndëbu koyëna!

⁴ Hnënk mën rac, bulunda Isërayel ya ye: vëhni ntik Wënu na vutahu, tufëkëhni nañ dëwu na, vëhni hwëhnëk vakwëtëla va, gë sariya ya, gë icëmb paryi na do gë ile ntehnëk njëfadëhëhni ya. ⁵ Vëhni, hnë warëm wasankaf hna matini, Abëraham gë Isak gë Sakob, do hnë vëhni nagik Këris ya g'ankeya ntëwu ahnë, umë ale ye Wënu Hunte Sëpëk Fop ale sëmëbik kwëlëkwël. Amina!

⁶ Dehnëla wanës Wënu na diyana. Gena vële hnagik Isërayel va fop ye bulunda Isërayel paryi; ⁷ do gena kabi hnë hnënk Abëraham hna nagini nkehahnëni fop vutah Abëraham paryi. Wënu na më lehnëkawo Abëraham: «Gë Isak nuñadufëhni vutah vunte lehnëmi yëdadëmini va.»* ⁸ Umë fëhnëtanëd': gena vutah vunte hnagik hnë

* 8:36 8.36: Wahnëw 44.22 * 9:7 9.7: Wapëgwala 21.12

iña ahñe va ye vutah Wën paryi. Vunte ntehnëko Wën njëdahnëdëhëhni va fo ye vuntëwu paryi. ⁹ Wëlin gante ntehnëkawo Wën ka: «Mbokajëdëfu bëhn hnë iyi wati dënk do tëkatëdëfuha asëval hu Sara nuÿaka facan.»^{*}

¹⁰ Do kat: Rebeka fëna vucëp vuki nagëko, rëm sankaf fu ÿa Isak yeho rëm hni ÿa. ¹¹⁻¹² Wënu ña pëyakawo Rebeka: «Fandënkwëryënkwa fa ndokuñëhnëdëha aheryu.»^{*} Ha, pëyakawo hara vutah va vëhnagilohna ten do vëlilohna ten ufërën ma uweh. Umë ye soñe ile pëhnako Wënu ña nkehahn gante nke itëhna dëwu ka: gena gë wadoku ahñe bare gë Wënu ña, ale wacëdëhëhni vahnë ÿa. ¹³ Gante nësëk Vikerëh ka: «Sakob ÿahnëdëfuho, bare Esawu ñewëbuhawo.»^{*}

¹⁴ Awa ye rëfëka nësin? Wënu ña catëna bi? Muk! ¹⁵ Kabi umë lehnëkawo Moyis: «Kaÿëhnahnëdëhoÿa ale fërëko do fërënanëÿa ale fërëko.»^{*} ¹⁶ Awa itëhna Wënu ña gena hnë ile ñad ahñe ma hnë ile ntid, bare Wën hna nke, umë ale haÿëhnahnëdëha ÿa. ¹⁷ Vikerëh hna Wënu ña më lehnëka Faraÿo ÿa, Ahnawë Esipët ÿa: «Ntimi Faraÿo ÿa rufahnahnu fanka mën fa hnë wëjë do soñe wac mën ÿa njëtëndanini nkal li fop.»^{*} ¹⁸ Koyëna nke, Wënu ña kaÿëhnahnëdëha g'ale ñad-wo, do kambën ankaf ale ñad-wo.

Ntavah ña g'ikaÿëhnahn Wën

¹⁹ Ntehnëdëfu mpëd: «Wënu ña soñe ye niradëhëhni vahnë va? Ahñe kodina ñwëÿ ile ñad ÿa.» ²⁰ Bare, mo yeru awa wëjë, aÿëÿahn ile ntik Wën ÿa? Inë ile liyik ÿa tëyëdëha bi ale lika ÿa: «Soñe ye liruho aki?» ²¹ Aÿahan a kodina bi ñahan, hnë ntil ndampo, peya ndampo soñe wëbal wadënah ña, kigëna ña ante ryokuñahnëde fac-wo-fac?

²² «Awa, ndampo fo nke: Wënu ña, ante ñadëho tufahn ntavah ntëwu ña do njëtëndanëhni vahnë va fanka falëwu fa, nduñënanëhnëkëhniwo dus ten vële rëfëkawo nuÿani ntavah ntëwu do mbëvëni va. ²³ Ntiko koyëna soñe njëtëndanëhni uvetak sankaf cëmb dëwu ña vële ye had vapeya ikaÿëhnahn dëwu, pëhwëtanëhnëkëhni kobëri ña icëmb tac, ²⁴ wëla fuhnë vële macëk Wën hnë wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif hna fëna. ²⁵ Wënu ña pëyahnëk watac hnë kayëte kila ale waciko Ose:

«Bulunda ile woko gena lëmën ÿa, macëdëfu “Bulunda lëmën.”^{*}

Bulunda ile wobuho ñahnëda ÿa, macëdëfuhëhni “Bulunda ile ÿahnëdëfu.”

²⁶ Do hn'ile ntehniniho:

“Geluhna bulunda mën”,

hnam dënk rëkëde macëndeni vutah vumba Wën paryi ÿa.»^{*}

²⁷ Kila ale waciko Esayi ÿa fëna pëyahnëko soñe bulunda Isërayel ÿa:

«Wëla vahnë vëva Isërayel va njabëni hafo ntëbëni nkërëyal bë tëfary wov ñi, vëryampo fo fehëtëde hnë vëhni.

²⁸ Kabi ile nësëk Ahwëhn a ntid fop nkal li do ñap.»^{*}

²⁹ Esayi nësëko fëna kobëri ña:

«Ge Wën Ahwëhn Fanka ÿa tavëhnakëndilëfunihna vutah vundampo, had Sodom gë Gomor mëntëlakënden.»

Vëva Isërayel gë Wanës Wakasëk

³⁰ Awa, ye rëfëka nësin? Vële wok vëyena wasëwif, do woko vëyëkëlehnëna icat haryënkwa Wën va, nuÿani cat tac, nte watic hn'ikwëtahn ña ye. ³¹ Bare bulunda Isërayel ÿa njëkëlehnëdëniho mawëhnëni sariya ÿa soñe catënhni do vëhnuÿalona.

³² Soñe ye nkoni vëhnuÿana? Kabi vëyëkëlehnëna g'ikwëtahn ña, gë wadoku wadëw hni njëkëlehnëni. Nkëwëni taka nte hëfëd. ³³ Umë nësëk Wënu ña hnë viñi Vikerëh:

^{*} 9:9 9.9: Wapëgwala 18.10   ^{*} 9:11-12 9.11-12: Wapëgwala 25.23   ^{*} 9:13 9.13: Malasi 1.2-3   ^{*} 9:15 9.15: Esekiyel 33.19   ^{*} 9:17 9.17: Icahn 9.16   ^{*} 9:25 9.25: Ose 2.25   ^{*} 9:26 9.26: Ose 2.1   ^{*} 9:28 9.28: Esayi 22.23

«Yëkëryin, kwëtëbu hn'inaw̃ Siyõ hna taka nte wëwëde,
taka nte hëfëd.
Bare ale hwëtahnëka
yëtëdinahna muk usëfëhnah.»

10

¹ Vëyënta mën, ile yabu yandu ntaŵary mën hna umë ye vëva Isërayel va pehëtini, do umë rëyëdëfuha Wënu ña wayëfa mën hna. ² Kodëfu yenëhnëwëhni sede waji: vële hahnëndak ðus soje Wën ye, bare kahnënda dëw̃ hni ña gena g'uyët. ³ Vëyëtëna icat nte w̃atik Wën hna do icat dëw̃ hni ña dënk njëkëlehnani. Koyëna, vëréfëna ankaŵ̃ icat Wënu ña. ⁴ Këris yã tëkaryëk hn'ile tëkwëk hna sariya Moyis yã, soje rac ye ale-wo-le hwëtahnëka Wën yã catahnëdëha g'umë.

Ipehët Wën soje vahnë fop

⁵ Wëlin ile kerëk Moyis soje icat inte w̃atid hnë sariya ña: «Ale lik ile ntehnëk sariya yã nuŷad uwám paryi w̃a.»[✧] ⁶ Bare wëli ile hnësik soje icat nte w̃atid hn'ikwëtahn ña: «Ant'alehna: “Mo hayëd g'ambin?”» (umë ye, soje cëlëndehna Këris yã). ⁷ «Ant'alehna fëna: “Mo sëlëd ðuniyã vë gëd hna?”» (umë ye, soje matëndehna Këris yã vësëm hna). ⁸ Wëlin ile nësëk Vikerëh va: «Wanës Wënu ña darël hu nke, wës hu hna gë ntaŵary hu hna.»[✧] Wanës watac wëba kwëtahn ña ye; umë harañëdëfunëhëhni vahnë va. ⁹ Ge nësëru gë wës hu yã Yesu ye Ahwëhn a, do ahwëtahnu ntaŵary hun hna Wënu ña mbëhnëndanëka, pehëtëderu. ¹⁰ G'intaw̃ary kwëtahnëde do Wënu ña catahnëdëha; gë wës yã pëyahnëde ikwëtahn ña do Wënu ña pehëtëd. ¹¹ Vikerëh va më lehnëk: «Ale-wo-le hwëtahnëka yã yëtëdinahna muk usëfëhnah.»[✧] ¹² Kabi wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif fop këñëlahnëni Wën hna: Ahwëhn aryampo fo kwëhnani vëhni fop, njëdadëhëhni viyë viferën vilëwu va fop vële wëcadëha va. ¹³ Vikerëh va më lehnëk: «Ale-wo-le wëcadëha Ahwëhn a pehëtëde.»[✧]

¹⁴ Bare hak mëcadëniha ge vëhwëtahnëlahna? Do hak kod kwëtahnëniha ge vëwëryëna soje lëwu? Do hak nkwëryëdëni soje lëwu ge ahnë gena ale fëyadëhëhni? ¹⁵ Do hak nkedëni vële fëyahnëd ge vahnë vëfayina? Do fëna ntehnëk Vikerëh hna: «Nkwamëni njëkini ga njijëdëni vële yojëd Wanës Wakasëk ña!»[✧]

¹⁶ Bare fop vëwawëna Wanës Wakasëk ña. Umë nësëk kila Esayi ntehnëk: «Ahwëhn, mo hwëtahnëk Wanës Wakasëk wante fëyahnëdëfun ña?»[✧] ¹⁷ Awa, ikwëtahn ña hnë Wanës Wakasëk wante wëryëde hna matid, do waji wëba Këris ña ye. ¹⁸ Awa tëyëdëfu: Wasëwif wã vëwëryëna bi waji wanës wakasëk? Nkwëryëni dënk! Vikerëh va pëyahnëk:

«Hohna lëw̃ hni yã nkwëryëde nkal hna fop,

do wanës wadëw̃ hni ña njik hafo hn'ile tëkwik ðuniyã hna.»[✧]

¹⁹ Mbokëbu rëyëndu kat: Bulunda Isërayel yã vëwëryëlohna ðus bi? Awa wëli ile ntehnëko ten Moyis yã:

«Wënu ña më lehnëk: “Ntidëmu aŷew̃aryuni vële wok vëyena yamani paryi va, ntidëmu ntavu gë yamani le wok kwëhnana hakili yã.”»[✧]

²⁰ Do Esayi pëyahnëko wanës Wënu ña:

«Vële woko vëyëkëlendilohna va hnuko,
tufëhnaŷu hnë vële woko vëréyalëdïlohna.»[✧]

²¹ Bare soje bulunda Isërayel yã, Wënu ña më lehnëk:

«Fac-wo-fac njelabu wëbák mën ña

✧ **10:5** 10.5: Soje Walevi 18.5 ✧ **10:8** 10.8: Divëta Sariya 30.12-14 ✧ **10:11** 10.11: Esayi 28.16 ✧ **10:13** 10.13: Sowel 3.5 ✧ **10:15** 10.15: Esayi 52.7 ✧ **10:16** 10.16: Esayi 53.1 ✧ **10:18** 10.18: Wahnëw̃ 19.5 ✧ **10:19** 10.19: Divëta Sariya 32.21 ✧ **10:20** 10.20: Esayi 65.1

soŋe hacaŵëhni bulunda le wëyëhnëk do wajëk yi.»[☆]

11

Wënu ɲa dalëlihna bulunda Isërayel

¹ Awa tëyëdëfu: Wënu ɲa ntakëhni bi bulunda lëwu ya? Muk! Gena koyëna! Ami dënk avë bulunda Isërayel yebu, fatah Abëraham do hnë hnënk Besame nkentibu. ² Wënu ɲa dalëlihna bulunda lëwu le tëhnako kobëri ɲa. Dënkwëtaryin ile nësëk Vikerëh ya hn'ile mëhnađëho Eli haryënk Wën hna soŋe Isërayel: ³ «Ahwëhn, ndaŵënihëhni wakila hu ɲa do mbëvehnëni hn'ile cënađë wasađëha hu wã: ami fo wok do njëkëlehnëdëni ndaŵëniho.» ⁴ Do ye ntëkwakawo Wënu ɲa? «Pehnađëhni vësan wawuli mbëd gë wahi (7,000) vële wok vëryëkwëhnëna haryënk wën le waciko Bal.»[☆] ⁵ Tame, koyëna dënk nke, nkoni vahnë toyë vële tëhnak Wënu ɲa g'ipërëna dëwu ɲa. ⁶ Ge g'ipërëna dëwu ɲa tëhnakëhni awa gena soŋe wadoku; ge gena umë përerëna Wënu ɲa gekëndina ipërëna paryi.

⁷ Awa ye pëhnetanëd? Ile njëkëlehnëdëniho bulunda Isërayel ya vëhnuɲana; vële tëhnako Wënu va fo hnuɲako. Vëyëntaŵ va kambëniho vankaf va, ⁸ gante pëyahnek Vikerëh ki:

«Hafu iyi wati, Wënu ɲa pidëkëhni wahakili wã;
puvëkëhni vinkër va antë nundëni
do vanëf va antë nkwëryëndëni.»[☆]

⁹ David fëna nësëk:

«Arabi roka lëw hni ya nke urënd lëw hni, ile hod këfëhni do nuɲani ile rëfëkëhni ya.

¹⁰ Arabi mëpëni, antë mbok nuni. Arabi kuyani kwëlëkwël.»[☆]

¹¹ Awa tëyëdëfu: Ante nkëwëniho wasëwif ɲa soŋe njoni kwëlëkwël bi yeho? Muk! Gena koyëna! Bare soŋe ile ntëntëni ya nuɲahnëni vële wok vëyena wasëwif va ipëh ɲa. Koyëna bulunda wasëwif ya ñëwaryënihëhniwo. ¹² Idënt dëw hni ɲa njojëk nafa sankaf soŋe d'uniya yi fop, do iyo dëw hni ɲa mbetandanëkëhni vële wok vëyena wasëwif va. Awa ante padëd imat wasëwif soŋe ipëh dëw hni ɲa tac njabëd dëcët nafa ya!

Ipeh vële wok vëyena wasëwif

¹³ Wuhnë vële wok geluhna wasëwif vi lehnëdëfu tame: afayik vële wok vëyena wasëwif ya yebu, do njawënëbu iyi doku mën. ¹⁴ Mpëd kabi koyëna ntidëfu ñëwaryëdëniho vële yebun hnënk vi pehahnëni vëryampo. ¹⁵ Wënu ɲa ante ntakëhniwo wasëwif ɲa njojëkëhniwo vahnë vëvë d'uniya vi nëjëlëni. Awa ge Wënu ɲa mbokaryikëhni wasëwif wã, geđina bi had vësëm vëhnëk?

¹⁶ Ge sah ryënkwëryënk mburu ɲa Wënu ɲa yëdayik, fop ile wok ya fëna pacëk. Ge vënkahn atëh ɲa Wënu ɲa yëdayik, wahn wã fëna pacëk. ¹⁷ Bulunda Isërayel ya had oliviye nte fëlik ante lëpëtik wahn wëryampo nke. Wëjë, had oliviye mbë fëk nkeru, do cokiru hnë wahn wale wok hn'atëh nte fëlik hna. Tame nuɲantëdëru uryav ule wätid hnë vënkahn atëh nte fëlik hna. ¹⁸ Awa antë ahnaÿëna haryënk wahn wale lëpëtik hna. Do ge ñađu ahnaÿëna, dënkwëtary gena wëjë ryibëk vënkahn vi, umë ryibëki!

¹⁹ Ntehnëdu: wahn warac ntëpëtik soŋe sokahniwo ami hn'ile nkeho hna. ²⁰ Toña ye! Ntëpëtini kabi vëhwëtahnëna; do wëjë, soŋe kwëtahn hu ɲa sokahniru hnam. Umë antë nti hafu ahnaÿënan! Bare tëfëka ntaki d'us. ²¹ Kabi ge Wënu ɲa tavëna wahn wavë tëh pëlik wã, tavëd'ilihna wëla wëjë.

[☆] **10:21** 10.21: Esayi 65.2 [☆] **11:4** 11.4: 1 Vëhnaŵ 19.10,18 [☆] **11:8** 11.8: Divëta Sariya 29.3 [☆] **11:10** 11.10: Divëta Sariya 29.3; Esayi 6.10; 29.10

²² Awa nahary soŋe ipërëna gë wayap Wënu ŋa: njapëk gë cape vële yok do përeña gë wëjë. Bare hafo awo hnë përeña dëwu hna, ge gena umë wëjë fëna ntëpëtëderu had hni. ²³ Bare ge fac ryampo wasëwif wã mawëni kwëtahnëni, Wënu ŋa mbokaryëdëhëhni hn'ile nkeniho hna kabi kod. ²⁴ Wëjë hn'atëh mbë fëk nte woyik pëlina ntëpëtijiru. Wëla tëfëlëna, cokiru hn'atëh nte fëlik; do kas wahni paryi wëva atëh pëlik va cokëde hn'atëh nte ntëpëtahniko hna.

Bulunda Isërayel ŋa fop pehëtëdeni

²⁵ Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu ile soŋiko kobëri ŋa, soŋe antë ntiyahnu vahnë vële hwëhnaŋk uyët yerun: vëryampo hnë bulunda Isërayel hna kambëkëhni vankaf va. Umë mbiyëd hafo fop vële rëfëka matini hnë wabulunda wañëntaw va njijëni hnë Wën hna. ²⁶ Koyëna bulunda Isërayel ŋa fop pehëtëdeni, gante nësëk Vikerëh ka: «Afehët a Siyo matid,

ntihëtëd ile ntëntëni hnënk Sakob ŋa.

²⁷ Wëlin kwëtëla nte hwëtëlëdëfun gë vëhni ŋa, ge ntihtëbu wameh wadëw hni ŋa.»*

²⁸ Kabi wasëwif wã ŋwëyëni Wanës Wakasëk ŋa, më nkehahnëni vëyëw Wën do umë njonëhniku, wuhne vële wok geluhna wasëwif, nafa; bare soŋe itëhna vahnë Wën, nkok ñandëhni ha gaki soŋe vacërakëlo vëlëw hni va. ²⁹ Wënu ŋa bidina muk ile njëdahnëk ŋa do tavëdëlëhni hna fëna vële macëk va. ³⁰ Kobëri ŋa, mawëhnelunawohna Wënu ŋa; bare tame kaÿëhna hëka gë wuhne, kabi wasëwif wã vëwawëhnelawohna. ³¹ Ndampo fo nke, tame wasëwif wã vëwawëhneña soŋe Wënu ŋa kaÿëhna hna gë wuhne; koyëna vëhni fëna kodëni nuŋani tame ikaÿëhna hna Wënu ŋa. ³² Wënu ŋa ntikëhni vahnë va fop vëramp inwëyëhni dëwu soŋe tufahnëhni vëhni fop kaÿëhna hna dëwu ŋa.

Wënu ŋa naÿëk

³³ Wënu ŋa naÿëk dus! Yasery lëwu ŋa g'inahan dëwu ŋa uvetak ye do tëwëk dus! Ahnë kodina njët ile pëhnaŋk ŋa ma ile ñad nti ŋa. ³⁴ Gante nësëk Vikerëh ki:

«Mo yëtëk nahan Ahwëhna a?

Mo hod nke ayab alëwu?»

³⁵ «Mo ryënkwek yëdëka Wënu ŋa inë, cosahna soŋe uyëd rac?»*

³⁶ Fop hnë umë matid, soŋe lëwu nkehahnëk le-wo-le ŋa do fop umë hwëhnaŋk. Arabi cëmbënde kwëlëkwël! Amina.

12

Ankeya kasëk gë Këris ŋa

¹ Awa, vëyënta mën, kabi aki tufahnëk Wënu ŋa ipërëna dëwu ŋa soŋe lëw fu ŋa, awa muntadëmu iÿin: yëdaryina mbahn hun ŋa had sadëha (le woyik dawina), facah, le hnëjëdëha. Umë yed dokun Wën përen nte ryokunëhnedëfunëha ŋa. ² Ant'arëfu vankeya iÿi duniŋa ŋi; tavëryina Wënu ŋa mbacëndu g'igwëcët wahakili hun. Koyëna kodun ayëtu ile ñad ŋa: ile fërënak, ile hnëŋahnëka, gë ile wok gojëlahna inë.

³ G'uyëd fërën le njëdëko Wënu ŋi, ntehnëdëmu wuhne fop: ant'afëlawu vankaf hun va ntëbi ile yerun ŋa. Bare ale-wo-le arabi kitina umë dënk gante nke ka, gante nke sah lëwu ikwëtahn nte njëdëka Wën ka. ⁴ Ale-wo-le hnë fuhnë, hn'imbahn ndampo hna kwëhnaŋk viÿë viyabah, bare viÿë virac vëvankëna doku. ⁵ Ndampo fo nke, fuhnë vële yabinëk vi, mbahn ndampo liyinëk g'ige bëmënkël gë Këris ŋa, do

* 11:27 11.27: Esayi 59.20; Wahnëw 14.7 * 11:35 11.35: Sob 41.3

ndampo fo nkeyinäk had viyë vile ye hn'imbahn ndampo. ⁶ Do Wënu ña njëdëkëfu ale-wo-ale ile wok mëntëlëna gë va aÿëntaŵu. Ge aryampo hnë fuhnë uyëd pëyahh wanës Wën nuÿak, tëfëka nti gante nke ikwëtahn ka. ⁷ Ge ahaŵary uyëd doku kwëhna, tëfëka ndoku. Ale hnuÿak uyëd karañ vahnë, tëfëka karañëhni vahnë va. ⁸ Ale hnuÿak uyëd kamënaÿehn vahnë, tëfëka kamënaÿehnëhni. Ale yëdahnëd hnapul lëŵu, tëfëka njëdahn g'intawary pacëk. Ale ye haryënkwa a, tëfëka kamëna. Ale ryemadëhëhni vëhaÿëhna va, tëfëka nti g'uhnatah.

⁹ Iña hun ña tëfëka nke paryi. Ñëwëryin wëh wã, paßëryin ile yivëk. ¹⁰ Nahnëlëryin g'intawary fop had vële hwëtahnëka Wën. Dënkweyryin alënënni viyëntaŵ va. ¹¹ Dokunëhëryina Ahwëhn a g'iyoh hara yambëluhna, do gë hnatah ntaŵary fop. ¹² Natëryiŵu soñe ile napëdun ÿa; yaŵënyin horot hna; goryin aŵuntanduna Wënu ña kwëlëkwël. ¹³ Demaryinëhni vëÿënta hun hn'ikwëtahn hna wëbal wadëw hni hna; arabi nëñahnu kaca vëhneh ña.

¹⁴ Dëwanëhëryindënëhni vële vërehëdëhu va; dëwanëhëryindënëhni fëren hara gena uŵeh. ¹⁵ Natëntëryiwu gë vële natëk va; kontëryin gë vële hod va. ¹⁶ Gwëryëlëryin yëbëlan hun. Ant'ahnaÿënanu, bare ñaryin imaŵ vundoku vutoy va. Antë ntiyahnu vahnë vële hwëhna uyët yerun.

¹⁷ Ant'awëcaguna ale liku wëh. Kamënyin alindu fëren ile sañahnëkëhni vahnë fop. ¹⁸ Yëkëlehëryin awëryëlu gë vahnë va fop hafo hn'ile tëkwëk fanka hun hna. ¹⁹ Vëÿënta mën vële ÿahnëbu, ant'awëcagëndu, bare tavëryina Wënu ña nkwëcanëhnu gë ntavah ntëŵu ña. Kabi Vikerëh hna Ahwëhn a Wënu ña më lehnëk: «Ami hwëhnëk igwëcan ña! Ami sosëd.»^{*} ²⁰ Bare:

«Age ale ÿëwëki ÿa inte yoka, yëdaryehna tok;
ge wënka yoka, yëdaryehna ciya;
kabi ge koyëna ntidü, nkef had waÿehn hwëdëh
varëpëru nkaf ntëŵu hna.»^{*}

²¹ Antë aŵaŵ mëki uŵeh wã. Bare gery ale wëkëk uŵeh wã g'ufëren wã.

13

Imaŵëhn vësankaf vëvë nkal

¹ Ale-wo-le tëfëka maŵëhnëhni vësankaf vëvë nkal va, kabi ucankaf-wo gë Wën matik; Wënu ña yëdadëhëhni cankaf nte naŵëni ñi. ² Awa, ge ahnë ñwëÿëd maŵëhnëhni vësankaf va, ile kahnëndëk Wënu ña ñwëÿëhnëk do kitinëde. ³ Vële lid fëren va dakëdiléhnihna gë vëhitin, vëwen va ntakëdëhëhni. Age ñadu antë ntakini vësankaf va, awa diry ifëren do cëkwaryëdënihi. ⁴ Vësankaf va doku Wën ntidëni soñe hnëfak lëw hu wã. Bare ge uŵeh liru, tëfëka ntaki, kabi gena aki fo nkeni vësankaf: kwëhnani fanka soñe kwëdëniha ale lik wëh. Doku Wën ntidëni tufahnënëni ntavah ntëŵu ña soñe ale lid wëh a. ⁵ Soñe umë ye tëfëka maŵëhnini vësankaf va, gena kehanni ntavah Wënu ña fo bare fëna nkehahn wahakili hun wã yam.

⁶ Soñe rac ye fëna sosahnëdun ÿatëtanke, kabi vële sosëde vi, doku Wënu ña ntidëni koyëna. ⁷ Cosëryina ale-wo-le ile hwëhnanërunëha ÿa: ÿatëtanke ÿa gë kayëte nkwafa ña ale rëfëka asosuna ÿa, maŵëhnëryina ale rëfëka aŵaŵëhnuhna do dënënnëryina dus ale rëfëka alënënnuna ÿa.

Iñahn vëÿëntaŵ

⁸ Antë ahwëhnanuna ahnë inav, ge gena inav nahnël nte rëfëka ahwëhnawu yëbëlan hun ña. Ale ÿahnëdëhëhni vëÿëntaŵ va maŵëhnëk sariya ÿa fop. ⁹ Njëterun vakwëda va: «Ant'aryaŵa ahnë; ant'ayëkëlehna asëval ahaŵary; ant'ale;

^{*} **12:19** 12.19: Divëta Sariya 32.35   ^{*} **12:20** 12.20: Divëta Sariya 32.35

ant'ahwëhna iña meh»[☆], gë vañentaŵ va fop. Vatac hn'aña kwëda mbarëlëk: «Ŋahnëryehna aÿënta hu ÿa had wëjë dënk.»[☆] ¹⁰ Ale ÿahnëdëha aÿëntaŵu ÿa didilahna wëh; awa iñahn ña ye imawëhn sariya ÿa fop.

Pëhwëta itëk Këris

¹¹ Njavëtërun wati le yehahninëk ÿi: wati le hnëgahnëdun ÿa tëkëk, kabi wati nte kwëtahninëkawo Këris takan ña, ipëh iña nkoço ñaŵ, bare tame tëhadën inji pëh. ¹² Umëd ña dëc iña nke, fac ÿa tëhajëk. Tavënëfu viÿë vile lifë hnë mëhwëry va do cudanëfu viwëta vile wëtandë hnë humpen. ¹³ Kwëhnanëfu nkeya përen, gante cañëk g'anent ka. Kehanëfu tok dëcët do ice uñen dëcët; dak gë ale-wo-ale do antë kwëhnayin nkeya cëfëhna; antë conkënden do antë ñewaryëndenëhni vëÿënta fu. ¹⁴ Bare cudaryina Yesu Këris, do antë ahwëtu vinahan hun va fop hn'ikihn vahnë nte watik hnë mbahn hna.

14

Antë ahitiña aÿënta hu

¹ Kacaryina ale wok yaŵëna d'us kwëtahn dëŵu ña, do antë awajëlëndu soñe nahan dëŵu ña. ² Aryampo ntiyahnëka kof tok le-wo-le ÿa, bare aÿëntaŵ, ale wok kwëhnana kwëtahn yaŵah a, tokëdina faÿar. ³ Ale rokëd le-wo-le ÿa tëfëlahna njafa ale wok tokëdina ÿa. Do ale wok tokëdina le-wo-le ÿa antë kitiña ale rokëd a, kabi Wënu ña kacaka umë fëna. ⁴ Mo yeru, wëjë, ahitiñahna aryokuñ ahnë ahawary? Ge kahnëndak ma ge kahnëndana, umë hayu ale ndokuñëhnedfa ye. Do nkoç kahnënda kabi Ahwëhn a kof ndemahna nko kahnënda.

⁵ Aryampo nahad, wafac wëryampo ÿak yabëka nafa ÿa gë waÿëntaŵ wë. Aÿëntaŵ a nahad, fop ndampo fo nke. Ale-wo-le tëfëka njët wapacëk do njawën ile nahad ÿa. ⁶ Ale fitëndëlehnëk wafac a, ahnë arac Ahwëhn a ntinëhnëk. Ale rokëd le-wo-le ÿa, arac fëna Ahwëhn a ntinëhnëd, kabi camehnëdëha Wënu ña soñe rokëtok lëŵu ÿa. Ale wok tokëdina le-wo-le ÿa, umë fëna soñe Ahwëhn a ntid, do umë fëna Wënu ña camehnëd. ⁷ Wëla aryampo hnë fuhnë gena duniÿa li soñe lëŵu dënk do wëla aryampo cëmëdina soñe lëŵu dënk. ⁸ Ge nkeyinëk duniÿa li, soñe Ahwëhn a yeyinëk, do ge cëmëden, soñe Ahwëhn a sëmëden. Koyëna, cëminëk ma cëmilënëhna, Ahwëhn a hwëhnëkëfu. ⁹ Paryi nke, Këris ÿa cëmëk do mbëhnëk vësëm hna soñe nkehahn Ahwëhn vësëm gë vële wok vësëmëna. ¹⁰ Bare wëjë, soñe ye hitiñëd'uha aÿënta hu ÿa? Do soñe ye yafëruha? Yidëlënëhna bi fuhnë fop kitiña Wën hna? ¹¹ Kabi kerik:

«Ami, Ahwëhn paryi ÿa, ntëkëbu,
vahnë va fop ndëkwëhnëdëni haryënk w mën
do fop pëyahnëdëni Wën yëbu.»[☆]

¹² Koyëna, ale-wo-le hnë fuhnë njid nësëhna Wënu ña umë dënk fop ile ntik ÿa.

Antë aliyehna aÿënta hu uwëh

¹³ Awa tavënëfu kitiñëlënden. Keharyin d'us ant'ayëdu iñë hn'an'kaw aÿënta hun hna ile kof nkëŵ ma ntiyehna wameh. ¹⁴ Njëtëbu, ñoñ gena ile vañik soñe toki, ñoñ tonkëna; Ahwëhn a Yesu njëtëndanëko wapacëk. Bare ge ahnë nahak ntehn iÿin mbañik, awa mbañik soñe lëŵu. ¹⁵ Age ndëñehnantuha aÿënta hu ÿa ile rokëdu, golihna arëf iñahn ña. Ant'ayonëhnehna ibëv soñe le rokëde ale cëmëhnëk Këris ÿa! ¹⁶ Ile sanahnëku wuhnë ÿa tëfëlahna njonëhnhni vëÿëntaŵ va nësahnëdëni wameh. ¹⁷ Inaŵ Wënu ña gena hnë ile rokëde gë ile sedë; hnë icat gë yam do

☆ **13:9** 13.9: Icahn 20.13-17; Divëta Sariya 5.17-21; Matiye 19.18 ☆ **13:9** 13.9: Soñe Walevi 19.18 ☆ **14:11** 14.11: Esayi 49.18; 45.23

g'uhnatah hna nke ile hnuŷade hnë ige g'Iyir Ipacah ɲa. ¹⁸ Ale ryokuŋëhnëka aki Këris ŷa, Wënu ɲa nëŋëdëha g'umë do vahnë va cëkwaryëdëniha.

¹⁹ Awa yëkëlehnënefu ile yojëd yam do ile ryemaďëhëfu fuhnë fop naŷin kwëtahn hna. ²⁰ Antë përekanin doku Wënu ɲa soŋe ile rokëde. Paryi nke ñoñ bañina, bare yivëna toki iñë ge njoyendëha ahnë hnë wameh. ²¹ Ile yivëk ŷa, umë ye ant'asem faŷar do ant'ase uñen do arav fop ile hod njoyehna aŷënta hu ŷa. ²² Age kwëtahnëru waŋi, kwëtary wëjë dënk haryënk Wën hna. Nëfaka ale wok kitɲadina menëk hnë ile-wo-le ntid hna! ²³ Ale hwëhnak vinahan viki soŋe ile tokëd ŷa, ntik wëh, kabi didina gante nke kwëtahn dëwu ka. Do ge diyilënëhna fop gante nke kwëtahn ka, wameh lifen.

15

Yëkëlehn ile hnëjëkëhni vëŷëntaw

¹ Fuhnë vële yaŷinëk hn'ikwëtahn va, tëfëkëfu nduñënanëhninëhni vële wok vëyaŷëna va, do antë njëkëlehnënden ile hnëjëkëfu. ² Afo ale-wo-le hnë fuhnë njëkëlehnënd ile hnëjëdëha aŷëntawu ŷa soŋe hnëfak lëwu ŷa, soŋe ndemahna naŷ hn'ikwëtahn hna. ³ Kabi, wëla Këris ŷa yëkëlehnëlohna ile hnëjëdëha umë dënk. Gante ntehnëk Vikerëh ka: «Wayëw vële yewëdëhi va ami njohahnëk.»[✧] ⁴ Fop ile heriko kobëri ŷa, karaŋahninëfu heriko, soŋe njëdafu kamëna do g'iyawëna, kwëhnahnin kwëtahn. ⁵ Arabi Wënu ɲa, umë ale yëďahnëd kamëna do g'iyawëna ɲa, njëdu ahwëhnawu nahan ndampo fo gë itëf ankeya Yesu Këris ɲa. ⁶ Koyëna, fop ndampo fo gë hohna ryampo fo, cëmbëdunëha Wënu ɲa, Rëm Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris.

Wanës Wakasëk soŋe wabulunda fop

⁷ Awa, kacalëryin, gante kacaku Këris ka, soŋe icëmb Wënu ɲa. ⁸ Paryi pëyaďëmu, Këris ŷa njijëko soŋe nke aryokuŋëhn wasëwif njaŷahn ile ntehnëko Wën ntinëhnëdëhëhni vacërakëlo vëlëw hni ŷa do tufahn koyëna Wënu ɲa kahnëndak. ⁹ Njijëk fëna soŋe vële wok vëyena wasëwif va cëmbëniha Wënu ɲa soŋe ikaŷëhnahn dëwu ɲa, gante pëyahnek Vikerëh ka: «Soŋe umë sëmbandëmi vële wok wasëwif hna, do njëwëdëfu untënah ŷac hu ɲa.»[✧]

¹⁰ Pëyahnek fëna:

«Wabulunda, natëryiŷu gë bulunda ile tëhnak Wënu ɲa!»[✧]

¹¹ Do kat:

«Cëmbëryina Ahwëhn a, ŷuhnë wabulunda ɲi fop, arabi wabulunda ɲa fop cëmbëniha!»[✧]

¹² Kila Esayi fëna umë lehnëk:

«Ale hnagëde hnë hnënk Yese njijëd, umë matëd soŋe nke asankaf wabulunda ɲi, do wabulunda ɲi umë kwëtahnëdëni.»[✧]

¹³ Arabi Wënu ɲa, umë ale yëďahnëd ikwëtahn ɲa, pëbënu uhnatah do gë yam g'ikwëtahn nte hwëtahnërunëha ɲa. Koyëna Iyir Ipacah ɲa pëbënedëhu dëcët ikwëtahn ɲa gë fanka falëwu fa.

Doku Pol

¹⁴ Vëŷënta mën, ami dënk pacëko ŷuhnë përenarun dus. Njëtërun fop ile rëfëka njëti ŷa do mëkëdun ayabëlëndu. ¹⁵ Kerëhnëmu aɲi kayëte catën fo soŋe ryënkwëtehnanu viŷë viyabah vile rëkërun aŷëŋawu va. Kerëbu koyëna kabi Wënu

✧ 15:3 15.3: Wahnëw 69.9 ✧ 15:9 15.9: 2 Samiyel 22.50; Wahnëw 18.50 ✧ 15:10 15.10: Divëta Sariya 32.43

✧ 15:11 15.11: Wahnëw 117.1 ✧ 15:12 15.12: Esayi 11.10

ņa, g'ipërëna dëwu ņa, njëdako ¹⁶ yewu aryokuñëhn Yesu Këris soņe wabulunda wale wok vëyena wasëwif ņa. Doku vësëna wasadëha lidëfu, ipëyahn Wanës Wakasëk Wënu ņa. Do koyëna wabulunda wante wok vëyena wasëwif va nkedëni sadëha ile hnëñahnëka Wën do pacënëk Iyir Ipacah iņa.

¹⁷ Kabi gë Yesu Këris nkebun, kodëfu hnaÿënaw̄ gë doku ile linëndëbuha Wën ÿa. ¹⁸ Ge ndëkëdëfu hnësu iñë, umë ye soņe ile ntik Yesu Këris gë ami njohahnihni vële wok vëyena wasëwif ntënëndëniha Wënu ņa. Ntik rac gë wanës mën ņa do gë ile lidëfu ÿa, ¹⁹ gë fanka viÿë vifëmpëhnahnah do gë wëdahëse, gë fanka Iyir Wënu ņa. Koyëna, pëyahnëbu Wanës Wakasëk Këris ņa, gante-wo-gante pëgw Yerusalem hafo resiÿo Iliri hna. ²⁰ Ufër mën sankaf w̄a, umë yeho kwëlëkwël fëyahnu Wanës Wakasëk ņa ile nkok yëtina ten uw̄ac Këris hna fo. Ñadëw̄ohna fuhnawu ibëry cery nte pëgwëk ahnë ahaw̄ary. ²¹ Gante nësëk Vikerëh ka ntibu: «Vële woko vëyëtana soņe lëwu va njëtađëni, do vële woko kobëri vëwëryëna ga nësëđ va nkwëryëđëni.»[☆]

Pol ñad nji Rom

²² Doku rac wëmaÿëhnëđëho kwëlëkwël yiryiwu ÿalun hna. ²³ Bare tame, goryaryëla doku hnë w̄aÿi waresiÿo. Hnë wabëhn wayabah, ñadëfuho yiryiwu yëkiwu ²⁴ do ñadëfu liwu rac ge njidëfu gë Esëpañ. Ñadëfu hnuwu ge ndëcëđëfu do aryemawuno yihahnu hn'iñi nkal, ge təkëbu hnuÿawu uhnatah soņe ñëwëlahn gë w̄uhnë ņa ten. ²⁵ Bare Yerusalem yidëfu ten soņe ryokuñëhnëwëhni vahnë vële macëđ Wën vëlëwu va, vële yehëhna hnam ÿa. ²⁶ Kabi, vële hwëtahnëk vëvë Masedëwan va gë vëvë Akayi va pëhnani mbarëni koryi soņe vëhaÿëhnah vële hwëtahnëk Yerusalem va. ²⁷ Vëhni fo fëhna ndemanihëhni, bare, toña toña ÿa, inav inte kwëhnanëhnihëhniwo ye. Age wasëwif w̄a mbankëni gë vële wok vëyena wasëwif va uyëđ Wënu ņa, awa, vële wok vëyena wasëwif va fëna tëfëkëhni mbankëni hnapul lëw̄ hni vë duniÿa ÿa gë wasëwif w̄a. ²⁸ Age puhnađu iÿi doku do ge njëdahnëbu ile varëpik ÿa, cabëryidëfu gë ÿalun ge njidëfu gë Esëpañ. ²⁹ Do njëtëbu ge njiryibu ÿal hun hna, gë fop idëwa Këris təkëryidëfu.

³⁰ Bare wëli ile hëladëmu ÿa, vëÿënta mën, g'uw̄ac Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris g'iñahn inte njëdahnëđ Iyir Ipacah iņa: mëtëntëryin g'ami, ayëfanduna Wënu ņa soņe lëmën ÿa. ³¹ Yëfanëhnerÿino fehu hnë vahnë vëvë Yude vële wok vëhwëtahnëna vi; do idëma inte yinenëhnedëfuhëhni vahnë vële macëđ Wën vëlëwu vëvë Yerusalem va kacani g'uhnatah. ³² Koyëna, ge Wënu ņa mawëk, kokëndëbu yiju ÿalun hna g'uhnatah do yinëgawu hnë w̄uhnë toye. ³³ Arabi Wënu ņa, ale yëđahnëđ yam a, nke gë w̄uhnë fop. Amina.

16

Pol nkaÿëđëhëhni wëlawo walëwu

¹ Kwëtëhnahnëmuna Febe, aÿënta fu asëval ale ryokuñëđ hnë cery sali vë Senkëre ÿa. ² Kacaryina g'uw̄ac Ahwëhn a had gante kacade ale kwëhnik Ahwëhn a, do demaryina hnë le-wo-le mbalëđëha gë w̄uhnë hna. Kabi ndemakëhni umë dënk vahnë vëyabah do ndemako ami dënk.

³ Gaÿëryinëhni vëhni Përisëka gë Akilas, vëřëfal mën hnë doku Yesu Këris hna. ⁴ Vëhni vëhi, nkwařëniho vintaw̄ary vidëw̄ hni va soņe lëmën. Gena ami fo rëfëka samehnëwëhni bare fëna fop vacery sali vële wok vëyena wasëwif vi. ⁵ Gaÿëryinëhni fëna vële varëlēđ soņe icëmb Wën tere lëw̄ hni va. Gaÿëryina fëna lawo mën Epayinet, umë ale ryënkwek hwëtahnëka Këris ÿa Asi hna. ⁶ Gaÿëryina Mari, umë

[☆] 15:21 15.21: Esayi 52.15

ale ryokuṅəhnəku dʉs. ⁷ Gaṽəryinəhni vėhni Andėronikus gė Yuniyas, vėhni vėle ye wahnėnk mėn do sėdėlehniḡunėho. Vėle yėtik hnė vėfayik ye do vėhni ryėnkwėk hwėtahnėka Kėris ŷa g'ami.

⁸ Gaṽəryina Ampėliyatus, ale ŷahnėbu hnė Ahwėhn hna. ⁹ Gaṽəryina Irėbe, aryokuṅənta fu hnė dʉku Kėris hna, do gė lawo mėn Sėtakis. ¹⁰ Gaṽəryina Apeles, umė ale rufahnėk wėdahėse soṅe ikwėtahn dėwʉ Kėris ŷa. Gaṽəryinəhni vahnė vėvė tere Arisėtobul va. ¹¹ Gaṽəryina Erodiŷo, mbaŷ mėn ŷa. Gaṽəryinəhni vahnė vėvė tere Narėsis vėle hwėtahnėka Ahwėhn va. ¹² Gaṽəryina Tėrifen gė Tėrifos, vėsėval vėle ryokuṅəhnėdėha dʉs Ahwėhn va, do g'alėnah mėn a Perėsis, asėval ahawary ale ryokuṅəhnėka kat Ahwėhn a dʉs. ¹³ Gaṽəryina Rufus, ale tėhnak Ahwėhn, gė hnėmu ale ye fėna had hnėm mėn. ¹⁴ Gaṽəryina Asinkėrit gė Fėlegon gė Erėmes gė Patėrobas gė Erėmas do gė vėŷėnta mėn vėle nkeni va. ¹⁵ Gaṽəryina Filolog gė Yuli gė Nere g'aheryu asėvalu gė Olimpas do gė fop vėle hwėtahnėk nkeni gė vėhni va.

¹⁶ Gaṽėlėryin g'inqahn nte rufande vėŷėnta hna. Fop vacery sali Kėris ŷa nkaŷėdėnihu.

Siyab rėkwa

¹⁷ Vėŷėnta mėn, kėladėmu, keharyinəhni vėle ŋwėŷėk ikaraŋ inte haraŋirun ŷa do koyėna fitėndėlehniḡėhėhni vėle hwėtahnėk va kore kore do rėndėndėhėhni watėnd. Ŋawėtaryinəhni, ¹⁸ kabi iŷi sifa vahnė vėryokuṅəhnėdėlahna Kėris Ahwėhn fu ŷa, b̄are inte dėwʉ hni ndokuṅəhnėdėni! Gė wanės wanėŋah do wapėrėn wadėwʉ hni ŷa, tokađėnihėhni vahnė vėle wok vėritėna va. ¹⁹ Wʉhnė, vahnė va fop nŷėtani soṅe imawėhn hun Ahwėhn ŷa. Awa, nėŋėko gė wʉhnė, b̄are ŋadėfu ayewu vėyėt soṅe idi fėrėn w̄a, do ant'ayewu vėyėt soṅe wameh ŷa. ²⁰ Wėn hunte yėđahnėđ yam ŷa biŷėđina wėŷėhnėdėha Sintani kuyėt wapary hun hna! Arabi ipėrėna Ahwėhn fu ŷa Yesu Kėris nke gė wʉhnė.

²¹ Timote, arėfėlėnta mėn dʉku ŷa, nkaŷėdėhu, gė vambaŷ mėn va Lusiyus gė Yason do gė Sosipatėros.

²² (Do ami, Terėtiyus, ale herėhnėdėha Pol aŋi kayėte, nkaŷėryidėmu g'uw̄ac Ahwėhn a.)

²³ Gayiyus nkaŷėku. Ami, Pol, ŷalu hna nkebu do hnam mbarėlėđėni vėle hwėtahnėk va fop. Erasėt, ahwėt koryi nawʉ ŷa, gė aŷėnta fu ŷa, Karėtus, nkaŷėnihu.

²⁴ [Arabi ipėrėna Ahwėhn fu ŷa Yesu Kėris nke gė wʉhnė fop. Amina.]

Icėmb tėkwa

²⁵ Cėmbėryina Wėnu ŷa! Umė hwėhnak fanka ŷawėhnu kwėtahn hna, gė Wanės Wakasėk wante haraŋėđėfuhėhni vahnė ŷa g'ipėyahni soṅe Yesu Kėris ŷa. Umė tėfėlėk g'ile yėtėndanėđ wante kahnėndėk Wėn, soŷiko kwėlėkwėl kobėri ŷa. ²⁶ Bare tame, cowėtik gė vėkayėte wakila va gante nke iŋa Wėnu ile ye kwėlėkwėl ka. Umė fop soṅe vahnė va kwėtahnahnėniha Yesu do maŷėhnėndėniha ye. Do koyėna njonėhninəhni uyėt rac wabulunda wabė dʉniŷa ŋi fop.

²⁷ Cėmbėryina Wėnu ŷa, umė ale hwėhnak yasery ŷa fop! Umė hwėhnėk kwėlėkwėl icėmb iŋa g'uŷac Yesu Kėris w̄a! Amina.

Kayëte ndënkwëryënkw mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Korent Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol vëvë cery sali mbë Korent ña kerëhnëk inji kayëte hnë uyas lëwu rarëna hna hnë bëhn wafëhw imbëf gë wahnah ma hnë bëhn wafëhw imbëf g'imbëf (54 gë 55) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Apëyahnek Wanës Wakasëk ña nkol tac hafo vahnë va kwëtahnëni. Wabëhn imbëf ryëcëk ani gë kerahnënd inji kayëte (Vantiyehn 18.1-8).

Korent nkol nte hwëhna nafa yeho wati afayik Pol ña. Nkol nkwafa gwaf yeho nte ye gë cape wov le wacik Mëditerane Akayi hna, nte kwëhnekë Rom. Tënk g'icahn vahnë vëhnëmpëlah ña njabëko. Umë liyëhnek bulunda le hwëhna ikwëtahn nëmpëlah. Viñi vinahan vinëmpëlah fop vërendëhëhniwo vële hwëtahnëka Yesu va. Kerëhneniha Pol gë warëy bi ye rëfëka tëfëni fagant wënamu wante hwërëkëhni ña. Pol pëyayiko fëna wafëmpëhnañah wahañary soñe uwám cery sali ña. Soñe wani fop nësëf hnë inji kayëte.

Wëlin wanës wadañ wakwëhn nafa hn'ïñi kayëte: Këris, Ahwëhn, vahnë, wanës, mbahn, yir, asëval, uyët, nafa, duniya, asan.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpañi g'icëmb (1.1-9)

Ipitël vële hwëtahnëk (1.10-4.21)

Ankeya meh hnë cery sali (5.1-6.11)

Ikwëhna ankeya nte ñad Ahwëhn (6.12-11.34)

Vile njëdahnëf Iyir Ipacah (12.1-14.40)

Ibëhn Yesu Këris gë vësëm va (15.1-58)

Idëma soñe vële hwëtahnëk (16.1-4)

Pol ñad nji uyas (16.5-12)

Wanira gë simpañi (16.13-24)

Simpañi

¹ Ami Pol, Wënu ña, g'iña dëwu ña, macëko yewu afayik Yesu Këris ÿa. Ami gë Sosëten aÿënta fu ÿa, ² herëhnëryidëhu, wühnë bulunda va Wën, le lëdëk Korent vi, wühnë vële kwëhnek Wën g'ikwëtahn hun Yesu Këris ña do wacik ayewu vëfacah do gë fop vële ye gante-wo-gante yëfad g'uñac Ahwëhn fu ÿa, umë ye Yesu Këris, ale ye Ahwëhn hni do ye Ahwëhn fu fëna. ³ Arabi Wënu ña Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa.

Ifërën le hnuñade hnë ibëmënkël fu gë Këris

⁴ Camehnëdëfuha kwëlëkwël Wën mën ña soñe hun, soñe ifërën ile njëdaku hnë ibëmënkël fu gë Yesu Këris ña. ⁵ Hnë ibëmënkël hun g'umë ña Wënu ña njëdaku fop uvetak wä, uvë fop le hnësëfun ÿa do gë uvë uyët wä fop. ⁶ Nësëhnirun panare Këris ÿa, do watac kwëhna vënkahn hnë wühnë. ⁷ Awa tame uyëf va Wën wëla uryampo gojëluhna, wühnë vële hnapëf g'uñankahnah iboka Ahwëhn fu ña Yesu Këris hn'ile tufahnëf fop icëmb dëwu ña. ⁸ Umë yawënedëhu hafo watëkwa hna, soñe antë aworyaru iñë ile rumpak hnë fac le mbokajëf hna. ⁹ Wënu ña, ale wacëku ayelahnu g'aju Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa, kahnëndak soñe ile nësëk ÿa.

Ipitël vële hwëtahnëk

¹⁰ Vëÿënta mën, këlamu g'uñac Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris: mañalëryin, wühnë fop, antë afitëlu vukore vukore; gwëryëlëryin, ahwëhnawu hakili ryampo fo gë nahan

ndampo fo. ¹¹ Vëyënta mën, nësëbu waŋi kabi vahnë vëvë tere Këlowe fëyako wũhnë conkëdun yëbëlan hun. ¹² Gena bi hnë wũhnë aryampo ntehnëk: «Ami, arëfal Pol yebu»; aÿëntaŵ: «Ami, arëfal Apolos yebu»; ahawary: «Ami, arëfal Piyer yebu»; do ahawary kat: «Ami, arëfal Këris ŷa yebu»? ¹³ Ntiyahnëku bi Këris ŷa pitëlëk? Pol bi sëmëk kërëwa hna soŋe hun ŷa? G'uŵac Pol wã bi njaryirun? ¹⁴ Camehnëbuha Wënu ŋa kabi ahnë yaryëla hnë wũhnë ge gena Kërisëpus gë Gayiyus. ¹⁵ Koyëna ahnë kodina ntehn g'uŵac mën njaryik. ¹⁶ Toña ye, njaryëbuhëhni fëna vëvë tere Sëtefanas va, bare dehnëla njaryëbuha ahnë ahawary. ¹⁷ Këris ŷa payëlohna yaryëndu vahnë: ipëyahn Wanës Wakasëk payëko, do yëkëlehnëdëwohna hnuŷawu wũhnë gë wanës wanëŋah, kabi ñadëwohna lihëtu nafa icëm Këris kërëwa hna.

Këris tufahnëd yasery gë fanka Wën fa

¹⁸ Paryi nke, pëyahn icëm Këris hnë kërëwa hna wanës wanënkwah ntini vële rëfëk nkaŵ ibëv va. Bare soŋe fuhnë vële rëfëk nkaŵ ipëh va, fanka Wën fa tufahnëd. ¹⁹ Wënu ŋa më lehnëk wanës wadëwu hna:

«Mbëvandëbu yasery vële hwëhnak yasery iŷi duniŷa vi

do kwëtahnëda nëf hakili vële hwëhnak hakili va.»[☆]

²⁰ Awa, ye kodëni mbok nësëni vële hwëhnak yasery va gë vëharan sariya va gë vëholah wanës vële ye duniŷa vi? Wënu ŋa tufahnëna bi yasery iŷi duniŷa ŷi wacënak ye? ²¹ Vahnë va, gë yasery ŷa lëw hni ŷa fop vëyavëtëna Wën kwëhnak fop yasery ŷa. Soŋe rac, Wënu ŋa hnëŋahnëkawo soŋe pehëtëhni vële hwëtahnëk wanës wadëwu wante fëyahnëdëfun do ye wacënak soŋe vëyëntaŵ ŋa. ²² Wasëwif wã tufini viŷë vifëmpëhnahnah tëyëdëni do vële wok vëyena wasëwif va yasery njëkëlehnëdëni. ²³ Bare fuhnë, Këris ŷa cëmëk hnë kërëwa hna fëyahnëden: soŋe wasëwif wã wanës wante wok vëhodina kwëtahnëhni muk ye do vële wok vëyena wasëwif va ntiyahnëkëhni wacënak ye. ²⁴ Bare soŋe vële macëk Wën va, wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif per, Këris ŷa tufahnëd fanka Wën fa gë yasery Wënu ŋa. ²⁵ Ile pëhwëtak Wën pehëtahnëhni vahnë do ye wacënek soŋe vëryampo, yasery le lëbëk yasery vahnë vi ye; ha, ikihn Wënu ŋa yak yaŵëk gë fanka vahnë va.

²⁶ Vëyënta mën, naharyin bi sifa ahnë mo yerunëho ante macëkuno Wënu ŋa: vëyabëlohna hnë wũhnë vële hwëhnak yasery, vële hwëhnak fanka ma vële hnagik hnë watere wadëhnah. ²⁷ Wënu ŋa, ile fëlayik hnë duniŷa had ucënëk ŋa, umë tëhnak mpaŷëmpaŷëhnahnëhni vële hwëhnak yasery va; do ile fëlayik hnë duniŷa hihnek ŷa umë tëhnak Wënu ŋa mpaŷëmpaŷëhnahnëhni vële hwëhnak fanka va; ²⁸ tëhnakëhni vële wok vëhwëhnana, yafik ma fëlayik hnë duniŷa had ile wok kwëhnana nafa ŷa soŋe përekanahn ile liyik hwëhn nafa ŷa. ²⁹ Wënu ŋa ntik koyëna soŋe ahnë antë kol naŷënanand haryënk w lëwu. ³⁰ Gë Këris ŷa tufëkëfu Wënu ŋa yasery yalëwu ŷa: g'umë catënëkëfu, umë lidëhëfu nkeyin vëfacah do pehëtëdëhëfu wameh hna fop. ³¹ Do koyëna nke, ntiyahn wanës vikerëh ŋa: «Age ahnë ñad naŷëna, arabi naŷëna soŋe ile ntinëhnëka Ahwëhn a.»[☆]

2

Wanës soŋe ipak Këris

¹ Vëyënta mën, ante njiryibuho ŷal hun soŋe fëyawu toña soŵik Wënu ŋa, njiryilëwohna gë wanës wadakah nkwëryi ma g'uyët iŷi duniŷa. ² Pëhnabuho antë yëtëndanu iñë ge gena Yesu Këris, do g'ile ntinëhnëku g'icëm dëwu hnë kërëwa hna. ³ Soŋe umë ye, ami, gë fanka këm njiryibuho do mbalëdëfuho ntakah ŋa. ⁴ Gante karanëdëmunu soŋe awëcëtahnu vinahan va gelohna wanës waceryah vahnë bare

☆ 1:19 1.19: Esayi 29.14 ☆ 1:31 1.31: Seremi 9.24

fanka Iyir Ipacah fa rufëhnađëho wapacëk hnë wante hnësëdëmuno hna, ⁵ soje ikwëtahn hun ña antë kaya hnë yasery vahnë, bare hnë fanka Wën hna.

Usery ule wätik hnë Wën

⁶ Awa, ile haraņëđëfuhëhni vahnë ÿa usery ye soje vële wëryëk đus viyë Wën va. Bare gena yasery iyi đuniya yi, uva vëhwëhn fanka hnawëk gaki vi do vëvëđ vi. ⁷ Fuhnë, usery Wën ule cowëhnini vahnë va fëyahnađëđfun. Nkehahnënd đuniya yi Wënu ña tëko pëhna ile ntid soje nkentinëfu hnë icëmb dëwu hna. ⁸ Wëla fanka ryampo vë iyi đuniya yëtëna umë. Ge njetakëndëni, vëfakehnađëndilahna Ahwëhn icëmb a. ⁹ Vikerëh va më lehnëk:

«Ile nkok nuna inkër
gë ile nkok gwëryëna vanëf
do gë ile nkok nahana ahnë,
irac Wënu ña vële ÿahnëđëha va ntinëhnëk.»[✧]

¹⁰ Bare Wënu ña njetëndanëkëfu gë Iyir Ipacah iña.

Iyir Ipacah iña njetëk fop, wëla ile pëhnađ Wën ÿak sowik đus ÿa. ¹¹ Mo hođ njet fop soje ahnë, ge gena iyir dëwu ña fo? Ndampo fo nke, Iyir Wënu ña fo yëtëđ fop soje Wënu ña. ¹² Fuhnë, iyir nte nuřayinëk ña gena ibë iyi đuniya, bare Wën hna matik, njetahnin ile njëđëkëfu Wën g'ipëreña dëwu ña. ¹³ Ile haraņëđënehëhni vahnë va matina hnë yasery vahnë, bare gante karaņëđëhëfu Iyir Wën ka haraņëđënehëhni vële hwëhnađ Iyir tac va. ¹⁴ Ale wok kwëhnana Iyir Wënu ña, mawëđina ile wätik g'Iyir Wën: wanënkwah ye soje umë, kodina njet watac, kabi g'Iyir ña fo kode njavëti usery Wënu ña. ¹⁵ Ahnë ale hwëhnađ Iyir Wënu ña kod kitiņ fop, bare umë, ahnë kodina kitiña. ¹⁶ Vikerëh va më lehnëk:

«Nke bi ahnë ale yëtëk inahan Ahwëhn Wënu ña? Nke bi ale hođ nkabahn iñë?»[✧]
Bare fuhnë njetinëk inahan dëwu ña kabi kwëhnayinëk iba Këris ña.

3

Vëryokunëhn Wën

¹ Vëyënta mën, ami mëkëla hnësëhnu had vahnë vële hwëhnađ Iyir Wënu ña yerun bare nësëhnëmu had vële ye hn'ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn, had vële wok ten vunul hn'ikwëtahn dëw hni Këris hna. ² Ikarañ inte haraņëmu ña had wambël yëđamu asewu nke, gena roka paryi, kabi mëkëđilunohna awëryu ikaraņ dakah. Do ha gaki mëkëđiluhna, ³ kabi hn'ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn hna worun arëfëndu. Ñëwary yehëhna yëbëlan hun do conkëđun. Awa tufahnëđiluhna vahnë vëvë iyi đuniya yerun, ankeya vahnë fo hwëhnađun. ⁴ Age aryampo hnë wuhnë ntehnëk: «Arëfal Pol yëbu» do aÿëntaŵ: «Arëfal Apolos yëbu», didiluhna bi sifa ahnë-wo?

⁵ Mo ga ye Apolos? Do mo ye Pol? Vëryokunëhn Ahwëhn a fo yëbun, vële lik hafo ahwëtahnuna umë. Ale-wo-le hnë fuhnë đoku ile njëđëka Ahwëhn a fo ntid: ⁶ Ami, pëlëbu atëh ña, Apolos umë rurëk, bare Wënu ña hnëpëndanëk. ⁷ Ale fëlëđ ÿa gë ale rurëđa vëhni vëyëna ñoñ. Wënu ña ye fop, umë ale hnëpëndanëka. ⁸ Ale fëlëk ÿa gë ale rurëđ a këñëlahnëni do Wënu ña cosëđëha ale-wo-le soje đoku ile ntik ÿa. ⁹ Vëryokunëhn Wën yëbun do wuhnë ye ikaÿ Wënu ña.

Cery Wënu ña yerun fëna. ¹⁰ Gë uyëđ ule njëđëko Wënu ña, ndokunëbu had avëry vacery aholah đus. Ntibu sah ryënkwerëyënkŵ ÿa do ahawary matënd. Bare afo ale-wo-le nti wajira gante mbëryëđ ka! ¹¹ Ahnë kodina nti sah ryënkwerëyënkŵ hawary ge gena ile rëk ye ÿa, umë ye Yesu Këris dënk. ¹² Vëryampo sanu mbëryandëni hnë sah ryënkwerëyënkŵ rac ma koryi ma kat wëraka wahwëhn nafa; vëryampo

gë wadëhwa mbëryëdëni ma idël ma kat gë lury. ¹³ Bare doku ale-wo-le ÿa nuðe wapacëk hnë fac kiti hna. Fac rac Wënu ña gë hwëdëh tufahnëd gante nke doku ale-wo-le ÿa. ¹⁴ Ge ahnë mbëryëk ile nkok kodina përekan hwëdëh ha, ahnë arac nuÿad icos. ¹⁵ Bare, ale ñagaryëk doku ÿa, ahnë arac nuÿadina icos; umë dënk pehetëde, bare had hwëdëh hna dënk ndëcëtak.

¹⁶ Yëtëluhna bi, Acery Wën Cankaf ña yerun do Iyir Wënu ña hnë wuhnë ntëdëk?

¹⁷ Awa, ge ahnë përekanëk Acery Wënu ña, Wënu ña përekanëdëha ahnë arac kabi Cery Wënu ña cëvak. Do wuhnë ye Acery tac.

¹⁸ Antë ahnë toka umë dënk: ge aryampo hnë wuhnë ntiyahnëka ahwëhn yasery ye duniÿa li, arabi maÿa antë nteni nënkwëk soñe Yesu ÿa. Ge koyëna nke nuÿad usery paryi. ¹⁹ Paryi nke, yasery vahnë vëvë iÿi duniÿa vi wanënkwah ye haryënkW Wën hna. Vikerëh va pëyahnëk: «Wënu ña pëladëhëhni vëseryah va gë titëna dëw hni ña.»* ²⁰ Më lehnëk fëna: «Ahwëhn a njëtëk inahan vëseryah va, njëtëk kwëhnana nafa.»* ²¹ Awa, ahnë tëfëlahna naÿënanand soñe vahnë kabi wuhnë hwëhnëk fop: ²² nke Pol ma Apolos ma Piyer* ma duniÿa ÿi ma ige duniÿa li ma icëm iña ma ile ye gaki ÿi ma ile yejëk ÿi, fop wuhnë hwëhnëk; ²³ do wuhnë Këris ÿa hwëhnëku do Këris ÿa Wënu ña hwëhnëka.

4

Vëfayik Këris

¹ Awa, pëларынëfu, ami g'Apolos, had vëryokunëhn Këris, vële hwëtehnañk watoña wacoÿik Wën soñe karañini vahnë. ² Ale kwëtehnañk Këris iñë, ahnë arac tufahn ikahnënda fo ÿade. ³ Soñe lëmën ÿa, tana gena ge wuhnë pëcëtaðunëho ma ge vëhaÿary pëcëtaðëniho. Do fëna pëcëtaða nkaf mën ña. ⁴ Ntiyahnëko ile hnirandëbu gena, bare umë tufahnëdina catëbu. Ahwëhn a fëcëtaðëho bi catëbu. ⁵ Soñe umë ye, antë ñankahnu ahnësu ile nkeni vëÿënta hun; napëryin Ahwëhn a tëki. Ha, Ahwëhn a, umë dënk sanëd humpen hna le soÿik hn'umëhwëry hna do njëtëndanëd fop ile ye hnë wasakahn vahnë ÿa. Awa, Wënu ña cëkwaryëdëha ale-wo-le gante nke ile rëfëka ka.

⁶ Vëÿënta mën, ge nësëbu soñe Apolos gë ami ÿa, ahnëgahnu ye, aÿëñahnu hnë fuhnë: ge dëcëtëdëluhna vile herik wanës Wën hna awa wëla aryampo hnë wuhnë bëntadina soñe aryampo do mbana aÿëntaÿ a. ⁷ Wëjë, ye hodü alëbëhni vëÿëntaÿ va? Ile hwëhnaru ÿi fop gena bi Wënu ña yëdaki? Kabi aki nke, soñe ye hnaÿënaðu had yëdilihna?

⁸ Ntiyahnëku tëkërun ahnuÿawu fop ile ÿaðun ÿa, tëkërun avetawu, vëhnaÿ yerun hara fuhnë gelëfuhna. Ge paryi nkekëndun vëhnaÿ awa fuhnë fëna naÿëntakëndëbun gë wuhnë! ⁹ Ntiyahnëko Wënu ña fuhnë vëfayik vi ntik vërëkwa va, had vële hitinik soñe ndaÿini nkebun. Ha, had vële yafañëde haryënkW wamëleka gë vahnë fop hna. ¹⁰ Fuhnë pëlayibun had nënkwëbun soñe Këris ÿa, bare wuhnë pëlarun vankaf hun va had vëseryah va fop soñe Këris ÿa; yaÿëlëfuhna, bare wuhnë njawërun; ntënenirun, bare fuhnë njafibun! ¹¹ Hafo gaki, nkobun horotëndëfu inte ña gë iyo wënka ña, nkwehnalëfuhna viÿi, këm fo ntidebun, ki fo njasëlendëbun do ¹² ndokunëdëfun dÿus hnuÿahnëfu ile rokëdëfun ÿa. Age ahnë njewëkëfu, ifërën ryëwanëhnëdëfunëha; age ahnë koroteyehnëdëhëfu, nduñënadëfun; ¹³ age ahnë mehnëdëhëfu, g'untënah ntëkwadëfun. Hafo gaki vahnë va pëlanihëfu had iñë hayah, ile sanik hnë iÿi duniÿa.

¹⁴ Gena soñe sëfëhnanu herëndidëmu aki, bare soñe yabahnu ye, kabi vutah mën vunte ÿahnëbu dÿus yerun. ¹⁵ Hnë ibëmënkël hun gë Këris hna, wëla ntehnakënde

* 3:19 3.19: Soð 5.13 * 3:20 3.20: Wahnëw 94.11 * 3:22 3.22 Piyer: Sefas kerik hnë Wagërek hna.

vahnë hafo wawuli pëhw (10,000) hwëhnakëndun vële harañdëhu, rëm ryampo fo hwëhnarun: ami ye rëm hun ÿa kabi njonëhni mu Wanës Wakasëk ña, wante lik ayewu gë Yesu Këris. ¹⁶ Awa, këlamu tëfëryin nkeya mën ña. ¹⁷ Do soje rac fayëryidëfuha Timote, fatah mën fante ÿahnik do hahnëndak soje Ahwëhn a. Age tëkërik ndënkwëtehnëdëhu ankeya mën nte rëfandëbuha Yesu Këris. Umë harañdëfuhëhniwo vahnë gante-wo-gante hnë vacery sali hna fop.

¹⁸ Vëryampo hnë wëhne naÿënadëni, nahadëni yiryidfa soje yëkiwu. ¹⁹ Biÿëdëfina njiryidëfu, ge Ahwëhn a maÿëk. Awa wati rac gena wanës vëÿi vële hnaÿënadë ñi fo yëtëdëfu bare bi kwëhnani fëna fanka Iyir Ipacah iña! ²⁰ Ha, toña ye, ge ahnë hnë Inawë Wënu hna nke, ahn'a rac tufahnëdëfina gë wanës fo, bare gë fanka tufahnëdë. ²¹ Awa, ye fecehnëku? Yiryiwu gë wagus ma gë intawëry ipëbah iña do gë iyamah bi?

5

Ankeya meh hnë cery sali

¹ Nkwëryëde gante-wo-gante, nke ÿal hun hna ale lid wameh wanayah dëus. Wëla hnë vële wok vëyëtëlahna Wën paryi va gena ale lid koyëna. Ha, nkwëryëbu aryampo hnë wëhne gë asëval rëmu ÿa ndakëdëni! ² Do nkorun ahnaÿënanu! Tëfakëhu ayewu hnë uyiwëhna sankaf do ntayi fagant hun ahnë arac! ³ Ami, imbahn mën iña ñawëtaku bare iyir mën ña gë wëhne nkentik. Do tëkëbu hitinjëwa menëk ale lik koyëna ÿa had hnam nkentibu. ⁴ Age mbarëlërun, gë wëhne nkentëdëbu g'iyir mën iña do Ahwëhn fu ÿa Yesu tufëdëhëfu fanka falëwu fa. G'uÿac Ahwëhn fu ÿa Yesu ⁵ daryina aÿi asan ñi tëfëlehnënda Sintani hafo tav ikihn vahnë nte wëatik hnë mbahn hna soje pehëtahni hnë fac le mbokajëdë Ahwëhn hna.

⁶ Inaÿëna hun ñi canëna wëtöye! Njëtërun dëus: «Levir toyë, matëndëdë farin fa fop.» ⁷ Awa, pacënaryin! Tavëryin viÿë viwëh vile lidunëho kobëri va do awëcëtawu ayewu vahnë vëhasëk had farin fale wok kwëhnana levir. Ile ye toña ÿa, tëkëruna ayewu. Këris ÿa, fape sali Pak fu ÿa, njëdahniko had sadëha, ⁸ awa dinëfu ambënt ña gë vamburu wante wok kwëhnana levir: genëfu vahnë vëhwëhn toña gë walawëry wafacah. Nkwëcëtënëfu vankeya va; antë nko ntinden wëh ma ndakëntal nte nkok ñadëfina Wën.

⁹ Hnë kayëte mën dënkwëryënk w hna keryëhnëryidëmuno ant'ahwëhnalü hayu gë vëhwëhn nkeya meh va. ¹⁰ Age nësëbu wanj nësëla afitëlu gë fop vële hwëhnak nkeya meh hnë iÿi dëniÿa vi: gë vahnë vële lid ndakëntal meh gë fop vële nkok gedëna viÿë gwër gë fop vële va do gë fop vële sëmbëdë wamën wamër. Age gena umë tëfakëha asahnu dëniÿa li! ¹¹ Ile ÿadëfuho lehnu ÿa umë ye: vahnë vële lid ndakëntal meh, ma vële nkok gedëna viÿë gwër, ma vële sëmbëdë wamën wamër, ma vële yewëdë vële ryewëdë, ma vële ledë. Tëfëluhna dënk avanku wëla roka sifa vahnë vërac.

¹² Ami bi hitinjëdëhëhni vële wok vëhwëtahnëlahna Yesu Këris va? Hali gena koyëna! Bare vële vankërun cery sali va, wëhne rëfëka ayëkalëndu soje fëren cery sali ña. ¹³ Vële wok vëhwëtahnëlahna Yesu va, vëhni Wënu ña hitinjëdëhëhni. Awa had gante kerik wanës Wën ka: «Daryina awën a fagant hun.»*

6

Sonko yëbëlan vële hwëtahnëk

¹ Age aryampo hnë wëhne takëlëkëhni g'ale mbankëni ikwëtahn, hak kod ndëk tëya ale wok yëtëna sariya Wën kitiñëhni hara gena aÿëntawu ale mbankëni ikwëtahn? ² Yëtëluhna bi vële vankëk ikwëtahn va kitiñëdëhëhni dëniÿa ÿi fop?

* 5:13 5.13: Divëta Sariya 17.7

Awa ge wũhnë rëfëka ahitiŋu dũniŷa ŷi, soŋe ye ye kodiluhna ahitiŋu viŷë viroy va vële ye yëbëlan hun va? ³ Yëtëluhna bi kitiŋëdënehëhni wamëleka ŋa do kas viŷë vivë iŷi dũniŷa vi! ⁴ Awa age kwëhnarun ile hitiŋëlëdun yëbëlan hun soŋe viŷë vivë iŷi dũniŷa va, soŋe ye rëyëdunëhëhni vahnë vële wok vëyëtëna wëba Këris ŋa nkeni vëhitiŋ yëbëlan hun? ⁵ Wante hnësëdëfu ŋi tëfakëha cëfëhnu. Gena bi hnë wũhnë wëla ahnë aryampo ahwëhn usery ale hod kitiŋ yëbëlan vële hwëtahnëk? ⁶ Tëyëdëfu, caŋëk bi vële vankëk ikwëtahn kitiŋëlëndëni g'aŷëntaŷu, do kat haryënk w hñë vëhitiŋ vële nkoni vëvankëna ikwëtahn?

⁷ Wëla kitiŋël yëbëlan hun ŋa dënk, tufahnëd fop përekak yëbëlan hun. Soŋe ye ye pecehnëdilu hna aryuñenawu wameh wante liderun? Soŋe ye ye pecehnëdilu hna aravuni vahnë va nteni ile hwëhnerun ŷa? ⁸ Bare wũhnë dënk lid wëh do led, do vële vankërun ikwëtahn va dënk lidun koyëna!

⁹ Njëtërun wapacëk vële lid wameh va vëhnuŷadina ŷëŷa hnë Inaŷ Wën hna. Antë mpaŷëmpaŷawu: gë vahnë vële lid ndakëntal meh gë fop vële sëmbed wamën wamër gë vësan vëyëlah ma vëseval vëyëlik vële yëkëlehnëdëhëhni vëhaŷary, gë vële ryakëd gë vësanëntahni ma vësevalëntahni dënk ¹⁰ gë vële va, gë vële ŷad dëcët hnapul, gë vële sed dëcët uñen, gë vële yewëdëhëhni vëyëntaŷ, do gë wabandi, vëŷi vahnë vëhnuŷadina ŷëŷa hn'Inaŷ Wën hna! ¹¹ Wëlin aki nkeniho vëryampo hnë wũhnë kobëri ŋa. Bare, kabi g'Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris nkerun, Iyir Wënu fu ŋa njaryëku wameh ŋa, ntik kwëhnu Wënu ŋa, do Wënu ŋa catahnëka gë wũhnë.

Ikwëhna ankeya nte ñad Ahwëhn

¹² Vëryampo ntehnëdëni: Fop maŷëryayik. Ha, bare gena fop hwëhna nafa soŋe ahn'a. Ha, toña ye fop maŷëryayik bare ŋwëŷëbu yewu aramp sifa ile-wo-le. ¹³ Ntehnëdun fëna: «Roka ŷa soŋe idonk ŋa ye do idonk iŋa soŋe roka ŷa ye.» Ha, toña ye do Wënu ŋa təkwehnëd iŋi donk gë iŷi roka hnë fac ryampo. Bare mbahn ahnë ŋa diyina soŋe ntind ndakëntal nte nkok ñadina Wënu ŋa: vimbahn fu va Ahwëhn a hwëhnëk do umë ye Ahwëhn vimbahn fu va. ¹⁴ Wënu ŋa mbëhnëndanëka Ahwëhn a do mbëhnëndanëdëhëfu fëna gë fanka falëŷu fa. ¹⁵ Yëtëluhna bi vimbahn hun va nke had imbahn Këris ŋa? Awa, nufëdëfu bi iñë ryampo hn'imbahn Këris hna soŋe liwu hn'imbahn asëval ale wafëd nkaf ntëŷu? Muk, gedina koyëna! ¹⁶ Yëtëluhna bi asan ale ryakëk g'asëval ale wafëd nkaf ntëŷu ŋa vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni? Ha, Vikerëh va më lehnëk: «Vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.»[☆] ¹⁷ Ndampo fo nke, ale nkeni gë Ahwëhn a aryampo fo nkeni gë umë.

¹⁸ Garyëryindën ndakëntal ñël këm! Wameh wakawary wante-wo ntik ahnë ŋa bëvehnëdilahna. Bare ndakëntal nte wok ñadina Wën umë mbëvehnëd mbahn iŋa dënk. ¹⁹ Yëtëluhna bi mbahn hun ŋa ye cery Iyir Ipacah? Wënu ŋa njëdakuna do hnë ale-wo-le nke. Koyëna gena wũhnë hwëhnëk vankaf hun va. ²⁰ Wënu ŋa yabah cosahnëk ntaŷëtahnu. Awa kwëhnaryin ankeya nte ñad Ahwëhn ŋa!

7

Soŋe iñël

¹ Tame, ntëkwadëfu wante herëhnëryirunëhowo ŋa: Ha, përenak soŋe asan a antë ndakëni g'asëval. ² Bare soŋe kehahni ankeya nte nkok ñadina Wënu ŋa, asan-wo pecek kwëhnahna asëval ale nkeni gë umë fo, asëval-wo fëna kwëhnahna asanu. ³ Asan a tëfëlahna ŋwëŷa uryak asëvalu, do asëval a fëna tëfëlahna ŋwëŷa uryak asanu. ⁴ Asëval a kodina nti imbahn dëŷu ŋa gante-wo ñad ka: mbahn dëŷu ŋa, asanu hwëhnëk. Ndampo fo nke, asan a kodina nti imbahn dëŷu ŋa gante-wo ñad ka: mbahn dëŷu ŋa, asëvalu hwëhnëk. ⁵ Antë aŷëŷëlëndu, ge gena

☆ 6:16 6:16: Wapëgwala 2.24

nkweryələrün soje asuŋu ayëfahnuna Wënu ɲa dus. Bare tēfēlahna mbiȳ dus, ge gena umē dakēna aresawu; Sintani kod njēkēhnahnu ntiyehnu ile mbañek Wënu ɲa. ⁶ Wante hnēsēhnēmu ɲi, dehnēluhna aliwu forosima, bare ge ñadun kodun aliwu. ⁷ Ñakēndēbu dus vēsan va fop nkeni vēsēval kēm, g'ami ki; bare ale-wo-le uyēd minu nuŋak Wën hna, aryampo kod nko asēval kēm, aŷēntaŵ a kod ñēl.

⁸ Awa, vēle wok vēyēlēna va do gē vēsēval vēle cēmaryēk vēsan va ntehnēdēfuhēhni: antē aŷēlēlu fecek soje hun ŷa, g'ami ki. ⁹ Bare ge kodiluhna aryuñenawu, ñēlēlēryin; kabi aŷēlēlu fecek g'ile ñad ndawu ipērēl.

¹⁰ Awa, soje vēle ŷēlēlēk va, Ahwēhn a hnēsēhnēdēhēhni, gena ami: asēval a tēfēlahna mbēmba. ¹¹ Bare ge mbēmbak, antē mbok ñēli. Age ñad ñēli tēfēka mbokalēni g'asanu. Do asan a fēna tēfēlahna mbamba asēvalu.

¹² Tame, ge ale hwētahnēka Yesu kwēhnaka asēval ale wok kwētahnēhna, do ge asēval arac ñad nkolahnēni g'umē, tēfēlahna mbamba. Waɲi, ami dēnk hnēsēk, gena Ahwēhn a. ¹³ Do ge asēval ale hwētahnēka Yesu kwēhnaka asan ale wok kwētahnēlahna do ge asan arac ñad nkolahnēni, awa asēval a tēfēlahna mbēmba.

¹⁴ Nēsēdēfu waɲi kabi asan ale wok kwētahnēlahna Yesu ŷa, soje asēvalu ale hwētahnēka ŷa tēhahnēka Wënu ɲa. Ndampo fo nke, asēval ale wok kwētahnēlahna Yesu ŷa, soje asanu ale hwētahnēka ŷa tēhahnēka Wënu ɲa. Ge gena umē, vutah hun va nkekēndēni had vēle ronkēk, hara ile ye toña ŷa tēhahnēniha Wënu ɲa.

¹⁵ Bare, ge ale wok kwētahnēlahna Yesu ŷa ñad pitēlēni g'ale ñēlēlēni ŷa, kod ɲi. Wati rac, ale hwētahnēka Yesu ŷa, asan a ma asēval a, ñoñ gona ile ŷabēlehnēkēhni; Wënu ɲa ñad nkeyin yam. ¹⁶ Wējē asēval ale hwētahnēka Yesu ŷa, yētēlina ge kodu afehēta asan hu. Do wējē asan ale hwētahnēka Yesu ŷa, yētēlihna ge kodu afehēta asēval hu.

Imaŵ ile njēdahnēk Ahwēhn

¹⁷ Awa, ahnē antē njēkēlehn nkwēcēt ile njēdaka Ahwēhn a, gante nkeho ka ante macēkawo Wënu ɲa. Umē ye ile lehnēdēfuhēhni vacery sali va fop. ¹⁸ Age asan ale rēk hácik macēk Wënu ɲa, nko koyēna. Age ahaŵary ale wok kácihna macēk Wënu ɲa, nkonti koyēna. ¹⁹ Háciru ma kácilihna umē kwēhnana nafa. Ihwēhn nafa ŷa, umē ye mawēhn Wënu ɲa. ²⁰ Ha, ale-wo-le tēfēka nko gante nkeho ka ante macēkawo Wënu ɲa. ²¹ Aramp bi yeruho ante macēkino Wënu ɲa? Antē nkehahnahni soje rac; bare ge nuŋaru rēnka ayehahn afaya, antē ntēnti. ²² Yētēryin, aramp ale macēk Ahwēhn a afaya paryi nke kabi Ahwēhn a pehētēka. Ndampo fo nke, ale yeho afaya do macēk Kēris ŷa, aramp Kēris paryi ye. ²³ Wënu ɲa gē yabah ntaŵētēku. Awa antē ayewu vēramp vahnē. ²⁴ Ha, vēyēnta mēn, ale-wo-le tēfēka nko haryēnk Wënu ɲa gē hn'ile nkeho hna ante macēkawo ɲa.

Soje vēle wok vēyēlēlēna

²⁵ Awa, soje vēle wok vēyēlēlēna va, ile ŷadēfu hnēsu ŷi gena Ahwēhn a lehnēko hnēsu, bare nahan mēn ɲa yēdadēmu. Ahwēhn a kaŷēhnahnēka g'ami: ntiko ale hode kwētahni. ²⁶ Soje wahorot wavē gaki wī, wēli ile hnahaɲu ŷa: nēfak soje ale-wo-le nko gante nke ka. ²⁷ Ñēlēru bi? Awa antē ayēkēlehn afitēlu. Ñēlēlihna bi? Awa antē ayēkēlehna asēval. ²⁸ Bare ge ñēlēru, gena wēh; do ge aryag ñēlik, gena wēh. Bare vēle ŷēlēlēk va wahorot kwēhnadēni duniŷa lēw hni hna, do ami ñadēfu wēmaŷehnu antē nkewu.

²⁹ Vēyēnta mēn, wēli ile ŷadēfu hnēsu ŷa: wēwati toyē fo wojēkēfu; tēk pēgw iŷi wati, vēle ŷēlēk va tēfēkēhni nkeni had vēyēlēna, ³⁰ vēle hod va nkeni had vēyiŷēhnēna, vēle ryasēd va nkeni had natēlēhni hna, do fēna vēle lawēd va nkeni had gena vēhni hwēhnēk ile ntaŵēni ŷa. ³¹ Vēle ŷad dēcēt viŷē iŷi duniŷa vi tēfēkēhni nkeni had vēle wok gona ñandēni, kabi viŷē iŷi duniŷa ŷi ndēcēd.

³² Nësëbu vëyin kabi ñakëndëbu ant'ahwëtu nahan dëcët. Ale wok ñëlëna ÿa, viyë Ahwëhn va nahad, nëña Ahwëhn a njëkëlehnëd. ³³ Bare ale yëlëk ÿa, viyë duniyã va nahad, nëña asëvalu njëkëlehnëd, ³⁴ do koyëna cahëlehnik yëbëlan wëhayu wahi. Asëval ale wok ñëlina ÿa ma aryag ale wok yëtëlina vësan nahad viyë Ahwëhn va. Arac ñad nke ava Ahwëhn a hn'ile ntid do nahad hna fop; bare ale yëlika viyë duniyã va pabëd, nëña asanu njëkëlehnëd. ³⁵ Soje ufërën hun lehnëdëmu wañi, gena soje wëmaÿehnahnu; ñadëfu arëhnawu ile fecek ÿa, alihahnu ile ñad Ahwëhn a fo.

³⁶ Tame, ge jar ñankahnëka dëcët gë aryag ale kwëhnëk a, ntiyahnëka kodina mbok nduñëna, awa tëfëka nti gante ñad ka; tëfëka ñëla. Age koyëna ntik gena wëh. ³⁷ Bare ge jar ña pëhnak wapacëk sakahn lëwu hna soje antë ñëla, do kahnënda hnë rac, hara porosiñ iña do mëk nduñëna, jar tac fëna ntid fërën. ³⁸ Koyëna ale yëlëka aryag ale kwëhnëk ÿa ntik fërën, bare ale wok tëkëna njëta asëval ÿa, umë lik le ÿak sañëk ÿa.

³⁹ Ge asëval a ñëlik kodina pitëlëni g'asanu hnë duniyã lëw hni hna fop; bare ge asanu cëmëk, kod ñëlëläni g'ale ñad a, bare gë ale hwëtahnëka Ahwëhn a fo. ⁴⁰ Bare, ge gante nke ka nkok, natëdëha dus. Koyëna nahabu, do ntiyahnëko kwëhnabu, ami fëna, Iyir Wënu ña.

8

Faÿar wasadëha wën ile wok gena paryi

¹ Yëkënefu tame soje faÿar fale sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi: soje watac, toña ye, gante nësëdun ka, fuhnë fop kwëhnayinëk uyët. Uyët rac lidëha ahn'a kumand. Bare iña ña njawëneëd ikwëtahn ahnë! ² Ge ahnë ntiyahnëka padëka uyët, ahnë arac tëfëka njët nkojëka yabah. ³ Bare ge ahnë Wënu ña ñahnëd, Wënu ña njëtëdëha ahnë arac do gwërënkedëha.

⁴ Awa, soje itok faÿar fale sënahnik sadëha wën le wok gena paryi ÿa: Njëtinëk dus wën ule wok gena paryi ÿa kwëhnana nafa duniyã li; ha, Wën hudampo fo ye, hukawary gena. ⁵ Paryi nke, vëryampo ntehnëdëni nkeni wamën ambin hna do gë nkal li. Toña ye cape ntëw hni nkeni wamën wayabah do gë vëhwëhn vëyabah. ⁶ Bare soje lëw fu ÿa, Wën hudampo fo ye, Rëm ale lik ile-wo-le ÿa do soje ntiden ile hnëjëdëha umë ÿa yeyinëk; do fëna Ahwëhn aryampo fo yehëhna, umë ye Yesu Këris, gë umë nke ile-wo-le ÿa ha, soje ile ntik ÿa yehahninëk.

⁷ Bare gena vahnë fop yëtëk iÿi toña! Vëryampo njehëkëhniwo njëfa wën ile wok gena paryi ÿa do hafo gaki, ge tokëni faÿar sadëha wamën watac, do ntiyahnëdëhëhni faÿar farac tonkëneëdëhëhni haryënk Wën hna kabi imëk uyët ulëw hni wã yabëna. ⁸ Gena ile rokëde ÿa lid Wënu ña nëñahna gë fuhnë: age tokinëk ma tokilënëhna umë ñaÿëtëdëna ma gwënëdëna nafa lëw fu haryënk Wën hna.

⁹ Bare, fop ile lidun ÿa, diryin wajira, antë ige afaya hun nte lihahnëdun viyë ña, antë ntiyehneñni uweh vële mbak ikwëtahn va. ¹⁰ Age ale mbak ikwëtahn hnuki, wëjë ale yëtëk toña ÿa, ga tokëdu ile sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi ÿa, përedilahna bi tok umë fëna? ¹¹ Koyëna uyët hu wã mbëvehnëdëha ale mbak ikwëtahn aÿi, umë ale cëmëhnëk Këris ÿa! ¹² Ge aki menëdun soje vëÿënta hun va aWayëmpayehneñduni soje ikwëtahn nte vakëhni ña, Këris ÿa dënk horotehnëdun gë wameh hun ña. ¹³ Soje umë ye, ge soje le rokëdëfu faÿar fale sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi ÿa ntiyehneëdëha aÿënta mën wameh, bokëda roku muk faÿar farac, soje antë liyehneñwa wameh.

9

Pol yëkëlehnëdëna ile rëfëka Afayik

¹ Tëyëdëmu: Gela bi afaya, koda bi liwu ile ýadëfu ýa? Gela bi afayik? Nulëwahna bi Yesu Ahwëhn fu ýa? Gena bi soje doku mën ýa wawëhnerunëha Ahwëhn a. ² Wëla ñwëýëni vëryampo vëyavëtëdilojna afayik, wuhnë mëmë mawërunëho. Imañ hun Ahwëhn ña rufahnëd afayik paryi yebu.

³ Wëlin gante ntëkwadëfuhëhni ka vële fërëkanëd wac mën va: ⁴ tëfëlëfuhna bi ile rokëdëfun do sedëfun soje doku fu ýi? ⁵ Tëfëlëfuhna bi hwëhnafuna asëval ale hwëtahnëka Këris ýa ntapëhnandëfu, had gante ntidëni vëfayik vëýëntañ gë vëvë tere Ahwëhn do gë Piyer fëna ki? ⁶ Hnë vëfayik hna fop ami gë Barënbas fo bi rëfëkëfu ryokuñëfu doku hawary hnuñahnëfu ile rokëdëfun ýa?

⁷ Mo lopëde codade do cosand umë dënk? Mo fëlëd atëh hara tokëdina? Do mo heryëdëhëhni wusañ hara cedina wambël wadëñ hni ña? ⁸ Ile ntidëni vahnë kantëm ýa hnësëhnëmu soje wëryëndanahnu ile lehnëdëmu ýa, do sariya Moyis ýa fëna nësëd watac. ⁹ Kabi kerik hnë sariya rac: «Ge yihni ýa ndokuñëd ant'arëmpuna wës ýa soje antë tokënd roka ýa.»^{*} Wënu ña wuhni wí fo bi kwëtahnëk anëf? ¹⁰ Gena bi soje fuhnë nësëk? Ha, soje lëw fu herik wanji wanës. Ale yamëd a g'ale varëpëd a ndokuñëdëni kabi njëtëni nuñadëni sah lëw hni ýa. ¹¹ Nadëbun hnë wuhnë ifërën Iyir Ipacah ña, awa ge mbarëpañun viryampo hnë ile hwëhnerun hnë duniya li, ndëcëtëbun bi ile sanëk ýa? ¹² Ge vëryampo tëfëkëhni nuñani hnë le hwëhnerun ýi, do kas fuhnë tëfëkëfu lëbëfuni vëhni! Bare dilëfuhna koyëna. Nduñënadëfun fop, soje antë nti vahnë va ñwëýëni Wanës WakasëkKëris ña.

¹³ Njëtërun wapacëk vële ryokuñëd Cery Wën Cankaf va, Cery Wën Cankaf ña ryavëdëhëhni; ha, vële sënad wasadëha hn'ile cënade sadëha hna nuñadëni sah lëw hni ýa hnë sadëha rac. ¹⁴ Ndampo fo nke, Ahwëhn a nësëk soje vële fëyahnëd Wanës Wakasëk ña nuñahnëdëni ipëyahn tac ile tokëdëni ýa.

¹⁵ Bare ami, ñoñ yëkëlehnëla hnë watac fop, do kerëda soje ile rëfëko rac; sëmu fecehnëko gë liwu watac! Ahnë dihëtëdilojna ile hnañënayendëho ýa. ¹⁶ Ami, gena soje hnañënahñendu fëyahnëdëfu Wanës Wakasëk ñi, Wënu ña liyendëho: meko ge pëyahnëla watac. ¹⁷ Ge ami dënk rëhnañëd iñi doku, tëfakëho hwëhnañ icos; bare gena ufër mën ryokuñëdëfu, ile kwëtëhnañëko Wënu ña fo lidëfu. ¹⁸ Awa ye lë ye icos mën ña? Yëdahnëndu aki fo Wanës Wakasëk ña ye, hara tëyëla yëdayiwu le rëfëka njëdayi ale fëyahnëd.

¹⁹ Mama nkebu afaya, bare aramp vahnë fop liyabu, soje fehëtahnëwëhni vahnë vëyabah d'us ge kod nke. ²⁰ Had sëwif nkentiñu wasëwif hna, soje fehëtahnëwëhni; had vële tampëko sariya Moyis va yentiñu hnë aramp sariya hna, mama nkebu gentila aramp sariya, soje fehëtahnëwëhni. ²¹ Ndampo fo nke fëna, had vële wok vëhwëhnana sariya Moyis va nkentiñuho hnë vële wok vëhwëhnana sariya ýa, soje fehëtahnëwëhni. Umë dehnina kwëhnala sariya Wënu ña, kwëhnañu kabi sariya Këris ýa rampëko. ²² Had vële mbak ikwëtahn nkentiñu ge gë vëhni nkentiñu, soje fehëtahnëwëhni. Nkebu ile-wo-le hnë vahnë hna fop. Gë wafere wã fop njëkëlehnëñdëfu soje fehëtahnëwëhni vëryampo. ²³ Do umë fop soje Wanës Wakasëk ña lidëfu, soje hnuñantahniwu sah mën nafa lëwu ýa.

²⁴ Yëtëluhna bi vële lobëlëd va, vëhni fop nkaryëdëni ntobëla hna, bare aryampo fo ye ale hnufëd ile lobëlahñëde ýa? Awa garyëryin d'us soje ahnufahnu. ²⁵ Fop vële lobëlëd va ñwëýëdëni viyë viyabah soje mëkahnëni ndënkwanihëhni vëýëntañ va. Vëhni ntidëni koyëna soje nuñahnëni buña. Buña rac biyëdina; bare fuhnë, ntiden soje nuñahnin ile wok pudina muk. ²⁶ Soje umë ye, ami nkaryëdëfu yëkatëndu wapacëk gante pabëbu. Had awëy nkebu, gwëyëda bac fo. ²⁷ Ndokuñëdëfu d'us mbahn mën iñi hafo wëku mbahn mën iñi, soje antë saniwu ami dënk ale fëyahnëd Wanës Wakasëk ña.

^{*} 9:9 9.9: Divëta Sariya 25.4

10

Itëfëta vacërakëlo fu vinte haraŋëdëhëfu

¹ Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu ile yehëhniwo vacërakëlo fu hnë yamani Moyis hna. Vëhni fop kuyët ñar nte yiryeryëdëhëhniwo hna nkeniho do ntëmpëtaniho Wov Vëntah ÿa. ² Koyëna, vëhni fop tëfëniho ñar ña do ntëmpëtaniho wov hna do umë yeho yarya lëw hni soŋe igelahn dëw hni gë Moyis ña. ³ Vëhni fop tokëniho roka ile njëdahniko Wën g'ambin ÿa, ⁴ do cenihò wënka wante njëdahniko Wën; ha hn'itaka nte njëdahniko Wën hunte lapëhna dëhëhniwo ha cedëniho. Itaka tac Këris ÿa yeho. ⁵ Bare Wënu ña nëŋëlawohna gë vëhni do njodëniho cëmëndëni gante-wo-gante wula hna afo nkoni vëhi fo hnë vële wätiko Esipët va.

⁶ Waŋi tëfëka njëtëndanëfu soŋe antë tëfëlehnënden iña meh had gë inte tëfëlehnëdëniho vëhni ki. ⁷ Ant'asëmbëndu ile wok gena wën paryi, had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ki. Vikerëh va nësëk: «Bulunda ÿa ntañaniho soŋe tokëni do ceni, tac matëlehnëni soŋe nëhëni.» ⁸ Antë ntinden fëna ndakëntal nte ñëwëk Wënu ña, had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ka, soŋe rac vahnë wawuli wafëhw wahi gë warar (23,000) njonihò cëmëlehnëni hnë fac ryampo fo. ⁹ Antë pëgwina Ahwëhn a had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ka, soŋe rac walën ÿarëkëhniwo cëmëlehnëni. ¹⁰ Ant'awëhnandu had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ka, soŋe rac mëleka icëm ña mbëvehnëkëhniwo.

¹¹ Vëyin nkehëhniwo vacërakëlo fu va do kerik soŋe kolin njëtìn, fuhnë vële rëhayinëk wapuya duniÿa vi. ¹² Awa, ale liyahnëka njawëk hn'ikwëtahn hna nti wajira soŋe antë njo. ¹³ Fop wadëñah wante yedëhu ña rac yedëhëhni vëyëntaw va fëna. Wënu ña kahnëndak, tavëd'iluhna aryëñehniwo ntëbi ile worun mëkëd'iluhna aryuñenawu. Ge ndëñërun, Wënu ña njëdadëhu fanka fa aholahnu aryuñenawu hafo pu.

¹⁴ Soŋe umë, wëlawo mën wale ÿahnëbu d'us, garyëryin waravahn wamën wale wok gena paryi! ¹⁵ Nësëndëmu had vële hwëhna hakili; yëkëryin wuhnë dënk wante hnësëhnëmu ñi. ¹⁶ Ankëlëwä nte ryëwayik nte sëmbandenëha Wënu ña, gena bi, ge cehanden uñen uña, ndënkwëtendëhëfu sat Këris ile ryehëtik soŋe lëw fu ÿa do rac mbarëpëdëhëfu gë umë? Gena bi, ge tokëden mburu ña ndënkwëtehnëdëhëfu imbahn Këris nte wubëlehnik soŋe lëw fu ÿa, do rac mbarëpëdëhëfu gë umë? ¹⁷ Mburu ndampo fo yehëhna. Awa, fuhnë vële yabinëk vi, imbahn ndampo fo yeyinëk, kabi hnë mburu ndampo tac fo kwëhnantinëkëfu sah.

¹⁸ Yëkëryinëhni bulunda Isërayel ÿi: vële rokëd faÿar sadëha va vëvarëpëlëdina bi gë Wën hunte linëhnik sadëha rac? ¹⁹ Ye pëhnëtanëd wanës mën ñi? Pëhnëtanëd bi faÿar fale sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi fi gë ravahn lëwu ÿi kwëhna nafa? ²⁰ Hali! Nësëbu koyëna kabi wasadëha warac wayine sënanënde, gena Wën do ñada avarëpëlu gë wayine. ²¹ Kodiluhna asehanu nkëlëwä Ahwëhn ña do asehanu fëna nkëlëwä wayine ña; kodiluhna aroku ile varëpëlendëhu g'Ahwëhn a aroku fëna ile varëpëlehnëdëhu gë wayine ña. ²² Ma iñëwary Ahwëhn ña bi ÿadën matëndin? Fuhnë bi lëbinëka fanka fa?

Ntiyi fop soŋe tufahnahni inaÿ Wën

²³ Vëryampo ntehnëdëni: «Fop ma wëryayik.» Ha, bare gena fop hwëhna nafa soŋe ahn'a. Fop ma wëryayik, bare gena fop yawëñëd ikwëtahn vahnë. ²⁴ Ahnë antë njëkëlehn nafa lëwu, bare njëkëlehn nafa vëyëntaw va.

☆ **10:1** 10.1: Icahn 13.21-22 ☆ **10:5** 10.5 Vaker 14.29-33 ☆ **10:7** 10.7 Icahn 32.1-6 ☆ **10:8** 10.8: Vaker 25.1-18
 ☆ **10:9** 10.9: Vaker 21.6

²⁵ Kodun aroku fop ile wafēde saha hna, hara tēyēlehnaluhna; ²⁶ Vikerēh va mē lehnēk: «nkal inji gē ile yehēhna hnam ŷa fop Ahwēhn a hwēhnēk».✠ ²⁷ Awa, ge ale wok kwētahnēlahna Yesu wācēku roka ŷalu hna do aŷawū ayiwu, tokēryin fop ile yēdaderun ŷa, hara tēyēlehnaluhna. ²⁸ Bare ge ahnē ntehnēku: «Faŷar fale sēnahnik wamēn wale wok gena paryi ye», ant'aroku, soŷe ale fēyaku ŷa nēŷahna yam hakili ŷa. ²⁹ Nēsēda waŷi soŷe wūhnē, bare soŷe ale yētēndanēdēhu ŷa hnēsēdēfu. Didā hnē ige afaya mēn ile kod ahaŷary nēŷahnēndo. ³⁰ Age camehnēbuha Wēnu ŷa soŷe ile rokēdēfu ŷa, tokēda tase ahnē ale hod nēŷo soŷe rac.

³¹ Awa, ge tokēdun ma cedun ma ge ntidun ile-wo-le ŷa, diryin fop soŷe arufahnahnu inaŷ Wēnu ŷa. ³² Ant'aliwu ile hēfēdēha ahnē wameh hna, nke sēwif ma ale wok gena sēwif ma avē cery sali Wēn. ³³ Diryin g'ami ki: njawērēdēfu soŷe vahnē va fop nēŷahnēhni g'ami hnē ile lidēfu hna fop; yēkēlehnēda nafa mēn dēnk, bare nafa vahnē fop yēkēlehnēdēfu, soŷe pehētahnini.

11

¹ Tēfētalahnēryino, gante tēfētalahnēdēfuha ami dēnk Kēris ki.

Asan g'asēval hnē Cery Sali

² Cēkwaryēmu soŷe ile ryēnkwētaḍunēho hnē ile-wo-le ŷi, do ile yawēnērun wante haraŷēmu ŷi.

³ Awa, ŷadēfu ayētu iŷin: Kēris ŷa ye asankaf vēsan fop ŷa, asan a ye asankaf asēvalu ŷa, do Wēnu ŷa ye asankaf Kēris ŷa. ⁴ Awa age asan njēfad ma nēsēhnēndēhni vahnē wanēs Wēn hara cēnkak nkaf ŷa, arac Kēris, asankaf alēŷu ŷa, kihnēnēd. ⁵ Do age asēval a njēfad ma hnēsēhnēdēhēhni vahnē wanēs Wēn hara cēnkana nkaf ŷa, arac asanu ŷa kihnēnēd. Had ale huntēcik nkaf ŷa nked. ⁶ Age asēval cēnkadina nkaf ŷa, awa karēti! Bare cēfēhnēdēha soŷe karēti ma kuntēci. Awa, vēsēval va tēfēkēhni cēnkandēni. ⁷ Asan a, umē tēfēlahna cēnkand nkaf ŷa kabi umē gē Wēnu ŷa mēntēlēni, tufahnēd icēmb Wēnu ŷa. Bare asēval a, hnē umē tufēhnad icēmb asanu ŷa. ⁸ Njētērun gena asan a hnufik asēval hna, bare asēval a hnufik asan hna. ⁹ Do Wēnu ŷa gena asan a ntiko soŷe asēval a bare asēval a ntiko soŷe asan a. ¹⁰ Soŷe umē ye, asēval a tēfēka cēnkand soŷe tufahn hn'ucankaf asanu hna nke, do soŷe wamēleka wante yēkēd ŷa.

¹¹ Bare haryēnk Ahwēhn hna, asēval a kodina nke asan kēm do asan a fēna kodina nke asēval kēm. ¹² Ha, asēval, g'imbahn asan ŷa ntika Wēnu ŷa, do asan a, asēval hnagēdēha do umē fop gē Wēn matik.

¹³ Yēkēryin wūhnē: caŷek bi soŷe asēval nke cēnkan kēm ge njēfadēha Wēnu ŷa hn'ile ntide sali hna? ¹⁴ Do fēna, gena bi, vahnē va fop anjētēni asan tēfēlahna tav nkaf ntēŷu ŷa imul hafo njaba ḍus. ¹⁵ Bare age soŷe asēval a ye, uhnatah ye age njabēka, kabi Wēnu ŷa njēdaka asēval imul yaryah soŷe nke acēnkan ntēŷu. ¹⁶ Bare age ahnē ŷad nkwaŷjēlēnti soŷe waŷi, ntēkwadēfunēha kwēhnalēfuhna namu haŷary soŷe rac, vacery sali Wēn va fop fēna wahwēhnana!

Roka Ahwēhn a

¹⁷ Tame ŷadēmu hnēsēhnu wakawary wante wodēmu cēkwaryēḍiluhna. Paryi nke, wahumbar hun ŷa yiryeryēḍiluhna haryēnk, bare hamēhni njiryeryēdēhu. ¹⁸ Ryēnkweryēnk ŷa ten, nkweyēbu age mbarērun, gweryēlēḍiluhna yēbēlan hun, do ntiyahnēko wēḍampo toŷa ye. ¹⁹ Afo nke watac yēbēlan hun njavētahnini vēle hahnēndak paryi va. ²⁰ Awa age mbarērun fop, wēla ntiyahnu Roka Ahwēhn a rokēdun, gena umē, ²¹ kabi age tokēdun, nēhētadun aravuni vēŷēntaŷ va, umē lid

✠ 10:26 10.26: Wahnēŷ 24.1; 50.12; 89.12; Divēta Sariya 10.14

afo vëryampo nko njohni inte ɲa, vëyëntaŵ va pihnëni do ndëwëni. ²² Kwëhnaluhna bi watere hn'ile tokëdun do cedun? Soɲe ye yafaɲëdun Cery Sali Wënu ɲi? Soɲe ye yadun asëfëhnanuni vële wok vëhwëhnana inë vi? Ye hnapëdun hnësëhnu? Tëfëka bi sëkwaryu? Hali, hnë waɲi cëkwaryëdihna muk!

²³ Awa, ikaraɲ inte hnuyajëbu Ahwëhn hna yëtëndanëmu: Ahwëhn a Yesu, hn'umëd unte njëdahniko hna, nufëko mburu, ²⁴ camehnëka Wënu ɲa, umë nkubëlehnëk do ntehn: «Iyin mbahn mën inte yëdahnëdëfu soɲe hun ɲa ye. Diryindën aki aryënkwëtahnduno.» ²⁵ Ga puhnani roka yä, Ahwëhn a umë nufëk nkëlëwä ñen waresen ɲa do ntehn: «Aɲi nkëlëwä uñen ye dahëse akwëtëla kasëk mba Wën nte yabik gë sat mën ile ryehëtëde soɲe hun. Ante-wo-nte cedun g'ankëlëwä tac ɲa, diryindën aki aryënkwëtahnduno.» ²⁶ Ante-wo-nte tokëdun aɲi mburu do cedun g'aɲi nkëlëwä ɲa, icëm Ahwëhn ɲa fëyahndun koyëna, hafo mbokaj.

²⁷ Soɲe umë ye, ale rokëd mburu Ahwëhn a ma sed g'ankëlëwä ntëwu hara dënënëna yä, ahnë arac menëk soɲe imbahn do gë sat Ahwëhn a. ²⁸ Awa ale-wo-le hnë wuhnë tëfëka pëcëta nkaf ntëwu ɲa ten ani gë tokahnënd aɲi mburu ma cëhahnënd aɲi nkëlëwä; ²⁹ kabi age ahnë tokëk do ce, hara yavëtëna imbahn Ahwëhn ɲa ye, ahnë arac ntavah Wën njëkëlehnad. ³⁰ Soɲe umë ye vëyabah hnë wuhnë tesëni do vëhwëhnana fanka, do vëyabah cëmëni. ³¹ Bare age pëcëtaɗen vankaf fu va, Wënu ɲa kitijëdihfuhna. ³² Bare age Ahwëhn a kitijëdëhëfu do kwëdëndëfu, soɲe antë cëdihëfu gë duniyā yi ye.

³³ Awa, vëyënta mën, age mbarëlërun soɲe roka yä, napëlëryin. ³⁴ Age ahnë inte ɲa dus njoka, yälu hna tëfëka tok njintahnënde ga mbara. Koyëna, age mbarërun, Wënu ɲa kitijëdihna.

Soɲe wante wøjëk ɲa, age njijëbu pëhwëtëdëfu ami dënk.

12

Vile njëdahnëd Iyir Ipacah

¹ Tame vëyënta mën, soɲe vile njëdahnëd Iyir Ipacah ɲa yadëfu hnësëhnu ayëtu ile ye toña yä soɲe virac. ² Njëtërun, ante nkorunëho yëtëlnahna Yesu ten ɲa, cëmbëdunëho wamën wante wok gena paryi, do wok kodina dënk nës, hara kodihna ayawënwawu. ³ Soɲe umë lehndëmu: Ale hnësëd g'Iyir Wënu ɲa kodina ndëwana Yesu wëh, do ge ahnë gena g'Iyir Ipacah ɲa kodina ntehn Yesu ye Ahwëhn a.

⁴ Awa, vile yëdahnëde va nëmpëlëk, bare Iyir Ipacah ɲa fo yëdahnëd. ⁵ Uyëd ule ryonkuɲahnëdehn wä nëmpëlëk, bare Ahwëhn arac fo ryokuɲëhnëde. ⁶ Wënu ɲa vile ntid va nëmpëlëk, bare Wën hutac fo lid virac fop hnë vahnë hna fop. ⁷ Ale-wo-le nuɲad uyëd wä tufahnahn Iyir Ipacah ɲa hnë umë nke, soɲe ifërën vahnë fop. ⁸ Iyir ɲa njëdadëha aryampo nësënd gë hakili, do ayëntaŵ Iyir tac fo njëdadëha nësënd gante nke ile njëtëk yä. ⁹ Iyir tac fo njëdadëha ahaŵary ikwëtahna yaŵah dus, Iyir dampo tac njëdadëha ayëntaŵ njërënëndëhni vëres. ¹⁰ Njëdadëha ayëntaŵ kat ntind viyë vifëmpëhna, ahaŵary kol nësënd wanës Wënu ɲa, ahaŵary kat kol njavëtënd ile watik hn'Iyir Ipacah tac dënk yä gë ile wok matina hnam yä, ahaŵary kol nësënd vanësa vante wok yëtina do ayëntaŵ kol təkëtënd vanësa vatac. ¹¹ Waɲi fop, doku Iyir dampo tac fo ye; njëdadëha gante ñad ka ale-wo-le uyëd minu.

Viyë viyabah hn'imbahn ndampo

¹² Awa, Këris yä gë imbahn nte hwëhna viyë viyabah mëntëlëni. Viyë virac fop, mama njabahnëk, hn'imbahn ndampo fo nke. ¹³ Ha, fuhnë fop njaryinëkëfu soɲe

nkeyin mbahn ndampo fo g'Iyir Ipacah ndanko: nke sēwif gē ale wok gena sēwif ma aramp gē ale wok gena aramp. Wēnu ŋa njēdakēfu Iyir ndampo tac.

¹⁴ Imbahn iŋa gena iñē ryampo fo kwēhna, viyabah ye. ¹⁵ Age ifary ŷa ntehnakēnd: «Kabi gela vāk, gentila mbahn hna», awa, soŋe umē gentina bi imbahn hna? ¹⁶ Do age nēf ŋa ntehnakēnd: «Kabi gela inkēr, gentila hn'imbahn», awa, soŋe umē gentina bi mbahn hna? ¹⁷ Age imbahn iŋa fop inkēr fo yekēnd, hak kokēnd nkwēryēnd? Do ge anēf fo yekēnd, hak kokēnd tehēnda viyē va? ¹⁸ Bare gena koyēna: mbahn ŋa kwēhna viyē viyabah va do Wēnu ŋa ntik ile-wo-le ŷa gante ñad ka. ¹⁹ Vāk ŷa fo gena imbahn! ²⁰ Awa mbahn ndampo fo ye bare viyē viyabah yehēhna.

²¹ Inkēr iŋa kodina ntehna vāk ŷa: «Balēlohna gē wējē», do nkaf ŋa fēna kodina ntehnēhni wapary ŋa: «Balēlohna gē wūhnē!» ²² Wēla viyē vivē mbahn vile wok kwēhnana fanka va, kwēhna nafa; ²³ do vile wēk va, virac lēnēnēden ntēbi veyēntaw va. Vile wok tēfēlahna nuyi va ŷak fabinēk dūs, ²⁴ hara viwamah va balēlahna umē fop. Wēnu ŋa ntik mbahn iŋa soŋe ntēnēni viyē vēwēh va. ²⁵ Koyēna, viyē vēvē mbahn va ndemalēd, pitēlēdina. ²⁶ Age iñē ryampo korotēd, viyēntaw va fop rēkēd korotētēndeni; age iñē ryampo cēmbik, viyēntaw va fop natētēdēhēhni.

²⁷ Wūhnē, cery sali ŋa, imbahn Kēris ŋa yerun, do ale-wo-le hnē wūhnē iñē ryampo ye hnē mbahn tac. ²⁸ Koyēna nke cery sali hna, Wēnu ŋa vēfayik va ntik vēryēnkwēryēnk, vēhigēna va vēle nēsēd wanēs Wēn do vērarēna va vēharan vahnē; tac, nkeni vēle lid vifēmpēhnahnah, gē vēle hod njērēnēndēnihēhni vēres, gē vēle ryemadēhēhni vahnē do gē ige asankaf do kat hnēsēd vanēsa vante wok yētina. ²⁹ Fop vēyena vēfayik, fop vēyena vēle nēsēd wanēs Wēnu. Fop vēharanēdilēhnhina vahnē, fop vēlidina viyē vifēmpēhnahnah. ³⁰ Fop vēhwēhnana uyēd soŋe njērēnēndēnihēhni vahnē, fop vēhnēsēdina vanēsa vante wok yētina, do fop vēhodina tēkētēni vanēsa vatac. ³¹ Awa, yēkēlehnēryin ahwēhnawu vile njēdahnēd Iyir Ipacah iŋa vile ŷak nafa va.

Tame tufēdēmu gante ntide ka viyē vile lidun va soŋe pērēnahn fop.

13

Iŋahn ŋa

¹ Age nēsēbu vanēsa vahnē ŋa do gē wēba wamēleka ŋa dēnk, hara ŋahnēlēwēhnhina vēyēnta mēn va, wanēs mēn ŋa wanēsa warali fo ye. ² Age nuŷabu uyēd soŋe hnēsēndu wanēs Wēn do yētu fop ile soŷik ŷa do hwēhnaŷ fop uyēt wā, do age kwēhnaŷ ikwētahn cankaŷ holahnu wēku fakētu wahuŷ wī, hara ŋahnēdēwēhnhina vēyēnta mēn va, ñoñ gela. ³ Age njēdabuhēhni hnapul mēn ŷa fop vēhaŷēhnah va do yēdahnū mbahn mēn iŋa pēdī hafo sēmu hara ŋahnēdēwēhnhina vēyēnta mēn va, umē ñoñ nēfadīlohna.

⁴ Ale ŷahnēdēhēhni vēyēntaw va nduñēnad do pacēdēha ntaŷary iŋa. Nēwaryēdina, naŷēnadina do kumadina fēna. ⁵ Ale ŷahnēdēhēhni vēyēntaw va didina iñē ile sēfēhnēk, njēkēlehnēdina nafa lēwu, davēdilahna ñap do dēnkwētadina uŷeh ile ntiyiko. ⁶ Natēdilahna age ntide ile rumpak, bare natēdēha age ntide ile satēk. ⁷ Ale ŷahnēdēhēhni vēyēntaw va tavēhnēd fop do kwētahnēd fop do ntiyahnēdēha fop caŋēd do nduñēnad fop.

⁸ Iŋahn ŋa tēkwēdina muk. Fac ryampo uyēd wanēs Wēn wante nēsēdēni vahnē ndēcēd, do uyēd vanēsa vante wok yētina tēkwēd, do gē uyēd uyēt wā ndēcēd. ⁹ Tame, uyēt fu wā padēna do wanēs Wēn wante nēsēden padēna; ¹⁰ awa age tēkik fac ile padēd fop ŷa, ile wok padēna ŷa godina. ¹¹ Ante nkobuho fatah ŋa, had fatah nēsēdēfuho do had fatah nahadēfuho do toña fatah hwēhnaŷuho; bare tame naŷēbu,

tavëbu fop ankeya vutah ña. ¹² Dol nufelënëhna wapacëk viyë va, had hn'anjëka nihah nufen, bare wati yejëk, nufen wapacëk. Hnë iyi wati, yëtëla fop, bare wati yejëk, njëtëdëfuhna Wënu ña wapacëk had gante njëtëko Wën ki.

¹³ Awa viyë virar vi yed kwëlëkwël: ikwëtahn gë itamahn do gë inahn; bare inahn ña ye ile ÿak nëfak ÿa.

14

Soje wanës wante wok yëtina

¹ Awa yëkëlehnëryin ayewu vële ÿahnëdëhëhni vëyëntaŵ. Yëkëlehnëryin fëna vile njëdahnëd Iyir Ipacah ña, do pecendiŵu uyëd ahnësëndu wanës Wën. ² Ale hnësëd vanësa wante wok yëtina gena vahnë nësënd bare Wënu ña ye. Ahnë gwëryëhnëdilahna; Iyir Ipacah ña təkëd pëyahnënd viyë vile soŵik. ³ Bare ale hnësëd wanës Wënu ña, vahnë va nësënd soje njaŵahn hn'ikwëtahn dëŵ hni hna, soje nirahni do mbosëvosehnëhni. ⁴ Ale hnësëd vanësa wante wok yëtina va umë fo yaŵënad, bare ale hnësëd wanës Wënu ña njaŵëned ikwëtahn vëvë cery sali ña fop. ⁵ Ndëwadëfu aholu ahnësëndu ŵuhnë fop vanësa wante wok yëtina, bare ile ÿabu ÿandu dŵs ÿa umë ye aholu ahnësëndu wanës Wënu ña. Ale hnësëd wanës Wënu ña ÿak yabëka nafa ÿa gë ale holëk vanësa wante wok yëtina va, afo ge ahnë kod təkët wante nësëd ña soje njaŵahn ikwëtahn vëvë cery sali va.

⁶ Awa tame, vëyënta mën, age njijëbu ÿal hun hna do nësëhnëndu vanësa wante wok yëtina fo, ye hnëfandanëdëmu age gwëryëdanëdilahna toña soŵik ile njëtëndanëk Wën ma gwënëda uyët hun ŵa ma nësëda wanës Wën ma kat karanëdilahna inë? ⁷ Koyëna nke fëna soje vile yaŵande va, gante nke takëralu ma itëmp ki: age këm fo tëmpede itëmp inja, hak kode njëti gante tëfëka nkawï? ⁸ Do age lënkŵ ÿa kwëhnana kopa facah, mo yëtëd soje ile lënkŵik ÿa? ⁹ Wuhnë fëna, age nësëdilahna wanës wante wëryëde, hak kode njëti wante hnësëdun ña? Sël fo yed wanës hun ña! ¹⁰ Pacëk wanës wayabah wanëmpëlah yehëhna dŵniÿa li, do ule-wo-le ŵa nke ile pëhnëtanëd. ¹¹ Awa, age gwëryëda wanës ale hnësëhnëdëho ÿa, ahneh ale hnësëhnëdëho ÿa yebu, do umë ahneh mën ye. Gwëryëdilahna. ¹² Soje umë ye, kabi ñadun dŵs uyëd Iyir Ipacah ña, yëkëlehnëryin ten njabu uyëd ule ÿaŵëned cery sali ña fop.

¹³ Soje umë ye, ale hnësëd vanësa wante wok yëtina ña tëfëka munta uyëd soje kol təkëtëhni wante nësëd ña. ¹⁴ Age gë vanësa wante wok yëtina njëfadëfu, ntaŵary mën ña njëfad, bare hakili mën ÿa yojëdina ñoñ. ¹⁵ Awa, hak ntide? Gë ntaŵary mën inja njëfadëfu, bare njëfadëfu fëna gë hakili mën ÿa; njëŵëdëfu gë ntaŵary mën inja, bare njëŵëdëfu fëna gë hakili mën ÿa. ¹⁶ Age camehnëduha Wënu ña ntaŵary hu hna fo, ale yintik do wok yëtëna wanës watac, yëtëna ile hnësëdu ÿa. Awa, hak kod ntëkwand «Amina» iyëfa camehn hu ña? ¹⁷ Wëla ntehi, iyëfa camehn hu ña përenak dŵs, yaŵënenä ikwëtahn ahnë arac.

¹⁸ Camehnëbuha Wënu ña soje ile nësëdëfu vanësa wante wok yëtina, nësëdëfu lëbu ŵuhnë fop. ¹⁹ Bare, hnë mbarëla vële hwëtahnëka Yesu hna, pecehnëko hnësu wanës imbëd wante hode nkŵëry soje harañahnëŵëhni vëhaŵary, gë ile hnësëbu wanës wawuli wante wok yëtina.

²⁰ Vëyënta mën, ant'anahandu had vutah. Age soje wameh ña ye, geryin had vunul, bare soje viyë viyëntaŵ va fop geryin vicër. ²¹ Wëlin ile nësëk Vikerëh ÿa:

«Ahwëhn a më lehnëk, gë viyë vahnë vële hnësëd uŵi hnës uhneh ñadëfu hnësëhnëŵëhni iyi bulunda, gë ŵës ahneh ñadëfu hnësëhnëŵëhni, bare vëhnëpadilohna.»*

* 14:21 14.21: Esayi 28.11-12

²² Ndanko fo nke, age ahñë nësëd vanësa vante wok yëtina, umë dahëse ye soje vële wok vëhwëtahnëna va kabi Wënu ña yëtëndanëd'ilëhñihna iñë; bare umë kwëhnana nafa soje vële hwëtahnëk va. Do age ahñë nësëd wanës Wënu ña, dahëse soje vële hwëtahnëk ye kabi Wënu ña njëtëndanëd'ëhëhñi iñë, bare umë kwëhnana nafa soje vële wok vëhwëtahnëna va. ²³ Tac age wuhñë vële hwëtahnëk va mbarërun, do wuhñë fop afëgwëlehnu ahñësëndu vanësa vante wok yëtina, do age vëhaŵary vële wok vëhwëtahnëna rëkëk hn'ile nkerun hna, vëlehnëd'ilëhñihna bi wuhñë cenaku? ²⁴ Bare ge wuhñë fop wanës Wën nësëdun hn'imbarëla hna do tëket ahaŵary ale wok kwëtahnëna ten, awa, fop wante nkwëryëd ña pacënëndëha umë aŵen ye, pëcëtaď nkaf ntëwu ña, ²⁵ do njëtëd ile soŵik sakahn lëwu hna, awa, ndëkwëhñëd yëka ŷa nkal hna do cëmbëdëha Wënu ña ntehn: «Ha, paryi nke, Wënu ña fagant hun nke!»

Ile yëd hnë mbarëla

²⁶ Awa, vëyënta mën, age mbarërun ye rëfëku aliwu? Ale-wo-le tëfëka nti ile njëdëka Iyir Pacah ña: age iyëw ye njëw, age ikarañ vëyëntaŵ va ye karañëhñi, age iyëtëndan iñë ye njëtëndan, age inës vanësa vante wok yëtina ye nës, age kat itëkët vëyëntaŵ va wante hnësëde ña ye tëkëtëhñi. Arabi umë fop ntiyi soje njaŵahnëni vahnë hn'ikwëtahn hna. ²⁷ Age vahnë ñadëni nësëni vanësa vante wok yëtina, vëhi, ma antë ntëbini vërar, kodëni nësëni aryampo aryampo do nke ale rëkëtëd wante nësëdëni ña. ²⁸ Age ale hod tëkët gena, ndemëhnani, antë nësëni: nësëhnëniha Wënu ña wahakili walëw hni hna fo.

²⁹ Age vële nësëndëhëhñi vahnë wanës Wën va ye, vëhi ma vërar nësëni do vëyëntaŵ va pëcëtani wante nësëdëni ña. ³⁰ Bare ge Wënu ña nësëhnëka ahñë ahaŵary, ale hnësakënda tëfëka ndemëhna. ³¹ Ha, wuhñë fop kodun ahñësëndu wanës Wën, bare aryampo aryampo, soje vahnë va fop ñëjahnëni do nirayini. ³² Vële hnësëd wanës Wën va tëfëkëhñi keryani soje antë ndëcëtëni wanës ña. ³³ Koyëna nke kabi Wënu ña ñadina ge vahnë va vëlënëndëdina ile tantëk ŷa; umë yam ñad.

Ha, koyëna ntide hnë fop vacery sali hna. ³⁴ Soje vësëval va, tëfëlähñihna ñaŵëndëni hnë vëmbarëla hna: vëŵaŵëryanina ñaŵëndëni; tëfëkëhñi ntënënenihëhñi vëyëntaŵ va, gante nësëk sariya Wën ka. ³⁵ Ge mbalëkëhñi soje pacënëhnini iñë tëyënihëhñi vësan hni watere hna. Cañëna asëval ñaŵënd hnë mbarëla hna.

³⁶ Hnë mbarëla hun hna bi matik wanës Wënu ña? Hnë wuhñë fo bi tëkëk? ³⁷ Ge ntiyahnëka ahñë nësëd wanës Wën, ntiyahnëka kwëhñak Iyir Ipacah iña, tëfëka njët ile herëndëmu ŷi Ahwëhn hna matik soje aŵaŵëhnu. ³⁸ Ge ahñë pabëna, Wënu ña fëna pabëdilahna ahñë arac.

³⁹ Awa, vëyënta mën, yëkëlehnëryin ten ahñësëndu wanës Wën do nt'avañëhnuni vahnë va soje antë nësëndëni vanësa vante wok yëtina. ⁴⁰ Bare fop tëfëka ntiyi cañ gante tëfëka ka.

15

Ibëhn Yesu Këris

¹ Vëyënta mën, ndënkwëtehnëdëmu Wanës Wakasëk wante fëyamu ñi. Nëparun g'uhnatah do yawënerun. ² Gë wañi pëhëtëderun, ge njaŵënerun gante pëyamu ki; ge gena umë kwëtahn hun ña sël fo ye.

³ Tëfëtanëmu ile hnuŷabu ami dënk ŷa, ihwëhn nafa ryënkwëryënkŵ ŷa: Këris ŷa cëmëk soje wameh fu ña, gante pëyahñëko Vikerëh ka. ⁴ Kwëtiko hn'iyag

do mbëhnëndaniko hnë fac rarëna hna, gante pëyahneko Vikerëh ka. ⁵ Piyer* ndënkweko karyëtah, tac vëfayik pëhw gë vëhi va fop. ⁶ Tac, ntëbi vahnë wakeme mbëd (500) karyëtahnekëhniwo ndampo fo. Vëyabah hnë vërac nkoni, vëryampo fo sëmëk. ⁷ Tac, karyëtahnekawo Sak fëna, do kat vëfayik va fop. ⁸ Karyëtahnekëhniwo vëhni fop, tac, ga mbiyëk, karyëtahnegëkoŵo ami ale ye had fatah fante hnagik hnë wati le nkok tëkëlahna. ⁹ Ha, ami yäk vak vëfayik hna. Tëfëlohna dënk wacindewu afayik, kabi korotehnëbu cery sali Wënu ya. ¹⁰ Bare, Wënu na, g'ufërën lëwu ŵa, njëdëko yewu afayik, do tavëlohna nafa këm. Ndokujëbu dus ntëbini vëfayik vëyëntaŵ vi fop; bare gena ami dënk ryokujëk, ufërën Wën ale ye hnë ami ya ye. ¹¹ Awa, nke ami ma vëhaŵary, ile fëyahnedëfun ya Wanës Wakasëk na ye do watac ye wante hwëtahnerun na.

İbëhn vësëm

¹² Age pëyahnedëfun Këris ya mbëhnëk awa hak kod ahnë hnë ŵuhnë ntehn vësëm va vëvëhnëdina? ¹³ Ge vësëm va vëvëhnëdina, awa Këris ya fëna bëhnëna; ¹⁴ do ge Këris ya bëhnëna, Wanës Wakasëk wante fëyahnebun do kwëtahnerun na kwëhnana nafa. ¹⁵ Do kat, ile fëyahnedëfun soje Wënu na wamër ye kabi pëyahnedëfun mbëhnëndanëka Këris ya hara bëhnëndanëlahna ge vësëm va vëvëhnëdina. ¹⁶ Ha, ge vësëm va vëvëhnëdina, awa Këris ya fëna bëhnëna. ¹⁷ Do ge Këris ya bëhnëna, kwëtah hun na kwëhnana nafa, do gë wameh hun na nkorun. ¹⁸ Do fëna vële hwëtahneka Këris do sëmëk va mbëvëni kwëlëkwël. ¹⁹ Ge soje iyi duniya yi fo hwëtinëk ikwëtah fu na hnë bëmënkël fu gë Këris hna, awa fuhnë yeyinëk vële yëkëde had vële yak hayëhnëk duniya li.

²⁰ Bare gena koyëna, Këris ya mbëhnëk! Umë ryënkwek vëhnëk hnë vële sëmëk hna, soje vësëm vëyëntaŵ va fëna mbëhnëntahnini. ²¹ Ahnë ryampo fo yojëk icëm inja, do ahnë ryampo fo yojëk ibëhn inja. ²² Ha, vahnë va fop cëmëdëni kabi Adam ye rëm sankaf lëw hni ya, do vahnë vële kwëhnëk Këris va fop mbëhnëdëni. ²³ Bare ale-wo-le, ge tëkëk wati lëwu ya, mbëhnëd: Këris ya ryënkwek vëhnëk, tac ge mbokajëk vële kwëhnëk va mbëhnëdëni. ²⁴ Tac wapuya duniya na rëkid, do Këris ya tëkwehnëdëhëhni fop wayine wante hnaŵëk duniya ni do wëkëkëhni vahnë va gë fanka. Awa tac mbësahna ucankaf na Wënu na Rëm ya. ²⁵ Ha, afo Këris ya naŵ hafo hale këfëdëhëhni Wën vëyëw vëlëwu va fop kuyët wakwer wadëwu hna. ²⁶ Icëm inja ye ayeŵ arëkwa ale rëkwehnëde ya. ²⁷ Ha, Wënu na fop kwëtëkëhni gëd wakwer Këris hna.☆ Pacëk ge ntehnik «fop», gena soje Wënu na hnësëde, umë ale yëdaka fop Këris ya. ²⁸ Ha, Wënu na yëdadëha Aju ya ucankaf na fop. Ge Aju ya njëdayik ucankaf na, awa umë dënk hn'ucankaf Rëmu hna nked. Koyëna, Wënu na fo yed ahnaŵ hnë fop.

²⁹ Ge ibëhn gekëndina, awa vële yaryëde soje vësëm va, ye hnëfadëhëhni? Ge ibëhn gekëndina, awa soje ye njaryëdëni soje lëw hni? ³⁰ Do fuhnë dënk soje ye wafëden nte-wo-nte na walaŵary walëw fu ŵa? ³¹ Vëyënta mën, paryi nke fac-wo-fac pabëlëdëfun icëm inja: paryi nke fëna natëko soje ile ntik hnë ŵuhnë Yesu Këris Ahwëhn fu ya. ³² Efes hna, mëtëbun gë vahnë vële ye wulaŵ paryi. Ge soje watoña vahnë fo yekënd, ye hnëfakëndëho? Ge vësëm va vëvëhnëdina, awa tokënefu do ceyin, kabi acahn cëmëden.☆

³³ Kwëtëryin hakili: vërefal vëweh va përekanëdënihëhni vahnë vëfërën va. ³⁴ Bokanëryin vinahan vipërën hun va do ant'avok aŵenu! Nkeni hnë ŵuhnë vële wok vëyëtëna Wënu na. Nësëdëfu waŵi do tëfakëha cëfëhnu.

İmbahn vële vëhnëk

* 15:5 15.5 Piyer: Sefas kerik hnë Wagërek hna. ☆ 15:27 15.27: Wahnëw 8.6 ☆ 15:32 15.32: Esayi 22.13

³⁵ Bare ahnë kodf tëy: «Hak mbëhnëdëni vësëm va? Iyëhne sifa mbahn kwëhnadëni?» ³⁶ Gante nënkweru ka! Ile hnadëru ya kodina pëhn ge cëmëna ten. ³⁷ Do ye hnadëdu? Nadëdila atëh nte fëhniđ ņa, uýec fo hnadëdu, mpëd uýec antimp ma uýec hnëda haŵary. ³⁸ Tac, Wënu ņa njëdadëha uýec ŵa imbahn nte ñad ņa; uýec le-wo-le ŵa, mbahn dëwu ņa kwëhnad. ³⁹ Imbahn mëntëlëna g'inëntaŵ: imbahn ahnë ņa soņe ahnë ye, iba wulaŵ ņa soņe wulaŵ ye, iba wusëry ņa soņe wusëry ye do iba wuwis ņa soņe wuwis ye. ⁴⁰ Nkehëhna fëna viýe g'ambin vi do gë nkal vi; humpen viýe vimbë ambin va nëmpëlëk gë vimbë nkal vi. ⁴¹ Humpen ulav ŵa gë ulepera ŵa do gë wahol ŵa nëmpëlëk; la hnë wahol hna dënk, wahumpen walëŵ hni ŵa nëmpëlëk.

⁴² Koyëna, ge vësëm va mbëhnëni, mbahn dëw hni ņa mëntëlëdina g'inte kwëhnaniho ņa. Age mbahn iņa mbañik, had uhnëda ile nadik, nkëlëd, bare ge mbëhnëk, kodina mbok nkël. ⁴³ Age mbahn iņa mbañik gwamëna, bare ge mbëhnëk gwamëk. Ge mbahn iņa mbañik kwëhnana fanka, bare ge mbëhnëk njabëka fanka. ⁴⁴ Ge mbahn iņa mbañik, mbahn ahnë fo ye, bare ge mbëhnëk, imbahn kwëhn Iyir Ipacah ye. Ha, ge mbahn ahnë nke, nke fëna mbahn kwëhn Iyir Ipacah. ⁴⁵ Vikerëh wanës Wënu ņa më lehnëk: «Adam, ahnë aryënkwerýenkwa a, ale yëdayik njënënd yeho.» Bare Yesu, nte ye Adam tëkwa ņa, ale yëdanëd iyir nte yënëndanëd vëýentaŵ ye. ⁴⁶ Imbahn kwëhn iyir ņa dënkwidina, iba ahnë ņa fo ryënkwid, tac imbahn kwëhn iyir ņa do njigi. ⁴⁷ Wënu ņa g'inkal ņi ñahanëkawo ahnë aryënkwerýenkwa a bare ahigëna ya g'ambin matik. ⁴⁸ Vahnë vëvë nkal vi gë ale ñahanëko Wën g'inkal ņa mëntëlëni, do vahnë vële yid g'ambin va gë ale ŵatik g'ambin mëntëlëdëni. ⁴⁹ Do ndampo fo nke gante mëntëlëk imbahn fu g'iba ale ýahanik g'inkal ki, koyëna fëna mëntëlëd imbahn fu ņa g'iba ale ŵatik g'ambin ka ge mbëhninëk.

⁵⁰ Vëýenta mën, wëli wante hnësëhnëdëmu ņa: vimbahn fu vimbë nkal vi kodina nkenti Naŵ Wënu hna; ile yëlëd ya kodina nkenti hnë ile wok gëlëdina hna. ⁵¹ Njëtëdanëdëmu ile soŵik: cëmëdelënhëna fop, bare fuhnë fop nëmpëtëdënhëfu; ⁵² umë ñap ntiyad, hnë soņe aryëm aýesëlehn taņ fo, ge nkwerýik idënkwa tëkwa hna. Ge ntënkwi, vësëm va mbëhnëdëni soņe antë mbok cëmëni do fuhnë fop nëmpëtëdënhëfu. ⁵³ Imbahn nte yëlëd ņa tëfëka mbaci ile wok gëlëdina, imbahn nte sëmëd ņa tëfëka nëmpëti g'ile wok cëmëdina. ⁵⁴ Ge imbahn nte yëlëd ņa nëmpëti g'inte wok gëlëdina ņa, imbahn nte sëmëd ņa nëmpëti g'inte wok cëmëdina, awa tac ntiyad wanës wante herik ņa: «Icëm iņa mbëvehnik; Wënu ņa mëkëka.»*

⁵⁵ «Icëm, ne nke imëk hu ņa?

Icëm, ne nke rovahn ile rohahnëdu ya?»*

⁵⁶ Rovahn icëm ņa, wameh ņa ye, do fanka wameh ņa, sariya ya ye. ⁵⁷ Cëmbënhëfuna Wënu ņa, umë ale yëdadëhëfu imëk hnë wameh g'icëm hna g'Ahwëhn fu ya Yesu Këris.

⁵⁸ Awa, vëýenta mën vële ýahnëbu, yaŵënyarin, ant'aholiwu aýënkëlehniwu, kahnëndaryin đus kwëlëkwël hnë wađoku Ahwëhn hna. Njëtërun ambër nte yedëhu hnë wađoku Ahwëhn ņa gedina muk nafa këm.

16

Koryi soņe cery sali mbë Yerusalem

¹ Tame, soņe koryi ile varëpëde soņe vële hwëtahnëk vëvë Yerusalem va: diryindën ŵuhnë fëna had gante nkabëbuhëhni vëvë vacery sali wavë Galasi ki. ² Hnë dimasi-wo, ale-wo-le hnë ŵuhnë pit ýalu hna ile mëkëd ya; antë hnapiwu rëkiwu mbarëpahni. ³ Koyëna, ge tëkiđu, payëdëfuhëhni vële rëhnarun va njiryeryëni koryi

* 15:54 15.54: Esayi 25.8 * 15:55 15.55: Ose 13.14

ile varëperun ÿa gë Yerusalem gë kayëte nte rufahnëd vëhni mo nkeni. ⁴ Age ami rëfëka yintiwu fëna, tëfëlëdëfun gë vëhni.

Ile ñad nti Pol

⁵ Njidëfu Masedëwan, ge ndëcëbu hnam njiryidëfu gë ÿal hun. ⁶ Ñëwëdëfu ÿal hun hna mpëd hnë wati huji hna fop. Koyëna, ge yiña yeβu, kodun aryemawuno soñe ryëcalu nkol kawary. ⁷ Aña nkaŵ, ñada ryëcalu aki fo, pëhnaβu mbiyëlahnin gë ŵuhnë, ge Ahwëhn a maŵëk. ⁸ Bare Efes li nkodëfu hafo ambënt Pantëkot ña tëki, ⁹ kabi ifida fidëtak ðus ðoku mën hna, bare vëyëŵ va njabëni fëna ðus.

¹⁰ Ge Timote nehahnëryiku, kwëtëryin hakili antë memahna hnë ŵuhnë. Doku Ahwëhn ÿa ndokuñëd, had ami. ¹¹ Awa, ahnë antë njafaña. Arabi mbokaj gë yam ÿal mën li. Napëdëfuhëhni umë gë vëyëntaŵ va.

¹² Awa tame, ge soñe aÿënta fu Apolos ye, kamënaÿehnëβuha ðus njiryini gë vëyënta fu va ÿal hun hna, bare maŵëna la toyë njiryi gaki; njiryid ge njivëmaka.

Watëkwa

¹³ Kwëtëryin hakili: yaŵënëryin ikwëtahn Këris ña, kamënaryin do yaŵëryin. ¹⁴ Diryindën le-wo-le ÿa g'inqahn.

¹⁵ Njëtërun tere Sëtefanas ÿa yeho vëryënkwëryënkwa Akayi* hna vële hwëtahnëko va, do ndokuñëndënihëhniwo ðus vële hwëtahnëk va. Awa, njëfadëmu, vëyënta mën: ¹⁶ maŵëndinëhni viyë vahnë do gë fop vële mbëralandëni ðoku rac va.

¹⁷ Natëko gante njijëni vëhni Sëtefanas gë Forëtunatus do gë Akayikus ki kabi ndemaniho ile wojëkowo rëfëkawo alinëhnuno ÿa, ¹⁸ do njawënaÿehnëniho gante njawënaÿehnënihu ŵuhnë dënk ki. Awa dënëneriyinëhni sifa vëyi vahnë.

¹⁹ Vëvë vacery sali wavë Asi† va nkaÿënihu. Akilas gë Përisëka do gë vële varëlëd ÿal hni va nkaÿënihu g'uŵac Ahwëhn a. ²⁰ Fop vëyënta fu vële ye ani va nkaÿënihu. Gaÿëlëryin g'inqahn nte rufande vëyënta hna.

²¹ Ami Pol herëk iÿi simpaÿi gë vák mën yi dënk.

²² Ale-wo-le wok ñadilahna Ahwëhn a, ndëwani uŵeh. Ahwëhn, yij!

²³ Arabi idëwa Ahwëhn fu ÿa Yesu nke gë ŵuhnë.

²⁴ Nahnëmu ŵuhnë fop g'uŵac Yesu Këris ŵa.

* **16:15** 16.15 Akayi: Resiyo nte nkehahnëk nkol Korent ña ye. † **16:19** 16.19 Asi: Gena nkal cankañ nte ŵacik iÿi wati koyëna ñi bare resiyo vë hnam ye.

Kayëte kigëna nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Korent Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol cery sali mbë Korent ña kerëhnëk inji kayëte kigëna, wati nte nkeho Masedëwan hna hnë bëhn wafëhw imbëd' g'imbëd' ma hnë bëhn wafëhw mbëd' g'imbëd' gë ryawñ (55 gë 56) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa.

Pol pëmpëhnahnëkawo nkwëryëla ntëwu ña gë vële hwëtahnëk vëvë Korent va antë nko nëfa. Atufahnëd hnatah lëwu wã soje imawëhn ntëw hni ña. Nësëd' soje wameh wante kitinëk kayëte ndënkwëryënk'w ntëwu hna do g'idëkwa catah ntëw hni ña; nkabahnëk soje ile nkok yina njëkihni ÿa; kamënaÿehnëdëhëhni vëvë Korent va mbarëni koryi ndemahnënihëhni vëvë cery sali mbë Yerusalem ña hnë uhorot lëw hni hna; Pol nkwëryëk vëryampo hnë vëhni vëwawëna soje ile ntiyak had afayik do tëfëka pacëna.

Pol nësëd' hnë inji kayëte soje yas rarëna lëwu ile ñad' njihahn njëkihni vëvë Korent va (12.14; 13.1).

Wëlin wanës wadañ wakwëhn nafa hn'inji kayëte: d'oku, Pol, wanës, fanka, toña, ikwëtahn, iyir.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpayi gë cëmb (1.1-11)

Pol nkwëcëtëk ile ñadëho nti ÿa (1.12-2.17)

Soje kwëtëla kasëk (3.1-7.1)

Uhnatah Pol (7.2-16)

Uhwëhna nëf (8.1-9.15)

Idëkwa Pol soje vële hnëwëdëha (10.1-11.15)

Horot ile yehawo Pol ÿa (11.16-12.21)

Siyab rëkwa Pol (13.1-14)

¹ Ami Pol, afayik Yesu Këris ÿa yehahnëbu kabi Wënu ña ÿak koyëna. Gë aÿënta fu ÿa, Timote, nkefun. Kerëhnëryiderun wuhne vëvë cery sali Wën nte ye Korent ñi do gë fop vële hwëtahnëka Yesu hn'inkal Akayi va fop. ² Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

Pol camehnëdëha Wënu ña

³ Cëmbënëfuna Wënu ña, Rëm Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris, Rëm fu le fëbëka kayëhnahn ña, ale hamënaÿehnëdëhëfu kwëlëkwël! ⁴ Kamënaÿehnëdëhëfu hnë horot fu hna fop soje mëkin fuhnë fëna kamënaÿehninëhni fop horot hna, njëdayinëhni ikamëna nte hnuÿayinëk fuhnë dënk hnë Wën hna. ⁵ Do gante korotëntëderun d'us wahorot Këris wã, koyëna fëna Këris njëdadëhëfu ikamënaÿehn yabah. ⁶ Age korotëdëfun, soje ahnuÿahnu ikamënaÿehn ña ye do gë ipëh inja; ge kamënaÿehni bun, soje ahnuÿahnu ikamënaÿehn nte yawënaÿehnëdëhu ye gante korotërun gë fuhnë ki. ⁷ Ikwëtahn fu soje hun ña njawëk. Ha, njëtëbun gante nkentëderun hnë horot lëw fu ka, nuÿantëderun fëna kamënaÿehn nte hnuÿadëfun hna.

⁸ Ha, vëÿënta fu, ñadëfun ayëtu horot sankaf ile ryuñë nabun hn'inkal Asi hna: horot fu ÿa ntënkëfuno d'us, ntëbëkëfuno fanka, ntiyahnëkëfuno dënk cëmëdëfun.

⁹ Ha, ntiyahnëkëfuno idawñ fu ña fëhnayik. Nkeho koyëna soje antë hwëtahn fu vankaf fu va dënk, bare Wën hunte wätëndëdëhëhni vësëm ña fo hwëtahnëbunëho.

¹⁰ Umë fehëtëkëfu inji cëm do mbokëd' pehëtëfu kat; ha, pacëkëfu nkod' pehëtëndëfu.

¹¹ Wuhne fëna ndemadunëhëfu fac-wo-fac g'iyëfa hun ña. Koyëna, nuÿadëfun

Wën hna ufërenak lëwu wã soŋe iyëfa nte njëfanëhnënihëfu vahnë vëyabah na do vëyabah camehnëdëniha Wënu ŋa soŋe ufërenak ule njëdäkäfu ŷa.

Pol nkwëcëtëk ile ñadëho nti ŷa

¹² Wëlin ile hnatëndanëkäfu ŷa: vinahan fu va ntañak soŋe ile yasëbun duniŷa li, do kas hnë wühnë. Njasëbun gë ipacëna do gë toña nte watik hnë Wën; gena gë uyët vahnë, bare g'ipërëna Wënu ŋa nke. ¹³⁻¹⁴ Vile ŷaderun afëyayiwu ŷa umë herëhnëryiderun, gena ihaŷary. Gaki nkwëryërun wëdämpo do ntiyahnéko ile wëryëdun padëd fac ryampo. Koyëna natëdëhu gë fuhnë had gante natëdëhëfu gë wühnë ki hnë fac Ahwëhn a Yesu.

¹⁵ Kwëtahnëbuho watac do soŋe umë ñadëfuho yiryiwu wahwënta wahi ŷal hun hna, soŋe natu g'ahaŷary. ¹⁶ Ñadëfuho rëfëryiwu ŷal hun hna age njidëfu gë Masedëwan, tac ge matibu hnam, ŷalun hna ñadëfuho vokaju. Tac ge matëbu ŷalun hna ñadëfuho aryemawuno fere yiwu Yude. ¹⁷ Ante pëhnabuho watac ŋa, ntiyahnëkuno bi wakihnah ye? Wante fëhnadëfu ŋa nahan vahnë fo bi ye, vële nësëd: bi «ha» bi «hali» ndampo fo?

¹⁸ Wënu ŋa umë dënk njëtëk wapacëk: wante hnësënderun ŋa gena «Ha» do «Hali» ndampo fo. ¹⁹ Aju Wënu ŋa, Yesu Këris, ale fëyahnébun ami gë Silas do gë Timote ŷalun ŷa yijëlohna soŋe ntehn «Ha» do «Hali» ndampo fo. Wadëwu ŋa, «Ha» fo yeho. ²⁰ Yesu ye «Ha» fop wante nësëko Wënu ŋa ntid. Awa ge muntaden gë wac Yesu ntehnëden «Amina», cëmbahnina Wënu ŋa. ²¹ Do Wënu ŋa umë dënk yawënedëhëfu gë wühnë, hnë bëmënkël fu gë Këris hna. Wënu ŋa, umë dënk rëhnakëfu, ²² iyavëta lëwu yëdäkäfu, Iyir Ipacah, nte kwëtëk ŋa vintaŷary fu hna, nke dahëse ile rufëdëhëfu paryi nuŷaden viŷë vile ñad njëdäfu va.

²³ Awa age nurun ga nkobu bokala gë Korent kabi kaŷëhnahnëko gë wühnë ye. Arabi sëmu ge mërëdëfu! Wënu ŋa ye sede ntaŷary mën ŋa. ²⁴ Yëkëlehnëläfuhna yefu vësankaf hun, alehniwu gante ntidun kwëtahn hun ŋa. Ikwëtahn hun ŋa njawëk! Bare ñadëfun ryokuŋëntifu soŋe uhnatah hun wã.

2

¹ Soŋe umë ye, pëhnabu antë vokaryiwu gë ŷal hun, antë voku yiwëhnëndanu. ² Age njiwëhnëndanëmu, mo yëdädëho uhnatah wã? Vële yiwëhnëndanëbu va bi? ³ Soŋe ile herëhnahnëmuno koyëna ŷa: ñadëwohna, ge tükëryibu, njiwëhnëndanëniho vële rëfakëha njëdaniho uhnatah wã. Pacëko: ge natëko, wühnë fëna natëdëhu fop. ⁴ Yëtëryin, gë wako mën ŋa kerëhnëmuno, sakahn mën ha pëbëkawo yiwëhnah g'ufëmpëhnahnah. Keryëhnëluhna soŋe yiwëhnëndanu, ntibu rufahnu iña cankaf dūs nte hwëhnabu soŋe hun ŋa.

Itavëhn awën

⁵ Age ahnë likawo aŷëntaŷu lavah, gena ami ntiko, kode ntehn wühnë fop ntiko. Gena soŋe ŷayëndanu hnësëhnëmu watac, toña ŷa dënk ye. ⁶ Soŋe ahnë arac, ikwëd vëŷëntaŷu va gwër nkedëha. ⁷ Tame tëfëku aravëhnuna do ahamënaŷëhnuna, soŋe antë pëba uyiwëhnah sankaf dëcët. ⁸ Awa tëyëdëmu, tufëryina ñadunëha. ⁹ Wëlin soŋe ile herëhnahnëmuno: ñadëfuho yëkëhnahnu soŋe yëtu bi maŷëhnëdun fop wante lehnëderun ŋa. ¹⁰ Ge tavëntunëha ahnë, tavëndëbuha ami fëna. Do ami, ge tavëhnëbu —ge nke iñë ile rëfëka ravëhnu— soŋe hun ŷa ravahnëdëfu haryënkwa Këris hna, ¹¹ soŋe antë Sintani nuŷa rënka ile tokandëhëfu. Njëtinëk dūs vinahan vidëwu va.

Pol Tërowas hna

¹² Ante tükëbuho Tërowas soŋe fëyahnu Wanës WakasëkKëris ŋa, Ahwëhn a pidëtëhnëkowo nkaw soŋe lihahnu. ¹³ Bare ndëñëbuho dūs, kabi tëkatëlëŷawöhna

hnam Tit, arëfëlënta mën a. Soṇe rac koyabuhëhniwo vëvë Tërowas va yilehnu Masedëwan hna.

¹⁴ Arabi cëmbi Wënu ṇa! Mëkëdën fop kabi gë Këris nkeyinëk kwëlëkwël. Paḅ gë fuhnë Wënu ṇa njetëndanëdëha Këris hn'ile-wo-le hna, had ðatikola ile rehëd gante-wo-gante. ¹⁵ Ha, tehëdën had ðatikola hnëṇah Këris ṽa soṇe icëmb Wënu ṇa fagant vële rëfëk nkaṽ nte yiryeryëd g'ipeh ka do gë vële rëfëk nkaṽ nte yiryeryëd g'icëm ka. ¹⁶ Soṇe vëryaṽ, rehërya icëm ye ile yiryeryëd g'icëm; vëṽentaṽ va, rehërya uwám ye ule yiryeryëd g'uwám usër. Awa mo rëfëka nti ṽi sifa ðoku? ¹⁷ Fuhnë gelëfuhna had vëyabah vële wafëd wanës Wën ki. Hali! Wënu ṇa fayikëfu awa toṇa hnësëdëfun tase lëwu hnë ibëmënkël fu gë Këris.

3

Soṇe kwëtëla kasëk

¹ Awa, ntiyahnëku bi itufëhna vokëbun rufëhnandëfu gë watac? Mbalëkëfu bi, had gë vëṽentaṽ ki, vëkayëte vante yëtahnedunëhëfu fuhnë gë vëṽentaṽ? ² Wuhnë dënk ye kayëte ntëṽ fu tac nte herik hnë wasakahn fu hna, nte kodëni vahnë va fop njetëni do karanëni. ³ Ha, pacëk kayëte nte kerëk Këris ṇa yerun do hnë ðoku lëw fu hna ntihahnëk watac. Gena gë ihera kerik bare gë Iyir Wën hunte wok cëmëdina nke; kerina hnë wëraka, bare hnë wasakahn vahnë hna kerik.✧

⁴ Pacahnëkëfu waṇi haryënk Wën hna, soṇe Këris ṽa. ⁵ Diyahnëlëfuhna kodëfun lifu inë fuhnë fo, bare g'idema Wënu ṇa wëkahnëbun lifu ile lidëfun ṽi. ⁶ Umë wëkahnëbun yefu vële hnësëd soṇe kwëtëla kasëk ṇa. Kwëtëla tac, matina Sariya Moyis ṽa, bare hn'Iyir Ipacah hna matik. Sariya Moyis ṽa g'icëm njiryeryëd, bare Iyir Ipacah ṇa uwám ṽa njëdahnëd.✧

⁷ Hnë wati Sariya Moyis hna Wënu ṇa tufahnëdëho untënah ntëwu ṇa g'untancah cankaf. Yëka Moyis ṽa ntancëdëho ðus afo vëva Isërayel va vëhodilohna ntaṇëniha, bare untancah tac mbiṽëdilohna. Ge paryi sariya ṽa kwëhnako untënah ṇi mama nkehahnëko ðoku lëwu ṽa iyiryery vahnë g'icëm, ⁸ do kas untënah ðoku Iyir ṇa kwëhnadina rëkwëlehna! ⁹ Ha, ge ðoku sariya le yojëd ntavah Wënu ṇa kwëhnak untënah ṇa awa untënah nte kwëhnak ðoku Iyir nte satëned ṇa lëbëk ðus. ¹⁰ Do haryënk hnë inṽi danc ntënah cankaf, danc ntënah sariya ṽa goryeryëna nafa. ¹¹ Ge vëṽi vërac vile wok biṽëna va njabëkawo ðus ntënah ṇa, awa vile viṽëd va lëbëka ntënah ṇa.

¹² Awa kabi ikwëtahn hwëhnayinëk hnë ðoku Iyir Ipacah li, gë afaya sankaf nësëdën. ¹³ Didelënëhna had Moyis, umë ale sënkadëho yëka ṽa memaṽehnahnehni vëva Isërayel va antë nuni yëka lancah lëwu ṽa lakënde lancah rac biṽëdina. ¹⁴ Ntidëniho koyëna kabi wahakili vëva Isërayel va piðako, do cënkān tac nkok hafo dol ge karanëdëni Vikerëh Vicër na. Ante mawëhnëdëhneha Këris ṇa fo ntihëtað aṇi cënkān. ¹⁵ Ha, gë dol nte-wo-nte karanëdëni vëva Isërayel vëkayëte Moyis va, inë sankëd wahakili walëw hni ṽa. ¹⁶ Bare ge ahnë gwëcëtak tëfa Ahwëhn a ntihëtnëde cënkān ṇa. ¹⁷ Awa, Ahwëhn a, umë hwëhnak Iyir ṇa; do hn'ile nke Iyir Ahwëhn hna, hnam nke ige afaya ṇa. ¹⁸ Do fuhnë fop, kabi wayëka fu ṽa cankëtak, nuden do tufahnëdën hnë vankeya fu hna untënah Ahwëhn ṇa. Awa Iyir Ahwëhn a vacëdëhëfu, ntidëhëfu nkeyin gante nke umë ka, g'untënah nte wënað kwëlëkwël.

4

Hnapul vë g'ambin hnë vapeya intil

¹ Awa, yambëdilëfuhna kabi Wënu ña, g'ikaÿëhnahn dëwu ña, kwëtehnhahnëkëfu iÿi doku. ² Tavëbun vankeya vacëfëhnah vante soÿaryëdëfunëho, iñë gena ile lidëfun rokahnëfuni vahnë do tumpëdilëfuhna wanës Wënu ña; bare toña ÿa yëtëndanëdëfun wapacëk do koyëna njëkëlehnëdëfun hnuÿafu ikwëtahn vahnë va fop haryënkW Wën hna. ³ Ge Wanës Wakasëk wante fëyahnedëfun ñi cënkak hnë vëryampo, hnë vële rëfëk nkaÿ nte yiryeryëd g'icëm ka fo nke koyëna. ⁴ Vëhni vëhwëtahnëna kabi Sintani, wën iÿi duniÿa, mëpëndanëk wahakili walëw hni wã. Koyëna vëhodina nuni humpen Wanës Wakasëk wante rufahnëd ntënah Këris ña, ale ye aÿëntëlënta Wënu ña. ⁵ Gena soñe lëw fu dënk fëyahnedëfunëhëhni vahnë va, bare soñe Yesu Këris Ahwëhn a ye; ge fuhnë ye, gelëfuhna Ahwëhn a, vëryokuñëhn hun fo yebun soñe Yesu ÿa. ⁶ Wënu ña më lehnëko: «Arabi humpen ha ntanc fagant hn'umëhwëry hna!» Do umë dënk lancëndanëk humpen hudëwu ha hnë wasakahn walëw fu hna, soñe njëtahnin untënah ntëwu nte lancëd hnë yëka Këris hna.

⁷ Bare iÿi hnapul, hnë vapeya intil nke, umë fëhnëtahnedëf fuhnë ye, gante njëtande iÿi fanka sankaf ile lëbëk fop matina ÿal fu, bare hnë Wën hna dënk matik. ⁸ Ndëñehniñun gante-wo-gante, bare ñwëÿehnedëfëfuhna; mpaÿëmpaÿendëfun duf, bare cilëdadilëfuhna; ⁹ koroteyehnedëfëfun, bare Wënu ña tavëdilëfuhna; këfëdëfëfun, bare mëkëdëfëfuna ryawifu. ¹⁰ Kwëlëkwël njoyinëk hnë vimbahn fu hna icëm Yesu ña, soñe uwám lëwu wã tufëhnahn fëna hnë vimbahn fu hna. ¹¹ Pabëlëdëfun icëm ña kwëlëkwël soñe Yesu ÿa, soñe nuhahni uwám Yesu wã hnë vimbahn vidëw fu vinte rëfëka cëm va. ¹² Koyëna icëm ña hnë fuhnë ndokuñëd, bare uwám wã hnë wuhnë ndokuñëd.

¹³ Vikerëh hna kerik: «Kwëtahnëbu, soñe umë hnësahnëbu.»* Fuhnë fëna sifa ikwëtahn tac hwëhnabun do soñe rac hnësëdëfun. ¹⁴ Ha, njëtëbun Wën hunte vëhnëndanëka Ahwëhn a Yesu mbëhnëndanëdëfëfëfu fuhnë fëna gë Yesu do kwëtëdëfëfëfu gë wuhnë darël lëwu. ¹⁵ Fop ile horotëdëfun ÿa, soñe nafa hun ye, soñe ipërëna Wënu ña nkoñ campënd vahnë hna, do koyëna icamehn nte camehnëde Wënu ña nkwënad soñe icëmb dëwu ña.

Icëmb nte yejëk ña puñina

¹⁶ Soñe umë ye yambëdilëfuhna. Wëla imbahn fu ña përekand toyë toyë, ntaÿary fu ña fac-wo-fac kasëkad. ¹⁷ Horot fu vë gaki ÿi kihnëk ge mëntëndëlehnini gë icëmb nte hnuÿaden ña, kabi horot rac hnuÿahnëden ñi cëmb yabah nte wok puñina. ¹⁸ Awa, fuhnë yëkëlehnëdëfëfuhna ile hnuñe, ile wok nuñena yëkëlehnëdëfun, kabi ile hode nuyi ÿa biÿëdina duf, bare ile wok nuñena ÿa nkoñ kwëlëkwël.

5

¹ Imbahn nte hwëhnayinëk nkal li, had usank ule fërëkad fac ryaw ye. Bare njëtinëk, ambin hna, kwëhnayinëk acery nte wod kwëlëkwël. Wënu ña lik, gena vahnë. ² Do tame, ñëmëden, kabi ñankahnëkëfu cudayin mbahn ambin ña, nte yed cery fu ña. ³ Koyëna lakënde pitëlin g'imbahn fu ña duniÿa li tëkatëdëfëfëfuhna ñas fo kabi cudayinëk mbahn mbë g'ambin ña. ⁴ Ha, mpëd ante ÿëwahninëk hn'usank hna, ñëmëden had idif dënah ryibinëk. Gena kabi ñaden cudëtayin imbahn fu ñi bare pechnëkëfu cudayin mbë ambin ña, soñe mbahn nte wok cëmëdina ña kohn mbahn nte sëmëd ña. ⁵ Wënu ña dënk ye ale fëhwëtaryëkëfu soñe rac. Njëdëfëfu Iyir Ipacah ña had sah ryënkWëryënkW hnë viÿë vile kwëtëhnëkëfu hna.

⁶ Koyëna, pëbëkëfu kwëlëkwël ikwëtahn ña. Njëtëbun ge hn'imbahn hna nkoñbun lëdëfu, tëhayilënhna idëd Ahwëhn hna. ⁷ Ha, g'ikwëtahn ña njasëdëfun, gena gë inu. ⁸ Pëbëkëfu ikwëtahn ña do pechnëkëfu ravëfu ñi mbahn do yifu lëdëfu darël

* 4:13 4.13: Wahnëw 116.10

Ahwëhn a. ⁹ Bare ile ÿadëfun ryënkwëryënkw ÿa umë ye, nëñahna gë fuhnë wofu hnë inï mbahn ma ravëfu. ¹⁰ Fac yed fuhnë fop tëfëka kahnin kitija Këris hna soje kitij fu. Koyëna ale-wo-le nuÿad icos ile ndokuñëk ÿa hnë duniÿa lëwu hna nkal li, nke ifërën ma iwëh.

Doku ikonjëndëlehn

¹¹ Idak gë Ahwëhn a vintaŵary fu hna nke, soje rac njëkëlehnëden mawëhnëniha vahnë va. Wënu ña njëtëkëfu wapacëk, do ntiyahnëko wuhnë fëna, hnë walawary hun hna, njëtërunëho wapacëk. ¹² Ñadilëfuhna nke had itufëhna vokëbun rufëhnandëfu, bare ñaderun ayëdayiwu ile hođun asamehnahnëndunëfu, aholahnu alëkwanduni vële naÿënyarëd hnë ile hnuđe fo hara gena ile ye ntaŵary hna. ¹³ Ge had cenakëfu nkebun, soje Wënu ña ye; bare ge gë hakili ntibun, soje hun ÿa ye. ¹⁴ Inahn Këris ña liÿehnëdëhëfu, kabi pacëkëfu wañi: Këris cëmëk soje fuhnë fop, awa koyëna, fuhnë fop cëmëntinëkëfu gë umë. ¹⁵ Cëmëk soje fuhnë fop, koyëna godelënëhna njëkëlehnënden hnëñah lëw fu fo, bare rëkëde njëkëlehnënden hnëñah ale sëmëk soje lëw fu ÿa do vëhnëk vësëm hna.

¹⁶ Soje umë ye gona njëkënde ahnë gante njëkëdëha duniÿa ki. Wëla kobëri ña njëkëbunëha Këris ÿa gante njëkëka duniÿa ki, tame gona njëkënde koyëna. ¹⁷ Awa, ge ahn'a gë Këris ÿa nkeni, ahnë ahasëk ye: vantiya vacër va ntihetik, vantiya vakasëk va ye. ¹⁸ Umë fop Wënu hna matid, umë ale honjëndëlehnëkëfu gë umë g'uryema Këris wã do hwëtehnañëkëfu doku ikonjëndëlehn ña. ¹⁹ Ha, Wënu ña honjëndëlehnëkëhni vahnë va g'umë hn'ibëmënkël fu gë Këris, tavëhnëkëhni wameh wadëw hni ña. Do payëkëfu soje pëyahnin konjëndëlehn tac. ²⁰ Awa gë wac Këris ÿa payibun do g'uryema Wënu ña nësëdëfun had umë dënk wacëdëhu. Awa, këlayirun g'uŵac Këris ÿa, mawëryin ahonjëndëlehnëniwu gë Wënu ña. ²¹ Këris kwëhnalohna wameh, bare ntibëko wameh fu ña soje fuhnë vële yeyinëk g'umë va, Wënu ña catahna gë fuhnë.

6

¹ Këladerun, fuhnë vële ryokuñëhnëdëha Wën gë wuhnë, antë ahnëhahnu uyëd ule hnuÿarun gë Wënu ña. ² Wënu ña më lehnëk:

«Hnë wati le rëhnabu hna, mawëbu uyëfa hu wã,
hnë fac peh hna, njijëbu ryemaÿi.»[☆]

Awa tame, wëli wati ile mawahnëd Wën iyëfa vahnë ña; wëli fac peh ña.

³ Ñadilëfuhna lifu inë le hođ menëhna ahnë hn'ikwëtahn dëwu hna soje antë kwëhna ile nëwëdëhëfu hnë doku lëw fu hna. ⁴ Bare, fuhnë ñadëfun rufënafu hnë ile-wo-le hna had vëryokuñëhn Wën paryi. Koyëna duñënadëfun g'ikamëna cankaŵ wahorot wã, wadëñah ña do wëwati wahambah wã; ⁵ vandaf va, icëd inja, inañëna vahnë ña; wadoku wadakah ña, wank wakwëd ña do roka ÿa; ⁶ G'usatah wã njasëdëfun, g'uyët wã, g'iduñëna ña, do g'ipërëna ña. Iyir Ipacah ña gë fuhnë nkentik, inahn fu ña paryi nke, ⁷ pëyahnedëfun toña ÿa do Wënu ña njëdadëhëfu fanka soje doku rac. Iwëta fu ÿa idi ile satëk ÿa ye. ⁸ Vahnë va ntënenëdënihëfu, viÿë cëfëhnanëdënihëfu; vëÿëntaw ntehnëdënihëhni vahnë wanës wapërën soje fu ÿa, viÿë wameh. Pëlanihëfu vëwër, bare toña ÿa hnësëdëfun; ⁹ had vële nkoni vëyëtëna pëlanihëfu, bare njëtënihëfu dŵs; had vële lakurëk pëlanihëfu, bare wëli, uwám hna fo nkoŵun; koroteyehn koroteyehnëdënihëfu, bare vëhodina ndawënihëfu; ¹⁰ njiwëhnëndanëdënihëfu, bare vëhnatah fo yebun kwëlëkwël; kaÿëhnëbun bare mbetëndanëdëfunëhëhni vahnë vëyabah; ñoñ kwëhnalëfuhna, bare kwëhnabun ile-wo-le ÿa.

[☆] 6:2 6.2: Esayi 49.8

11 Wuhnë vëÿenta fu vëvë Korent, pacënanirun, pidëtëhnirun wasakahn fu wã.
 12 Tufirun iña fu ña fop, bare wuhnë tufëlunëfuhna iña hun ña. 13 Nësëhnëdëmu had vutah mën: pidëtëhnëryinëfu, wuhnë fëna, wasakahn hun wã!

Itëhna ale rëfëka aÿëlëlu

14 Antë avanku kwëtëla gë vële wok vëhwëtahnëlahna Këris va. Ye kod mbankëni vësatah va gë vële wok vëlënënëna saryiya Wënu ña? Hak kod humpen ha mbankëni gë umëhwëry ña? 15 Këris ÿa kod bi canëni gë Sintani? Ale hwëtahnëka Këris ÿa kod bi tëfëlëndëni gë ale wok kwëtahnëlahna ÿa? 16 Ye mbankëni Cery Wën Cankaf ña gë wamën wamër ña? Fuhnë, acery Wënu paryi ña yeyinëk gante nësëk Wën ka: «Hnë vëhni ntëdëdëfu do gë vëhni rëkëdëfu yasëntëndewu,

Wën lëw hni ÿa yedëfu do vëhni bulunda mën nkedëni.»*

17 Soje umë ntehnëk Ahwëhn a:

«Cahnëryinëhni vële wok vëyëtëlohna vi do aÿawëtawuni.

Antë aÿaku ile ronkëk haryënk w mën do ami, kacadëmu.»*

18 «Rëm hun yedëfu, do wuhnë vutah mën yedun, nësëbu ami, Ahwëhn Fanka Fop.»*

7

1 Wëlawo mën vële ÿahnëbu d'us, wañi fop Wënu ña fuhnë ntehnëk ntinëhnëd. Awa pacënanëfu fop ile ronkëhnëd mbahn ña do gë ntawary ña. Dënënëhnëfuna Wënu ña do genëfu had umë dënk gante-wo ka.

Uhnatah Pol

2 Pidëtëhnëryinëfu wasakahn hun wã. Ahnë dëntahnëlëfunahna, ahnë dawëlëfuhna, ahnë tokalëfunahna, ahnë nufëhnëlëfuhna ile kwëhnëk. 3 Nësëla wañi soje sëd'ahnu. Rëkëbu hnësu: hnë wasakahn fu hna nkerun kwëlëkwël lakënde sëmëfu. 4 Ikwëtahn cankaf hwëhnabu soje hun ÿa, naÿënadëfu d'us soje hun ÿa. Wëla hnë horot fu hna pëbëko ikamënaÿëhn ña do kobëko hnatah wã.

5 Kobëri ante təkëbunëho Masedëwan hna, wëla toye yinëgalëfunohna. Sifa wadëñah ña fop fankëlëbunëho: vankwajëla caharaß fu, gë vantakah wasakahn fu hna. 6 Bare Wën hunte hamënaÿëhnëdëhëhni vële silëtak va, kamënaÿëhnëkëfuno g'itëk Tit ña. 7 Do gena itëk dëwu ñi fo likëfu koyëna, bare ikamënaÿëhn nte njëdakëfu ñi fëna natëndanëkëfu. Pëyakëfu gante ñankahnëku soje avok ahnuwuno. Pëyakëfu soje uyiwëhnah lëwun wã, do ikahnënda hun soje mën a do soje umë ye uhnatah mën wã nkwënak d'us.

8 Ha, lakënde ge njiwëhnëndanëmu gë kayëte nte herëhnimuno ña, curala soje rac. Curabuho kobëri ña kabi kamahnëbuho njiwëhnëndanëmunu fambëd gë kayëte tac, 9 bare tame, hn'uhnatah hna nkebu. Gena uyiwëhnah hun wï hnatëndanëko, bare kabi uyiwëhnah rac lik avacu vankeya hun va. Wënu ña ÿadëho koyëna, do aki fuhnë ñoñ diyiluhna wëh. 10 Uyiwëhnah ule ñad Wënu ña lid mbacëni vahnë va vankeya vantëw hni va soje Wënu ña kol pehëtahnëni do curadëlënëhna soje yiwëhnah rac. Bare uyiwëhnah vë d'uniÿa ÿi, ile wok didina vahnë va mbacëni vankeya va, icëm njojëd. 11 Yëkëryin uyiwëhnah ule ñad Wënu ña ile nagëhnëku ÿa: gante ñankahnëkuno asahnu hn'uwëh rac hna, tëyërunëho aravëhniwu kabi cilëtarunëho wëh rac, ntakëkuno gë ntavah Wënu ña, g'ufër sankaf ña ñankahnëkuno ahnuwuno, g'ikahnënda soje mën a, do canërunëha awën a! Hnë wañi, tufahnërun gentahniluhna. 12 Awa ge kerëhnëmu, gena soje ale lik wëh, gena fëna soje ale liyik a, bare soje ayëtahnu wapacëk haryënk w Wën hna ikahnënda nte hwëhnarunëho soje lëw fu ÿa ye. 13 Rac ye ile hamënaÿëhnëkëfu ÿa.

* 6:16 6:16: Soje Walevi 26.12; Esequyel 37.27   * 6:17 6:17: Esayi 52.11; Esequyel 20.34,41   * 6:18 6:18: 2 Samiyel 7.14; 8.4

Do fëna, uhnatah ule kwëhnako Tit wã, kabi wũhnë fop tisëndanërunëha, natëkëfu g'ahawary. ¹⁴ Ani gë njihahnëryind Tit ýal hun hna naýë nabuho d'us haryënkwlëwũ soje hun ýa do cëfëhnanëlunohna. Kwëlëkwël toña hnësëhnëdërunëho do wante hnësëbunëho soje hun ýa haryënkwlë Tit hna tufëhna toña ye fëna. ¹⁵ Do koyëna iña dëwũ soje hun ña nkwënaðëho ante ndënkwëtaðëho imawëhn nte wawëhnërunëhawo wũhnë fop ña, gë gante kacarunëhawo g'untënah do gë ntakah ka. ¹⁶ Natëko kabi kodëmu hwëtahnu g'afërën.

8

Uhwëhna nëf

¹ Vëýënta fu, ñadëfun ayëtëndaniwu gante tufahnëk Wën ipërëna dëwũ hnë vacery sali wavë Masedëwan hna. ² Wadëñah wayabah d'us yehëhni vële hwëtahnek va bare uhnatah lëw hni sankaf wã njabëko. Do njëdahnëniho g'uhwëhna nëf cankaf, mama kaýëhnahnëniho d'ëcët. ³ Sede yebu, vëhni njëdahnëni ile kodëni njëdahnëni ýa, hafo d'ëcët, mama nkobunëho tëyëléfunihna inë. ⁴ Muntanihëfu d'us g'idëñan cankaf untënah soje ndemantinihëhni vële hwëtahnek vëvë Yerusalem va. ⁵ Ntini ntëbi dënk gante nahabunëho ka: njëdëhnani vëhni dënk ten Ahwëhn hna, tac gë fuhnë, gante ñad Wën ka. ⁶ Soje rac ye muntabunëha Tit mbokary ýal hun hna, soje puhna d'oku ile pëgwëko ýa. ⁷ Njabëku ile-wo-le ýa: kwëtahnerun, kolërun wanës, njëtërun viyë Wën va do këbënarun kwëlëkwël soje aryokunju. Do iña nte rufirunëho ña fëbëku. Awa, soje d'oku rac tufëhnaryin fëna njabëku nëf ña d'us. ⁸ Porosinjëluhna aliwu watac, bare ikahnënda nte kwëhnani vëýëntawũ ña yëtëndanëdëmu soje arufahnu, gë vëhni ka, toña iña hun ña. ⁹ Njëtërun ipërëna Ahwëhn fu ña Yesu Këris: mbetako, bare soje hun ýa, ahaýëhnah ntiyako, soje ahnuýahnu fop hafo pad.

¹⁰ Nahan mën ña hnësëhnëdëmu hnë waji: ýanko wũhnë ryënkwëko aýandu alinëhnuni vëvë Yerusalem vële hwëtahnek va do fëna wũhnë ryënkwëk linëhnëkëhni. ¹¹ Awa, tëfëka afuhnawu tame, g'iña përen, nte hwëhnarunëho ante pëhnarunëho aliwu ña dënk, gante mëkëdun ka. ¹² Age njëdahnëde gante mëkëde ka g'iña ña Wënu ña mawëd. Tëyëna ile wok mëkëdena. ¹³ Gena ahaýëhnëndaýehniwu wũhnë tac avetaýehnnuni vëhaawary, bare soje ahëñëlahnu wũhnë fop ye. ¹⁴ Dol ýi, kodun ahnufu ile yabëku ýi soje mbalëtahnnëni vëhaawary. Ge fac ryampo wũhnë fëna nkojëku inë, vële njabëd va ndemagëdënihu. Koyëna fop këñëlahnëdun. ¹⁵ Had gante kerik hnë Vikerëh Wënu ka: «Ale vankëtëko d'us ýa nuýalohna d'ëcët. Ale vankëtëko toye ýa ñoñ gojëlawohna.»*

Tit gë vërefëlëntawũ

¹⁶ Arabi cëmbi Wënu ña, umë ale lik hnë ntaawary Tit hna ikahnënda soje hun g'idëmën ka. ¹⁷ Ante tëyëbunëhawo njiryi njëkiwu ýal hun hna, Tit mawëko. Toña toña ýa umë dënk rëko pëhna njiryi g'uhnatah sankaf. ¹⁸ Payëbunëha gë aýënta fu ale hwëhna uñac fërën hnë vële hwëtahnek hna fop soje d'oku fërën lëwũ ipëyahñ Wanës Wakasëk ña. ¹⁹ Vële hwëtahnek va dënk rahnëka njinti gë fuhnë soje yoryifu Yerusalem hna idema nte varëpik ña soje icëmb Ahwëhn ña. Koyëna, tufahnëdëfun ikahnënda fu ña. ²⁰ Ntidëfun gante nkodëfun gwëryahnëd'ilëfuhna wanës wameh soje iýi koryi yabah ile hwëtehnahnibun ýi. ²¹ Njëkëlehndëdëfun soje lifu ufërën gena haryënkwlë Wën hna fo bare haryënkwlë vahnë va fëna.

²² Gë vëhni payaryëbunëha Tit. Umë fëna ahahnëndak ye. Rac hnuðëfun kwëlëkwël hnë fop wante ntid ña. Do kat, kwëtahnek d'us, soje rac ikahnënda dëwũ ña nkwënak. ²³ Tit, umë, arëfëlënta mën a ye do g'umë ndokunëdëfun fagant

* 8:15 8.15: Icahn 16.18

hun. Vëhaŵaryi vi, vëhni cañëtini vëvë vacery sali va ntini doku rac soje icëmb Këris ña. ²⁴ Tufëryinëhni ñadunëhëhni dus, njëtahnëni vëvë vacery sali va toña hwëhnabun soje wapërën wante hnësëhnëdërun ñi.

9

Wënu ña ñadëha ale yëdahnëd g'uhnatah

¹ Bërakëndëwöhna herëhnu soje uryema ule njëdanahnëdeni vële hwëtahnëka Këris vëvë Yerusalem va. ² Njëtëbu ikahnënda përen hun ña. Wapërën fo hnësëdëfu soje hun ña hnë vëvë Masedëwan hna. Ntehnëbuhëhni: «Vële hwëtahnëk vëvë Akayi va kobëri ñanko kahnëndani njëdahnëni.» Ikahnënda cankaŵa hun yënkëkëhni vëyabah hnë vëhni. ³ Cañëtëryibuhëhni vëyënta fu vi soje ndemanihu ahëbënahnu gante nësëbu ka. Koyëna nuđëni ile hnañënahnebu soje hun ña do watac gelohna nafa këm. ⁴ Ñadilëfuhna rëfëlëryifu gë vëvë Masedëwan va arëkatiwu hara pëhwëtaluhna, wati rac ikwëtahn nte hwëhnabun soje hun ña usëfëhnah fu yed, nësëdëna dënk usëfëhnah hun wã. ⁵ Soje rac hnahnëbu tëfëka tëyini vëyënta fu vi ndënkwëryini gë ñal hun soje pabëndani uyëd ule lehnërunëho yëdahnëdun wã. Koyëna uyëd wã këbënyayik do njëtëde ile yëdahnëk gë uhwëhna nëf ye gena g'ufëredel.

⁶ Wuhnë dënk njëtërun wañi: ale hnadëk toyë fo ña toyë fo mbarëpëd do ale hnadëk yabah ña yabah mbarëpëd. ⁷ Ale-wo-le tëfëka njëdahn ile pëhnaŵa hn'intaŵary dëwu hna, hara curana ma nti g'ufëredel. Wënu ña ñahnëdëha ale yëdahnëd g'uhnatah. ⁸ Wënu ña kwëhnaŵa fanka soje njëdaŵu fop wasifa viyë vifëren va, ahwëhnahnu kwëlëkwël fop ile valëku ña hafo kobu soje alihahnu vantiyehn. ⁹ Akerik:

«Njëdadëhëhni g'uhwëhna nëf vëhañëhnaŵa va,
ipërëna dëwu ña mbiyëd kwëlëkwël.»^{*}

¹⁰ Wënu hunte yëdadëhëhni uhnëda vële hnadëd va do gë roka ile tokëdëni vahnë va, njëdadëhu wuhnë fëna ile valëku ña do nkwënëd soje ipërëna hun ña ntëw had atëh. ¹¹ Wënu ña mbetëndanëdëhu hnë le-wo-le hna soje aholahnu arufahnëndu kwëlëkwël uhwëhna nëf hun ña; koyëna vëyabah camehnëdëniha Wënu ña soje uyëd hun ule nuñadëni hnë fuhnë wï.

¹² Uwi yëd ntid viyë vëhi: ndemañunëhëhni vële hwëtahnëk vëvë Yerusalem va, njëdadunëhëhni ile wojëkëhni ña, do camehnëdëniha Wënu ña g'intaŵary fop.

¹³ Wati nte nuđëni uyëd sankaf ule yëdarunëhëhni cëmbëdëniha Wënu ña soje imañëhn hun Wanës Wakasëk wëba Këris ña nte rufahnërun g'uhwëhna nëf hun wã soje lëw hni gë vahnë fop. ¹⁴ Do njëdadënihu g'ina cankaŵa soje ipërëna cankaŵa nte njëdëku Wënu ña. ¹⁵ Arabi cëmbi Wënu ña soje uyëd lëwu wï ule wok kodena ñani!

10

Idëkwa Pol soje vële hnëwëdëha

¹ Ami Pol —ale lehnëde aryëm yëbu ge haryënkwa hun nkebu, bare ge ñawëtamu ñoñ cowëda ile yadëfu hnësu ña — këladëmu g'iyam do gë ipërëna Këris ña, ² Muntadëmu ant'ahnësehuno gë wayap ge haryënkwa hun nkebu! Njapënanëdëfuhëhni vële lehnëd njasa duniña yasëden. ³ Paryi nke vahnë fo yeyinëk, bare gante mëtëdëfun ka gena had gante mëtëdëni vahnë. ⁴ Viwëta vile wëtanden va gena viva vahnë, bare fanka falëw fu fa Wën hna matik soje mbëvehnahn fop vile yañënaŵa haryënkwa Wën va. Mbëvehnëdëfun vinahan vimeh

^{*} 9:9 9.9: Wahnëw 112.9

va, ⁵ gë fop ile wëmaÿehned vahnë va njëtëniha Wënu ña. Ñadëfun wëcëtëfu wahakili vahnë va soje mawëhnahnëniha Këris ÿa. ⁶ Wati nte padëf imawëhn hun ña, tac këbënadëfun finiñëfu fop inwëÿëhn ña.

⁷ Yëkëryin viÿë vi gante nke ka. Ge nke ale pacëk Këris hwëhnëka, tëfëka njët wapacëk wañi: Këris hwëhnëkëfu fuhnë fëna g'umë ki! ⁸ Ahwëhn a njëdfakëfu imëk ña soje ayawënahniwu hn'ikwëtahn hun hna, gena soje afërëkaniwu. Soje rac ye cëfëhnëdïlohna naÿënaÿ. ⁹ Ñada ntiya had ñadëmu lakënwawu gë wante herëndidëmu ñi. ¹⁰ Vëryampo ntehnëdëni: «Wañi wanës Pol ntënek do njawëk, bare ge fagant lëw fu nke, kihnek do wante nësëf ña kwëhnana nafa.» ¹¹ Arabi vële hnësëf aki va njëtëni wapacëk iÿin: gante nkefun hnë wanës wante herëndiderun ñawët ki, koyëna nkeëfun fëna hn'ile lidëfun hna ge tëkëryibun ÿal hun hna.

¹² Dëkëdïlëfuhna hëñëndëlehnaфу ma dënk wëntëndëlehnaфу gë vahnë vële ÿak hnaÿënad vëhni dënk vi. Añëña ntiya dëni vëhni dënk ñëñahnëni do mëntëndëlehnani gë vëhni dënk. Vëÿi vahnë wahwëhnana hakili. ¹³ Bare fuhnë, naÿënadïlëfuhna hafo ryëcëtëfu rëkwëlehna ÿa; ðoku ile njëdfakëfu Wënu ña hnaÿënanëdëbun, dëcëtëdïlëfuhna rëkwëlehna dëwu ÿa, do ðoku rac yokëfu hafo ÿal hun hna. ¹⁴ Ge yiryekëndïlëfuhna ÿal hun hna, vëryampo kokënd ntehnëhni ndëcëtëbun virëkwëlehna va soje ile hnaÿënanëderun ÿa. Bare njëtërun dënk fuhnë ryënkwëko rëkëryifu ÿal hun hna gë Wanës Wakasëk wëba Këris. ¹⁵ Dëcëtëdïlëfuhna rëkwëlehna fu ÿa: naÿënadïlëfuhna soje wadoku vëhaÿary. Bare ñadëfun ikwëtahn hun ña nkwëna, do koyëna ikaÿ ðokuña fu ña nkwënad g'ahawëry, hnë wuhne, bare hara dëcëtëlëfuhna hn'ile kahnëndëhniñun rëryëfu hna. ¹⁶ Wati rac kodëfun fëyahnefu Wanës Wakasëk ña hnë waresiÿo wale ye yankwët ÿal hun hna. Ñadïlëfuhna ryokuñëfu ile pëgwëni vëÿëntaÿ do hnaÿënanëndëfu wadoku wante ntini ña.

¹⁷ Age ahne ñad naÿëna, arabi naÿëna soje ile ntinëhneka Ahwëhn a.✱ ¹⁸ Mo rëfëka naÿëna? Gena ale sëkwaryëf nkaf ntëwu ña, bare ale cëkwaryëf Ahwëhn a ye.

11

Pol gë vëfayik vëwër va

¹ Arabi aryunënanëhnuno toye hnësëhnu had asenak. Ha, nduñënanëryino! ² Inëwëry cankaf inte wëatik hnë Wën hwëhnaбу soje hun ÿa. Asan aryampo fo yëkëhnëmuna, umë ye Këris, do ñadëfu rëkaryu hnë umë had aryag afacah ale wok yëtëna ten asan. ³ Bare ntakeko vinahan vipëren hun va përekani, do cabëtehnrinun soje ant'awowu aÿahnuna Këris ÿa g'intawëry fop, had gante tokakawo lën Ev ka gë warit walëwu wë. ⁴ Ge ahne njijëk pëyandu wëba Yesu haÿary hara gena soje Yesu nte fëyayirun, wëba iyir kawëry nte hnëmpëlëk gë nte hnuÿarun ñi, do wëba Wanës Wakasëk wakawëry wante hnëmpëlëk gë wante hnësëhnirun ñi, nduñënanëndëfun ðus watac. ⁵ Bare vële lirun had vëfayik vësankaf vi ntiyahneko ñoñ vëlëbëlohna. ⁶ Kod nke kolëla ðus wanës ña, bare ge uyët Wënu ña ye, kwëhnaбу. Tufëderunëho wapacëk kwëlëkwël, hnë fop ile lidëfunëho hna.

⁷ Ntëntëbu bi kabi mbanabu ami dënk soje lënëhnu wuhne ante njëtëdanëdëmuno Wanës Wakasëk Wënu ña hara tëyëluhna asosuno iñë? ⁸ Mawëbu hnapul vëvë hnë vacery sali vakawëry soje wëbal mën ña, soje holahnu ryokuñëhnu wuhne. ⁹ Do hnë wati nte nkebuho hnë wuhne ña, ñoñ tëyëluhna nte mbalëkowo ña, kabi vëÿënta mën vële wëatiko Masedëwan va njonëhninihowo fop ile valëdëhowo ÿa. Nwëÿëdëfuho kwëlëkwël soje yewu idib hun do nkoбу wëÿëndu.

✱ **10:17** 10.17: Seremi 9.22; 1 Vëvë Korent 1.31

¹⁰ Hnë Akayi li fop ahnë kofina ntihet ile naÿëhnahnëdëfu ÿi. Gë toña Këris ile ye hnë ami ÿa, kodëfu lehnu toña ye. ¹¹ Soje ye lidëfu wañi? Kabi ñahnëdëfiluhna bi ye? Hali, Wënu ña njëtëk ñahnëdëmu! ¹² Ile lidëfu ÿa nkodëfu lindu soje vële ÿahnëd hnënda naÿëhnahnëndëni hëñëlëlahnëfu gë fuhnë, vahnë vërac antë nuÿani. ¹³ Vahnë vërac ntiyani had vëfayik Këris hara vëwër ye, vëryokuñ vëroka vahnë fo. ¹⁴ Do umë gena ile fëmpëhnahnëk, kabi Sintani umë dënk ntiyako mëleka humpen. ¹⁵ Awa ge vëryokuñ vëlëwü va ntiyani had vahnë vësatah, umë gena fëmpëhnahnah. Bare wapuya wadëw hni ña meď had gante tëfëka đoku lëw hni ka.

Horot ile yehawo Pol

¹⁶ Mbokëmu rëfëtanëhnëndu: antë ahnë ntiyahna asenak yeđu. Ma awa, ge had ale cenak yëkibu, mawëryin koyëna nkebu soje holahnu hnaÿënahnu toyë, ami fëna. ¹⁷ Wante hnësëdëfu ñi, gena wante watik hnë Ahwëhn hna, bare had senëk nësëdëfu. Bare pacëko kwëhnabu ile hodëfu hnaÿënahnu. ¹⁸ Awa kabi vëyabah wadëw hni ña naÿënahnëdëni, ami fëna naÿënahnëntëdëbu. ¹⁹ Wuhnë vële ÿak ritëk vi nduñënanëhnëdunëhëhni đus vësenak va! ²⁰ Nduñënadun alindewu had vëramp, arokandewu, arokëhnëndewu hnapul hun ÿa, do njafañëdënihu do ndafëdënihu wayëka hna. ²¹ Tavëndinëfu ge kwëhnalëfunohna fanka ile lihandërun koyëna!

Bare, ile-wo-le ndëkëko ahnë naÿënah, ndëkëdëfu ami fëna. Nurun, tame nësëdëfu had senëk. ²² Wa-ebëre ye? Ami fëna, Ebëre yeđu. Vëva Isërayel ye? Ami fëna, ava Isërayel yeđu. Vële hnagik hnë hnënk Abëraham ye? Ami fëna, hnë hnënk Abëraham nagibu. ²³ Vëryokuñëhn Këris ye? (Wëlin mbokëdëfu hnësu had senëk paryi!) Ami ye aryokuñëhn Këris ale lëbëkëhni vëhni ÿa. Ndokuñëbu lëbëwëhni vëhni, cëdibuho lëbëwëhni vëhni, ndafibuho lëbëwëhni vëhni do nkwafëdëfuho ntawary mën ña kwëlëkwël lëbëwëhni vëhni. ²⁴ Wasëwif wã ntampëniho wahwënta mbëd (5) nte-wo-nte ña vantamp wafëhw warar g'imbëd gë wahnah (39) va fop. ²⁵ Wahwënta warar (3) vëvë Rom va ndafëniho đus, hwënta ryampo ntutibuho gë wëraka; wahwënta warar (3) përekaryëkowo wasiskulu wã hnë wov hna do hwënta ryampo ntibu anent gë umëď ndampo wënkahna. ²⁶ Hnë yasëlehn mën yabah hna, pankëlëdëfunëho wati-wo-wati wanjayah hnë wasën hna, gë wabandi ña, gë hnënk mën wasëwif ña, gë vële wok vëyena wasëwif va, gë watenda ña, gë vankor vacankaf va, gë wawov wã, do gë hnë vëÿënta mën wamër hna. ²⁷ Ntibu wadoku wadakah đus do nkwankadëhowo đus wakwëd ña. Njodëhowo inte ña gë wënkahna per do wahwënta wã cuñëdëfuho fërëdëf. Njodëhowo huji do nuÿadëwohna viÿi vile sënkadëfu. ²⁸ Do nkwënëdëfu hnë watac uryëñah mën soje vële hwëtahnëk va fop. Umë hnahađëfu fac-wo-fac. ²⁹ Ge ahnë nambëk fanka, ami fëna njëtađëfu kwëhnalaha fanka. Ge ahnë tavëk ikwëtahn ña, umë njakëñëdëho sakahnëha đus, ami.

³⁰ Ge tëfëko hnaÿënañ, gë inamb fanka mën ña naÿënadëfu. ³¹ Wën, Rëm Ahwëhn fu Yesu, umë ale sëmbedë kwëlëkwël ÿa, njëtëk mërëđa. ³² Ante nkebuho hnë Damas hna, guverëner ava ahnañ ale waciko Aretas ÿa, kwëtëkëhni viyëka warënkah tenda hna njëkande soje pëlahno. ³³ Bare hnë kankel njëbibuho do saniwu hnë fenetër mir le heceko tenda hna, do pehëbuhawo.*

12

Hudakery Pol g'ulëmpëhn

¹ Awa afo hnaÿënawu, mama nkok kwëhnana nafa. Ha, ñadëfu hnësu soje vile nuÿëhnëko Ahwëhn a hnë hudakery, visowik vile njëtëndanëko hnë ntawary mën. ² Njëteđuha asan ale yeho arëfal Këris, tëkëk wabëhn ipëhw gë wahnah (14), kobëri

* 11:33 11.33: Vantiyehn 9.23-25

ga kayëndëka Wënu ña hafo hnë yañ hn'ambin hna. Bi g'imbahn dëwu per ma mbahn këm nkeho? Ye yëtëbu? Wënu ña fo yëtëk. ³⁻⁴ Njëtëbu ayi asan kayëndiko hn'ile nkeho Wën hna bare yëtëla bi g'imbahn dëwu ña per nkeho ma hali. Wënu ña fo yëtëk. Hnam ambin hna, ayi asan nkwëryëko wanës wante soŵiko kobëry, ile nkok ahnë tēfēlahna tēfēta. ⁵ Naŷënëdēfu iyi sifa ahnë, bare ge soŷe lēmën ŷa dēnk ye naŷēnaryēda ñoñ, ge gena ikihn mēn ña. ⁶ Ge ñakëndēbuho hnaŷēnaŵ gekēnda senëk, kabi toña ŷa fo hnēsakëndēbu. Bare kehadēfu hnaŷēnaŵ soŷe ahnë antē kwētahnō ntēbi ile nuč lidēfu ŷa ma nkwëryēd wante harañēdēfuhēhni vahnë va.

⁷ Awa, soŷe antē vēntaŵ soŷe viŷē visowāk vifēmpēhnahnah vile njētēndanēko Ahwēhn va, wēmak sankaf njēdako had ulēmpēhn hnë mbahn mēn hna, afayik Sintani dēnk ye, memaŷehnahno antē vēntaŵ. ⁸ Muntabuha Ahwēhn a wahwēnta warar ntihētēhno iyi wēmak. ⁹ Mē ntehnēko: «Kwēlēkwēl, ufērēn mēn ŵa gwēr nkedēhi: hn'uhihnah hu hna tufēhnač wapacēk fanka mēn fa.» Awa kabi koyēna nke tame mbētādēfu g'intawāry fop soŷe kihn mēn ñi, čanko fanka Kēris fa ntēdahn hnë ami. ¹⁰ Awa, soŷe rac ye natēko gē kihn mēn ñi gē wayēw ña gē wadēñah ña gē wahorotēhn ŵa do gē vifēmpēhnahnah va, wañi nkeho kabi maŷēhnēbuha Kēris ŷa. Ge kihnēbu, hnë wati rac njawēdēfu.

Pol pēmpēhnahnēka soŷe vēvë Korent

¹¹ Nēsēbu had senëk, bare wūhnë forosinēko. Wūhnë rēfēkawo asēkwaryuno kabi ñoñ vēlēbēlohna vēle lirun vēfayik vēsankaf hun vi, lakēnde gela ñoñ. ¹² Ante nkebuho fagant hun ña ntibuho g'iduñēna cankaŷ sifa wēdahēse do gē vifēmpēhnahnah fop wante rufahnēd wapacēk afayik yebu. ¹³ Ye linēhnēbuhēhni vacery sali vēñēntaŵ va wobu dinēhnēluhna wūhnë, ge gena ile wobuho gela idib hun? Tavēhnēryino idētahn tac nte lēntahnēmu!

¹⁴ Wēlin pēhwētabu hnehēryiwu ŷal hun hna rarēna ŷa, do ñada yewu idib hun. Gena koryi hun ŷadēfu, wūhnë ye! Gena fatah fa hwētēhnēdēhēhni koryi vēle hnagēka va, bare vēle hnagēkēhni vutah va rēfēkēhni kwētēhnēndēnihēhni koryi vutah vuntēw hni va. ¹⁵ Ge ami ye, njēdahnēdēfu g'intawāry pacah fop ile hwēhnaŷu ŷa, do njēdēhnačēfu ami dēnk soŷe vintawāry hun va. Ge ŷabu ŷahnu, wūhnë ŷayētēdun bi iña hun soŷe mēn ŷa?

¹⁶ Njētērun dēnk, ami geluwōhna idib hun. Bare mpēd nkeni vēle lehnēd tokamu, tēndēhnēmu gē wamēr mēn ña! ¹⁷ Yēkēryinēhni vēle fayibuho va, tokēhnēmu bi hnapul hun ŷa bēb hn'aryampo hnë vahnë vērac? ¹⁸ Muntabuha Tit njiryi gē ŷalun do payēryibuha aŷēnta fu aryampo g'umē. Tit tokēhnēku bi hnapul? Ami g'umē tēfēlērỹilēfuhna bi hn'ankaw ndampo g'ikahnēnda ndampo?

¹⁹ Mpēd ntiyahnekū, hnë wati le harañēderunēho li fop, toña lēw fu ŷa fo bi yēkēlendēbunēho haryēnkū hun? Haryēnkū Wën hna nēsēdēfun had vēle vēmēnkēlēk gē Kēris do umē fop soŷe ayawēnahniwu ikwētahn hun hna lidēfun, wūhnë vēle ŷahnēbun dūs. ²⁰ Ntakēko yiryiwu rēkatu gante nkobu ñada do rēkēryiwu gante nkorun ñadiluhna ka. Ntakēko antē yiwu rēkatu sonko gē ñēwaryēl gē vantawah va gē ipitēl vukore vukore gē inēwēl gē inaŷēnalahn do gē nkwērēla kēm.

²¹ Ha, ntakēko ge mbokēbu yiryiwu, Wënu mēn ña cēfēhnēndano haryēnkū hun do hnuŷawu hnë vēyabah ile yiwēhnēndanēdēho kabi nkoni menēndēni gē kobēri ka, vēravēna ronkah lēw hni gē ndakēntal nte ñēwēk Wënu ña do gē itēf viwēh vile ñad imbahn dēw hni.

¹ Rarëna ÿa ÿadëfu hnehëryiwu gë ÿal hun. Kerik: «Gë vahnë vëhi ma vërar kitijëde ile yelëku ÿa.»[☆] ² Ante nehëryibuho higëna ña nira buhëhniwo vële lidëho wameh kobëri va. Do tame, gola ÿal hun hna, bare mbokëbu hnësëhnëryindu: ge mbokëbu yiryiwu, kaÿëhnahnëdïlohna gë vëhni do gë vëÿëntaŵ va fop. ³ Ge ñadun ile rufahnëd Këris ÿa hnësëd bëb hn'ami, nuÿadun. Këris ÿa gena fanka këm gë cape hun, bare tufahnëd fanka falëŵu fa hnë ŵuhnë. ⁴ Paryi nke, ante pakiko kërëwa hna, tufahnëlohna fanka, bare mbëhnëk gë fanka Wën fa. Do fuhnë fëna fanka këm yebun had gante nkeho umë ka. Bare nudun ga kwëhnabun fëna fanka Wën fa.

⁵ Yëkaryin ŵuhnë dënk, pëcëtaryin bi ikwëtahn ña nke hnë ŵuhnë. Pacëk bi Yesu Këris hnë ŵuhnë nke? Mpëd ñoñ gena ile rufahnëd rac. ⁶ Bare ntiyahnëko, pacëk, hnë fuhnë nke. ⁷ Muntadëfunëha Wënu ña soje antë aliwu iñë ŵeh. Gena soje rufahnëdëfu doku fu ÿa hnë ŵuhnë padëk bare alihahnu ifërën ye, wëla ntehnï nësëde fuhnë dilëfuhna doku fërën. ⁸ Ñoñ mëkëdïlëfuhna lifu ile hnëmpëlëk gë toña ÿa, ge gena yiryeryëfu haryënkŵ. ⁹ Natëdëhëfu nte-wo-nte nko bun kwëhnalëfuhna fanka ña do hara ŵuhnë njawërun. Do muntadëfun ahahnëndawu hafo le tëkwëk hna. ¹⁰ Kerëndidëmu ante nkok ñawëlinëk ñi ka bi ñada yapëyawu ge tëkëryibu hnë ŵuhnë. Ahwëhn a njëdako ucankaf ña soje yawënahnu ikwëtahn hun ña gena soje vëvehnahnu.

¹¹ Awa tame, vëÿënta mën, geryin uhnatah hna. Yëkëlehnëryin ahahnëndawu, kamënaÿëhnëläryindën do gwëryëlëryin. Geryin hnë yam hna, do Wën iña ña gë yam ÿa gë ŵuhnë nked.

¹² Gaÿëlëryindën gë injahn inte rufande vëÿënta hna. Fop vële hwëtahnëka Wën va nkaÿëryidënihu.

¹³ Arabi Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanu. Arabi Wënu ña pëbënu g'injahn dëŵu ña do Iyir Ipacah ña nti avëmënkëlu ŵuhnë fop.

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Galasi **Wade yehëhna hnë inji kayëte**

Afayik Pol herëhnëkëhni vacery sali vante ye Galasi va inji kayëte yëbëlan bëhn wafëhw wahnah g'imbëd' gë warar gë bëhn wafëhw imbëd' g'imbëd' (48 gë 55) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Pol njihahnëko vankol Galasi va soñe karanëhni Wanës Wakasëk ña. Ntik rac fagant vële ye wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif do vëyabah kwëtahnëniha Yesu.

Ante kërënak Pol ña, biÿëna dënk vëryampo njijëni pëyanihëhni vële hwëtahnëk va tëtëka kacini had gante tÿëk sariya Moyis soñe Wënu ña mawëhni. Ga nkwëryëk Pol ga nësëde watac kerëk anj kayëte. Nësëd' gë wanës wayawah soñe pacënhëhni vëvë Galasi va afo ikwëtahn ntëw hni Yesu ña hoç pehëtëhni. Ntehnëkëhni Wënu ña mawëko Abëraham cat haryënk'w lëwu ani gë kacahnënde ÿa. Afo ikwëtahn ña hoç ntiha ahnë asatah haryënk'w Wënu ña, do rac hoç njiryerya ahnë a nuÿa uwám ule hnëñëdëha Wënu ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Sariya Moyis gë Wanës Wakasëk, vëfaya gë vëramp, wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-5)

Paryi Pol afayik ye do ile nësëk ya toña ye (1.6-2.21)

Sariya ma ikwëtahn (3.1-4.7)

Uryëñah Pol soñe vëvë Galasi (4.8-20)

Soñe Agar gë Sara (4.21-31)

Igo afaya (5.1-15)

Imbahn gë Iyir (5.16-6.10);

Wanës watëkwa (6.11-18).

Simpaÿi

¹⁻² Ami Pol herëhnëryidëhu anj kayëte, wuhne vëvë vacery sali vambë Galasi vi. Yesu Këris gë Wën Rëm le vëhnëndanëka vësëm ÿa rëhnako, matina hnë vahnë, gena gë fere ahnë liko afayik. Nkaÿëryiderun, ami gë vëÿënta mën vële yebun ani vi fop:

³ Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa! ⁴ Ahwëhn a njëdahnëk ntawary dëwu ña soñe cosahnahn inav wameh fu ña. Koyëna ntihtëkëfu hnë imëk meh iÿi duniÿa vë gaki ÿi, gante ñadëho Wën Rëm fu ka. ⁵ Arabi cëmbënde Wënu ña kwëlëkwël! Amina.

Wanës Wakasëk wëdampo fo

⁶ Ami pëmpëhnahnëko soñe gante njancërun aravuna Wën ki! Macëku gë ipërëna Këris ña, bare wuhne, tavërun Wanës Wakasëk wadëwu ña, wakawary hnëpañun.

⁷ Do ile ye toña ÿa, umë ye wakawary gena. Vahnë fo ÿad nkwëcëtëni Wanës Wakasëk Këris ña do wayëmpaÿehnedëhu. ⁸ Awa ge ahnë yijëk pëyahnënd Wanës Wakasëk wante hnëmpëlëk gë wante fëyayirun ñi, wëla nke aryampo hnë fuhnë vëfayik hna ma wëla nke dënk mëleka ile watik g'ambin, arabi ndëwani wëh! ⁹ Tëkëmu fëyaawu do mbokëbu rëfëtanëhnëndu tame: ge ahnë pëyadëhu Wanës Wakasëk wanëmpëlah gë wante wawërun ñi, arabi ndëwani wëh!

¹⁰ Tame mawëhnëniho vahnë bi yëkëlehnëdëfu? Ma Wënu ña ÿadëfu mawëhno? Vahnë bi yëkëlehnëdëfu nëñahnëhni g'ami? Ge vahnë rëkakëndëbu yëkëlehnëndu ha gaki, nëñahnëhni g'ami, gekënda aryokuñëhn Këris ÿa.

Wënu ña tëhnaka Pol nke afayik

¹¹ Vëÿënta mën, ñadëfu ayëtu wapacëk: Wanës Wakasëk wante hnësëhnëdëmuno ña matina hnë vahnë. ¹² Gena ahnë yëdako ma harañëko, bare Yesu Këris yëtëndanëko.

¹³ Nkwëryërun ga nësëde gante nkeho nkeya mën ña ante nkobuho hnë ikwëtahn wasëwif ña. Njëtërun gante koroteyehnëdëfuho ðus cery sali Wënu ÿa do njëkëlehnëdëfuho rëkwehnu ka. ¹⁴ Hnë wati rac, ntëbëbuhëhniwo hnë ikwëtahn wasëwif hna vëjarënta mën wasëwif vëyabah. Ha, njawënëbuho namu warëm fu wã. ¹⁵ Bare Wënu ña tëhnakowo kobëri nte nkobuho nagila ña do, g'ipërëna dëwu ña, macëko soñe ryokuñëhnëdëwã. Do ante tükëko wati ña, ¹⁶ nējëkawo njëtëdanowa Aju soñe yiwu fëyañëhni vële wok vëyena wasëwif va. Awa, hnë wati rac wëla aryampo tējëlëwawohna nkabo ile rëfëko liwu ÿa. ¹⁷ Wëla Yerusalem hna dënk yilëwohna soñe hnulëfu vële ryënkweko nkeni vëfayik va. Bare tañ njibuho Arabi hna, tac vokañ Damas.

¹⁸ Tac, ante ndëcëko wabëhn watar ña, njibu Yerusalem soñe yëtëlëfu gë Piyer, do wafac ipëhw g'imbed ÿëwëlahnëbunëho. ¹⁹ Hnë wati rac nulëwañohna afayik ahañary; Sak fo nuhuho, aheryu Ahwëhn a. ²⁰ Ile herëndëmu ÿi toña ye, gena wamër. Wënu ña sedë ye. ²¹ Ga matëbu hnam umë yibu hnë waresiyo Siri do Silisi hna. ²² Hnë wati rac fop vëvë vacery sali vambë Yude va vëyëtëlowohna. ²³ Wanës ña fo nkwëryëdëniho ga nësëde: «Ale horoteyehnëdëhëfuno ÿa, fëyahnëd tame ikwëtahn nte njawëredëho tükwehn ña», ²⁴ do cëmbëdënihawo Wënu ña soñe lëmën ÿa.

2

Pol gë vëfayik vëÿëntañ va

¹ Tac, ga ndëcëk wabëhn ipëhw gë wahnah (14), më vokañ Yerusalem gë Barënas; njobunëhawo Tit fëna. ² Mbokabunëho kabi Wënu ña yëtëdanëkowo yiwu. Hnam, hnë humbar hunte varëbunëho fuhnë fo, nësëhnëbuhëhniwo vële fëlayik had vësankaf cery sali va Wanës Wakasëk wante fëyadëfuhëhni vële wok vëyena wasëwif va. Ñadëwohna ðoku ile libu kobëri ÿa hafo dol ÿi nke nafa këm. ³ Tit, nte yëbunëho ña, mama nkeho gërek, porosiñlohna dënk soñe káci. ⁴ Nkwajëla soñe háci ÿa nkeho kabi vële wok vëhwëtahnëna paryi rënkëko fagant fu. Njijëniho njëkëtehnani njëtahnëni gante ntidëni ntihëtahnëni ige afaya fu ka nte hnuñabun hnë ibëmënkël fu gë Yesu Këris ña; ñadëniho mbok ntinihëfu vëramp sariya. ⁵ Bare mañëntëfuniwohna vëÿi vahnë, wëla wati ryampo, soñe nko ayawënëhnanhiwo toña Wanës Wakasëk ña.

⁶ Age vële fëlayik had vësankaf cery sali va ye, ile nkeniho ÿa kwëhnana nafa soñe lëmën kabi Wënu ña yëkëdina ile nke ahnë. Vëÿi vahnë vëwënhnëlohna ñoñ ile harañëdëfuhëhni vahnë. ⁷ Nuni Wënu ña payëkowo yiwu fëyañëhni Wanës Wakasëk ña vële wok vëyena wasëwif va, gante payëkawo Piyer pëyahni wasëwif ka. ⁸ Ale lika Piyer afayik wasëwif, umë liko ami fëna afayik vële wok vëyena wasëwif. ⁹ Sak gë Piyer do gë San, vële fëlayik had vësankaf cery sali va, njavëtëni ðoku ile kwëtëhnahnëko Wën ÿa; më njelëhnënihëfu wëbák ña fëlalëfu ami gë Barënas tufahnahnëni nkehahn dahëse mañal yëbëlan fu. Koyëna, mañalëbunëho fuhnë fop soñe fuhnë yifu gë vële wok vëyena wasëwif, vëhni njini gë wasëwif. ¹⁰ Iñë ryampo fo ye ile tējënihëfuno ÿa: umë ye ryënkwëtandëfuni vëhañëhnañ vëvë cery sali lëñ hni va, do ami fëna umë ÿankahnëkowo lindu.

Pol nirañëha Piyer

¹¹ Bare ante tükëko Piyer Antiyos ña, nirañuhawo satën fo, kabi ntëntëdëho. ¹² Ani gë tükahnëdëni vële payëko Sak va, vële yawëñëk namu háci va, Piyer

gë vële wok vëyena wasëwif va tokëlahnëdëniho; bare ga təkëni vërac, pëgwëko pitandëhni, golohna tokëlahnëndëni, kabi ntakëkawo. ¹³ Wasëwif waÿëntaŵ wale hwëtahnëkawo Yesu ŵa tëfaryënihawo Piyer hnë nkeya meh ntëwu hna, hafo Barënabas fëna tëfënti nkeya tac!

¹⁴ Bare ga nubu vërefëna toña ile karanjëd Wanës Wakasëk ña, nirabuhawo Piyer tase vahnë fop lehnëŵa: «Ge wëjë ale ye sëwif ÿa, nufëru nkeya vële wok vëyena wasëwif va, awa hak kodu aforosinjëndëhni vële wok vëyena wasëwif va nufëni nkeya wasëwif?»

¹⁵ Fuhnë, wasëwif hnaginëkëfu, geyilënëhna vële wok vëyena wasëwif, geyilënëhna vëwën. ¹⁶ Njëtinek wapacëk, Wënu ña dehnëdilahna ahnë catëk kabi maŵëhnëk sariya Moyis, bare ntehnëdëha catëk kabi kwëtahnëka Yesu Këris. Fuhnë fëna gë ikwëtahn Yesu Këris ña njavëtinekëfu catinëk gena g'imaŵëhn sariya Moyis. Toña ye, Wënu ña dehnëdilahna wëla aryampo catëk kabi maŵëhnëk sariya Moyis ÿa.

¹⁷ Bare ge kwëtahninëka Yesu Këris soje ntehninëfu catinëk, do njavëtate vëwën yeyinëk had vële wok vëyena wasëwif va, umë ntehnëde bi Këris ÿa liyehnëdëhëfu wameh? Muk! ¹⁸ Age mbokanëbu sariya Moyis le ravëbu ÿa, ntiyadëfu ale wok tëfëna sariya. ¹⁹ Toña ye sariya ÿa njonëhniko icëm. Cëmëbu soje lëwu. Do tame ntidëfu fop ile hnëjëdëha Wënu ña. Gë Këris ÿa cëmëlahnëbun kërëwa hna. ²⁰ Nkoŵu yënëndu, bare gena ami wok yënëd, Këris ÿa yënëd hnë ami. Tame, nkeya mën mba vahnë ña, ankeya kwëhn g'ikwëtahn Ajë Wënu ña ye, umë ale ÿahnëko do yëdahnëk ntaŵary dëwu ña soje lëmën. ²¹ Dihëtëdä nafa ile ntinëhnëkëfu Wënu ña. Toña ye, ge sariya ÿa satënëd, awa icëm Këris ña kwëhnana nafa!

3

Sariya ma ikwëtahn

¹ Wuhnë vëvë Galasi vi, nambërun hakili! Mo ga havëku? Tufëmu wapacëk Yesu Këris pakiko hnë kërëwa hna! ² Uŵi rëy fo ÿadëfu alëkwawuno: g'imaŵëhn sariya ña bi nuŵarun Iyir Wënu ña ma g'ikwëtahn Wanës Wakasëk ña nke? ³ Hak kodun ahnambu hakili aki? G'iyir Wënu ña pëgwërunëho; tame ñadun bi afuhnawu gë wëfanka hun ŵa dënk? ⁴ Ile hnurun do yëtërun ÿi fop, kwëhnana bi nafa? Diyahnëlohna koyëna nke! ⁵ Gena bi Wënu ña njëdaku Iyir ña do ntid hnë ŵuhnë viÿë vifëmpëhnahnah? Soje ile ŵawëndun sariya ÿa bi ntid virac, ma kabi Wanës Wakasëk ña hwëtahnërun?

Ahnë catëdina gë sariya

⁶ Yëkëryina Abëraham: «Më kwëtahnëka Ahwëhn a Wënu ña do Ahwëhn a Wënu ña soje rac catahnëka g'Abëraham.»^{*} ⁷ Awa, tëfëka ayëtu iÿin: vële hwëtahnëka Wën va fo ye vëva Abëraham va. ⁸ Do fëna Vikerëh va mbiÿëk ga nësëk, Wënu ña catahnëdëha gë vële wok vëyena wasëwif va soje ikwëtahn dëw hni ña. Soje umë ye, pëyahnik Vikerëh hna Wënu ña ntehnëkawo Abëraham kobëri fo: «Soje hu ÿa ndëwadëfuhëhni wabulunda ña fop.»^{*} ⁹ Awa, vële hwëtahnëk va, Wënu ña ndëwadëhëhni had gë Abëraham ale hwëtahnëko ka.

¹⁰ Fop vële ntiyahnëk sariya ÿa catënëdëhëhni va hn'idëwan meh Wënu ña nkeni, kabi kerik hnë Vikerëh hna: «Meka ale wok tëfëdina kwëlëkwël fop ile herik kayëte sariya hna.»^{*} ¹¹ Do tək pac, sariya ÿa catënëdina ahnë haryënk Wën hna. Vikerëh va nësëk: «Ale satëk g'ikwëtahn nkod kwëlëkwël.»^{*} ¹² Bare sariya ÿa nëmpëlëk g'ikwëtahn inja. Vikerëh va më lehnëk: «Ale lik ile ntehnëk sariya ÿa, nuŵad

^{*} **3:6** 3.6: Wapëgwala 15.16   ^{*} **3:8** 3.8: Wapëgwala 12.3; 18.18; 22.18   ^{*} **3:10** 3.10: Divëta Sariya 27.26

^{*} **3:11** 3.11: Abakuk 2.4

uwám paryi wã.»[☆] ¹³ Këris ýa cosahnëk soje pehëtahnëfu hn'idëwan meh Wën nte njojëk sariya ña; maŵëk nke idëwan meh Wën nte rëfëkawo nuýayin ña. Vikerëh va pëyahned: «ale-wo-le hanëde hn'atëh* hna ale ryëwanik wëh ye.» ¹⁴ Rac nke koyëna soje vële wok vëyena wasëwif va nuýantahnini gë Yesu Këris idëwan përen nte ntehniko Abëraham njëdade ña. Awa g'ikwëhahn ña, nuýaden Iyir Ipacah nte ntehnëk Wën njëdahnëd ña.

Sariya gë ile ntehnëk Wën njëdadëha Abëraham

¹⁵ Vëyënta mën, yëkënefu ile ryëcëtað hnë duniýa li: ge ahnë a kahnëndëk akwëtëla soje wadëwu ña gante cañëk ka, ahnë kodina nkwaj watac ma nkwën inë. ¹⁶ Awa, Wënu ña ntehnëko ntinëhnëdëha Abëraham viyë viferën do gë ale hnagëde hnë umë ýa.[☆] Vikerëh va dehnëna: «gë vële hnagëde hnë umë va», had wëjë lehnëk vahnë vëyabah ye, bare «ale hnagëde hnë wëjë», umë fëhnëtanëd aryampo fo ye: umë ye Këris ýa. ¹⁷ Awa, ile hnësëhnëdëmu ýa, umë ye: Wënu ña gë Abëraham kahnëndëko akwëtëla ntëwu ña ten, tac, ante nuýako kwëtëla ña wabëhn wakeme wahnah gë wafëhw warar ña (430), tükiko sariya Moyis ýa. Bare wëla toye kodina ñaýët nafa akwëtëla ña do ntihët ile ntehnëkawo Wën Abëraham ýa. ¹⁸ Ge gë sariya ýa nuýade dëw ña, awa godina gë ile ntehnëkawo Wën Abëraham ýa. Bare gena koyëna. Soje akwëtëla ña njëdëka Wënu ña Abëraham dëw ña.

¹⁹ Awa, ye yeho doku sariya Moyis ýa? Nkwëniko soje vankeya vameh vahnë hafo tiki ale hnagëde hnë hnënk Abëraham ýa. Soje lëwu ýa ntiko Wënu ña ile ntehnëkawo Abëraham ýa. Iyi sariya, wamëleka yëtëndanëkawo Moyis do umë yeho ahnësëhn vahnë ýa. ²⁰ Bare ante kwëtëledëniho Wënu ña gë Abëraham ña, Wënu ña balëlawohna gë ahnësëhn; paryi nke Wënu ña, umë fo hahnëndëko.

²¹ Tame, sariya Moyis ýa nkwajëk bi ile ntehnëka Wën Abëraham ýa? Muk! Ge sariya ile kahnëndëk Wën gë Moyis ýa kokënd njëdahni vahnë va uwám paryi wã, awa ahn'a ntehnëde sariya ýa kod catëna. ²² Bare gena rac. Vikerëh va tufahnëd duniýa ýi fop hnë imëk wameh hna nke soje Wënu ña ntihahn ifërën ile ntehnëkawo Abëraham ntinëhnëdëhëhni vële hwëtahnëka va soje ikwëtahn dëw hni Yesu Këris ña.

²³ Ani gë tükahnindo Këris ýa, umë ale rëfëko kwëtahnin, sariya ýa likëfuno vëramp, hafo hale njëtëndaninëkëfu ikwëtahn tac. ²⁴ Koyëna sariya ýa yeho had ayëka fu ýa hn'inkaw nte fabarëkëfu Këris hna, catënahninëfu g'ikwëtahn. ²⁵ Tame, Këris tükik, tëfëka kwëtahnina; goyilënëhna hn'iyëka sariya hna.

²⁶ Fop vutah Wën yerun soje ikwëtahn hun Yesu Këris ña. ²⁷ Wuhnë fop njaryirun tufahnahni gë Këris ýa nkerun, umë sudarun. ²⁸ Tame wuhnë fop aryampo yerun hn'ibëmënkël gë Këris. Soje umë ye sëwif ma ale wok gena sëwif gona, aramp ma ale ye afaya gona, asan ma asëval gona. ²⁹ Do ge Këris ýa hwëhnëku, awa vëva Abëraham va yerun do nuýadun idëw ña gante ntehnëk Wën ka.

4

Vutah Wën

¹ Awa, ile hnësëhnëdëmu ýa, umë ye: ge ale rëfëka ntëw ýa fatah fo wok, umë vëhnëmpëlëna gë aramp, mama nkehahnëk umë ale hwëhnëk fop ýa. ² Tëfëka maŵëhnëhni vële wënkëka umë gë vilëwu va hafo tük wati ile kahnëndëk rëmu ýa. ³ Koyëna nke soje lëw fu ýa fëna. Kobëri ña had vutah nkeyinëko, wënamu wavë duniýa wi likëfuno vëramp. ⁴ Bare ante tükëko wati le kahnëndëk Wën ýa, payikawo Aju: naga asëval, do maŵëko nke hnë imëk sariya Moyis hna. ⁵ Njijëko

☆ **3:12** 3.12: Soje Walevi 18.5 * **3:13** 3.13 Ale-wo-le hanëde hn'atëh: Mëntëndëlehnik gë kërëwa ýa. (Divëta Sariya 21.22-23) ☆ **3:16** 3.16: Wapëgwala 12.7

soŋe pehëtēhni vēle tampēko sariya va, do kolahnin nkeyin vutah Wēn. ⁶ Soŋe tufahnahn vutah vuntēwu yerun, Wēnu ŋa cañetik Iyir Aju ŋa walawāry walēw fu hna, Iyir nte ryekayehnēdēhēfu: «Apa! Rēm mēn!» ⁷ Koyēna, ale-wo-le hnē wūhnē gona aramp, bare fatah Wēn ye; do kabi vutah vuntēwu yerun, Wēnu ŋa njēdadēhu idēw nte wārunik soŋe vutah vuntēwu va.

Uryēnah Pol soŋe vēvė Galasi

⁸ Kobēri ŋa, yētēlunawohna Wēnu ŋa do vēramp wamēn wale wok gena wamēn paryi yerunēho. ⁹ Bare tame njētērunēha Wēnu ŋa, do Wēnu ŋa yētēku ntēbu dūs. Awa, hak kodun avoku aŋawēhnēndu wēnamu wale wok kwēhnana imēk gē nafa? Vēramp vēlēw hni bi yadun avokawu? ¹⁰ Ntēnēnerun dūs wafac wēryampo gē wadepera wēdampo gē wēwati wēryampo do gē wabēhn wēdampo!*

¹¹ Nkehahnānēko antē ambēr mēn ŋa nke nafa kēm soŋe lēw hun ŋa!

¹² Vēyēnta mēn, kēlamu geryin afaya had ami; gena bi gwēcētabu yewu had wūhnē, vēle wok geluhna hnē sariya hna? Kobēri ŋa ŋoñ diluhna ile lavēko. ¹³ Njētērun, soŋe ile resēbuho ŋa wohahnēbuho ŋal hun hna tac fēyawu Wahnēs Wakasēk ŋa ryēnkeweryēnk wā. ¹⁴ Imbahn mēn ŋa gwamēlohna njēki, bare kehalunohna, kayahnēluhna fēna g'ami. Bare kacarunēhowo had mēleka Wēn ma had Yesu Kēris dēnk. ¹⁵ Natēkuno dūs! Kodēfu hnēsēhnu ŋi cedeya: ge kokēndunēho alokētawu vinkēr hun vi ayēdawuno, ntikēndunēho. Ye lē fēlaku tame? ¹⁶ Aŋēw hun bi yebu kabi toña ŋa fēyadēmu?

¹⁷ Vahnē vēle wāyēmpaŋendēhu vi ŋadēni dūs nuŋanihu, bare iña dēw hni ŋa yivēna. Pitēndēlehnēnihēfu ŋadēni soŋe ayehahnu gē vēhni. ¹⁸ Njivēk iña dūs ŋa ge fērēnak yadu. Do iña tac nte hwēhnarunēho nte nkelahninēko ŋa tēfēka aworyeru kwēlēkwēl. ¹⁹ Vutah mēn, mbokēbu horotēndu g'ahawāry soŋe hun ŋa, had asēval hnagēd, hafo pac padēku nkeya Kēris ŋa. ²⁰ Ŋakēndēbu dūs nkelahnin hnē iŋi wati soŋe hnēsēhnu nēsa njamah. Pēmpēhnānēko dūs soŋe hun ŋa.

Soŋe Agar gē Sara

²¹ Pēyaryino, wūhnē vēle pecehnēk ayewu hnē imēk sariya Moyis vi, gwēryēdīluhna bi ile kerēk Moyis ŋa? ²² Hnē kayēte wanēs Wēn hna kerik: «Abēraham vucan vuki nuŋako: fēndampo gē Agar nte yeho aramp ŋa, fēñēntaŋ fa gē Sara nte yeho asēvalu ŋa.» ²³ Fandēnkeweryēnk wā hnē iña asan g'asēval nagiko, bare fakigēna fa soŋe ile nēsēko Wēnu ŋa nagahniko.

²⁴ Watac nke ile pēhnētanēd: vēyi vēsēval vēhi, had vakwētēla vaki nkeniho. Agar ye had kwētēla mbē Kuŋ Sinayi ŋa, hn'ile njēdakawo Wēnu ŋa sariya ŋa Moyis. Umē hnagēdēhēhni vēramp va. ²⁵ Agar ye Ikuŋ Sinayi nte ye Arabi ŋa. Do fēna umē fēhnētanēd inaŋ Yerusalem bē tame ŋi. Umē aramp ye gē vēle lēdēk hnam va had gante nke Agar gē vutah vuntēwu va. ²⁶ Bare Yerusalem vē g'ambin ŋa gena aramp do umē ye hnēm fu ŋa. ²⁷ Vikerēh va pēyahnēd:

«Natēryiŋi, wējē asēval ale wok kwēhnalihahna fatah! Dekary uhnatah wā, wējē ale wok yētēlihna ulav donk hnag!

Wējē ale ravik a, vutah hu va yabēd dūs ntēbini vutah asēval ale hwēhnaka asan.»

²⁸ Do wūhnē, vēyēnta mēn, vutah Wēn yentirun had Isak, gante ntehnēkawo Wēnu ŋa Abēraham ka. ²⁹ Awa fante hnagiko hnē ŋahnēl asan gē asēval, kēm fo ntidēhawo fante hnagiko gē Iyir Wēnu ŋa, do koyēna nkok ha gaki.† ³⁰ Awa, ye ntehnēk Vikerēh va? Mē lehnēk: «Daryehna asēval aramp aŋi g'aju, kabi aju asēval

* **4:10** 4.10 Pol nēsēd soŋe viyē vile ntidēniho wasēwif wā do vile wok tēfēlahna maŋēni vēvė Galasi va. † **4:29** 4.29 Awa fante hnagiko hnē ŋahnēl asan gē asēval, kēm fo ntidēhawo fante hnagiko gē Iyir Wēnu ŋa, do koyēna nkok ha gaki. Soŋe ile ryēcētak fagant Isēmayel gē Isak rēfētayik ani. (Wapēgwala 21.9)

aramp aŷi tēfēlahna nuŷanti idēw̄ ajē asēval ale wok gena aramp aŷi.»‡ 31 Awa, vēŷēnta mēn, fuhnē geyilēnēhna vutah asēval aramp, vutah asēval ale ye afaya ŷa yeyinēk.

5

Igo afaya

1 Soŷe ige afaya ŷa pehētēkēfu Kēris ŷa. Awa, yaŷēnaryin! Antē aŷaŷu avokawu aŷabiwu gē vankēnca utamp!

2 Nēparyino! Ami, Pol, ntehnēdēmu: ge háci ŷa hwētahnērūn, awa Kēris ŷa bokēdīna kwēhna nafa soŷe hun. 3 Do mbokēdēfu hnēsēhnu wapacēk: asan ale-wo-le ŷad káci, sariya ŷa fop rēfēka ntēnēn. 4 Wuhnē vēle yēkēlehnēd asatu haryēnkWēn hna gē sariya ŷa, pitēlērūn gē Kēris ŷa; goryaryēluhna ile njēdākuno Wēn hnē Kēris ŷa. 5 Bare fuhnē, Wēnu ŷa hwētahnēbun ntid sat fu haryēnkWēn; napēdēfun rac gē idema Iyir Ipacah iŷa. 6 Ale ye hnē bēmēnkēl gē Yesu Kēris hna, kácik kácina umē kwēhnana nafa! Ihwēhn nafa ŷa, umē ye: ikwētahn nte rufahnik g'īnal ŷa ye.

7 Gwēr kahnētarunēho! Awa mo yēdēhnēku nkaŷ ŷa soŷe memaŷehnahnu arēfu toŷa ŷa? 8 Ile porosiŷēdēnihu vahnē ŷi matina hnē Wēn le rēhnaku hna! 9 Ntehnēde: «Levir toyē matēndēd fop ile hnēgwik ŷa!»☆ 10 Ami, Ahwēhn a njēdako ikwētahn soŷe hun ŷa: pacēko nahadun gē ami ki. Awa ale-wo-le waŷēmpaŷendēhu ŷa, piniŷēde, gante-wo nke ka. 11 Do ami, vēŷēnta mēn, tēfēka kácini catahnēni bi woŷu haraŷēndēwēhni vahnē va? Ge koyēna nkekēnd, gokēnda horotehnēndewu? Wati rac vahnē va davakēndilēhnihna g'ami kabi rēkakēndēwohna fēyahndēdu Kēris ŷa cēmēk kērēwa hna. 12 Vēle waŷēmpaŷendēhu soŷe háci va arabi ntēpētani fop vēhni dēnk!

13 Wuhnē, vēŷēnta mēn, macirun soŷe ayewu afaya, bare iŷi ge afaya, antē njēdaŷu fere alihahnēndu ile ŷad ikihn vahnē nte ŷatik mbahn hna! Geryin vēryokunēhnēl gē iŷa ŷa. 14 Sariya Moyis ŷa fop hn'aŷi kwēda fo pankēlēk: «Ūahnēryehna aŷēnta hu ŷa had wējē dēnk.»☆ 15 Bare ge ŷarēlēdun do asemēlēndu, awa kwētēryin hakili, ge gena umē mbēvehnēlēdun.

Imbahn gē Iyir

16 Awa wēli ile lehnēdēmu ŷa: tavēryina Iyir Ipacah iŷa njasary duniŷa hun ŷa, koyēna, tēfēdiluhna ile ŷad ikihn vahnē nte ŷatik mbahn hna. 17 Viŷa vitac wētēd g'ile ŷad Iyir Ipacah iŷa, do Iyir Ipacah iŷa mētēdēni g'imbahn iŷa; ŷēwēlēni dūs, soŷe umē ye kodiluhna aliwu ile ŷadun ŷa. 18 Bare ge Iyir Ipacah ŷa yasaryēdēhu, goluhna hnē imēk sariya hna.

19 Tēk nunde dūs ile ntiyēhnēdēhēfu ikihn vahnē nte ŷatik mbahn hna: ndakēntal nte ŷēwēk Wēn gē nkeya kayah do gē tonkah, 20 icēmb ile wok gena wēn paryi, gē akavēla, gē iŷēw vēŷēnta hni, gē wasonko, gē iŷēwary, gē iyap, gē iŷa dēb vēŷēntaŷ, gē icēnkWēndēlehn do pitēndēlehn vahnē; 21 iŷa ile kwēhnēni vahnē, use uŷen dēcēt, itok dēcēt do viŷē vihaŷary vile wēntēlēk gē viŷē ki. Awa tame kwētēryin hakili soŷe waŷi gante nēsēhnēmuno kobēri ka: vēle lid koyēna va vēhnuŷadīna ŷēwa Inaŷ Wēn hna.

22 Bare wēli ile nagēd Iyir Ipacah ŷa ahnē hna: iŷa ŷa ye, gē uhnatah ŷa, gē yam ŷa, gē dūŷēna ŷa, gē iguk ntaŷary ŷa, gē ikwēhna nēf ŷa do gē ikwētahn ŷa, 23 ipērēna ŷa do gē ipēla nkaf ŷa. Sariya ŷa ŷēwēlēhnihna vēle ye aki va! 24 Vēle kwēhnēk Yesu Kēris va pakēni kērēwa hna fop ikihn vahnē nte ŷatik mbahn hna gē

‡ 4:30 4.30 Yēkēryin iŷi yēb Wapēgwala. 21.10 ☆ 5:9 5.9: Matiye 13.33 ☆ 5:14 5.14: Soŷe Walevi 19.18

fop viña vidēwu va. ²⁵ Age gē Iyir Ipacah ɲa njēnēden, maŵēnēfu njasaryēndēfu. ²⁶ Antē naŵēnanden soɲe viŷē vile wok kwēhnana nafa! Antē conkēnden! Antē iñēwary nke yēbēlan fu!

6

Idemal

¹ Vēyēnta mēn, ge ahnē pēlayik ga ntētēd, ŵuhnē vēle njasaryēd Iyir Wēn va bokaryēryina hn'ankaw̄ pērēn hna; bare tēfēka nke gē wanēs wanēɲah. Kwētēryin dūs hakili, antē aŵaw̄u yēkēhnahn ɲa ŵuhnē fēna. ² Demalēryindēn ŵuhnē fop: do koyēna, maŵēhnēdun sariyaKēris ŷa. ³ Age ahnē ntiyahnēka iñē nke, awa gel iñē, nkaf ntēwu ɲa dēnk tokak! ⁴ Arabi ale-wo-le pēcēta wapacēk gante ntid̄ ka doku ile kwētēhnahnēka Wēnu ɲa. Ge nēɲahnēka gē watac, awa tēfēka nēɲahna minu fo, hara mēntēndēlehnēna g'ile ntid̄ēni vēyēntaw̄ va. ⁵ Ha, ale-wo-le sah lēwu ŷa rēfēka nti.

⁶ Arabi ale haraɲēde wanēs Wēnu ɲa caha ale haraɲēdēha ŷa fop ifērēn ile kwēhna ɲa.

⁷ Antē arokayiwu: Wēnu ɲa yafaɲēdena. Ahn'a ile nađēk ŷa mbarēpēd. ⁸ Ale hnađēk soɲe natēndan ile hihnēk mbahn dēwu hna, ahnē arac icēm iɲa mbarēpēd; bare ale hnađēk soɲe hnatah Iyir Ipacah ɲa, ahnē arac uwām sēr ŵa mbarēpēd. ⁹ Dindēnēfu ufērēn hara cilētayilēnēhna; kabi ge cilētayilēnēhna, mbarēpēden ge wati ŷa tēkēk. ¹⁰ Awa, hnē wafac wale wokēfu duniŷa li, dokunēnēfu soɲe ufērēn vahnē fop, do kas soɲe vēle vankinēk kwētahn va.

Wanēs watēkwa

¹¹ Tame, yēkēryin viɲi viker vicankaf, gē wēbāk mēn ɲa dēnk kerēhnēryidēmu!

¹² Vēle forosiɲēdēhu aháciwu va, vahnē vērac ñadēni naŵēnahnēndēni háci hun ŷa. Iryampo le ñadēni ŷa, umē ye: kehahnēni antē korotehnini soɲe ikaraɲ vahnē icēm Kēriskērēwa hna. ¹³ Vēle forosiɲēdēhu aháciwu va vēŵawēhnēna vēhni dēnk sariya Moyis ŷa! Naŵēnahnēndēni fo ñadēni aháciwu. ¹⁴ Ge ami ye, icēm Ahwēhn fu Yesu Kēris kērēwa hna fo hnaŷēnahnēdēfu; kabi, rac liko had viŷē vivē duniŷa vi cēmēk soɲe lēmēn, do ami fēna, had cēmēbu soɲe viŷē vi duniŷa vi. ¹⁵ Háciru kácilihna umē fop kwēhnana nafa! Ihwēhn nafa ŷa, umē ye arabi Wēnu ɲa ntifu g'ahaw̄ary. ¹⁶ Soɲe Isērayel ŷa, bulunda Wēn ŷa gē fop vēyēntaw̄ va, ŵuhnē vēle rēfēd iŷi siyab va, arabi Wēnu ɲa maŵēryanēhnu yam ŷa gē kaŷēhnahn dēwu ɲa.

¹⁷ Tame, antē ahnē mbok njonēhne ryēñah, kabi vandag vante hnuŷabu soɲe Yesu va yeho mbahn hna.

¹⁸ Vēyēnta mēn, arabi ipērēna Ahwēhn fu ŷa Yesu Kēris nke gē ŵuhnē! Amina.

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Efes Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol hërëhnëkëhni anji kayëte vële hwëtahnëk hnë nkol Efes hna. Bare vikerëh vicër vindawñ hn'inji kayëte nësëna soñe Efes. Mpëd umë ÿak kayëte ñi cahini vëvë vacery sali vajabah vamb nkal Asi Toy va fop. Anjiko Efes hna wati nte njasëdëho nkañ ntëwu kigëna ña (Vantiyehn 18-20) do wati nte mbokako rarëna ña añëwëko hnam wabëhn watar. Akerëk mpëd wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë ryawñ gë bëhn wafëhw imbëd gë ryawñ gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa).

Pol kerëk anji kayëte gante ndënkwëtehnahnëdëhëhni vële hwëtahnëk va bi vëhni mo yeyinëk paß gë Këris. Fop kayëte ñi nësëd ibëmënkël fu gë Këris ña do karanëdëhëfu ibank nte rëfëka kwëhnaln gë umë. Iyir Ipacah ña ryemadëhëfu ñahnëlënden do mawëhnlënden: ten wäsëwif wã gë vële wok vëyena wasëwif, tac yëbëlan fop vële hwëtahnëk hnë cery sali va, yëbëlan vësëval gë vësan hni, vutah gë warëm hni do gë vëramp gë vële hwëhnëkëhni.

Pol nësëd soñe doku Sintani ale yëkëlehnëd tavëtehnëni vahnë va inji bëmëkël. Akaranëdëhëfu hak mëtaryëden iÿi wët hn'ile njëdadëhëfu Wën viwëta: toña, usatah, fanka pëyahn Wanës Wakasëk, ikwëtahn, ipëh. Antëhnëdëhëfu njëfayin wati-wo-wati.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: uyas, ile soñiko, fanka.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Ibëmënkël wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif Këris hna (1.3-3.21)

Ibëmënkël bulunda vële hwëtahnëk hna (4.1-6.9)

Ibëmënkël vële hwëtahnëk

Wët ikwëtahn (6.10-20)

Simpaÿi rëkwa (6.21-24)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, ale ye afayik Yesu Këris kabi Wënu ña ÿak koyëna, kerëhnëdëmu wühnë vëfacah do vële hahnëndahnëka Yesu Këris: ² Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

³ Cëmbënëfuna ale ye Wën gë Rëm Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris! G'ibëmënkël fu gë Këris ÿa ndëwak vintawary vidëw fu va gë fop wadëwara wadëwu wade watik mbin hna. ⁴ Ani gë ntihahnënd duniÿa ÿa Wënu ña rëko tëhnafu, g'ibank fu gë Këris, danko nkehahnin vëfacah do vële wok vëhwëhnana dahëse wëh haryënkw lëwu.

Hnë inahn hna, ⁵ rëko tëhnafu nkeyin vërahu gë fere ibank fu gë Yesu Këris. Rac ye ile ñadëho Wënu ña do pëhnako nti ⁶ danko cëmbinëhna soñe ipërëna camah dëwu nte njëdakëfu aki fo hn'ibëmënkël fu g'Aju aÿahnik a! ⁷ Hn'ibëmënkël fu hna gë umë, gë sat lëwu ÿa pëhëtinëkëfu, tavëhëninëkëfu wameh fu ña. Aki Wënu ña tufahnëk had gante naÿëk ipërëna dëwu ka. ⁸ Njëdakëfu dus ipërëna tac do ntik rac gë fop yasery do hakili fërën. ⁹ Ha, njëtëndanëkëfu ile ñadëho ÿa, ile soñiko ÿa, ile pëhnako, hnë pëhëna dëwu hna, nti hnë Këris hna. ¹⁰ Ile pëhnako ÿa ntiyëhnëd ge wati ÿa padëk: rac ye barëp hnë asankaf aryampo fo, Këris, fop vile yehëhna mbin hna do nkal hna.

¹¹ Hnë ibëmënkël fu hna gë umë, nuŷabun lëw̄ fu ŷa, gante pëhnako Wën ka. Rëkëf ntind fop kabi pëhnako do ñak koyëna ¹² d'anko icëmb ntëwū ña njëwi soje fuhnë vële ryënkwek hwëtahnëka Këris va.

¹³ Wuhnë fëna, ante nkwëryërun wanës toña ña, Wanës Wakasëk wante fehëtëku ña, kwëtahnërunëha. Hnë ibëmënkël hun hna gë umë, wuhnë fëna njëdayirun iyavëta ile ntëhnëkuno njëdadëhu ŷa, iyavëta rac ye Iyir Ipacah ña. ¹⁴ Umë ye sah ryënkweyënkwe hnë idëw̄ nte hnapëden hafo nuŷayin fop ile ntehnëko Wënu ña njëdadëhëfu. Iŷin fop soje icëmb ntëwū ña njëwi ye.

Iyëfa Pol soje vëvë Efes

¹⁵ Soje rac ye, ami fëna, kobëri ga nkwëryëbu ga nësëde soje ikwëtahn hun ña hnë Ahwëhn fu Yesu do inahn hun vëfacah fop ña, ¹⁶ camehnëdëfuha kwëlëkwël Wënu ña soje hun ŷa. Anahadëmu wayëfa mën hna. ¹⁷ Tëyëdëfuha Wën Ahwëhn fu Yesu Këris ŷa, Rëm le hwëhnëk icëmb ña, njëdawū iyir yasery g'itufëhnahn nte yëtëndanëdëhuna Wënu ña. ¹⁸ Tëyëdëfuha ntancën wahakili hun w̄a gë humpen Iyir Ipacah ña, soje ayëtu itama nte njëdaku imac ntëwū ña, g'uvetak icëmb ntëw̄ dëwū ña, antëw̄ nte cahëdëhu gë vëfacah vëyëntaw̄ va, ¹⁹ do gë fanka samah lëwū soje fuhnë vële hwëtahnëk va. Fanka farac ye fale ²⁰ vokaryika Këris fagant vësëm do ntañënda farëhw lëwū hnë mbin hna, ²¹ cëpëk inaw̄ ña fop, cankaf, fanka, gë fop uwëka do fop wamac wale hode maci hnë iyi duniya bare fëna duniya ile yejék yi. ²² Ha, Wënu ña hwëtëk fop hnë wakwër Këris hna. Umë ale sëpëk fop, Wënu ña njëdahnëka nke nkaf Cery Sali ña. ²³ Vële hwëtahnëk va ye mbahn Këris ña, do Këris hnë vëhni ntëdëk; padënekëhni fop, umë ale fadëned fop.

2

Uwám ule njëdahnëd Këris

¹ Do wuhnë, kobëri ña mawëhnëluhnahna Wënu ña, walaŷary hun w̄a cëmëko soje wameh hun ² wante yasahnëdunëho kobëri ña. Atëfëtalahnëdun vantiyehn vahnë vële ye duniya li. Amawëhnëdunëhawo asankaf wafanka wawëh wale ye ambin. Ayi asankaf ye iyir meh ale ryokuñëd aki hnë vële wok vëwawëhnëdilahna Wën va. ³ Fuhnë fop nkeyinëko had vëhni, ankentinëkëfuno gante ñad ikihn vahnë nte watik hnë mbahn ka, antidenëho gante ñad vimbahn fu ka do wahakili walëw̄ fu ka. Soje ile yeyinëko ŷa, akëbënyehninëkëfuno korotin kitij Wënu ña had vëyëntaw̄ va.

⁴ Bare Wënu ña, soje ikaŷëhnahn cankaf ntëwū ña g'inahn cankaf nte ñahnëkëfu, ⁵ fuhnë vële sëmëko gë wadënt wadëw̄ fu ña, njëdakëfu uwám w̄a gë Këris ŷa — ipërëna Wënu ña fehëtëku. ⁶ Hn'ibëmënkël fu gë Yesu Këris hna, mbëhnëndëhnëkëfu ndampo fo do ntañëndëkëfu mbin hna. ⁷ Koyëna ntik d'anko tufëhni vahnë vëvë cahn va ipërëna camah g'uhnëfak ule kwëhnahnëkëfu hn'ibëmënkël fu gë Yesu Këris. ⁸ Kabi, g'ipërëna Wënu ña pehëtirun, gë fere ikwëtahn hun. Rac matina hnë wuhnë, uyëd Wënu ña ye. ⁹ Rac matina hnë vantiyehn, d'anko ahnë antë kumanënd. ¹⁰ Ha, umë yahanëkëfu; hn'ibëmënkël fu gë Yesu Këris, antikëfu d'anko ntihahnin vantiyehn vapërën vante këbënanëhnëkëfuno kobëri ña Wënu ña, d'anko njasënden koyëna.

Fop mbëmënkëlinëk gë Këris

¹¹ Soje rac, dënkwe'taryin waji: kobëri ña, wuhnë vële wok geluhna wasëwif hnagihna; wasëwif w̄a macëdënihu vële wok «vëhácina» vëhni mëcadëni vëhácik soje ile ntik vák ahnë mbahn dëw̄ hni hna. ¹² Hnë wati rac ñawërunëhawo Këris, gentahnilunohna gë bulunda Isërayel ŷa, vëhneh yerunëho hnë vakwëtëla gë Wënu ña, nkerunëho duniya li gë itamahn këm do gë Wën këm. ¹³ Bare gaki, soje

bëmënkël hun gë Yesu Këris ÿa, wuhnë vële yeho kobëri ña ñawët, sat Këris ÿa pañëndajëku.

¹⁴ Ha, umë dënk ye yam lëw fu ÿa: mbëmënkëndëlehnëkëhni wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif. Apërëkanëk kece ile fitëndëlehnëkëhniwo ÿa: kece rac ye iñewël. Gë sadëha mbahn dëwu ña ¹⁵ sariya ÿa g'ile tÿyëk ÿa gë vakwëda vantëwu va goryaryëlohna nafa. Antik aki gante kod nti hahn hnë umë wasëwif wã do vële wok vëyena wasëwif, ahnë hasëk aryampo fo, do koyëna nti yam ÿa, ¹⁶ do konjëndëlehnëhni gë Wënu ña vëhni vëhitak hnë mbahn ndampo fo, g'icëm ntëwu kërëwa hna do koyëna ndaw ñewël ña. ¹⁷ Anjijëk pëyawu yam ÿa wuhnë vële ÿawëko va gë vële rëhako va per. ¹⁸ Kabi, hnë bëmënkël fu g'umë hna, fuhnë fop, wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif, kodën pëñayinëhna Rëm ÿa, hnë Yir ndampo fo.

¹⁹ Aki, goluhna vëhneh ma vële ryëcalëd; bare nkentahnirun hnë bulunda vëfacah hna, wuhnë ye tere Wënu ña. ²⁰ Nkerun cery yëryik do vëfayik va gë wakila ña ye sah ryënkwerÿënkwe ÿa, do Yesu Këris umë dënk taka ndënkwerÿënkwe ye. ²¹ Hnë umë cery ña fop ñawënad do matëndad nke cery pacah hnë Ahwëhn. ²² Hn'ibëmënkël hun hna g'umë, wuhnë fëna, nkerun ndampo fo cery nte yëryëde soñe ayewu ÿëwã Yir Wënu ña.

3

Doku Pol pab gë vële wok vëyena wasëwif

¹ Soñe rac njëfadëfuha Wënu ña, ami Pol, ale sëdik kabi doku Yesu Këris ÿa lidëfu, danko ryemahnu wuhnë vële wok geluhna wasëwif. ² Akwëtahnëbu paryi nkwëryërun doku ile kwëtehnahnëko Wënu ña liwu, hnë fërënak lëwu hna, gante kod ntinëhnahnu ile ñad ÿa. ³ Ha, Wënu ña pidëtëko vinkër va soñe njëtëndano ile ñad nti sowïk ÿa, had gante kerëhnëmu ki gë wanës wante wok yaßëna. ⁴ Age karajërun rac, kodun ahamahnu hafo bi ne njëtëbu ile sowïko do ntik Wënu ña Këris hna. ⁵ Kobëri ña, Wënu ña tufëliwöhna vahnë va iÿin ile sowïko. Bare gaki antik Iyir ña tufëhni vëfayik vëfacah vëlëwu va do gë wakila wadëwu ña. ⁶ Wëli ile pëhnëtanëk viÿë vile sowïko va: gë fere Wanës Wakasëk ña, vële wok vëyena wasëwif va kwëhnani antëw ndampo fo gë wasëwif wã, nkeni mbahn ndampo fo do nkentahnini ndampo fo hnë ile ntehnëko ntinëhnëdëhëhni hn'ibëmënkël ntëw hni gë Yesu Këris hna.

⁷ Wënu ña, hnë ufërënak lëwu hna, g'antiyehn fanka falëwu fa, njëdako yewu aryokunëhn Wanës Wakasëk. ⁸ Ami, ale ÿak vak hnë fop vëfacah hna, nuÿabu untënah fëyaawuhni vële wok vëyena wasëwif va uvetak va Këris le wok pudina ⁹ do yëtëndanëwëhni vahnë va fop gante ntiyëhnëd Wënu ña viÿë vile pëhnako nti do sowïko kobëri kantëm hnë umë, ale liko fop vile ye va. ¹⁰ Do ntik rac, danko, gë fere cery sali ña, fop vële hwëhnak cankafo do wëka ambin hna mëk njëtëni usery Wën gë fop wasifa walëwu wã. ¹¹ Hnë vëÿin fop tëfëk nahan mbë kantëm ntëwu nte ntiyëhnëk hnë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa. ¹² Hn'ibëmënkël fu gë Këris, gë fere ikwëtahn fu hnë umë, kodën pëñayinëhna Wënu ña g'idëkëna fop. ¹³ Soñe wañi fop, muntadëmu, antë aresawu wahorot wale horotëdëfu soñe hun; umë ye icëmb hun ña.

Uyëfa soñe vëvë Efes

¹⁴ Soñe rac ye andëkwëhnëdëfu haryënkwe Wën Rëm, ¹⁵ ale yëdahnëk wãc watere wabë g'ambin gë nkal. ¹⁶ Ha, atëyëdëfuha ñawënu gë fanka mbery hun hna gë fere Iyir ntëwu ña, had gante naÿëk uvetak icëmb ntëwu ña. ¹⁷ Koyëna, Këris ntëdëk hnë wasakahn hun hna gë fere ikwëtahn ña, afëlu vënkahn hun va do ayëru fop uwám

hun w̃a hn'ijahn hna, ¹⁸ akwēhnadun aki fanka awēryahnu, gē fop vēfacah va, ile ye iyank, iyáry, iyihn do itēw̃ ijahn Kēris ŋa. ¹⁹ Ha, ayētu ijahn Kēris ŋa nte ryēcētađ fop uyēt, đanko ayewu vēfadah had gante paděk Wēn ka.

²⁰ Wēnu ŋa, gē fanka falēw̃u fale ryokuŋēđ hnē fuhnē, kođ nti ntēbi vile ryēyēdenēha va ma vile hnahaden va, ²¹ icēmb ŋa nke gē umē hnē cery sali do hnē Yesu Kēris hna, soŋe walape w̃a fop, dol do gē kantēm. Amina.

4

Imac bēmēnkēl hnē cery sali

¹ Soŋe fop vēỹin dēnk, ami, ale sēđfik kađi đoku Ahwēhn a lidēfu, ankaŷētađēmu: yasēryin had gante macēku Wēn ayasēndu. ² Geryin vēle wok vēhumadina, vēnēŋah do vēryuñēnak; mēnkwēlēryin ijahn hna. ³ Kamēnaryin aworyeru bēmēnkēl nte w̃atik Yir hna gē fere yam ŷa. ⁴ Mbahn ndampo fo do gē Yir ndampo fo yehēhna, do fēna Wēnu ŋa macēku ahwēhnawu tama ndampo fo; ⁵ Ahwēhn aryampo fo, ikwētahn ndampo fo, yaryi ryampo fo; ⁶ Wēn hu đampo fo do Rēm fop, ale sēpěk fop, fagant fop do hnē fop.

⁷ Ale-wo-ale nuŷak ipērēna Wēnu ŋa had gante yēđahnēk Kēris ka. ⁸ Soŋe umē ye ntehnik Vikerēh hna:

«Kayěk yaŋ,

anjokēhni vēfēlayik,

njēđakēhni wayēđ vahnē va.»[☆]

⁹ «Kayěk», ye pēhnētanēk, ge gena cēlik fēna hafo gēđ nkal li? ¹⁰ Ale sēlik ŷa, ye ale hayěk cēmēt fop vambin vi, đanko pēbēnah fop. ¹¹ Do wayēđ wale njēđakēhni vahnē va ye: vēfayik, wakila, vēfēyahn Wanēs Wakasěk, vēharay do vēle heryđēhēhni vēle hwētahnēk, ¹² đanko kēbēnahninēhni vēfacah va gante ntihahnēđēni đoku soŋe njaŷēnahneni mbahn Kēris ŋa, ¹³ hafo mēkin tēkēnin bēmēnkēl kwētahn hna fop ndampo fo do hnē uyēt Ajē Wēnu ŋa, untaf hn'ikwētahn, do inaŷ padah Kēris.

¹⁴ Aki gođenēhna had vutah, vunte mpaloyēđ wavonkēlo wēnka do vile kēryēđ sēl fop wasifa karēŋa, vunte tokani vahnē va soŋe cēvehnēnihēhni hn'idēnt. ¹⁵ Bare, ge nēsēbun toña ŷa g'itufahn ŋahnēl ŋa, anayēđen hnē fop đanko mēntēlahnin gē Kēris, ale ye nkaf cery sali nte ye mbahn dēw̃u. ¹⁶ Hnē umē, mbahn ŋa fop kahnēk do mbēmēnkēlēk đus g'uryema wasokēl wale njēđayik. Aki ge cape-wo-cape nke gante tēfēka ka, mbahn iŋa fop naŷēđ do njawēnađ hnē ijahn hna.

Uwám hasěk hnē Kēris

¹⁷ Wēlin doliŷi ile lehnēmu do muntamu gē fanka w̃ac Ahwēhn: antē avok ayasu had gante njasēđēni vēle wok vēyena wasēwif: vinahan vidēw hni va kwēhnana nafa. ¹⁸ Vinahan umēhwēryah kwēhnani, do vēhneh nkeni hnē uwám Wēn hna, kađi wahakili walēw̃ hni w̃a piđak do kambēkēhni vankaf. ¹⁹ Vintaŷary vidēw hni va nke had wēbák wadēndah, ndakēđēni gē ale-wo-ale do njēđēhnani sifa fop vantiyehn vameh.

²⁰ Bare w̃uhnē, gena aki ñēŋarun ayētuna Kēris, ²¹ ge paryi nke nkwēryērun ga nēsēđe wadēw̃u, do karanirun ikaraŋ nte rēfēlēk gē toña nte ye hnē Yesu: ²² ha, kobēri ŋa, pēbēkuno viña toka nte fērēkahnēđēhu, bare, ile yerunēho kobēri ŷa, tēfēka asudētawu had viŷi visēr. ²³ Afo wahakili hun w̃a gē wasakahn hun w̃a nkwēcēta, ²⁴ do ayewu vahnē vēhasěk had gante cudarun viŷi vihasěk ki. Ahnē ahasěk arac Wēnu ŋa ñahanēka mēntēlēni g'umē hn'usatah gē hn'ufacah ule w̃atik toña hna.

[☆] 4:8 4:8: Wahnēw̃ 68.18

²⁵ Soje rac, cudětaryin wamër ɲa: ale-wo-ale nēsēhnēnda toña ŷa aŷēntaŵ ŷa, kabi mbahn ndampo fo yentahninēkēfu. ²⁶ Ntavēku bi? Antē aliwu wameh; ntavah hun ɲa tēfēka njam ani gē njohan lav ŵa* ²⁷ soje antē ayēdawuna Sintani ŷa fere fale mēkahnēdēhu. ²⁸ Arabi ale ŷa antē mbok nte; dokuŋēd gē wēbák wadēwu ɲa dēnk soje nuŷahn ile njēdadēha ale ye hnē uval hna. ²⁹ Antē cahn hnē wēs hun wanēs wameh, nēsēryin wante ryemadēhēhni vēŷēntaŵ wēbal wadēw hni hna, soje ntihahn ufērēn hnē vēle hnēpadēhu va. ³⁰ Antē ayēwēhnehnuna Iyir Ipacah nte njēdaku Wēnu ɲa had yavēta ile rufahnēd pehētēderun Fac Fehēta hna. ³¹ Antē ahwētawu hnē wasakahn hun wameh wante liyirun ɲa. Antē ntavēndu, njabu sakahn, ayewēndu; vēŷin fop tēfēka asudētawu, gē fop wasifa wayap. ³² Tufēhnaryin vēyivah ale-wo-ale gē aŷēntaŵ, kwēhnaryin ntaŵary pērēn; tavēhnēlērýindēn, had gante tavēhnēku Wēn hnē Kēris.

5

Umēhwēry do Humpen

¹ Ha, tēfētalahnēryina Wēnu ɲa, kabi vutah vunte ŷahnik yerun; ² yasēryin g'ɲahh had gante ɲahnēkēfu Kēris ka do umē dēnk njēdēhnak soje fu, had uyēd do sadēha ile hwēhnak icēv nte nēŋēdēha Wēnu ɲa. ³ Wēnu ɲa hwēhnēku, tēfēlahna dēnk nkwēryi ga nēsēde viŷē vēryampo fagant hun: ndakēntal meh ɲa, fop ile wok pacēna, uval dēcēt. ⁴ Tēfēlahna fēna nkwēryi wanēs wante sēfēhnayehndēdēhu, wanēs wanēnkwah, ma wanēs watonkah. Wanj fop kwēhnana ŷēwa ŷal hun hna. Bare tēfēka awēryēhniwu icamehn Wēn. ⁵ Nkwēryēryin dūs: vēle lid ndakēntal meh va, ma vēle lid vironkah va, ma vēle mbalēk dēcēt va —vēhni, ɲahnēnihēhni wamēn wamēr— vēhni vēhnuŷantēdēna ntēw Inaŵ Kēris do Wēnu ɲa. ⁶ Ahnē antē tokawu gē wanēs wante wok kwēhnana nafa: watac ye wante yojēd ntavah Wēnu ɲa hnē vēle wok vēwawēhnēdīlahna va. ⁷ Antē ayentahniŵu gē vēhni.

⁸ Kobēri ɲa umēhwēry yerunēho; tame hn'ibēmēnkēl hun gē Ahwēhn humpen yerun. Yasēryin had vutah humpen; ⁹ do vantēwēl humpen ha ye: ufērēn, usatah, gē toña. ¹⁰ Kamēnaryin ayētu ile hnēŋēdēha Ahwēhn a. ¹¹ Vantēwēl umēhwēry kwēhnana nafa; antē ayentahniŵu; tufahnēryin. ¹² Wante ntidēni cowaryēdēni ɲi cēfēhnēk nēsi; ¹³ bare fop vile rufahnik gē humpen ha cowētak, ¹⁴ kabi fop vile sowētik va humpen ye. Soje umē ye ntehnik:

«Nēgary, wējē ale ryakēk,
matēry fagant vēsēm,
do Kēris ntancēndēhi.»

¹⁵ Yasēryin wajira gē vankeya hun va; antē ayewu vēle wok vēseryēna bare geryin vēseryah; ¹⁶ Balētahnēryin mpēd nte njēdaku Wēnu ɲa, kabi wafac wale yehahninēk ŵi mek. ¹⁷ Awa, antē ayewu vēle hnambēk hakili, bare kamēnaryin ayētu dūs ile űaryaryēdēhēfu Ahwēhn a. ¹⁸ Antē aryēwu, umē yodēhu ayehahnu vēyeyar, bare geryin vēle pēbēk Iyir Ipacah ɲa. ¹⁹ Kamēnaŷehnlēryin gē wahnēw wale wātik hnē Vikerēh hna, wahnēw sali wasēvah, wahnēw wale njēdaku Iyir ɲa; yēwēhnēryina do cēmbēryina Ahwēhn a gē fop ntaŵary hun ɲa. ²⁰ Camehnēryina Wēnu ɲa Rēm ŷa wati-wo-wati do soje ile-wo-ile gē ŵac Ahwēhn fu Yesu Kēris.

Nkwēryēla mbē tere

²¹ Mawēhnēlērýin ale-wo-ale, ŵuhnē vēle lēnēnēka Kēris va.

²² Vēsēval, mawēhnēryinēhni vēsan hun had gante mawēhnērunēha Ahwēhn ka.

²³ Ha, asan a ye asankaf asēval a, had gante nke Kēris asankaf cery sali, umē ale

* 4:26 4.26: Wahnēw 4.4

fehëtëd cery sali nte ye mbahn ntëwu. ²⁴ Had gante cery sali ña mawëhñëdëha Këris ka, vësëval va fëna mawëhñëdëhñihëhni vësan hni va hnë fop.

²⁵ Vësan, ñahnëryinëhni vësëval hun va had gante ñahnëk Këris cery sali ka do njëdëhñak umë dënk soñe lëwu; ²⁶ añaak aki pacëna gë wënka do gë wanës nkehahn afacah; ²⁷ añaak aki njoj cery sali ña haryënk w lëwu hnë igwam dëwu hna fop: nte wok kwëhnana dahëse wëh, nte wok kwëyana, nte wok kwëhnana ile wëntëlëk gë virac. Añaak cery sali ña pac hara kwëhnana ile keyande. ²⁸ Asan a aki tëfëka ñahna asëvalu ña, had gante ñahnëk mbahn ntëwu ña dënk. Ale ñahnëka asëvalu ña, ñëhñak umë dënk. ²⁹ Ahnë gena ale yëwëk mbahn ntëwu ña, bare ndavëdëha, do pëladëha, had gante ntif Këris cery sali ka ³⁰ kabi mbahn ntëwu yentahninëkëfu. ³¹ «Soñe umë ye, asan a tavëdëhëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.»^{*} ³² Hnë wanës watac cowak toña sankaf: ntehnëbu wañi nësëd soñe Këris do gë cery sali ña. ³³ Gante-wo ka, ale-wo-ale hnë wühñë ñahna asëvalu had umë dënk, do asëval a ntënëna asanu.

6

Vutah gë warëm hni do gë wahnëm hni

¹ Vutah, mawëhñëryinëhni warëmun gë wahnëmun hn'ibëmënkël g'Ahwëhn, kabi watac satëk. ²⁻³ «Dënëñëryihni rëmu gë hnëmu gante nuñandu uhnatah do wafac wañaryah nkal li.»^{*} Rac ye akwëda ndënkwëryënk w nte lehnëkëfu ale wawëhñëk nuñad ufërën.^{*} ⁴ Wühñë, warëm, antë alavëbehñuni vutah hun, bare kwëdëryinëhni hn'usatah do hn'uhnira le wätik hnë Ahwëhn hna.

Vëramp gë vële hwëhñëkëhni

⁵ Vëramp, mawëhñëryinëhni vële hwëhñëku nkal li g'untënah do g'ibal, gë ntañary pacah, had Këris ryokuñëhñëdun; ⁶ Dokuñëryin, hara gena had vële yëkëlehnëd vahnë va nëñëhni gë vëhni ma kabi njëkaderun, bare had vëramp Këris, vële lid gë vintañary vidëw hni ile ñad Wënu ña. ⁷ Dokuñëhñëryinëhni gë ntañary përen, had Ahwëhn a dënk ryokuñëhñëdun, gena vahnë. ⁸ Njëtërun ale-wo-ale lik ufërën, Ahwëhn a mbësadëha, nke aramp ma gena aramp. ⁹ Do wühñë, vëhwëhn hni, diryënëhni koyëna vële ryokuñëhñëdëhu va. Tavëryin dakëna: njëtërun, ale hwëhñëku ña, wühñë gë vëhni, mbin hna nke do dëbëndëlehnëlihna vahnë va.

Wët Ikwëtahn

¹⁰ Soñe fuhnahnu, yëkëlehnëryin fanka hun fa hnë fanka ña wah Ahwëhn hna. ¹¹ Cudaryin wiwëta Wënu ña soñe aholu ayawëñawu hnë warënd Sintani hna. ¹² Kabi gena vahnë wëtaryëden, bare wafanka wayir wawëh hnë mbin hna, gë vësankaf, gë wafanka do gë vële hwëhñëk duniña wëhwëryah. ¹³ Soñe umë ye, tëfëka asudawu wiwëta Wënu va fop, d'anko awëkawu hnë fac ile njihahñid wëh hna do, age puhnarun rac, awowu ahahnëndawu. ¹⁴ Kahnëndaryin, ñëbaryin toña ña had ryl sah li, cudaryin usatah wä had cud mëta wët nte huvëd sakahn; ¹⁵ do përyaryin had wapary iña afëyahnu Wanës Wakasëk yam ña. ¹⁶ Nufëryin kwëlëkwël kaka ikwëtahn ña, umë ryemadëhu aryipehnu fop wëca wante pëdëk Sintani. ¹⁷ Nuñaryin ipëh Wënu ña nte ye had apënk w ryëhwëra do wanës Wënu ña had sëlame le njëdahnëk Iyir Ipacah iña. ¹⁸ Tëyëryina Wënu ña hnë wayëfa hun hna. Ha, yëfaryindën wati-wo-wati, gë uryema Iyir iña. Antë ahnamawu do kahnëndaryin kwëlëkwël. Yëfaryin soñe bulunda Wënu ña fop, ¹⁹ soñe ami fënali: arabi wanës ña nke hnë wës mën soñe fëyahnu hara dakëlohna hn'ile soñik hnë Wanës Wakasëk hna. ²⁰ Acëdibu kabi

^{*} 5:31 5.31: Wapëgwala 2.24   ^{*} 6:2-3 6.2-3: Icahn 20.12a   ^{*} 6:2-3 6.2-3: Icahn 20.12b

ale fëyahnef Wanës Wakasëk w̃ac Wën hna yebu. Yëfaryin danko w̃ëku fëyahnu Wanës Wakasëk ɳa, hara dakëlohna, gante tëfëka ka.

Simpaÿi rëkwa

²¹ Ñadëfu ayëtu w̃uhnë fëna, ile fabiko ÿa do ile lidëfu ÿa; Tisik, aÿënta fu ale ÿahnik, aryokuñëhn Ahwëhn a ale hahnëndak, ɳjëtëndanëdfëhu fop. ²² Soje umë fayëryidëfuhä pëyawu bi hak nkobun do mbosëvosehnu.

²³ Arabi Wënu ɳa Rëm fu ÿa do Ahwëhn fu Yesu Këris ɳjëdfanihëhni fop vëÿënta fu va yam ÿa do g'ɳjahn, gë kwëtahn ɳa. ²⁴ Arabi Wënu ɳa ndëwahni fop vële ÿahnëka Ahwëhn fu Yesu Këris va g'ɳjahn nte wok cëmëdina!

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Filip Wade yehëhna hnë inji kayëte

Filip nkol nte hwëhna nafa mbë Masedëwan ye. Afayik Pol njiko hnam wati nte njasëdëho nkaw̃ ntëwu kigëna ña. Apëyahnek Wanës Wakasëk ña nkol tac hafo vahnë va kwëtahnëni do cery sali ña ntiyak. Njëkëryin Kayëte Vantiyehn Vefayik hna 16.11-40.

Pol, gë Timote darël lëwu, kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk vëvë Filip va wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë ryaŵ ma bëhn wafëhw imbëd gë ryaŵ gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa). Vahnë vëvë nkol Filip va mbarëniho wayëd do njëdaniha aryampo hnë vëhni, Epafërodi, soje njëdahnä Pol. Awa, Pol kerëhnëkëhni soje camehnëhni do kamënaÿehnehni. Apacëhnëkëhni gante nke ka do natëka hnë Këris hna mama nkehahnëk hnë kaso. Añad kamëÿehnehni tëfëtalahnëniha Këris do natëhni hnë fop.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'ïji kayëte: itama, nahan, ikwëtahn, uhnatah, Këris, uhorot.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi, Icamehn gë iyëfa (1.1-11)

Soje ye natëka Pol mama cëdahnik (1.12-30)

Geryin had Këris (2.1-18)

Vëhni mo ye Timote gë Epafërodi (2.19-30)

Usatah paryi ŵa Wën hna matik (3.1-4.1)

Wanira watëkwa (4.2-9)

Pol camehnëdëhëhni vëvë Filip va (4.10-20)

Simpaÿi rëkwa (4.21-23)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, gë Timote, vëryokuñëhn Yesu Këris, herëhnëryidëhu, ŵuhnë fop vëfacah Yesu Këris vële ye hnë nkol nte ŵacik Filip ña, vëvë haryënkwa hnë cery sali do gë vëyohal va: ² Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

Iyëfa Pol soje vëvë Filip

³ Camehnëdëfuhä Wënu ña nte-wo-nte nahadëmu ña. ⁴ Fop wawati wale yëfanëhnëdëmu ŵa ŵuhnë fop, ntidëfu kwëlëkwël g'uhnatah, ⁵ kabi ndënkwëtaðëfu cape nte hnufërun ña hnë pëyahn Wanës Wakasëk hna kobëri fac ryënkwëryënkwa hna hafo iÿi wati; ⁶ apacahnëko dënk, ale fëgwëk hnë ŵuhnë anji ntiyen nëfak tëfalëd gante padënëd fac ile njihahnid Yesu Këris ÿa.

⁷ Catanëko gante kwëhnahnëbu vinahan vitac soje hun ki, kabi kwëtamu ntaŵary mën li. Wuhnë fop nkentahnirun hnë ufërën Wën hna g'ami dënk lakënde yewu kaso hna ma lëkwanduŵëhni vële ÿëwëd Wanës Wakasëk ña, tufëdëfuhëhni wañi wanës toña ye. ⁸ Ha, Wënu ña ye sedë mën: ñahnëmu d'us ŵuhnë fop g'inahn nte ŵatik hnë Yesu Këris ña.

⁹ Wëlin uyëfa mën ŵa: Arabi inahn hun ña naÿ gë haŵary pëba uyët do gë hakili, ¹⁰ gante kodun ahëncëtëlehna hna ile fecek ÿa. Aki pacëdun do kwëhnadiluhna ile heyanderun soje fac ile njihahnid Këris ÿa, ¹¹ do pëbu vantëwël usatah ule ŵatik hnë Yesu Këris, soje icëmb do wahnëw̃ Wënu ña.

Pol kaso hna do iyi haryënkw Wanës Wakasëk

¹² Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu ile rëkiko ÿa ñaÿëtëna iyi haryënkw Wanës Wakasëk ña bare ankwënëk. ¹³ Koyëna fop vële yëkadëho hnë tere asankaf hna, do hn'ile-wo-le hna, njëtëni acëdïbu soÿe ile ryokuñëhnëdëfuha Këris ÿa. ¹⁴ Vëyabäh fagant vëyënta fu va, gante nudëniho kaso ka, nuÿani tama hnë Ahwëhn hna: tac nkwënakëhni kamëna soÿe pëyahnëhni wanës Wënu ña hara dakëlëlihna.

¹⁵ Toña ye vëryampo fagant lëw hni pëyahnëdëniha Këris ÿa g'iñewary do gë dobël, bare vëryampo pëyahnëdëniha Këris ÿa gë nahan përen. ¹⁶ Vëhni, ile ntidëni ÿa, hn'ijahn hna matid, njëtëni nkebu ani soÿe rufahnu Wanës Wakasëk ña toña ye, ¹⁷ vëyëntaÿ va pëyahnëdëniha Këris ÿa gë hakili dobël, vinahan vindëw hni va pacëna; nahadëni nkwënëhnëniho idën vankënca mën va.

¹⁸ Mena! Vinahan vidëw hni va kod cat ma tumpa, gante-wo ka Këris ÿa pëyahnik, do natëko. Nkod natëndo fëna, ¹⁹ kabi njëtëbu wapuyalahna pehëdëfu, gë wayëfa hun wã do gë uryema Iyir mba Yesu Këris ña. ²⁰ Napëdëfu ðus do pacahnëko ñoñ cëfëhnëdïlohna, bare g'itama fop, dol had kwëlëkwël, uwám mën hna ma cëm mën hna tufahnëdëfu inaÿ Këris ña mbahn mën hna. ²¹ Soÿe mën a, uwám wã Këris ye do cëm hna nuÿadëfu ntëbi. ²² Bare ge nkobu ðuniÿa li kodëfu liwu ðoku ile yëdanëd vantëwël vapëren. Yëtëla ile rëhnadëfu. ²³ Andoÿïbu vacape vaki: ñadëfu hërënaÿu iÿi uwám soÿe yefu gë Këris, do rac fecekëndëho ðus; ²⁴ bare soÿe hun ÿa, apecek woÿu mbahn hna. ²⁵ Kabi apacahnëko rac, njëtëbu nkodëfu. Nkontëdëbu gë wuhnë fop ayihahnu haryënkw do ahwëtahnu g'uhnatah. ²⁶ Aki boka mën ña fagant hun lid nëÿu g'ahawary gë Yesu Këris soÿe mën.

²⁷ Gante-wo nke ka, yasëryin gante tëyëk Wanës Wakasëk woba Këris ka. Koyëna, age njiryïbu yëkiwu ma ge yiryila wëryu nkorun ahahnëndawu hnë iyir ndampo fo, do mëtaryëdun ndampo fo gë ntaÿary tac fo soÿe ikwëtahn nte watik hnë Wanës Wakasëk. ²⁸ Antë aravu vëwëtary hun ntakënanihu hnë ñoñ: nkehnëhnëdëhëhni dahëse ile rufahnëd mbëvëdëni, g'ile rufahnëd wuhnë pehëtëderun; do watac matid hnë Wën hna. ²⁹ Soÿe Këris ÿa, njëdaku wuhnë gena bi ahwëtahnuna fo bare fëna ahorotu soÿe lëwu. ³⁰ Ha, dolëma, had gante njëtërun ki, nkentahnirun uwët rac ule hnurunëho wëtaryëdëfuho kobëri ña do wobu wëtahnëndu wi.

2

Geryin had Yesu

¹ Ibëmënkël hun gë Këris ña kamënaÿehnédëhu bi? Inahn dëwu ña njawënédëhu bi? Nkentahnirun bi g'Iyir Ipacah ña? Kwëhnarun bi wasakahn wafëren do kayehnahnédëhu bi gë vëyëntaÿ va? ² Ge paryi nke, awa padënëryin uhnatah mën wã: kwëhnaryin nkwëryëla përen, kwëhnaryin inahn ndampo fo, ntaÿary ndampo fo, nahan ndampo fo. ³ Antë aliwu iñë gë hakili dobël ma gë bëntary; bare diryin gë bana, pëlaryinëhni vëyënta hun va had vële lëbëku. ⁴ Ale-wo-ale antë njëka umë fo bare njëkëhni vëyëntaÿ va fëna.

⁵ Kwëhnaryin nahan fagant hun gë mba Yesu Këris ka:

⁶ Ile nke Wënu ña Yesu Këris rac nke,
yëkëlehnëna nko këñëlahnëni gë Wënu ña.

⁷ Bare, akoÿahnëk umë dënk hnë fop vële kwëhnako va
do nufëk ankeya aryokuñ.

Antiyak ahnë, njavëtik had ahnë;

⁸ umë dënk vanak, maÿëhnëka Wënu ña hafo cëm,
cëm kërëwa hna.

⁹ Soÿe umë ye Wënu ña kayëndëka yan ÿëwã yihnah ðus

do njëdahna uŵac ule lëbëk fop wamac
¹⁰ d'anko, gë ŵac Yesu ŷa, fop waho ŵa ndëkwëhn,
 mbin hna, nkal li do gë gëd' nkal li,
¹¹ do fop waryëŵ ŵa nës
 Yesu Këris ye Ahwëhn a; koyëna cëmbëde Wënu ŷa Rëm ŷa.

Dancëryin had humpen d'uniŷa li

¹² Aki, vēŷahnik mën, ŵuhnë vële ŵawëhnëk kwëlëkwël tase mën, gwënëryin hamëhni mën; d'okuŷeryin g'untakah do g'untënah soŷe ayasaryu g'afërën ipëh hun ŷa. ¹³ Ha, Wënu ŷa lid' hnë ŵuhnë mbalu do aliwu ile nëŷëdëha ŷa.

¹⁴ Diryin fop hara ñakëñakëluhna, hara gwajëlëluhna, ¹⁵ soŷe antë ahwëhnawu ile heyanderun do antë ayentahniŵu hnë wameh, vutah Wën vunte wok vëhwëhnana dahëse ŵeh fagant bulunda vēŵen do vërumpak. Antancërun fagant lëŵ hni had wahayalin humpen hnë d'uniŷa li, ¹⁶ ŵuhnë vële hwëhna Wanës uwám va. Ge koyëna ntirun, toña hwëhna dëfë sëkwaŵu hnë fac ile mbokahnid' Këris, kabi d'okuŷëla do korotëla aki fo. ¹⁷ Do lakënde sat mën ŷa tëfëka ndehëti ntapëhnahn ikwëtahn hun ŷa had sadëha ile sënandunëha Wënu ŷa, umë ye d'oku ikwëtahn hun ŷa, natëko do nkod' natëndo ndampo fo gë ŵuhnë. ¹⁸ Koyëna fëna ŵuhnë, nëŷëryiwu do natëryiwu ndampo fo g'ami.

Timote gë Epafërodi

¹⁹ Atamabu hnë Ahwëhn fu Yesu, payëryidëfëfuha biŷëdëna Timote, gante kamënaŷëhnahnëdëho ami fëna wakasëk wante wëryëdëfëfu soŷe hun ŷa. ²⁰ Umë fo ye ale yëbun nahan ndampo do ale ryëñëk paryi soŷe hun. ²¹ Vëŷëntaŵ va fop wadëŵ hni fo nudëni, gena wëba Yesu Këris ŷa. ²² Bare umë, njëtërun tufëhna ahahnëndak: andokuŷëk g'ami had fatah darël rëmu soŷe Wanës Wakasëk ŷa. ²³ Awa, umë hnahabu fayëryiwa ge nubu wapacëk. ²⁴ Pacahnëko Ahwëhn hna ami fëna njiryidëfëfu biŷëdëna ŷal hun hna.

²⁵ Bare ntiyahnëko tëfëka fayëgëryiwa Epafërodi aŷënta mën, arëfëlënta mën hnë d'oku do hnë wët, ale fayirun ŷa soŷe ndokuŷëhnëndo kabi hnë uval hna nkebu. ²⁶ Përëka mbok hnuŵu ŵuhnë fop do ndëñëko kabi njëtarun ures lëŵu ŵa. ²⁷ Toña ye atesëko, do pëŷako g'icëm; bare Wënu ŷa kaŷëhnahnëka g'umë, do gena g'umë fo, bare gë ami fëna, soŷe antë nkwënawo ŷiŵëhnah. ²⁸ Awa payëryidëfëfuha g'uñakahnah yaŷah soŷe natahnu ge nurunëha do ŷaŷëtawo ŷiŵëhnah ŵa. ²⁹ Yotoyenëryina hnë Ahwëhn hna g'uhnatah padah; dënëneriyinëhni iŷi sifa vahnë, ³⁰ kabi soŷe d'oku Këris ŷa ñadëho cëmahn; këbëhnako njëdahn uwám lëŵu ŵa soŷe nëmpëtu hnë d'oku ile worun kodiluhna alinëhnuno ŵuhnë dënk.

3

Usatah paryi va Wën

¹ Fuhnahu, vēŷënta mën, natëryiwu soŷe bëmënkël hun gë Ahwëhn a. Memadilohna vok herëhnëryiwu ile rëkëbu herëhnu ŷa, soŷe hun ŷa umë fecëk kabi keryëdëhu. ² Keharyinëhni vële lid' wameh ŷa, waŷi wabe, vële fërëkahnëd' mbahn va gë háci! ³ Ha, fuhnë yeyinëk vëhácik paryi, fuhnë vële sëmbëdëha Wënu ŷa g'uryema Iyir ntëŵu ŷa, ambetaden soŷe Yesu Këris do kwëtälënëhna tama ntëŵ fu ŷa hnë vantiyehn mbahn.

⁴ Paryi nke, ami, kwëhnaŷu toña ramahnu hnë vantiyehn mbahn mën hna fëna; ge ahnë haŵary ntiyanëka kod' tama hnë vantiyehn mbahn hna, ami, kwëhnaŷu toña lëbëwa: ⁵ kácibu hnë fac hwëhn mbëd' gë warar hna, avë hnënk Isërayel yëbu, avë ncëma Besame yëbu, Ebëre yëbu, nagëniho Wa-ebëre; sariya hna, Farise yëbuho;

⁶ kahnēnda can kaf mēn hna, ale vērehnēdfēho cery sali yebuho; hnē uwām usatah ule rēkatēde sariya hna, ale wok kwēhnana ile keyande yebuho. ⁷ Antiyahnēkowo nuŷabu, bare gaki, soŋe Kēris ŷa, tēkatēbu inamb ye. ⁸ Ntēbi rac, tēkatēbu fop had inamb darēl ile ŷak nēfak, rac ye iyēt Yesu Kēris ŋa, Ahwēhn mēn a. Soŋe lēwu ŷa, maŷēbu nambu fop do tēkatēbu fop had ronk, d'anko hnuŷaŷuŷa Kēris ŷa ⁹ do rēkatiwu hnē ibēmēnkēl gē Kēris. Usatah ule hwēhnabu karyēnk Wēn hna matina hnē ile libuho ami dēnk kabi ntēnēnēbu sariya ŷa, bare hn'ikwētahn Kēris hna matik. Usatah urac Wēn hna matik gē fere ikwētahn ŋa.

¹⁰ Ha, fop ile ŷadēfu ŷa, yētēwa Kēris ŷa ye, gē fanka ibēhn dēwu ŋa, gē gentahn hnē wahorot walēwu hna, do yewu had umē hnē cēm ntēwu hna, ¹¹ aki kodēfu ramahnu nkentēdebu fagant vēvēhn.

Igaryēhn ile rēfēka tēkēnin

¹² Dehnēla tēkēnēbu iŷin fop ma padēbu, bare atēfēlehnēdfēfu fēlaŷu irac, kabi soŋe rac ye Yesu Kēris pēlako ami dēnk. Age Yesu Kēris pēlako, soŋe rēfēlehnahnu hafo fēlaŷu ami dēnk ile fadēk. ¹³ Vēyēnta mēn, nahala tēkēnēbu. Bare ryampo fo ye ile lidēfu ŷa: ndēnk wēdfēfu ile ye kamēhni ŷa do hamēnawu rēkēnu ile ye haryēnk mēn ŷa, ¹⁴ do nkaryēdfēfu cape g'ile yēkēlehnēdfēfu ka soŋe hnuŷahnu cos nte macaryēdfēfu Wēnu ŋa hnē Yesu Kēris tebayin yaŋ.

¹⁵ Age nkeyinēk vahnē vēlafah kwētahn hna, inŷi nahan rēfēka kwēhnayin; do ge vēryampo hnē ŷuhnē nahadun minēmin, Wēnu ŋa pacēnēhnēdfēhu fēna soŋe rac.

¹⁶ Gante-wo ka, hnē yēb ile tēkinēk hna, yasēnēfu hnē nkeya tac fo.

¹⁷ Vēyēnta mēn, tēfētalahnēryino, ŷuhnē fop. Pēcētaryinēhni vēle rēfētalahnēk nkeya ntēw fu ŋa. ¹⁸ Anēsēhnēdfēmu kantēm, bare gaki mbokēdfēfu hnēsu gē wako: nkeni vēyabah vēle liyad vēyēw kērēwa Kēris g'ile pēhnētanēk ŷa. ¹⁹ Wapuyala wadēw hni ŋa, ibēv inŷa ye, wēn hudēw hni ha d'ank dēw hni ŋa ye, mbēntaryēdfēni ile rēfēka cēfēhnayehnehni ŷa, vēhni vēle hwēhna hnē vintaŷary vidēw hni hna viŷē vēvē nkal. ²⁰ Bare, vēvē naŷ ambin yeyinēk, do napēdenēha afehēt avē hnam, Ahwēhn a Yesu Kēris. ²¹ Umē vacēd vimbahn vikayēhnah vidēw fu soŋe mēntēndēlehnahn gē mbahn cēmbik ntēwu ŋa. Antid rac gē fere fanka fale ŷēkēdfahnēdfēha fēna kwēt fop hnē can kaf ntēwu hna.

4

¹ Vēyēnta mēn, ŷuhnē vēle ŷahnēbu d'us, ñadēfu vok hnuŷu! Uhnatah mēn ŷa do ipēnk w imēk mēn ŋa yerun! Vēŷahnik mēn, koyēna tēfēka ahahnēndawu hn'ibēmēnkēl hun gē Ahwēhn a.

Wanira watēkwa

² Kēladēfuha Evodi, do kēladēfuha Sintik nkwēryēlēni d'us hn'ibēmēnkēl dēw hni gē Ahwēhn a. ³ Do wējē, arēfēlēnta paryi, tēyēdfēmi, yij aryemahni nkwēryēlēni vēŷi vēsēval, kabi gē ami ndokunēlahnēbun soŋe Wanēs Wakasēk ŋa, ndampo fo gē Kēlema do fop vēryokunēntal mēn va, vēle herik ŷac hnē kayēte uwām* hna.

⁴ Natēryiŷu hn'ibēmēnkēl hun g'Ahwēhn a wati-wo-wati; ndivēta dēfu, natēryiŷu. ⁵ Arabi vahnē va fop njavētēni iguk sakahn hun ŋa. Ahwēhn a pēŋajēk. ⁶ Antē pēmpēhnahnu ñoñ; bare, gante-wo ka, gē wayēfa ŷa, g'ikēla ŋa do gē camehn Wēnu ŋa, yētēndanēryina fop Wēnu ŋa. ⁷ Do yam Wēnu ŋa, nte lēbēk fop ile kod njēt hakili, keryehndēf vintaŷary hun do vinahan hun hn'ibēmēnkēl hun gē Yesu Kēris.

⁸ Ile wojēk ŷa, vēyēnta mēn, wēlin ile rēfēka afabēndahnu ŷa: fop ile ye toña ŷa, fop ile rēfēka ntēnēni ŷa, ile satēk ŷa, ile facēk ŷa, ile rēfēka ŋahni ŷa, ile rēfēka

* **4:3** 4.3 Kayēte uwām: Rac ye hn'ile kerini wamac vēle hnuŷad uwām usēr ŷa.

cëmbi ŷa. Ha, ge nke iñë ile hnëfak do ge nke iñë ile rëfëka cëkwëni vahnë naharyin rac. ⁹ Ndiryin fop ile ŷëŋarun ŷal mën hna, hnuŷarun ŷal mën hna, wëryërun ŷal mën hna, hnurun ŷal mën hna, do Wën le yëcfadëhu yam ŷa nkecf gë wuhnë.

Icamehn Pol vëvë nkol Filip

¹⁰ Anuŷabu uhnatah can kaf hn'ibëmënkël mën gë Ahwëhn a kabi tame mbokërun afabuno. Ha, ñadunëho afabuno bare kwëhnalunohna fere arufuno. ¹¹ Gena uval hnësendëho; hali, ñëŋabu ŷëwu uhnatah hna hwëhnabu ma kwëhnala. ¹² Njëtëbu gante nkodëfu hnë uval hna ma yaß hna. Hnë fop do gante-wo-gante, ñëŋabu yewu afihnah ma ale njok inte, yewu ale njabëk ma ale mbalëk. ¹³ Mëkëdëfu fop hn'ibëmënkël mën gë Këris umë ale yëcfadëho fanka falëwu fa.

¹⁴ Bare caŋëndanërun ayentahniwu cape uhorot mën wi. ¹⁵ Wuhnë vëvë nkol Filip, njëtërun, ante kërëna bu Masedëwan hna, hnë mpëd nte pëgwëbu fëyahndu Wanës Wakasëk ña, cery sali-wo ðemalohna gë wayëd, ge gena wuhnë fo, ¹⁶ wuhnë vële yëcfanahnikowo, ntëb hwënta ryampo, ile valëkowo ŷa wati nte nkebuho Tesalonik hna dënk. ¹⁷ Gena bi wayëd yëkëlehnëdëfu hnuŷawu; bare njëkëlehnëdëfu Wënu ña ndëwawu g'ahawary soŋe uyëd hun wã. ¹⁸ Yëtëryin nuŷabu fop vële yëcfanahnëryirunëho va do hnë yaß hna nkebu; apëbëko, kobëri ga teba bu uyëd ule yëcfajërunëha Epafërodi wã, sadëha ile ma wëk Wënu ña do nëŋëdëha ŷa, had ðatikola ile nëŋëka rehërya. ¹⁹ Wën mën ña kwëhna k uvetak samah. Hnë Yesu Këris hna ntihëtëd wabal hun ña.

²⁰ Cëmbënefuna Wënu ña Rëm fu ŷa dol do gë kantëm! Amina.

Simpaŷi rëkwa

²¹ Gaŷëryinëhni vëfacah hnë Yesu Këris va. Vëŷënta fu vële ye g'ami va gaŷënihu. ²² Fop vëfacah va gaŷënihu, kas vëvë tere Sesar va. ²³ Arabi ipërëna Ahwëhn fu Yesu Këris ña nke gë vinta wary hun va!

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Kolos Wade yehëhna hnë inji kayëte

Nkol nte wacëde Kolos na nañwëlëna g'ankol Efes na hnë Asi Toy hna (nte wacëde ijyi wati Turëki). Afayik Pol kerëk mpëd wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë rywã ma bëhn wafëhw imbëd gë rywã gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa). Yina nkol Kolos (Vëvë Kolos 2.1) bare ale hwëtahnëk yeho hnam macënde Epafëras (Vëvë Kolos 4.12). Umë sampehnëk Wanës Wakasëk na do fëgwëk Cery Sali na hnam (Vëvë Kolos 1.7). Ga ndëcëk wabëhn kore Epafëras njiko njëkehna Pol kaso hna pëyahna vëharan wamër va Cery Sali hna nkeni. Ankabahnëdëni tëfi vile wok tëfëlan tuki, tëfi ntañwëla na, háci ÿa, gë vantiyehn ikwëtahn kawary g'icëmb wamëleka gante nëñahnëdëha Wënu na gë vëhni. (Vëvë Kolos 2.16-18). Pol kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk ye Kolos va tufahnëni soñe ye mehahnëk viñi vinahan: Këris ye fop ile valëkëfu ÿa! Fop vile ÿad nkwëna hnë vile ntik Këris kërëwa va wamër ye. Këris ntik fop ile rëfëka ÿa soñe ipëh fu na g'icëm ntëwu do g'ibëhn ntëwu na.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: fop, ile soñik ÿa, yasery, bëmënkël fu hnë Yesu.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpañi (1.1-2)

Pol camehnëdëha Wënu na do njëfanëhnëdëhëhni vëvë Kolos va (1.3-14)

Ahnë gë antiyehn Këris (1.15-23)

Uwët afayik Pol (1.24-2.19)

Uwám hasëk gë Këris (2.20-3.17)

Vankeya soñe watere (3.18-4.6)

Simpañi rëkwa (4.7-18).

Simpañi

¹ Ami Pol, ale ye afayik Yesu Këris ÿa kabi Wënu na ÿak koyëna, do gë Timote, añënta fu, herëhnëdëhu, ² wuhne vëñënta fu vëvë Kolos va, vëfacah do vëhahnëndak hn'ibëmënkël fu gë Këris hna: Arabi Wënu na Rëm fu ÿa ndëwañu do njëdäwu yam ÿa.

Iyëfa Pol soñe vëvë Kolos

³ Acamehnëdënenëha kwëlëkwël Wënu na, Rëm Ahwëhn fu Yesu Këris ÿa, hnë wayëfa fu soñe hun ÿa, ⁴ kabi nkwëryëbun ga nësëde ikwëtahn hun Yesu Këris na do g'inahn hun fop vëfacah va. ⁵⁻⁶ Ante tükëk ÿal hun wanës toña, Wanës Wakasëk, wati ryënkwëryënkwa ÿa, njëtarun Wënu na kwëtëk hn'ambin hna ile ramahnërun ÿa; ikwëtahn hun na do inahn hun na hn'itama tac matik. Ha, hnë duniña li fop wañi Wanës Wakasëk kwëhna wadëwel do wok sampëd. Koyëna ntid fagant hun kobëri fac le wëryërun do yëtërun ipërëna Wënu na gë toña lëwu ÿa fop. ⁷ Epafëras, lawo lëw fu do aryokuñental añahnik fu, umë ale harañëku, andokuñëhnëdëhu had aryokuñëhn Këris ahahnëndak. ⁸ Njëtëdanëkëfu inahn nte njëdaku Iyir Ipacah inä.

⁹ Wëlin soñe ye, cape lëw fu ÿa, kobëri fac le wëryëbun pañare hun ÿa, tavëlëfuhna iyëfan hun na. Tëyëdëfunëha Wënu na dänko pëbahnu uyët ile ñad ÿa gë fere fop useryah wä do gë hakili nte njëdaku Iyir ntëwu na. ¹⁰ Koyëna kodun ayasu had gante tëfëka njasënd aryokuñëhn Ahwëhn ka do aliwu fop vële hnëñëdëha va. Alëwu fop wasifa vantiyehn vapërën had atëh nte lëwëd vantëwel vapërën do njëtëdunëha

Wënu ña gë haŵary. ¹¹ Tëyëdëfunëha kwëlëkwël ñaŵënu hnë fop gë fanka samah falëwu fa ðanko aŵëkaŵu fop gë ðuñëna. ¹² Camehnëryina g'uhnatah Wënu ña Rëm ÿa, ale lik aholu ahnuŷawu sah hnapul va vēfacah hn'ile kwëtëhnëku humpen hna. ¹³ Ankëcëkëfu hnë fanka imëhwëry hna do pakëtëfu hnë naŵ Ajë aŷahnik alëwu; ¹⁴ hnë umë apehëtinëkëfu, wameh fu ña tavëhninëkëfu.

Ahnë gë antiyehn Këris

¹⁵ Aju ale nude ÿa ye aŵëntëlënta Wën hunte woyik nudena, ale ryënkwëk hnagik hnë fop vile liyik va. ¹⁶ Ha, g'umë Wënu ña ntik fop, hnë mbin hna do hnë nkal li, vile hnude gë vile woyik nudena: wafanka wale ye mbin hna, vēsankaf vēle lañak tinki unaŵ ntëŵ hni, do vēvē haryënkw gë vēle hwëhnak ucankaf. Umë liyehnëk fop do soñe lëwu, ¹⁷ do umë ye haryënkw fop; fop pëlalëk hnë umë ¹⁸ do umë ye ankaf cery sali, nte ye mbahn ntëwu. Umë ye wapëgwala, aryënkw nagi fagant vēsëm, ðanko nkehahn avë haryënkw hnë fop, ¹⁹ kabi nëñëka Wënu ña ile nke ÿa fop ntëd hnë Aju hna. ²⁰ Gë fere Aju ÿa, Wënu ña ñak konjëndëlehn fop g'umë hnë nkal li do hnë mbin hna. Antik yam ÿa gë sat Aju ÿa hnë kërëwa hna.

²¹ Wuhnë, kobëri ña gelunohna gë Wënu ña, vēŷëŵ vēlëwu yerunëho soñe fop wameh wante hnahaðunëho do lidunëho ña. ²² Bare gaki, Wënu ña gë umë gë icëm Aju ña, ale sëmëk hnë mbahn ntëwu ahnë hna ðanko mëk tufahnu vēfacah konjëndëlehnëku fo haryënkw lëwu ðenk, ale wok kwëhnana dahëse wëh, do ile keyande këm. ²³ Bare tëfëka awoŵu vēŷaŵah hnë ikwëtahn hna, soñe antë aŷaŵëtaŵu hnë tama Wanës Wakasëk hna wante wëryërun, wante pëyayini vahnë vēvē ðuniŷa vi fop do, ami Pol, yehahnëbu aryokunëhn.

Uwët afayik Pol

²⁴ Tame natëko ile horotëdëfu soñe hun ŷi, kabi padënëdëfu aki mbahn mën hna ile wojëk hnë wahorot Këris hna, soñe cery sali nte ye mbahn ntëwu. ²⁵ Wënu ña ntiko aryokunkëhn cery sali. Ha, akwëtehnañëko iŷi ðoku soñe hun: tëfëka fëyaŵu Wanës Wënu ña fop. ²⁶ Wañi Wanës yabahnëd vile coŵiniho kobëri ña fop vanjeh, bare tame tufëkëhni vēfacah vēlëwu va. ²⁷ Añak njëtëndanëhni gante naŷëk ka uvetak viŷë vile soŵik, vile ye hnë ile pëhwëtanëhnëkëhni vēle wok vēyena wasëwif: Këris hnë wuhnë. Hnë umë nke tama hun ña ayentahniŵu Naŵ Wën hna.

²⁸ Awa, Këris fëyadëfunëhëhni vahnë va fop. Niradëfunëhëhni do karanëdëfunëhëhni gë fop yasery, ðanko nkehahnëni vēhnaŷah hnë ibëmënkël ðëŵ hni gë Këris. ²⁹ Soñe idi iŷin fop ÿa lidëfu ðoku hambah ðus do wëtëdëfu gë fanka samah ile watik hnë Këris do hn'ami ðokunëd.

2

¹ Ñadëfu ayëtu gante kambëk ka iŷi wët ile wëtëdëfu soñe hun, soñe vēvē Lawodise, do soñe vēhaŵary, wuhnë fop vēle wok nulunohna muk gë vinkër vidëŵ hni va. ² Ntidëfu aki ðanko kamënaŷehnahni wasakahn walëŵ hni hna, mbëmënkëlahnëni hn'injahn hna. Do koyëna, pëbahnëhni g'itama nte njëdahnëd hakili paryi, hnë uvetak lëwu hna fop, do koyëna njëtahnëni ile nkoço maŵëryalohna Wën kobëri ña njëti: ile soŵiko, rac ye Këris. ³ Hnë umë coŵik fop hnapul yasery gë uyët. ⁴ Nësëdëfu wañi soñe ahnë antë tokaŵu gë wanës wanëñah. ⁵ Lakënde gentila gë wuhnë, ntaŵary mën a gë wuhnë nkok. Anatëko gë wuhnë gante mënkwerun g'afërën ndampo fo do nkorun aŷaŵu hnë kwëtahn hun Këris hna.

Uwám paryi hnë ibëmënkël gë Këris

⁶ Aki, kabi maŵarunëha Yesu Këris had Ahwëhn, yasëryin ndampo fo gë umë. ⁷ Pëlëryin vënkahn hun va hnë umë do yërëryin fop uwám hun ŵa hnë umë. Goryin

ayawëntiwu g'ahawary hn'ikwëtahn gante ñañëndirun ka do asamehnënduna kantëm Wënu ña.

⁸ Kwëtëryin hakili ahnë antë pëlayehnu hnë warënd wanës wante rokad do wok kwëhnana nafa do hwëhnak yasery ahnë fo: wante wëatik hnë wënamu vahnë, wante wëatik hnë wafanka wavë d'uniya, do wok matina hnë Këris. ⁹ Fop ile ye hnë Wën hna ntëdëk mbahn Këris hna ¹⁰ do hnë ibëmënkël hun gë Këris hna padëku fop, umë ale ye ankaf ucankaf do fop wafanka. ¹¹ Akácirun hnë ibëmënkël hun gë umë, háci ile wok diyina gë vák ahnë bare háci ile wëatik hnë Këris ya ye ile lihëtëdëhu ikihn vahnë nte wëatik mbahn hna. ¹² Ha, gë yary ya, ambañirunëho gë Këris, do fëna gë umë, amatëntirunëho hnë icëm hna kabi akwëtahnërun hnë fanka Wënu fa fale watëndëka Këris cëm hna.

¹³ Do wëuhnë, vële yeho vësëm soje wameh hun ña do ile worun káciluhna mbahn hna ma hnë Këris hna, Wënu ña njëdaku uwám ndampo fo gë Këris. Atavëhnëkéfu wameh wadëw fu ña fop, ¹⁴ apëhwécëk kayëte hn'ile kerik wahnaw fu do yiryeryëkéfu gë sariya. Antihëtëk wati nte pakëk kayëte wahnaw fu hnë kërëwa Këris. ¹⁵ Ntihëtëk ucankaf wayir do gë wafanka wayir wañeh, acëfëhnañëhnëkëhni tase vahnë fop, akahëkëhni had vëfëlayik hnë ambënt soje imëk Aju.

¹⁶ Aki, antë awwawu ahnë kitiñu soje vile rokëdun ma sedun, soje vambënt sali, soje ulepera hasëk ma fac ntawëla. ¹⁷ Iyin fop ye cën ile rëfëka tëki, bare ile ye toña ya wëatid gë Këris. ¹⁸ Antë awwawu vahnë vële yahnëk bana dëcët, do icëmb wamëleka, vahnë vële hwëtëk dus hakili hnë hudakery hudëw hni, ntehnënihu ntëntërun. Vahnë vërac nañënadëni gë vinahan ahnë fo. ¹⁹ Vëhni, vëwona mbëmënkëlëni gë Këris, ale ye ankaf cery sali, nte ryavëd do vëmënkëlehnëk fop mbahn gë wasokël do g'ile sokëndëlehnëk wayëc, do Wënu ña hnañëndë mbahn tac.

Uwám hasëk gë Këris

²⁰ Kabi cëmërun gë Këris, pitëlërun gë wafanka wavë d'uniya. Bare, antidun had uwám hun wã nkok hnë wafanka wavë d'uniya. Soje ye wawëhnërun wayi wasariya: ²¹ «Antë ahnuf iyin! Antë aryah iyin! Antë ayak iyin!»? ²² Vëyin fop apud g'ibalëtah: vëyin dënk ye vakwëda do akarëña vahnë! ²³ Toña ye, wayi wasariya mëntëlëk gë yasery: cëmbinëhna Wënu ña gante ñađen ka, mbanayin do koroteyehnin mbahn. Bare, wayi wasariya gena inë, soje natëndan ikihn vahnë nte wëatik mbahn hna fo ye.

3

¹ Mbëhnëntirun gë Këris, awa yëkëlehnëryin viyë vëvë mbin va, hn'ile nke Këris hna, ntañak farëhw Wën hna; ² naharyin viyë vile ye ambin va hara gena vëvë nkal vi. ³ Ha, acëmërun, do uwám hun wã cowik gë Këris hnë Wën hna: ⁴ fac le cahnahnid Këris ya, umë ale ye uwám hun wã, tac wëuhnë fëna, cahnëntëdërun gë umë hnë cëmb ntëwu hna.

⁵ Dañëhnëryin vile ye hnë wëuhnë kwëhnëk nkal ni: ndakëntal meh, ile wok pacëna, ina nte sëfëhnëk, viña vimeh mbahn do ibal dëcët ña, ile ye icëmb wamën wamër. ⁶ Wëlin vëyin ryojëd untavah Wënu ña, ⁷ wëli hak njasëdunëho kobëri ña, wati nte nkerunëho koyëna ña. ⁸ Bare dol yi, tavëtaryin vëyin fop: untavah, yab sakahn, wasifa wayap, wayëw, wanës wacamah wante sahnid hnë wës hun. ⁹ Antë awwërhnlëndu, kabi acudëtarunëha ahnë asër a, gë vantiyehn vantëwu va, ¹⁰ do cudarunëha ahnë ahasëk a. Wënu ña, ale ñahanëk a, kwëlëkwël nëmpëtëdëha mëntëlëni, gante njëtandëha paryi. ¹¹ Gaki, vëwona wasëwif ma vële wok vëyena wasëwif, vële hácik do vële woyik vëhácina, vëhneh, vële wok vëhnëgana, vëramp, vële ye afaya, bare Këris ye fop do hnë fop.

¹² Awa, wuhñe, vahnë vële tëhñak, pacënëk, ñahnëk Wënu ña, cudfaryin vintaŵary vipëbah kaŷëhnahn do iguk, ibana, ipërëna do g'ïduñëna; ¹³ mëkëhnëlëryin do, ge ahñë kwëhñanëka aŷëntaŵ vile curandëha, tavëhñëlëryin; had gante tavëhñëku Ahwëhn ki, wuhñe fëna, diryin koyëna. ¹⁴ Do kas, ñahnëlëryin: inahn ña ye ile vëmënkëlehnëd paryi.

¹⁵ Arabi yam va Këris ŷa naŵ hñe vintaŵary hun hna; Wënu ña macëku hñe mbahn ndampo fo soñe iŷi yam. Camehñëryindëna kwëlëkwël. ¹⁶ Arabi unës Këris wã ntëd fagant hun hñe fop uvetak lëwü wã: karanjëlëryin do niralëryin gë vëŷënta hun va g'ufëbah usery; yëwëhñëryina Wënu ña, gë fop sakahn hun ha, icamehn hun gë wahnëw wale wãtik hñe Vikerëh hna, gë wahnëw sali wasëvah, do gë wahnëw wale njëdaku Iyir inã; yëwëhñëryina do cëmbëryina Wënu ña gë fop ntaŵary hun ña. ¹⁷ Fop vile hođun ahñësu ma aliwu, diryin g'uŵac Ahwëhn a Yesu, asamehñatënduna Wënu ña Rëm ŷa gë fere Yesu.

Vankeya soñe watere

¹⁸ Vësëval, maŵëhñëryinëhni vësan hun, had gante tēfëka ka hn'ibëmënkël hun gë Ahwëhn hna.

¹⁹ Vësan, ñahnëryinëhni vësëval hun do antë ayapënanëhñuni.

²⁰ Vutah, maŵëhñëryinëhni hñe fop warëmun gë wahnëmun, wëli ile hnëñjëdëha Ahwëhn a.

²¹ Warëm, antë alavëndanuni vutah hun, g'antë tesani.

²² Vëramp, maŵëhñëryinëhni hñe fop vële hwëhñëku va nkal li. Dokujëhñëryindënëhni, hara gena had vële yëkëlehnëd vahnë va nëñjëhni gë vëhni ma kabï njëkaderun, bare dokujëhñëryindënëhni gë vintaŵary vipacah kabï ntënënerunëha Ahwëhn a. ²³ Gante-wo nke ðoku hun ka, diryin g'intawary përen, had soñe Ahwëhn a, hara gena soñe vahnë, ²⁴ ayëtatü nuŷadun Ahwëhn hna, had cos, intëw nte kwëtëhñëkëhni bulunda Wën. Ale hwëhñëkëfu ŷa, Këris ye; umë ryokujëhñëdun. ²⁵ Ale rufëhñak catëna ŷa, acosahnëd soñe rumpak lëwü wã, Wënu ña dëbëndëlehnëdilihna vahnë va.

4

¹ Wuhñe, vëhwëhn vëramp, pëlaryinëhni vëramp hun va gante catëk ka do gante canjëk ka. Dënkwëtaryin wuhñe fëna kwëhñarunëha ale hwëhñëku ambin hna.

Wanira

² Kahnëndaryin uyëfa hna; kwëtëryin hakili hñe uyëfa hna do camehñëryina Wënu ña. ³ Ndampo fo, yëfaryin fëna soñe fu gante pidëtëhñahnëdëhëfu Wënu ña rënka ŷa ðanko fëyahñëfu viyë vile soŵik vëva Këris va, soñe ile sëđahñibu ŷi. ⁴ Yëfaryin fëyahnu wapacëk had gante tēfëka hñësu ka. ⁵ Yasëryin gë yasery cape gë vële wok vëhwëtahnëlahna Këris; balëtahnëryin mpëd nte njëdaku Wënu ña. ⁶ Arabi wanës hun ña ntapëhñaŷi kwëlëkwël g'ufërën, nëñ had wãñiry liyik, do aholu idëkwa alewo-le gante tēfëka ka.

Simpaŷi rëkwa

⁷ Tisik, aŷënta fu ale ŷahnik, aryokujëhn do aramp Ahwëhn a ale hahnëndak, njëtëndanëdëhu fop soñe mën a. ⁸ Soñe umë fayëryidëfuha pëyawu bi hak nkobun do mbosëvosehnu. ⁹ Onesim, aŷënta fu ahahnëndak do aŷahnik fu, lapëhñaryidëha; avë ŷal hun ye. Anjëtëndañëhñëdëñihu fop wante ryëcëtađ ani ña.

¹⁰ Arisëtarëk, ale sëđëlahñibun ŷa, nkaŷëryidëhu, tac gë Marëk, alintëra Barënas. Tëkërun ahnuŷawu wayab soñe Marëk: ge njirik ŷal hun hna, kacaryina g'afërën. ¹¹ Yesu, ale wacëde Yusëtis, nkaŷëryiku fëna. Fagant vële ryokujëd g'ami va soñe Inaw Wënu ña, vëhni fo ye wasëwif; vëhni mbosëvosehñëniho ðus.

¹² Epafëras avë ÿalënta hun ÿa nkaÿëryiku; aÿi ayohal Yesu Këris tavëdina uÿët uyëfa soÿe hun ÿa, ðanko awoÿu vëÿaÿwah, vële lafëk hn'ikwëtahn, vële ramahnëð paryi fop vile ñað Wën va. ¹³ Ambësadëfuha uÿi cedëya, ðokuÿëhnëðëhu ðus, soÿe vële hwëtahnëk vëvë Lawodise do soÿe vëvë Iyerapolis. ¹⁴ Lik, lawo fu ayen, do gë Demas nkaÿënihu. ¹⁵ Gaÿëryinëhni vëÿënta fu vëvë Lawodise va do gë Nimëfa do bulunda ile varëpëlëð cery ntëÿu hna soÿe iyëfa.

¹⁶ Ge karanërun aÿi kayëte, diryin fere karanj fëna hnë cery sali mbë Lawodise. Karanëgëryin, ÿal hun hna, kayëte nte herëhnëbuhëhni vëvë Lawodise va.

¹⁷ Pëyaryina Arësip kwët hakili hnë ðoku ile nuÿak hnë Ahwëhn hna, ðanko padënah g'afërën.

¹⁸ Ami, Pol, kerëhnëðëmu gë vák mën iÿi simpaÿi: Dënkwëtaryin vankënca mën va. Arabi Wënu ña ndëwaÿu.

Kayëte ndënkwëryënkw mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Tesalonik Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol, gë Silas do gë Timote, Korent hna kerëni anji kayëte mpëdara yëbëlan bëhn wafëhw wahnah gë imbëd gë wahnah gë bëhn wafëhw imbëd gë wahi (49 gë 52) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa.

Pol yankëtahnëk Tesalonik wati yas higëna lëwu ÿa. Nkol ña Masedëwan hna nke nte kwëhnëko naŵ mbë Rom ña, tëfary wov, nkol gwafa. Bulunda wasëwif ŵa njabëniho. Wasëwif wayabah vëwawëlohna karan Pol ña do antaniha nkol hna (Vantiyehn 17.1-9). Bare Cery Sali ña pëlëk vënkahn va do njawënak. Timote njankëtahnëkëhni vële hwëtahnëk va, mbarëpëla vële wok vëyena wasëwif do gë wasëwif wale hnëmpëtak nkeni vële hwëtahnëka Këris.

Timote wadëw hni ña njonëhnika Pol Korent hna do hnam kerëhnënihëhni anji kayëte. Hnë anji kayëte Pol njëtëndanëkëhni hnatah lëwu soñe ikahnënda nte tufahnëni vële hwëtahnëk Tesalonik va hnë njasa ntëw hni gë Këris. Wëlakënde horot hna nkok njawëni.

Pol kamënaÿehnedëhëhni. Atac ikaran njëdand pañare vësëm do ifoka Këris ña (4.13-5.11). Njëdahnëd simpaÿi do wahnira watëkwa.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'iji kayëte: wanës, ikwëtahn, injahn, uhorot, fac, vëÿënta, vësëm, yam.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1)

Gante kwëtahnëni vëvë Tesalonik va (1.2-3.13)

Ankeya nte ñad Wën (4.1-12)

Ibëhn vësëm gë fac Ahwëhn a (4.13-5.11)

Siyab rëkwa gë simpaÿi (5.12-28)

Simpaÿi

¹ Ami Pol gë Silas do gë Timote herëhnëryidëhu, ŵuhnë vëvë cery sali vë Tesalonik le kwëhnëk Wën Rëm ÿa do gë Ahwëhn a Yesu Këris: Arabi ipërëna gë yam ÿa nke gë ŵuhnë.

Ikwëtahn vëvë Tesalonik

² Kwëlëkwël camehnëdëfunëha Wënu ña soñe hun fop ÿa do njëfanëderun nte-wo-nte njëfadëfun ña. ³ Ndënkwëtaðëfun kwëlëkwël haryënkW Wënu Rëm fu hna vantiyehn vante ŵatik hn'ikwëtahn hna, wadoku wante ŵatik hn'injahn hna do gë iduñëna nte ŵatik hn'itamahn hun pað g'Ahwëhn fu Yesu Këris. ⁴ Vëÿënta mën, vële ñahnëk Wën, njëtinëk Wënu ña rëhnaku ⁵ kabi Wanës Wakasëk ña pëyayiluhna gë wanës ñi fo, bare gë fanka fa, g'Iyir Ipacah ña do g'ikwëtahn ipadañ ña. Njëtërun gante nkeho vankeya fu va fagant hun hna; soñe ufërën hun yeho. ⁶ Wuhnë vërefëtalahn fu yerun do gë vërefëtalahn Ahwëhn a yerun; nuÿarun wanës ña hnë wati horot hna, gë uhnatah ule ŵatik hn'Iyir Ipacah hna. ⁷ Koyëna nkerun vële tëfëtalahnëdëni vahnë vële hwëtahnëka Këris va Masedëwan hna gë Akayi hna. ⁸ Yal hun hna wanës Ahwëhn a campik gena Masedëwan hna gë Akayi hna fo, bare ikwëtahn hun Wënu ña njëtik gante-wo-gante. Awa, balëlëfuhna hnësëfu watac. ⁹ Vahnë va fop tëfëtaðëni gante kacarunëhëfuno ka ante njiryibunëho yal hun hna do gante tavërunëho waravahn aryokuñëhënduna umë ale ye Wën paryi, ¹⁰ do

ahnapënduna Aju ale w̃atid̃ g'ambin ŷa. Ajë arac, umë ye, Yesu nte mbëhnëndanëk Wën hnë vësëm hna, do fehëtëkëfu hn'ikitiŋ Wën nte yejëk ɲi.

2

Doku Pol Tesalonik hna

¹ Vëyënta mën, njëtërun, w̃uhnë dënk, ante njiryibunëho ŷal hun hna gelohna uhnëfak këm! ² Njëtërun, Filip hna korotehnibunëho ten do njewëdëbunëho rëkahnindëfu ŷal hun hna. Bare Wënu ɲa njawënëkëfuno wasakahn w̃a soŋe ahnësëhnahniwu Wanës Wakasëk ɲa mama mëtaryandëbunëho d̃us. ³ W̃ac ule w̃acëbunëhëhni vahnë va matina hn'idënt, ma hnë vinahan vide wok pacëna, do yëkëlehnëd̃ilëfuhna rokafuna ahnë! ⁴ Hali! Gante ñad̃ Wën ka nësëdëfun. Wënu ɲa catahnëka gë fuhnë, umë hwëtëhnahnëkëfu fëyahnefu Wanës Wakasëk ɲa. Yëkëlehnëd̃ilëfuhna vahnë nëɲahnëhni gë fuhnë, Wënu ɲa nëɲa gë fuhnë ŷadëfun, umë ale fëcëtađ walaŵary fu w̃a. ⁵ Njëtërun kobëri dehnëd̃ilëfuhna wanës wapërën ahnëɲënahniw̃u, do inahn fu ɲa gelohna soŋe hnuŷahnëfu hnapul, Wënu ɲa sede ye. ⁶ Yëkëlehnëd̃ilëfuhna icëkwary ahnë, icëkwary hun ma icëkwary vëyëntaw̃. ⁷ Kokëndëbunëho arufiw̃u ucankaf fu ɲa, fuhnë vëfayik Këris va, bare nëɲënahunëho fagant hun, had hnëm nte fabëkëhni vutah vuntëw̃u. ⁸ Soŋe inahn nte hwëhnabun ŷal hun hna, kahnëndaɲunëho, gena ayëd̃ayiwu Wanës Wakasëk Wënu ɲa fo, ayëd̃ayiwu fëna vintaŵary fu va. Ha, inahn dëw̃ fu soŋe hun ɲa nkwënako d̃us!

⁹ Vëyënta mën, ndënkwëtađun d̃oku ŷakah fu ŷa gë ambër fu ɲa. Ndokunëdëfunëho g'umëd̃ gë g'anent, soŋe antë yefu warib hun ga karanëdërunëho Wanës Wakasëk Wënu ɲa. ¹⁰ Nkeya catah do caŋah hwëhnabunëho hnë w̃uhnë vële hwëtahnëk hna. Ñoñ gena ile hodebun hnrayifu, waseđe warac yerun do Wënu ɲa fëna sede ye. ¹¹ Njëtërun fëna, (ale-wo-le hnë w̃uhnë) ntiyirunëho ndampo fo gante nkeđ rëm gë vutah vuntëw̃u ka. ¹² Kamënaŷehnrirun do njawënaŷehnrirun, tëyirun gë fanka ayewu gante ñad̃ Wën ka umë ale w̃acëdëhu hn'Inaw̃ dëw̃u do gë hnë icëmb dëw̃u hna.

¹³ Do fëna, soŋe rac samehnëdëfunëha Wënu ɲa kwëlëkwël soŋe iyin: ante karanëdërunëho wanës Wënu ɲa, nëpađunëho do had wanës Wën mawërunëho; mawërunohna had wanës vahnë. Ha, paryi nke Wën hna matik do ndokunëd̃ hnë w̃uhnë, vële hwëtahnëk vi. ¹⁴ Ha, vëyënta mën, tëfëtalahnërunëhëhni vëvë vacery sali Yude va, vële kwëhnëk Wën hwëtahnëka Yesu Këris va. Vahnë vëvë nkal hun va korotehnënihu, had gante korotehnënihëhni wasëwif w̃a vëvë vacery sali vatac. ¹⁵ Wasëwif w̃i ryawëka Ahwëhn a Yesu gë wakila ɲa, do fuhnë korotehnënihëfu. Vëlidina ile hnëɲëdëha Wënu ɲa do vëyëw̃ vahnë va fop nkeni, ¹⁶ kaɲi memaŷehnedënihëfu antë hnësëhnëfuni vële wok vëyena wasëwif va wante fehëtëdëhëhni ɲa. Koyëna padëneɲa padënedëni wameh wante ntidëniho kobëri ɲa. Bare ntavah Wënu ɲa tëk njohahnëhni.

Iña Pol mbok nuhni vëvë Tesalonik

¹⁷ Vëyënta mën, ge fuhnë ye, tëfëkawo aravëtayiwu fampëd; paryi nke goyilënëhna nulëndën, bare wasakahn fu hna tavëlilënëhna! Përëkëfu d̃us gë w̃uhnë do ntibun fop soŋe avok ahnuhahniwu. ¹⁸ Awa pëhnabunëho yiryifu ayëkijiwu, do ami dënk Pol, pëhnabuho wahwënta wayabah, bare Sintani memaŷehnekëfu. ¹⁹ Ye ye itamahn fu ɲa, uhnatah fu w̃a, dahëse imëk idëw̃ fu ɲa ge gena w̃uhnë? Do soŋe hun ŷa cëkwadëfun haryënk̃w Ahwëhn fu Yesu ge mbokajëk. ²⁰ Ha, w̃uhnë ye icëmb fu ɲa g'uhnatah fu w̃a.

3

¹ Soṇe rac ye, kabi cilëtabunëho napi ṇa, umë caṇahnëkëfu wofu fuhnë fo Aten hna, ² do cañëtëryibunëha Timote, aÿënta fu ÿa do ye aryokuṇënta Wën hn'ikaraṇ vahnë Wanës WakasëkKëris ṇa. Payëryibunëha soṇe njawënaÿehnu do kamënaÿehnu hn'ikwëtahn hun hna, ³ soṇe antë ahnë cilëta horot ile liderun ÿa. Njëtërun wũhnë dënk, iÿi sifa horot tēfëka nkefu. ⁴ Ante nkebunëho ῃal hun ṇa pëyayirunëho nuÿaden wahorot wasankaf, do umë yehu, njëtërun dus. ⁵ Soṇe rac fayëryibuha Timote, kabi cilëtabuho nap iṇa, njiryi pëcëtaj soṇe ikwëtahn hun ṇa. Ntakëkoŵo Sintani njëkëhnahnu do d'oku sankaf fu ÿa fop nke nafa këm.

⁶ Tame Timote mbokajëk, tēfëtanëkëfu wanës wakasëk wanëṇah soṇe ikwëtahn hun ṇa g'iṇahn hun ṇa. Ntehnëkëfu wapërën ryënkwëtaḍunëhëfu do përeku gë fuhnë had gante përekëfu gë wũhnë ka. ⁷ Soṇe rac ye, vëÿënta fu, hnë uryëṇah fu hna fop gë horot fu wã, ikwëtahn hun ṇa kamënaÿehnekëfu. ⁸ Tame tisëkëfu kabi nkorun ahambënewu Ahwëhn hna. ⁹ Hak ga tēfëkëfu samehnëfuna Wënu ṇa, soṇe uhnatah sankaf ule yëḍaḍunëhëfu haryënk w lëwu ÿi? ¹⁰ G'umëḍ gë g'anent njëḍaḍëfunëha gë idëñan soṇe maŵëryanëfu mbok nulin do fadënëfu ile wojëk hn'ikwëtahn hun hna.

¹¹ Arabi Wënu ṇa umë dënk, Rëm fu ÿa, gë Ahwëhn fu Yesu pidëtëhnënihefu nkaŵ ṇa paḅ gë ῃal hun! ¹² Arabi Ahwëhn a nkwënëndu iṇahnël hun ṇa hafo kob do g'iṇahn vahnë fop ṇa, gante nke iṇahn nte hwëhnaḅun soṇe hun ṇa. ¹³ Arabi njawën koyëna wasakahn hun wã hnë icat nte wok kwëhnana ile hniraderun haryënk w Wën Rëm fu ÿa, hnë fac le mbokahnid Ahwëhn fu ÿa Yesu gë fop vëlëwu va!

4

Ankeya nte ñaḍ Wën

¹ Awa koyëna, vëÿënta fu, ñëṇarun hnë fuhnë ankeya nte rëfëka ahwëhnawu nëṇahna Wënu ṇa gë wũhnë. Do tac dënk hwëhnarun. Bare tēyëḍërun do nkaḅëḍërun, g'uŵac Ahwëhn a Yesu, yiryin haryënk w fo! ² Kabi njëtërun siyab ule yabirun Ahwëhn Yesu hna matik.

³ Ile ñaḍ Wën ÿa, rac ye: ayehahnu vēfacah do ahehawu fop ndakëntal meh ṇa. ⁴ Ale-wo-le hnë wũhnë njët mënkw mbahn dëwu ṇa hn'ufacah, do hn'untënah.* ⁵ Ant'aŵaŵu iña meh ṇa mëku, had vēle wok vēyëtëlahna Wën vi. ⁶ Hnë waji, ahnë tēfëlahna nti ile wënëḍëha aÿëntaŵu ale hwëtahnëka Wën, ma tokahna. Tëkëḅun ahnësëhniwu do pëyayirun g'afërën: Ahwëhn a korotehnëḍëhëhni vēle lid' rac va. ⁷ Wënu ṇa macëlëfuhna soṇe ndëkarënden g'ale-wo-ale, bare soṇe nkeyin vēfacah macëkëfu. ⁸ Soṇe rac ye, ale wëÿëk iṇi gab ṇa, gena ahnë ṇwëÿëhnëk, Wënu ṇa ṇwëÿëhnëk, umë ale yëḍaḍëhu Iyir Ipacah ṇa.

⁹ Soṇe iṇahnël ṇa vēÿënta mën, balëluhna aherëhniwu, kabi Wënu ṇa ñaṇëndëku gante ṇahnëḍun ka. ¹⁰ Ha, iṇahn tac ye nte rufahnëḍun hnë vēvë Masedëwan va fop, vēle hwëtahnëka Wën. Bare vēÿënta fu, kamënaÿehneḍërun aliwu ntëbi koyëna. ¹¹ Yëkëlehnëryindën ayewu yam, paḅëryin wadëwun fo do arokëndu ṇacëṇac hun ṇa fo, had gante ntehnirunëho ka. ¹² Koyëna vēle wok vēhwëtahnëlahna Wën va ntënëḍëni nkeya hun ṇa, do kat antë aramahnuni vēÿënta hun.

Ibëhn vēsëm gë fac Ahwëhn a

¹³ Vëÿënta fu, ñaḍëfun ayëtu toña ÿa soṇe vēle sëmëk va, soṇe antë ahwëhnawu yiŵëhnah gë vēÿëntaŵ ki vēle wok vēramahnëna vi. ¹⁴ Age kwëtahnëḅun Yesu

* **4:4** 4.4 Ale-wo-le hnë wũhnë njët mënkw mbahn dëwu ṇa hn'ufacah, do hn'untënah. Kode nkwëryi fëna ñëṇa ñëwëlahn gë asëvalu ma ñëṇa had gante ntide ahnuÿahn asëval.

cëmëko do mbëhn, kwëtahnëbun fëna Wënu ña mbarëdëhëhni gë Yesu fop vële hwëtahnëdëha do cëmatëni va. ¹⁵ Wëlin wante fëyaderun ye wanës wante karanjëkëhniwo Ahwëhn ña vahnë va: vële yeyinëk vi wod vësëmëna mbokahnind Ahwëhn a, vëryënkwëhnëdëlëhnhna vële sëmëk va. ¹⁶ Fac rac, cëlid Ahwëhn a umë ndënkwa g'ambin, gë kopa le wãcëd, gë kopa asankaf wamëleka, do gë kopa lënkwa Wën ÿa. Vële sëmëk g'ikwëtahn Këris va ryënkwëd mbëhnëni. ¹⁷ Tac fuhnë vële woyinëk cëmilënëhna wati rac va, nufëdenëhëfu gë vëhni hnë vëjar njiyin pankëlin g'Ahwëhn a g'ambin, do koyëna g'Ahwëhn a nkedën kwëlëkwël. ¹⁸ Awa ale-wo-le kamënaÿehna aÿëntaÿu ÿa gë wañi wanës.

5

Ikwët hakili hn'inap Ahwëhn hna

¹ Vëÿënta fu, soñe yamani ÿa gë wati ÿa, balëluhna aherëhniwu. ² Njëterun wapacëk ÿuhnë dënk fac Ahwëhn a tëkid had gante tëkid ale ÿa g'umëd. ³ Ge vahnë va ntehnëdëni: «Fop yam fo ye, ntakah gena!» Awa hnë wati rac ile vëvehnëdëhëhni ÿa nanjëdëhëhni had lav dënk hnag asëval, do la aryampo kodina peh. ⁴ Bare ÿuhnë, vëÿënta mën, geluhna hn'umëhwëry hna, do iÿi fac kodina nanjëtü had ale. ⁵ Wuhnë fop vutah humpen yerun, vutah fac. Gena umëd hwëhnëkëfu, ma umëhwëry. ⁶ Awa antë ndakin wakwëd had gë vëÿëntaÿ ki, bare ñesënëfu do kwëtin hakili. ⁷ Vële ryakëd wakwëd va, g'umëd ga ndakëdëni do vële ryëwëd va, g'umëd ga ndëwëdëni. ⁸ Bare fuhnë, vëvë g'anent vi, kwëtënëfu hakili: cudanëfu g'ikwëtahn ña do g'inahn ña had gë viÿi viwëta, do g'apënkwa mëta nte ye itamahn ipëh inä.

⁹ Wënu ña tëhnalëfuhna nuÿayin ntavah ntëÿu ña, bare nuÿayin ipëh inä gë Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris. ¹⁰ Soñe fu ÿa cëmëk Këris nkehahnin gë umë, sëmënëk cëmilënëhna. ¹¹ Awa, kamënaÿehnelëryindën do yaÿënëlerëyin hn'ikwëtahn hna, had gante rëkërun alindu ki dënk.

Siyab rëkwa gë simpaÿi

¹² Vëÿënta fu, tëyëderun wañi: dënënerëyinëhni vële ryokunëd, vële vërad dës soñe hun, vële yëkadëhu do yabëdëhu hn'ibëmënkël hun g'Ahwëhn. ¹³ Dënënerëyinëhni dës do aÿanduni dës soñe doku le ntidëni ÿa. Geryin yam yëbëlan hun.

¹⁴ Vëÿënta fu, mbokëderun aÿuntayiwu iÿin: niraryindënëhni vële hëmak va. Kamënaÿehnerëyindënëhni vële yamëk va, demaryindënëhni vële nkok yabëna fanka hn'ikwëtahn va, dufënanëhnerëyindënëhni vahnë va fop. ¹⁵ Kwëtëryin hakili, antë ahnë nkwëcaga ale lika uÿeh! Yëkëlehnëryindën kwëlëkwël alindu fërën, yëbëlan hun do gë vahnë va fop.

¹⁶ Geryin kwëlëkwël hn'uhnatah hna. ¹⁷ Yëfaryindëna Wënu ña kwëlëkwël. ¹⁸ Camëhnëryindëna fale-wo-fale fa. Rac ye le napëd hnë ÿuhnë vële vëmënkëlëk hnë Yesu Këris va.

¹⁹ Ant'aÿëmëaÿehnnuna Iyir Ipacah doku lëÿu hna; ²⁰ ant'ayafu wanës wakila ña. ²¹ Pëcëtaryin fop watac do kwëtaryin ile fërënak ÿa; ²² keharyin ÿeh-wo-ÿeh.

²³ Arabi Wënu hwëhn yam ÿa nti ayewu vële padëk ufacah; arabi hakili hun ÿa gë ntaÿary hun ña do gë vimbahn hun va nko pad, hara kwëhnana ile nirande hafo hnë fac le njijëd Ahwëhn fu Yesu Këris hna. ²⁴ Wën le wãcëku ÿa kahnëndak: ntidë rac.

²⁵ Vëÿënta fu, ÿuhnë fëna yëfanëhnerëyindënëfu. ²⁶ Gaÿëryinëhni vële hwëtahnëka Yesu va g'inahn nte rufande vëÿënta hna.

²⁷ Tëyëdëmu g'uÿac Ahwëhn a, arabi anj kayëte karanjëhni fop vëÿënta fu va.

²⁸ Arabi ipërëna Ahwëhn fu Yesu Këris ña nke gë ÿuhnë!

Kayëte kigëna mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Tesalonik Wade yehëhna hnë inji kayëte

Kayëte kigëna mba vëvë Tesalonik va nëmpëlëna d'us gë ndënkwerënkwa na. Inji kayëte fëna vëhni Pol gë Silas do gë Timote matik wati nte nkeniho Korent hna mpëdara yëbëlan bëhn wafëhw wahnah g'imbëd gë wahnah gë bëhn wafëhw imbëd gë wahi (49 gë 52). Pol camehnëdëha Wënu na soje ile nkoni kahnëndani harënkwa wahorot hna. Kamënaÿehnëdëhëhni tëfëni nkaŵ nte tëhnani hnë Këris na do kamënaÿehnëdëhëhni ntini fop vantiyehn vante w'atik hn'ikwëtahn hna.

Vële hwëtahnëk va fop boka Ahwëhn a napëdëni do Pol pacëhnëndëhëhni iÿin diyana ten. Pol ndëkwëtehnëdëhëhni wëdahëse wante ryënkwëhni d'iboka Këris na. Ani g'umë, had fuhnë, macinëkëfu nufin nkaf d'oku hnë d'uniÿa li.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: aÿënta, Pol, iboka, kayëte, yam, ikwëtahn, fanka, satah, Ayapah, d'oku.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Ahwëhn a njijëd kitiÿ d'uniÿa ÿi (1.3-12)

Ile ryënkwëhni d'ëha mbokahnind Ahwëhn a (2.1-12)

Iyaŵ hn'ikwëtahn (2.13-17)

Pol tÿëd wayëfa (3.1-5)

Imac d'okuÿa had Pol (3.6-15)

Iyëfa gë simpaÿi (3.16-18)

Simpaÿi

¹ Ami Pol gë Silëve* do gë Timote herëhnëryidëhu, w'uhnë vëvë cery sali vë Tesalonik le kwëhnëk Wën Rëm fu ÿa do gë Ahwëhn a Yesu Këris. ² Arabi Wënu na Rëm fu ÿa do gë Ahwëhn a Yesu Këris njëdënihu ipërëna gë yam ÿa!

Ahwëhn a njijëd kitiÿ d'uniÿa ÿi

³ Vëÿënta fu, tëfëkëfu samehnëndëfuna kwëlëkwël Wënu na soje hun. Umë saÿah ye, kabi ikwëtahn hun na nayiÿa nayëd, do inahnël nte hwëhnarun na gwëna na nkwënad. ⁴ Soje rac, cëkwaryëderun hnë vacery sali vakawary vëmba Wën hna. Ha, njawënerun do kwëtarun ikwëtahn hun na la gante korotehnëderun ki do d'üñënadun hnë vambër vasiyamah. ⁵ Vëyin fop fëhnëtanëd kiti Wënu na satah ye, gante nuhandërun had vële tëfëk Inaŵ Wënu na, soje rac horotahnëdun.

⁶ Paryi nke, Wënu na catëk: horot cosëdëhëhni vële horotehnëdëhu va ⁷ do njinëgehnëdëhu w'uhnë vële horotëd vi, do fuhnë fëna. Watac nked ge Ahwëhn a Yesu matini g'ambin gë wamëleka wadëwu wakwëhn fanka na; ⁸ hnë fagant hwëdëh hucankaf njijëd, do pinijëdëhëhni vële wok vëyëtëdilahna Wën va do wok vëwawëhnëdëfina Wanës Wakasëk Ahwëhn fu Yesu na. ⁹ Ibëv kwëlëkwël na yed icos dëw hni na gë ñawëta Ahwëhn na do gë ñawëta icëmb fanka falëwu fa, ¹⁰ ge njijëk hnë fac rac soje cëmbëniha do naÿënëniha vële kwëhnëk do hwëtahnëka umë va. W'uhnë dënk gë vëhni nkentëderun, kabi kwëtahnërun wante rëfëtanëhnirun na.

¹¹ Soje rac ye, yinëgadilëfuhna iyëfan hun na. Njëfadëfunëha Wën fu na gante ntihandëhu vële tëfëk uŵac lëwu w'a ile macëku. Njëfadëfunëha arabi, gë fanka falëwu fa, ndemawu aliwu fop iña përen na gë fop ntiyehn nte w'atik hn'ikwëtahn

* **1:1** 1.1 Silëve: Ale wacik Silëve ÿa wacik fëna Silas hnë kayëte 1 Vëvë Tesalonik hna.

hna. ¹² Koyëna, uŵac Ahwëhn fu ÿa Yesu ntënënëde soŋe hun ÿa do wũhnë ntënënëderun soŋe lëŵu ÿa gante nke ipërëna Wënu fu gë Ahwëhn a Yesu Këris.

2

Ile ryënkwëhniđëha iboka Ahwëhn a

¹ Awa, vëÿënta fu, soŋe iboka Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris, g'ibarël fu darël lëŵu, muntaderun: ² ge ahnë ntehnëku fac Ahwëhn a tëkik, nt'aŵaŵu ahnë mpaÿëmpaÿehn wahakili hun ŵa ma ntakënwu gë wante watik hn'iyir ma hnë wanës ma hnë kayëte, lakënde ntehnëhni ÿal fu matik. ³ Antë aŵaŵu ahnë tokawu gë sifa wamër-wo; kabi ani gë tëkahnind ÿa afo iyahëta cankaf Wënu ña nke ten do Ayapah a tufëhnađ, Ajë ibëv ña, ⁴ ale humad ntehn umë lëbëk fop ile ŵacik wën ÿa ma sëmbëde ÿa. Ndëkënađ dënk umë ntaña hnë Acery Wënu Cankaf hna mëca ntehn umë ye Wënu ña. ⁵ Dënkwëtađiluhna bi nësëhnëmuno waŋi ante nkoŋuho hnë wũhnë ña? ⁶ Do tame njëtërun dŵs ile wëmaÿëhnëka gante nkođ tufëhnana hafo ge tëkëk wati le hahnëdik ÿa. ⁷ Fanka Ayapah le soŵak ÿa doku ÿa nkehahnëk; bare ale wëmaÿëhnëka ÿa nkođ memaÿëhn hafo ge cähëtik. ⁸ Awa, Ayapah a tufëhnađ, umë ale ndaŵëđ Ahwëhn a Yesu gë sël wës lëŵu ÿa, g'icëmb nte lapëhnajëka itëk dëŵu ña. ⁹ Fanka Sintani fa yiyehniđëha Ayapah a Mbëvehnëđëha; tufahnëđ vantiya vante-wo-vante vakwëhn fanka, viÿë viŵëmpëhnahnah gë wëdahëse soŋe tokahnëhni vahnë va. ¹⁰ Gë sifa vankeya vameh va fop, tokadëhëhni vële sëvëđ va. Cëvëđëni kabi vëhacana iŋahn toña le fehëtakëndëhëhni ÿa. ¹¹ Soŋe rac, Wënu ña njëđanahnikëhni fanka fale rokađ, umë feñëđëhëhni kwëtahnëni wamër ña. ¹² Awa, fop vële wok vëhwëtahnëna toña va, bare ÿađ wameh va, kitiŋëđëni menëni.

Iyaŵ hn'ikwëtahn

¹³ Vëÿënta fu, ge fuhnë ye, tëfëkëfu samehnëndëfuna kwëlëkwël Wënu ña soŋe hun ÿa, wũhnë vële ñahnëk Ahwëhn. Wënu ña tëhnaku ayewu vëryënkwëryënk wële fehëteđe gë Iyir nte facëneđ do gë ikwëtahn hnë toña hna. ¹⁴ Wënu ña macëku hn'iŋi peh gë Wanës Wakasëk wante haraŋirun ña; soŋe ahnuÿahnu icëmb Ahwëhn fu Yesu Këris. ¹⁵ Awa, vëÿënta fu, yaŵënyarin do kwëtaryin ikaraŋ nte haraŋirun gë wanës ña ma gë wante herëhnirun ña. ¹⁶ Arabi Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris umë dënk do gë Wënu ña Rëm fu ÿa ale ÿahnëkëfu do yëđakëfu g'ipërëna dëŵu ña, ikamënaÿëhn nte wok puđina do g'itamahn gwamah soŋe ile përenak, ¹⁷ njawënyahn wasakahn ŵa do njëđawu fanka aholahnu alindu do ahnësendu kwëlëkwël ile nëfak.

3

Pol tëyëđ wayëfa

¹ Awa vëÿënta fu, watëkwala ña, yëfanëhnëryindënefu, soŋe wanës Ahwëhn ña camp ñap do ntënëni, had gante nkeho hnë wũhnë ki. ² Yëfaryindëna fëna Wënu ña pehëtefu gë vahnë vëŵeh do gë viyapah va, kabi gena vahnë va fop ŵaŵëđ kwëtahnëni. ³ Bare Ahwëhn a kahnëndak. Njawëneđëhu do keryëđëhuna Aŵeh. ⁴ Wëlin itamahn nte hwëhnaŋun hn'Ahwëhn hna soŋe wũhnë: ntidun le lehnirun ÿa do nkorun alindu. ⁵ Arabi Ahwëhn a pabary wasakahn hun ŵa g'iŋahn Wënu ña do g'iduñëna nte njëđahnëđ Këris ña.

Imac dokuŋa had Pol

⁶ Vëÿënta fu, ntehnëderun, g'uŵac Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris, ñawëtaryinëhni fop vëÿënta fu vële hëmak va do hwëhnaŋ nkeya nte wok tëfëleña gë ikaraŋ nte haraŋëbunëhëhni ña. ⁷ Wũhnë njëtërun dŵs gante tëfëku arëfëtalahnunëfu ka: këmalëfunohna ante nkebunëho gë wũhnë ña; ⁸ ahnë-wo muntalëfunawohna

ile rokëdëfun, bare hnë horot hna do gë hn'ambër hna, g'umëd gë g'anent, ndokuḡëbun soḡe antë yefu idiḡ ahnë hnë wũhnë. ⁹ Age ntibun waḡi, gena kabi tēfēlēfuhna aryemawunēfu, bare ntibun koyēna aharaḡahniwu nkeya nte rēfēku arēfētalahnēndu. ¹⁰ Ha, ante nkeḡunēho ŷal hun ḡa, ntehnirunēho: «Ale wok ḡadina ndokuḡ ŷa tēfēlahna tok fēna.»

¹¹ Ntehnēdēfun waḡi kabi nkwēryēdēfun ga nēsēde, nkeni hnë wũhnë vēhēmak, ḡoḡ vēlidina ge gena le wok gena wadēw hni. ¹² Vēle ye koyēna va, ntehnēdēfunēhēhni do kamēnaŷendēfunēhēhni g'uŷac Ahwēhn Yesu Kēris: tēfēka ndokuḡēndēni yam do tokēndēni ḡacēḡac ntēw hni ḡa. ¹³ Bare wũhnë, vēŷēnta mēn, antē ḡjambu uli ufērēn wā. ¹⁴ Age ahnë ḡwēŷēk wante herēbun hn'aḡi kayēte ḡa, kamahnēryina do aŷaŷētawuna, soḡe cēfēhnahna. ¹⁵ Antē aliwuna aŷēw, bare ahnirawuna had aŷēnta hun.

Iyēfa gē simpaŷi

¹⁶ Arabi Ahwēhn yam ŷa, ḡjēdēndu umē dēnk yam ŷa kwēlēkwēl do fale-wo-fale nke fa! Arabi Ahwēhn a nke gē wũhnë fop! ¹⁷ Ami Pol, gē wēbāk mēn ḡa dēnk kerēhnēryidēmu iŷi simpaŷi. Aki kerēdēfu wāc mēn ge puhnabu vēkayēte mēn va fop do aki nke kerēh mēn. ¹⁸ Arabi ipērēna Ahwēhn fu ŷa Yesu Kēris nke gē wũhnë fop!

Kayëte ndënkwëryënkw mba Pol nte kerëhnëka Timote Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëhnëka Timote vëkayëte vaki do anji ye ndënkwëryënkw ña. Pol kerëk inji kayëte mpëdara hnë bëhn wafëhw mbëd' g'iryaw' g'imbëd' (65) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa, Masedëwan hna.

Timote asan ale hwëtahnëka Yesu Këris yeho. Hnëmu ÿa Gërek yeho do rëmu ÿa sëwif yeho. Matiko hnë nkol Lisëter hna (Vantiyehn 16.1) do nke lawo paryi Pol hnë doku lëwu vacery sali hna. Atëko njasëndëni gë Pol do Pol macëdëha aju hn'ikwëtahn hna. Umë wogëko gë Pol bare Pol tamahnëkawo dus. Pol tavëka Timote Efes hna soñe karañëhni vëvë cery sali va.

Soñe ile kerëhnanëka inji kayëte ña umë ye, kabi nkeni vëryampo vële harañëdëhëhni vile wok gena toña va. Anahadëni viyë vile ye duniyã vi mek do kodena njiyi g'ambin afo gë uyët ile sowik do g'ikeha inëlël gë virokëtok viryampo. Pol ntehnëk, fop vile ntik Wën va nkwamëk do ndënkwëtehnëdëha Timote karañëndëhni watac vacery sali va.

Kayëte ntëwu ña nësëd' viyë vërar: wahnira vële hwëtahnëk va, vëvë haryënkwa vële hwëtahnëk va gë Timote dënk.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: ikwëtahn, cery sali, duniyã, ikarañ, Sintani, doku, vësëval, vësan, toña.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Kwëtëryin hakili gë vële harañëdëhëhni vahnë wamër va (1.3-20)

Ikarañ soñe iyëfa do vëvë haryënkwa cery sali (2.1-4.16)

Ile rëfëka ntini vële hwëtahnëk va (5.1-6.2)

Uwët fëren (6.3-19)

Simpaÿi rëkwa (6.20-21)

1-2 Timote, ami Pol herëhnëryidëhi. Wënu ña Afëhët fu ÿa gë Yesu Këris itamahn dëw' fu ña vëhni lehnëko yewu afayik Yesu Këris ÿa do wëjë ye fatah mën paryi hnë ikwëtahn hna. Arabi Wën Rëm ÿa gë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa njëdënihi ipërëna, ikaÿëhnahn gë yam ÿa!

Kwëtëryin hakili gë vële harañëdëhëhni vahnë wamër va

³ Gory Efes hna, had gante ntehnëmino ani gë yihahnëryindu gë Masedëwan ka, kabi nkeni hnam vële harañëdëhëhni vahnë wamër ña; dehnëryihni tavëni.

⁴ Dehnëryihni tavëni itëfëta wëhnantul wahwëhn nafa këm g'idëkw vimbaÿ vacërakëlo vële wok vëfudina. Umë gwajëtël fo njojëd', yiryeryëdina gë ikarañ Wën ile liya' hn'ikwëtahn hna. ⁵ Ge ntehnëmi ali koyëna soñe naÿëni iña nte watik hnë sakahn facah hna gë inahan ipërën do g'ikwëtahn paryi ye. ⁶ Vëryampo tavëni nka' tac do tëfëni vankwajëla vakwëhn nafa këm. ⁷ Vëharañ sariya Wën ñadëni nkeni, bare vëyëtëna ile nësëdëni ÿa, vëyëtëna fëna inë ile njawënëni paryi ÿi.

⁸ Ha, njëtëbun sariya ÿa përenak, ge ntiyinëk gante tëfëka ka. ⁹ Tëfëka njëti iÿin: sariya ÿa gena vësatah linëhnik. Soñe vële wok vëwawëhnëdina gë vële wok vëlënëndëdina sariya ÿa, vële wok vëhwëhnana ikwëtahn gë vële wëned' va, vële wok vëlënëndëdilahna Wën gë vile facëk va, vële ryawëdëhëhni warëm hni ma wahnëm hni, vëryaw' vahnë vëha'wary fëna, ¹⁰ vële lid' ndakëntal nte ñëwëk Wën gë vësan vële ryakëd' gë vësanëntahni, vële wafëdëhëhni vëramp, vële wëred', vële ye wasede

hnë wamër do gë fop vële hwëhna nkeya meh, vile hnëmpëlëk gë ikaraŋ catah ɲa linëhnik. ¹¹ Ikaraŋ tac tēfëlëk gë Wanës Wakasëk wante hwëtehnanibu, wante watik hnë Wën hunte lënënik, hunte sëmbik.

Icamehn soŋe ipërëna Wën

¹² Camehnëbuha Yesu Këris Ahwëhn fu ŷa, umë ale yëdfako fanka fa: ha, Ahwëhn a nuko kahnëndabu, umë tēhnako liwu dfoku lëwu ŷa, ¹³ mama nkehahnëbuho kobëri ɲa aŷeŵ alëwu, ahorotehn do ayapah. Bare kaŷëhnahnëkawo g'ami, kabi kwëtahnëlewawohna do yëtëlëwohna ile lidëfuho ŷa. ¹⁴ Ha, ipërëna Ahwëhn fu ɲa njabëkowo, nuŷabuho ikwëtahn ɲa do gë inahn nte hwëhnayinëk, vankinëk gë Yesu Këris.

¹⁵ Wëlin wanës toña wante rëfëka kacahnini vahnë fop: Yesu Këris njijëk dfuniŷa li soŋe pehëtëhni vëwen. Do ami aŷen asankaf yebu. ¹⁶ Bare wëli soŋe ile kaŷëhnahnëka g'ami: Yesu Këris wawëk tufahn hn'ami, aŷen asankaf a, iduñëna ipadah idëwu ɲa. Koyëna dahëse iduñëna dëwu yebu soŋe vële hwëtahnëdëha va, gante nuŷahnëdëni uwám usër wã.

¹⁷ Arabi untënah gë icëmb nke g'ahnaŵ avë kantëm, gë Wën hunte wok cëmëdina, hunte wok nudena, hunte wok mëntëlëntina, dol gë kantëm! Amina.

¹⁸ Timote, ajë mën, ntehnëmi ali fop wanës watac wante hwëtehnanëmi, rëfëlëk gë wanës wante fëyahniko kobëri ɲa soŋe lëw hu ŷa. Wanɲi wanës njawënedëhi do kodu aŷët uŷët fërën wã; ¹⁹ kwëtary ikwëtahn hu ɲa do g'inahan ipërën hu ɲa. Vëryampo tavëni watac do koyëna përekanëni ikwëtahn dëw hni ɲa. ²⁰ Hnë vahnë vërac nkentiniho Imene gë Alekësandër; vëhni njëdahnëbuhëhni gë Sintani. Koyëna, ñëŋadëni antë mbok njewëniha Wënu ɲa.

2

Ikaraŋ soŋe iyëfa

¹ Awa ryënkweyënkwe ŷa ten, ntehnëmu aŷuntanduna Wënu ɲa, ayëfanduna, ahëlanduna soŋe vëyënta hun va do asamehnënduna soŋe vahnë va fop. ² Tëfëka ayëfanëhnënduni vële hnaŷëk gë fop vësankaf va gante nkohahnëden yam, tana këm, kahnëndahnin hnë Wën gë njasa ntënah. ³ Irac ye ile fërënak do hnëŋëdëha Wënu ɲa, Afehët fu, ⁴ ale ŷad vahnë va fop pehëtini do njëtëntini toña ŷa.

⁵ Ha, Wën hudampo fo ye, do fëna aryampo fo ye yëbëlan Wënu ɲa gë vahnë va: asan ye, Yesu Këris,

⁶ umë ale yëdfahnëk ntaŷary dëwu had icos soŋe pehëtëhni vahnë va fop.

Rac ye ucedëya nte liyiko wati le pëhnayiko hna ⁷ do soŋe rac, Wënu ɲa hahnëndëko had afëyahni gë afayik haraŋëndëwuhni, vële wok vëyena wasëwif, ikwëtahn ɲa gë toña ŷa. Toña ŷa nësëdëfu, mërëda.

⁸ Awa ñadëfu vësan va fop njëfandëni gante-wo-gante, njelëndëni wëbák wapacah g'ambin, ntavah këm gë sonko këm.

Ikaraŋ soŋe vësëval hnë cery sali

⁹ Koyëna soŋe vësëval va fëna, ñadëfu cudandëni gante caŋëk ka, hara vëryëcëtahnenä, tēfëlahna ntiyandëni viŷi soŋe tufëhnahnëndëni. Antë ndaŷëndëni vandaŷa vantakah, do antë kayëtandëni gë sanu, ma wanjere, ma viŷi vile hambëka ntaŷ. ¹⁰ Bare tēfëka tufahnëndëni iyiv dëw hni ɲa hnë vantiyehn vapërën gante caŋëkëhni vësëval vële lehnëdf Wën tēfalëdëni.

¹¹ Asëval a tēfēka ñeṅand yam fo do gē imawēhn padah. ¹² Mawēryanēlēwahn asëval karaṅa, ma mēka asan; tēfēka ñēw yam. ¹³ Kabi Adam ryēnkwiko ñahani, tac Ev. ¹⁴ Do fēna gena Adam tokako Sintani, bare asëval a yeho, afo nti ile mbañeko Wēnu ṅa. ¹⁵ Bare pehetēde hn'uhnag hna, ge njawēnek ikwētahn ṅa, gē iña ṅa, g'ufacah wā, ge ntid' g'useryah.

3

Vēsankaf cery sali

¹ Wēlin wanēs toña: ge ahnē njēkēlehnēd nke avē karyēnkw cery sali, doku fērēn ye ile njēkēlehnēd ŷi. ² Awa umē tēfēka nke ahnē asatah, nke asan asëval aryampo fo, ale fēlak nkaf ntēwu do seryēk, ale lēnēnēde, holēk kaca vahnē do hod' karaṅēhni vahnē. ³ Tēfēlahna nke aryēw ma ale wētētēde bare tēfēka nke ale nkukēk sakahn do wok yēkēlehnēdina sonko; antē ṅahn dēcēt koryi. ⁴ Tēfēka nke ale holēk mēnk w tere lēwu ṅa do mēnk wēhni vutah vuntēwu hn'imawēhn, g'untēnah fop. ⁵ Age ahnē a kodina mēnk w tere lēwu ṅa dēnk, hak kod' paḅ cery sali Wēnu ṅa? ⁶ Tēfēlahna nke ale hwētahnēk takan, soṅe antē pēba inaṅēna do njo hn'ikitij tac fo gē Sintani. ⁷ Tēfēka kwēhna untēnah gē vēle wok vēyentina cery sali soṅe antē njafini do antē njoni hnē warēnd Sintani hna.

Vēyohal cery sali

⁸ Vēyohal hnē cery sali va fēna tēfēkēhni nkeni vēsan vēle lēnēnik do wok vēhwēhnana wanēs waki. Tēfēlēhni hna dēcētandēni uñen ṅa ma njēkēlehnēndēni koryi gē wafere waṅeh wā fop. ⁹ Tēfēkēhni vahnē vērac kwētani, gē hakili facah, toña le yētēndanik hn'ikwētahn hna. ¹⁰ Tēfēka pēcētayi fēna wapacēk soṅe njētahni bi vēhwēhnana ile nirandeni, tac kodēni nkeni vēyohal cery sali.

¹¹ Vēsëval va* fēna tēfēkēhni nkeni vēle lēnēnik do tēfēlahna nēwēndēnihēhni viyētahn, vēle yētēk nkaf ntēw hni do hahnēndak hn'ile-wo-le hna.

¹² Vēyohal cery sali va tēfēkēhni ale-wo-le nke asan asëval aryampo fo do tēfēkēhni nkeni vēle holēk mēnk w vutah vuntēw hni va gē tere lēw hni ṅa. ¹³ Vēle lid' g'afērēn doku lēw hni hnē cery sali hna ntēnēndēni do nuṅadēni itama cankaḅ hn'ikwētahn nte ye hnē Yesu Kēris.

Gante naṅēk ikwētahn ka

¹⁴ Kerēndidēmi waṅi, mama nahandēbu yiryiwu yēkiyi hara biṅēna. ¹⁵ Koyēna, ge yinkaryila, njētēdu gante tēfēka nke njasa hu ṅa hnē tere Wēn hna. Iṅi tere, cery sali mba Wēn paryi ye nte hagētēd do famētēd toña ṅa. ¹⁶ Ha, pacēk, ufēmpēhnaḅ ile yētēk hn'ikwētahn hna naṅēk:

Tufēhnako hn'imbahn,
 tufēhnako asatah g'Iyir,
 nuniha wamēleka ṅa,
 pēyahniko hnē vēle wok vēyena wasēwif,
 kwētahniko duniṅa li,
 do kayēndiko yaṅ gē icēmb.

4

Vēharan wamēr

¹ Iyir ṅa nēsēk wapacēk: hnē vampēd vatēkwa hna, vēryampo tavēdēni ikwētahn ṅa. Wayine wade rokaḅēhēhni tēfēdēni gē ikaraṅ nte wātik hnē Sintani. ² Vahnē vēle hurubak, vēwēr, vēle yētēdu vintawary vidēw hni va gona kēncētēlehnēnd yivah gē

* 3:11 3.11 Vēsëval va: Kodē nkwēryi fēna «vēsëval hni va» ye.

wëh, wënehndëhëhni gë wanës wadëw hni ña. ³ Mbañëndënihëhni vahnë va antë ñëlëländëni, do antë tokëndëni viyë viryampo. Bare Wënu ña ye ale lik a vëyin fop soje vële hwëtahnëk, yëtëk toña va, tokëdëni camehnatëndëniha Wënu ña. ⁴ Ha, fop ile ntik Wën ÿa përenak do ñoñ gena ile sanëde ge tebaden camehnatëndënhna. ⁵ Wanës Wënu ña gë wayëfa wã pacënëd vëyin fop.

Ayohal afërën

⁶ Karañeryindëhni wañi fop vële hwëtahnëk va. Koyëna nkedu ayohal afërën ava Yesu Këris ale ryavik gë wanës ikwëtahn do gë ikarañ catah nte rëfëru gë ikahnënda. ⁷ Bare cañëtarey wëhnantul wakwëhn toña këm, wale hnëmpëlëk g'ikwëtahn. Ñëjary awo ale hahnëndak hn'ikwëtahn Wën hna. ⁸ Yakën imbahn nëfak bare gena hnë vile-wo-vile; bare ikahnënda hn'ikwëtahn Wënu ña nëfak soje fop. Kabi hnam nke ile ntehnëk Wën ntinëndëhëfu ÿa hnë iyi duniya gë ile yejëk pë.

⁹ Wëlin wanës toña wante rëfëka kacani vahnë fop: ¹⁰ Ndokuñëden dus do mëtëden, kabi ale ye Wënu paryi ña ramahninëk, umë ale ye Afehët vahnë fop ÿa, do kas vële hwëtahnëka va.

¹¹ Iyin ye ile rëfëka aharañëndëhni do alehnëhni vahnë va ntindëni.

¹² Ahnë tëfëlahna njafi kabi fatah woru; bare wëjë gery ale tëfëtalandëni vële hwëtahnëk, gë wanës hu ña, gë nkeya hu ña, gë inahn hu ña, gë ikwëtahn hu ña do gë ufacah hu wã. ¹³ Rëkahnëryindu ÿa, pabëry ikarañ Wanës Wënu ña hnë bulunda hna, ahamënañëhndëhni do aharañëndëhni. ¹⁴ Antë aryënkwalavalëtahnyuyëd va Iyir Ipacah le ye hnë wëjë hna. Nuñaruhorac ante nësëniho wakila do tindënihino vicër wëbák ña.

¹⁵ Yañwënyëry iyin fop, pabëry gë fanka hu fa fop iyi doku gante kodëni vahnë va fop nuni unji karyënkwalhu ña. ¹⁶ Keryëry nkaf hu do g'ile harañëduhëhni vahnë ÿa. Kahnëndary hnë vëyin fop. Ge koyëna ntiru, pëhëtafu wëjë dënk gë vële hnëpafëhi per.

5

¹ Antë ahnirahna g'inañëna acër. Gabëryinda had rëmuh, vëjar va had vëhery hu, ² vanëm va had wahnëmuh, vucëval va fëna had vëhery hu, g'ipacëna padah.

Vësëval vële cëmaryëk vësan

³ Pabëryihni g'untënah vële cëmaryëk vësan, vële ye paryi vëhni fo va. ⁴ Ge ale cëmaryëk asan a kwëhna këhni vutah ma vutah vunte nagëni vërahu, tëfëkëhni vutah vutac ñëjani gante tufahnëdëni ten ikwëtahn dëw hni ña hnë watere wadëw hni hna, cosënihëhni vële hnagëkëhni va, kabi umë ye ile hnëjëdëha Wënu ña. ⁵ Ale cëmaryëk asan a, ale ye minu fo ÿa, Wën hna kwëtëk itama dëwu ña fop; hnë iyëfa gë ikëla hna nked, g'umëd gë g'anent. ⁶ Bare ale cëmaryëk asan a ale yëkëlend ile hnëjëdëha fo asëm ale wok yasëd ye. ⁷ Wañi fëna tëfëka aharañëndëhni soje ahnë antë kwëhna ile niradëhëhni. ⁸ Age ahnë pabëlëhniha hnënk lëwu ÿa, do kas vëvë tere lëwu va, njahëtak ikwëtahn ña. Ahnë arac mek ntëbi dënk ale wok kwëtahnëna.

⁹ Mañwëry ahera asëval ale cëmaryëk asan a hnë kayëte vësay hna ge tëkëka wabëhn wafëhw imbëd gë ryaw (60) do yëliko hwënta ryampo fo. ¹⁰ Tëfëka njëtëhni vifërën vile ntid va: kwëda përen nte kwëdëkëhniwo vutah vuntëwu, kaca ntënah nte kacafëhëhniwo vëhneh, igwiyët wakwër wante nkwiyëtëdëhëhniwo vële hwëtahnëk, idëma nte ndemafëhëhniwo vële yiñwëhëk do lidëho gë uyoh fop vantiyëhn vapërën va.

¹¹ Bare antë aherëhni vësëval vële cëmaryëk vësan, vële wok vëryag fo va; kabi ge ina dëw hni ña kumpëtëkëhni g'ile kwëtëläntiniho gë Këris, rëkëdëni ñandëni

ñëlini. ¹² Awa koyëna kitiñëdëni menëni, kabi vëyaŵënëna wante ntehnënihawo Këris ña. ¹³ Do kat, ñëñadëni nkeni vëhëmak, njasëdëni tere gë tere. Gena vëhëmak fo nkeni bare nësënkëni do pabëdëni ile wok gena wadëŵ hni; vëhodina pëlanì wawës walëŵ hni. ¹⁴ Soñe rac ñadëfu mbok ñëlini vësay vëryag va, nagënihëhni vutah, pabëni watere wadëŵ hni ña soñe vëyëŵ fu va antë nuŷani wameh wante ntehnëdënihëfu. ¹⁵ Kabi vësay vëryampo tavëni nkaŵ catah tëfëniha Sintani.

¹⁶ Age asëval ale hwëtahnëk kwëhnakëhni vële cëmaryëk vësan tere lëŵu hna, tëfëka ndemandëhni antë nkeni dîb cery sali ña. Koyëna cery sali ña kod ndemandëhni vële ye paryi minëhni va.

Vële ye haryënkŵ cery sali

¹⁷ Vële ye haryënkŵ cery sali do wënkŵëd g'afërën doku lëŵ hni ŷa, tëfëkëhni wasos wahi, do kas vële hwëhnak wadoku wadënah hn'ipëyahn wanës gë ikarañ vëyënta hni. ¹⁸ Kabi Vikerëh va më lehnëk: «Ge yihni ŷa ndokuñëd ant'arëmpuna wës ŷa soñe antë tokënd roka ŷa.»^{*} Do kat: «Aryokuñ a tëfëka cosi.»^{*} ¹⁹ Antë aŵawëhn ahnë nësënd wameh soñe ale ye ankaf cery sali, ge vëhi ma vërar vëyena wasede soñe watac. ²⁰ Niraryehna tase vahnë fop ale wëned a soñe vëyëntaŵ va ntakahnëhni antë ntigëni koyëna.

²¹ Wëlin ile wuntadëmi ŷa haryënkŵ Wëni hna gë Yesu Këris do gë haryënkŵ wamëleka Wënu ña: maŵëhnëry wañi fop, diriyhni fop ndampo fo hara dëbëndëlëndilihëhni hna vahnë va.

²² Antë ñankahni arinda ahnë wëbák ña, alihna avë haryënkŵ cery sali. Antë ayentahni wameh vëyëntaŵ ña. Gory afacah.

²³ Tavëry ice wënkä fo bare ceryind fëna uñen toye soñe lav donk hu ŷi do gë itesënk hu ñi.

²⁴ Wameh vëryampo nude wapacëk ani gë kitiñahnëndëni ŷa dënk; wëba vëyëntaŵ ña nude ge kitiñini. ²⁵ Do fëna, vantiyehn vapërën va nude wapacëk, do vante wok nuyina tañ va kodina nko cowä.

6

Vëramp

¹ Vële ye hn'utamp va, tëfëkëhni njëdanihëhni ntënah padah vële hwëhnëkëhni va, soñe antë ahnë njeŵ uŵac Wënu ña g'ile harañëdënehëhni vahnë ŷa. ² Vële hwëhnakëhni vësankaf vële kwëtahnëka Wënu ña, vahnë vërac tëfëlëhni hna njafëni cankaf ntëŵ hni ña kabi vëyënta hni ye. Bare tëfëkëhni ndokuñëhndënihëhni ntëbi kabi vële hnuŷad ufërën ŵa hnë doku lëŵ hni vële hwëtahnëk ye do vëyahnik Wënu ña. Watac rëfëka aharañëndëhni vahnë va do alehnëndëhni ntindëni.

³ Age ahnë karañëdëhëhni vahnë wakaŵary, ge maŵëna wanës wapacah wëba Ahwëhn fu Yesu Këris ña do ge maŵëna ikarañ nte rëfëlëk gë ikwëtahn ña, ⁴ ahnë arac inaŷëna ña fëbëka, ñoñ yëtëna. Iña ña kobëka gwajëtël gë sonko soñe wanës. Hnam matidëha iñëŵary gë wasonko do gë nës wameh soñe vëyëntaŵ, vikamahna vimeh, ⁵ wasonko wale wok pudina yëbëlan vahnë vële tumpak wahakili, wok vëyëtëna toña. Ntiyahnëkëhni ikwëtahn Wënu ña fere fale hnuŷahnëde hnapul ye.

⁶ Paryi nke, ikwëtahn Wënu ña hnapul sankaf ye ge nëñëkëfu g'ile hwëhnayinëk ŷa. ⁷ Noñ yojilënëhna hnë iŷi duniŷa, do fëna ñoñ kodëlënëhna njoyin. ⁸ Awa ge kwëhnayinëk ile rokëden gë viŷi vile liyadën, umë gwër nkedëhëfu. ⁹ Vële yëkëlend uvetak va njëkëhnahnëdëni, warënd ŵa pëladëhëhni, viña wanënkŵah do wadakëmak ntabëdëhëhni vahnë gë ibëv do janäma hna. ¹⁰ Ha, ankahn wameh

^{*} 5:18 5:18: Divëta Sariya 25.4   ^{*} 5:18 5:18: Lik 10.7

wayabah, iña dəcət koryi ɲa ye. Věryampo njėkėlehnėni rac dəcėt, soɲe rac ɲaŵėtani ikwėtahn ɲa do ɲjoyajėni vėhni dėnk wahorot wayabah.

Uŵėt fěrėn

¹¹ Awa, wějė ale kwėhnėk Wėn, garyėry vėŷin fop. Yėkėlehnėry usatah, ikahnėnda gė Wėnu ɲa, ikwėtahn ɲa, ɲjahn ɲa, iduñėna ɲa, do gė iguk sakahn. ¹² Mėtėry uŵėt fěrėn ikwėtahn ɲa. Pėlary uwám usėr ule ŵacahniru ŵa, ule yavėtėru hale ntiru ipėyahn pėrėn ikwėtahn hu ɲa tase wasedė wayabah. ¹³ Tase Wėn ale yėdahnėd uwám hnė fop do gė tase Yesu Kėris ale rufahnėko ucedeya g'ipėyahn pėrėn haryėnkŵ Pos Pilat, kwėtėhnahnėdėmi: ¹⁴ yaŵėnėry akwėda, nte hnuŷaru ɲa, g'ufacah, idėnt kėm, hafo mbokaj Ahwėhn fu Yesu Kėris. ¹⁵ Mbokajėd hnė wati le kahnėndėk Wėn hna,

ale lėnėnik,

ale ŵėkėk fop,

Ahnaŵ vėhnaŵ ŷa do Ahwėhn vėhwėhn ŷa.

¹⁶ Umė fo ye ale wok cėmėdina ŷa.

Hnė humpen hunte woyinėk tėkėnėdėlėnėhna ntėdėk.

Ahnė nulahna do ahnė kodina nuhna.

G'umė nke ntėnah ɲa gė fanka fa kantėm! Amina.

Ile nkabini vėvetak

¹⁷ Awa wėba vėvetak hnė duniŷa li, dehnėryihni antė naŷėnandėni do antė kwėtėni itamahn dėŵ hni ɲa hnė wavetak le fud, bare hnė Wėn hna, umė ale vetėndayehnėdėhėfu hnė ile-wo-le ŷa, soɲe natahnėfu. ¹⁸ Kwėtėhnahnėryihni ntindėni vantiyehn vapėrėn le yed hnapul lėŵ hni, kwėhnani nėf, cahėlėndėni gė vėŷėnta hni ile kwėhnani ŷa. ¹⁹ Koyėna kwėtadėni hnapul fěrėn le viŷėd soɲe acahn lėŵ hni gante kodėni kwėhnani uwám paryi ŵa.

Simpaŷi rėkwa

²⁰ Awa, wějė Timote, yaŵėnėry dŷus ile hwėtėhnahniru ŷa. Kehary fop wanės wakwėhn nafa kėm do wok tėfėlėna g'ikwėtahn ɲa do gė wasonko wanėnkŵah wale ŵatik hn'ile macėdėni vėryaŵ «Uyėt». ²¹ Vėle hnahak kwėhnani uyėt rac, tavėni nkaŵ ikwėtahn ɲa.

Arabi ipėrėna Wėnu ɲa nke gė ŵuhnė.

Kayëte kigëna mba Pol nte kerëhnëka Timote Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëhnëka kayëte kigëna Timote, «ajë mën ale ÿahnëbu hn'ikwëtahn». Mpëd Pol cëdfik Rom hna (1.8, 17), yëbëlan bëhn wafëhw mbëd g'iryaw̃ g'imbed̃ g'iryaw̃ gë bëhn wafëhw imbëd̃ g'iryaw̃ g'imbed̃ gë warar (66 gë 68) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Kayëte nte hamënayend ye. Pol njëtëk gojëlahna d'us cëmahn. Ñad kamënaÿehna Timote nko kahnënda hnë vakarañ Vikerëh hna, lakënde haryënkwa hambah hna do horot hna do vakarañ wamër. Andënkwëtehnedëha uyëd̃ Wënu ña nte nuÿak ña wati le tindëkawo Pol wëbák ña, uyëd̃ ule rëfëka mbalëtahn soje doku lëwu ÿa hnë vacery sali hna. Pol njëdfaka fëna Timote siyab lëwu ÿa dënk hnë wapuhnala kayëte hna.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: d'oku, ikahnënda, fanka, uyëd̃, toña, dënkwëta, wanës, ayohal.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Ikamënaÿehn hn'ikahnënda (1.3-18)

Sodafë Këris (2.1-13)

Ayohal afërën, ayohal Ahwëhn (2.14-26)

Wafac warëkwa (3.1-17)

Pëyahn Wanës Wën (4.1-8)

Wanira watëkwa do gë simpaÿi rëkwa (4.9-22)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, ale ye afayik Yesu Këris kabi Wënu ña ÿak koyëna, soje pëyahn uwám ule ntehnëko Wën njëdfadëhëhni vahnë vële hwëtahnëka Yesu Këris va, ² kerëhnëryidëmi Timote, fatah mën fante ÿahnëbu hn'ikwëtahn. Arabi Wën Rëm ÿa do gë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa njëdfënihi ipërëna gë ikaÿëhnahn do gë yam.

Ikamënaÿehn hnë kahnënda

³ Camehnëdëfuhä Wën hunte ryokuñëhnëdëfu g'inahan pacah, had vacërakëlo mën, nahadëmi g'umëd̃ gë g'anent nte-wo-nte njëdfadëfu ña. ⁴ Ndënkwëtafëfu wankwën hu ña, do ñankahnëko d'us vok hnuÿi pëbahno uhnatah wã. ⁵ Ndënkwëtafëfu ikwëtahn hu paryi nte kwëhnaniho ten vëhni hnëmuh sankaf Lowis gë hnëmuh Ënis ña. ⁶ Soje rac ryënkwëtehnhadëmi wani: yawënëry d'us uyëd̃ Wën le hnuÿaru ante tindëmino wëbák ña. ⁷ Kabi Iyir ante njëdfakëfu Wënu ña nambëna fanka, Iyir nte yabënëdëhëfu fanka ye gë inahn do gë iyët vankaf fu.

⁸ Awa antë cëfëhni soje aye sedë Ahwëhn fu ÿa, ma ami ale sedik soje lëwu ÿi. Bare korotëntëryi g'ami soje Wanës Wakasëk ña alihahnënd fanka fale njëdfaki Wënu ña, ⁹ umë ale fehëtëkëfu do wacëkëfu nkeyin vëfacah. Gena soje ifërën ile lifen ÿa, bare ipëhna dëwu ña dënk ye gë ipërëna dëwu ña. Ipërëna tac, nte yëdayinëkëfuno hnë Yesu Këris kobëri wapëgwa hna, ¹⁰ tame tufahniko g'icahn Afëhët fu ña, Yesu Këris. Umë rëkwehnëk fanka icëm fa do, gë Wanës Wakasëk ña, njëtëdanëk uwám paryi g'uwám usër. ¹¹ Do soje iÿi d'oku Wanës Wakasëk tëhnako Wën yewu afëyahn, afayik do aharañ, ¹² do soje rac horotahnëdëfu aki. Bare cëfëhnëlohna, kabi njëtëbu hnë ale kwëtëbu ikwëtahn mën ña do pacëko kwëhnak fanka njawën ile kwëtehnhadëko ÿa hafo hnë Fac Kiti hna.

✠ 1:4 1.4: Vantiyehn 20.37

¹³ Yaŵënëry d'us wanës toña wante wëryëru hnë ŷal mën nji, hnë ikwëtahn do gë hn'injahn nte ye hn'ibëmënkël gë Yesu Këris hna. ¹⁴ Keryëry d'us, gë idema Iyir Ipacah nte ye hnë fuhnë nja, wapërën wante hwëtehahniru nji.

¹⁵ Njëtëru vëvë Asi va fop tavëniho, hnë vërac nkentiniho Fijel gë Erëmojen.

¹⁶ Arabi Ahwëhn a kaŷëhnahna gë tere Onesifor ŷa, kabi umë njawënehnedëhoŵo wati-wo-wati, do cëfëhnëlawohna g'ami ale sëdiko ŷa; ¹⁷ bare ante njijëko Rom nja, njëkëlehnëkowo gante-wo-gante hafo nuwo. ¹⁸ Arabi Ahwëhn a ndemahna nuŷa ikaŷëhnahn Wënu nja hnë Fac Kiti hna. Njëtëru alëbëhni vahnë va fop gante ndemako ka hnë nkol Efes hna.

2

Sodafe Këris

¹ Awa wëjë, ajë mën hn'ikwëtahn, njëkëlehnëryind ayawënanand g'ipërëna nte ye hn'ibëmënkël gë Yesu Këris. ² Do wante harañëmi tase wasedë wayabah, kwëtehahnëryihni vahnë vële hahnëndak, vële seryëk do hod' vëhni dënk karanënihëhni vëhaŵary. ³ Korotëntëryi g'ami had sodafe fërën va Yesu Këris. ⁴ Sodafe le ye hnë d'oku, ge ñad nuŷa icamehn asankaf alëŵu ŷa, kwëtahnëdina nëf viŷë vivë d'uniŷa vi. ⁵ Ale lobëlëd kodina nuŷa ge dënënëna sariya dobël nja. ⁶ Ayam ale horotëk d'oku nja rëfëka tok ten le njamëk hna. ⁷ Nahary d'us wante hnësëhnëmi nji, do Ahwëhn a ntid' awëry fop.

⁸ Dënkwëtaryehna Yesu Këris avë hnënk Ahnaŵ David, ale vëhnëndaniko hnë vësëm, had gante karanëd' Wanës Wakasëk wante fëyahnedëfu nji. ⁹ Soŷe waŷi Wanës Wakasëk horotëdëfu do ñabibu dënk gë vankënca had aŷen. Bare wanës Wënu nja ñabina! ¹⁰ Soŷe rac ryuñënahnedëfu fop, nuŷahnëni vële tëhna Wën va fëna ipëh nte ye hnë ibëmënkël fu gë Yesu Këris nja gë icëmb nte wok puçina nja.

¹¹ Wëlin wanës toña nja:

«Age cëmëntinëkëfu hn'ikwëtahn Këris hna,
kwëhnantëdenëhëfu fëna uwám ŵa g'umë.

¹² Ge nduñënayinëk,
nawëntëdenëhëfu g'umë.

Ge njahëtayinëka
umë fëna njahëta dëhëfu.

¹³ Ge fuhnë kahnëndayilënëhna,
umë nkod' kahnënda
kabi kodina njahëta umë dënk.»

Ayohal afërën

¹⁴ Dënkwëtehnerindëhni vahnë va waŷi fop do gabëryihni gë fanka haryënk Wën hna antë conkëndëni soŷe wanës. Wasonko warac kwëhnana nafa, ge gena mbëvehnëhni vële hnëpad' va. ¹⁵ Kamërary aye ahnë ale lid' fërën do cëkwa Wënu nja, ale wok cëfëhnëd'ilahna gë d'oku lëŵu ŷa do fëyahned' g'usatah toña wanës Wënu nja. ¹⁶ Kehary fop wanës wakwëhn nafa këm do wok tëfëlëna g'ikwëtahn nja, kabi vële yehahnëk watac nja njaŵëta dëniha g'ahaŵary Wënu nja. ¹⁷ Wanës wadëŵ hni nja had hajëhn hacër nked'. Hnë vahnë vërac nkentini Imene gë Filet. ¹⁸ Naŵëtani toña ŷa. Vëhni lehnëd' Wënu nja tëk mbëhnëndanëfu vësëm hna do koyëna, tavëtehnedënihëhni vëryampo ikwëtahn dëŵ hni nja. ¹⁹ Bare Wënu nja njawënekëhni vahnë vëlëŵu va had sah ryënkwëryënk cery nte njëryëk. Waŷi wanës herik hnë rac: «Ahwëhn a njëtëkëhni vëlëŵu va», do kat: «Ale-wo-le fëyahnek Ahwëhn a hwëhnëka, tëfëka tav wameh nja.»

²⁰ Hn'acery nkwamah hna, gena viliyara vante ryëhwarik gë sanu ma gë koryi fo ye hnam, nke fëna vante fërik wadëhwa ma ÿahanik g'intil. Vëndampo soje vële lënënik va ye, vëÿëntaŵ soje vële wok vëlënënina va ye. ²¹ Awa ge ahn'a pacënak gë fop wameh ña, gë viliyara vële lënënik mëntëndëlehnëdeni. Apacënik, nëfa soje Ahwëhn a, pëhwëtik nti fop doku fëren.

Ayohal Ahwëhn

²² Garyëry fop iña meh nte ye hn'ujar hna; yëkëlehnëryind usatah ŵa gë ikwëtahn ña gë inahn ña do gë yam ÿa, aye gë fop vële wëcadëha Ahwëhn g'intawary pacah va. ²³ Bare kehary vankwajëla vante wok kwëhnana nafa va. Njëtëru sonko fo nagëd. ²⁴ Ayohal Ahwëhn a tëfëlahna nke ale sonkëntëde, tëfëka nke ale ÿahnëkëhni vahnë va fop, do kwëhna uyëd ikarañ vahnë do nke ale ryuñënad wameh wante ntehnëde ña. ²⁵ Tëfëka karañëndëhni wajira vële wajëtendëha va, mpëd Wënu ña gwëcëtëd wahakili walëŵ hni ŵa soje njëtahnëni toña ÿa. ²⁶ Koyëna wahakili walëŵ hni ŵa mbokad cat do cahnëdëni hnë urënd Sintani nte likëhni vëramp, ntihahnëni iña dëwu.

3

Wafac warëkwa

¹ Yëtëry wañi: hnë wapuya duniÿa hna, nked uhorot usankaf. ² Vahnë va vankaf vantëŵ hni fo ñadëni, ñandëni koryi, mbëntandëni, naÿënanëni do njewëndëniha Wënu ña, vëŵawëhnëdëfilëhna vële hnagëkëhni va, vësamehnëdëfilëhniha, vëlënënedëlahna Wënu ña. ³ Njapëdëni, vëhwëhnadëna kaÿëhnahn, nësëndëni wameh vahnë, vëŵëkëdëna wankaf vantëŵ hni, mbahnëdëhëhni walawary do ñewëdëni ufëren ÿa. ⁴ Nkedëni vëroka vëÿënta hni, rëkëdëni ntiyarëndëni ile-wole do naÿëna ña kwëyëndanëdëhëhni. Uhnatah lëŵ hni fo rëkëdëni ñandëni gena Wënu ña. ⁵ Ntiyëhnadëni had vële hahnëndak soje Wënu ña, bare njahëtaðëni fanka ikwëtahn fa. Njëwëtaryihni vële ye koyëna va.

⁶ Vëryampo hnë vëhni ntidëni fere hafo tënkëni hnë watere do maŵëhnëdënihëhni vësëval vële pëbëk wameh do wasifa iña meh fop hahëdëhëhni. ⁷ Kwëlëkwël njëkëlehnëdëni ñëñani bare vëhodëna tëkëneni muk uyët toña ŵa. ⁸ Had gante nkwajëtehnënihawo Moyis, Sanes gë Sambëres, koyëna vëÿi vahnë nkwajëtehnëni toña ÿa. Vahnë vëhwëhn hakili rumpak ye do ikwëtahn dëŵ hni ña yaŵëna. ⁹ Bare vëyidëna ñawët, kabi vahnë va fop kamahnëdëni hnamb hakili lëŵ hni ŵa, had gante nkeho soje vëhni Sanes gë Sambëres ka.

¹⁰ Bare wëjë, njëtëru dëus ikarañ mën ña, njasa mën ña, vile fëhnaðu va, ikwëtahn mën ña, iduñëna mën ña, inahn mën ña, ikahnënda mën ña. ¹¹ Njëtëru dëus gante mbërehniðu ka do gante korotëbu ka Antiyos hna gë Ikoniÿum hna do gë Lisëtër hna. Ha, paryi nke mbërehniðu dëus, bare Ahwëhn a pehëtëko hnë wañi fop. ¹² Fop vële ÿad tëfalëndëniha Yesu Këris va korotëndëni. ¹³ Bare vahnë vëŵeh va gë vësihna va nkodëni tëŵadëni kwëlëkwël hnë wameh hna. Tokadënihëhni viÿëntaŵ va do tokadëni vëhni fëna. ¹⁴ Awa wëjë, yaŵënëry dëus ile ÿëñaru ÿa gë ile ŵawëru g'ipacahn. Njëtëruha ale ÿañëndëki ÿa. ¹⁵ Ha, njëtëru Vikerëh Vipacah va kobëri hn'utah hu hna; kod njëdaÿi yasery le yodëhi g'ipeh g'ikwëtahn hnë Yesu Këris. ¹⁶ Wënu ña lik hafo fop Vikerëh va nke wanës wadëwu. Nëfak soje karañahnini vahnë va, nirahnini, catënahni do kwëdahnini hn'usatah. ¹⁷ Koyëna vahnë vëva Wën va kwëhnadëni wëka fadah soje ntihahnëni fop vantiyëhn vapëren.

☆ 3:11 3.11: Vantiyëhn 13.1-14.28

4

Pëyahñ Wanës Wën

¹ Tëyëdëmi gë fanka fa, haryënkW Wën hna do haryënkW Yesu Këris ale hitinjëdëhëhni vële wok vesëmëna gë vële sëmëk per, ge mbokajëk kahnënd inawë dëwu ña: ² pëyahñëry wanës Wënu ña, pëyahñëry lakënde gena wati ile tëfëka hna; niraryind, ñañënyaryind, kamënaÿëhñëryind do karanëryindëhni g'iduñëna canka. ³ Wati rëkidë, vahnë va vëwofina ñandëni nëpa karanë pacah ña. Iña dëw hni ña fo pabëdëni. Mëcadënihëhni kore vëharanë vële rëkëd nësëndëni wante hnëjëdëhëhni fo. ⁴ Cijadëni vanëf va sojë antë nkwëryëni toña ÿa do cijëtani nkwëryahñëni wamër ña. ⁵ Bare wëjë, kwëtëry hakili hnë vile-wo-vile hna. Duñënyary horot wã, diry doku afëyahñ Wanës Wakasëk ña, padënyëry d'us doku le njëd'aki Wënu ña.

⁶ Kabi ami yëdahnëña yebu ntawary mën ña had sadëha do biÿëdëna cëmëdëfu. ⁷ Mëtëbu uwët fërën wã, puhna bu idobël inã, njawëñëbu kwëtahn ña. ⁸ Tame buña imëk inã napëdëho: apënkW imëk nte njëdadëho Ahwëhn hnë Fac Kitiñ hna ye do gena ami fo, bare sojë fop vële ÿahnëd iboka dëwu ña ye.

Wanira watëkwa

⁹ Diry fere ayij ñap arëkato. ¹⁰ Demas tavëko, kabi iÿi d'uniÿa tëfëk; Tesalonik njik. Këresen umë Galasi njik do Tit Dalëmasi njik. ¹¹ Lik fo wolahnëbun. Yoja Marëk, kabi kod ndemawo hnë doku Wën hna. ¹² Tisik, umë Efes sañëtëbuha. ¹³ Ge njijëdu yonëhne cud kwëhn huji nte ravëhëbuho Tërowas hna vëhni Karëpus hna; yoryaj fëna vëkayëte va, do dënk vante herik hnë wayand va.

¹⁴ Alekësandër aryëhwar a ntikoÿo ntavah yabah. Bare Ahwëhn a cosëdëha doku vantiyëhn vantëwu va. ¹⁵ Keharyehna wëjë fëna umë! Kabi nkwajëdëho d'us wanës fu ña. ¹⁶ Ahnë demalowohna ante nësadëfuho hnë kitiña hna, fop tavënihowo. Arabi Wënu ña antë cosëhni doku vantiyëhn vantëw hni va! ¹⁷ Bare Ahwëhn a ryemakoÿo do njëd'akoÿo fanka falëwu fa. Awa koyëna kolëbuho fëyahñëndu Wanës Wakasëk ña gë fanka, do fop vële wok vëyëna wasëwif va nkwëryëdëni. Do Ahwëhn a pehëtëko hnë wës vësëhn hna. ¹⁸ Ahwëhn a fehëtëko hnë wameh hna fop do pehëtëdëho ndëno hn'inawë dëwu ibë g'ambin hna; cëmbëndëñëfuna kwëlëkwël! Amina.

Simpaÿi rëkwa

¹⁹ Gaÿëhëhni Përisëka gë Akilas do gë tere Onesifor ÿa. ²⁰ Erasët Korent hna nkok. Do tavëbuha Tërofim Mile hna kabi teshëko.

²¹ Yij ñap ani gë tëkahnind wati wëh ÿa. Ebul gë Pudën gë Linus gë Këlodiya do gë fop vëyënta fu va nkaÿëryidënihi.

²² Arabi Ahwëhn a nkenti gë wëjë! Arabi ipërëna dëwu ña nke gë wuhnë fop! Amina.

Kayëte mba Pol nte kerëhnëka Tit Wade yehëhna hnë inji kayëte

Tit, ale wok gena sëwif, arëfëlënta Afayik Pol hnë doku hna yeho. Pol kerëk inji kayëte ndampo fo gë kayëte ndënkwëryënkwo mba Timote ña, mpëd hnë bëhn wafëhw imbëd g'iryaw' g'imbëd (65) hna ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Mpëd Masedëwan hna nkeho do Tit hnë tinti mbë wov le ÿak naÿëk do wacik Këret vë Gëres hna, nkeho. Pol hnam tavëkawo soñe tëhnahnë vëvë haryënkwo fagant vële hwëtahnëk. Had kayëte ndënkwëryënkwo mba Timote hna, Pol ankeya nte rëfëka soñe ayeahahn avë haryënkwo nësëd. Ankaband gante tëfëka ntiyini vëharan wamër va. Do nësëd hak tëfëka karanjini anceh-wo-nceh hnë cery sali hna.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: toña, tëfëka, ikaranj, wanës, ikwëtahn, nkeya, satah, Afehët, ipërëna.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Pol Tit kerëhnëd (1.1-4)

Doku Tit hnë Tinti Këret hna (1.5-9)

Vëharan vëwër va (1.10-16)

Ikaranj anceh-wo-nceh hnë cery sali (2.1-16)

Ankeya vële hwëtahnëk (3.1-15)

Pol Tit kerëhnëd

¹ Ami Pol, ayohal Wën do afayik Yesu Këris herëd anji kayëte. Wënu ña hwëtahnahnëko yojëwëhni hnë kwëtahn hna vële tëhnak va do yëtëndanëwëhni toña le rëfëlëk gë ankeya nte nëñdëha. ² Toña rac njëtëndanëdëhëhni nuÿani uwám usër. Wënu ña, ale wok mërëdina, ntehnëk njëdadëhëfu uwi wám usër kobëri wapëgwa hna. ³ Wën Afehët alëw fu gë wanës wadëwu ña njëtëndanëk, hnë wati le tëfëkawo hna, hnë wafay wale hwëtahnahnëbuho wã pëyahnebuho gante ntehnëkoÿo ka.

⁴ Tit, wëjë herëhnëryidëfu, ajë mën paryi hnë ikwëtahn nte varëlehnëkëfu hna: Arafi Wënu ña Rëm ÿa gë Yesu Këris Afehët fu ÿa ndëwanihi do njëdënihi yam ÿa.

Doku Tit Tinti Këret hna

⁵ Tavëmi Këret hna soñe afadën doku le wojëk ÿa. Hnë cery sali-wo, kwëtëryihni vicër had gante ntehnëmino ka. ⁶ Avë haryënkwo a tëfëka cat do ñëla asëval aryampo fo, vutahu va tëfëkëhni nkeni vële hwëtahnëk, do tëfëlahna njëtahnini had vële hwëhnak nkeya meh, ma ñwëyëhnëndënihëhni vële hnagëkëhni va. ⁷ Kabi ale ye ankaf hnë cery sali hna, umë hwëtahnahnëk viÿë Wën va, tëfëlahna kwëhna ile nirade, tëfëlahna njafëhni vëyëntaw' va, antë njanca ntavah, antë nke aryëw', antë njap, antë njëkëlehnënd hnapul gë rumpak. ⁸ Tëfëka kol kaca vëhneh ña do ñand ile yivëk ÿa, kwëhna hakili, cat, do pac, njët nkaf ntëwu ña. ⁹ Tëfëka njawën dus wanës wacatah ikwëtahn ña, wante rëfëlëk gë wante karanjëdeni vahnë ña. Koyëna kod kamënaÿëhnëndëhni vëyëntaw' va gë ikaranj pacah nte karanjëdëhëhni ña do tufëhni vële wajëdëha va idënt dëw hni ña.

Vëharan vëwër

¹⁰ Ha, vahnë vëyabah vëlënëndëdina, do dënk hnë wasëwif vëryaw' vële hwëtahnëka Këris va. Tokadënihëhni vahnë va gë wanës wadëw hni wakwëhn nafa këm ña. ¹¹ Afo aryemëhnayëhnehni, kabi fop cëvëd ikwëtahn dëw hni hnë watere wadaw'. Ile wok canëna ÿa karanjëdënihëhni soñe nuÿahnëni hnapul le wok pacëna. ¹² Aryampo hnë vëhni, kila lëw hni, lehnëk: «Vëvë Këret va vëwër kwëlëkwël ye,

wulaŵ wuyapah, vëhëmak vële hnahaŵ roka fo ye.» ¹³ Do fop ile nësëŵ ŷa toña ye. Soŷe umë ye niraryihni g'inañënah, kwëhnahnëni ikwëtahn catah, ¹⁴ soŷe antë nko tëfëni wëhnantul wasëwif wale wok gena toña do gë vakwëŵa vahnë vële ravëk toña. ¹⁵ Ge walaŵary hni ŵa gë vinahan hni va pacëk ile-wo-le ntidëni ŷa ifacah yed; bare ñoñ pacëna hnë vële wok vëfacëna va do wok vëhwëtahnëna va. Wahakili walëŵ hni ŵa gë vinahan vidëŵ va ni va përekak. ¹⁶ Ntehnëŵëni njëtëniha Wënu ŷa, bare gante ntidëni ki gwajëtehnëŵëniha. Vahnë vëweh ye do vële wëŷëndëha do kodina ntini iñë fërën.

2

Ikaraj anëh-wo-nëh hnë cery sali

¹ Bare wëjë, karajëryind g'ile rëfëlëk gë ikaraj catah ŷa. ² Dehnëryihni vicër va njëtëni vankaf vantëŵ hni va, nkeni vële lënënik, vële seryëk, vële yawëk hn'ikwëtahn hna, hn'inah hna do hn'iduñëna hna.

³ Vanëm va fëna, dehnëryihni kwëhnani vankeya vahnë vëfacah. Tëfëlëhniha nëwëndëni do antë dëcëtandëni uñen ŷa. Tëfëkëhni njëdahnëndëni siyab fërën; ⁴ tëfëkëhni ñajëndënihëhni vësëval va ŷahnënihëhni vësan hni gë vutah hni, ⁵ nkeni vële seryëk do facëk, paßëni watere wadëŵ hni ŷa; nkeni vële fërënak do maŵëhnënihëhni vësan hni, soŷe antë ahnë kol njëŵ wanës Wënu ŷa.

⁶ Vëjar va fëna gabëryihni gante nkehandëni vëseryah. ⁷ Hnë ile-wo-le, gery wëjë dënk ale rëfëtalahnëŵe gë viŷë vifërën vile lidu va. Afo nke ikaraj toña do iceryah, ⁸ wanës hu ŷa nke wacatah wante wok kodena nkwaji, soŷe cëfëhnahnëhni vële wajëtehnëŵëni va kabi vëhnuŷana wëla uŵeh ule nësëŵëni soŷe lëŵ fu.

⁹ Vëramp va tëfëkëhni maŵëhnënihëhni vële rampëkëhni va hnë ile-wo-le hna, njëkëlehnëni ntindëni vile hnëjëdëhëhni. Tëfëlëhniha nkwajëtehnëndënihëhni ¹⁰ ma ntehnënihëhni. Afo tufahnëndëni kwëlëkwël ikahnënda padah, gante ntënënahëŵëni fop ikaraj Wën Afehët fu ŷa.

¹¹ Ha, Wënu ŷa tufahnëk ipërëna dëŵu, hn'ile matik ufeh soŷe vahnë fop. ¹² Inji përeña karajëdëhëfu tavin ile wok dënëndëŵina Wën do iña viŷë vëweh duniŷa, më hodën njasënden, hnë wati vë gaki ŷi, uwám hwëhn toña, g'usatah, do hahnëndak haryënk Wën hna, ¹³ napatënden g'itama fac le ryëwayik, do cahnahniŵu icëmb Wën sankaf fu, Afehët fu, Yesu Këris. ¹⁴ Njëdahnëk ntaŵary dëŵu ŷa soŷe fu, pëhëtahnëfu hnë fop wameh hna. Ñadëho ntifu bulunda facah, bulunda le kwëhnëk umë, le hahnëndaŵ kwëlëkwël soŷe idi viŷë vifërën.

¹⁵ Watac ye wante rëfëka aharaŷëhni vahnë va, soŷe ayabëhni ma ahnirahni g'untënah hu ŷa fop. Wëla aryampo antë njafaŷi.

3

Ankeya vële hwëtahnëk

¹ Dënkwëtehnëryihni vahnë vële hwëtahnëk va fop tëfëkëhni maŵëhnënihëhni vëvë haryënk Wën va do gë vësankaf nkal va. Tëfëkëhni maŵëhnënihëhni do këbëni ntindëni fop vile ye vifërën va. ² Antë njëwëndëni do kehani antë conkëndëni, bare përenani do tufahnëndëni kwëlëkwël sakahn hagukah gë cape vëŷënta hni fop.

³ Fuhnë fëna, kobëri ŷa wadëhn yeyinëko, maŵëhnëdëlnaŵohna Wënu ŷa, hn'idënt hna nkeyinëko do vëramp iña meh ŷa fop. Nkeyinëko hn'ankeya meh do hnë uñëŵary. Vahnë va ñëwënihëfu do ñëwëlinëko fuhnë dënk. ⁴ Bare, ante tufëhnako ipërëna g'inah Wën Afehët fu ŷa, ⁵ pëhëtëkëfuno, gena soŷe vifërën visatah vile liyinëko va, bare soŷe kaŷëhnahn dëŵu ŷa ye. Pëhëtëkëfu gë yarya hnagi hasëk ŷa do g'Iyir Ipacah nte yëdäkëfu ankeya kasëk ŷa. ⁶ Wënu ŷa, gë uhwëhna

nëf lëwü wã, njëdëkëfuna inji Yir Pacah gë fere Yesu Këris Afehët fu ÿa; ⁷ koyëna, catënëkëfuno gë ipërëna dëwü ña ðanko nuÿayin uwám usër ule hnapëden wã had idëw. ⁸ Wanj wanës toña ye do ñadëfu ayawën ðus më kahnëndaðëni fop vële hwëtahnëka Wën va hnë vantiyehn vapërën hna. Umë ye ile fërënak do hwëhna nafa ÿa soje vahnë fop.

⁹ Bare kehary vankwajëla vanënkwah gë idëkw vacërakëlo gë wasonko do gë vankwajëla soje sariya, kabi watac wanësar fo ye do kwëhnana nafa. ¹⁰ Ale fitëndëlehnëdëhëhni vahnë ÿa, yëdaryehna uhnira ryënkweyënkwe, ge mañëna, niraryehna higëna, ge ñwëÿëk, daryehna. ¹¹ Njëteru, iÿi sifa ahnë arumpak ye do ge nkok menënd, tufand umë dënk wënad.

¹² Wati nte payendidëmina Arëtemas ma Tisik, yij ñap arëkato Nikopolis hna, kabi hnam pëhnabu liwu aryaf a. ¹³ Pëhwëtanëhneriyihni ðus uyas wã vëhni Senas ahitiñ a gë Apolos, soje antë nkojëhni iñë. ¹⁴ Tëfëka vëlëw fu va fëna kahnëndani hnë uli fërën wã, soje paðëni wëbal wante nëfahnëdëhëhni vahnë va do koyëna vëyodina uwám uheyah.

¹⁵ Fop vële yebun g'ami va nkaÿëryidënihi. Gaÿëhëhni vële ÿadëhëfu hn'ikwëtahn hna. Arabi ipërëna Wënu ña nke hnë wuhnë fop.

Kayëte mba Pol nte kerëhnëka Filemon Wade yehëhna kayëte Pol

Afayik Pol herëhnëka Filemon inji kayëte mpëd wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa). Filemon ahnë afërën yeho Kolos hna, do vële hwëtahnëk va mbarëpëlëdëniho ÿalu hna (yëb 2). Kwëhnakëhniwo vëramp, had gante nkeho vankeya vantëw hni kobëri ka, do aryampo ÿa Onesim maciko.

Onesim nkaryëkawo ale hwëhnëkawo ÿa (do mpëd ntenëhnëkawo fëna, yëkëryin yëb 8) do ga mbiÿëk pankëlëni gë Pol kaso hna. Kwëtahnëlehn Wanës Wakasëk do ndokuÿëhnënda Pol. Pol ñahnëkawo d'us bare cañahnëlahna kwëtahna, kabi gante nke sarya ka, Filemon hwëhnëka.

Atac umë mbokënanëka Filemon g'inji kayëte, gë Tisik fëna ale yiryëryëd kayëte ñi gë Kolos, do atëyëka Filemon tebahna had aÿëntaw hnë Këris hna. Age gena umë kokënd njëdahna uhorot sankaf kabi nkaryëka ale hwëhnëka ÿa. Pol wajira fo nësëhnëdëha Filemon, hara porosiñëlahna ñoñ, bare akamënaÿëhnëdëha Filemon maÿa Onesim g'ijnahn, umë ntehnëka kwët wac lëwu hna age Onesim nkonëhnahnëka inë cosëdëha, tac ndënkwëtehnata Filemon nkonëhnahnëka Pol uwám lëwu ÿa, umë ale yëd'aka Wanës Wëkasëk ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Këris, Onesim, aÿënta, Ahwëhn, wanës, injahn.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi 1-3

Pol kerëhnëka Filemon 4-7

Uryëy Pol soñe Onesim 8-21

Simpaÿi rëkwa 22-25.

Pol kerëhnëka Filemon

¹ Ami Pol herëhnëdëhi wëjë Filemon. Cëdibu kabi d'oku Yesu Këris lidëfu. Gë aÿënta fu Timote nkebu. Nkaÿëdëru wëjë, lawo fu aÿahnik do aryokëñental fu, ² gë aÿënta fu, asëval ale wacik Apiya, gë Arësip arëfëlënta fu wët hna, do gë cery sali nte varëpëlëd hnë tere hu hna. ³ Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

⁴ Age nahami, Filemon, wayëfa mën hna, camehnëdëfuha kwëlëkwël Wën mën ña, ⁵ kabi nkwëryëdëfu ga nësëde soñe injahn hu ña do soñe ikwëtahn nte hwëhnaru paß gë Ahwëhn Yesu do paß gë fop vëfacah. ⁶ Njëfadëfuha Wënu ña nti ikwëtahn hu, nte vankëntiru gë fuhnë ña, kwëhna vantëwel vapërën danko ayëtëntahni viÿë vifërën vile hwëhnayinëk hnë uwám fu hna gë Këris. ⁷ Aÿënta mën, injahn hu ña njëdako uhnatah yabah do kamënaÿëhn, kabi mbosëvosehneru wasakahn vëfacah.

Uryëy Pol soñe Onesim

⁸⁻⁹ Soñe injahn tac, mama kwëhnahnëbu, hnë Këris, fop afaya lehni ile rëfëka ali, pecehnëko rëyi rac g'untënah. Had gante nkebu ki, ami Pol, acër, do kas gaki fëna asëd'ik kabi d'oku Yesu Këris lidëfu, ¹⁰ muntadëmi soñe ajë mën, ale hnagëbu hnë kaso hna, Onesim*. ¹¹ Umë ale woko yohëna kobëri ña, njohalëkëfu gaki, wëjë g'ami.

* **1:10** 1.10 Onesim fëhnëtanëk «ayohah».

¹² Mbokaryëryidëfuha, umë ale ye had ntaŵary mën dënk. ¹³ Ami, ñakëndëbu hwëtaŵa d'arël mën, soŋe ndemando gë ŵac hu hnë kaso hn'ile nkebu soŋe Wanës Wakasëk. ¹⁴ Bare ñoñ ñala liwu hara maŵëlihna, d'anko ufërën hu ŵa paß g'ami antë mëntël g'ile forosiŋik, bare nke afaya fo. ¹⁵ Mpëd Onesim fëna gontilohna gë wëjë soŋe wati ryampo d'anko avësahnihna soŋe kantëm, ¹⁶ bokëdëliya avësayihna had aramp, bare pecehna aramp, had aÿënta aÿahnik. Aŋahnëbuha d'us, bare wëjë, tëfëka aÿahna ntëbi: aÿahna had ahnë do aÿahna had ale hwëtahnëka Këris!

¹⁷ Awa, age pëlaruho had aÿënta hu hn'ikwëtahn hna, kacaryehna had ami ye. ¹⁸ Do ge ntëntahnëki ma ge nkonëhnahnëki iñë, kwëtëry ŵac mën. ¹⁹ Ami, Pol, akerëbu gë vák mën dënk: ambësadëmi ami dënk; ñada ryënkwëntehni wëjë fëna nkonëhnahnëruho iñë do wëjë dënk ye iñë rac! ²⁰ Ha, aÿënta mën, dinëhnërye iÿin hnë Ahwëhn hna; bosëvosehnëry ntaŵary mën hnë ibëmënkël fu gë Këris!

²¹ Apacahnëko ntidu ile rëyëmi ÿa hnë iñi kayëte, anjëtëbu ntidu ntëbi rac.

²² Gë waŋi, pëhwëtanëhnërye ÿëŵa, kabi tamabu, soŋe wayëfa hun ŵa, mbësahnëdebu. ²³ Epafëras, ale sëdëlahnibun soŋe d'oku Yesu Këris ÿa, nkaÿëki.

²⁴ Marëk, Arisëtarëk, Demas do Lik, vëryokuŋëntal mën fëna, nkaÿënihi.

²⁵ Arabi Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris ndëwaŵu.

Kayëte soje vë-ebëre Wade yehëhna hnë inji kayëte

Inji kayëte wasëwif vële hwëtahnëka Yesu Këris herëhnik. Ale herëk a yëtina, bare njëtëk d'us Vikerëh va kabi nësahnëk d'us Vikerëh vi soje nkabahn bi mo ye Këris. Inji kayëte kerik yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'iryaw' gë bëhn wafëhw imbëd gë wahnah g'imbëd (60 gë 95) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa.

Vële ryënkwëko kwëtahnëni va mbërehnëniho hafo njëkëlehnëni co'wani. Soje rac kerëhnanëkëhni aÿi ahnë inji kayëte d'anko gante kamënahndëfëni nko njawëneni, antë tavëni nka'w ikwëtahn ña.

Wati vacërakëlo va, Wënu ña ntik ikwëtëla gë bulunda lëwu ÿa. Tëhnakëhni vësëna wasadëha do tëyëk wasadëha. Antëhnëkëhni ge ahnë ntik uwëh, tëfëka njëdahn intaw' soje sadëha ÿa, do Wënu ña tavëhnëdëha ahnë arac. Inji kayëte nësëk pa'jare ikwëtëla kasëk ña nte ntik Wën gë vahnë vële hwëtahnëka Aju va. Ntëbëk ndënkwëryënkwa ña. Kabi ile ntinëhnëkëhni Yesu Këris vahnë va had Ajë Wën, ntëbëk ile ntini vëhni Moyis, gë vacërakëlo vëÿëntaw' va. Yesu ye fape Wën fa ale sënaÿik soje fop wameh vahnë ña. Umë ye fëna asëna wasadëha asankaf ale rënkëk hnë waÿë'wa wasëvah w'a ambin hna. Ale-wo-le hwëtahnëk ÿa bokëna mbala cënana nta'w sadëha soje wameh wadëwu. Wënu ña tavëhnëdëha wameh wadëwu ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Wën, sadëha, wameh, Këris, Asëna wasadëha asankaf, wanës, kwëtëla, sariya, Ahwëhn, Abëraham, d'oku, ikwëry, Ajë, ikwëtahn, waÿë'wa wasëvah w'a.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wënu ña nësëhnëkëfu pa'b g'Aju (1.1-4)

Yesu cëpëkëhni wamëleka ña gë Moyis (1.5-3.6)

Wënu ña njinëgend bulunda lëwu ÿa (3.7-4.13)

Yesu, Asëna Wasadëha Asankaf a (4.14-8.13)

Kwëtëla cër gë kasëk (9-12)

Nkeya nte nënjëdëha Wën (13.1-19)

Iyëfa gë simpaÿi (13.20-25)

Wënu ña nësëhnëkëfu pa'b g'Aju

¹ Kobëri ña, Wënu ña nësëhnëkëhniwo wahwënta wayab'ah gë sifa gë wasifa vacërakëlo va pa'b gë wakila ña. ² Bare gaki, hnë wafac warëkwa li, gë fere Aju nësëhnëkëfu. Gë fere umë Wënu ña ntik d'uniÿa ÿi, do umë tëhnak Wënu ña kwëhn viÿë vi fop. ³ Aÿi Ajë ye idanc cëmb Wënu ña do hnë fop viÿë hna tufahnëd paryi ile nke Wënu ña. Pëlad' d'uniÿa ÿi d'us gë fanka uhnës lëwu w'a. Ante ntinëhnëkëhni vahnë va sadëha soje tavëhnahnini wameh ña, nta'nak mbin hna farëhw Wën hwëhn fanka hna.

Aju ÿa cëpëkëhni wamëleka

⁴ Koyëna Wënu ña ntik Aju cëpëhni wamëleka ña, had w'ac le njëdaka ÿa cëpëk walëw' hni w'a.

⁵ Gena bi Wënu ña dehnëlahna la mëleka ryampo:

«Ajë mën yeru. Pëgw dol Rëm hu yëbu.»*

Dehnëlahna fëna la mëleka ryampo:

«Rëm yenëhnëdëfuha do Ajë yenëhnëdëho.»*

* 1:5 1.5: Wahnëw' 2.7   * 1:5 1.5: 2 Samiyel 7.14

6 Bare nte payika Wënu ña duniya li aryënkwi nagî ya, ntehnëk:
«Fop wamëleka Wënu ña tëfëka cëmbëniha.»✧

7 Soje wamëleka ña Wënu ña ntehnëk:

«Ntidëfuhëhni wamëleka ña sëla,
ha, wale ryokunëhnëdëho wã humpen hwëdëh.»✧

8 Bare soje Aju ya ntehnëk:

«Wën, ucankaf hu ña mbiyëd kwëlëkwël.
Anawëhnëdëfuhëhni bulunda hu ya g'ucatah,

9 añahnëru ile satëk ya, añewëru wëh wã.

Soje umë ye Wënu ña, Wën hu ha,
tëhnaki do natëndanëki ante turëki wagu ña nkaf li.

Pecehnëka gë wëjë gë vëréfal hu va.»✧

10 Wënu ña ntehnëk fëna:

«Wapëgwalahna, wëjë, Ahwëhn, yahanëk nkal ña,
wëbák hu ña lik mbin ña.

11 Vëyin fop mbëvëd, bare wëjë, nkontëderu kwëlëkwël.

Ambin ña g'inkal inja përékad had viyi vësër,

12 apiyëdëfuhëhni had cud cankaf;

ha, ankwëcëtëdeni had vëyi.

Bare wëjë, nkontëderu kwëlëkwël arac fo,

do uwám hu wã puđina.»✧

13 Wënu ña dehnëlahna la mëleka ryampo:

«Yij alaña g'irëhw mën,

hafo hale këfëdëfuhëhni vële yëwëki va haryënkwi hu.»✧

14 Wamëleka ña wayena bi fop wayir wale yohalëdëha Wënu ña? Wënu ña fayëkëhni ndemanihëhni vële rëfëka nuñani ipëh ña had ntëw.

2

Wanës wante hod pehëtëfu

1 Soje umë ye tëfëka kwëtïn hakili gë hañary hnë wanës wante wëryinëk ña danko antë kërënannden toye toye. 2 Wanës wante njëdahnik Wënu ña paß gë wamëleka ña tufëhna toña. Vële wok vëlenëna do wok vëwawëhnëna va nuñadëni ile rëfëkëhni ya fop. 3 Awa, fuhnë, hak tëfëka kehañin iyi horot age ñwëyinëk inji peh cankaf? Inji peh, Ahwëhn a ryënkwiëk pëyahn. Tac vële wëryëk ga nësëde va tufënihëfu paryi toña ye. 4 Wënu ña nkwënëk cedeya ntëw hni ña gë wëdahëse, fop wasifa vifëmpëhnahnah, do gë wayëd Iyir Ipacah wante cahëdëhëhni vahnë had gante ñad ka.

Ale yiryeryëdëhëfu g'ipeh

5 Soje duniya le yejëk yi hnësëdëfun. Gena wamëleka njëdak Wënu ña ucankaf hnë duniya rac. 6 Sëñ ryampo hnë Vikerëh hna ahnë yëdahnëk unji cedeya:

«Ye nke ahn'a soje aryënkwiëtahna?

Ma ajë ahn'a soje afañahna?

7 Kwëtëruha gëd wamëleka hna wati ryoy ryampo,

cankëruha icëmb g'untënah,

8 kwëtëru fop gëd wakwer wadëwu hna.»✧

Gante kwëtëd fop Wënu ña gëd ucankaf ahnë hna, rac fëhnëtanëk ñoñ tavëna ile wok gena gëd ucankaf ntëwu hna. Bare fuhnë nuyinëhna ten fop mañwëhnëka. 9 Bare

✧ 1:6 1.6: Divëta Sariya 32.43 ✧ 1:7 1.7: Wahnëw 104.4 ✧ 1:9 1.9: Wahnëw 45.7-8 ✧ 1:12 1.12: Wahnëw 102.26-28 ✧ 1:13 1.13: Wahnëw 110.1 ✧ 2:8 2.8: Wahnëw 8.5-7

kamahñebun wañi: Yesu kwëtiko gëf wamëleka hna wati ryoy ryampo, bare gaki, acankik icëmb g'untënah kabi korotëk hafo cëm. Aki paß g'ipërëna Wënu ña, cëmëk soñe vahnë va fop.

¹⁰ Wënu ña lik ðuniña yi, do fop umë hwëhnëk. Ñak vërahu vëyabah nkentahnini hnë icëmb ntëwu hna. Cañahnëka padëna paß gë uhorot wã, umë rëfëka pidëtëhnëhni vutah vuntëwu va nkañ ipëh ña. ¹¹ Yesu facënëðëhëhni vahnë va wameh wadëw hni hna do vële facëhnik va fop Rëm ryampo nkeni g'umë. Soñe umë ye Yesu cëfëhnëlahna macëhni vëheryu gë vicëru. ¹² Ntehnëk:

«Pëyadëfuhëhni vëhery mën va wãc hu wã;
fagant vële hwëtahnëk hna cëmbëðëmi.»[☆]

¹³ Do fëna:

«Kwëtëðëfu tama mën ña hnë Wën hna.»

Do kat:

«Bëlihëfu, ami gë vutah vunte njëðakowëhni Wënu ña.»[☆]

¹⁴ Kabi vutah vutac iyin kwëhnani ndampo fo —mbahn gë sat— Yesu, umë fëna, ntiyak ahnë had vëhni. Koyëna, g'icëm dëwu ña, mëk përekan fanka Sintani fa, umë ale wënkwek fanka icëm ña, ¹⁵ do mëk pehëtëhni vële yeho vëramp hnë uwám lëw hni hna fop kabi ntakëkëhniwo g'icëm ña. ¹⁶ Ha, pacëk gena wamëleka ndemað, bare vutah Abëraham gë vërah hni. ¹⁷ Soñe rac ye tëfëkawo mëntëlënti gë vëheryu va hnë fop, ðanko nkehahn asëna wasaðëha asankaf ale pëbëk kañëhnahn do hahnëndak ðoku Wën hna, do koð njëðahn sadëha le tavëhnahnëðeni bulunda ña wameh wadëw hni. ¹⁸ Ha, kabi Yesu korotëk umë dënk yëkëhnahn hna, koð ndemahni vële yëkëhnahnik va.

3

Yesu ntëbëka Moyis

¹ Awa, vëyënta mën vëfacah, yëkëryina Yesu, wuhnë vële macëk Wën. Umë ye ale payik Wën do ye asëna wasaðëha asankaf hn'ikwëtahn nte fëyahnëden. ² Wënu ña tëhnaka soñe iyi ðoku do kahnëndako, had gante nkeho Moyis hnë cery Wën hna fop.[☆] ³ Ale yëryëk cery ntënënik ntëbi cery ña dënk. Aki Yesu rëfëka nuña untënah ntëba Moyis. ⁴ Cery-wo-cery ahnë yëryëk, bare Wënu ña ye ale yëryëk fop ña. ⁵ Moyis, cape ntëwu ña, kahnëndako hnë fop cery Wën hna, gante nkeho aryokuñ ale hwëtëhnahnik cedeyahn ile ntehnëð Wënu ña hnë wati le yejëk. ⁶ Bare Këris, cape ntëwu ña, kahnëndak hnë cery Wën hna, gante nke Ajë ale hwëtik nkaf. Do cery ntëwu ña yeyinëk, ge kwëtayinëk idëkëna dëw fu ña do mbëntaryin itama fu ña.

Wënu ña njinëgehñëð bulunda lëwu

⁷ Soñe umë ye, had gante ntehnëk Iyir Ipacah ka:

«Dol, ge nkwëryërun kopa Wënu ña,

⁸ antë afidü sakahn hun ha,
had kobëri ka ante ntancëntirunëho ña,
wati rac, wula hna, njëkëhnahnërunëhawo.»[☆]

⁹ Do Wënu ña nkok ntehnënd:

«Hnam njëkëhnahnëniho vacërakëlo hun va
do nuni ile libuho ña ¹⁰ hnë wabëhn wafëhw wanah hna (40).

Soñe rac ntavëko gë vëhni do ntehnëbu:

“Ntañary ntëw hni ña pitaf g'ami kwëlëkwël.
Vëyëtëna nkañ mën ña.”

11 Hnë ntavah mën hna, akwëryëbu:

“Vëyëtëdina muk yinëga mën ña!”»

12 Vëyënta mën, kwëtëryin hakili fagant hun ahnë ntë kwëhna ntaŵary meh nte wok kwëtahn hna, nte liyehnedëha tav a Wën hunte wok cëmëdina. 13 Bare, fac-wo-fac, kamënaŷehnelëryin wati le nkok mbiyëd ile macëk Vikerëh vi «dol», danko ahnë-wo-ahnë antë pid sakahn lëwu kabi tavëk wameh ña tokahna. 14 Ha, vërefal Këris yeyinëk ge kwëtayinëk paryi hafo wapuyala hna tama nte hwëhnaŷinëko wapëgwalahna. 15 Had gante ntehnik ki:

«Dol, ge nkwëryërun kopa Wënu ña,

antë afidü sakahn hun ha,

had kobëri ka ante ndancëntirunëho ña.»

16 Mo wëryëk do ryancëntik? Vële canëko Moyis Esipët va ye. 17 Mo lavëndanëka Wënu ña wabëhn wafëhw wanah (40)? Vële wënëk va do sëmëk hnë wula hna ye. 18 Wënu ña nkwëryëk: «Vëyëtëdina muk yinëga ntëwu ña.» Vëhni mo kwëryëhnëk? Vële ñwëyëhnëkawo va ye. 19 Tac kamahnëbun vëyin: vëwëkëna njëtëni yinëga Wënu ña kabi vëhwëtahnëna.

4

1 Awa, kwëtëryin hakili, hnë wati le kodën njëtën yinëga nte njëdëdëhëfu Wënu ña, ahnë antë tak! 2 Pëyayinëkëfu uwi hnës hasëk yinëga nte pëhwëtanëhnëkëfu Wënu ña, had gante pëyayiniho vacërakëlo fu va. Bare uhnës ule nkwëryëni wã nëfali hna kabi vëvëmënkëlëna hn'ikwëtahn gë vële hnëpak va. 3 Fuhnë vële hwëtahninëk va njëtëdën yinëga ña, had gante ntehnëk Wën ka:

«Kwëryëbu hnë ntavah mën hna:

“Vëyëtëdina muk yinëga mën ña!”»

Aki nësëk Wënu ña ayëkat puhnako doku lëwu ña kobëri wapëgwala duniya hna, 4 kabi nësik hnë Vikerëh hna soñe fac hwëhn mbëd gë wahi ña: «Awa hnë fac hwëhn mbëd gë wahi hna Wënu ña tiwako.» 5 Do ani fëna nësëk kat: «Vëyëtëdina muk yinëga mën ña.»

6 Awa, nkyik maŵëryanini vëryampo njëtëni yinëga ña do vële ryënkwëk hnuyak Wanës Wakasëk wã vëyëtëna yinëga ña kabi vëwawëhnëna. 7 Soñe umë ye Wënu ña mbok kwëtëhnëni fac, do macëka «Dol». Ga mbiyëk d'us, nësëk rac gë wës David ña, had gante rëk kerik ki:

«Dol, ge nkwëryërun kopa Wënu ña,

antë afidü sakahn hun ha.»

8 Paryi, ge Yosuwe njokëndëhëniwo bulunda ña hnë inji yinëga, Wënu ña nësakëndilohna soñe fac haŵary kamëhni rac. 9 Awa, umë fëhnëtanëk tiwã bulunda Wënu ña nkok. 10 Ale yëtëk yinëga nte pëhwëtanëhnëkëfu Wënu ña, njinëgak umë fëna doku lëwu hna had gante njinëgak Wënu ka hnë doku lëwu. 11 Kamënanëfu njëtën yinëga tac danko ahnë antë njo soñe injwëy maŵëhn had vacërakëlo fu ka.

12 Ha, Wanës Wënu ña kwëhna uwám wã do pëbëka fanka fa. Ntëpëtëd ntëbi sëlame hwëhn wanëkan wahi. Tënkëdëhëfu hafo pitëndëlehn ntaŵary ña gë yir inja, wasokël wã gë sevul waŷec wã. Kitinëd vinahan gë viña wasakahn fu wã. 13 Wënu ña nud fop. Fop vile ntik va cowëtak haryënk wëwu, umë rëfëka pëyayin fop ile liyinëk ña.

Yesu, Asëna Wasadëha Asankaf

☆ 3:11 3.11: Wahnëw 95.7-11 ☆ 3:15 3.15: Wahnëw 95.7-8 ☆ 4:3 4.3: Wahnëw 95.11 ☆ 4:4 4.4: Wapëgwala 2.2 ☆ 4:5 4.5: Wahnëw 95.11 ☆ 4:7 4.7: Wahnëw 95.7-8

¹⁴ Koyëna, kabi kwëhnayinëka asëna wasadëha asankaf ale ryecëtak vambin va, Yesu, Aju Wënu ña, yaŵënënefu ile hwëtahnënik ÿa. ¹⁵ Asëna wasadëha asankaf ale hwëhnayinëk a njëtëk ðus kihn dëŵ fu ña. Njëkëhnahnik had fuhnë, hnë fop viÿë vi, bare umë menëna. ¹⁶ Pëñanëfu g'idëkëna tinki Wën hn'ile nke ipërëna ña ðanko nuÿahnin kohnëcan do tëkatin ipërëna nte ryemadëhëfu wati nte mbalëdëhëfu ña.

5

¹ Asëna wasadëha asankaf-wo tëhnayik fagant vahnë va, akwëtehnhahnik nëmpëtëhni vahnë va haryënkW Wënu ña. Njëdahnëd wayëd walëŵ hni ŵa gë wasadëha waleŵ hni ŵa soñe wameh ña. ² Kabi kihnek umë dënk kod tufëhni iguk sakahn vële wok vëyëtëna ñoñ do sëvëd. ³ Soñe ikihn tac, tëfëka cëna wasadëha soñe wameh wadëŵu ña ndampo fo gë wameh bulunda ña.

⁴ Ahnë kodina njëdëhna untënah nke asëna wasadëha asankaf. Wënu ña ŵacëd soñe rac, had gante macëka Aron. ⁵ Ndampo fo nke soñe Këris ÿa. Gena umë yëdëhna untënah nke asëna wasadëha asankaf. Nuÿak gë Wënu ña ale lehnëk: «Ajë mën yeru.

Pëgw dol Rëmuh yëbu.»✧

⁶ Ntehnëk señ ryaw:

«Asëna wasadëha yeru soñe kantëm,

had Melëkisedek.»✧

⁷ Hnë wati nte nkeho nkal li, gë kopa sankaf do gë wankwën Yesu njëdëfaka ale hod pehëta icëm ña wayëfa do waŵunta. Wënu ña nkwëryëhnëka soñe maŵëhn ntëŵu ña. ⁸ Ajë Wënu ña ye, toña ye, bare hnë wahorot walëŵu hna fop mëkëk njët maŵëhn ña. ⁹ Do aki, ante tëkëk fadah hna nkenëhnëkëhni vële ŵawëhnëka va hayalin ipeh kantëm. ¹⁰ Ha, Wënu ña ŵacëka nke asëna wasadëha asankaf had Melëkisedek.

Kehanëfu antë tavin ikwëtahn fu ña

¹¹ Kwëhnayinëk yabah ile hnësëden soñe rac, bare ntakëk nkabahni, kabi nkwëryëdëluhna ñap. ¹² Wati ÿa gwërënkehuno ile yehahnakëndunëho vēharan! Bare doliÿi, mbalëku aharañiwu g'ahaŵary karëña ndënkwëryënkW Wanës Wënu ña. Kodiluhna aroku roka yaŵah, wambël valëku. ¹³ Ale wok sed wambël fo nke had fanul. Yëtëna ten ile satëk hn'uwám hna. ¹⁴ Vicër va roka yaŵah tokëdëni, njëtëni këncëtëlehn ile yivëk g'ile ŵek kabi ntidëni rac kwëlëkwël.

6

¹⁻² Aki, antë nkohahnin karëña nte ryënkwihnëk ÿëñayinëk soñe Këris: rac ye ikwëtahn Wënu ña do itav nkeya nte yod g'icëm; karëña wayaryi gë tind wëbák ña; ibëhn vësëm gë kiti Wën le wok puðina. Ha, antë mbokahnin inji karëña ndënkwëryënkW, bare yinëfu cape g'ikarëña nte rëfëka acër. ³ Wëlin ile liden ÿa, age Wënu ña maŵëryanëkëfu.

⁴⁻⁶ Gena bi kodëna mbok njoyini g'igwëcët higëna nkeya ntëŵ hni, vële hnuÿak fac ryampo humpen Wën ha, do ryahëk uyëd ambin, hnuÿak sah hnë Iyir Ipacah, rëkatëk gante njivëk Wanës Wën do yëtëk fëna fanka ðuniÿa le yejëk ÿi, bare mbokanëni nkeya cër ntëŵ hni ña? Nke had, soñe lëŵ hni dënk, mbokaryëdëniha Ajë Wënu ña kërëwa hna do cëfëhnaÿëhnëniha bulunda hna.

⁷ Ante cek nkal inja wënka rëv le rëk rëvëdëha ÿa do pëhnëndan wanëda wante nëfadëhëhni vëyam va, nuÿad dëwara Wënu ña. ⁸ Bare ge pëhnëndanëk wadëmpëhn do dël meh, kitiñik kwëhnana nafa, këbënanik dëwara ŵeh, do patand gë hwëdëh.

⁹ Bare wûhnë, vëyahnik mën, age nësëbun aki, apacahnëkëfu gë cape përen nkerun, rac ye ipeh ña. ¹⁰ Wënu ña catëk; dënkweđina vantiyehn hun va do injahn nte rufahnërun cape wac lëwu ga ndokunëhnëdunëhëhniwo kobëri ña vëfacah va, do iyi wati fëna. ¹¹ Ñadëfun paryi ale-wo-le tufahn ikamëna tac fo hafo pu danko fop itamahn hun ña ntiya. ¹² Ñadilëfuna ayewu vëhëmak, bare tëfëtalahnëryinëhni vële hnuÿad, g'ikwëtahn do g'iduñëna, had ntëw ile ntehnëk Wën njëdadëhëhni ÿa.

Ile ntehnëk Wënu ña njëdadëhëhni vahnë va tokadilëhnihna

¹³ Ante ntehnëko Wënu ña iñë ntinëhnëdëha Abëraham, kwëhnalañohna ahnë ale ÿak naÿëk ale kwëryahnëd, awa, më kwëryahnëk umë dënk ¹⁴ ntehn: «Ha, pëbënëdëmi idëwara do njabënëdëmi.»[☆] ¹⁵ Abëraham nduñëna nãp do nuÿako ile ntehnëkawo Wënu ña.

¹⁶ Vahnë va kwëryahnëdëni wac ale lëbëkëhni vëhni dënk. Kwëry ña tëkwënëd gwajëtël ña fop. ¹⁷ Fëna Wënu ña, pacënëhnëkëhni g'ikwëry vële lëwëd ile ntehnëkëhniwo ÿa; ñak tufëhni ipëhna tac gwëcëtađina muk. ¹⁸ Aki, gë vantiyehn vaki vatac vante wok gwëcëtađina nkok kodina mër Wënu ña, njonëhnikëfu kamënaÿëhn camah, fuhnë vële rënkayinëka va, soje pëlahnin d'us tamahn nte ye haryënk fu. ¹⁹ Tamahn tac nkenëhnëkëfu had nkahn uwám lëw fu; njawëk d'us, kodëna nkëci, do tamahn tac ndëcëk pand d'ëndah[☆] mbë rënka ña hafo hn'ile cëvak hna, ²⁰ hn'ile ndënkwehnëkëfu Yesu hna, umë ale ye gaki asëna wasadëha asankaf soje kantëm had Melëkisedek.

7

Melëkisedek, Ahnañ do Asëna Wasadëha

¹ Ayi Melëkisedek, ahnañ avë nkol Salem do asëna wasadëha Wën Hunte Sëpëk Fop ÿa ye. Njik pankëlëni gë Abëraham, nte mëncidëho gë wët le mbëvehnëkëhniwo vënañ, do Melëkisedek ndëwaka. ² Do fëna, Abëraham më njëdaka ryampo hnë pëhw fop ile nuÿako wët hna. Melëkisedek fëhnëtanëk «ahnañ usatah», do fëna ahnañ Salem yeho, umë fëhnëtanëk «ahnañ yam». ³ Kwëhnana rëm, kwëhnana hnëm, kwëhnana hnënk, kwëhnana wapëgwala soje wafac walëwu, kwëhnana puyala soje uwám lëwu. Had Aju Wënu ña, nkod asëna wasadëha soje kantëm.[☆]

⁴ Yëkëryin inaÿ Melëkisedek ña! Lakënde Abëraham acërakëlo alëw fu ÿa, njëdaka ryampo hnë ipëhw ile nuÿako wët hna. ⁵ Sariya Moyis ÿa ntehnëkëhni vële ye vësëna wasadëha va hnënk Levi hna tebani ryampo hnë ipëhw vile nuÿadëni vëÿënta hni va, vële yentahnik hnënk Abëraham hna fëna. ⁶ Bare Melëkisedek, ale wok gentahnina hnë hnënk Levi hna, nuÿak vák Abëraham hna ryampo hn'ipëhw ile nuÿak ÿa do ndëwaka Abëraham, ale ntehnëko Wën njëdad iñë.[☆] ⁷ Do nkwajëla këm, ale hnaÿëk a ryëwadëha ale vak a. ⁸ Cape ndampo, vutah Levi vële hnuÿad ryampo hn'ipëhw viÿë va, vële sëmëd ye; cape ñëntañ ña, Melëkisedek, ale hnuÿak sah rac ÿa, cëmëna, had gante cedeyahnik ki. ⁹⁻¹⁰ Gena bi Levi mbahn Abëraham hna nkok, wati nte pankëlëniho Abëraham gë Melëkisedek ña? Awa, kodë nësi, lakënde Levi, ale hnuÿad ryampo hn'ipëhw hna, njëdaka Melëkisedek ryampo hn'ipëhw hna.

Yesu had Melëkisedek

¹¹ Sariya le njëdayik bulunda ÿa pëlalëk gë d'oku sadëha mba hnënk Levi ÿa. Age ufadah wã ntikënde gë d'oku hnënk Levi ÿa, iÿihne uval yekënd fëna ntiyi asëna wasadëha ahañary hnë hnënk Melëkisedek hna, hara gena hnënk Aron ÿa? ¹² Do ge sifa ile nke asëna wasadëha ÿa nkwëcëtak sariya ÿa fëna tëfëka nkwëcëti. ¹³ Kabi

[☆] 6:14 6.14: Wapëgwala 22.16-17   [☆] 6:19 6.19: Soje Walevi 16.2; Lik 23.45   [☆] 7:3 7.3: Wapëgwala 14.18-20

[☆] 7:6 7.6: Wapëgwala 12.2-3

Ahwëhn fu ÿa, ale hnësahnik wañi ña, hnënk haŵary nkentahnik, do ahnë hnë hnënk rac dokuñëna muk had asëna wasadëha. ¹⁴ Njëtinek fuhnë fop, Ahwëhn fu ÿa hnënk Yudä matik, do muk Moyis dehnëna asëna wasadëha nked hnë iÿi hnënk. ¹⁵ Wëlin ile facënëk wante rëk hnësihnëk ñi: asëna wasadëha ale yijëk ÿi mëntëlëni gë Melëkisedek. ¹⁶ Gena asëna wasadëha had gante ntehnëk sariya ÿa soñe vutah Levi bare kabi kwëhna fanka uwám ule wok kodena mbëvehni. ¹⁷ Uñi cedeya mbësaiyk:

«Nkeru asëna wasadëha soñe kantëm,
had Melëkisedek.»✧

¹⁸ Cape ndampo, sariya sër ÿa ntihetik kabi kwëhna lohna fanka do kodilohna ntiñëñëfu ile valëkëfu ¹⁹ kabi sariya ÿa ñoñ yona hnë ufadah hna. Gë cape ñëntaŵ, tufinëkëfu tamahn nte fecehnëka ñëntaŵ, nte fëñahnëdenëha Wënu ña.

²⁰ Ntëbi umë, nkehëhna ikwëry. Vëyëntaŵ va nkeni vësëna wasadëha ikwëry këm.

²¹ Bare ale hnësahnëden ÿa ye asëna wasadëha g'ikwëry kabi Wënu ña ntehnëka:
«Ahwëhn a Wënu ña nkwëryëk,

do gwëcëtëdina nahan ntëwu ña:

“Nkeru asëna wasadëha
soñe kantëm.”✧

²² Soñe rac, Yesu ye ale lik kwëtëla nte ye fagant Wënu ña gë fuhnë; tac fecek gë ñëntaŵ.

²³ Njabëniho vësëna wasadëha va kabi cëm iña memaÿehnekëhni nkohahnëni doku lëw hni hna; ²⁴ bare Yesu, kabi nkod soñe kantëm, nke asëna wasadëha avë kantëm. ²⁵ Soñe umë ye kod pehetëhni dol gë kantëm vële fëñadëha Wënu ña pab g'umë. Kabi uwám lewu ÿa pudina, nkod soñe kantëm njëfanëhni.

²⁶ Aki Yesu ye asëna wasadëha ale rëfëkëfu ÿa: afacah, dënt këm, ale wok menëna, ale fitik gë vëwen va, ale hayëndik yañ cëp ambin. ²⁷ Balëlahna njëdahn fac-wo-fac wasadëha, had vësankaf vësëna wasadëha vëyëntaŵ ka, ten soñe wameh wadëwu, tac soñe wameh bulunda ÿa ntik rac hwënta ryampo fo gë yëdëhna dëwu ña dënk do rac gwër nke soñe kantëm. ²⁸ Sariya ÿa tëhnakëhni vësankaf vësëna wasadëha fagant vahnë vële hihnek; bare ale ntik Wën asëna wasadëha asankaf g'ikwëry nte rëfidëha sariya ÿa, Aju ÿa dënk ye, apadënik soñe kantëm.

8

Yesu, asankaf vësëna wasadëha fu

¹ Wëlin ile ÿak nëfak ÿa hn'ile ÿadëfun hnësëfu ÿa: iÿi sifa asëna wasadëha asankaf hwëhnayinek. Ntañak mbin hna, farëhw tinki Wën hwëhn fanka hna. ² Ntid doku lëwu ÿa hn'ile cëvak hna, hn'usank paryi nte kahnëndëk Ahwëhn a, gena gë wëbák vahnë.

³ Asëna wasadëha asankaf-wo tëhnayik soñe njëdahnënd wayëd ÿa gë wasadëha vahnë; afo alëw fu ÿa fëna kwëhna ile njëdahnëd. ⁴ Age Këris nkal hna nkokënd, gekëndina asëna wasadëha, kabi nkeni vësëna vële yëdahnëd wayëd had gante tëyëk sariya Moyis ka. ⁵ Usank le ndokuñëhnëdëni ÿa iwëntëlënta do cën usank vë ambin ÿa ye. Ante ñadëho Moyis pëgw yëry sank ÿa, Wënu ña pëyaka: «Yëkëry, ntidu fop had gante nke sifa vile rufiru kuñ vi.»✧ ⁶ Bare gaki, doku le nuÿak Yesu ÿa cëpëk doku lëw hni ÿa, kabi umë ye arëkëtëlehn kwëtëla nte lëbëk d'us ñëntaŵ ña, nte hahnëndik hnë ile ntëhnëkëhniwo Wën ntid ÿa kabi rac lëbëk fop. Bare gaki, ile ntehnëk Wën ntid ÿa fecek. Rac lik doku asëna wasadëha le nuÿak Këris ÿa cëpëk fop wayëntaŵ ÿa had gante nke ikwëtëla, le nke Këris arëkëtëlehn hna, nte lëbëk ndënkwëryënk ña.

⁷ Age kwëtëla ndënkwëryënkw ña kwëhnakëndina ile keyande, balakëndilëfuhna nëmpëti gë haŵary. ⁸ Bare soje walënt bulunda lëŵu ÿa keyahnëdëhëhni Wënu ña do ntehn: «Ami Ahwëhn a ntehnëbu:

«Wafac ŵa nkejëk hn'ile ntidëfu kwëtëla kasëk
gë bulunda Isërayel ÿa

do gë bulunda Yuda ÿa.

⁹ Gedina had kwëtëla
nte libuho ña gë warëm hni
fac le hnufibuhëhniwo ÿa

yiryeryëwëhni ñaŵët nkal mbë Esipët ña.

Kabi vëlënëna
kwëtëla mën ña,

ami fëna tavëbuhëhni.»

¹⁰ Ahwëhn a nkwënëk:

«Wëlin kwëtëla nte hwëtëlahnëdëfun
gë bulunda Isërayel ÿa

ga ndëcëk wafac warac;

kwëtëdëfu sariya mën ÿa

hnë vinahan vidëw hni hna

do kerëdëfu hnë vintawary vidëw hni hna.

Nkedëfu Wën hudëw hni,

do nkedëni bulunda mën.

¹¹ Ahnë bokëdina karan a avë yalëntaŵ

ma aÿëntaŵu, ntehn: “Yëtëryehna Ahwëhn a!”

kabi fop njëtëdëniho,

pëgw vutoy hafo vëhnaÿah.

¹² Tavëhnëdëfuhëhni ile ntidëni wok catëna ÿa

do bokëda ryënkwëtaŵ wameh wadëw hni ña.»*

¹³ Ante macëd Wënu ña inÿi kwëtëla «kasëk», ntik ndënkwëryënkw ña goryeryëna nafa. Do ile sërëk ÿa do wok goryeryëna nafa ÿa, godina.

9

Kwëtëla cër gë kasëk

¹ Kwëtëla ndënkwëryënkw ña kwëhnako wasariya gante tëtëka njëfaniha Wënu ña do kwëhnako fëna hn'ile ñak cëvak nkal li. ² Usank ŵa pëhwëtiko bambery; cape ndënkwëryënkw ña ŵacik Yëŵa Sëvah, hn'ile nkeho iyul walampu, tabali ÿa gë vamburu hwëhn sadëha ÿa per. ³ Tac, hamëhni ipand dëndah kigëna hna nke cape higëna nte ŵacëde Yëŵa le Yëk Sëvak, ⁴ ile hwëhnako tabali hn'ile pëdëde idud inÿa do ipër inÿa sanu fo yehaŵo gë kwëni kwëtëla nte yehawo ipër inÿa sanu ña; hnë umë peya sanu nte hwëtahnik mburu nte ŵacik man, gë ryoko Aron nte hnëpëdëho ña do wëraka hn'ile kerik kwëtëla ña.* ⁵ Yan kwëni hna nkeniho wamëleka wante ŵacik waseruben wante rufahnëd Wënu ña hnam nke. Kuvëniho g'icën vampaŵ vantëw hni va hn'ile tavëhnëdëho wameh hna. Bare gena gaki tëtëka nkabahnë.

⁶ Ga pëhwëtik fop, vësëna wasadëha va tënëkdëniho kwëlëkwël hnë cape ndënkwëryënkw hna soje padënahneni doku lëw hni ÿa. ⁷ Bare, hnë cape higëna hna, asëna wasadëha asankaf a fo rënkëd hnam hwënta ryampo fo bëhn hna. Afo njo sat ntaŵ cënah sadëha soje wadënt wadëwu ña gë wadënt bulunda ÿa wante ntini hara vëyëtëna. ⁸ Iyir Ipacah ña tufahnëk aki nkaŵ nte rënkahnëde waÿëŵa wasëvah hna tufahnina, wati le nkok dihëtina usank ryënkwëryënkw ŵa. ⁹ Virac rufahnëd ile

* 8:12 8.12: Seremi 31.31-34 * 9:4 9.4: Icahn 16.13-15,31

ryécëtaď gaki ŷi. Wayëd gë wasadëha wale njëďfadëniha Wën kodina pacën hakili vële yijëď cëmbëniha koyëna va. ¹⁰ Wasariya soņe mbahn fo ye: virokëtok, visece, do igwiyëta wëbák ge wakwer. Vëŷin fop nkoď hafo Wënu ŋa nkwëcët.

Sadëha Këris ŷa

¹¹ Bare Këris njijëk had asëna wasadëha asankaf viyivah vile rëk yijëk vi. Njijëk paď g'usank ile ŷak fadëk do lëbëka nafa ŷëntaŷ ŋa do le nkok dina vák ahnë. Umë fëhnëtanëk kwëhnëna đuniŷa le liyik ŷi. ¹² Gena gë sat va wahotohn gë vuñihni, bare gë sat lëŵu ŵa dënk tënkahnëk hwënta ryampo fo hnë wayëŵa wasëvah hna, do nuŷahnëkëfu ipëh soņe kantëm. ¹³ Kabi ge sat wahotohn ŵa, wëďahni ŋa nte cëlëvini vahnë va ma ibëhn yank nte pihini vële ronkëk va pacënëďëhëhni vimbahn va, ¹⁴ wahwënta wayëhw ga sat Këris ŷa ntëbëk rac! Këris, paď g'Iyir kwëhn kantëm ŋa, njëďëhnak umë dënk gë Wën had sadëha le wok kwëhnana dahëse ŵeh, pacënëď hakili lëŵ fu ŷa đanko vantiyehn fu antë njofu g'icëm soņe njohalahninëhna Wën hunte wok cëmëďina.

¹⁵ Wëlin ile nkehahnëk Këris, umë fo, arëkëtelehn fagant fu gë kwëtëla kasëk ŋa, đanko vële macëk Wën va nuŷani ntëŵ vë kantëm nte ntehnëk njëďfadëhëhni vëlëŵu va. Icëm ile valëkëfu ŷa ntiyak. Icëm ntëŵu ŋa pehëtëkëhni vahnë va wameh wante ntini wati kwëtëla ndënkwëryënkŵ ŋa.

¹⁶ Hn'ile-wo-le nke wanës watëkwa hna tëfëka tufahni ale liyëhnëk a cëmëk. ¹⁷ Wanës watëkwa ŋa maŵik-wo hara icëm liyak; kwëhnana fanka age ahwëhnu ŷa cëmëna. ¹⁸ Tac fëna akwëtëla ndënkwëryënkŵ ŋa dënk cëbilohna bi hara turina gë sat. ¹⁹ Moyis pëyakëhniŵo ten fop bulunda ŷa vakwëďa va fop hnë sariya hna. Tac nufëk sat vuni va gë wahotohn ŵa, gë ŵënka, gë fani atëh nte ŵacik isop, gë ŵuñahn ife wante vëntënik. Cëlëvëk kayëte sariya ŋa do fop bulunda ŷa ²⁰ do ntehnatënd: «Iŷin ye sat kwëtëla nte ntehnëku Wënu ŋa alënënu.»[☆] ²¹ Moyis cëlëvëko fëna gë sat sank ŵa do fop viŷë vile valëtahnik soņe wasadëha gë wayëfa vahnë. ²² Gante nke sariya ka, viŷë viyabah gë sat pacënëďe, do wameh ŋa tavëhnëďe afo ge sat rurayik. ²³ Koyëna tëfëka pacëni viŵëntëlënta vile ye ambin va gë wasadëha bare tëfëka vile ye ambin va dënk pacëni gë wasadëha wale ŷak fecek.

Itënk Këris g'ambin

²⁴ Këris tënkëna hnë wayëŵa wasëvah wale ntini vahnë, wale ye ŵëntëlënta wavë paryi ŵa. Hnë mbin hna dënk tënkëk, hn'ile tufëhnak gaki haryënkŵ Wënu ŋa soņe lëŵ fu. ²⁵ Do tënkëna njëďëhna umë dënk wahwënta wayabah, had asëna wasadëha asankaf ale rënkëď bëhn-ŵo-bëhn hnë ŷëŵa le Ñak Cëvak hna gë sat le wok gena lëŵu. ²⁶ Ge gena umë, tëfakëndëha korot wahwënta wayabah kobëri wapëgwala đuniŷa hna. Toña ŷa, gaki karyëtajëk hwënta ryampo fo, wapuya wati hna, soņe tëkwëhn wameh ŋa gë yëďëhna dëŵu ŋa had sadëha. ²⁷ Fop vahnë vi tëfëkëhni cëmëni hwënta ryampo fo, do kitinëhni Wënu ŋa. ²⁸ Koyëna fëna, Këris ŷa njëďahnik sadëha hwënta ryampo fo soņe ntihët wameh vahnë. Mbokëď karyëtaj higëna, gena mbok ntihët wameh, bare pehëtëhni vële hnapëďëha g'idfuñëna këm.

10

Sadëha ryamboli le fehëtëď

¹ Sariya Moyis ŷa cën vifërën vile yejëk vi fo ye; gena paryi viŷë virac. Soņe rac wasadëha wale yëďahnëďe bëhn-wo-bëhn ŵa, wale ye kwëlëkwël warac fo ŵa, mëkëďina padën ipacën vële fëŋadëha Wën va. ² Age vële yëďadëha iŷi sifa wasadëha Wënu ŋa pacënakëndeni soņe kantëm wameh wadëŵ hni

☆ 9:20 9.20: Icahn 24.8

na, vëvokakëndina ndëñeni soje wameh wadëw hni na, do vëvokakëndina cënani sadëha soje wameh na. ³ Bare bëhn-wo-bëhn, waÿi wasadëha ryënkwëtehnëdëhëhni vahnë va wameh wadëw hni na, ⁴ kabi sat wëdahn na gë wahotohn wã kodina ntihet wameh na.

⁵ Soje rac, ante tënkëk Këris duniÿa hna, ntehnëk:

«Ñalihna wasadëha do wayëd,

bare ntinëhneruho mbahn.

⁶ Nëñahnëlihna sadëha wulaw wale fëdik cëna sadëha hna do wasadëha soje wameh na.

⁷ Tac ntehnëbu: “Wëli, Wën mën, njijëbu ami dënk, soje liwu iña hu na, gante kerik ka pañare mën ÿa hnë Kayëte Pacah hna.”✧»

⁸ Më ntehnëk ten: «Ñalihna do nëñahnëlihna wasadëha, la wayëd, la wulaw wale fëdik cëna sadëha hna, la sadëha soje wameh na.» Bare waÿi wasadëha cënyak gante ntehnëk sariya ka. ⁹ Do mbok nkwën: «Wëli, Wën mën, njijëbu ami dënk, liwu ile ÿadu ÿa.» Ntihetëk ryënkwëryënkwa ÿa soje kahnëndahn higëna ÿa. ¹⁰ Yesu Këris ntik iña Wënu na; njëdahnëk mbahn dëwu na hwënta ryampo soje fop, do aki pacëninëkëfu wameh na.

¹¹ Asëna wasadëha-wo kahnëd fac-wo-fac soje doku lëwu ya; njëdahnëd kwëlëkwël wasadëha warac fo, wante wok kodina ntihet muk wameh na. ¹² Bare Këris njëdahnëk sadëha ryampo fo soje wameh na, do rac soje kantëm, tac ntañak farëhw Wën hna. ¹³ Kobëri wati rac, napëd Wënu na këfëhni vëÿew vëlëwu va haryënkwa lëwu.✧ ¹⁴ Gë sadëha ryampo ntik nkeni vahnë vëfadah soje kantëm vële ye nkaw pacën.

¹⁵ Rac ye ile cedeyahnëdëhëfu Iyir Ipacah na, umë fëna. Ntehnëk ten:

¹⁶ «Ahwëhn a pëyahnek: “Wëlin akwëtëla nte hwëtëlahnëdëfun gë vëhni hnë wafac wale yejëk,

kwëtëdëfu wasariya mën

hnë wasakahn walëw hni hna

do kerëdëfu vinahan vidëw hni hna.”»

¹⁷ Nkwënëk fëna:

«Bokëda ryënkwëtawu wameh wadëw hni na g'ile nkoni vëlënënëna sariya ÿa.»✧

¹⁸ Age itavëhn wameh na nkehëhna bokëdëna ntiyi sadëha soje wameh.

Pëñanëfuna Wënu na

¹⁹ Vëÿënta mën, aki, gë sat Yesu ÿa kodën tënkin g'idëkëna hnë waÿëwa wasëvah hna. ²⁰ Pidëtëhnëkëfu nkaw kasëk nte yiryeryëd g'uwm paß g'ipand dëndah nte ye rënka hna, rac ye mbahn ntëwu na dënk. ²¹ Kwëhnayinëka asëna wasadëha asankaf ale hwëtik nkaf cery Wën hna. ²² Awa, pëñanëfuna Wënu na gë ntañary catah do g'ikwëtahn padah, g'idëñ soje wameh wadëw fu na pacënik do g'imbahn nte yaryik gë wënka wapacah. ²³ Njawënënefu d'us tama nte sedeyanden na, kabi Wënu na nkok kahnënda hnë ile ntehnëkëfu hna. ²⁴ Yëkënefu d'us hak tëfëka kamënaÿehnelin danko tufahnin inahn do ntiyin ufërën. ²⁵ Antë tavin vambara vantëw fu va had gante tëk ntindëni vëryampo. Hali! Kamënaÿehnelënefu do fëna gë hañary ante nudun pëñajëd Fac Ahwëhn a.

²⁶ Ge nkoyihnek menënden wakwëhna mpër njëtatën toña ÿa, sadëha ile hoç ntihet wameh watac godina. ²⁷ Ile wojëdëhëfu ÿa napin g'untakah kiti Wënu na do hwëdëh hucankaf hunte vëvend vëÿew vëlëwu va. ²⁸ Ale wok mawëhnëna

sariya Moyis ÿa ndawik kayëhnahn këm ge nkeni vëhi ma vërar vële sedfeyahnëk idënt ntëwu ña. ²⁹ Ale yafëka Aju Wënu ña tëfëka uhorot ule hambëk ntëbi ryënkwëryënkwi ÿi, umë ale yafëk sat kwëtëla nte pacënahnik ña, do yewëk Iyir nte ye hayalin ipërëna. ³⁰ Anjëtënëka ale lehnëk a: «Ami hwëhnëk igwëcan ña! Ami sosëd», do lehnëk kat: «Ahwëhn a hitinjëd bulunda lëwu ÿa». ³¹ Age Wën hukantëm ña pëlaka ahnë, antakëmak d'us!

³² Dënkwëtaryin wafac waryënkwëryënkwi wã, nte nuÿarunëho humpen Wën hunte fehnëkuno ha: akorotërunëho d'us, mëkarunëho wët hambah. ³³ Mpëd ampëd njewëderunëho do ntiyirunëho këm fo tase bulunda fop, mpëd ampëd ankantahnirun uhorot ale liyiko koyëna ÿa. ³⁴ Korotëntirun had cëdarirun wühnë fëna do, wati nte tebirun viÿë hun va mawërun gë hnatah, kabi njëtërun kwëhnarun hnapul le fecek do vëÿëd kwëlëkwël. ³⁵ Awa, antë aravu itama hun ña: kwëhnak buña sankaf. ³⁶ Iduñëna valëku d'anko alihahnu ile ñad Wënu ña tac nuÿadun ile ntehnëku ÿa. ³⁷ Ha, akerik hnë Vikerëh hna:

«Hnë wati ryoy,
ale yijëd ÿa ani nked, biÿëdina.

³⁸ Ale satëk g'ikwëtahn nkod kwëlëkwël,
bare ge mbokak kamëhni, nëjëdilohna g'umë.»^{*}

³⁹ Geÿilënëhna vële vokað hamëhni do vëvehnëde. Vële hwëtahnëk yeyihnëk, do pehëtëdenëhëfu.

11

Antiÿehn Ikwëtahn

¹ Ye ga ye ikwëtahn ña? Umë fëhnëtanëd tamarun nuÿadun ile hnapëdun ÿa, tamahnërun paryi ile worun nudiluhna. ² Soje ikwëtahn vacërakëlo va, Wënu ña nësëk wapërën pañare lëw hni.

³ G'ikwëtahn ña, njëtënëk Wënu ña, gë wanës wadëwu ña, ntik d'uniÿa ÿi, aki vile hnuđen vi watik hnë vile woyik nudena.

⁴ G'ikwëtahn ña, Abel cënaka Wënu ña sadëha fërën ile lëbëk va Kaÿe ÿa. Soje rac, nuÿak ucedeya nte lehnëk acatëk, do Wënu ña nësëk wapërën pañare uyëd lëwu wã. G'ikwëtahn ña, Abel nkok nësënd lakënde gante cëmëk ki.^{*}

⁵ G'ikwëtahn ña, Enok nufik antë njët cëm iña do bokina nuyi, kabi Wënu ña nufëka; ani gë nufahnënda ÿa, nuÿako ucedeya Wënu ña nëjahnëka g'umë.^{*} ⁶ Do ahnë kodina nëjahnë gë Wënu ña ge kwëhnana ikwëtahn. Ale fëjadëha Wënu ña tëfëka kwëtahn iÿin: Wënu ña nke do mbuñadëhëhni vële yëkëlehnëdëha va.

⁷ G'ikwëtahn ña, Nowe ntik sisikulu ÿa soje pehëtahn tere lëwu ÿa. Ntakëkawo gë Wën ña ante njëtëndanëkawo ile woko nuyina ten ÿa. Koyëna Nowe tufahnëk d'uniÿa ÿa tëfëka mbëv do tac umë ye ale lëwëd usatah ule hnuÿadë soje ikwëtahn.^{*}

⁸ G'ikwëtahn ña, Abëraham mawëhnëk imac iña do njik cape nkal nte rëfëka nuÿa had ntëw ña, do njiko hara yëtëna bi ne njid. ⁹ G'ikwëtahn ña, ñëwëko had ahneh hnë nkal nte ntehnëkawo Wën njëdadëha. Ntëdëniho hnë wasank, umë gë Isak gë Sakob, vëhni vële ntehnëko Wën njëdadëhëhni ile njëdadëha Abëraham ÿa. ¹⁰ Kabi Abëraham napëdëho nkol nte yëryik hn'ile njawëk d'us, nte njëryëk Wënu ña dënk had gante ñad ka.^{*}

¹¹ G'ikwëtahn ña Abëraham g'asëvalu Sara mëkëniho nuÿaniha fatah, mama ndëcahnëkëhniwo wabëhn ña do Sara mëkëna nag. Apacahnëkawo Wënu ña ntid

^{*} 10:28 10.28: Divëta Sariya 19.15   ^{*} 10:30 10.30: Divëta Sariya 32.35-36   ^{*} 10:38 10.38: Abakuk 2.3-4
^{*} 11:4 11.4: Wapëgwala 4.3-10   ^{*} 11:5 11.5: Wapëgwala 5.24   ^{*} 11:7 11.7: Wapëgwala 6.13-22   ^{*} 11:10 11.10: Wapëgwala 12.1-5; 23.4; 35.12,27

ile ntehnëkawo ÿa. ¹² Aki pëgw asan aryampo fo, ale rëk tëkëk cëm inja, nagëhni kore wahnënk had wahol hnë ambin, ma had nkërëyal mbë tëfary wov. ¹³

Hnë ikwëtahn hna, acëmëni vëhni fop, hara vëhnuÿana ile ntehnëkëhniwo Wënu ña njëdafëhëhni ÿa, bare nuni ñawët do natëkëhniwo, pëyahnëni vëhni dënk vëhneh do vëyas nkeni hnë ðuniÿa li. ¹⁴ Vële hnësëd koyëna va tufahnëni wapacëk nkal njëkëlehnadëni soje lëw hni. ¹⁵ Age rëkakëndëniho nahandëni hn'ile matiniho hna, nuÿakëndëniho wati le mbokahnëdëni hnam. ¹⁶ Bare, nkal nte yak nëfak njëkëlehnëdëniho, nkal mbë g'ambin. Soje umë ye Wënu ña cëfëhnëlahna maci Wën hudëw hni; akëbënanëkëhni nkol.

¹⁷ G'ikwëtahn ña, Abëraham, këbënaکو njëdahna aju Isak sadëha nte njëkëhnahnëkawo Wënu ña. Abëraham, ale ntehnëk Wën njëdaf inë, këbënaکو njëdahna aju ryamboli ÿa. ¹⁸ Soje lëwu ÿa ntehnëka Wënu ña: «Gë Isak nuÿaduhëhni vutah vunte lehnëmi yëdafëmini va.» ¹⁹ Bare nahadëho, lakënde aju cëm, Wënu ña mëkëd mbëhnëndana; Wënu ña mbësaka aju ÿa, had ale vëhnik do rac ye dahëse ile yijëd ÿi. ²⁰

G'ikwëtahn ña, Isak ndëwakëhni Sakob gë Esawu soje ile yijëd ÿa. ²¹

G'ikwëtahn ña, Sakob, nte ñadëho cëm ña, ndëwakëhni fop vutah Yosef va. Ryoko lëwu ÿa ñayëlahnëko do cëmba Wënu ña. ²²

G'ikwëtahn ña, Yosef, ga pëjako g'icëm, nësëko soje icahn ðulunda Isërayel ÿa Esipët hna do nkabahn pañare waÿëc walëwu wë. ²³

G'ikwëtahn ña, rëmu gë hnëmu Moyis cowënihawo wadepera watar nte nagiko ña, kabi nuniho igwam fatah fa do dakëlëliwöhna gë sariya ahnaw a. ²⁴

G'ikwëtahn ña, Moyis, ga nayëk, koÿahnëko antë nko macënde fatah aryagu Farawo ÿa. ²⁵ Atëhnako korotënti ndampo fo gë ðulunda Wënu ña g'ile nked hnë uhnatah wameh ile wok ðijëdina. ²⁶ Nahadëho ge ñëwëk had Këris, rac fecek gë hnapul Esipët ÿa fop, kabi vinkër vidëwu va ile mbuñade ÿa fo nudëho. ²⁷

G'ikwëtahn ña, kërënaکو Esipët hna hara dakëlana g'intavah ahnaw a do nko kahnënda had asan ale hnuðëha Wën hunte wok nudëna ÿa. ²⁸ G'ikwëtahn ña, ntiÿehnëk Pak ÿa do cëlëven sat ÿa warënka vacery hna ðanko Avëvehn a antë ñakëhni vutah vucan vundënkwerÿënk wëva Isërayel va. ²⁹

G'ikwëtahn ña, ðulunda Isërayel ÿa ndanëtako wov vëntah ÿa had nkal kankah; vëvë Esipët va, nte njëbajëniho ña, kohnëkëhniwo wënk a ña. ³⁰

G'ikwëtahn ña, vëva Isërayel va nkwayaniho wafac mbëd gë wahi kece Seriko ÿa do njoko. ³¹

G'ikwëtahn ña, Rahab ale wafad a, cëmëntina gë vële wëÿëhnëkawo Wën va, kabi njotoÿehnëkëhniwo yam fo vëyëkëtehna vëva Isërayel va. ³²

Do ye hodëfu hnësu kat? Wati ÿa nkojëdëho soje hnësahnu woba Sedëwo gë Barak gë Samëson gë Sefëte gë David gë Samiyel do gë wakila wakaÿary. ³³

G'ikwëtahn ña, vëhni mëkëni wahnaw wë, ntiÿehnëni usatah, nuÿani ile ntehnëko Wënu ña ntid, ñabëni wawës wabësëhn, ³⁴ ndipehnëni fanka hwëdëh fa, pehëni yëkan sëlame ÿa, kihnëniho bare njawëni, ntakëmaniho wët hna, ntanihëhni wasodafe wahneh wë. ³⁵

G'ikwëtahn ña, vësëval va mbësayinihëhni vësëm vëlëw hni va paß g'ibëhn ña. Vëryampo koroteÿehniho hafo cëm hna, añwëÿëni pehët ña ðanko tëkëntahnini hnë bëhn nte fecek hna. ³⁶ Vëryampo fëna mëkani waryas do idaf gë wus, vëÿëntaw

✧ 11:11 11.11: Wapëgwala 18.11-14; 21.2 ✧ 11:12 11.12: Wapëgwala 22.17 ✧ 11:18 11.18: Wapëgwala 21.12

✧ 11:19 11.19: Wapëgwala 22.1-10 ✧ 11:20 11.20: Wapëgwala 27.27-29 ✧ 11:21 11.21: Wapëgwala 27.39-40

✧ 11:22 11.22: Wapëgwala 50.24-25; Icahn 13.19 ✧ 11:23 11.23: Icahn 2.1-2 ✧ 11:25 11.25: Icahn 2.11-15

✧ 11:28 11.28: Icahn 12.1-42 ✧ 11:29 11.29: Icahn 14.21-31 ✧ 11:30 11.30: Yosuwe 6.1-20 ✧ 11:31 11.31:

Yosuwe 2.1-23

va ñabinio do ntonjeni gë kaso. ³⁷ Andañini gë wëraka, acapini gë haha; acëmëni gë watañ wasëlame; njararëdëniho cudatëni vacud wayand wape gë wahnankal, akañëhnëniho, koroteyehniniho, ntiyiniho këm fo; ³⁸ ðuniña ãa tēfēlana iñi sifa vahnë! Anjararëdëniho gë wula do gë wahuñ, hnë wakary do vankëd vambë nkal.

³⁹ Vëhni fop, mama nuñani ucedeya përen soñe ikwëtahn dëw hni ña, vëhnuñana ile ntehniniho nuñadëni ãa. ⁴⁰ Kabi Wënu ña këbënanëkëfu ile ãak fecek, tēfakilahna padëhnini hamëhni fu.

12

Wënu ña Rëm fu ãa

¹ Aki, kabi iñi kore wasefe wasankaf kwërënihefu, dihëtanëfu, fuhnë fëna, fop vile lënëk vi do wameh wante wëmañëhnëdëhëfu njihahnin haryënkwa ñi! Kamënanëfu nkaryin igary nte hwëtëhninëkëfu ña. ² Yëkëndëñëfuna Yesu, umë ale ye hayalin ikwëtahn ña do fadëñëd rac. Nduñënak korot kërëwa hna hara yëkëna usëfëhnah soñe uhnatah ule kwëtëhniko wã, do gaki, ntañak farëhw Wën hna. ³ Ha, naharyëndëna Yesu ðanko imbër ña g'icilëta ña antë mëku. Vëwen va ñewënihawo, bare nduñënak hnë fop.

⁴ Hnë imëтары hun wameh hna, cëvehnëluhna ten sat lëw hun. ⁵ Ndënkwerun bi uhnira ule njëdaku Wënu ña had vutah vuntëwu:

«Ajë mën, age Ahwëhn a kwëdëki, kwëtëry hakili!
antë asilëta age curëdëhi!

⁶ Kabi Ahwëhn a kwëdëdëha ale ñahnëk a,
ndafëdëha ale njavëtëk had aju.»*

⁷ Soñe ahwëdahnawu tēfëka aryuñëhawu hnë wahorot hna. Wënu ña pabëdëhu had vijë. Nke bi ajë ale nkok kwëdëdëfina rëm ãa? ⁸ Age kwëdëluhna had gante kwëdëni fop vutah vuntëwu va, vutah inca yerun gena vijë paryi. ⁹ Nuñayinëkëhni warëm nkal li soñe kwëdënihefu, do ntëneninëkëhni. Tëfëlefuhna bi mañëhninëhna g'ahawary Rëm wayir wã nuñahnin uwám wã? ¹⁰ Warëm fu soñe wati kwëdënihefu, gante nke vinahan vidëw hni ka. Bare Wënu ña, soñe uhnëfak lëw fu ãa, kwëdëdëhëfu ðanko nketahninëfu fuhnë fëna hnë ufacah lëwu hna. ¹¹ Paryi, wati nte kwëdëderu ña, nëñëdilihna, bare njiwëhnëdu. Bare ge ndëcëk rac, vële hnuñad uwi sifa kwëda do lid gante tēfëka ka nuñadëni usatah gë yam ãa.

¹² Soñe rac, njawëñëryin wëbák hun wante vërak ñi do waho hun wale valëd wi!

¹³ «Soñe wakwër hun ña, ndiryin vankaw vacatah,»* ðanko vëreyah va antë teyëni g'ahawary bare njërëni.

Uhnira vële wok vëhwëtahnëna

¹⁴ Yëkëlehnëryin ayewu yam gë vahnë va fop, do ayewu vëfacah; ufacah këm ahnë nudilahna Wënu ña. ¹⁵ Kwëtëryin hakili, ahnë antë tak ipërëna Wënu ña, antë pëhn nkahn gunkah nte wañëmpañëhnëd bulunda ãa gë wanto wadëwu ña. ¹⁶ Antë nkeni vële lid ndakëntal meh ma vële yafëk ile sëvak ãa, had Esawu, umë ale, soñe hnëhët ryampo fo, wafëk carani ntëwu ña. ¹⁷ Njëtërun ðus, ga ndëcëk rac, ante ñadëho nuña dëwara le rëfëkawo nuña vëhni rëmu hna, acañëtayiko. Nuñalohna fere nkwëcëtahn ile ntiko ãa, lakënde gante njëkëlehnëko gë wako ki.*

¹⁸ Pëñaluhna kuñ nte hofë ñaki had bulunda Isërayel. Nuni hnam, Kuñ Sinayi, hwëdëh hunte hëvëd, umëhwëry ucamah, vijar vëmëhwëryah, gë sël sankaf.

¹⁹ Nkwëryëni kopa lënkwa, do kopa wanës. Bulunda Isërayel le wëryëko iñi kopa ãa muntani antë mbok nësëhnëhni iñi kopa. ²⁰ Vëwëkana iñi sariya: «Ale ãakëk inji

kuŋ, lakēnde nke intawĩ, ndawěde gē wēraka.»[☆] 21 Ile hnudefo ŷa ntakēmako hafo Moyis ntehn: «Antakēko do mbalēdfu.»[☆]

22 Bare Kuŋ Siŷo* ŋa fēŋarun do gē nkol Wēn hunte wok cēmēfina, Yerusalem mbē ambin gē mbara wawuli wamēleka wadēwu wale natēk. 23 Pēŋarun hn'ile mbarēpēlēni vutah Wēn vēle ryēnkwiik hnagik do herik wamac ambin hna. Pēŋarunēha Wēnu ŋa, ale hitiŋēd fūniŷa ŷi fop. Pēŋarunēhēhni wayir vahnē vēsatah vēle fadēnik. 24 Pēŋarunēha Yesu, ale ye arēkētēlehn yēbēlan Wēnu ŋa gē fuhnē soŋe cēbahn kwētēla kasēk, do pēŋarun sat le sēlēvik ŷa nēsēd ile fecek g'iva Abel ŷa[☆].

25 Kwētēryin hakili soŋe antē aŷēŷu ahnēpaŷuna ale hnēsēd a! Nirakēhniŷo bulunda Isērayel ŷa, bare ŋwēyēni vēhnēpadilahna, vēfehēlohna uhorot ule rēfēkēhni ŷa. Do fuhnē, pēhēdfelēnēhna g'ahaŷary ge niyahnihnēka ale hniradēhēfu ambin hna. 26 Koβēri ŋa, kopa lēwu ŷa mbalehnēko nkal inŷi. Dol, ntehnēkēfu waŋi: «Hwēnta ryampo kat mbokēdfu valehnu gena nkal inŷi fo bare ambin ŋi fēna.»[☆] 27 Waŋi wanēs «hwēnta ryampo kat» fēhnētānēk viŷē vile ŷahanik vi, hode mbalehni vi godīna dānko nkohahn viŷē vile wok kodena mbalehni vi.

28 Koyēna, kabi nuŷadēn inaŷ nte wok kodena mbalehni, camehnēnēfuna Wēnu ŋa do dokuŋēhnēnēfuna gante nēŋēdfēha ka, g'untēnah do g'untakah. 29 Kabi Wēn fu ha hwēdfēh hunte vēvehnēd ye.

13

Nkeya nte nēŋēdfēha Wēn

1 Goryin aŷahnēlu gē vēŷēnta hun va. 2 Antē aryēnkwi yotoyehn vēhneh va, kabi vēryampo, ge ntini rac, njotoŷēhnēnihēhni wamēleka ŋa hara vēyētēna. 3 Dēnkwētaryinēhni vēle sēdik va, had ŷuhnē fēna cēfaryirun gē vēhni, do gē vēle horotētēde va fēna, kabi ŷuhnē fēna, kwēhnarun mbahn.

4 Vahnē va fop tēfēkēhni ntēnēni iñēl ŋa do ipad vēle yēlēlēk va fēna pac. Wēnu ŋa kitēŋēdfēhēhni vēle lid ndakēntal meh gē vēsan vēyēlah ma vēsēval vēyēlik vēle yēkēlehnēdfēhēhni vēhaŷary.

5 Antē iŋahn koryi ŋa ndēnkwiary vanjasa hun va; natēryiŷu g'ile hwēhnarun ŷa, kabi Wēnu ŋa ntehnēk umē dēnk:

«Hali, tavēdila,
dēnkwēdfila!»[☆]

6 Soŋe umē ye kodēn nēsīn gē tama:
«Ahwēhn a yijēd ndemaŷo, ñoñ dakēdfilohna.

Ye kodēni ntiniho vahnē va?»[☆]

7 Dēnkwētaryinēhni vēle yenēhnēkuno haryēnkwi va, fēyakuno wanēs Wēnu ŋa. Naharyin gante nkeniho ka do vile ŷatik hnē uwām lēw hni hna do tēfētalehnēryin ikwētahn ntēw hni ŋa. 8 Yesu Kēris arac fo ye yēhno gē dol, do nkođ koyēna kantēm.

9 Antē aravu arokayiwu gē fop wasifa vakarēŋa vanēmpēlah. Njivēk vambery va njaŷēninēfu g'ipērēna Wēnu ŋa; bare sariya soŋe uryav ŷa ndemadīlihna vēle rēfēdfēha va. 10 Kwēhnaŷihnēk hn'ile cēnade sadēha, do vēsēna vēle ryokuŋēd sank hna tēfēlihna tokēni ile ŷatik hnam ŷa.

11 Ani, asēna wasadēha asankaf yojēd sat wulaŷ hnē waŷēŷa wasēvah hna soŋe tavēhn wameh ŋa, do vimbahn wulaŷ warac pēdfēde kamēhni ryaha hna. 12 Soŋe rac ye Yesu fēna cēmēk kamēhni nkol hna, dānko pacēnahn bulunda ŷa gē sat lēwu ŷa dēnk. 13 Awa, cahnēnēfu pankēlin g'umē hamēhni ryaha hna, do dīfēnēfu

[☆] 12:20 12.20: Icahn 19.12-13   [☆] 12:21 12.21: Divēta Sariya 9.19   * 12:22 12.22 Siŷo fakuŋ ye Yerusalem hna hn'ile nke Cery Wēn Cankaf hna.   [☆] 12:24 12.24: Wapēgwala 4.10   [☆] 12:26 12.26: Ase 2.6   [☆] 13:5 13.5: Yosuwe 1.5; Divēta Sariya 31.6,8   [☆] 13:6 13.6: Wahnēw 118.6

usëfënahnah ryampo fo g'umë. ¹⁴ Kabi kwëhnayilënëhna gëd ani nkol nte vijëd kwëlëkwël; nte yijëd ña yëkëlehnëden.

¹⁵ Paß gë Yesu, yëdanëfuna Wënu ña kwëlëkwël icëmb had sadëha, umë fëhnëtanëk wanës vële yavëtëdeha g'Ahwëhn. ¹⁶ Antë aryënkwu idi ufërën wã gë cahël ile hwëhnarun ÿa, wëli sadëha le hnëjëdëha Wënu ña. ¹⁷ Maŵëhnëryinëhni vëvë haryënk w hun va do dënënerinëhni. Njëkadëni vintaŵary hun nketëni vahné vële rëfëka tëtëtanëniha Wënu ña doku leŵ hni ÿa. Tac, age maŵëhnerunëhëhni, ntidëni doku leŵ hni ÿa g'uhnatah, genëhnëdilihna idiß, rac demadiluhna.

¹⁸ Yëfaryindëna Wënu ña sojë fu. Apacahnëkëfu ñoñ kwëhnalëfuhna ile heÿandëfun. Njëkëlehnëdëfun lifu fop g'afërën. ¹⁹ Ile rëyëdëmu ntëbi ÿa ayëfaŵu danko yiju ñap ÿal hun.

Iyëfa gë simpaÿi

²⁰ Wën hwëhn yam ÿa kayëndëka fagant vësëm hna Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris, umë ale ye aheryëherya asankaf wape ña. Do sat sadëha lëŵu ÿa nuÿanëkëfu kwëtëla nte vijëd sojë kantëm. ²¹ Arabi unji Wën nti mëkin ntiyin fop ile fërënak danko padënin iña dëŵu ña! Arabi nti hnë fuhnë, paß gë Yesu Këris, ile hnëjëdëha ÿa! Cëmb iña nke gë Yesu Këris sojë kantëm! Amina!

²² Vëÿënta mën, tëyëdëmu, maŵeryin g'iduñëna waji wanës wante hamënaÿehnéd; yabena.

²³ Yëtëryin, aÿënta fu ÿa Timote tavik. Age nijjek ñap, njiryidëfun gë ami ayëkijiwu.

²⁴ Gaÿëryinëhni vëvë haryënk w hun va gë vëfacah va fop. Vëÿënta fu vëvë Itali va nkaÿënihu.

²⁵ Arabi ipërëna Wënu ña nke gë wuhnë fop!

Kayëte mba Sak Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu cery sali ña ntehnëk Sak, aheryu Yesu, herëhnëkëhni vële hwëtahnëk sampëk ðuniÿa li. Akerëk mpëd yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë bëhn wafëhw imbëd gë ryaŵ gë wahi (50 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Hnë kayëte hna, wanira wayabah njëdahnëd gante nkehahnëdëni vële hwëtahnëk haryënkŵ Wënu ña gë vëÿëntaŵ va. Yëb le hnëfak ye iÿi: «Ahnë ntehnëd mpëd: “Wëjë, kwëhnaru ikwëtahn, ami viÿë viferën lidëfu. Tufërye bi hak koðu ahwëhna ikwëtahn hara didila fëren! Ge ami ye, gë ile lidëfu ÿa tufëdëmi ikwëtahn mën inja.”»

Sak wëdahëse hnë uwám vë fac-ŵo-fac mbalëtahnëd soñe karanahnëhni karan nte wok dakëna nkwëry: Sisikulu, pahnac, hwëdëh.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: kwëtahn, vëÿënta, sariya, iña ðuniÿa, hakili, hwëdëh, wameh, vëvetak/vëhaÿëhna, ryëŵ.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1)

Yaŵënaryin hnë haÿëhna g'uvetak (1.2-11)

Ile ŵatik hnë Wën gë ile wok matina hn'umë (1.12-3.18)

Iña ðuniÿa, iñëŵ Wën (4.1-17)

Unira vëvetak (5.1-6)

Duñëna gë iyëfa (5.7-20)

Simpaÿi

¹ Vëÿënta mën, nkaÿëdëmu ðus. Ami Sak, aryokuñëhn Wën do gë Ahwëhn a Yesu Këris, herëhnëryidëhu, ŵuhnë, bulunda Wën le sampëk hnë ðuniÿa ÿi fop*.

Yaŵënaryin

² Ntehnëdëmu, ge nkedëhu sifa uryëñah ŵa fop, pëlaryin had uhnatah sankaf; ³ njëtërun, ge ikwëtahn hun ña njawënañ hn'uryëñah le yedëhu hna nkwënëdëhu kamëna ña. ⁴ Age kamëna hun ña padëk nkedun vësatah ðus, vëhwëhn ŵeh këm, do ñoñ gojëdëfiluhna.

⁵ Age ahnë hnë ŵuhnë nkojëka hakili ÿa, tëfëka tëya Wënu ña, do umë njëdadëha, kabi njëdadëhëhni vahnë va fop gë uhwëhna nëf hara nahalehnëna. ⁶ Bare ahnë arac tëfëka tëy g'ikwëtahn Wën hara gwajëlehnana, kabi ale wajëlehnak a gë ibonkëlo wënka wov nte matëndëk sël do peñëlehnëd gante-wo-gante mëntëlëni. ⁷ Sifa ahnë arac antë mbëra naha nuÿad iñë Ahwëhn hna. ⁸ Ale wajëlehnad ye do kahnëdadina kwëlëkwël hn'ile ntid hna fop.

Haÿëhna g'uvetak

⁹ Arabi aÿënta mën ale haÿëhnëk a nata kabi matëndik haryënkŵ Wën hna, ¹⁰ do avetak a nata ge Wënu ña ñoyëka. Ndëcëd gante cawëd wapëtel ki. ¹¹ Ulav ŵa pëhniç, yakah lëŵu ŵa hankëned; ufëtel ŵa njod do idël inja godina nkwam. Koyëna nked soñe avetak a fëna, nambëde fagant ðoku lëŵu hna.

Ile ŵatik hnë Wën gë ile wok matina hn'umë

¹² Mbetak ale hamënak hn'uryëñah hna, kabi ge mëkak, nuÿad uwám usër ule ntehnëk Wën njëdadëhëhni vële ÿahnëka va.

* **1:1** 1.1 Bulunda Wën le sampëk hnë ðuniÿa ÿi fop: Sak ntehnëk, vële rëfëdëha Ahwëhn a ye wahnënk pëhw gë wahi wavë Isërayel.

¹³ Ge ahnë njëkëhnahnik, antë ntehn Wënu ña yëkëhnahnëdëha, kabi Wënu ña kodena njëkëhnahni menehni, do umë dënk yëkëhnahnëdëna ahnë. ¹⁴ Ale-wo-le njëkëhnahnik ge mbënakëfu do pëlayinëkëfu g'iña fu ña dënk. ¹⁵ Tac iña ña nked had idonk asëval, do wëh nagëd; do ge wëh wã naÿëk hafo pad, icëm nagëd.

¹⁶ Vëÿënta mën, vële ÿahnëbu ðus, antë mpaÿëmpaÿawu: ¹⁷ fop uyëd yivah wã, fop buña wamah ÿa g'ambin matik; hnë Wënu le ye Rëm Wahumpen hna matik. Umë gwëcëtaðina had icën nte pakëtelehned ulav. ¹⁸ Wënu ña ntik naginëfu g'ahaÿary gë wanës toña wadëwu ña, nkehahnin vëryënkwëryënkw hnë ile ntik hna fop.

Idi wanës Wën

¹⁹ Vëÿënta mën, vële ÿahnëbu ðus, tëfëku ayëtu iÿin: ale-wo-le tëfëka njanc nëpa ña, ðare antë njanc nës iña do dav iña; ²⁰ kabi ntavah ahnë nagëdëna le satëk haryënk Wën hna. ²¹ Soje më ye, tavëryin fop ile ronkëned ÿa do gë fop le wënedëha ahnë ÿa. Kacaryin g'uhnatah wanës wante tawëk Wën hnë wühnë ña, kabi kwëhnak fanka soje pehët vintaÿary hun va.

²² Antë nëju nëpañi fo, ðare diryin le nësëd ÿa, ge gena umë wühnë dënk rokað vankaf hun va. ²³ Ale hnëpað wanës ña do didil ile nkwëryëd ÿa, nke had ale yëkað hnë njëka: ²⁴ ge puhnak yëka ña, njid do ndënkweð tañ gante nke ka. ²⁵ Bare ale fëcëtað gë yasery sariya satah le yëcëdëhëfu ipëh ña, natëlahna soje nëpa tac ndënk Wën tañ, ðare ntid le nësëd ÿa. Awa, ahnë arac nëfaðëha hnë ile ntid hna fop.

²⁶ Age ahnë ntiyahnëka Wënu ña nëñëka gë umë do mëkëna pëla wës lëwu ÿa, tokak nkaf ntëwu ña dënk: ile liÿahnëka kwëhnana nafa. ²⁷ Wëlin ile hnëñëdëha ðus Wënu ña, Rëm ÿa: ipaß vukëryëm gë vësëval vële cëmaryëk vësan hnë uyiwëhnah lëw hni hna do kehaya viÿë vivë ðuniÿa vi antë tonkënefu.

2

Idëbëndëlehn vahn

¹ Vëÿënta mën, wühnë vële hwëtahnëka Ahwëhn fu asëmbik a, Yesu Këris, antë alëbëndëlehnënduni vahnë va. ² Mëntëk had inji tëfëta: asan avetak, ale liyak anënk sanu gë viÿi viwamah, njijëk hn'ile mbarërun hna do ahaÿëhnah ale liyak viÿë viwëh fëna njintëlehniji hnë mbara tac. ³ Ge kacarunëha ale sudak viÿi viwamah aÿi do alehnuna: «Dañary ani, laña lënah li», do haÿëhnaha ntehnëdunëha: «Wëjë, gory ahahn» ma «Dañary nkal li», ⁴ awa ge koyëna ntidun, ntëbëndëlehnëdunëhëhni vahnë va do g'intawary meh kitiñëdunëhëhni.

⁵ Nëparyin, vëÿënta mën, vële ÿahnëbu ðus: gena bi Wënu ña tëhnakëhni vëhaÿëhnah vëvë ðuniÿa vi soje mbetahnëni kwëtahn hna do nuÿani sah Inaw nte ntehnëk njëcëdëhëhni vële ÿahnëka va. ⁶ Bare wühnë, mbanëdunëhëhni vëhaÿëhnah va! Gena bi vëvetak va vërehnedëhu do yodëhu vakitiña hna? ⁷ Vëvetak va yewëd wac fëren le njëdaku Wënu ña.

⁸ Awa, ntidun le sajëk ge maÿëhnërun sariya Inaw Wënu ña gante kerik ka: «Ñahnëryehna aÿënta hu ÿa had wëjë dënk.» ⁹ Bare ge ntëbëndëlehnëdunëhëhni vahnë va, uÿëh lidun, maÿëhnëluhna iÿi sariya, awa ntavah Wënu ña cëlahnidëhu. ¹⁰ Ge ahnë maÿëhnëna akwëcë ndampo sariya ÿa, lakënde maÿëhn vañëntaw va, ntëntahnëk sariya ÿa fop. ¹¹ Gena bi Wënu ña umë lehnëk: «ant'ayëkëlehna asëval ahaÿary.» Ntehnëk fëna: «Ant'aryaÿa ahnë.» Awa wëla yëkëluhna asëval ahaÿary, aryawata ahnë, maÿëhnëlihna sariya ÿa.

¹² Awa, ile-wo-le hnësedun ÿa do lidun ÿa yëtëryin kitiñëdërun gë sariya ile fehëtëd vële wawëhnëka va. ¹³ Hnë fac kiti hna, Wënu ña kaÿëhnahnëdëlahna gë ale wok kaÿëhnahnëdëlahna gë vëÿëntaw va; kaÿëhnahn ña yawëk gë ikiti ÿa.

Ikwëtahn gë ile lifë

14 Vëyënta mën, ye nëfadëha ahnë ge ntehnëk: «Kwëhnabu ikwëtahn», ge tufahnëdina gë ile ntid' ŷa? Sifa ikwëtahn tac, kod' bi pehëta? 15 Age ntehnëk aŷënta fu aryampo wok kwëhnana viŷi vile ntiyad' ma le tokëd' wafac wã fop, 16 ye hnëfadëha ge ntehnërunëha: «Yiryeyi yam; cudary do tokëry afo afihn», ge yëd'alunahna ile valëka ŷa? 17 Koyëna nke soŷe kwëtahn inja: ge tufahnina g'ile lide ŷa, ikwëtahn cëmah ye.

18 Ahnë ntehnëd' mpëd: «Wëjë, kwëhnaru ikwëtahn, ami viŷë vifërën lidëfu».

Tufërye bi hak kodu ahwëhna ikwëtahn hara didila fërën! Ge ami ye, gë ile lidëfu ŷa tufëdëmi ikwëtahn mën inja. 19 Kwëtahnëru Wën hudampo fo yehëhna? Canjëk d'us! Wayine ŷa fëna kwëtahnëni hafo mbalëndëni.

20 Wëjë inji ntëhn! Nädila bi ayët toña ŷa? Ikwëtahn ŷa kwëhnadina nafa ge diyina ile rufahnëd! 21 Wënu ŷa hak njavëtëka acërakëlo fu ŷa Abëraham catëk? Gena bi soŷe ile ntiko ŷa ye, ante njëdahnëkawo aju Isak hn'ile cënade sadëha hna? 22 Nuru, ikwëtahn dëwü ŷa gë ile ntik ŷa tëfëlëni do ile ntid' ŷa fadëndanëk ikwëtahn dëwü ŷa. 23 Koyëna ntiyako ile nësëko Vikerëh va: «Abëraham kwëtahnëkawo Wënu ŷa do soŷe rac Wënu ŷa pëlakawo umë catëk.» Do lawo macëkawo. 24 Awa nurun, Wënu ŷa gë ile ntid' ahnë ŷa njavëtëdëha ahnë arac catëk, gena g'ikwëtahn inji fo.

25 Koyëna nkeho soŷe Rahab ŷa fëna, asëval ale wafëdëho nkaf ntëwü ŷa. Wënu ŷa njavëtëkawo catëk soŷe ile ntiko ŷa ante kacakëhniwo vahnë vëva Isërayel vële fayiko va do ndemahni tëfëni nkaŷ kawary. 26 Awa, ge ahn'a gona njënënd cëmëk, ndampo fo nke, ikwëtahn nte wok tufëhnadina ŷa cëmëk.

3

Ipëla wës

1 Vëyënta mën, antë ayabu vëharan vahnë, kabi njëtërun fuhnë vële haranëdëhëhni vahnë vi, yapënahnedë kitiŷ hna ntëbini vëyëntaw vi. 2 Fuhnë fop ntëntëdëfun d'us. Age ahnë nësëd' hara dëntëdina, ahnë arac catëk, mëkëd' pëla nkaf ntëwü ŷa hnë le-wo-le hna. 3 Gena bi karafe lidenëhëhni wafahnac wã soŷe maŷëhnahnëndënihëfu? Koyëna kodën njërëkëtëlehnin vimbahn vidëw hni va fop. 4 Ma kat, naharyin wakulu ŷi: la naŷ d'us do sël hwëhn fanka peñëndëhni, gë fandëhwëra fatoy njiryeryëde gante ñadë ka, do njid' hn'ile ñad' ale yaryaryëd' hna. 5 Ndampo fo nke soŷe ryëw ŷa fëna; inë ile vak d'us ye hn'imbahn hna, bare naŷënad' do canëd' wanës wacankaf. Yëkëryin, fakwëdëh toyë kod' pëd' fëk sankaf! 6 Awa, ryëw ŷa gë hwëdëh mëntëlëni. Duniŷa wameh ye hn'imbahn fu hna, tonkëned' imbahn ŷa fop. Pëdëd' d'uniŷa lëw fu ŷa fop gë hwëdëh hunte wätik janama hna.

7 Vahnë va kodëni ntini maŷëhnënihëhni wulaw wã gë wusëry wã gë ile huhad' do gë ile ye wov hna. 8 Bare ryëw ŷa, ahnë kodina nti maŷëhn! Inë wëh le wok ñëwëdina muk yam ye, do pëbëka wanto. 9 Gë ryëw ŷa njëwëden icëmb Ahwëhn a, Rëm fu ŷa, bare fënali gë umë ndëwanëdenëhëhni wameh ŷa vahnë vële ntik Wën mëntëlëni gë umë va. 10 Wanës icëmb do idëwan wëh sahnëd' hnë wës ryampo fo. Vëyënta mën, tëfëlahna nke koyëna. 11 Hayalin hante sanëd' wënka wanëŷah gë waŷaŷah gena. 12 Vëyënta mën, anuŷ kod' bi ntëw wacalav? Acalav fëna kod' bi ntëw wanuŷ? Ndampo fo nke, hayalin wënka waŷaŷah fëna kodina njalën wënka wanëŷah.

Soŷe hakili

13 Nke bi hnë wëhne ale liyahnëka kwëhna hakili? Arabi tufahnënd hakili lëwü ŷa gë viŷë vifërën vile ntid' g'ibana va. 14 Bare ge inëwary gë inä dëb vëyëntaw ŷa

fëbëku wasakahn hun hna, bokawo ahnaÿënanu, ahnësëndu koyëna ile hnëmpëlëk gë toña ÿa. ¹⁵ Iÿi sifa hakili cëlidina g'ambin; ibë nkal ye, iba vahnë, gë Sintani dënk. ¹⁶ Toña ye le nke iñëwary gë iña dëb vëÿëntaŵ ña, hnam nkeď fop vankeya vameh va do yam godina. ¹⁷ Bare ahnë ale hwëhnak hakili vë g'ambin ÿa ahnë afacah ye ryënkwëryënkŵ ÿa, tac ñaď yam ÿa do nëĵëk nkenti, pëbëka kaÿëhnahn gë viÿë vifërën, dëbëndëlehnëdëlëlihna vahnë va, do tokadilëlihna. ¹⁸ Vële ÿaď yam va, gë yam ÿa campehnëďëni usatah ŵa caharaď lëŵ hni, had uhnëďa, do satah ŵa mbarëpëďëni.

4

Iña duniÿa, iñëw Wën

¹ Ne matid wasonko ŵa gë wamët ña yëbëlan hun? Iña nte wëtëď hn'imbahn hun hna matid. ² Ñaďun iñë, bare kodiluhna ahnuÿawu, awa pëhwëtaďun aryaŵuna ahnë; përeku g'iñë ahnë, bare kodiluhna ahwëhnawu, awa afëgwëlehnü sonko do gë uwët. Nuÿaluhna ile ÿaďun ÿa, kabi muntalunahna Wënu ña. ³ Do la aŵuntawu, nuÿaďiluhna, kabi këm fo muntaďun: alihahnu iña hun ña fo rëyëďun. ⁴ Tavërunëha Wënu ña! Yëtëluhna bi iña viÿë iÿi duniÿa ÿi iyëw Wën ye? Ale ÿaď nke lawo duniÿa ÿa aÿëw Wën ntiyaď. ⁵ Gena aki fo nësarëď Vikerëh vi: «Wënu ña ñaď dŵs iyir nte ntik hnë fuhnë ña.» ⁶ Tac Wënu ña njivëk dŵs hnë fuhnë. Soĵe umë Vikerëh va më lehnëk: «Wënu ña ñëwëkëhni vële hnaÿënaď va, bare tufëďëhëhni ipërëna dëŵu ña vële vanad va.»*

⁷ Awa, banaryin Wën hna; ñwëÿëhnëryina Sintani do nkaryëďëhu. ⁸ Tëharyina Wënu ña do tëhaďëhu. Pacënarýin wëbák ña, ŵuhnë vëŵen vi; pacënarýin vinahan hun va, ŵuhnë vële wajëlehnad vi! ⁹ Yahnaryin, geryin hnë wakwëy, do koryin; arabi waryas hun ŵa mbaca wako, do hnatah hun ŵa mbaca yiŵëhnah. ¹⁰ Banaryin haryënkŵ Ahwëhn hna do naÿëneďëhu.

Soĵe ikitiĵ aÿëntaŵu

¹¹ Vëÿënta mën, ant'alehnëländu wameh. Ale lehnëka wameh aÿëntaŵu ma hitiĵëka ÿa, ahnë arac sariya Wënu ña ntehnëk do kitiĵëk. Wati rac, ahitiĵ sariya ÿa ntiyak, gena ale ŵawëhnëk. ¹² Wënu ña yëďahnëk sariya ÿa do umë fo ye ahitiĵ a; umë fo hod pehëta ahnë ma mbëvehna. Awa wëĵë ale hitiĵëďëha aÿënta hu ÿi, mo liyahnëki yeru?

Soĵe inaÿëna

¹³ Tame, nëparyino, ŵuhnë vële lehnëď: «Dol ma acahn njiďëfun hnë inji naŵ, bëhn lidëfun hnam, igwaf rëkëďëfun wafëndëfu do nuÿaďëfun koryi.» ¹⁴ Wuhnë, yëtëluhna bi hak nkeď duniÿa hun ÿa acahn! Had fëcahnunt fante sahnëď do ndëcëlehn taĵ nkerun. ¹⁵ Wëlin ile rëfëku ahnësu ÿa: «Ge Ahwëhn a maŵëk, cëmëdëlëfuhna do ntidëfun iÿin gë ÿin.» ¹⁶ Bare hali, ŵuhnë naÿënaďun gë wanës wacankaf. Iÿi sifa naÿëna fop yivëna wëla toye.

¹⁷ Awa ge ahnë njëtëk gante ntide ufërën ka do dil, wameh ntik.

5

Unira vëvetak

¹ Tame, nëparyino, ŵuhnë vëvetak vi! Koryin do yahnaryindën soĵe wameh wante ÿaď njohahnu ña! ² Paryi nke hnapul hun ÿa nkëlëď do viÿi hun va tokëďëni vamaÿ. ³ Sanu hun ÿa gë koryi hun ÿa nkal fërekanëď do nkal tac rëkendëhu; tokëď vimbahn hun va had hwëďëh. Hnë wapuya duniÿa hna mbarëparun hnapul.*

* 4:6 4.6: Wanira 3.34 * 5:3 5.3: Matiye 6.19-20

⁴ Nwëyërun cosëdilunihna vële ryokuñëhnëku wëhaÿ hun va. Rumpah sankaf ye! Wadëka vëvarëp roka hun va tëkëk hafo vanëf Wën Ahwëhn Fanka hna. ⁵ Hnë uvetak sankaf gë fop ile hnëñëdëhu nkerun nkal li. Konënarun had wusaÿ soñe fac ile ndaÿahnëdëni ÿa. ⁶ Kitiñërunëhëhni vële wok vëlina iñë va do ndaÿëhnërunëhëhni; vëyaÿënanëluhna.

Duñëna gë iyëfa

⁷ Awa, vëyënta mën, dñëñaryin hafo Ahwëhn a mbokaj. Yëkëryina ayama gante nduñënañ ka napatënd nkal iña njivëñëhna uhnëdë ÿa do nuÿa roka yabah le mbarëpëd: njëtëk tëfëka tëv hafo sama ÿa pu. ⁸ Duñëñaryin ÿuhnë fëna; yaÿëñaryin dñus, kabi Ahwëhn a mbokajëd biÿëdëna!

⁹ Vëyënta mën, antë aÿëhnandu soñe Wënu ña antë kitiñu. Tëkik, rënka hun hna nke! ¹⁰ Vëyënta mën, dëñkwëtaryinëhni wakila wante hnësëdëho g'uÿac Ahwëhn ña: tëfëtalahnëryin iduñëna dëw hni hnë horot hna. ¹¹ Ntehnik nëfakëhni vële yaÿënak horot hna. Nkwëryërun ga nësëde soñe iduñëna yaryah iba Sob ña[☆], do njëtërun le njëdëka ÿa Ahwëhn a wapëta hna. Ahwëhn a kaÿëhnahnëdëha dñus do kwëhñak nëf.

¹² Dëñkwëtaryindën waji, vëyënta mën: antë alëkëndu gë ambin ñi ma g'inkal iñi, ma gë sifa ntëka-wo. Ge ha ye, dehnëryin, «Ha» ge hali ye, dehnëryin «Hali» fo, soñe antë kitiñu Wënu ña.

¹³ Nke bi hnë ÿuhnë ale horotëd? Arabi muntand. Nke bi ale natëk? Arabi njëÿënd icëmb Wënu ña. ¹⁴ Nke bi ale resëk hnë ÿuhnë? Arabi macëhni vëvë haryëñkw cery sali va; vërac njëfanëdëniha turatëndëniha wagu nkaf hna g'uÿac Ahwëhn a. ¹⁵ Iÿi sifa njëfa nte liyik g'ikwëtahn ña, pehëtëdëha ares a: Ahwëhn a matëndëdëha, do wameh wante ntik ña tavëhnëde. ¹⁶ Awa putaryin wameh hun ña yëbëlan hun, do yëfanëhnëläryindën, soñe ayërenahniwu. Iyëfa ahnë asatah a kwëhñak fanka dñus. ¹⁷ Eli ahnë gë fuhnë ki yeho: njëfako g'ikwëtahn soñe antë tëv, do tëvëlohna hnë wabëhn watar gë fagant bëhn. ¹⁸ Tac më mbok njëfa kat; awa më tëvëk do sama ÿa më njivëk dñus.

¹⁹ Vëyënta mën, ge aryampo hnë ÿuhnë tavëk nkaÿ toña ña do ahaÿary mbokaryeta, ²⁰ yëtëryin iÿin: ale vokaryika aÿen hnë nkaÿ përen hna, pehëtëdëha icëm iña do tavëhnëde wameh wayabah.

Kayëte ndënkwëryënkwa mba Piyer Wade yehëhna kayëte Piyer

Piyer afayik Yesu Këris yeho. Yesu macëkawo wati nte pëladëhëhniwô wëyis na. (Lik 5.1-11; Matiye 4.18-22) Wati rac Simo macëdeho. Ahwëhn a Yesu nkwëcëtëkawo wac ya Simo maca Sefas (San 1.42), umë fëhnëtanëk taka (gë watëvav na, «pierre»).

Wati nte ndokunëdëho Yesu na, Piyer ðarël lëwu nkeho kwëlëkwël. Mama nkehahnëko rac, anjahëtakawo Ahwëhn a wahwënta warar, gante ntehnëkawo Yesu ka ani gë pëlahnënde ya. Ankentahniko hnë viyary vëryënkwëryënkwa g'iyag nte pëyayiniho ibëhn Yesu na do, ga ndëcëk watac, nkoko kahnënda hnë pëyahn Wanës Wakasëk hna.

Ntiyahnëkëfu paryi Piyer Rom hna nkeho ga cëmëk Afayik Pol hnë bëhn wafëhw imbëd g'iryaw gë warar ma bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahnah (63 gë 64) ga ndëcëk hnagi Yesu ya.

Piyer kerëhnëkëhniwo kayëte ntëwu na vële hwëtahnëk ye hnë vankol imbëd vambë Asi Toy hn'ile macik gaki Tirëki hna. Andënkwëtehnëdëhëhni wayëhw nuÿani hnë Këris hna do kamënaÿehnehni fëna mawëhneniha Wënu na paß gë wahorot do ibërehn soÿe ikwëtahn ntëw hni Këris na.

Piyer tëyëdëhëhni fëna ntënënelëni: ale-wo-ale paß gë vësankaf va, vëryonkuÿ va paß gë vële hwëhnëkëhni, vësëval va paß gë vësan hni, do vësan va paß gë vësëval hni.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'iji kayëte: uhorot, imawëhn, wameh, iyir.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Itama g'imac njasa pacah (1.3-2.3)

Itaka nte yënëd gë ðulunda le rëhnayik (2.4-12)

Imawëhn (2.13-3.7)

Uhorot lakënde alind ufërën (3.8-22)

Itav wameh do ðemal (4.1-11)

Mbetani vële horotëd had Këris (4.12-19)

Vicër gë vële hahnëndak va (5.1-11)

Simpaÿi rëkwa (5.12-14)

Simpaÿi

¹ Ami Piyer, afayik Yesu Këris ya, herëhnëryidëhu wuhnë vële tëhnak do ye vëhneh sampëk hnë wayal Pon gë Galasi gë Kapadös gë Asi do gë Bitini vi. ² Wënu na Rëm ya tëhnaku had gante njëtëko kobëri ka; gë Iyir Ipacah na pitirun soÿe lëwu. Ha, tëhnaku ðanko aÿawëhnahnuna Yesu Këris do pacënahnu g'icëlevahn sat lëwu ya.

Arabi ipërëna na gë yam ya nkwënawu dus!

Itama nte wok cëmëdina

³ Cëmbënëfuna ale ye Wën gë Rëm Ahwëhn fu ya Yesu Këris: hnë ikaÿëhnahn cankaf ntëwu hna, anagëkëfu g'ahawary g'imat Yesu Këris fagant vësëm, soÿe nuÿayin itama nte wok cëmëdina, ⁴ do soÿe nuÿayin intëw inte wok bëvëdina muk, tonkëdina, do igwam ntëwu na cëvëdina. Irac kwëtëhnëku mbin hna, ⁵ wuhnë vële keryëd gë fanka falëwu fa, gë fere ikwëtahn soÿe ipëh nte fëhwëtak tufëhna wati rëkwa hna. ⁶ Soÿe umë pëbëryiÿu uhnatah wa, lakënde soÿe wati roy tëfëka ahoroteyehniÿu gë fop wasifa wayëkëhnahn. ⁷ Iÿi horot tufahnëd ikwëtahn hun na paryi nke. Sanu ya kode përekani, bare hwëdëh hna nuðe bi nkwamëk. Aki fëna ikwëtahn hun na le ÿak hnëfak gë sanu ÿi njëkëhnahnik hnë fop wasifa wahorot

hna, soŋe njëtahni njawëk. Tac fac le mbokajëd Yesu Këris ŷa, gë fere ikwëtahn hun ŋa nked idëwan, icëmb do idënën. ⁸ Nahnërunëha hara nulunahna, gaki kwëtahnërunëha hara nulunahna, do uhnatah hun wã camëk hafo le nkoyik kodena tēfētayi gë wanës, ⁹ kabi tēkën ŋa rēkēnēdun ile njēkēlehnēd ikwëtahn hun ŋa: umë ye ipēh walawāry hun wã.

¹⁰ Kobëri ŋa, wakila Wënu ŋa njēkēlehnēni paryi nuni hak Wënu ŋa pehētēdēhēhni vahnë va. Apëyahnēniho soŋe inji peh nte njēdādēhu Wën. ¹¹ Wakila watac njēkēlehnēni njētēni guve do hak ntiyad irac. Iyir Këris ŋa hnë vëhni nkeho, do pëyahnëko kobëri ŋa wahorot wale rēfēkawo nuŷa Këris ŋa do g'icëmb inte rēfidëha ŋa. ¹² Wënu ŋa njētēndanēkēhni waŋi wanës gena soŋe lëw hni dënk, bare soŋe hun yēdahnik. Doliŷi vēfëyahn Wanës Wakasëk ŋa nēsēhnēnihu watac gë Iyir Ipacah nte yēdahnijik ambin ŋa. Do wamëleka ŋa dënk ñadēni dūs njētēni rac.

Imac njasa pacah

¹³ Soŋe umë ye, naharyin ile rēfēka aliwu ŷa, nēgaryin do kwëtēryin fop tama hun ŋa hnë uyēd ipēh nte yēdaderun fac le mbokajëd Yesu Këris ŷa. ¹⁴ Mawëhnëryina Wënu ŋa had vutah vupērën: Ant'arëfu viña vimeh wabë kobëri ŋa, wati nte nkorunëho yētēluhna toña ŋa. ¹⁵ Bare had gante pacëk ale wacëku ka, wuhnë fëna geryin vēfacah hnë fop vankeya hun hna, ¹⁶ kabi kerik: «Geryin vēfacah, kabi ami pacëbu.»✧

¹⁷ Hnë wayëfa hun hna, macēdunëha «Apa» ale hitinjēd ale-wo-le ile ntik ŷa hara dēbëndēlehnēlihēhnihna vahnë va. Soŋe rac ye, geryin vēlënën Wën, wati le yehahnërun nkal li. ¹⁸ Ankeya nte hnuŷarun gë vacërakëlo hun vi yiryeryēdina karyënkwa. Bare njëtërun, Wënu ŋa cosahnëk icos cankaŋ soŋe pehëtahnu hnë aŋi sifa nkeya. Dinahna gë viŷë vile fërëkad, had sanu ma kori. ¹⁹ Bare pehëtëku gë sat fërën Këris ŷa, umë ale ye had fape fante wok kwëhnana dahëse wëh do ñoñ nudena ile wek. ²⁰ Wënu ŋa tēhnakawo ani gë ntihañnēnd duniŷa ŷi, atufahnëka gaki hnë waŷi wawati wale ye warëkwa, soŋe hun. ²¹ Wuhnë, paŋ gë Këris kwëtahnërunëha Wënu ŋa, umë ale vēhnēndanëka fagant vēsēm do yēdaka icëmb; aki kwëtēdun ikwëtahn hun ŋa do itama hun ŋa Wën hna.

²² Mawëhnërun toña ŷa do koyëna pacënërun vintawāry hun va, alihahnu inahñël catah vēŷënta hun. Nahnëläryin dūs gë vēŷënta hun gë ntaŷary hun fop. ²³ Nagirun hnë uwám hasëk, ule wok matina hnë uhnēdā ule fud bare ule wātik hnë uhnēdā ule wok cēmēdina: Wanës Wën wabë kantēm. ²⁴ Kabi, «Mbahn ŋi nke had dël,

do fop icëmb dëwu ŋa had ufëtēl dël;
dël ŋa kankēd do ufëtēl ulëwu wã njod;

²⁵ bare unës Ahwëhn a nkod kantēm.»✧
Uwī nēs, Wanës Wakasëk wante fëyayirun ye.

2

¹ Doliŷi cañëtaryin fop ile wëk; antë arokaŷuna ahnë, antë ayewu vēhurubak, antë ayewu vēŷëwāry, antë ahñësu wameh vēŷëntaŷu. ² Had fanul, balëryiŷu wambël wapacah wante ryavēd ntaŷary d'anko, g'umë, ahnaŷëntiŷu hn'ipeh hna, ³ kabi, had gante nēsëk vikerëh ka: «andahërun gante nēŋëk Ahwëhn ka.»✧

Itaka nte yënēd gë bulunda le rēhnayik

⁴ Pëharyina Ahwëhn a Yesu. Umë ye itaka inte yënēd. Vahnë va cañëtaniha, bare Wënu ŋa tēhnaka, do nkwamahnëkawo. ⁵ Wuhnë fëna, nkerun had wëraka wale yënēd wale yëryahnik cery nte nkehahnëk Iyir Ipacah, soŋe ayehahnu bulunda facah

vësëna wasadëha, soŋe asënahnu wasadëha gante ntehnëku Iyir ka, do Wënu ŋa tebad soŋe Yesu Këris. ⁶ Ha, ntehnëk hnë Vikerëh hna:

«Wëli, atëhnaŋu itaka nte hnëfak
do kwëtëbu hn'inaw Siŋo hna taka ndënkwëryënkw.

Ale hwëtëk ikwëtahn ntëwu ŋa hnë ŋalu
yëtëdinahna muk usëfëhna.»[☆]

⁷ Soŋe wühne vële hwëtahnëk, untënah. Bare soŋe vële wok vëhwëtahnëna va,
«Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery ŋa
vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ŋa cery ntëwu ŋa fop.»[☆]

⁸ Do fëna ntehnëk:
«Taka nte nkëwëdfëni vahnë,
taka nte hëfëd.»[☆]

Nkëwëdfëni vahnë vërac kabi vëwawëhnëna wanës Wënu ŋa do koyëna nuŋadëni
ile pëhwëtaniniho ŋa.

⁹ Bare wühne, bulunda ile rëhnayik yerun, vësëna wasadëha ahnaŋ, bulunda
facah, vahnë vële kwëhnëk Wën. Atëhnaku soŋe afëyahnu vantiyehn vacamah
vante ntik, umë ale wacëku asahnu mëhwëry hna, arënkü humpen hucamah
hudëwu. ¹⁰ Kobëri ŋa, gelunohna bulunda, bare gaki bulunda Wën yerun; kobëri
ŋa yëtëlnohna ikaŋëhnahn Wën, bare gaki nuŋarun ikaŋëhnahn ntëwu.[☆]

¹¹ Vëyënta mën, wühne vële ŋahnëbu dus, wühne vële ye vëhneh nkal li, vële
ryëcalëd, nkaŋëtamü, tavëryin viña vimeh mbahn vinte wëtaryëd ntaŋary hun.

¹² Kwëhnaryin njasa përen fagant vële wok vëhwëtahnëlahna Këris; koyëna, lakënde
mërahnëndënihu, ntehnëndëni vëwen yerun, afo njavëtëni vantiyehn vapëren hun
va do cëmbëdfëniha Wënu ŋa fac le njijëd hna.

Imawëhn vësankaf

¹³ Soŋe Ahwëhn a, maŋëhnëryina asankaf-wo-asankaf: ahnaŋ ale ye nkaf
vësankaf fop, ¹⁴ do waguverëner vële payëk va soŋe korotehnëhni vële wëned va
do cëkwaryënihëhni vële lid ufëren va. ¹⁵ Kabi ile ñad Wënu ŋa ye, vantiyehn hun
vapëren va remënyahnëkëhni vëhnënkawah vële wok vëyëtëna iñë. ¹⁶ Geryin vahnë
vële ye afaya, bare paya hun ŋa antë coŋ wameh wante lidun ŋa; geryin vërap
Wën. ¹⁷ Dënënyinëhni vahnë va fop, ŋahnëryinëhni vëyënta hun hn'ikwëtahn hna,
maŋëhnëryina Wënu ŋa, dënënyinëryina ahnaŋ a.

Imawëhn vëryokuŋ

¹⁸ Vëryokuŋ, maŋëhnëryinëhni vahnë vële ryokuŋëhnëdëhu, do dënënyinëhni,
gena vële fërenak do ryuñënanëdëhu fo, bare gë vële fërekak per. ¹⁹ Toña ye, ge
mëkarun wahorot wale wok tëfeluhna, do ryuñënarun soŋe idënën Wën, rac ye
nëfak paryi ŋa. ²⁰ Inëhne cëmb yehëhna ge duñënarun daf soŋe ile wënerun ya?
Bare ge duñënarun wadaf ŋa soŋe ufëren ile lirun ŋa, nëfak paryi ye haryënkü Wën
hna. ²¹ Gena bi rac macëku Wënu ŋa? Kabi Këris fëna korotëk soŋe hun; atufëku
nkaŋ ŋa danko arëfu vacëbëtel vantëwu va.

²² «Umë dina la uŋeh ryampo,
wëla hwënta ryampo tokana ahnë.»[☆]

²³ Umë ale ŋëwik, maŋëna njewëg, hnë horot lëwu hna nësëna ntini wëh, bare
kwëtëk tama ntëwu ŋa hnë Ahitiŋ asatah hna; ²⁴ umë ale, hnë mbahn dëwu
hna, ndibëk wameh wadëw fu ŋa kërëwa hna, danko tavahnin wameh fu ŋa, do
nkehahnin hnë uwám satah; umë ye ale sërehnik soŋe njërahnin. ²⁵ Akwëyërunëho
had wape, bare gaki mbokajërun gë cape aheryëherya, ayaw walawary hun.

☆ 2:6 2.6: Esayi 28.16 ☆ 2:7 2.7: Wahnëw 118.22 ☆ 2:8 2.8: Esayi 8.14 ☆ 2:10 2.10: Ose 1.6,9; 2.1,23,25

☆ 2:22 2.22: Esayi 53.9

3

Vësəval va gë vësan va

¹ Wuhnë vësəval va fëna, tēfēka aŵawēhnēnduni vësan hun. Ge ntirun koyëna, vëryampo hnë vëhni, lakēnde vëhwētahnëna Wanës Wënu ŋa, ge njëkëni vankeya hun va, akwētahnëdëni. Do fop iŷin wëla nësëluhna, ² kabi nudëni gante pacëk vankeya hun ka do tufahnëd' untënah. ³ Ant'aryëŋu igwamëna mbahn, had ryaŷ mul, ma liya wëkayët sanu, do cudfa viŷi vëhambah ntaŵi. ⁴ Hali, gwam hun ŋa tēfēka nke mbë bambery ntaŵary hun hna, mbë hakili hnëŋah do hwëhn yam. Iŷi sifa gwam përekadina muk, do kwëhna vëhni Wën hna nafa sankaf. ⁵ Kobëri ŋa aki kayëtađëniho vësəval vëfacah vële hwëtëko tama dëw hni ŋa Wën hna: ntënëdënihëhniwo vësan hni. ⁶ Aki nkeho Sara. Ntënëkëkawo Abëraham; macëdëhawo Ahwëhnu. Wuhnë fëna nkedun had Sara ge ntirun ufërën hara ñoñ dakëluhna.

⁷ Wuhnë vësan va fëna, paßëryinëhni d'us vësəval hun va do geryin ndampo fo, dënkwëtaryindën fanka hun fa këñëlahnëna gë fanka falëw hni fa. Dënëneriyinëhni, nuŷadëni had wuhnë uwám sër le njëdand Wën. Diryin koyëna d'anko wayëfa hun ŵa antë mbok memaŷehni.

Uhorot lakēnde alind ufërën

⁸ Wëlin uhnës rëkwa lëmën: kwëhnaryin fop nahan ndampo fo, do gwëryëlëryin fëna. Nahnëlëryin ntëwëlëwun had vahnë hun; geryin vahnë vëhnëŋah, do banaryin haryënk wëyënta hun va. ⁹ Ge ahnë ntiku uŵeh, antë aliguna uŵeh; ge ahnë njewëku antë ayewëguna. Dëwanëhneriyindëna kwëlëkwël, kabi soŋe rac macahnëku Wënu ŋa, d'anko ndëwahnu.

¹⁰ «Ale ŷad ŋahn uwám

do nuŷa wafac wafërën

tëfēka mëk ryëw lëwu hnë inës wameh

do wës lëwu gë wanës wante rokad,

¹¹ ndarënd uŵeh ŵa do ntind ufërën,

njëkëlehn yam ŷa do tēfëlehn g'intawary ntëwu fop.

¹² Ahwëhn a keryëdëhëhni vësatah va,

do vanëf vantëwu va hnëpad wayëfa walëw hni ŵa;

bare yëka Ahwëhn a niŷahnëkëhni vële lid' wëh soŋe antë nke aŷew alëw hni.»✧

¹³ Mo lidëhu uŵeh ge kahnëdarun idi ufërën ŵa? ¹⁴ Lakēnde ahnuŷawu wahorot kabi ufërën lidun, mbetađun. Antë ntaku gë ahnë, do antë pëmpëhnahnu. ¹⁵ Bare ntënëneriyina hnë wasakahn hun hna Këris had Ahwëhn a. Ge ahnë tëyëku, këbënyin ayabahnu itamahn nte hwëhnarun ŋa. ¹⁶ Bare diryin wajira fo do g'untënah, g'ikwëhna nahan përen, d'anko vële hnësëd' uŵeh soŋe nkeya përen hun gë Këris ŋa cëfëhnhni soŋe ile njewënihu ŷa. ¹⁷ Ha, ge Wënu ŋa ñad, apecek ahorot hnë wapëren wante lidu ŋa g'ile horotëdu hnë wameh wante lidu ŋa. ¹⁸ Këris umë dënk korotëk hafo cëm hwënta ryampo fo soŋe wameh ŋa fop; umë ale wok menëna, acëmëk soŋe vahnë vëwen va. Ntiko koyëna d'anko njiryeryahnu gë Wën. Paß g'imbahn ntëwu ŋa ndawiko bare paß g'iyir ŋa mbokaryijik wám hna. ¹⁹ Do njiko had iyir pëyahni imëk ntëwu ŋa wayir wale sëdiko kaso hna, ²⁰ vële woko vëwawëhnëlahna Wënu ŋa kobëri ŋa, ante tufahnëdëho d'uhëna ntëwu ŋa wati nte ntidëho Nowe sisikulu ŋa. Vahnë vële fehëntiko wënkwa va vëyabëlohna, mbëd gë vërar fo nkeniho. ²¹ Waŋi wënkwa yeho had yarya le fehëtëdëhu gaki ŷa. Iŷi yarya, gena idag ronk mbahn. Hali, dahëse ye le rufahnëd' mëta imac Wën g'inahan përen. Rac fop ntiyad gë fere bëhn Yesu Këris, ²² umë ale hayëk ambin do lañak farëhw

Wën hna. Wamëleka ña, gë vësankaf va, gë fop vëyi vëyëntaŵ vile hwëhnaƚ fanka ambin hna maŵëhñëniha.

4

Itav wameh

¹ Atac, kabi Këris korotëƚ mbahn ntëŵu hna, ŵuhnë fëna, kwëhñaryin nahan ndampo fo gë umë. Gena bi ale horotëƚ mbahn ntëŵu hna ravëƚ wameh ña ² ðanko, hnë wafac wale wojëƚa ŵa nƚal li, uwám lëŵu ŵa nke gante ñaƒ Wënu ka, do tav wëbal wameh wëba vahnë? ³ Gwërenkehu wati idi had gante ñaƒëni ntini vahnë vële wok vëyëtëlahna Këris va: aki fo nkeyarëƒëni, tëfëƒëni wëbal wameh, andëŵëƒëni, atokëƒëni ðëcët do cëƒëni ðëcët uñen bulunda hna, cëmbëƒëni waravahn wasëfëhñahna. ⁴ Gaki, kabi goluhna arëfëlëndu, gë vële wok vëhwëtahnëna va, hnë vankeya vameh ðëcët hna, apëmpëhñahnëkëhni, do anjëŵëƒënihu. ⁵ Bare afo nƚabahnëni haryënkŵ Wën hna wante ntini ña. Akëbënaƚ kitiñëhni vële wok gë vële sëmëƚ per. ⁶ Soñe umë ye vësëm va fëna pëyayini Wanës Wakasëƚ ña. Akitiñini paƒ g'imbahn ña had vahnë va fop, ðare gaki ƚoƒëni nƚeni paƒ g'Iyir ña had Wënu ña.

Gante tëfëƚa ndemalëndëni vële hwëtahnëƚ va

⁷ Wapuya ðuniŷa ña pëñajëƚ! Soñe rac, tëfëƚa ayewu vëseryah, do nëgëtëryin wahakili hun ŵa ðanko aholu ayëfahnëndu. ⁸ Ile ŷak nëƚak ŷa, ñahnëläryin ðus, kabi iñahn ña tavëhñëƒ wameh wayaƒah. ⁹ Yotoyehñëläryin hnë watere hun hna g'uhnatah. ¹⁰ Wënu ña njëƒaku wafere aryemalëndu gë vëyënta hun va. Geryin had vëryokuñ vëfëren vële hoƒ paƒëni wayëƒ wanëmpëlah Wën. ¹¹ Age ahñë nësëƒ, wanës wadëŵu ña nke wëba Wën; ge ahñë ndemaƒëha aŷëntaŵ, uryema lëŵu ŵa nke gë fop fanka fale njëƒaka Wën fa, ðanko, paƒ gë Yesu Këris, Wënu ña cëmbi hnë fop, umë ale hwëhñëƚ icëmb do imëƚ soñe ƚantëm. Nke ƚoyëna!

Mbetani vële horotëƒ had Këris

¹² Vëŷahnik mën, antë pëmpëhñahnu gante njëkëhñahnëƒërun gë wahorot wahambah ƚi. Antë ahnaħaŵu wañi tëfëlahna tëƚi. ¹³ Bare natëryiŵu kabi nƚentahnirun uhorot Këris hna, ðanko fac le nuhandëni vahnë icëmb ntëŵu ña natahnu paryi. ¹⁴ Mbetarun ge njëŵëƒërun kabi vërefal Këris yerun, kabi Iyir icëmb, Iyir Wënu ña, hnë ŵuhnë nke. ¹⁵ Ahñë-wo-ahñë hnë ŵuhnë antë korot kabi aryaŵ vahnë, ale ma aŵen ye, ma kabi ale yentahnik wëba vëyëntaŵ ye. ¹⁶ Bare ge ahñë korotëƒ kabi kwëtahnëƚa Këris, antë cëfëhna; hali, camehna Wënu ña fo had gante ntehnëƒëni vahnë ka ava Këris ye. ¹⁷ Wati kitiñ ña tëƚik, do pëgwëhñahnëkëhni vahnë Wën va. Do ge pëgwëhñahnëkëfu, hak puħnaƒëhëhni vële wëŷëƚ vëhwëtahnëna Wanës Wakasëƚ Wënu ña? ¹⁸ Had gante nësëƚ Vikëreh ƚa:

«Ge ipeh vësatah va ntakëƚ,
hak nƚëƒëhëhni vëyapah va
do vëŵen va?»¹⁷

¹⁹ ƚoyëna, vële horotëƒ kabi maŵëhñëni iña Wënu ña njëƒaniha aŷahan ahahnëndak a vintaŵary vidëŵ hni va, do nƚoƒ ntindëni ufëren ŵa.

5

Vicër gë vële hahnëndak

¹ Doliŷi vicër vile ye fagant hun va hnësëhñëƒëfu. Ami ðënk acër yebu had ŵuhnë; seƒe yebu hnë wahorot Këris hna, do nƚentahnëƒëfu hnë icëmb nte

✧ 4:16 4.16: Vantiyehn 11.26 ✧ 4:18 4.18: Wanira 11.31

rufande. Wëlin wante rëyëdëmu ña: ² Keryëryin ntega nte kwëtehahnëku Wënu ña, ayëkanduni hara gena forosima, bare afaya fo, had gante ñad Wënu ka, gena soje avetahnu, bare kabi ñadun paryi. ³ Antë aryëcëtahnni ucankaf hun ña vahnë vële hwëtehahnirunëhëhni va bare diryin gante tëfëtalahnëdënihu ntega ka. ⁴ Do ge Asankaf vëheryëherya va karyëtajëk, njëdadëhu pënkwa ahnaŵ, nte wok përekadina, soje imëk.

⁵ Koyëna fëna, vëjar, dënëneriyinëhni vicër va. Do wuhnë fop, hnë nëjëla hun hna, cudaryin ibana, kabi Vikerëh va ntehnëk:

«Wënu ña ñëwëkëhni vële hnaÿënad va, bare tufëdëhëhni përena dëwu ña vële vanad va.»[☆]

⁶ Awa, banaryin haryënkwa fanka sankaf Wënu ña, d'anko naÿënahnu hnë wati le tëhnak hna. ⁷ Do tavëryin gë umë fop wafëmpëhannah hun wã, kabi pabëku.

⁸ Nëgaryin, do kwëtëryin hakili! Kabi aÿëwë hun a, Sintani ÿa, yasëlehnëd had vësëhn ile ryekad, yëkëlehnëd ale tokëd. ⁹ Kahnëndaryin, yaŵënarinyin hnë ikwëtahn hna, kabi njëtërun vële hwëtahnëk nkal li fop va iÿi horot nudëni vëhni fëna.

¹⁰ Wahorot hun wã biÿëdina. Wën, ale hwëhnëk vifëren fop, macëku soje ayentahniŵu hn'icëmb ntëwu kantëm hna kabi mbëmënkëlërun gë Yesu Këris. Umë dënk matëndëdëhu, njawënedëhu, njëdadëhu fanka fale hamëhnaÿëhnëdëhu fa do kodëluhna ahëfiŵu. ¹¹ Arabi imëk ña nke gë umë soje kantëm! Nke koyëna.

Simpaÿi rëkwa

¹² Silëve* ryemako herëhnëryiŵu ñi kayëte. Ge ami ye, aÿënta fu ahahnëndak ye. Kamënaÿëhnëmu, do pëyamu rac ye ipërena paryi Wënu ña. Yaŵënarinyin hnë ñi përena.

¹³ Vële hwëtahnëk ye Babilon va nkaÿëryinihu, Wënu ña tëhnakëhni had wuhnë. Ajë mën hnë kwëtahn hna Marëk nkaÿëryiku fëna. ¹⁴ Gaÿëryinëhni vële hwëtahnëka Yesu va g'ijahn nte rufande vëÿënta hna. Nuÿaryin yam ÿa, wuhnë vële kwëhnëk Këris va fop!

[☆] 5:5 5.5: Wanira 3.34 * 5:12 5.12 Silëve wacik fëna Silas.

Kayëte kigëna mba Piyer Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Piyer na herëk inji kayëte wati nte kobëko gë icëm ntëwu (mpëd yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'iryawã g'imbëd gë bëhn wafëhw imbëd g'iryawã g'imbëd gë wahnah (65-69) ga ndëcëk hnagi Yesu ya). Kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk va bare yëtëlëfuhna bi ne nkeniho. Niradëhëhni soje vëharan wamër va. Andënkwëtehnëdëhëhni gante nkwënëdëni ikwëtahn dëw hni ka do ikwëtahn dëw hni na kahnëk hn'ile njawëk. Yesu mbokajëd do atëfëkëhni kahnëndani hnë umë.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: gë fere, kila, vëharan wamër, iyët.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Gante tëfëka nkeni vële kwëhnëk Këris va (1.3-11)

Kahnëndaryin hnë vile haranirun hna (1.12-21)

Soje vële haranëd wamër va (2.1-22)

Paryi Yesu mbokajëd (3.1-18)

Simpaÿi

¹ Ami, Simo Piyer*, aryokunëhn do afayik Yesu Këris, herëhnëdëhëhni aki vahnë vële njëdak Wën ikwëtahn nte hëhëk gë ntëw fu na. Usatah Yesu Këris, umë ale ye Wën fu do Afëhët, yëdaku inji kwëtahn.

² Arabi yam ya g'ipërëna Wënu na nkwënawu dus, gë fere iyët Wënu gë Yesu Ahwëhn fu ya.

Imac do itëhna Wën

³ Gë fanka falëwu fa Wënu na njëdakëfu fop ile valëkëfu ya soje nkehahnin gante ñad ka. Antik rac gë fere uyët ule hwëhnayinëk soje lëwu, umë ale wacëkëfu gë icëmb do g'ipërëna camah ntëwu na. ⁴ G'icëmb do g'ipërëna tac Wënu na anjëdakëfu viyë vihnëfak gë vifërën had gante ntehnëko kobëri ka. Antik gë fere vëÿin, soje afëhëtahniwu hnë viña vimeh iÿi duniya vile fërëkahnëdëhëhni vahnë, do ayentahniwu ile nke Wënu na.

⁵ Soje umë ye kamënyarin awënu kwëtahn hun hna ipërëna camah; hnë ipërëna camah hna gwënëryin uyët Wënu na; ⁶ hnë uyët Wënu hna gwënëryin imëk vankaf hun; hnë imëk vankaf hun hna gwënëryin iduñëna; soje iduñëna na gwënëryin nkeya nte ñad Wënu na; ⁷ hnë nkeya nte ñad Wënu na gwënëryin inahnël hun na; hnë inahnël hun hna gwënëryin inahn Wënu na. ⁸ Kabi, ge kwëhnarun vanji vankeya, do ge pëlëk vënkahn va hnë wuhnë, antëwëdun vifërën do ndokunëdun dus do iyët hun Ahwëhn fu Yesu Këris nkwënad. ⁹ Bare ale wok kwëhnana vanji vankeya va, nke had ale wëpëk; nudina dus. Andënkwëk Wënu na njaryëka wameh wabë kobëri na.

¹⁰ Soje rac ye, vëyënta mën, kamënyarin aliwu imac gë itëhna Wënu na njaw g'ahawary hnë wuhnë. Kabi ge ntirun koyëna, yodiluhna muk hnë wameh hna.

¹¹ Aki Wënu na kacadëhu g'afërën Naw nte wok pudina muk mba Ahwëhn fu do Afëhët fu Yesu Këris hna.

Vële hnuk icëmb Këris

¹² Soje rac ye, lakënde ayëtu vëÿin fop, do fëna ahahnëndawu hnë toña le wëryërun ÿi, nkodëfu ryënkwëtehnëndu kwëlëkwël. ¹³ Catanëko, age cëmëla, andënkwëtehnëdëmu soje wowu vëhnëgak. ¹⁴ Kabi njëtëbu biyëdina cëmëdëfu,

* **1:1** 1.1 Simo Piyer: hnë vëkayëte vëndaã Simo wacik Simeÿo.

had gante tufëko Ahwëhn fu Yesu Këris. ¹⁵ Bare ntidëfu fop soje woŵu aryënkwëtahnëndu kwëlëkwël vëyin age cëmëbu.

¹⁶ Ante pëyaŷirunëho ŋa Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris mbokajëd gë fanka, gena wëhnantul wahnahar nësëhnirunëho. Bare nubun inaŷ ntëwu ŋa gë vinkër vintëw fu va. ¹⁷⁻¹⁸ G'umë nkefunëho kuŋ pacah hna, wati nte ntënënkawo do cëmbëhnëkawo Wënu ŋa Rëm ŷa. Wati rac, hnë Icëmb Camah ntëwu hna, Wënu ŋa nkwëryëndanëka kopa lëwu ŷa, ntehn: «Aŷi ajë mën ye ale ŷahnëbu dus. Hnë umë natëdëho.»^{*} Do kopa rac, fuhnë dënk nkwëryëbun matind ambin.

¹⁹ Do fëna, tamahnëdëfun g'ahaŵary wanës wakila Wënu ŋa. Anjivënëdun ge kwëtarun vintaŵary hun hna, kabi nke had lampu le fëdik hnë umëhwëry hafo Fac ŷa tëki, do Këris, ikol sampërënkoli ŋa, pëtën wasakahn hun ŵa. ²⁰ Ani gë iŷin fop, njëtëryin dus: wanës wakila hnë Vikerëh hna matina vinahan vidëw hni hna dënk. ²¹ Kabi pëgw kobëri ŋa, wanës Wënu ŋa matina hnë ahnë. Bare Iyir Ipacah ŋa lidëhëhni vahnë va nësëni wanës wante ŵatik Wën hna.

2

Vëharan wamër

¹ Kobëri ŋa, hnë bulunda Isërayel hna nkeniho wakila wamër. Aki fëna, vëryampo matëdëni fagant hun, do ntehnëdëni vëharan ye, bare ile karanëdënihëhni vahnë va gena toña. Nësëhnëdënihu wajira fo wamër wante sëvehnëd vahnë, do ŋwëyëdëniha Aharan ale sosahnëk wameh wadëw hni. Soje umë ye icëv ntëw hni ŋa tëkid ñap, do vëhni lik. ² Vëyabah tëfëdënihëhni hnë ndakëntal meh, antidënihëhni vahnë va njewëni nkaw toña ŋa. ³ Do inahn dëw hni kori ŋa ntid nësëndëni paß gë ŵuhnë wëhnantul wale ntini vëhni dënk, d'anko tokanihu. Bare ambiŷëk ga cëbik kiti lëw hni ŷa, napëdina, do ßiŷëdina bëv dëw hni ŋa tëkid!

⁴ Njëtërun, Wënu ŋa kaŷëhnahnëlahna gë wamëleka wante wënek ŋa, bare ntabëkëhni hnë umëhwëry vë janáma*, ñabëhnëkëhni gë vankënca hafo fac kitin ŋa. ⁵ Kaŷëhnahnëlahna gë d'uniŷa sër ŷa, bare atëvehnëko wënka wacankaf hafo ŵac ŵa kohnëhni fop vële wok vëlënënlahna Wën va. Nowe, umë ale fëyadëhëhniwo vahnë ile satëk, gë vahnë mbëd gë vëhi vëyëntaŵ fo fehëtiko.^{*} ⁶ Akitinëk fëna vankol, Sodom gë Gomor; apëdëk vankol vatac hafo nko bëhn fo. Iŷi dahëse vahnë vële wok vëlënënlahna Wën va ye, soje tufini ile hnapëdëhëhni ŷa.^{*} ⁷ Bare pehëtëka Lot, umë ale yeho ahnë asatah. Lot nudëhëhniwo vahnë vëvë vankol vatac vële wok vëlënënlahna sariya ŷa do lidëho ndakëntal meh, do mbërehnëdëhawo dus hnë ntaŵary ntëwu hna. ⁸ Ha, aŷi asatah, ale yeho fagant lëw hni, nudëhëhniwo do nkwëryëdëhëhniwo fac-wo-fac, ntaŵary catah ntëwu ŋa korotëdëho soje vantiyëhn meh vante nkok ñadina sariya va.^{*} ⁹ Vëyin rufahnëd Ahwëhn a njëtëk gante pehëtëdëhëhni hnë uhorot vële wawëhnëdëha va, do njëtëk gante tavëdëhëhni vële wok vësatëna va koroteŷëhnahnini fac kitin hna, ¹⁰ kas vële rëfëd viña vimeh mbahn vinte ronkëndëfëhëhni, do ŷewëk ucankaf.

Vëharan wamër va tamani dëcët, dakëd'ilëlihna njewënihëhni vële ye ambin cëmb hna. ¹¹ Wëla wamëleka wante lëbëkëhni imëk gë fanka fa waryëkënalohna njewënihëhni haryënk Ahwëhn a. ¹² Bare vëyi vahnë, had wulaŵ wahnënkawah nkeni, wale hnagik soje pëlaŷini do ndawini fo. Njewëdëni ile nkoni vëyëtëna do had wulaŵ, vëhni fëna ndawëdëni; ¹³ aki uhorot cosëdëni soje fop ile koroteŷëhnënihëhni viŷënta hni va. Rëk tëkatëndëni uhnatah lëw hni g'idi wabal wameh wadëw hni g'anent pir tase vahnë fop; g'uhnatah ntidëni ile rokad ge njini

^{*} **1:17-18** 1.17-18: Matiye 17.1-5; Marëk 9.2-7; Lik 9.28-35   ^{*} **2:4** 2.4 Janáma: Gë wagërek ŋa janáma ŵacik Tarëtar.   ^{*} **2:5** 2.5: Wapëgwala 6.1-9.28   ^{*} **2:6** 2.6: Wapëgwala 19.1-35   ^{*} **2:8** 2.8: Wapëgwala 19.1-19

vambënt hun hna; wëdahëse waŵeh nkeni wale ronkënëd. ¹⁴ Fop vinahan vidëŵ hni va soŋe vësëval ye. Vëravëdîna idi wameh ŋa, do tokadënihëhni vële wok vëyaŵënëna nkaŵ Këris ŋa. Vësan vële rëk mbalëd fëcët ye. Vëhni Wënu ŋa ndëwanëhnëkëhni ŵeh! ¹⁵ Atavëni nkaŵ catah ŋa do cëvëni. Nkaŵ Balam, ajë Bosor ŷa, tëfëni, umë ale ŷadëho cosi soŋe ntihahn wameh ŋa. ✧ ¹⁶ Bare curiko soŋe wameh watac: fali fale wok kodîna nës nësahnëkawo gë kopa ahnë, soŋe tavëtehna kila Balam waŋi wanënkawah wante ñadëho nti ŋi. ✧

¹⁷ Vële haraŋëdëhëhni vahnë wamër va, had wahayalin waguhah nkeni; had viŋar vinte campehnëk sël ŵeh nkeni fëna. Wënu ŋa pëhwëtanëhnëkëhni ŷëŵa hn'ile mëhwëryëk d'us hna. ¹⁸ Nësëdëni wanës wante wok kwëhnana nafa, do mbalëtahnedëni viña vimeh vimbahn gë ndakëntal meh soŋe tokanihëhni vële sahnik takan va fagant vële wok lëdëk wameh hna. ¹⁹ Ntehnëdënihëhni kodëni nkeni afaya do vëhni dënk vëramp iña inte vëvehnëdëhëhni nkeni. Kabi ale-wo-ale nke aramp iñë ile ŵëkëka. ²⁰ Vahnë va pëhëtini hnë viŷë vëvë nkal vile ronkënëd vi kabi njetëniha Afëhët a, Ahwëhn fu Yesu Këris. Bare, ge viña vimeh vimbahn vambë kobëri va mbok pëlahni do mëkëhni, wapuyala wadëŵ hni ŋa mef ntëbi gante nkeho wapëgwala ka. ²¹ Pecehnakëndëhëhniwo vëhni antë njetëni nkaŵ catah iña, g'ile njetëdëni do niyahnëni kwëda pacah nte karaŋiniho ŋa. ²² Ile rëkatëkëhni ŷi tufahnëk ile nësëko ŷa toña ye: «Ive ŷa mbokëd tok ile nkurëk ŷa»; do iŷin fëna: «Mpëhëmpëh ŋa ge njaryik mbokëd kërëŋëta wadaŵ hna.» ✧

3

Ahwëhn a njijëd

¹ Vëŷahnik mën, wëlin kayëte kigëna nte herëhnëmu ŋa. Hnë vakitak, ndënkwëtehnëdëmu wante haraŋirunëho ŋa danko hnëgët hnë wahakili hun hna nahan catah. ² Dënkwëtaryin wante nësëni kobëri ŋa wakila wapacah ŋa, gë kwëda Ahwëhn a, Afëhët a inte karaŋënihu vëfayik hun va.

³ Yëtëryin ten waŋi: hnë wafac warëkwa hna, vahnë yijëd ndasëni viŷë vëva Wën va. Viña vimeh vidëŵ hni va liyëhnëdëhëhni rac. ⁴ Ndasëdënihu ntehnatëndëni: «Yesu dehnëna bi mbokajëd? Ne lë nkeha? Warëm fu ŵa cëmëni, bare ñoñ gwëcëtana kobëri ga ntihahnik nkal ŋi!» ⁵ Bare nkehëhna ani iñë ile ndënkwëni wakwëhnampër: kobëri ŋa, Wënu ŋa g'uhnës lëŵu ntik ambin ŋa g'inkal iña. Pitëndëlehnëk nkal ŋa gë wënka ŋa, do gë fere wënka ntik nkal iña. ⁶ Do fëna gë fere wënka watac macënëk do mbëvehnëk nkal mbë kobëri ŋa. ⁷ Uŵi hnës dënk va Wën penak ambin g'inkal mbë gaki ŋi soŋe hwëdëh ha njij pëd vëŷi vi. Ambin ŋa g'inkal ŋa kwëtik hafo fac kitiŋ ŋa nte mbëvehnëdëni vëŷëŵ Wën va.

⁸ Bare, ŵuhnë, vëŷahnik mën, nke iñë ryampo ile wok tëfëlahna aryënkwu: soŋe Ahwëhn a, fac ryampo nke had wabëhn wuli, do wabëhn wuli nke had fac ryampo. ✧ ⁹ Vëryampo ntehnëdëni Ahwëhn a ñapëk gë idi ile nësëk ŷa, bare gena rac. Anduñënanëhnëkëfu, kabi ñadîna wëla aryampo mbëv. Hali, ile ñad ŷa ale-wo-ale tav wameh wadëŵu ŋa.

¹⁰ Fac le mbokahniŵ Ahwëhn fu ŷa naŋëtëdëhëfu had ale. Fac rac, kopa samah ŵëryëde, ambin ŋa namb ŋa nambëde, do viŷë vile yehëhna hnam va mbëvehnëde. Nkal ŋa gë fop vile yehëhna va kitiŋëdëni.

¹¹ Kabi aki mbëvehnëde fop viŷë vi, awa doliŷi yëkëryin d'us hak nkeŵ uwám hun ŵa! Tëfëka afacu do ahwëhnawu nkeya nte ñad Wënu ŋa, ¹² g'inap fac Wënu ŋa, g'idi fëna fop soŋe tëki kobëri fo. Fac rac hwëdëh ha mbëvehnëdë ambin ŋa, do fop

viyë vëvë yaŋ vi casëf. ¹³ Bare Wënu ɲa nësëk mbiyëk antiƒ ambin kasëk, nkal kasëk, do usatah fo yed hnam. Rac hnapëden.

¹⁴ Awa, vëyahnik mën, soŋe umë ye, kabi fac rac napëdun, diryin fop soŋe ayewu haryënkw Wën hna vahnë vële wok vëhwëhnana dahëse wëh, vahnë vële wok vëhwëhnana ile niradeni, vahnë vële hwëhnaŋ yam. ¹⁵ Kwëtaryin iŋin vankaf hun hna: soŋe iduñëna Ahwëhn a hoderun afehëtaryiŋu, had aŋënta fu Pol, g'usery ule njëdaka Wënu ɲa, nësëhnëku vëkayëte vantëŋu hna. ¹⁶ Koyëna nësëk fëna hnë fop vëkayëte vantëŋu hna. Nke viyë vële lakëk gwëry vëkayëte vantëŋu hna, do vahnë vële wok vëyëtëna iñë, do ikwëtahn dëw hni ɲa yaŋëna, kumpëtëdëhëhni, had gante ntidëni ka hnë Vikerëh viñëntaŋ ka. Aki mbëvëdëni vëhni dënk.

¹⁷ Vëyahnik mën, wühne dënk, tame njëtërun waŋi. Awa, soŋe umë kwëtëryin hakili, danko antë ayentahniŋu hnë idënt vëyëwë Wënu va do aki do danko antë cëvaryu iyaŋ ikwëtahn hun ɲa. ¹⁸ Bare naŋëryin g'ahaŋary hnë ipërëna g'iyët Ahwëhn a, Afehët fu Yesu Këris hna. Arabi kwëhn icëmb ɲa gaki do gë kantëm! Amina.

Kayëte ndënkwëryënkw mba San Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte na tufëhnana bare namu cery sali na ntehnëk Afayik San herëk. Kerëk yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë wahi do gë bëhn keme (70 gë 100) ga ndëcëk hnagi Yesu. Kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk do wayëmpayehnik gë vakarana vakawary, ñad ñawëtëhni gë ikwëtahn paryi Këris na. Kerëhnëkëhni soje kamënaÿehnehni do nko mbëmënkëlëni vëhni do nkoni kahnëndani gë Yesu Këris. Rac tëfëka ntini g'iña vëÿëntaw. Tëfëka fëna njolaryëni vinahan vinte wok gena toña do kehani wameh na.

Inji kayëte nësëd soje bëmënkël nte rëfëka kwëhnani vële hwëtahnëk va gë Yesu Këris, do gë bëmënkël ntëw lëw hni; nke hnë humpen hna kabi Wënu na humpen ye. Ge ñadëni ntini rac tëfëkëhni njasëni hnë ikwëda injahn hna. Vëÿew Këris va ye vëwër vële yahëtak Yesu ye Këris ÿa do paryi njijëko hn'imbahn. Bare vële hwëtahnëk va tëfëka kwëhnani nkeya vutah Wën paryi injahn hna. Afo mëkëni këncëtëlehnëni dënt na gë toña ÿa. Ikwëhn Wënu na fëhnëtanëk ñahnihnëk, kabi Wënu na injahn ye. Ikwëtahn ye imëk na.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Toña, duniÿa, vutah, injahn, humpen, wameh, akwëda, uwám.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wënu na humpen ye (1.1-2.6)

Akwëda kasëk (2.7-17)

Vële ÿewëka Këris va gë vutah Wën va (2.18-3.10)

Injahnël ntëw lëw fu (3.11-24)

Gante njavëtëde Iyir Wën (4.1-6)

Wënu na injahn ye (4.7-21)

Imëk fu hnë duniÿa li (5.1-21)

Kayëte ndënkwëryënkw nte njëdahnëk San

¹ Kerëhnëryiderun soje Wanës, wante yëdahnëd uwám paryi. Ani nkeho kobëri hnë wapëgwa hna. Nkwëryëbun do nubun gë vinkër vidëw fu va dënk, njëkëbun wapacëk do ñakëbun gë wëbák wadëw fu na. ² Ha, uwám rac tufëhnak. Nubun, wasede walëwu ÿa yebun do pëyaderun uwám usër ule yeho gë Rëm ÿa do ule rufëhnakëfu. ³ Ile hñubun do wëryëbun ÿa umë ye ile fëyaderun ÿi gante kodën mbëmënkëlin hn'ikwëtahn hna, ndanko fo; do ibëmënkël fu na ibëmënkël gë Rëm na ye do gë Aju Yesu Këris. ⁴ Kerëhnëryiderun waji soje uhnatah fu ÿa padahn.

Wënu na humpen ye

⁵ Wëlin wante pëyahnëk Yesu Këris, wante wëryëbun do fëyaderun na: Wënu na humpen ye do iwëhëryah gena hnë umë. ⁶ Ge ntehnëden gë umë mbëmënkëlinëk do njasatënden hn'umëhwëry hna, mërëden do didenëhna gante nke toña ka. ⁷ Wënu na humpen hna nke. Ge fuhnë fëna, hnë humpen hna njasëden, awa mbëmënkëlinëk. Do sat Yesu Aju ÿa pacënëdëhëfu wameh na fop. ⁸ Ge ntehnëden kwëhnayilënëhna wameh, vankaf vantëw fu va dënk rokaden do toña ÿa gena hnë fuhnë. ⁹ Wënu na ahanëndak do asatah ye. Ge putayinëk wameh fu na, kodën tamahnina umë: tavëhnëdëhëfu wameh fu na do pacënëdëhëfu hnë urumpak hna fop. ¹⁰ Ge ntehnëden menilënëhna, awër lidënëha Wënu na do wanës wadëwu na gena hnë fuhnë.

2

¹ Vutah mën hn'ikwëtahn hna, kerëhnëryidëmu waŋi soŋe ahnë antë nti wameh. Bare ge ahnë ntik, kwëhnayinëka ale hnësëhnëdëhëfu ðarël Rëm hna: umë ye Yesu Këris, asatah a. ² Umë ye sadëha soŋe itavëhn wameh fu ŋa, gena soŋe wadëw fu fo bare fëna wëba vëvë ðuniya vi fop.

³ Ge mawëhninëk vakwëða vantëwu va, kod pacëfu njëtinëka. ⁴ Ge ahnë ntehnëk: «Njëtebuha», hara dënënedina vakwëða vantëwu va, ahnë arac awër ye, toña ya gena hnë umë. ⁵ Bare ale wawëk wanës wadëwu ŋa, inahn Wënu ŋa padëk hnë umë. Koyëna njëteden gë umë nkeyinëk. ⁶ Ale hnësëk gë umë nkeni kwëlëkwël tëfëka kwëhna ankeya nte kwëhnako umë ŋa.

Akwëða kasëk

⁷ Wuhnë vële yahnëbu ðus, gena akwëða kasëk herëhnëdëmu, akwëða cër nte hnuyarun kobëri ŋa ye. Anji kwëða cër ye wanës wante rëkërun awëryu ŋa. ⁸ Gë cape ndaw, akwëða nte herëhnëdëmu kasëk ye: toña akwëða tac hnuyik hnë Yesu do hnë wuhnë fëna. Ha, umëhwëry ŋa yina njid do humpen paryi ha tëk pët. ⁹ Ge ahnë ntehnëk: «Humpen hna nkebu», ñëwata aytäwu ya ale mbankëni hn'ikwëtahn hna, ahnë arac hnë umëhwëry hna nkok. ¹⁰ Ale yahnëka aytäwu ya hnë humpen hna nkok, do ñoñ gena hnë umë ile yojëd wameh. ¹¹ Bare ale yëwëka aytäwu ya hn'umëhwëry hna nkok; hn'umëhwëry hna njasëd, njëtëna hn'ile njid kabi umëhwëry ŋa mëpendanëka.

¹² Vutah mën, kerëhnëdëmu waŋi, kabi wameh hun ŋa tavëhnirun soŋe uwac lëwu wä.

¹³ Vicër, kerëhnëdëmu waŋi, kabi njëterunëha ale yeho kobëri wapëgwa hna. Vëjar, kerëhnëdëmu waŋi kabi këfërunëha Sintani.

¹⁴ Vutah mën, kerëhnëdëmu waŋi, kabi njëterunëha Rëm ya.

Warëm, kerëhnëdëmu waŋi, kabi njëterunëha ale yeho kobëri hnë wapëgwa hna. Vëjar, kerëhnëdëmu waŋi, kabi njawërun: wanës Wënu ŋa hnë wuhnë ntëdëk do këfërunëha Sintani.

Antë ayaŋnu ðuniya yi

¹⁵ Antë ayaŋnu ðuniya yi ma ile ye ðuniya li. Ge ahnë ñahnëk ðuniya yi, inahn nte watik Rëm hna gena hn'umë. ¹⁶ Wëlin ile ye ðuniya ya: viña vimeh vimbahn ale-wo-le ŋa, inahn kwëhn ile hnude ya, do inayëna nte watik hnë hnapul hna. Awa iyin fop matidina Rëm hna, ðuniya hna matid. ¹⁷ Duniya ya ndëcëd do gë fop ina meh nte ye hnam ŋa; bare ale lid ile ñad Wënu ya nkod kwëlëkwël.

Vële yëwëka Këris

¹⁸ Vutah mën, wati watëkwa ðuniya ŋa tëhajëk! Nkwëryërun ga nësëde, ayəw Këris ya tëkid; do toña ye, vëyëw vëyabah tëkini do koyëna njëtinëk wapuya ðuniya ŋa tëhajëk. ¹⁹ Vëyëw Këris vërac, hnë fuhnë cahnëni, bare vëyelohna vëlëw fu paryi; kabi ge vëlëw fu yekënd, gë fuhnë nkontakëndeni. Bare cahnënihëfu soŋe pacahn wëla aryampo hnë vëhni gelohna alëw fu paryi. ²⁰ Bare wuhnë, Afacah a rëhnakuno do njëterun toña ya. ²¹ Ge kerëhnëdëmu, gena kabi yëtëluhna toña ya, kerëhnëryidëmu kabi njëterun do kabi njëterun fëna wëla uwër matidina gë toña. ²² Mo ye awër? Ale wajëk Yesu gena Këris ya. Ahnë arac ye ayəw Këris ya: ŋwëyëkëhni Rëm ya gë Aj'a. ²³ Fop vële wëyëdëha Ajë va, ŋwëyëniha Rëm ya fëna. Ale wawëka Ajë ya mawëdëha Rëm ya fëna.

²⁴ Soŋe hun, kwëtaryin hnë wuhnë ile wëryërunëho wapëgwa hna. Ge nkorun hnë ile wëryërun wapëgwa hna, nkontëderun kwëlëkwël wuhnë fëna gë Aj'a do gë Rëm ya. ²⁵ Ha, wëli ile ntehnëkëfuno Këris ya njëdadëhëfu: uwám usër. ²⁶ Watac yakëndëfu herëhnu soŋe vële yëkëlehnëd tokanihu va. ²⁷ Wuhnë ŋanti, wagu wante

turëkuno Wënu ɲa soɲe tëhnahnu worryeryërun; awa ßalëluhna aharaɲiwu, kabi wagu watac karaɲëdëhu fop*. Toña ʒa ye, gena wamër. Soɲe rac ye, diryin le karaɲëdëhu ʒa: geryin kwëlëkwël gë umë.

Vutah Wën

²⁸ Ha, vutah mën, geryin kwëlëkwël gë Këris ʒa, pëbahnëfu itama haryënkw lëwu do antë cëfëhnëfu hnë fac le njiëd hna. ²⁹ Njëtërun Këris ʒa catëk; awa tëfëka ayëtu fëna ale-wo-le lid ile satëk ʒa fatah Wën ye.

3

¹ Yëkëryin iɲahn cankaɲ nte ɲahnëkëfu Rëm ʒa! Iɲahn dëwu ɲa ntik hafo macëndenëfu vutah vuntëwu! Do paryi vutah vuntëwu yeyinëk. Soɲe umë ye duniʒa ʒi yëtëlëfuhna, kabi yëtëlahna Wënu ɲa. ² Wuhnë vële ʒadëfu dus, tame vutah Wën yeyinëk, ßare ile yedën ʒa tufëhnana ten wapacëk. ßare njëtinëk iʒin: ante tufëhnaɲ ɲa, gë umë mëntëlëdën, kabi nudënëha gante nke ka. ³ Ale-wo-le hwëhnaɲ ikwëtahn tac hnë umë hna ahnë arac pacënaɲ, had gante pacëk umë dënk ka. ⁴ Ale-wo-le wënëka nkwajëk sariya Wënu ɲa; ha, wameh ɲa igwaj sariya ʒa ye. ⁵ Njëtërun, umë tufëhnaɲ soɲe ntihët wameh ɲa do wameh ɲa gena hnë umë. ⁶ Koyëna, ale-wo-le ye kwëlëkwël g'umë ßokëdina nti wameh; ßare ale-wo-le wok lid nulawohna do yëtëlawohna.

⁷ Vutah mën, kwëtëryin hakili antë ahnë tokawu! Ale lid ile satëk ʒa, ahnë arac catëk, had gante catëk umë ka. ⁸ Ale wok lid wameh ɲa ahnë arac Sintani hwëhnaɲ, kabi Sintani awen ye kobëri hnë wapëgwa hna. Aju Wënu ɲa tufëhnaɲ soɲe mbëvehn vantiyehn Sintani va. ⁹ Fop vële ye vutah Wën va vëyëdëhnaɲ hna wameh hna, kabi vëhni ye hnaɲ Wënu ɲa. Vëhodina mbok ntini wameh, kabi vutah Wën ye. ¹⁰ Wëlin ile hnëmpëndëlehnëkëhni vutah Wën gë vutah Sintani va: Ale-wo-le wok didina ile satëk, ahnë arac gena fatah Wën had ale wok ɲahnëlahna aʒëntawu hnë ikwëtahn hna.

ɲahnëlin gë vëʒënta fu hnë ikwëtahn hna

¹¹ Wëlin wante wëryërunëho kobëri hnë wapëgwa hna: tëfëka ɲahnëlin. ¹² Antë ntiyin had Kaʒe: umë ale kwëhnëko Sintani do ndawu aheryu. Soɲe ye ndawëkawo? Kabi nkeya Kaʒe ɲa meko, ßare mba aheryu ɲa catëko.* ¹³ Vëʒënta mën, ge vahnë vëvë duniʒa vi ñëwënihu antë pëmpëhnaɲ. ¹⁴ Fuhnë njëtinëk tavinëk icëm iɲa tëkin hnë uwám hna kabi ɲahnëlinëk. Ale wok ɲahnëna vëʒëntawu hnë icëm hna nkok. ¹⁵ Ale-wo-le ʒëwëka aʒëntawu ʒa, ahnë arac aryaɲ vahnë ye, do njëtërun wëla aryaɲ vahnë aryampo kwëhnana hnë umë uwám usër.

¹⁶ Wëlin gante njëtinëk tame iɲahn ɲa: Yesu Këris njëdahnëk ntaɲary dëwu ɲa soɲe lëw fu. Awa fuhnë fëna tëfëkëfu njëdahnin walawary fu ʒa soɲe vëʒënta fu va. ¹⁷ Ge ahnë kwëhnaɲ hnapul yabah nutënda aʒëntawu ʒa ga kwëhnaɲ uval do ɲwëɲ dëmaɲilahna, ahnë arac kod bi ntehn iɲahn Wënu ɲa hnë umë nke? ¹⁸ Vutah mën, antë kwëhnaɲ iɲahn gë wanës ma gë kaca hnëɲah fo, ßare gë vantiʒa do gë toña. ¹⁹ Koyëna njëtëdën hnë toña hna nkeyinëk, do haryënkW Wënu hna njamëndën wasakahn fu ʒa. ²⁰ Ge sakahn fu ha ntehnëk meninëk, njëtinëk Wënu ɲa hnaʒëk lëbëk wasakahn fu ʒi do njëtëk fop.

²¹ Vëʒahnik mën, ge wasakahn fu ʒa dehnëna meninëk, kwëhnaɲ itama padah haryënkW Wën hna. ²² Rëkëdën nuʒanden fop ile rëyëdënëha ʒa, kabi maɲëhnedënëha vakwëda vantëwu va do ntiden ile ñad ʒa. ²³ Wëlin le tëyëkëfu

* **2:27** 2.27 Wagu watac karaɲëdëhu fop: Vëryampo nahadëni paɲare Iyir Ipaɲah iɲa nësëd, vëhawary ntehnëni paɲare wayëd ye do vëhawary kat paɲare Wanës Wën. ☆ **3:12** 3.12: Wapëgwala 4.3-10

ntiyin Wënu ɲa: kwëtahnin w̃ac Aju ʒa Yesu Këris do ɲahnëlin had gante ntehnëkëfu Këris ka. ²⁴ Ale w̃awëhnëk vakwëda Wën va, hnë Wën hna nke do Wënu ɲa hnë umë nke. Wëlin gante njëtëden Wënu ɲa hnë fuhnë nke: gë Iyir nte njëdäkëfu ɲa.

4

Gante njavëtëde Iyir Wën

¹ Vëʒahnik mën, antë ahwëtahnuna iyir nte-wo-nte, bare yëkëhnahnëryinëhni soɲe afëcëtahnu bi Wën hna matik iyir tac; wakila vëwër vëyabah campëni duniʒa li. ² Wëlin gante njavëtandunëha Iyir Wënu ɲa: iyir nte-wo-nte lehnëd Yesu Këris njijëko duniʒa li nke ahnë, iyir tac Wënu hna matik. ³ Bare iyir nte-wo-nte wëʒëk njavëta Yesu matina hnë Wën hna, iyir tac aʒew̃ Këris ʒa ye. Njëtërunëho aʒew̃ arac njijëd do tame tëk tëki duniʒa li.

⁴ Bare w̃uhnë, vutah mën, Wënu ɲa hwëhnëku do mëkërunëhëhni wakila vëwër va; kabi Ale ye hnë w̃uhnë ʒa lëbëka ale ye hnë vële kwëhnëk duniʒa vi. ⁵ Wakila vëwër va, vëhni, duniʒa ʒi hwëhnëkëhni. Awa gë anësa duniʒa ɲa nësëdëni do duniʒa ʒi hnëpadëhëhni. ⁶ Bare fuhnë Wënu ɲa hwëhnëkëfu. Ale yëtëka Wënu ɲa nëpadëhëfu; ale nkok kwëhnëna Wënu ɲa, ahnë arac nëpadilëfuhna. Koyëna kodën njëtën ile nke Iyir toña ʒa do ile nke iyir wamër ɲa.

Wënu ɲa inahn ye

⁷ Vëʒahnik mën, ɲahnëlänefu, kabi inahn ɲa Wën hna matik. Ale-wo-le ʒahnëka aʒëntaw̃u ʒa, ahnë arac fatah Wën ye do njëtëka Wënu ɲa. ⁸ Ale-wo-le wok ɲahnëlänhina vëʒëntaw̃ va, ahnë arac yëtëlahna Wënu ɲa, kabi Wënu ɲa inahn ye. ⁹ Wëlin gante tufëkëfu Wënu ɲa inahn dëw̃u ka: payika Aju ryamboli lëw̃u ʒa duniʒa li, soɲe nuʒahnin uw̃ám paryi w̃a gë umë. ¹⁰ Wëlin ile ye inahn ɲa: gena kabi fuhnë ʒahninëka Wënu ɲa, bare kabi umë ʒahnëkëfu. Paryi ɲahnëkëfu, soɲe rac payahnika Aju duniʒa li njëdahn ntaw̃ary dëw̃u ɲa had sadëha soɲe itavëhn wameh wadëw̃ fu ɲa. ¹¹ Vëʒahnik mën, kabi aki ɲahnëkëfu Wënu ɲa, fuhnë fëna tëfëkëfu ɲahnëlin. ¹² Ahnë kobëri nulahna Wënu ɲa, bare ge ɲahnëlinëk, Wënu ɲa hnë fuhnë nked, do inahn dëw̃u ɲa padëdëhëfu d̃us.

¹³ Wëlin gante njavëtëden hnë Wën hna nkeyinëk do umë hnë fuhnë nke: njëdäkëfu Iyir dëw̃u ɲa. ¹⁴ Nuyinëk do wasefe yeyinëk Rëm ʒa cañëtika Aju gante nkehand afehët avë duniʒa. ¹⁵ Ge ahnë njavëtëk Yesu ye Aju Wënu ɲa, Wënu ɲa hnë umë nke do umë hnë Wën hna nke. ¹⁶ Do fuhnë tëkinëk njëtën do kwëtahninëk Wënu ɲa ɲahnëkëfu. Wënu ɲa inahn ye; ale ye hn'inahn hna Wën hna nke do Wënu ɲa hnë umë nke. ¹⁷ Wëli, gante padëk inahn ɲa hnë fuhnë, gante kodën tamayin hnë fac kiti hna: gante nke umë ka, fuhnë fëna koyëna nkeyinëk duniʒa li. ¹⁸ Ntakah gena hnë inahn hna; inahn padah ɲa ntaf ntakah. Ge ahn'a ntakëdëha kabi uhorot hnapëdëha; ale ntakëk ʒa kwëhnana inahn padah. ¹⁹ Fuhnë ɲahninëk kabi Wënu ɲa ryënkwek ʒahnëkëfu. ²⁰ Ge ahnë ntehnëk: «ɲahnëbuha Wënu ɲa», do hara ɲahnëlahna aʒëntaw̃u ʒa, ahnë arac awër ye. Kabi ale wok ɲahnëlahna aʒëntaw̃u ale nud ʒa, ahnë arac kodina ɲahna Wën le nkok nudina. ²¹ Do wëli akwëda nte hnuʒaʒinëk hnë Wën hna: ale ʒahnëka Wën ɲa tëfëka ɲahna aʒëntaw̃u ʒa fëna.

5

Imëk fu hnë duniʒa li

¹ Ale-wo-le hwëtahnëk Yesu ye Këris ʒa ahnë arac fatah Wën ye; do ale-wo-le ʒahnëka rëm ʒa ɲahnëdëhëhni fëna vutah vuntëw̃u va. ² Ile yavëtahnëde

ņahninēkēhni vutah Wēn va, umē ye: ņahninēhna Wēnu ņa do maŵēhnin vakwēda vantēŵu va. ³ Inahn Wēnu ņa, umē ye maŵēhnin vakwēda vantēŵu va. Do vakwēda vantēŵu va dēnēna. ⁴ Fop vutah Wēn va mēkēni duniŷa ŷi, do fere fale wēkahnēden fa, ikwētahn fu ņa ye. ⁵ Mo ye awa, ale wēkēk duniŷa ŷi? Umē ye, ale hwētahnēk Yesu ye Aju Wēnu ņa.

⁶ Yesu Kēris yijēk gē wēnka do gē sat. Yijēna gē wēnka fo bare gē wēnka do gē sat; do Iyir ņa ye sedē watac, kabi Iyir ņa ye toņa ŷa. ⁷ Wasede warar hnēsēk soņe watac: ⁸ Iyir ņa, wēnka ņa do gē sat ŷa, do vērar vērac nkwēryēlēni. ⁹ Maŵēde ile nēsēni vahnē vēle ye wasede va, bare ucedeya Wēnu ņa ŷak hwēhnak nafa. Ucedeya tac, umē ye wante nēsēk Wēnu ņa soņe Aju ŷa. ¹⁰ Ale hwētahnēka Aju Wēnu ņa kwētahnēk hnē intawāry dēŵu hna cedeya tac. Ale wok kwētahnēlahna Wēnu ņa ntika aŵēr, kabi kwētahnēna ucedeya nte ntik Wēnu ņa soņe Aju ŷa. ¹¹ Do wēli ucedeya tac: Wēnu ņa njēdakēfu uwām usēr ŵa, do uwām rac hnē Aju hna nke. ¹² Ale ŵawēka Aj'a nuŷad uwām rac; ale wok maŵēlahna Aju Wēnu ņa nuŷadina uwām rac.

Uwām usēr

¹³ Waņi kerēhnēmu, ŵuhnē vēle hwētahnēka Aju Wēn va, gante njētahnēdun nuŷarun uwām usēr ŵa. ¹⁴ Wēlin tama nte hwēhnayinēk hnē Wēn hna: ge tēyinēk iñē gante ñad umē ka, nēpadēhēfu. ¹⁵ Do ge njētinhēk Wēnu ņa nēpad urēy fu ŵa, ile-wo-le rēyēdenēha ŷa, njētinhēk nuŷayinhēk iñē rac.

¹⁶ Age ahnē nudēha aŷēntaŵu hn'ikwētahn hna ga ntid uŵeh le wok yodina gē icēm, tēfēka njēfa do Wēnu ņa njēdēdēha ahnē arac uwām ŵa. Umē soņe vēle lid wameh wante wok njodina g'icēm ņa lehnēbu njēfande. Nkehēhna wameh wade yod g'icēm. Dehnēla njēfande soņe rac. ¹⁷ Ankeŷa meh ņa fop wameh ye, bare nkehēhna wameh wante wok yodina g'icēm. ¹⁸ Njētinhēk fop vēle ye vutah Wēn va vēwodina menēndēni; kabi ale nagēk Wēnu ņa keryēdēhēhni do Sintani kodina ntihni iñē ŵeh. ¹⁹ Njētinhēk Wēnu ņa hwēhnēkēfu, do duniŷa ŷi fop hn'imēk Sintani hna nke. ²⁰ Njētinhēk fēna Aju Wēnu ņa njijēko do njēdakēfu uyēt soņe njētina, umē ale ye Toņa ŷa. Hnē umē nkeyinhēk ale ye Toņa, Yesu Kēris, Aju Wēnu ņa. Umē ye Wēn paryi ŷa, umē ye uwām usēr.

²¹ Vutah mēn keharyinhēhni wamēn wamēr.

Kayëte kigëna mba San Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña wacik umë dënk «Acër». Rac rufahnëd avë haryënk w nkentiko hnë acery sali hna. Kerëhnëka «Asëval, ale tëhna Wën, gë vërahu», rac fëhnëtanëk cery sali nte ye hnam ña do gë bulunda lëwu. Had hnë kayëte ndënkwëryënk w mba San, inji kayëte tëyëkëhni vële harañëd va nkeni vële fëcëtaf do dufënanani hnë kwëtahn paryi hna. Tëyëkëhni nkoni hnë toña hna do hnë injahn hna. Inji kayëte nësëhnëdëhëhni vahnë va antë maŵëni vakaraña wamër vante ye sifa watac fo gë vakaraña wamër vante tavëtehni hni'ikayëte ndënkwëryënk w San.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: kayëte, cery sali, toña, Rëm, akwëda.

¹ Ami, acër avë cery sali ÿa, kerëhnëryidëmu wuhnë, Asëval, ale tëhna Wën, gë vërahu, vële ÿahnëbu wapacëk. Gena ami fo ÿahnëku bare fëna fop vële yëtëk toña va ñahnënihu. ² Ñahnirun kabi toña ÿa gë fuhnë nke do gë fuhnë nkod kwëlëkwël: ³ Arabi ipërëna ña do ikaÿëhnahn ña gë yam ÿa, le watik hnë Wën Rëm ÿa gë Yesu Këris, Aju Rëm ÿa, nke gë fuhnë hnë toña hna do hnë injahn hna.

⁴ Nënëkowo d'us ante tëkatëbuhëhniwo vërah hu ga tëfëni toña ÿa, gante nke akwëda nte hnuÿayinëk hnë Rëm ña. ⁵ Awa tame, këlami, Asëval, gena akwëda kasëk ile herëhnëryidëmi ÿi, bare ante hnuÿayinëk kobëri wapëgwa ña fo ye: tëfëka ñahnëlin. ⁶ Injahn ña, umë ye imaŵëhn vakwëda Wën va. Do akwëda ña, had nte wëryërun kobëri wapëgwa hna, umë ye ayasahnëndu hnë watac.

⁷ Njëtërun d'us, vëwër vëyabah campëni d'uniÿa li, do vëhni vëŵawëna Yesu Këris njijëko nke ahnë. Sifa ahnë arac ye aŵër do aÿëw Këris ÿa. ⁸ Awa, kwëtëryin hakili, soñe antë përekan ntëwël d'oku lëw fu, bare ahnuÿawu fop ile rëfëka ÿa. ⁹ Alewo-le wënëk inë hnë ikarañ Këris hna do wok yaŵënëna rac, ahnë arac gena Wën hna. Ale hahnëndak hnë ikarañ tac, ahnë arac gë Rëm ÿa nkeni do gë Aju per. ¹⁰ Ge ahnë njijëk fagant hun njojat karañ kaŵary, antë ahacawuna do wëla simpaÿi antë ayaÿuna. ¹¹ Ale hacaka ÿa ahnë arac nkentahnik hnë vantiyehn wameh wante ntid ahnë arac ña.

Watëkwa

¹² Kwëhnabu yabah ile herëhnëdëmu, bare pecehnëko antë yëdanahnëryiŵu hnë kayëte; bare nahabu yiryiŵu ÿal hun hna do hnësëhnu ami dënk soñe uhnatah fu ŵa padahn. ¹³ Vërah ahery hu Asëval a ale tëhna Wënu ña nkaÿëryidënihi.

Kayëte tarëna mba San Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña wacik umë dënk «Acër». Rac rufahnëd avë haryënkwnkentiko hnë sery sali hna. Gayiyus kerëhnëd. Hnë kayëte tac, nude gante nke uryema do kaca nte pehnahnini vëyëntaŵ va, cedeyahnëd injahn ña do g'ikahnënda soñe toña ÿa. Kerëk pañare: icëkŵary Gayiyus soñe yaŵëna ntëŵu ña do gë wadoku wante ntinëhnëdëhëhni vële hwëtahnëka Yesu va; nkeya meh Diyotëref ña; gë njasa përen Demetëriwus.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: toña, kayëte, aÿahnik, cery sali, kaca.

¹ Ami, acër avë cery sali ÿa, kerëhëryidëmi wëjë aÿahnik mën Gayiyus, wëjë ale ÿahnëbu wapacëk. ² Aÿahnik mën, arabi Wënu ña njëdï urisah hnë ile-wo-le hna do ahwëhna mbahn kendeñ, gante nke intaŵary hu ki. ³ Natëko ðus ante tëkiniho vëyënta fu hn'ikwëtahn hna do nësëni soñe toña le ye hnë wëjë hna, do gante njasëdu hnë toña ka. ⁴ Uhnatah mën sankaf ŵa umë ye, wëryawu vërah mën va hnë toña hna njasëdëni.

⁵ Aÿahnik mën, g'ikahnënda ntinëhnëdühëhni vële hwëtahnëk va fop, lakënde ntehni vëhneh ye. ⁶ Nësëni soñe ipërenä hu ña hnë cery sali hna. Age kokëndu aryemahni hnë uyas lëŵ hni hna, uryema nte hnëjëdëha Wënu ña ye. ⁷ Soñe uŵac Ahwëhn njasëdëni, hara ñoñ vëhnuÿana hnë vële wok vëhwëtahnëna. ⁸ Awa, fuhnë tëfëkëfu ndemaÿënëhni iÿi sifa vahnë, nkehahnin gë vëhni vëryokujëhn toña.

Diyotëref gë Demetëriwus

⁹ Kerëhnëbuhëhni vëvë cery sali va; bare Diyotëref, ale nëñahnëk ge haryënkwnmaŵëna ntënënefu. ¹⁰ Soñe rac, ge njiryibu pëyahnedëfu wameh wante ntid ña, wanës wanënkwah wante nësëd soñe lëŵ fu ña. Do watac gelahna gwër! Nwëyëd kacadilëhnhina vële hwëtahnëk vëyëntaŵ va do vële ÿad kacanihëhni va, memaÿendëhëhni do ntadëhëhni hnë cery sali hna.

¹¹ Aÿahnik mën, antë arëfëtalähnu iwëh bare ile yivëk. Ale lid ufërën a ahnë arac Wënu ña hwëhnëka; ale lid wameh ña ahnë arac yëtëlahna Wënu ña. ¹² Vahnë va fop wapëren tëfëtafëni soñe Demetëriwus ÿa, toña ÿa dënk soñe lëŵu ÿa cedeyahnëd. Fuhnë fëna, wasede walëŵu yeyinëk, do njëtëru ucedëya ntëŵ fu ña toña ye. ¹³ Kwëhnaŵu yaŵah ile rëfëka hnësëhni, bare ñadä liwu fop hnë kayëte.

Watëkwa

¹⁴ Ñadëfu yiryiwu wafac ŵi, do nësëlëde fuhnë vëhi. ¹⁵ Arabi yam ÿa nke gë wëjë. Wëlawo ŵa fop nkaÿëryidënihi. Gaÿëryihni wëlawo ŵa, ale-wo-le g'uŵac lëŵu ŵa.

Kayëte mba Yud Wade yehëhna hnë inji kayëte

Yud aheryu Yesu, do gë Sak, herëk anj kayëte. Ñadëho kerëhnëhni vile hwëtahnëk duniya va kamënaÿehnehni soje ipeh dëw hni nte mbankëni na. Bare apecehnëka nësëhnëhni soje vëharan wamër va vële rënkëd vacery sali hna. Vëharan wamër va wok vëlënëndilahn Wënu na. Yud nësëd soje rac gë wëdahëse wayabah wabë vikerëh vicër hna. Puhnad g'inira vële hwëtahnëk va gante tëfëka kahnëndani hn'ikwëtahn do gante tëfëka ntini paß gë vahnë vërac.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: vëharan wamër, dahëse, kitiñ, vële wok vëlënënlahn Wën.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1-2)

Vëharan wamër va (3-16)

Uhnira vële hwëtahnëk va (17-23)

Dëwara (24-25)

Simpaÿi

¹ Ami, Yud, aryokunëhn Yesu Këris, aheryu Sak[☆], herëhnëdëhëhni aki vële macëk Wënu na Rëm ya. Anahnëku do kwëtirun soje Yesu Këris. ² Arabi ipërëna na, yam ya, do gë injahn na nkwënawu.

Vëharan wamër va rëk kitiñini

³ Vëyahnik mën, ñadëfuho dus herëhnu soje ipeh inte vankinëk. Bare doliÿi tëkatëbu afo herëhnu inë haÿary soje hamëhnaÿehnu uwët soje ikwëtahn inte njëdakëhni Wënu na soje kantëm fop vële hwëtahnëk va. ⁴ Kerëhnëdëmu kabi ankeni vahnë vële wok vëlënënlahn Wën, vële yëbaku, hara yëtëluhna. Ac-ahëtëdëni ipërëna Wën fu na soje catënahneni ndakëntal meh dëw hni. Njahëtaniha asankaf do Ahwëhn fu ryamboli, Yesu Këris. Mbiÿëk ga kerik hnë Vikerëh hna gante kitiñëdëhëhni Wën ka.

⁵ Andënkwëtehndëmu, mama njëtahnërun wante ÿadëfu hnësu ni, Ahwëhn a pehëtëkëhni bulunda Isërayel nkal Esipët hna, bare, ge ndëcëk umë, vële wëÿëk kwëtahnëni va fagant lëw hni, mbëvehnëkëhni.[☆] ⁶ Dënkwëtaryinëhni wamëleka wante nkok gena gwër ucankaf nte njëdakëhni Wën na do ravëtak dëd dëw hni na.[☆] Wënu na ñabehnëkëhni gë vankëncä soje kantëm, do kwëtëni hnë mëhwëry mbë gëd hafo fac sankaf kitiñ hna. ⁷ Antë aryënkwu fëna Sodom gë Gomor gë vankol vante hwërëkëhni va vante yëdëhna had wamëleka watac hnë ndakëntal meh ntëw hni do yëkëlehnëko ndakëni gë vële nëmpëlëntik mbahn. Nkeni had dahëse, vile rufëdëhëfu bi hak nke horot hwëdëh vë kantëm.[☆]

⁸ Vëharan wamër vële ye ÿal hun vi kwëhnani vankeÿa ndampo fo gë vëhni. Hudakery hudëw hni ha liÿehndëhëhni vëÿin: tonkënadëni vëhni dënk vimbahn vidëw hni, ñwëÿëdëni ucankaf Ahwëhn na, do njewëdënihëhni vële ye ambin cëmb hna. ⁹ Wëlakënde Misel, asankaf wamëleka na, dina rac. Wati le conkëdëniho gë Sintani ya soje mbahn Moyis na, dëkënalohna njewä kitiñatënda. Aki fo ntehnëkaÿo: «Tavëlehnëmu gë Wënu na!» ¹⁰ Bare vëÿi vahnë njewëdëni ile nkoni vëyëtëna, do viÿë vile ntidëni had wulaw, ile njëtëni kobëri hnagi lëw hni, rac ye ile vëvehndëhëhni.

☆ 1:1 1.1: Matiye 13.55; Marëk 6.3 ☆ 1:5 1.5: Icahn 12.51 ☆ 1:6 1.6: Wapëgwala 6.2 ☆ 1:7 1.7: Wapëgwala 19.1-35

¹¹ Mekëhni! Nkaŵ Kaŷe✧ tēfēni! Njēdēhnani hnē idēt Balam soŷe nuŷahnēni kori. Ambēvēntini kabi ŋwēŷēntini had Kore✧.

¹² Vahnē vērac wēdahēse waŷeh ŋkeni wante ronkēnēd watoka wante vankērun gē vēle hwētahnēk va. Atokētēdēni gē usēfēhnah kēm do soŷe vēhni fo nahadēni. Nkeni had vēŋar vahnēnak, bare sēl ŷa pitēndēlehnēk vēŋar va do tēvēna. Nkeni had vatēh vante wok dēwēdīna, wēlakēnde wati lēŵ hni ŷa tēki, ankēcikēhni: wahwēnta wahi cēmēhni. ¹³ Nkeni had wavonkēlo wēnka wov, wante ryehētēd waronk walēŵ hni, rac ye vantiyehn vantēŵ hni vacēfēhnah, nkal li. Nkeni had wahol wale yasaryēd pēhwētahnēhnēk Wēnu ŋa ŷēŵa mēhwēryah dūs soŷe kantēm.

¹⁴ Enok, ale ye ahwēhn mbēd gē vēhi hnē warēm fu hna, pēgw Adam, pēyahněko kobēri fo waŋi soŷe lēŵ hni: «Nēparyin! Ahwēhn a ŋjijēk gē wawuli wawuli wamēleka wafacah, ¹⁵ soŷe kitijahn fop nkal inji. Koroteŷehnēdēhēhni fop vahnē vēle wok vēlēnēnēlahna soŷe vantiyehn vantēŵ hni vante wok kwēhnahna untēnah vante ntini gē untēnah kēm. Koroteŷehnēdēhēhni vēŷi vēŵen vēle wok vēlēnēnēlahna kabi njeŵēniha kēm fo. Vēle wēnēk va korotehnēdēni. Koroteŷehnēdēhēhni vēŷi vēŵen kabi njeŵēniha.» ¹⁶ Vēŷi vahnē rēkēdēni ŋakēŋakēndēni; nkeŷēndēni kwēlēkwēl; wabal wameh wadēŵ hni tēfēdēni; wanēs wakuman fo nēsēdēni do cēkwēdēnihēhni vahnē soŷe nuŷahnēni ile ŋadēni fo.

Uhnira vēle hwētahnēk

¹⁷ Vēŷahnik mēn, ge ŵuhnē ye, dēnkwētaryin wante ntehnēniho kobēri ŋa vēfayik Ahwēhn fu Yesu Kēris va. ¹⁸ Ntēhnēnihu: «Hnē wafac warēkwa li, nkedēni vahnē vēle ryasēd viŷē vēva Wēn va, do tēfēdēni wēbal wadēŵ hni wante wok dēnēnēna Wēn.» ¹⁹ Vēhni fitēndēlehnēdēhēhni vēle hwētahnēk va. Vinahan vimb nkal kwēhnani; Iyir Wēnu ŋa gena hnē vēhni.

²⁰ Bare ŵuhnē, vēŷahnik mēn, yēryeryin uwām hun ŵa hnē ikwētahn hun pacah dūs hna. Yēfaryin gē fanka Iyir Ipacah ŋa. ²¹ Goryin kwēlēkwēl hnē inahn Wēn hna, kēbēnaryin ahnuŷahnu ipērēna Ahwēhn fu ŷa Yesu Kēris le yiryeryēdēhēfu g'uwām ule wok puđina.

²² Kaŷēhnahnēryiŵu gē vēle nkok yaŵēna ikwētahn va; ²³ pēhētēryinēhni vēŷēntaŵ va gē dabēt hnē hwēdēh; soŷe vēŷēntaŵ va, kaŷēhnahnēryiŵu gē vēhni, bare diyaryin wajira gē ntakah: ha, hafo ahehawu viŷi vilēŵ hni va vile tonkēnēk wameh wadēŵ hni ŋa.

Dēwara

²⁴⁻²⁵ Cēmbēnēfuna Wēn ryamboli, ale fehētēdēhēfu gē fere Yesu Kēris, Ahwēhn fu ŷa! Kod nti antē aŷoŵu, do antē ahwēhnawu ile nirahnēderun, tufahnu g'uhnatah fēbah, haryēnkw lēŵu hnē icēmb ntēŵu hna. Icēmb ŋa, icamah ŋa, inaw ŋa do ucankaf ŋa, umē hwēhnēk ani gē wapēgwala, gaki do kantēm! Amina!

Kayëte Wapuyala ña Wade yehëhna hnë inji kayëte

Hnë anji kayëte Wënu ña njëtëndanëka ale herëk a, mpëdara Afayik San, viyë vile rëfëka tëki ryënkwehniđ iboka Këris. Kerik yëbëlan bëhn wafëhw imbëđ gë wahi gë bëhn wafëhw imbëđ gë wahnah g'imbëđ (70 gë 95) ga ndëcëk nagi Yesu ña hnë wati nte korotehnëđfëho cery sali ña.

Anji kayëte nësëđ viyi viyabah vile fëhnëtanëk viyë vihawary soñe bulunda wasëwif. Mbëđ gë wahi fëhnëtanëk ile fadëk ña. Nëm̄p yah ña fëhnëtanëk imëk inja do fëna ufacah wã. Nkol Babilon ña fëhnëtanëk Rom; hnë wañi vankol nke ucankaf meh.

Kayëte ña pëgwëhnanik gë wanës soñe vacery sali mbëđ gë vaki hnë vacery sali vambë Asi hna. Ile rëfika ña kayëte hna, San njojik ambin hna hn'ile nuk toye fo ile liyađ ña hnë wapuyala ñuniña li ante mbokajëđ Yesu ña: ñuniña yi përekanëde, Sintani ña këfëde, kitiñ tëkwa ña nkeđ, do Yesu ntañad tinki ahnañ hnë Yerusalem kasëk hna.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: mëleka, ahnañ, kayëte, fape, hwëđfëh, ambin, kopa, uwám.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpañi (1.1-8)

Yesu cahnanika San (1.9-20)

Kayëte soñe vële hwëtahnëk ye hnë vankol mbëđ gë wahi hna (2.1-3.22)

Icëmb ña ambin hna (4.1-11)

Fape fa gë kayëte nte ñamëndëlehnik wahwënta imbëđ gë wahi (5.1-8.2)

Walënkwe mbëđ gë wahi gë wahitiñ walëñ hni (8.3-11.19)

Vëyëw Wën mëkëdeñ (12.1-14.20)

Wamëleka mbëđ gë wahi gë wëkata wã (15.1-16.21)

Iyo Babilon (17.1-18.24)

Imëk gë kitiñ tëkwa (19.1-21.8)

Yerusalem kasëk (21.9-22.21)

Uyëtëndan: ile njëtëndanëka Wënu ña San

¹ Hn'anji kayëte nke viyë vile cowëtëk Yesu Këris. Wënu ña njëđakawo soñe njëtëndanëhni vëyohal vëlëwu va vile rëfëka tëki hara biyëna ña. Këris ña payëkawo mëleka lëwu ña ñal mën, ami San ayohal alëwu, soñe njëtëndano virac. ² Sede yebu hnë fop vile hnuhuho: rac ye wanës Wën g'ucedeya Yesu Këris ña. ³ Ndëwayik ale harañëhnëđfëhëhni vahnë wanës wante kerëhnëko Wënu ña hn'anji kayëte do ndëwayini vële wëryëđ va do hwëtad wante herik ña! Yëtëryin, wati le hahnëndik soñe wañi fop ña tëhajëk.

Simpañi le kerëhnini vacery sali Asi

⁴ Ami San herëhnëryidëhu, wühne vacery sali mbëđ gë vaki vambë Asi vi. Arabi ipërëna wã gë yam ña ahnuñañu hnë Wën hna, umë ale ye, yeho do yijëđ, hnë wayir mbëđ gë wahi hna wale ye haryënkwe hnë tinki nañ ntëwu hna, ⁵ do fëna hnë Yesu Këris hna, sede hahnëndak ña, ale ryënkwik vëhnëndëhnik hnë vësëm hna do ye ahnañ vëhnañ ña nkal li fop! Umë ale ñahnëkëfu do fehëtëkëfu hnë wameh fu hna gë sat lëwu ña, ⁶ ntikëfu inañ vësëna wasadëha soñe ndokunëhnëndenëhna Wënu ña, Rëmu. Arabi kwëhn icëmb inja gë fanka fa kwëlëkwël! Amina.

⁷ Yëkëryin, vëñar hna njijëd! Vahnë va fop nudëniha, wëla vële sëhëka va;✧ do fop wabulunda wabë nkal ñi njahnadëni soñe lëwu ÿa. Ha! Amina!

⁸ Ahwëhn a Wënu ña ntehnëk: «Ami ye Alëfa gë Omega, Aryënkwëryënkwa a gë Arëkwa ÿa, ale ye, yeho do yijëd, Ahwëhn Fanka Fop.»

Hudakery San soñe Ajë Ahnë

⁹ Ami San, aÿënta hun yebu; mbankinëk had wëhne gë Yesu hnë horot hna, hn'imëk hna do hn'iduñëna hna. Ntayibuho hnë tinti mbë wov le wacik Patëmos hna, kabi pëyahnëdëfuhö wanës Wënu ña do sedë yebuho wëba Yesu. ¹⁰ Hnë fac Ahwëhn hna, Iyir Ipacah ña tënëkoŵo do hamëhni mën nkwëryëbu kopa sankaf had lënkwa, ¹¹ më lehnëdëho: «Kerëry hnë kayëte ile hnuđu ÿa, do yëdanahnëryihni vacery sali mbëd gë vaki vante ye hnë: Efes, Sëmirën, Perëgam, Tiyatir, Sarëdes, Filadelëfi do Lawodise.»

¹² Njëkadëfuhö soñe hnuwüwa ale hnësëndëhoŵo ÿa. Ga njëkabu, më hnuđu wayul wasanu mbëd gë wahi wakwëhn walampu, ¹³ do fagant wayul walampu warac, kahnëko ile mëntëlëni g'ahnë. Acud cankaf nte rëkëkaŵo hafo wapary hna cudako do ñëba ryl yankah sanu sakahn lëwu hna. ¹⁴ Njerëkaŵo mul ña had perëkal. Vinkër va had hwëdëh pëtëdëhawo, ¹⁵ wapary ña had ryëhwëra vëntëvënt facënik hnë hwëdëh nkehawo do kopa lëwu ÿa had uŵac wënkwa wov ñënkadëhawo. ¹⁶ Hnë vák rëhw lëwu hna, wahl mbëd gë wahi mënkweko. Wës lëwu hna sëlame ÿakënik hwëhn wanëkan waki sahnëdëho, do yëka lëwu ÿa ntancëko had ulav g'anent.

¹⁷ Ga nubuha, njobuho haryënkwa lëwu had cëmëbu. Më tindëko vák rëhw lëwu ÿa do nteho: «Antë ntaki! Ami ye Aryënkwëryënkwa a gë Arëkwa ÿa, ¹⁸ Ale yënëd a. Cëmëbuho, do wëli tame ale yënëd kwëlëkwël yebu. Visëdëta icëm va wënkëbu do gë viva ÿëwa vësëm ÿa.

¹⁹ «Awa kerëry vile hnuru va: vile ye gaki va do vile yëjék va. ²⁰ Wëli ile pëhnëtanëk wahl mbëd gë wahi wale hnuru hnë vák rëhw mën ÿi do gë wayul sanu mbëd gë wahi wahwëhn walampu: wahl mbëd gë wahi wë wamëleka vacery sali mbëd gë vaki vi ye, do gë wayul mbëd gë wahi wahwëhn lampu wa, vacery sali mbëd gë vaki vi ye.»

2

Soñe ile kerëhnëkëhni San vacery sali mbëd gë vaki

Soñe acery sali mbë Efes

¹ «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Efes ña:

«Wëli wante ntehnëk ña ale wënkëk wahl mbëd gë wahi hnë vák rëhw lëwu do yasëd fagant hnë wayul sanu mbëd gë wahi wahwëhn walampu wa: ² Njëtëbu vantiyehn hun va, ikamëna hun ña do gë iduñëna hun ña. Njëtëbu kodiluhna aryuñënanëhnuni vële lid wëh va, njëkëhnahnërunëhëhni vële wëcad vëfayik wok vëyena paryi va do tëkatërun vëwër ye. ³ Nduñënarun, korotërun soñe wac mën wa do cilëtaluhna.

⁴ «Bare nke ile surëdëmu: goluhna aÿanduno gë kobëri ka. ⁵ Awa, dënkwëtaryin le njojërun hna, gwëcëtaryin vankeya va do avokanu anjasa ndënkwëryënkwa hun ña. Ge ñwëyërun gwëcëta diluhna vankeya va, njiryidëfu ÿal hun hna do ntihëtëdëfu wayul walampu hun wa. ⁶ Bare nkehëhna ile fërënak hnë wëhne: had ami, ñëwëdun vënjasa vëva Nikolayit va. ⁷ Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va. Ale wëkëk a maŵëryanëdëfuhö tok atëh uwám nte ye hnë arayen Wënu hna.»

Soñe cery sali mbë Sëmirën

8 «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Sëmirën ña:

«Wëli wante ntehnëk ña ale ye Aryënkwëryënkwa a do Arëkwa ÿa, ale sëmëko do mbokaj wám li: 9 Njëtebu horot hun ÿa do gë haÿëhnah hun wã, bare ile ye toña ÿa, mbetarun! Njëtebu wameh wante nësëdëni vëryampo soñe hun ÿa. Vërac ntehnëdëni wasëwif nkeni bare gena toña: caliña mba Sintani nkeni! 10 Antë ntaku gë horot le ÿad nkewu ÿa. Wëli, Sintani njëkëhnahnëdëhu ntonatëhni vëyabah hnë wuhnë kaso hna, do wafac pëhw horotëdun. Kahnëndaryin hafo hn'icëm hna do njëdadëmu apënkwa imëk, uwám sër wã. 11 Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va! Ale wëkëk a cëmëdina cëm kigëna ña.»

Soñe cery sali mbë Perëgam

12 «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Perëgam ña:

«Wëli wante ntehnëk ale hwëhna sëlame ÿakënik hwëhn wanëkan waki ña: 13 Njëtebu hn'ile ntëdërun hna, hn'ile nke inawë Sintani hna nke. Ha, ÿal hun hna ntëdëk Sintani ÿa, bare nkorun ayawënu uwac mën wã, gwajëluhna ikwëtahn hun ña ÿal mën hna wëla fac le ndawëko Antipas, sede hahnëndak mën a.

14 «Bare nke vile surëdëmu: kwëhna runëhëhni hnam vahnë vële rëfëdë ikarañ Balam inja; nkabëka Balak tëndëhnhni urënd vëva Isërayel soñe tokehnhni faÿar fale sënahnik sadëha wamën wawër do nkwa fandëni. 15 ÿal hun hna fëna, kwëhna runëhëhni vahnë vële rëfëdë ikarañ vëva Nikolayit va. 16 Awa, gwëcëtëryin vankeya hun va! Ge gwëcëtëluhna vankeya hun va tame njiryidëfu gë ÿal hun, do mëtaryëdëfuhëhni vahnë vi gë sëlame wës mën ÿi. 17 Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va! Ale wëkëk a njëdadëfuha tok man le sowik ÿa do g'itaka yerah; hnë itaka tac kerik uwac hasëk ule nkok yëtëna ahnë, ge gena ale hnuÿad ÿa.»

Soñe cery sali mbë Tiyatir

18 «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Tiyatir ña:

«Wëli ile ntehnëk Aju Wënu ña, ale fëtëdëha wo vinkër vi had hwëdëh do wapary ña had ryëhwëra vëntëvënt facënik hnë hwëdëh nkeha wo. 19 Njëtebu vantiyehn hun va gë inahn hun ña gë ikwëtahn hun ña g'iyoh hun ña g'iduñëna hun ña. Iyoh hun nte yabëk ntëbi mbë kobëri ña.

20 «Bare nke ile surëdëmu: memaÿehneluwahna asëval a, Yesabel, ale liyak ahnësëhn Wën, tokahni vëyohal mën va ñañëndëdëhëhni nkwa fandëni do tokëndëni faÿar fale sënahnik sadëha wamën wawër. 21 Njëdabuha ampëd soñe gante kod nkwëcëtahn ankeya ntëwu ña, bare ñadina tav igwafa dëwu ña. 22 Soñe rac ntonëdëfuha hn'ipad, umë gë vële gwafalandëni va, hn'ile korotëdëni dus. Ntidëfu rac ge vëravëna viwëh vile ntidëniho g'asëval arac. 23 Nda wëdëfuhëhni vële rëfëdëha va. Koyëna fop vacery sali va njëtëdëni ami ye ale yëtëdë ile yehëhni vankaf hni hna wasakah hni hna. Ale-wo-le hnë wuhnë, ile ntik ÿa, sosëdëfuha.

24 «Bare wuhnë vëvë acery sali mbë Tiyatir, vële wok vërefëna ikarañ viÿë vahnë, wuhnë vële wok ñëjaluhna ile macëdëni watëwah wante cowëk Sintani, ntehnëdëmu: dibeëndëdiluhna idib kawary. 25 Bare ya wëneriyin ile hwëhna run ÿa hafo yiryiwu.

26 «Vële wod ndokuñëhnëndëniho hafo hn'ile tëkwëk hna, vëhni yed vële wëkëk va. Njëdadëfuhëhni imëk hnë wayal hna.

27 «Na wëhnhëdëni hëhni gë ryoko ryëhwëra: nihëdëni hëhni had gante nihëde vapeya intil.»

28 Inji mëk ndampo fo nke g'inte hnuÿabu gë Rëm mën ÿa. Njëdadëfuhëhni fëna ikol mbë g'acahnëfëd ña. 29 Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va!»

3

Soje cery sali mbë Sarëdes

1 «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Sarëdes ña:

«Wëli ile ntehnëk ale wënkwek wayir mbëd gë wahi Wënu ña gë wahol mbëd gë wahi wã: “Njëtëbu vantiyehn hun va. Njëtëbu vahnë va ntiyahnëkëhni vëfëren fo worun, bare cëm ña yerun. 2 Kwëtëryin hakili do yawëneryin ile wok hnë wuhnë soje antë cëm kabi kamahnëbu wëla doku hun ryampo padëna haryënk Wën mën hna. 3 Awa dënkwëtaryin wanës Wën wante harañirun do wëryërun ña; yawëneryin do gwëcëtaryin vankeya va. Age kwëtëluhna hakili, njiryidëfu had ale; yëtëdëluhna hnë wati le njiryidëfu hnanëtu ÿa. 4 Bare nkeni vëryampo Sarëdes hna vële wok vëronkënëna viÿi vilëw hni va. Vërac viyerah cudadëni do tëfëledëfun g'ami, kabi tëfahnëkëhni rac. 5 Vële wëkëk va vacud vajerah cudadëni; pëhwëcëda muk wamac hni hnë kayëte uwám hna. Tase Rëm mën gë wamëleka wadëwu pëyahndëfu ami hwëhnëkëhni. 6 Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va.”»

Soje cery sali mbë Filadelëfi

7 Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Filadelëfi ña: «Wëli ile ntehnëk Afacah a, ale ye toña ÿa, umë wënkëk sëdëta Ahnaŵ David ÿa, umë fidëtëd do ahnë kodina mbokary pid, umë fidëd do ahnë kodina pidët: 8 Njëtëbu vantiyehn hun va. Wëli kwëtëhnëmu haryënk hun rënka fidëtik le nkok kodina pid ahnë. Njëtëbu toyë fo kwëhnarun fanka fa, bare njawënerun wanës mën ña do yahëtalunohna alehnu yëtëluhna. 9 Wëli, njëdadëmuni vahnë vëvë hnë calina mba Sintani, vële lehnëd wasëwif nkeni vi, bare wayena. Ha, ntidëfu njiryini ndëkwëhnëni haryënk hun, do njavëtëdëni ñahnëmu. 10 Kabi njawënerun wapacëk wanës mën ña, awa ami fëna njawënedëmu hnë wati horot sankaf le yijëd hnë duniÿa li fop soje tëgini vële lëdëk nkal vi. 11 Biÿëdina njiryidëfu. Yawëneryin ile hwëhnarun ÿa, soje antë ahnë nuf apënk nte fënkwirun kabi mëkërun. 12 Ale wëkëk a, ntidëfuha ryoko sank hnë Cery Cankaf Wën mën hna do bokëdina cahn muk. Kerëdëfuha uwac Wën mën wã do uva inaw Wën mën ña, Yerusalem hasëk, le sëlid g'ambin darël Wën mën hna. Kerëdëfuha fëna uwac hasëk mën wã. 13 Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va.»

Soje cery sali mbë Lawodise

14 «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Lawodise ña:

«Wëli wante ntehnëk ale wacëde Amina ña, sëde hahnëndak do ye toña ÿa, ale ye sankaf hnë fop vile ntik Wënu ña: 15 “Njëtëbu vantiyehn hun va: yamëluhna yakëluhna. Bare ñakëndëbu ayamu ma ayaku! 16 Awa, kabi yakëluhna do yamëluhna, fagant fo nkerun, nkurëdëmu. 17 Ntehnëdun, mbetarun, nuÿarun hnapul yabah do ñoñ gojëluhna. Bare yëtëluhna meku, njiwëhnerun, kaÿëhnerun, mëpërun do ñas fo yerun. 18 Soje rac yabahnëdëmu alawu ÿal mën li sanu le facënik hnë hwëdëh ÿi, soje avetahnu paryi. Dëwaryin fëna viÿi viyerah asudandu, antë mbok cëfëhnu ige ñas fo ña. Dëwaryin kat vëlo soje ayënahnu vinkërun hun vi ahnundu wapacëk. 19 Ami, niradëfuhëhni do catënëdëfuhëhni fop vële ÿahnëbu va. Awa yohëryin, gwëcëtaryin vankeya hun va! 20 Wëli, rënka hna kahnëbu do mbankëdëfu. Age ahnë nkwëryëk kopa mën ÿa do pidët rënka ÿa, tënkëdëfu ÿalu hna do tokëlahndëfun. 21 Ale wëkëk a ntañëndëdëfuha darël mën hnë tinki naw

mën hna, had gante mëkëbu ka, ami fëna, do lañantiwu gë Rëm mën ÿa hnë tinki naw lëwu hna. ²² Ale hwëhnak vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va.”»

4

Icëmb ña Ambin hna

¹ Ga ndëcëk watac, më hnuhu rënka le fidëtik ambin hna. Kopa ryënkweyënkwe le wëryëbuho hnësëhnëdëhowo had lënkwe ÿa, më ntehnëko: «Kayi ani, rufi ile rëfëka tëki haryënkwe ÿa.» ² Iyir Ipacah ña tënëkehno tan. Hnulehnu nkeho tinki ahnaw mbin hna, do hnë tinki ahnaw tac ahnë lañako. ³ Ale lañako ÿa pëtëdëho had wëraka wanëfak, wale wacik jasëp gë sarëdëwan. Tinki ahnaw ÿa icar ulaw hwërëkawo nte fëtëd had itaka nte wacik emerod. ⁴ Caharaß hnë tinki ahnaw tac, watinki ahnaw wafëhw wahi gë wahnah (24) yeho. Hnë watinki ahnaw watac, vicër wafëhw wahi gë vëhnah (24) lañako. Viyi viyah cudaniho, do pënkwan vapënkwe sanu ahnaw. ⁵ Tinki ahnaw hna cahnidëho wabilëbil do wakopa do gë waparar. Haryënkwe tinki hna warëh lampu mbëd gë wahi fëtëdëho: wayir mbëd gë wahi Wënu ña yeho. ⁶ Haryënkwe tinki ahnaw hna nkeho had wov lancah, le wëntëlëk gë ancëka.

Darël tinki ahnaw hna caharaß, nkeniho wulaw wahnah wale hwëhnak kore vinkër haryënkwe gë kamëhni. ⁷ Ntaw dënkweyënkwe ña gë vësëhn mëntëlëniho, kigëna ña gë fëndahni mëntëlëniho, tarëna ña yëka ahnë kwëhnako do inahëna ña gë jaro nte wayëd yan mëntëlëniho. ⁸ Wulaw wahnah wa, ntaw-wo-ntaw, vampaß imbëd g'andaw kwëhnako, do kore vinkër kwëhnaniho yan gë gëd per. G'anent gë g'umëd njëwëdëniho kwëlëkwël:

«Pacëru! Pacëru! Pacëru!
Ahwëhn, Wën Hwëhn Fanka Fop,
wëjë ale yeho, ye do yijëd!»

⁹ Do nte-wo-nte njëwëdëniho wulaw wahnah wa icëmb g'untënah do g'icamehn soñe ale lañak hnë tinki ahnaw ÿa, Ale yënëd avë kantëm a, ¹⁰ vicër wafëhw wahi gë vëhnah va (24) ndënkwehnëdëniho haryënkwe hnë ale lañak tinki ahnaw ÿa, cëmbëdënihawo Ale yënëd avë kantëm a, ntonjëdëniho vapënkwe sanu vantëw hni va, ntehnatëndëni:

¹¹ «Ahwëhn, Wën fu, tëfëki ahnuya
icëmb inä g'untënah ña do gë fanka fa,
kabi wëjë lik fop,
wëjë yadëho nke koyëna rac, nkelehn.»

5

Kayëte ña gë Fape fa

¹ Tac më hnuhu hnë vak rëhw ale lañako hnë tinki ahnaw hna kayëte nte fëyik, keru bambery gë ipër per do ñamëndëlehni gë wuya wahwënta mbëd gë wahi. ² Tac më hnuhuha mëlëka hwëhn fanka le rëy gë kopa sankaf: «Mo tëfahnëk nke ayamët ile yamëndëlehnik yi do pëyët kayëte ñi?» ³ Wëla aryampo gelohna mbin hna, nkal li ma kwëyët nkal li janama hna, ale holëko pëyët kayëte ña, njëk ile herik bambery ÿa. ⁴ Do rac koyëhnëdëho dus kabi ahnë gena ale rëfëkawo nke afëyët kayëte ña, njëk bambery. ⁵ Awa aryampo hnë vicër hna më ntehnëko: «Boka ho! Yëkëryehna, ivësëhn vë hnënk Yuda ÿa, ✧ ale hnagik hnë hnënk Ahnaw a David, umë ale wëkëk a lihëtëd ile yamëndëlehnahnik kayëte ña do fëyëtëd.»

⁶ Tac më hnuhuha Fape ga kahnëk fagant tinki ahnaw, kwëratëniha wulaw wahnah do gë vicër. Mëntëko had kácik. Wamiry imbëd gë waki kwëhnako gë vinkër mbëd

gë viki, vinte ye wayir mbëf gë vaki Wën vinte sañëtik hnë nkal hna fop. ⁷ Fape fa pënjako soñe tebahn kayëte hnë vák rëhw ale lañako hnë tinki ahnañ hna. ⁸ Ante tebak kayëte ña, wulañ wahnah ña gë vicër wafëhw wahi gë vëhnah va (24) njonihonkal hna haryënkwlëwu. Ale-wo-le hnë vëhni itëmp mënkweko do gë vañërya sanu tëmpah iduñ, inte yeho wayëfa vëfacah wale hayëndadëho g'ambin. ⁹ Hnëñ hasëk njëwëdëniho:

«Tëfëki ahnuña kayëte ñi,
 ayamët ile ñamëndëlehnik ña,
 kabi káciruhó,
 do ntañëtëruhëhni soñe Wënu ña,
 vahnë hnë wahnënk hna fop
 gë vanësa hna fop gë wabulunda hna fop
 do gë wayal hna fop;
 gë sat hu ña,

¹⁰ ntiruhëhni inañ vësëna wasadëha Wën fu ña,
 do nawëdëni nkal li.»

¹¹ Tac më yëkëbu do wëryëbu kopa wamëleka wayabah, wawuli wawuli, kodelohna ndëkwini. Caharab tinki ahnañ hna, wulañ wëhnah hna do gë vicër hna kahnëniho. ¹² Njëwëdëniho gë kopa sankaf:

«Fape fante haciko fa,
 umë ye ale rëfëka nuña fanka fa, gë hnapul ña, g'uyët ña, g'imëk ña,
 g'untënah ña, gë icëmb ña do gë cëkwary ña.»

¹³ Do nkwëryëdëfuhëhniwo fëna fop vile ntik Wën va ambina hna, gë nkal hna, gë kwëyët nkal li janama hna, gë wov hna do gë fop le yehëhna hnam ña, ga ntehnëdëni:
 «Ale lañak tinki ahnañ ña gë Fape fa nke icëkwary, g'idënë, g'icëmb
 do gë fanka, kwëlëkwël!»

¹⁴ Do wulañ wahnah ña ntehnëdëniho: «Amina!» Do vicër va njonihonkal li soñe cëmbahnënihëhni Ale lañak tinki ahnañ ña gë Fape fa.

6

Soñe ipëyët kayëte

Soñe ñamëndëlehn idënkwëryënkwl

¹ Awa, nubuha Fape fa ga nihëk ñamëndëlehn dënkwëryënkwl hnë mbëf gë wahi hna, wëryëlehnëña intañ dënkwëryënkwl hnë wahnah hna ga ndekad had farat, nësätënd: «Yij!» ² Hnulehnëña ipahnac yerah. Ale hayëkawo ña unwary mënkweko. Më njëdëyik apënkwl vëwëk, tëk nke añëk do njilehn mbok mëk kat.

Kigëna

³ Ga nihëk ñamëndëlehn kigëna ña, wëryëlehnëña intañ kigëna ña ga ndekad, nësätënd: «Yij!» ⁴ Hnulehnëña pahnac kawary bëntah had hwëdëh. Ale hayëkawo ña hnuñako imëk soñe ntihët yam ña nkal li, soñe ndawëlahnëndëni vahnë. Më njëdëyik sëlame sankaf, njilehn.

Tarëna

⁵ Ga nihëk ñamëndëlehn tarëna ña, wëryëlehnëña intañ itarëna ña ga ndekad, nësätënd: «Yij!» Hnulehnëña pahnac bahnah. Ale hayëkawo ña ile yanande mënkweko. ⁶ Wëryëlehnu had kopa fagant wulañ wahnah hna ga nëséd: «Ile ryokunahnik fac ryampo ña, yanëh vantimp fo ntañahnëd, ile ryokunahnik fac ryampo ña wayanëh warar vëmalu fo ntañahnëk. Ge wagu ña ye, g'uñen unja, nko koyëna.»

Nahëna

⁷ Ga nihëk ñamëndëlehn nahëna ña, wëryëlehnëwã ntawã nahëna ña ga ndekad, nësatënd: «Yij!» ⁸ Hnulehnëwã pahnac ðunënkah. Ale hayëkawo ÿa, Icëm maciko, do ÿëwã vësëm ÿa rëfëlehnëdëhawo. Njëdayiniho mëk inja hnë sah ryampo hnë wasah wahnah ðuniÿa li, soje ndawënihëhni vahnë va gë sëlame ÿa, gë inte ña, gë wates ña do gë wulawã wuyapah wã.

Bëryëna

⁹ Ga nihëk ñamëndëlehn bëryëna ña hnulehnuwëhni, kwëyët le cënade sadëha hna, walawãry vële ryawïko soje ikahnënda dëw hni ña wanës Wën do kabi wasefe lëwu nkeniho. ¹⁰ Ndekadëniho ðus: «Wëjë, Ahwëhn a, ale ye Afacah a, ale ye toña ÿa, hafo guve napëðu ahitiñëhni vahnë vëvë nkal vi awëcagëhni soje sat fu le ndehëtëni ÿi? ¹¹ Awa më njëdayini ale-wo-le acud jerah canka, tac ntehnini nduñënanani toye, hafo padëni fop vële ryokuñëhnëdëha Wën va, rëfëka ndawini had gë vëhni ka.»

Kwëhn mbëd gë ryawã

¹² Ga nihëk ñamëndëlehn ikwëhn mbëd gë ryawã inja, inkal ña ñënkako ðus gë fanka, hnulehnu ulav wã mbahnëlehn had wayëhn do ulepera wã mbëntëlehn had wasat. ¹³ Wahol wã njolehni nkal li, had gante njojëd wanuÿ ka ge sël sankaf ÿa ñënkëka. ¹⁴ Ambin ña më njik had kayëte fëÿëde, do fop wahuÿ wã gë watinti ña kërëniko hn'ile nkeho hna.

¹⁵ Wati rac, vëhnawã vëvë nkal vi, gë wakamari ña, gë vësankaf wasodafe wã, gë vëvetak va, gë vëhwëhn fanka va, gë vëramp va do gë vahnë vële ye afaya va, fop cowaniho hnë wakary hna do gë hnë wëraka wahuÿ hna. ¹⁶ Ntehnëdënihëhniwo wahuÿ wã gë wëraka wã: «Yohahninëfu, do cowëryinëfu ñawët yëka ale lañak hnë tinki ahnawã aÿi do gë antavah Fape ña! ¹⁷ Fac sankaf ntavah ntëw hni ña tükik: mo hoð mëkanti?»

7*Bulunda gë yavëta Wën*

¹ Ga ndëcëk rac, më hnuhëhni wamëleka wanah ga kahnëni hnë wahëd wahnah wavë nkal wï. Pëlanì wasël wahnah wavë nkal wï, soje sël ÿa antë mbok cël nkal li, wov hna do fëna wëla hnë atëh ndampo. ² Do më hnuhuha mëleka hawãry ga kayëd gë cape pëhna lav. Mënkwëko ile lihande iyavëta mba Wën paryi. Ndekandëhëhni ðus wamëleka wanah wante yëdayiko imëk mbëvehnëni nkal inji gë wov ÿi: ³ «Antë avëvehnu nkal inji, wov ÿi, vatëh vi, hafo lifuni yavëta wayëka hna vëyohal Wën va.» ⁴ Tac nkwëryëbu vahnë vële hnuÿak yavëta ÿa tükëni wawuli keme gë wafëhw wahnah gë vënah (144,000). Vëhni wahnënk vijë Isërayel hna fop matiniho:

⁵ hnë hnënk Yuða hna: vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000) liyiko yavëta ÿa;

hnë hnënk Riben hna: vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Gad hna: vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

⁶ hnë hnënk Aser hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Nefëtali hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Manase hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

⁷ hnë hnënk Simeÿo hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Levi hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Isakar hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

⁸ hnë hnënk Sabilon hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Yosef hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Besame hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi ntiyiniho yavëta (12,000).

Wabulunda mbin hna

⁹ Ga ndëcëk rac, më hñubuhëhni kore vahnë vële wok kodena ndëkwini. Vahnë vëvë wayal fop yeho gë wahnënk wã fop gë wabulunda ña fop do gë vanësa va fop. Haryënk w tinki ahnaŵ hna kahnëniho do gë haryënk w Fape fa, viyi viyah ntiyaniho do mënkweni waryund. ¹⁰ Ndekadëniho d'us:

«Ipeh ña hnë Wën fu, le lañak hnë tinki ahnaŵ hna, matik do gë Fape hna.»

¹¹ Wamëleka ña fop caharaŵ tinki ahnaŵ hna kahnëniho, gë vicër va do gë wulaŵ wahnah wã. Ga nkwëryëdëniho ile nësëdëniho vahnë ÿa, ndëkwëhnedëniho hafo wayëka wã ñak nkal ña do cëmbëdënihawo Wënu ña. ¹² Ntehnëdëniho: «Amina! Arafi idëwan ña, gë icëmb ña, g'usery wã, g'icamehn ña, g'untënah ña, g'imëk ña do gë fanka fa kwëhn Wën fu ña kantëm! Amina.»

¹³ Awa, acër aryampo më tëyëko: «Vële liyak viyi viyah vi, vëhni mo ye do ne matini?»

¹⁴ Më lëkwabuha: «Ahwëhn mën, njëtëru!»

Tac më ntehnëko: «Vële wätik horot sankaf va ye. Ndagëni viyi vilëŵ hni va do njerënëni hnë sat Fape hna. ¹⁵ Soje rac nkeni haryënk w tinki Wën hna do ndokuñëhnedëniha g'anent gë g'umëd Cery Cankaf ntëŵu hna. Ale lañak hnë tinki ÿa keryëdëhëhni. ¹⁶ Bokëdina njohni inte, bokëdina njohni wënka, do ulav wã bokëdina njahni, ma yakah haŵary, ¹⁷ kabi Fape fante ye tinki ahnaŵ hna yed ahekery alëŵ hni ÿa, do njiryeryëdëhëhni gë wahayalin wënka uwám ka. Do Wënu ña pëhwëcëdëhëhni fop wankwën ña vinkër vidëŵ hni hna.»

8

Soje ñamëndëlehn ikwëhn imbëd gë wahi

¹ Fape fa, ga nihëk ñamëndëlehn kayëte ikwëhn mbëd gë wahi ña, ambin ña ndemëhñalehn mpëd.

Soje walënk w mbëd gë wahi

² Tac më hñubuhëhni wamëleka mbëd gë waki hahnëko haryënk w Wën hna; walënk w mbëd gë wahi njëd'ayiniho.

³ Mëleka haŵary më njijëk ñëŵ haryënk w le cënade sadëha hna; ile fëdande iduf mënk wëko, gë sanu ntiyiko. Më njëd'ayik d'uf yabah soje pëd hn'ile ntide sadëha hna gante kayahnëd hwëcic ha gë wayëfa vëfacah va fop g'ambin. Hn'ile ntide sadëha hna, gë sanu ntiyiko do haryënk w tinki ahnaŵ hna nke. ⁴ Hwëcic iduf ña gë wayëfa vëfacah na hnë vák mëleka hna matëko kay hafo Wën hna. ⁵ Tac mëleka ÿa më nufëk ile fëdande iduf ña, pëbënëk hwëdëh hn'ile cënade sadëha hna, nton duniÿa hna. Awa pëgwëlehn tan wakopa waparar, wakopa, wabilëbil, do nkal ña ñënkalehn.

⁶ Wamëleka mbëd gë waki wante wënkëko walënk w mbëd gë wahi ña pëhwëtalehñëni soje ntënk wëni.

Soje icël lënk w ryënk wëryënk w

⁷ Mëleka ryënk wëryënk w ÿa cëlëko lënk w lëŵu ÿa: wënka wagurye gë hwëdëh, hnaŵëlëk gë sat, ndehëtik duniÿa hna. Cape ndampo hnë vatar duniÿa hna ñagëko, do tēh ndampo hnë vatar vante ye duniÿa hna fëna ñagëko do fop idël ña ñagëko.

Soje icël lënk w higëna

⁸ Mëleka higëna ÿa cëlëko lënk w lëŵu ÿa: ile wëntëlëk g'ikuñ icankaf nte ÿagëd loñik wov hna. Cape ndampo hnë vacape vatar wov hna mbacako wasat, ⁹ sah ryampo hnë wasah warar le-wo-le yënëd wov hna mbëvehniko. Do hnë fop wakulu wavë duniÿa wï, sah ryampo hnë warar hna mbëvehniko.

Soje icël lënk w rarëna

¹⁰ Mëleka rarëna ÿa cëlëko lënkw ÿa: më njojëk g'ambin ikol cankaf nte ÿagëdëho had hwëdëh hucankaf. Sah ryampo hnë wasah warar wasën wasankaf hna fop do hnë wahayalin hna fop njojëko kol ñja. ¹¹ Ikol tac, Wunkah maciko. Wënka wante njohahnëko ña mbacako wunkah do vëyaßah cëmëniho kabi wënka watac ceniho.

Soje icël lënkw nahëna

¹² Mëleka hnahëna ÿa cëlëko lënkw ÿa: cape ndampo hnë vacape vatar lav hna ndafiko gë cape ndampo hnë vatar lepera hna do gë kol ndampo hnë wamol warar hna, soje antë nkoryary idanc dëwu ña. Koyëna, fac ÿa nkoryeryina idanc dëwu ña do umëd ña fëna.

¹³ Awa tac më hnuhuha do wëryëbuha jaro nte wayëdëho yañ do ryekadëho dus: Kata! Kata! Kata fëladëhëhni vële lëdëk nkal vi soje wamëleka watar wañëntaŵ wante fëhwëtaf cëlëni walënkw walëw hni wã!

9

Soje icël lënkw vëryëna

¹ Mëleka vëryëna ÿa cëlëko lënkw ÿa: më hnuhu ikol ga njojëko nkal li mati g'ambin. Ikol ña njëdayik sëdëta hatëh hatëwah. ² Ikol ña më pidëtëk rënka vë hnam ÿa do hwëcic cahnëlehni had hwëcic nkula cankaf. Rac huyëndanëk ulav wã g'ambin ña fop. ³ Do hnë hwëcic hutac cahnëdëniho vampul campëndëni nkal li. Njëdayiniho imëk ile wëntëlëk g'imëk wafawëry wã. ⁴ Mbañëhniho antë përekanëni idël mbë nkal ñi, ma vatëh, ma vatëh rëhël vi. Tëfëkëhni tonihëhni vahnë vële wok vëliyina yavëta Wën fo hnë wayëka walëw hni hna. ⁵ Vëwawëryanilohna ndawënihëhni, bare korotehnhëhni hnë wadepera imbëd. Horot le ntidënihëhniwo ÿa mëntëlëko had gante korotehned ito fawëry ka. ⁶ Hnë wafac warac vahnë va njëkëlehnëdëni icëm ña bare vëhnuðina. Përdëhëhni cëmëni, bare icëm ña ñaŵëtafëhëhni.

⁷ Vampul va gë wafahnac wale fëhwëtak uŵët mëntëlëniho. Inë le ye had apënkŵ sanu ahnaŵ yehëhniwo vankaf hna, do wayëka walëw hni wã had wëva vahnë nkehëhniwo. ⁸ Imul dëw hni ña had iba vësëval nkehëhniwo, do wabëñ wadëw hni ña had wëßa wabësëhn nkehëhniwo. ⁹ Wasakahn walëw hni wã had wajand waryëhwëra ntiyani nkehëhniwo, do wëñaŵ vampaŵ vantëw hni va had wëñaŵ saret hwëhn wafahnac wayabah wale yaryëd gë uŵët nkeho. ¹⁰ Wasavët wã had wafawëry nkehëhniwo g'ile tohahnëdëni. Hnë wasavët walëw hni hna nkeho fanka falëw hni fale koroteyehnahndënihëhniwo vahnë hnë wadepera mbëd hna. ¹¹ Ahnaŵ alëw hni ÿa, mëleka hatëh hatëwah yeho. Uŵac lëwu gë Wa-ebëre ña Abadon yeho, do gë wagërek ña, Apoliyo, umë fëhnëtanëk Avëvehn.

¹² Kata ryënkŵeryënkŵ ÿa ndëcëk. Wëli, wakata waki vokëd tëki.

Soje icël lënkw hwëhn mbëd gë ryaw

¹³ Mëleka hwëhn mbëd gë ryaw ÿa cëlëko lënkw ÿa: më wëryëbu kopa le wätiko hnë wamiry wahnah wavë tabali sanu hn'ile cënade sadëha hna, ile yeho haryënkŵ Wënu ña. ¹⁴ Ntehnëdëhaŵo mëleka hwëhn mbëd gë ryaw le wënkëko lënkw ÿa: «Pëtëryihni wamëleka wanah wante ÿabik vambëj sën sankaf le wãcëde Efërat.» ¹⁵ Awa wamëleka wanah wante fëhwëtak soje wati ÿa, gë fac ÿa, gë lepera ÿa do gë bëhn ÿa, pëtiniho soje ndawëniha aryampo hnë vërar hna. ¹⁶ Nkwëryëbu ga ntehnëde, wasofade wahwëhn wafahnac wã, wawuli wuli wakeme waki nkeniho (200,000,000). ¹⁷ Awa nubuhëhniwo wafahnac wã gë vële hayëkëhniwo va: cudaniho wayand waryëhwëra wavëntah had hwëdëh, bulu do yalëwaye. Vankaf wafahnac wã had vankaf wabësëhn nkeho. Hwëdëh nkusëdëniho gë hwëcic do gë vëd le fëdëd. ¹⁸ Aryampo hnë vahnë vërar hna mbëvëko gë hwëdëh, gë hwëcic do gë ivëd le fëdëd. ¹⁹ Fanka wafahnac wã hnë wawës walëw hni hna nkeho do gë wasavët

walëw hni hna; wasavët walëw hni wã gë walën mëntëlëni, kwëhna vankaf do gë rac mbërehnahnëdëni.

²⁰ Vahnë vële woko vëvëvëna va, vëravëlohna icëmb wayine ña gë vile përeni gë wëbák wadëw hni: wamën wamër sanu, gë koryi, gë waryëhwëra, gë wëraka, do gë wadëhwa; wamën wale wok kodina nu ma nkwëry ma njas. ²¹ Fëna vëravëlohna idaw vahnë, gë kavëla ntëw hni ña, gë ndakëntal meh ntëw hni ña do gë ule lëw hni wã.

10

Mëleka ÿa gë fëkayëte fapëyik fa

¹ Më hnuhuha mëleka hawary hwëhn fanka sëlidëho g'ambin. Anar fëryëkawo do car ulaw yehawo yan nkaf ntëwu hna; yëka lëwu ÿa had ulav nkehawo, do wapary wadëwu ña had sahnunt hwëdëh nkehawo. ² Fëkayëte fante fidëtik mënkweko. Tindëko fary rëhw lëwu ÿa wov hna do rahahn ÿa nkal hna, ³ tac ndeka gë fanka, had vësëhn ÿërelak. Ga ndekak, waparar mbëd gë waki ÿëmëko. ⁴ Ga nëmëk waparar mbëd gë wahi wã, ñadëfuho heru, bare kopa wëryëbuho g'ambin ga ntehnëdëho: «Antë aher ile nëmëk waparar mbëd gë wahi wï, tavëry cowa.»

⁵ Tac mëleka le hnuhuho ga tindëko fary rëhw lëwu wov hna do rahahn ÿa nkal hna, më njelëk vák rëhw lëwu ÿa g'ambin, ⁶ më ntëkëk g'uwac ale ye kwëlëkwël ÿa, ale lik ambin gë ile ye hnam ÿa fop, gë nkal inja gë le ye hnam ÿa fop, gë wov ÿa gë le ye hnam ÿa fop ntehn: «Ñoñ bokëdëna napi: ⁷ hale ntënkwek mëleka hwëhn mbëd gë waki ÿa lënkwe lëwu ÿa, awa Wënu ña padënëd viyë visiyamah, gante pëyakëhniwo ka vëyohal vëlëwu wakila ña.»

⁸ Do kopa le wëryëbuho ga nësëhni dëho g'ambin ÿa mboko nësëhne kat: «Yiry ahnuf kayëte nte fidëtik hnë vák mëleka le rindëk fary ryampo hnë wov do yëntaw ÿa nkal hna.»

⁹ Gë vëhni mëleka njidëfuho rëyëwa njëdawo fëkayëte fa. Më ntehnëko: «Tebary do tokëry. Nkunkëd d'onk hu hna bare wës hu hna ntëmëd had wadëj.» ¹⁰ Më rebabu fëkayëte fa hnë vák mëleka hna do rokëbu. Wës mën hna ntëmëko had wadëj, bare ga kohnëbu nkunkëko d'onk mën hna. ¹¹ Tac më lehnibu: «Afo avok afëyahn ile pëhnanëhnikëhni Wënu ña wabulunda wayabah, gë wayal wayabah, gë vanësa vajabah do gë vëhna wëyabah.»

11

Wasede wahi wã

¹ Tac ahnë më njëdako uriry le ÿanande, do nteho: «Yiry ayan Cery Wën Cankaf ñi gë hn'ile cënadë sadëha hna do dëkwëryihni vële sëmbëdëha Wënu ña hnam. ² Bare selele vë pë Cery ÿa, tavëry, antë ayan, kabi vële wok vëyëtëlahna Wën va ma wëryanëdëni nkëñëni nkol naw cëvah ña hnë wadëpera wafëhw wahnah gë wahi (42). ³ Ma wëryanëdëfuhëhni wasede wahi mën wã, vële sudak viyi icëm va, imëk pëyahnëdëni wanës Wënu ña hnë wa yi wafac wuli gë wakeme waki gë wafëhw mbëd gë rya w (1,260).» ⁴ Wa yi wasede wahi ye vatëh oliv vaki va do gë wayul walampu wahi wale ye haryënkwe Ahwëhn nkal ña. ⁵ Ge ahnë ñad nti hni uwëh, hwëdëh sahnëd wawës walëw hni hna do mbëvehnëdëhëhni vële yëwëkëhni va. Ha, ale ÿad nti hni wëh wã tëfëka ndawï koyëna. ⁶ Wa yi wasede wahi kwëhnani imëk soje pidëni ambin, mema yëhnahnëni antë mbok tëv hnë wati le pëyahnëdëni wanës Wën hna fop. Kwëhnani fëna imëk soje nkwëcëtëni wënka ña nke wasat do cëlëndi nkal li sifa uwëh fop, nte-wo-nte ñadëni ña.

⁷ Ge puhnani wafac ucedëya ntëw hni ña, intaw yapah ña ndanid hnë hatëh hatëwah hna mëtaryëdëhëhni, mëkëdëhëhni do ndawëdëhëhni. ⁸ Do wayas walëw

hni wã hnë yëwã bulunda nkol cankaf hna nkođ, nkol cankaf nte ye had Sodom gë Esipët*, hn'ile pakiko Ahwëhn hni hna dënk nke. ⁹ Vahnë hnë wabulunda hna fop, wahnënk hna fop gë vanësa hna fop do gë wayal hna fop nijjedëni njëkëndëni wayas walëw hni wã hnë wafac warar gë fagant fac, do vēwawëlohna mbañini. ¹⁰ Vëvë duniya vi nējēdēhēhni soje icēm wakila waki watac kabi korotehnēnihēhni dūs vēle lēdēk nkal vi. Awa natēdēhēhni do nkwēcētēlēdēni wabuña.

¹¹ Ga ndēcək wafac warar gë fagant fac ya, iyën uwám le watik Wën nijj tēnkēhni wakila waki ña, matēlehnēni. Awa vēle yēkēdēhēhniwo va mē ntakēkēhni dūs.

¹² Tac wakila waki ña mē nkwēryēni kopa sankaf le watik g'ambin, ga ntehnēdēhēhni: «Kayin ani!» Kayēlehnēni g'ambin, hn'añar, tase vēle yēwēkēhni va. ¹³ Hnë wati rac dënk, ñënkalehn nkal ña gë fanka, cape ndampo hnë ipēhw nañ hna njolehn. Vahnë wawuli mbēd gë vēhi cēmēniho hnë iñënka nkal tac. Vēle woko va ntakēkēhniwo do ntēnēndēnihawo Wën hunte ye g'ambin ña.

¹⁴ Kata higēna ya ndēcək. Wëlin kata rarēna ya biyēdīna tēkid.

Soje lēnkw hwēhn mbēd gë wahi

¹⁵ Mēleka hwēhn mbēd gë wahi ya mē ntēnkwēk lēnkw ya: wakopa wacankaf ntehnēdēho ambin hna:

«Inañ mbē duniya ñi nke gaki hnë wēbák Ahwēhn fu ya gë Arēhnayik alēwu ya.

Nañēd kwēlēkwēl!»

¹⁶ Vicēr wafēhw wahi gë vēhnañ, vēle lañako hnë watinki ahnañ hna haryēnkw Wën hna, ndēkwēhnēniho wayēka wã nkal hna do cēmbēdēnihawo Wënu ña nēsātēndēni:

¹⁷ «Camehnēderu, Ahwēhn Wën Hwēhn Fanka Fop,
ale ye do ale yeho,

kabi fanka fasankaf hu fa rufahnēru
ahahnēndahn inañ hu ña.

¹⁸ Wayal wã ntavēkēhni,

bare tame ntavah ntēw hu ña rufēhnañ.

Wati le hitiñahnēdūhēhni vēsēm va tēkēk

gë le vuñahnēdūhēhni vēyohal hu va, wakila ña,

gë vēfacah va do gë fop vēle lēnēndē wac hu wã,

vēroy gë vēhnañah

do gë le vēvehnēdūhēhni vēle vēvehnēd nkal va.»

¹⁹ Do Cery Wën Cankaf g'ambin ña piđētalehn, hnulehnu kwēni akwētēla ña. Awa nkelehn wabilēbil, wakopa, waparar, iñënka nkal do gë rēv wagurye wayabah.

12

Soje wēdahēse mbēd gë wahi

Soje Asēval a gë fato fa

¹ Ga ndēcək watac, dahēse fēmpēhnahnañ sankaf sahnēk ambin hna: asēval yeho ale sudako ulav, ulepera wã wapary hna nkehawo do pēnkwako apēnkw ahnañ hwēhn wamol pēhw gë vēhi. ² Ndonkēko do ndekadēho ulav donk hnag wã.

³ Dahēse hañary mbok cahnēlehn ambin hna: fato vēntah sankaf yeho le hwēhnako vankaf mbēd gë vaki gë wamiry ipēhw do gë apēnkw ahnañ hnë nkaf-wonkaf. ⁴ Savēt lēwu ya pahēcēko sah ryampo hnë wasah warar wamol wavē g'ambin hna ntoñi nkal li. Fato fa mē kahnēk haryēnkw asēval ale yađ nag ya, soje kohna fatah fa ge rēk nagi. ⁵ Asēval a mē nagēka facan, fante hnañēndēhēhni do heryēd wayal wī fop gë ryoko ryēhwēra. Fatah fa njoyiko tañ dārēl Wën hna do gë dārēl

* **11:8** 11.8 Sodom gë Esipët: Wënu ña hitiñēk vani vacape vaki ntēbi wayēntañ wã. (Wapēgwala 19.24-25; Icahn 14.23-28)

tinki unaw̃ ntëwu hna. ⁶ Awa asëval a nkaryëlehn gë wula, yëw̃a le pëhwëtëhnekaw̃o Wënu hna, soje pabahna hnam hnë wafac wuli gë wakeme waki gë wafëhw mbëf gë ryaw̃ (1,260).

⁷ Tac nkelehn uwët ambin hna: Misel gë wamëleka wadëwu ña mëtaryënihaw̃o fato fa. Fato fa umë fëna mëtaryëdëhëhniw̃o gë wamëleka wadëwu ña, ⁸ bare fato fa wëkiko, do umë gë wamëleka wadëwu ña ntayiniho ambin hna. ⁹ Fato fa ntonjiko gë pë; umë ye lën sër ỹa, le wacik Ayew̃ vahnë ma Sintani, ale rokad̃ duniỹa fop. Ntonjiko nkal hna, do gë wamëleka wadëwu ña per.

¹⁰ Tac më wëryëbu kopa sankaf mbin hna, më lehnëdëho:

«Tame ipeh ña do fanka fa

do Inaw̃ Wënu fu ña

do gë ucankaf Arëhnayik alëwu ỹa tëkik!

Fato fa, ale hnësëdëho wameh vëyënta fu va

haryënk̃w Wën fu

g'anent gë g'umëd̃, ntonjiko ntayiko ambin.

¹¹ Do vëyënta fu va mëkëniha

gë sat Fape fa

do gë wanës Wën wante cedeyahnëdëhni ña;

vëwëyëryalohna njëdahnëni uwám walëw̃ hni w̃a, këbënanihho soje cëmëni.

¹² Soje umë ye natëryĩyi, ambin,

do gë w̃uhnë vële lëdëk hnam va!

Kata yehu w̃uhnë, nkal gë wov,

kabi Sintani cëlëryik d̃arël hun.

Antavëka d̃us

kabi njëtëk wati le nkoryaryëk ỹa yabëna.»

¹³ Fato fa, ga kamahnëk ntonjiko g'inkal, më tëfëlendëha asëval ale hnagëkawo facan fa. ¹⁴ Bare asëval a më njëdayik vampaw̃ jaro canka va soje matahn nji gë wula yëw̃a le pëhwëtanëhnik hna, hn'ile pabëdëhna wabëhn watar gë fagant bëhn, ñawët lën* rac. ¹⁵ Awa lën ỹa më nkurëk wënka wante ye had garyëla hamëhni asëval a, soje wënka ña njohna. ¹⁶ Bare nkal ña ndemakawo asëval a; pidëtako do kohn sën le nkurëko fato fa. ¹⁷ Fato fa ntavëkawo d̃us g'asëval a, do më njik mëtaryëhni vutah vuñëntaw̃ vumba asëval va, vële w̃awëhnëd̃ vakwëda Wën do sedeyahnëdëha Yesu va. ¹⁸ Tac më kahnëk tëfary wov hna.

13

Ntaw̃ yapah ndampo nte sahnik wov hna

¹ Awa nubuha ntaw̃ yapah ndampo ga cahnid̃ wov hna. Kwëhnako wamiry pëhw gë vankaf mbëf gë vaki. Hnë w̃iry-wo, apënk̃w ahnaw̃ pënk̃wako do hn'ankaf-wo nkeho uwac le yewëdëha Wënu ña. ² Intaw̃ nte hnuhuho ña gë gërëm mëntëlëniho, wakwër wadëwu ña njëwëko do kwëhnako wakarehn wayaryah, do wës ỹa had va vësëhn. Fato fa më njëd̃aka fanka falëwu fa, tinki ihnaw̃ dëwu ña do g'ucankaf camah. ³ Ankaf ndampo ntaw̃ ntiyako cërëk had cëm, bare tame sër lëwu ỹa njërëk. Awa duniỹa ỹi fop pëmpëhnahnëkawo gë watac do tëfëlehnëniha intaw̃ ña. ⁴ Vahnë va fato fa cëmbëdëniho kabi intaw̃ ña njëd̃ako ucankaf ña do intaw̃ ña cëmbëdëniho ntehnëndëni: «Mo këñëlahnëni g'intaw̃ ñi do mo hod̃ mëtarya?»

⁵ Intaw̃ ña mawëryaniko soje kol naÿënañd do nësënd wante yewëdëha Wënu ña. Njëdayiko imëk ntind canka ntëwu ña soje wadepera wafëhw wahnah gë waki (42). ⁶ Nësëdëho wameh njewënda Wënu ña: uwac Wënu ña njewëdëho gë

* **12:14** 12.14 Lën wacik fëna fato ma Sintani.

ÿëw̃a le ntëfahnëk ÿa do gë fop vële lëdëk ambin va. ⁷ Njëdayiko ucankaf soje kol mëtaryëhni vëfacah va do mëkëhni. Njëdayiko ucankaf ña hnë wahnënk fop gë wabulunda hna fop gë vanësa hna fop do gë wayal hna fop. ⁸ Fop vële lëdëko nkal vi, vële woyiko kerina wamac wadëw̃ hni wapëgwa ðuniÿa hna hnë kayëte uwám Fape fante hácik fa, cëmbëdëniha ntaw̃ ña.

⁹ Ge ahnë kwëhnak vanëf, nkwëry!

¹⁰ Ge ahnë tēfëka nke aramp,
aramp yed;

ge ahnë tēfëka ndaw̃i gë sëlame,
gë sëlame ndaw̃ëde.

Wati ÿa ye le tēfahnëkëhni kwëhnani vëfacah va iduñëna ña do ikwëtahn ña.

Ntaw̃ nte sahnik nkal hna

¹¹ Tac më vokëbu hnuw̃a intaw̃ yapah kaw̃ary ga cahnid nkal hna. Wamiry waki kwëhnako had fape, bare had fato nësëdëho. ¹² Kwëhnako fop ucankaf ntaw̃ nte sahniko wov hna do ucankaf tac ndokuñahnëdëho tase ntëwu. Intaw̃ bë nkal ña porosiñehnëdëho nkal ña gë vële lëdahnëk va njëfandëniha intaw̃ bë wov ña nte yërëniko usër le ryaw̃ëd. ¹³ Intaw̃ bë nkal ña ntiko viÿë vifëmpëhnahnah ðus afo cëlëndi hwëdëh g'ambin, tase vahnë fop. ¹⁴ Gë vifëmpëhnahnah vile maw̃ëryahniko nti tase intaw̃ bë wov ña tokakëhniw̃o vële lëdëk nkal va. Më ntehnëkëhni vële lëdëko nkal va mbëryëni ile wëntëlëk g'intaw̃ bë wov nte sërëhniko do vokajëk uwám hna. ¹⁵ Njëdayiko fëna imëk njënëndahn ile liyiko mëntëlëni g'intaw̃ bë wov ña gante kolahnëd nësënd do ndaw̃ëhnëndëhni fop vële wok vëyëfadilahna va. ¹⁶ Ntiko fëna hafo vahnë va fop, vutoy gë vëhnaÿah, vëvetak gë vëhaÿëhnah, vële ye afaya gë vëramp, maw̃ëni ntiyini yavëta vák rëhw hna ma yëka hna. ¹⁷ Do ahnë antë kol ntaw̃ ma nkwaf iñë ge kwëhnana yavëta ÿa, umë ye uw̃ac intaw̃ bë wov ña ma idëkw nte rëfëlëk gë uw̃ac rac w̃a.

¹⁸ Wati ikwëhna uyët w̃a ye. Arabi ale hwëhnak hakili ÿa nkwëry ile pëhnëtanëd viñi vidëkw intaw̃ vi, kabi idëkw tac soje vahnë va ye, do idëkw tac ye wakeme imbëd gë ryaw̃ gë wafëhw imbëd gë ryaw̃ gë imbëd gë ryaw̃ (666).

14

Fape fa gë vële ntaw̃ëtëk va

¹ Tac nubuha hnë Ikuñ Siÿo* hna Fape fa ga kahnëni gë vahnë wawuli keme gë wafëhw wahnah gë vënah (144,000), vële heriko w̃ac lëwu gë w̃ac Rëmu hnë wayëka hna. ² Do më wëryëbu kopa le w̃atik g'ambin ÿaw̃ëdëho had wavonkëlo wënka wov, had farat sankaf. Kopa le wëryëdëfuhö ÿa mëntëlëniho fëna g'itëmp nte rëmpëde. ³ Vahnë vëracc hnëw̃ hasëk njëw̃ëdëniho haryënkwi tinki ahnaw̃ hna gë haryënkwi wulaw̃ wahnah hna do gë vicër hna. Ahnë kodilohna ñëña hnëw̃ rac ge gena vahnë wawuli keme gë wafëhw wahnah gë vënah (144,000), vëhni vële law̃ëtiko nkal va. ⁴ Vële wok vëronkënanana gë vësëval va ye, vëyëtëna vësëval. Fape fa tēfëlehnëdëni fop le njid hna. Ntaw̃ëtini hnë vahnë hna soje nkeni vëryënkwi vëryënkwi vële sënayik had sadëha Wënu ña gë Fape fa. ⁵ Kobëri vëwërëna; vëhwëhnana ile niraðeni.

Ipëyahni kiti

⁶ Tac më hnuhua mëleka haw̃ary nkwayëdëho yañ. Gë Wanës Wakasëk wante wok ðëcëdina, wante rëfëkawo pëyahni vële lëdëk nkal va, njijëk: vahnë hnë wayal hna fop gë wahnënk hna fop gë vanësa hna fop do gë wabulunda hna fop. ⁷ Gë kopa

* **14:1** 14.1 Siÿo fakun ye Yerusalem hna hn'ile nke Cery Wën Cankaf hna.

sankaf ntehnëk: «Dënënyina Wënu ña do cëmbëryina, kabi wati kitiñ dëwu ña tëkik. Cëmbëryina ale lik ambin gë inkal ñi, gë wov yi do gë wahayalin ñi.»

⁸ Tac, mëleka higëna më tëfika do ntehn: «Njok! Babilon Samah ya njok! Umë ye ale yëdakëhni wayal wi fop cen uñen nte liyehnëdëhëhniwo kwëlëkwël le ñëwëk Wënu ña!»

⁹ Mëleka rarëna më tëfikëhni wayëntaŵ wã do gë kopa sankaf ntehnëk: «Ge ahnë sëmbëdëha intaŵ ña gë ile liyik mëntëlëni g'umë ya, ge nuŵak yavëta ya yëka hna ma vák hna, ¹⁰ ced umë fëna uñen antavah Wënu ña, unte hotayik hara cutina gë wënka hnë nkëlëwa tëmpah ntavah ntëwu hna. Sifa vahnë vërac korotëdëni d'us hwëdëh hna do gë hn'ivëd le fëdëd hna haryënk wamëleka wapacah hna do gë Fape hna. ¹¹ Hwëcic hwëdëh hunte horoteyehnëdëhëhni vële sëmbëdëha intaŵ gë ile liyik mëntëlëni ya, vële hwëhnak yavëta uŵac lëwu va, cëhnëd kwëlëkwël do vëhwëhnadina iyinëga g'anent g'umëd.» ¹² Wati ya ye le tëfahnëkëhni kwëhnani vëfacah va iduñëna ña, mawëhnëni vakwëda vantëwu va do nko kahnëndani hnë Yesu.

¹³ Tac më wëryëbu kopa ga ntehnidëho g'ambin: «Kerëry aki: Mbetani vële ye g'Ahwëhn a hafo cëm hna!»

Iyir Ipacah ña ntehnëk, «Ha, njinëgadëni wadoku wadëw hni ña, kabi ile ntini ya tëfëlehnëdëhëhni.»

Soje ikitiña tëkwa

¹⁴ Ante njëkëdëfuho ña, nuhuho añar jah, do hnë ñar tac ale wëntëlëk g'ahnë lañako. Apënk w sanu ahnaŵ pënk wako do mënk w ikáca ñakah. ¹⁵ Tac mëleka haŵary më cahnik Cery Wën Cankaf hna do ndekahna ale yeho hn'añar hna: «Dokunahnyë ikáca hu ñi ahácahn, kabi uhác vë nkal wã mbëntëk.» ¹⁶ Awa, ale yeho hn'añar ya më nkwësirëk káca ña nkal hna, do uhác vë nkal wã fop káciko.

¹⁷ Tac mëleka haŵary më cahnegik hnë cery Wën cankaf mbë g'ambin hna; umë fëna ikáca ñakah mënk wëko.

¹⁸ Tac mëleka haŵary kat, le hwëhnako imëk hnë hwëdëh ña, më cahnegik hn'ile cënade sadëha hna do ndekahna ale wënkëko ikáca ñakah ña: «Nufëry ikáca hu ñi alëpëtahn wadëwël atëh resen nkal ñi, kabi mbëntëk.» ¹⁹ Mëleka ya më nkwësirëk ikáca dëwu ña nkal li. Më mbarëpëk waresen wavë nkal wi, do ntoñ ile mbarëpëko ya hnë tank camah ntavah Wën hna le ñwëyëhnëde.

²⁰ Më ñwëyëhnik wadëwël ña hnë tank camah le ye hamëhni nkol hna; wasat më cahnek hnë tank camah hna ñi had uŵac hafo tëk wawës wafahnac hna do campëko hnë wakilometër wakeme watar (300).

15

Soje vahnë vële nkok mëkëna ntaŵ ña

¹ Ga ndëcëk rac, më vokëbu hnuwu ambin hna dahëse haŵary samah do vënak: wamëleka mbëd gë waki wënkëk wëkata wacankaf mbëd gë waki. Wañi ye watëkwa ña kabi gë vëhni padënëd ntavah Wënu ña. ² Më hnuwu ile ye had wov lancah ile hnaŵëlëk gë hwëdëh, do vële wok vësëmbëlahna ntaŵ ña g'ile fëriko mëntëlëni ya, gë vële wëyëk yavëta lëwu ya, d'arël hnë wov lancah rac kahnëniho. Warëmp wale njëdakëhniwo Wënu ña mënk wëniho. ³ Njëwëdëniho hnëw Fape fa gë Moyis, ayohal Wënu ña:

«Ahwëhn Wën Hwëhn Fanka Fop,
Vantiyehn hu va camëk do mbënak!
Ahnaŵ wayal,
Vankaŵ hu va catëk do toña ye!

⁴ Mo wok dënëñëdilihna, Ahwëhn?
 Mo wok cëmbëdina uŵac hu ŵa?
 Wëjë fo ye afacah.
 Fop wayal wï njijëdëni do cëmbëdëhnihi,
 kaſi nuni kitija hu ña.»

⁵ Tac nubu ambin Acery Wën Cankaf, rac ye usank[☆] ule ryënkwëtehnëdëho kwëtëla ña, ga pidëtak, ⁶ do wamëleka mbëd gë waki ña wante wënkëko wakata mbëd gë waki cahnahnëni hnam. Vacuŵ vacankaf vapacah vanjerah vante fëtëd vante rëkëdëhëhniŵo hafo wapary hna cudaniho do ñëbani waryil sanu wayankah wasakahn walëŵ hni hna. ⁷ Ryampo hnë wëlaŵ wahnah hna njëdäkëhniwo wamëleka mbëd gë waki ñi ñërya sanu nte rëmpëhnik untawah Wën ale wok kantëm. ⁸ Idanc Wënu ña do gë fanka falëŵu fa pëbëñëko Cery ñi gë hwëcic. Ahnë kodilohna tënk hnam hafo pad wakata mbëd gë waki mba wamëleka mbëd gë waki ñi.

16

Soje wakata mbëd gë waki ña

¹ Ga ndëcëk watac, nkwëryëbu kopa sankaf hnë Cery Wën, le lehnëdëhëhniwo wamëleka mbëd gë waki ñi: «Yiryin do campehnëryin fop nkal li vañërya mbëd gë waki ntawah mba Wën.»

Kata ryënkwëryënk

² Aryënkwëryënk a njik campehn ñërya ntëŵu ña nkal hna: wahajën waŵeh do walawah ryafëkëhniwo vahnë vële hwëhnako dahëse ntaŵ yapah do sëmbëdëho ile liyiko mëntëlëni g'umë ÿa.

Kata higëna

³ Ahigëna ÿa campehnëk ñërya ntëŵu ña wov hna: wëñka ña mbacalehn had sat asëm, do fop vile yehëhna wov hna hwëhñak sël uwám ŵa cëmëni.

Kata rarëna

⁴ Ararëna ÿa campehnëk ñërya ntëŵu ña hnë garyëla hna do wahayalin hna: wëñka mbacalehn sat. ⁵ Do nkwëryëbuha mëleka le hwëhnako imëk hnë wëñka ga ntehnëd:

«Catëru, wëjë ale ye do yeho,

kaſi wakiti wante liru ña acatëk;

⁶ Vahnë va campehnëni sat vëfacah do wakila,

sat ye fëna ile yëdaruhehni ceni.

Rac sanëkëhni!»

⁷ Do nkwëryëbu kopa le ŵatik hn'ile cënade sadëha hna ga ntëkwad:

«Ha, Ahwëhn Wën Hwëhn Fanka Fop, wakiti wadëŵ hu ña pëbëka toña do usatah.»

Kata hñahëna

⁸ Ahnahëna ÿa campehnëk ñërya ntëŵu ña lav hna, do maŵëryanik pëdëni vahnë va gë hwëdëh lëŵu ŵa. ⁹ Vahnë va pëdëlehni gë uyakah samah; njewëdëni uŵac Wënu ña ale hwëhñak uŵëka hnë wañi wakata, bare vëŵëcëtana vankeya vantëŵ hni soje cëmbahnëniha.

Kata vëryëna

¹⁰ Avëryëna ÿa campehnëk ñërya ntëŵu ña hn'itinki naŵ ntaŵ yapah hna: inaw ntëŵu ña pëbëlehna umëhwëry. Vahnë va njeradëniho ryëŵ ÿa kaſi korotëdëniho ðus; ¹¹ njewëdëniha Wën mbë ambin ña soje wahorot walëŵ hni wï do soje vanag vantëŵ hni vi, bare vëŵëcëtana vankeya vantëŵ hni vi.

[☆] 15:5 15:5: Vantiyehn 7.44

Kata hwëhn mbëd g'iryaw

¹² Ahwëhn mbëd gë aryaw a campehnëk ñërya ntëwu ña hnë sën sankaf le wacik Efërat: wënka ña më nkuhënik pëhwëtani nkaw vëhna wële wätid ipëhna lav.

¹³ Tac, hnë wës fato, hnë wës nta w yapah do hnë wës kila wamër, nubu ga canëd wahakili warar waweh had wafor wasanjink. ¹⁴ Vëyin ye wahakili Sintani, wale lid wafëmpëhnahnah. Njidëni cap vëhna wëwë nkal fop, ndanko mbarëpëlahnëni soje wët fac sankaf Wën Hwëhn Fanka Fop.

¹⁵ Ahwëhn a ntehnëk: «Wëlin nkeryibu had ale. Mbetak ale heryëk do worryerik viyi vilëwu va, g'antë nji wëtata fo soje antë tav nuyi usëfëhnah lëwu wã.»

¹⁶ Wahakili Sintani wã mbarëpënihëhni vëhna wë va hn'ile macik gë Wa-ebëre ña Arëmagedon.

Kata hwëhn mbëd gë wahi

¹⁷ Ahwëhn mbëd gë vëhi ña campehnëk ñërya ntëwu ña sël hna do cahnëk hnë Cery Wën hna kopa sankaf le wätik tinki ahna w hna ntehn: «Antiyak!» ¹⁸ Tac pëgwëlehn tañ mbiliñëtënd, wakopa, wakopa waparar, do nkal ña ñënkalehn d'us g'ante nkok diyahna kobëri ga nkehahnëk ahnë nkal li. ¹⁹ Nkol cankaf ña capëko warar do vankol wayal wã fop mbëvëko. Wënu ña ndënkwëtajëko nkol cankaf nte wacëde Babilon njëdahna ñërya ñen ntavah cankaf ntëwu. ²⁰ Fop watinti ña nambiko do wahuñ wã njoko. ²¹ Wagurye wante rëkëhnëd wakilo wafëhw wahnah g'imbëd (45) g'ambin njohahnidëhëhni wë vahnë va do vahnë va njewëdënihawo Wënu ña soje kata wagurye kabi iyi kata nkeho ulakëmak.

17*Intaw yapah g'ale wafad*

¹ Tac, aryampo hnë wamëleka mbëd gë waki hna wante wënkëk vañërya mbëd gë vaki va njijëk ntehn: «Yij, tufëdëmi kitiña asëval ale yëtahnik igwafa cankaf, umë ye Babilon, ale lañak tëfary wasën hna. ² Vëhna wëwë nkal va g'umë nkwafadëni do vële ye nkal va ndëwëni uñen nte nkwafandëni.»

³ Tac Iyir Ipacah njihahniko do mëleka ña njoko hnë wula hna. Hnam nubuha asëval kayëka nta w bëntëvëntak nte herik fop mbahn ntëwu hna wac wayew Wënu do hwëhna vankaf mbëd gë waki do wamiry pëhw. ⁴ Asëval a cudak viyi vële ye had bulu gë vëntëvënt, kayëtak sanu, wëraka wafërën do wanjere. Mënkwek vák hna ñërya sanu, nte fëbëka wëh do ronk nkwafa ntëwu. ⁵ Yëka lëwu hna keriko wac ile hwëhna ufëhnëtah sowik:

«Babilon Cankaf,
hnëm vële wafad
do vankeya vakayah
vante ye nkal vi.»

⁶ Do nubuha asëval a ndëwëk sat wëfacah, rac ye sat wasede vële sëmëk soje Yesu. Ga nubuha apëmpëhnahnëkowo.

⁷ Tac mëleka ña ntehnëko: «Soje ye pëmpëhnahnëki? Apëyadëmi ile pëhnëtahnik asëval a do nta w nte ryibëka ñi nte hwëhna vankaf mbëd gë vaki do wamiry pëhw. ⁸ Nta w tac nte nuru ñi nkeho, bare gona. Cahnid hatëh hatëwah hna do njid gante mbëvëd. Do vëwë nkal va, vële wok vëherihna wac kobëri wapëgwala duniya hna, hnë kayëte uwám, vahnë vërac pëmpëhnahnëdëhëhni ge nuniha intaw ña, umë ale yeho, wok gona, do vokajëd.

⁹ «Wati ña ye le rëfëka kwëhnahnin wasery gë hakili facah nkwëryahnin waji: vankaf mbëd gë vaki vi ye wahuñ mbëd gë wahi le ndahëk asëval hna. Vërac ye fëna vëhna wë mbëd gë vëhi. ¹⁰ Imbëd fagant lëw hni njoni, ahwëhn mbëd g'aryaw

ÿa nkok naŵ, ahwëhn mbëd gë vëhi ÿa wok tëkina ten, bare ante tëkid ña biÿëdina.
¹¹ Ntaŵ ante yeho ñi do wok gona, nke umë dënk ahnaŵ ahwëhn mbëd gë vërar.
 Umë ye fëna aryampo hnë mbëd gë vëhi hna do njid gante mbëvëd ka.

¹² «Wamiry pëhw wante hnuru ñi ye vëhnaŵ pëhw vële wok vëhnaŵëna ten, bare wati ryampo, vëhni gë ntaŵ ña nuÿadëni uŵëka ahnaŵ. ¹³ Vëhni fop nkwëryëla ndampo fo kwëhnani: njëdaniha ntaŵ ña fanka do wëka lëŵ hni. ¹⁴ Vëhni wëtarëdëha Fape fa, do Fape fa mëkëdëhëhni, kabi umë ye Ahwëhn vëhwëhn, do Ahnaŵ vëhnaŵ, do g'umë vële wacik va, vërhënyayik va, vële hahnëndak va, mëkëdënihëhni.»

¹⁵ Tac mëleka ÿa mbok nteho: «Wasën wale hnuru wï, wale ntañahnëk asëval ale wafad ÿi, vëhni ye wabulunda, wakore wayabah, wayal do vanësa va. ¹⁶ Wamiry pëhw wante hnuru ñi do ntaŵ ñi ñëwëdëniha asëval ale wafad, atëbëdëniha fop do tavëdëniha wëtata fo; tokëdëni mbahn ntëŵu do mbëvendëniha gë hwëdëh. ¹⁷ Ha, Wënu ña kwëtëk hnë ntaŵary ntëŵ hni ntihahnëni vile pëhna nti va: njëfadëniha unaŵ ntëŵ hni ña ntaŵ ñi, hafo pad wanës Wënu ña. ¹⁸ Awa, asëval ale hnuru ÿi, ankol canka ñi ye nte hnaŵëhnëkëhni vëhnaŵ vëvë nkal vi.»

18

Iyo Babilon

¹ Ga ndëcëk watac, nubuha mëleka haŵary ga cëlid g'ambin. Kwëhnako uŵëka sankaf do humpen hudëŵu ha pëtehnëko nkal ña. ² Ndekako gë kopa sankaf:

«Njok! Babilon Samah ÿa njok!

Ambacak ryaha wayine,
 ryaha wahakili waŵeh,
 ryaha wasëry waŵeh do waÿëŵik.

³ Ha, fop wayal wä cenï uñen ntëŵu
 nte liyëhnëdëhëhniwo kwëlëkwël le ñëwëk Wën:
 vëhnaŵ vëvë nkal va nkwafani g'umë,
 do vëwaf vëvë nkal va mbetani soñe hnapul sankaf lëŵu.»

⁴ Do fëna nkwëryëbu kopa haŵary le wätik ambin hna ga ntehnëd:
 «Cahnëryin añi nkol, bulunda mën,
 danko antë ayentahniŵu wameh wadëŵu,
 do antë ahnuÿantiŵu wakata wante rëfëka ñi.

⁵ Wameh wadëŵu ña ndivëlëk hafo g'ambin
 do Wënu ña ndënkwëtajëk vantiyehn vameh vambë inji nkol.

⁶ Diriyina had gante ntikëhni vëÿëntaŵ ka,
 bësarinyin wahwënta wahi ile ntik ÿa.
 Hnë ñërya uñen nte nkwëntëlehñëhnëkëhni vëÿëntaŵ va,
 nkwëntëlehñëhneriyin uñen nte yaŵëk wahwënta wahi.

⁷ Nahnëk d'us icëmb gë hnapul.
 Nësëd ntaŵary ntëŵu hna:
 “Ami, ahnaŵ, ntañahnëbu tinki ahnaŵ.
 Gela asëval ale cëmaryëk asan a do nuða muk ucay.”
 Soñe rac, bësarinyin uhorot do uÿëwëhna sankaf!

⁸ Soñe watac, fac ryampo fo njohahnëdëha wañi wakata:
 icëm, ucay, inte. Do mbëvëd gë hwëdëh.
 Njaŵëk Ahwëhn a Wën hunte hitiñëdëha.

⁹ «Fop vëhnaŵ vëvë nkal vële wafak g'umë do ÿahëlëk hnapul lëŵu ÿa, akodëni do njahnadëni soñe lëŵu ÿa, ge nuni hwëcic hwëdëh hunte mbëvand ña. ¹⁰ Añëwëdëni ñaŵët soñe ntakah iÿi horot do ntehnëdëni:

«Kata! Kata! Babilon, nkol camah! Nkol yaŵah!

Wati ryampo fo njijëk kitinã hu ña!»

¹¹ «Do vëwaf vëvë nkal va kodëni do njahnadëni soje lëwu ÿa, kabi ahnë bokëdina ntaŵ viÿë vilëw hni va: ¹² viÿë sanu, kori, wëraka walakëlah, wanjere, wafand wahihnah gë wavëntah, wadëhwa wadakëlah do fop vile fërik gë beñ iñi, gë wadëhwa wapërën, ile vudik, gë ryëhwëra do gë wëraka wawamah, ¹³ upih nte hnëjënëd rokëtok, wadatikola do gë iduf, uñen, wagu, pih do watoka, wuhni gë wape, wafahnac gë wasaret, vëramp gë vële fëlayik.

¹⁴ «Wadëwel wabëntah wante valëkino ña ñaŵëtaki, fop vële wamahnëki vi do fëtëd vi cëvayiki do bokëdena nuyi. ¹⁵ Vëwaf vële mbetëndanëk va ñaŵëtiniho, soje ntakah uhorot lëwu ŵa; kodëni do njahnadëni. ¹⁶ Ntehnëdëni:

«Kata! Kata! Nkol camah ña

cudak wafand wahihnah fo

do gë pand bulu gë mbëntah nte hambëka ntaŵ

do kayëtak sanu gë wëraka walakëlah gë wanjere!

¹⁷ Wati ryampo fo përekanik iÿi hnapul fop!»

«Do vëyaryary Sisikulu va fop, fop vëryokuñ hnë wënka va, añëwëni ñaŵët.

¹⁸ Ante nuhni hwëcic hwëdëh hunte mbëvahnëd ña ndekaniho: “Añëhne nkol ga këñëlahnëni añi nkol cankaf!” ¹⁹ Pihani vëd hnë vankaf vantëw hni, koni, do njahnani:

«Kata! Kata, nkol camah

ante vetëndanëkëhni fop vële hwëhna wasisikulu hnë wov hna!

Wati ryampo fo përekanik fop!»

²⁰ Kopa ÿa më mbok ntehnëk: «Ambin, natëryi ÿi soje ile përekanik nkol ñi!

Natëryiwu, wuhne fëna, vëfacah, vëfayik do wakila,

kabi Wënu ña kitinëka soje wëh ile ntiku ÿa.»

²¹ Awa mëleka hwëhn fanka ryampo nufëk taka dënah, më ntonjëk wov hna ntehnatënd:

«Koyëna, gë fanka përekanëde Babilon nkol camah do mbokëdena nuyi.

²² Do mbokëdena nkwëry ÿal hu

kopa nkaŵ vërëmp tëmp,

vësël takëralu do vëlënk,

fëna wëla aseryah aryampo gedina ÿal hu hna.

Do fëna kopa tank gë hont bokëdena nkwëryi ÿal hu hna.

²³ Humpen lampu ÿa bokëdina pët ÿal hu hna.

Kopa aÿëlah ahasëk gë asëvalu bokëdena nkwëryi ÿal hu hna.

Vëÿin fop koyëna nked kabi vëwaf vëlëw hu va yeho vëhnaÿah vëvë nkal va, do kavëla hu ña tokakëhni fop wayamani ña.

²⁴ Mbëvehnëderu kabi ÿal hu hna tëkatik sat wakila gë vëfacah fop, vële ryawëk nkal li.»

19

Hnëw wëka ambin

¹ Ga ndëcëk watac, nkwëryëbu had kopa bulunda samah mbin hna le ryekadëho: «Aleluya!

Ipeh ña, icëmb inã do gë fanka fa vëhni Wën fu hna nke.

² Vakitiña vantëwu va catëk do toña ye.

Kitinëka asëval ale yëtanik gwafa ntëwu,

ale ronkëndëho nkal gë gwafa ntëwu,

koroteyehñhñeka soñe sat vëryokuñ vëlëwu va.»

³ Mbok nësëni kat:

«Aleluya! Hwëcic hwëdëh hunte mbëvahnëf Babilon Samah ña kayëndaf dol do gë kantëm!»

⁴ Tac vacërakëlo wafëhw wahi gë vëhñah (24) do wulawñ wahnah (4) wã ndëkwëhñëniho, cëmbëniha Wënu ña ga ntañak tinki ahnañ hna nësätëndëni: «Nke koyëna! Aleluya!»

⁵ Tac cahnik kopa mbë tinki ahnañ hna ntehn:

«Cëmbëryina Wën fu ña, wühñë fop vëryokuñ lëwu, wühñë, vëhñah gë vëryindah, vële ntakëf g'umë!»

⁶ Do nkwëryëbu had kopa bulunda yabah, had kopa wavonkëlo wënka wacankaf, do had wakopa waparaf, nësätëndëni:

«Aleluya! Ahwëhn Wën fu ña Ahwëhn Fanka Fop ÿa tufahnëk inawñ ntëwu ña.

⁷ Natëfu, nëñëfu,

cëmbëñëfuna kabi ambënt ñël Fape fa tëkik, do ale tëhñak a këbëñak.

⁸ Mawëryahnik cudä viyi vihihñah vëfëtëpët do vëfacah, viyi vihihñah vi ye vantiyehn vacatah mba vëfacah.»

⁹ Mëleka ÿa më ntehnëko: «Kerëry: Mbetani vële wacik hnë mbënt Fape fa!» Më mbok ntehnëko: «Wañi ye wanës paryi Wënu ña.»

¹⁰ Tac ndëkwëhñëbu hnë wapary mëleka hna sëmbahnëwã, bare umë ntehnëko: «Kehary antë ali wañi! Ami ye arëfëlënta hun ÿa doku hna, wëjë gë vëyënta hu, vële ye wasede Yesu. Ha, fop wante pëyahnëfëni wakila ña, wëba Yesu ye had gante tufëkëhni Iyir Wën ka. Awa cëmbëryehna Wënu ña fo!»

Soñe viyë mbëf gë wahi vile ryëcëtaf

1. Soñe ale hayëka pahnac yah

¹¹ Tac nubu ambin ña pidëtak do wëlinëha pahnac yah. Ale hayëka ÿa wacëde Ahahnëndak do Toña. Kitiñëf do mëtaryëf g'usatah. ¹² Vinkër vidëwu va nkeho had humpen hwëdëh; pënkwo vapënkwo ahnañ; akwëhñako wac ile herik hnë mbahn dëwu hna do wok yëtina afo umë. ¹³ Acudako cud nte hoyik hnë sat. Wacik: «Wanës Wën». ¹⁴ Wasodafë wavë ambin tëfalëdënihañ hñë wafahnac wayah, vëhni fop viyë vëyah do vëfacah cudaniho. ¹⁵ Hnë wës lëwu hna canëdëho sëlame ÿakah soñe ndafahnëhni wayal wã. Keryëdëhëhni gë ryoko ryëhwëra, ñwëyehñëf waresen hnë tank camah ntavah mba Wën Hwëhn Fanka Fop. ¹⁶ Hnë cud ntëwu hna do hnë mbuf ntëwu hna kerik wac: «Ahnañ vëhnañ do Ahwëhn vëhwëhn».

2. Ambënt Wën soñe wasëry

¹⁷ Tac nubuha mëleka ryampo ga kahnëk lav hna. Ndekahnëkëhni gë kopa sankaf fop wasëry wale watëf cëmët ambin hna: «Yijën, ñarëpëlin soñe ambënt cankaf mba Wën, ¹⁸ soñe aroku mbahn vëhnañ, mbahn vësankaf wasodafë, mbahn vëhwëhn fanka, mbahn wafahnac do gë vële hayëkëhni va, mbahn fop vële ye vëramp gë vële wok vëyena vëramp, vëhñah gë vëryëndah.»

3. Soñe ntañ ña gë kila wamër

¹⁹ Do nubuha ntañ ña, vëhnañ vëvë nkal va gë wasodafë walëwñ hni. Mbarëpëläni mëtaryëniha ale hayëka pahnac yah ña gë wasodafë walëwu wã. ²⁰ Pëläniha ntañ ña gë kila lëwu ÿa vële liko haryënkwo lëwu vifëmpëhñah wante tokahnëkëhniwo vële hwëhñak yavëta ntañ ña do sëmbëdëho wëntëlënta lëwu. Fop vëhni vëhi tak ntonjini vëfërën fo hnë lant hwëdëh hn'ile ñagëf uvëf. ²¹ Vëyëntañ va fop mbëvëni

gë sëlame le sanidëho hnë wës ale hayëka pahnac ña, do fop wasëry wã pihnëniho vimbahn vidëw hni va.

20

Wabëhn wuli

4. Soje pëla Sintani

¹ Tac, nubuha mëleka ryampo ga cëlid g'ambin. Amënkweko hnë vák lëwu hna sëdëta hatëh hatëwah gë vankëncä vantënah. ² Më pëlaka fato fa, lën sër ile ye yine do Sintani, do ñaba soje wabëhn wuli. ³ Më ntabëka hnë hatëh hatëwah, pidëk gë sëdëta hatëh ha, g'antë mbok tokahni wayal wã, hafo pad wabëhn wuli wã. Ge ndëcëk watac, tëfëka tavi soje toye fo.

⁴ Do nubu watinki vëhnaw. Vële yijëd ntañani va, njëdayini fanka kitiñahnëni. Nubu fëna wayiry vële lëpëtik vankaf va soje ucedeya ntëw hni wëba Yesu do wanës Wën, do fop vële wok vësëmbëlahna ntaw ña g'ile wëntëlëk g'umë do wok vëhwëhnana yavëta lëwu yëka lëw hni hna ma vák lëw hni hna. Mbokajëniho hnë uwám hna do nawëniho gë Këris ÿa hafo wabëhn wuli. ⁵ Umë ye ibëhn ndënkweyënkwa ña. Vësëm vëyëntaw va vëvokajëna hnë uwám hna ani gë padahn wabëhn wuli ña. ⁶ Mbetani do vëyahnik Wën nkeni vële yentahnik hn'ibëhn ndënkweyënkwa hna. Hnë vëhni icëm kigëna ña kwëhnana fanka; vëhni yed vësëna vëva Wën do gë Këris ÿa, do nawëdëni g'umë wati wabëhn wuli ñi.

5. Soje itav Sintani

⁷ Wati nte padëd wabëhn wuli ña, Sintani ÿa tavëde gë kaso lëwu, ⁸ do njid tokahni wayal, wale wacik Gog gë Magog, hnë vacape vanah hnë duniya li. Umë varëpëdëhëhni soje wët: iyab ntëw hni ña nke had nkërëyal mbë wov. ⁹ Më campëni duniya li fop do kwërëlehnëni sary vëfacah, nkol nte ñahnëk dus Wënu ña. Bare cëliko ambin hna hwëdëh mbëvehnëlehnëhni fop. ¹⁰ Do Sintani ile rokadëhëhniwo ÿa, ntabiko hnë lant hwëdëh gë vëd le fëdëd, darël ntaw ña gë kila wamër. Korotëdëni dus g'anent gë g'umëd soje kantëm.

6. Soje ikitiñ

¹¹ Tac nubu tinki yah sankaf ahnaw a do ale lañak. Haryënkwa lëwu nkal ña gë ambin ña nkaryëni hara vëravëna dahëse, ¹² do nubuhëhni vësëm va, vëryëndah gë vëhinnah, kahnëni haryënkwa tinki hna, do vakayëte va pidëtiko. Kayëte kawary fëna pidëtiko: kayëte uwám wã, do vësëm va kitiñiniho gante ntiniho ka, gante kerik hnë kayëte ka. ¹³ Wov ÿa mbësahnëkëhni vësëm vëlëwu va, icëm ña gë yëwa vësëm ÿa mbësahnëkëhni vësëm vëlëwu va, do ale-wo-ale kitiñiko gante ntiko ka. ¹⁴ Tac icëm ña do yëwa vësëm ÿa ntonjiko hnë lant hwëdëh hna. Lant hwëdëh ye icëm kigëna ña! ¹⁵ Do ale-wo-le woko kerina hnë kayëte uwám hna ntonjiko hnë lant hwëdëh hna.

21

7. Soje ambin kasëk gë nkal kasëk

¹ Tac nubu ambin kasëk do gë nkal kasëk. Ambin ndënkweyënkwa ña do g'inkal ndënkweyënkwa ña nambiko, do wov ÿa golohna. ² Do nubu ga cëlëd hnë ambin hna, darël Wën hna, nkol pacah, Yerusalem kasëk, had asëval ale hëbënak soje asanu fac ñël hna. ³ Do nkweyëbu kopa sankaf le watik tinki ahnaw ntehnatënd: «Yëkëry: idëd Wënu ña gë vahnë va nke. Antëdëd gë vëhni, ankedëni bulunda lëwu. Umë dënk gë vëhni nked, Wën hudëw hni yed. ⁴ Apëhwëcëdëhëhni fop wagwën vinkër vidëw hni hna. Cëm ña godina, ma usay, ma wako, ma horot; duniya sër ÿa nambik.»

⁵ Ale lañak tinki ahnañ hna ntehnëk: «Wëlin g'antidëfu fop viyë vëhasëk.» Do mbok ntehn: «Kerëry: Wanj wanës ye wante hode kwëtahni do ye toña.» ⁶ Do mbok nteho: «Antiyak. Ami ye Alëfa gë Omega, Wapëgwala do gë Wapuyala. Ale njok wënka njëdadëfuha aki fo hayalin wënka uwám. ⁷ Ale wëkëk a nuñad intëw, nkedëfu Wën hudëwu do umë yed fatah mën. ⁸ Bare soñe vëhëmak va, vële wok vëhahnëndana va, vëwëh va, vëryañ vahnë va, vële wafad va, vëhav va, vële yëfad wasank va, do fop vëwër va, sah lëw hni ÿa hnë lant le hëvëd hwëdëh nke; umë ye icëm kigëna ña.»

Soñe Yerusalem hasëk

⁹ Tac aryampo hnë wamëleka mbëd gë vëhi hna ale wënkëko vañërya mbëd gë vaki va tëm pah wëkata mbëd gë waki ña njijëk do ntehnëko: «Yij, tufëdëmina ale hwëhnik a, ale ñëlëd Fape fa.»

¹⁰ Awa, Iyir Ipacah ña njijëk hnë ÿal mën do njoko yan hnë kunj cankaf, do tufëko Yerusalem, nkol pacah ña, nte sëlid ambin ñarël Wën hna. ¹¹ Pëtëdëho gë icëmb Wënu ña. Mpen ntëwu ña mëntëlëko gë taka dakëlah, had taka nte ravëd nuyi kamëhni lëwu ÿa. ¹² Akwëhnako kece ryindah do hnañah. Kwëhnako warënka pëhw gë wahi (12) do haryënkwo rënka-wo nkeho mëleka ryampo do hnë rënka-wo keriko uwac: uwac wahnënk pëhw gë wahi (12) vutah Isërayel va. ¹³ Nkeho gë pëhna lav warënka warar, gë farëhw warënka warar, gë farahahn warënka warar, gë njoya lav warënka warar. ¹⁴ Kece vankol ÿa njëryiko hnë wëraka pëhw gë wahi (12) do hnë itaka-wo keriko uwac vëfayik pëhw gë wahi (12) Fape fa.

¹⁵ Mëleka le hnësëhnëdëho ÿa mënkwëko ÿëña sanu soñe ñañahn nkol ña, warënka wã do gë kece lëwu ÿa. ¹⁶ Nkol ña këñëlahnëko vacape vi fop: yary ña këñëlahnëko gë yank ña. Añañëko gë ÿëña ile mënkwëko ÿa, ndëkwëk wañëña wawuli pëhw gë wahi (12,000). Yary ña, yank ña do gë yihn ña këñëlahnëko. ¹⁷ Ñañëk kece ÿa, ndëkwëk wañëña keme gë wafëhw wahnah gë wahnah (144), ÿëña vahnë mbalëtahnedëho. ¹⁸ Kece nkol ña njëryiko gë wëraka walakëlah waryunënkah do nkol ña nkeho sanu facah fo ile wëntëlëk gë sëleku facah. ¹⁹ Hnë wëraka wale njëryahniko kece vë nkol ÿa nkeho fop wasifa wëraka walakëlah. Taka dakëlah ndënkwëryënkwo ña yasëp yeho, kigëna ña safir, tarëna ña nkeho kalësedëwan, nahëna ña emërod, ²⁰ bëryëna ña sarëdëwan, kwëhn mbëd g'iryañ ña wakorënalin, kwëhn mbëd gë wahi ña wakërisolit, kwëhn mbëd gë warar ña waberil, kwëhn mbëd gë wahnah ña watopas, kwëhn pëhw ña kërïsopeas, kwëhn pëhw gë ryampo ña iyasent, kwëhn pëhw gë wahi ña ametisët. ²¹ Warënka pëhw gë wahi (12) wã yeho wanjere pëhw gë wahi (12). Rënka-wo uyere ryampo fo ye. Do ankañ hnëm mbë nkol ña nkeho sanu facah had sëleku lancah ile ravëd nuyi hamëhni lëwu.

²² Bare Cery Wën Cankaf gelohna hnë nkol tac kabi Ahwëhn a Wën Hwëhn Fanka Fop fa ye Cery tac, ndampo fo gë Fape fa. ²³ Nkol ña balëlahna lav ma lepera soñe penënda, kabi idanc Wënu ña penëka, do Fape fa humpen hudëwu ha ye. ²⁴ Wabulunda njasëdëni hnë mpen ntëwu hna, do vëhnañ vëvë nkal va njojëdëni wahnapul walëw hni wã. ²⁵ Warënka walëwu wã bokëdina pidfa kabi umëd ña bokëdina nke. ²⁶ Njojëde hnapul gë untënah wabulunda ña. ²⁷ Ñoñ ile wok pacëna bokëdina tënk hnë nkol tac, lakënde vële lid ile wok catëna ÿa do vëwër va; vële herik wãc hnë kayëte uwám mba Fape fa fo rënkëd.

22

¹ Tac, mëleka ÿa tufëko garyëla sankaf wënka uwám wã ile yalidëho hnë tinki Wën hna do Fape hna, pëtatënd had sëleku. ² Fagant ÿëwã vë nkol ÿa do cant garyëla hna

nke atëh uwám nte lëwëd wahwënta pëhw gë wahi (12) bëhn hna. Lepera-wo-lepera antëwëd, do yaryef lëwu ÿa njehnahnedëniho wabulunda ña. ³ Ntavah Wënu ña njamënik, kata godina. Tinki Wënu ña do gë Fape fa yed nkol hna, do vëryokuñëhn Wën va ndokuñëhnëdëniha g'icëmb. ⁴ Anudëni yëka lëwu ÿa do wac lëwu ÿa nked hnë yëw lëw hni hna. ⁵ Bokëdina nke umëd, vahnë va vëvokëdina mbalëhni humpen lampu, ma humpen lav, kabi Ahwëhn Wënu ña campehnëhnëdëhëhni humpen hudëwu ha, do nawëdëni kantëm.

⁶ Tac mëleka mbok nteho: «Wani wanës ye wante hode kwëtahni do ye toña. Ahwëhn a, Wën wahakili wakila, payika mëleka lëwu ÿa tufëhni vëryokuñ vëlëwu va ile rëfëka tëki biyëdina.»

⁷ Yesu më ntehnëk: «Njijëdëfu biyëdina. Mbetak ale wawëhnëk wanës Wënu ña wante ye kayëte li.»

⁸ Ami, San, nkwëryëbu do nubu watac. Ante nkwëryëbuho do nubuho ña, ndëkwëhnëbuho wapary mëleka le rufahnëdëho watac ña, sëmbahnëwa. ⁹ Bare ntehnëko: «Antë ali wani! Arëfëlënta hu ðoku hna yëbu, gë wëjë do gë vëyënta hu wakila ña, do gë vële hwëtaf wanës wade herik kayëte hna. Wënu ña fo rëfëka asëmbënd.»

¹⁰ Mbok nteho: «Antë asowëhni vahnë va wanës wante ye kayëte li, kabi wati le hahnëdik soje vëyin va tëhajëk. ¹¹ Ale rumpak a nko ntind watumpak, ale wok pacëna ÿa nkonti hnë ronkah hna, bare asatah a nko ntind usatah do afacah a pacëna kat.»

¹² «Wëli, njijëdëfu biyëdina. Njonëhnëdëfuhä ami dënk ale-wo-le ile rëfëka nuÿa ÿa, vësaÿa gante ntik ka. ¹³ Ami ye Alëfa gë Omega, Aryënkwëryënkwa a gë Arëkwa ÿa, Wapëgwala gë Apuyala ña.

¹⁴ «Mbetani vële ryagëd vacud vantëw hni: tënkëdëni gë warënkä vë nkol wä do tokëdëni atëh uwám wä. ¹⁵ G'ipër nkeni wabe ña do gë vëhav va, vile wafad do vëryaw, vële sëmbëd wamën wamër, ale-wo-le ÿahnëk ma lif wamër!

¹⁶ «Ami, Yesu, payëbuha mëleka mën ÿa njonëhniwu inji cedëya soje vacery sali. Ami ye hnënk David, ikol nte fëtëd nkëhnëfacëd a.»

¹⁷ Iyir ña gë ayëlik a nësëni: «Yij!» Ale-wo-le wëryëk ÿa nës: «Yij!» Ale-wo-le njok wënka ña njij. Ale-wo-le ÿad wënka uwám ña, njij centi aki fo. ¹⁸ Ale-wo-le wëryëk wanës wante kerehnëko Wënu ña hn'ani kayëte, paryi pëyadëmu: ge ahnë nkwënëk iñë, Wënu ña nkwënëhnëdëha wakata wante herik hnë kayëte tac. ¹⁹ Do ge ahnë ñayëtëk wanës inji kayëte, Wënu ña ñwanjëdëha sah lëwu ÿa hnë atëh uwám do hnë nkol pacah hna.

²⁰ Yesu pëyahnek wani fop toña ye do ntehn: «Ha, njijëdëfu biyëdina.» Nke koyëna. Yij, Ahwëhn Yesu!

²¹ Arabi ipërëna Ahwëhn a Yesu nke gë wuhnë fop!